Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ

ଖୁଦ୍ଦକନିକାୟେ

ମହାନିଦ୍ଦେସପାଠ଼

୧। ଅଟ୍ଠକୱଗ୍ଗୋ

୧। କାମସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସୋ

୧।

କାମଂକାମୟମାନସ୍ସ, ତସ୍ସ ଚେ ତଂ ସମିଜ୍ଝତି;

ଅଦ୍ଧା ପୀତିମନୋ ହୋତି, ଲଦ୍ଧା ମଚ୍ଚୋ ୟଦିଚ୍ଛତି।

କାମଂ କାମୟମାନସ୍ସାତି କାମାତି ଉଦ୍ଦାନତୋ ଦ୍ୱେ କାମା – ୱତ୍ଥୁକାମା ଚ କିଲେସକାମା ଚ। କତମେ ୱତ୍ଥୁକାମା? ମନାପିକା ରୂପା ମନାପିକା ସଦ୍ଦା ମନାପିକା ଗନ୍ଧା ମନାପିକା ରସା ମନାପିକା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା; ଅତ୍ଥରଣା ପାୱୁରଣା [ପାପୁରଣା (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ଦାସିଦାସା ଅଜେଳକା କୁକ୍କୁଟସୂକରା ହତ୍ଥିଗୱାସ୍ସୱଳୱା ଖେତ୍ତଂ ୱତ୍ଥୁ ହିରଞ୍ଞଂ ସୁୱଣ୍ଣଂ ଗାମନିଗମରାଜଧାନିୟୋ ରଟ୍ଠଞ୍ଚ ଜନପଦୋ ଚ କୋସୋ ଚ କୋଟ୍ଠାଗାରଞ୍ଚ, ୟଂ କିଞ୍ଚି ରଜନୀୟଂ ୱତ୍ଥୁ – ୱତ୍ଥୁକାମା।

ଅପି ଚ ଅତୀତା କାମା ଅନାଗତା କାମା ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନା କାମା; ଅଜ୍ଝତ୍ତା କାମା ବହିଦ୍ଧା କାମା ଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧା କାମା; ହୀନା କାମା ମଜ୍ଝିମା କାମା ପଣୀତା କାମା; ଆପାୟିକା କାମା ମାନୁସିକା କାମା ଦିବ୍ବା କାମା ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତା କାମା; ନିମ୍ମିତା କାମା ଅନିମ୍ମିତା କାମା ପରନିମ୍ମିତା କାମା; ପରିଗ୍ଗହିତା କାମା, ଅପରିଗ୍ଗହିତା କାମା, ମମାୟିତା କାମା, ଅମମାୟିତା କାମା; ସବ୍ବେପି କାମାୱଚରା ଧମ୍ମା, ସବ୍ବେପି ରୂପାୱଚରା ଧମ୍ମା, ସବ୍ବେପି ଅରୂପାୱଚରା ଧମ୍ମା, ତଣ୍ହାୱତ୍ଥୁକା ତଣ୍ହାରମ୍ମଣା କାମନୀୟଟ୍ଠେନ ରଜନୀୟଟ୍ଠେନ ମଦନୀୟଟ୍ଠେନ କାମା – ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ୱତ୍ଥୁକାମା।

କତମେ କିଲେସକାମା? ଛନ୍ଦୋ କାମୋ ରାଗୋ କାମୋ ଛନ୍ଦରାଗୋ କାମୋ; ସଙ୍କପ୍ପୋ କାମୋ ରାଗୋ କାମୋ ସଙ୍କପ୍ପରାଗୋ କାମୋ; ୟୋ କାମେସୁ କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ କାମରାଗୋ କାମନନ୍ଦୀ କାମତଣ୍ହା କାମସ୍ନେହୋ କାମପରିଳାହୋ କାମମୁଚ୍ଛା କାମଜ୍ଝୋସାନଂ କାମୋଘୋ କାମୟୋଗୋ କାମୁପାଦାନଂ କାମଚ୍ଛନ୍ଦନୀୱରଣଂ।

‘‘ଅଦ୍ଦସଂ କାମ ତେ ମୂଲଂ, ସଙ୍କପ୍ପା କାମ ଜାୟସି;

ନ ତଂ ସଙ୍କପ୍ପୟିସ୍ସାମି, ଏୱଂ କାମ ନ ହୋହିସୀ’’ତି [ନ ହେହିସୀତି (ସ୍ୟା।)]। –

ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି କିଲେସକାମା। କାମୟମାନସ୍ସାତି କାମୟମାନସ୍ସ ଇଚ୍ଛମାନସ୍ସ ସାଦିୟମାନସ୍ସ ପତ୍ଥୟମାନସ୍ସ ପିହୟମାନସ୍ସ ଅଭିଜପ୍ପମାନସ୍ସାତି – କାମଂ କାମୟମାନସ୍ସ।

ତସ୍ସ ଚେ ତଂ ସମିଜ୍ଝତୀତି। ତସ୍ସ ଚେତି ତସ୍ସ ଖତ୍ତିୟସ୍ସ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ୱା ୱେସ୍ସସ୍ସ ୱା ସୁଦ୍ଦସ୍ସ ୱା ଗହଟ୍ଠସ୍ସ ୱା ପବ୍ବଜିତସ୍ସ ୱା ଦେୱସ୍ସ ୱା ମନୁସ୍ସସ୍ସ ୱା। ତନ୍ତି ୱତ୍ଥୁକାମା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି – ମନାପିକା ରୂପା ମନାପିକା ସଦ୍ଦା ମନାପିକା ଗନ୍ଧା ମନାପିକା ରସା ମନାପିକା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା। ସମିଜ୍ଝତୀତି ଇଜ୍ଝତି ସମିଜ୍ଝତି ଲଭତି ପଟିଲଭତି ଅଧିଗଚ୍ଛତି ୱିନ୍ଦତୀତି – ତସ୍ସ ଚେ ତଂ ସମିଜ୍ଝତି।

ଅଦ୍ଧାପୀତିମନୋ ହୋତୀତି। ଅଦ୍ଧାତି ଏକଂସୱଚନଂ ନିସ୍ସଂସୟୱଚନଂ ନିକ୍କଙ୍ଖାୱଚନଂ ଅଦ୍ୱେଜ୍ଝୱଚନଂ ଅଦ୍ୱେଳ୍ହକୱଚନଂ ନିୟୋଗୱଚନଂ ଅପଣ୍ଣକୱଚନଂ ଅୱତ୍ଥାପନୱଚନମେତଂ – ଅଦ୍ଧାତି। ପୀତୀତି ୟା ପଞ୍ଚକାମଗୁଣପଟିସଞ୍ଞୁତ୍ତା ପୀତି ପାମୁଜ୍ଜଂ ଆମୋଦନା ପମୋଦନା ହାସୋ

ପହାସୋ ୱିତ୍ତି ତୁଟ୍ଠି ଓଦଗ୍ଗଂ ଅତ୍ତମନତା ଅଭିଫରଣତା ଚିତ୍ତସ୍ସ। ମନୋତି ଯଂ ଚିତ୍ତଂ ମନୋ ମାନସଂ ହଦଯଂ ପଣ୍ଡରଂ ମନୋ ମନାଯତନଂ ମନିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ୱିଞ୍ଞାଣକ୍ଖନ୍ଧୋ ତଜ୍ଜା ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁ, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ମନୋ। ଅଯଂ ମନୋ ଇମାଯ ପୀତିଯା ସହଗତୋ ହୋତି ସହଜାତୋ ସଂସଟ୍ଠୋ ସମ୍ପଯୁତ୍ତୋ ଏକୁପ୍ପାଦୋ ଏକନିରୋଧୋ ଏକୱତ୍ଥୁକୋ ଏକାରମ୍ମଣୋ। ପୀତିମନୋ ହୋତୀତି ପୀତିମନୋ ହୋତି ତୁଟ୍ଠମନୋ ହଟ୍ଠମନୋ ପହଟ୍ଠମନୋ ଅତ୍ତମନୋ ଉଦଗ୍ଗମନୋ ମୁଦିତମନୋ ପମୋଦିତମନୋ ହୋତୀତି – ଅଦ୍ଧା ପୀତିମନୋ ହୋତି।

ଲଦ୍ଧା ମଚ୍ଚୋ ଯଦିଚ୍ଛତୀତି। ଲଦ୍ଧାତି ଲଭିତ୍ୱା ପଟିଲଭିତ୍ୱା ଅଧିଗନ୍ତ୍ୱା ୱିନ୍ଦିତ୍ୱା। ମଚ୍ଚୋତି ସତ୍ତୋ ନରୋ ମାନୱୋ ପୋସୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଜୀୱୋ ଜାଗୁ [ଜାତୁ (ସ୍ୟା।), ଜଗୁ (କ।)] ଜନ୍ତୁ ଇନ୍ଦଗୁ [ହିନ୍ଦଗୁ (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ମନୁଜୋ। ଯଦିଚ୍ଛତୀତି ଯଂ ଇଚ୍ଛତି ଯଂ ସାଦିଯତି ଯଂ ପତ୍ଥେତି ଯଂ ପିହେତି ଯଂ ଅଭିଜପ୍ପତି, ରୂପଂ ୱା ସଦ୍ଦଂ ୱା ଗନ୍ଧଂ ୱା ରସଂ ୱା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଂ ୱାତି, ଲଦ୍ଧା ମଚ୍ଚୋ ଯଦିଚ୍ଛତି।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''କାମଂ କାମଯମାନସ୍ସ, ତସ୍ସ ଚେ ତଂ ସମିଜ୍ଝତି;

ଅଦ୍ଧା ପୀତିମନୋ ହୋତି, ଲଦ୍ଧା ମଚ୍ଚୋ ଯଦିଚ୍ଛତୀ''ତି।

୨।

ତସ୍ସଚେ କାମଯାନସ୍ସ, ଛନ୍ଦଜାତସ୍ସ ଜନ୍ତୁନୋ;

ତେ କାମା ପରିହାଯନ୍ତି, ସଲ୍ଲୱିଦ୍ଧୋୱ ରୁପ୍ପତି।

ତସ୍ସଚେ କାମଯାନସ୍ସାତି। ତସ୍ସ ଚେତି ତସ୍ସ ଖତ୍ତିଯସ୍ସ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ୱା ୱେସ୍ସସ୍ସ ୱା ସୁଦ୍ଦସ୍ସ ୱା ଗହଟ୍ଠସ୍ସ ୱା ପବ୍ବଜିତସ୍ସ ୱା ଦେୱସ୍ସ ୱା ମନୁସ୍ସସ୍ସ ୱା। କାମଯାନସ୍ସାତି କାମେ ଇଚ୍ଛମାନସ୍ସ ସାଦିଯମାନସ୍ସ ପତ୍ଥଯମାନସ୍ସ ପିହଯମାନସ୍ସ ଅଭିଜପ୍ପମାନସ୍ସ। ଅଥ ୱା କାମତଣ୍ହାଯ ଯାଯତି ନିଯ୍ୟତି ୱୁଯ୍ହତି ସଂହରୀଯତି। ଯଥା ହତ୍ଥିଯାନେନ ୱା ଅସ୍ସଯାନେନ ୱା ଗୋଯାନେନ ୱା ଅଜଯାନେନ ୱା ମେଣ୍ଡଯାନେନ ୱା ଓଟ୍ଠଯାନେନ ୱା ଖରଯାନେନ ୱା ଯାଯତି ନିଯ୍ୟତି ୱୁଯ୍ହତି ସଂହରୀଯତି; ଏୱମେୱଂ କାମତଣ୍ହାଯ ଯାଯତି ନିଯ୍ୟତି ୱୁଯ୍ହତି ସଂହରୀଯତୀତି – ତସ୍ସ ଚେ କାମଯାନସ୍ସ।

ଛନ୍ଦଜାତସ୍ସ ଜନ୍ତୁନୋତି। ଛନ୍ଦୋତି ଯୋ କାମେସୁ କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ କାମରାଗୋ କାମନନ୍ଦୀ କାମତଣ୍ହା କାମସ୍ନେହୋ କାମପରିଳାହୋ କାମମୁଚ୍ଛା କାମଜ୍ଝୋସାନଂ କାମୋଘୋ କାମଯୋଗୋ କାମୁପାଦାନଂ କାମଚ୍ଛନ୍ଦନୀୱରଣଂ, ତସ୍ସ ସୋ କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ ଜାତୋ ହୋତି ସଞ୍ଜାତୋ ନିବ୍ବତ୍ତୋ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତୋ ପାତୁଭୂତୋ। ଜନ୍ତୁନୋତି ସତ୍ତସ୍ସ ନରସ୍ସ ମାନୱସ୍ସ ପୋସସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଜୀୱସ୍ସ ଜାଗୁସ୍ସ ଜନ୍ତୁସ୍ସ ଇନ୍ଦଗୁସ୍ସ ମନୁଜସ୍ସାତି – ଛନ୍ଦଜାତସ୍ସ ଜନ୍ତୁନୋ।

ତେକାମା ପରିହାଯନ୍ତୀତି – ତେ ୱା କାମା ପରିହାଯନ୍ତି, ସୋ ୱା କାମେହି ପରିହାଯତି। କଥଂ ତେ କାମା ପରିହାଯନ୍ତି? ତସ୍ସ ତିଟ୍ଠନ୍ତସ୍ସେୱ ତେ ଭୋଗେ ରାଜାନୋ ୱା ହରନ୍ତି, ଚୋରା ୱା ହରନ୍ତି, ଅଗ୍ଗି ୱା ଦହତି, ଉଦକଂ ୱା ୱହତି, ଅପ୍ପିଯା ୱା ଦାଯାଦା ହରନ୍ତି, ନିହିତଂ ୱା ନାଧିଗଚ୍ଛତି, ଦୁପ୍ପଯୁତ୍ତା ୱା କମ୍ମନ୍ତା ଭିଜ୍ଜନ୍ତି, କୁଲେ ୱା କୁଲଙ୍ଗାରୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଯୋ ତେ ଭୋଗେ ୱିକିରତି ୱିଧମତି [ୱିଧମେତି (ସ୍ୟା।)] ୱିଦ୍ଧଂସେତି ଅନିଚ୍ଚତାଯେୱ ଅଟ୍ଠମୀ। ଏୱଂ ତେ କାମା ହାଯନ୍ତି ପରିହାଯନ୍ତି ପରିଧଂସେନ୍ତି ପରିପତନ୍ତି ଅନ୍ତରଧାଯନ୍ତି ୱିପ୍ପଲୁଜ୍ଜନ୍ତି। କଥଂ ସୋ କାମେହି ପରିହାଯତି? ତିଟ୍ଠନ୍ତେୱ ତେ ଭୋଗେ ସୋ ଚୱତି ମରତି ୱିପ୍ପଲୁଜ୍ଜତି। ଏୱଂ ସୋ କାମେହି ହାଯତି ପରିହାଯତି ପରିଧଂସେତି ପରିପତତି ଅନ୍ତରଧାଯତି ୱିପ୍ପଲୁଜ୍ଜତି।

ଚୋରା ହରନ୍ତି ରାଜାନୋ, ଅଗ୍ଗି ଦହତି ନସ୍ସତି;

ଅଥ ଅନ୍ତେନ ଜହତି [ଅଥୋ ଅନ୍ତେନ ହେତି (ସ୍ୟା।), ଅସହନ୍ତେନ ଦହତି (କ।)], ସରୀରଂ ସପରିଗ୍ଗହଂ;

ଏତଦଞ୍ଞାଯ ମେଧାୱୀ, ଭୁଞ୍ଜେଥ ଚ ଦଦେଥ ଚ।

ଦତ୍ୱା ଚ ଭୁତ୍ୱା ଚ ଯଥାନୁଭାୱଂ, ଅନିନ୍ଦିତୋ ସଗ୍ଗମୁପେତି ଠାନନ୍ତି, ତେ କାମା ପରିହାଯନ୍ତି।

ସଲ୍ଲୱିଦ୍ଧୋୱ ରୁପ୍ପତୀତି। ଯଥା ଅୟୋମଯେନ ୱା ସଲ୍ଲେନ ୱିଦ୍ଧୋ, ଅଟ୍ଠିମଯେନ ୱା ସଲ୍ଲେନ ଦନ୍ତମଯେନ ୱା ସଲ୍ଲେନ ୱିସାଣମଯେନ ୱା ସଲ୍ଲେନ କଟ୍ଠମଯେନ ୱା ସଲ୍ଲେନ ୱିଦ୍ଧୋ ରୁପ୍ପତି କୁପ୍ପତି ଘଟ୍ଟୀଯତି ପୀଳୟତି, ବ୍ଯାଧିତୋ ଦୋମନସ୍ସିତୋ ହୋତି, ଏୱମେୱ ୱତ୍ଥୁକାମାନଂ ୱିପରିଣାମଞ୍ଞଥାଭାୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସା। ସୋ କାମସଲ୍ଲେନ ଚ ସୋକସଲ୍ଲେନ ଚ ୱିଦ୍ଧୋ, ରୁପ୍ପତି କୁପ୍ପତି ଘଟ୍ଟୀଯତି ପୀଳୟତି ବ୍ଯାଧିତୋ ଦୋମନସ୍ସିତୋ ହୋତୀତି – ସଲ୍ଲୱିଦ୍ଧୋୱ ରୁପ୍ପତି।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ତସ୍ସ ଚେ କାମଯାନସ୍ସ, ଛନ୍ଦଜାତସ୍ସ ଜନ୍ତୁନୋ;

ତେ କାମା ପରିହାଯନ୍ତି, ସଲ୍ଲୱିଦ୍ଧୋୱ ରୁପ୍ପତୀ''ତି।

୩।

ଯୋ କାମେ ପରିୱଜ୍ଜେତି, ସପ୍ପସ୍ସେୱ ପଦା ସିରୋ;

ସୋମଂ ୱିସତ୍ତିକଂ ଲୋକେ, ସତୋ ସମତିୱତ୍ତତି।

ଯୋ କାମେ ପରିୱଜ୍ଜେତୀତି। ଯୋତି ଯୋ ଯାଦିସୋ ଯଥାଯୁତ୍ତୋ ଯଥାୱିହିତୋ ଯଥାପକାରୋ ଯଂଠାନପ୍ପତ୍ତୋ ଯଂଧମ୍ମସମନ୍ନାଗତୋ ଖତ୍ତିଯୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ୱେସ୍ସୋ ୱା ସୁଦ୍ଦୋ ୱା ଗହଟ୍ଠୋ ୱା ପବ୍ବଜିତୋ ୱା ଦେୱୋ ୱା ମନୁସ୍ସୋ ୱା। କାମେ ପରିୱଜ୍ଜେତୀତି। କାମାତି ଉଦ୍ଦାନତୋ ଦ୍ୱେ କାମା – ୱତ୍ଥୁକାମା ଚ କିଲେସକାମା ଚ…ପେ… ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ୱତ୍ଥୁକାମା…ପେ… ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି କିଲେସକାମା। କାମେ ପରିୱଜ୍ଜେତୀତି ଦ୍ୱୀହି କାରଣେହି କାମେ ପରିୱଜ୍ଜେତି – ୱିକ୍ଖମ୍ଭନତୋ ୱା ସମୁଚ୍ଛେଦତୋ ୱା। କଥଂ ୱିକ୍ଖମ୍ଭନତୋ କାମେ ପରିୱଜ୍ଜେତି? ''ଅଟ୍ଠିକଙ୍କଲୂପମା କାମା ଅପ୍ପସ୍ସାଦଟ୍ଠେନା''ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ୱିକ୍ଖମ୍ଭନତୋ କାମେ ପରିୱଜ୍ଜେତି, ''ମଂସପେସୂପମା କାମା ବହୁସାଧାରଣଟ୍ଠେନା''ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ୱିକ୍ଖମ୍ଭନତୋ କାମେ ପରିୱଜ୍ଜେତି, ''ତିଣୁକ୍କୂପମା କାମା ଅନୁଦହନଟ୍ଠେନା''ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ୱିକ୍ଖମ୍ଭନତୋ କାମେ ପରିୱଜ୍ଜେତି, ''ଅଙ୍ଗାରକାସୂପମା କାମା ମହାପରିଳାହଟ୍ଠେନା''ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ୱିକ୍ଖମ୍ଭନତୋ କାମେ ପରିୱଜ୍ଜେତି, ''ସୁପିନକୂପମା କାମା ଇତ୍ତରପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନା''ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ୱିକ୍ଖମ୍ଭନତୋ କାମେ ପରିୱଜ୍ଜେତି, ''ଯାଚିତକୂପମା କାମା ତାୱକାଲିକଟ୍ଠେନା''ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ୱିକ୍ଖମ୍ଭନତୋ କାମେ ପରିୱଜ୍ଜେତି, ''ରୁକ୍ଖଫଲୂପମା କାମା ସମ୍ଭଞ୍ଜନପରିଭଞ୍ଜନଟ୍ଠେନା''ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ୱିକ୍ଖମ୍ଭନତୋ କାମେ ପରିୱଜ୍ଜେତି, ''ଅସିସୂନୂପମା କାମା ଅଧିକୁଟ୍ଟନଟ୍ଠେନା''ତି [ଅଧିକନ୍ତନଟ୍ଠେନାତି (ସ୍ୟା।)] ପସ୍ସନ୍ତୋ ୱିକ୍ଖମ୍ଭନତୋ କାମେ ପରିୱଜ୍ଜେତି, ''ସତ୍ତିସୂଲୂପମା କାମା ୱିନିୱିଜ୍ଝନଟ୍ଠେନା''ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ୱିକ୍ଖମ୍ଭନତୋ କାମେ ପରିୱଜ୍ଜେତି, ''ସପ୍ପସିରୂପମା କାମା ସପ୍ପଟିଭଯଟ୍ଠେନା''ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ୱିକ୍ଖମ୍ଭନତୋ କାମେ ପରିୱଜ୍ଜେତି, ''ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୂପମା କାମା ମହାଭିତାପନଟ୍ଠେନା''ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ୱିକ୍ଖମ୍ଭନତୋ କାମେ ପରିୱଜ୍ଜେତି।

ବୁଦ୍ଧାନୁସ୍ସତିଂ ଭାୱେନ୍ତୋପି ୱିକ୍ଖମ୍ଭନତୋ କାମେ ପରିୱଜ୍ଜେତି, ଧମ୍ମାନୁସ୍ସତିଂ ଭାୱେନ୍ତୋପି…ପେ… ସଙ୍ଘାନୁସ୍ସତିଂ ଭାୱେନ୍ତୋପି… ସୀଲାନୁସ୍ସତିଂ ଭାୱେନ୍ତୋପି… ଚାଗାନୁସ୍ସତିଂ ଭାୱେନ୍ତୋପି… ଦେୱତାନୁସ୍ସତିଂ ଭାୱେନ୍ତୋପି… ଆନାପାନସ୍ସତିଂ [ଆନାପାନସତିଂ (ସୀ।)] ଭାୱେନ୍ତୋପି… ମରଣସ୍ସତିଂ ଭାୱେନ୍ତୋପି… କାଯଗତାସତିଂ ଭାୱେନ୍ତୋପି… ଉପସମାନୁସ୍ସତିଂ ଭାୱେନ୍ତୋପି ୱିକ୍ଖମ୍ଭନତୋ କାମେ ପରିୱଜ୍ଜେତି।

ପଠମଂ ଝାନଂ ଭାୱେନ୍ତୋପି ୱିକ୍ଖମ୍ଭନତୋ କାମେ ପରିୱଜ୍ଜେତି, ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ ଭାୱେନ୍ତୋପି…ପେ… ତତିଯଂ ଝାନଂ ଭାୱେନ୍ତୋପି… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଭାୱେନ୍ତୋପି… ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଂ ଭାୱେନ୍ତୋପି… ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଂ ଭାୱେନ୍ତୋପି… ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଂ ଭାୱେନ୍ତୋପି … ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଂ ଭାୱେନ୍ତୋପି ୱିକ୍ଖମ୍ଭନତୋ କାମେ ପରିୱଜ୍ଜେତି। ଏୱଂ ୱିକ୍ଖମ୍ଭନତୋ କାମେ ପରିୱଜ୍ଜେତି।

କଥଂ ସମୁଚ୍ଛେଦତୋ କାମେ ପରିୱଜ୍ଜେତି? ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗଂ ଭାୱେନ୍ତୋପି ଅପାଯଗମନୀଯେ କାମେ ସମୁଚ୍ଛେଦତୋ ପରିୱଜ୍ଜେତି, ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗଂ ଭାୱେନ୍ତୋପି ଓଳାରିକେ କାମେ ସମୁଚ୍ଛେଦତୋ ପରିୱଜ୍ଜେତି, ଅନାଗାମିମଗ୍ଗଂ ଭାୱେନ୍ତୋପି ଅନୁସହଗତେ କାମେ ସମୁଚ୍ଛେଦତୋ ପରିୱଜ୍ଜେତି, ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଂ ଭାୱେନ୍ତୋପି ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ସବ୍ବଥା ସବ୍ବଂ ଅସେସଂ ନିସ୍ସେସଂ ସମୁଚ୍ଛେଦତୋ କାମେ ପରିୱଜ୍ଜେତି। ଏୱଂ ସମୁଚ୍ଛେଦତୋ କାମେ ପରିୱଜ୍ଜେତୀତି – ଯୋ କାମେ ପରିୱଜ୍ଜେତି।

ସପ୍ପସ୍ସେୱ ପଦା ସିରୋତି। ସପ୍ପୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଅହି। କେନଟ୍ଠେନ ସପ୍ପୋ? ସଂସପ୍ପନ୍ତୋ ଗଚ୍ଛତୀତି ସପ୍ପୋ; ଭୁଜନ୍ତୋ ଗଚ୍ଛତୀତି ଭୁଜଗୋ; ଉରେନ ଗଚ୍ଛତୀତି ଉରଗୋ; ପନ୍ନସିରୋ ଗଚ୍ଛତୀତି ପନ୍ନଗୋ; ସିରେନ ସୁପତୀତି [ସପ୍ପତୀତି (କ।)] ସରୀସପୋ [ସିରିଂସପୋ (ସୀ।)]; ବିଲେ ସଯତୀତି ବିଲାସଯୋ; ଗୁହାଯଂ ସଯତୀତି ଗୁହାସଯୋ; ଦାଠା ତସ୍ସ ଆୱୁଧୋତି ଦାଠାୱୁଧୋ; ୱିସଂ ତସ୍ସ ଘୋରନ୍ତି ଘୋରୱିସୋ; ଜିୱ୍ହା ତସ୍ସ ଦୁୱିଧାତି ଦ୍ୱିଜିୱ୍ହୋ; ଦ୍ୱୀହି ଜିୱ୍ହାହି ରସଂ ସାଯତୀତି ଦ୍ୱିରସଞ୍ଞୂ। ଯଥା ପୁରିସୋ ଜୀୱିତୁକାମୋ ଅମରିତୁକାମୋ ସୁଖକାମୋ ଦୁକ୍ଖପଟିକ୍କୂଲୋ ପାଦେନ ସପ୍ପସିରଂ ୱଜ୍ଜେଯ୍ୟ ୱିୱଜ୍ଜେଯ୍ୟ ପରିୱଜ୍ଜେଯ୍ୟ ଅଭିନିୱଜ୍ଜେଯ୍ୟ; ଏୱମେୱ ସୁଖକାମୋ ଦୁକ୍ଖପଟିକ୍କୂଲୋ କାମେ ୱଜ୍ଜେଯ୍ୟ ୱିୱଜ୍ଜେଯ୍ୟ ପରିୱଜ୍ଜେଯ୍ୟ ଅଭିନିୱଜ୍ଜେଯ୍ୟାତି – ସପ୍ପସ୍ସେୱ ପଦା ସିରୋ।

ସୋମଂ ୱିସତ୍ତିକଂ ଲୋକେ, ସତୋ ସମତିୱତ୍ତତୀତି। ସୋତି ଯୋ କାମେ ପରିୱଜ୍ଜେତି। ୱିସତ୍ତିକା ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ ଅନୁନଯୋ ଅନୁରୋଧୋ ନନ୍ଦୀ ନନ୍ଦିରାଗୋ, ଚିତ୍ତସ୍ସ ସାରାଗୋ ଇଚ୍ଛା ମୁଚ୍ଛା ଅଜ୍ଝୋସାନଂ ଗେଧୋ ପଲିଗେଧୋ [ପଳିଗେଧୋ (ସୀ।)] ସଙ୍ଗୋ ପଙ୍କୋ, ଏଜା ମାଯା ଜନିକା ସଞ୍ଜନନୀ ସିବ୍ବିନୀ ଜାଲିନୀ ସରିତା ୱିସତ୍ତିକା, ସୁତ୍ତଂ ୱିସତା ଆଯୂହିନୀ [ଆଯୂହନୀ (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ଦୁତିଯା ପଣିଧି ଭୱନେତ୍ତି, ୱନଂ ୱନଥୋ ସନ୍ଥୱୋ ସ୍ନେହୋ ଅପେକ୍ଖା ପଟିବନ୍ଧୁ, ଆସା ଆସୀସନା ଆସୀସିତତ୍ତଂ, ରୂପାସା ସଦ୍ଦାସା ଗନ୍ଧାସା ରସାସା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାସା, ଲାଭାସା ଜନାସା ପୁତ୍ତାସା ଜୀୱିତାସା, ଜପ୍ପା ପଜପ୍ପା ଅଭିଜପ୍ପା ଜପ୍ପନା ଜପ୍ପିତତ୍ତଂ ଲୋଲୁପ୍ପଂ ଲୋଲୁପ୍ପାଯନା ଲୋଲୁପ୍ପାଯିତତ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛଞ୍ଜିକତା ସାଧୁକମ୍ୟତା, ଅଧମ୍ମରାଗୋ ୱିସମଲୋଭୋ ନିକନ୍ତି ନିକାମନା ପତ୍ଥନା ପିହନା ସମ୍ପତ୍ଥନା, କାମତଣ୍ହା ଭୱତଣ୍ହା ୱିଭୱତଣ୍ହା, ରୂପତଣ୍ହା ଅରୂପତଣ୍ହା ନିରୋଧତଣ୍ହା, ରୂପତଣ୍ହା ସଦ୍ଦତଣ୍ହା ଗନ୍ଧତଣ୍ହା ରସତଣ୍ହା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବତଣ୍ହା ଧମ୍ମତଣ୍ହା , ଓଘୋ ଯୋଗୋ ଗନ୍ଥୋ ଉପାଦାନଂ ଆୱରଣଂ ନୀୱରଣଂ ଛଦନଂ ବନ୍ଧନଂ, ଉପକ୍କିଲେସୋ ଅନୁସଯୋ ପରିଯୁଟ୍ଠାନଂ ଲତା ୱେୱିଚ୍ଛଂ, ଦୁକ୍ଖମୂଲଂ ଦୁକ୍ଖନିଦାନଂ ଦୁକ୍ଖପ୍ପଭୱୋ ମାରପାସୋ ମାରବଳିସଂ ମାରୱିସଯୋ, ତଣ୍ହାନଦୀ ତଣ୍ହାଜାଲଂ ତଣ୍ହାଗଦ୍ଦୁଲଂ ତଣ୍ହାସମୁଦ୍ଦୋ ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ।

ୱିସତ୍ତିକାତି। କେନଟ୍ଠେନ ୱିସତ୍ତିକା? ୱିସତାତି ୱିସତ୍ତିକା; ୱିସାଲାତି ୱିସତ୍ତିକା; ୱିସଟାତି ୱିସତ୍ତିକା; ୱିସକ୍କତୀତି ୱିସତ୍ତିକା; ୱିସଂହରତୀତି ୱିସତ୍ତିକା; ୱିସଂୱାଦିକାତି ୱିସତ୍ତିକା; ୱିସମୂଲାତି ୱିସତ୍ତିକା; ୱିସଫଲାତି ୱିସତ୍ତିକା; ୱିସପରିଭୋଗୋତି ୱିସତ୍ତିକା; ୱିସାଲା ୱା ପନ ସା ତଣ୍ହା ରୂପେ ସଦ୍ଦେ ଗନ୍ଧେ ରସେ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ, କୁଲେ ଗଣେ ଆୱାସେ ଲାଭେ ଯସେ, ପସଂସାଯ ସୁଖେ ଚୀୱରେ ପିଣ୍ଡପାତେ ସେନାସନେ ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରେ, କାମଧାତୁଯା ରୂପଧାତୁଯା ଅରୂପଧାତୁଯା, କାମଭୱେ ରୂପଭୱେ ଅରୂପଭୱେ, ସଞ୍ଞାଭୱେ ଅସଞ୍ଞାଭୱେ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଭୱେ, ଏକୱୋକାରଭୱେ ଚତୁୱୋକାରଭୱେ ପଞ୍ଚୱୋକାରଭୱେ, ଅତୀତେ ଅନାଗତେ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ, ଦିଟ୍ଠସୁତମୁତୱିଞ୍ଞାତବ୍ବେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ୱିସଟା ୱିତ୍ଥତାତି ୱିସତ୍ତିକା।

ଲୋକେତି ଅପାଯଲୋକେ ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଦେୱଲୋକେ, ଖନ୍ଧଲୋକେ ଧାତୁଲୋକେ ଆଯତନଲୋକେ। ସତୋତି ଚତୂହି କାରଣେହି ସତୋ – କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ସତୋ, ୱେଦନାସୁ…ପେ… ଚିତ୍ତେ… ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ସତୋ।

ଅପରେହିପି ଚତୂହି କାରଣେହି ସତୋ – ଅସତିପରିୱଜ୍ଜନାଯ ସତୋ, ସତିକରଣୀଯାନଂ ଧମ୍ମାନଂ କତତ୍ତା ସତୋ, ସତିପରିବନ୍ଧାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ହତତ୍ତା ସତୋ, ସତିନିମିତ୍ତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅସମ୍ମୁଟ୍ଠତ୍ତା ସତୋ।

ଅପରେହିପି ଚତୂହି କାରଣେହି ସତୋ – ସତିଯା ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ସତୋ, ସତିଯା ୱସିତତ୍ତା ସତୋ, ସତିଯା ପାଗୁଞ୍ଞତାଯ ସତୋ, ସତିଯା ଅପଚ୍ଚୋରୋହଣତାଯ [ଅପଚ୍ଚୋରୋପନତାଯ (ସୀ।)] ସତୋ।

ଅପରେହିପି ଚତୂହି କାରଣେହି ସତୋ – ସତ୍ତତ୍ତା ସତୋ, ସନ୍ତତ୍ତା ସତୋ, ସମିତତ୍ତା ସତୋ, ସନ୍ତଧମ୍ମସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ସତୋ। ବୁଦ୍ଧାନୁସ୍ସତିଯା ସତୋ, ଧମ୍ମାନୁସ୍ସତିଯା ସତୋ, ସଙ୍ଘାନୁସ୍ସତିଯା ସତୋ, ସୀଲାନୁସ୍ସତିଯା ସତୋ, ଚାଗାନୁସ୍ସତିଯା ସତୋ, ଦେୱତାନୁସ୍ସତିଯା ସତୋ, ଆନାପାନସ୍ସତିଯା ସତୋ, ମରଣସ୍ସତିଯା ସତୋ, କାଯଗତାସତିଯା ସତୋ, ଉପସମାନୁସ୍ସତିଯା ସତୋ। ଯା ସତି ଅନୁସ୍ସତି ପଟିସ୍ସତି ସତି ସରଣତା ଧାରଣତା ଅପିଲାପନତା ଅସମ୍ମୁସ୍ସନତା ସତି ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ସତିବଲଂ ସମ୍ମାସତି ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଏକାଯନମଗ୍ଗୋ, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ସତି। ଇମାଯ ସତିଯା ଉପେତୋ ହୋତି ସମୁପେତୋ ଉପଗତୋ ସମୁପଗତୋ ଉପପନ୍ନୋ ସମୁପପନ୍ନୋ ସମନ୍ନାଗତୋ, ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ସତୋ।

ସୋମଂ ୱିସତ୍ତିକଂ ଲୋକେ, ସତୋ ସମତିୱତ୍ତତୀତି। ଲୋକେ ୱା ସା ୱିସତ୍ତିକା, ଲୋକେ ୱା ତଂ ୱିସତ୍ତିକଂ ସତୋ ତରତି ଉତ୍ତରତି ପତରତି ସମତିକ୍କମତି ୱୀତିୱତ୍ତତୀତି – ସୋମଂ ୱିସତ୍ତିକଂ ଲୋକେ, ସତୋ ସମତିୱତ୍ତତି।

ତେନାହ ଭଗଵା –

‘‘ଯୋ କାମେ ପରିଵଜ୍ଜେତି, ସପ୍ପସ୍ସେଵ ପଦା ସିରୋ;

ସୋମଂ ଵିସତ୍ତିକଂ ଲୋକେ, ସତୋ ସମତିଵତ୍ତତୀ’’ତି।

୪।

ଖେତ୍ତଂ ଵତ୍ଥୁଂ ହିରଞ୍ଞଂ ଵା, ଗଵାସ୍ସଂ ଦାସପୋରିସଂ;

ଥିଯୋ ବନ୍ଧୂ ପୁଥୁ କାମେ, ଯୋ ନରୋ ଅନୁଗିଜ୍ଝତି।

ଖେତ୍ତଂଵତ୍ଥୁଂ ହିରଞ୍ଞଂ ଵାତି। ଖେତ୍ତନ୍ତି ସାଲିକ୍ଖେତ୍ତଂ ଵୀହିକ୍ଖେତ୍ତଂ ମୁଗ୍ଗକ୍ଖେତ୍ତଂ ମାସକ୍ଖେତ୍ତଂ ଯଵକ୍ଖେତ୍ତଂ ଗୋଧୁମକ୍ଖେତ୍ତଂ ତିଲକ୍ଖେତ୍ତଂ। ଵତ୍ଥୁନ୍ତି ଘରଵତ୍ଥୁଂ କୋଟ୍ଠକଵତ୍ଥୁଂ ପୁରେଵତ୍ଥୁଂ ପଚ୍ଛାଵତ୍ଥୁଂ ଆରାମଵତ୍ଥୁଂ ଵିହାରଵତ୍ଥୁଂ। ହିରଞ୍ଞନ୍ତି ହିରଞ୍ଞଂ ଵୁଚ୍ଚତି କହାପଣୋତି – ଖେତ୍ତଂ ଵତ୍ଥୁଂ ହିରଞ୍ଞଂ ଵା।

ଗଵାସ୍ସଂ ଦାସପୋରିସନ୍ତି। ଗଵନ୍ତି ଗଵା [ଗାଵୋ (କ।)] ଵୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଅସ୍ସାତି ପସୁକାଦଯୋ ଵୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଦାସାତି ଚତ୍ତାରୋ ଦାସା – ଅନ୍ତୋଜାତକୋ ଦାସୋ, ଧନକ୍କୀତକୋ ଦାସୋ, ସାମଂ ଵା ଦାସବ୍ୟଂ ଉପେତି, ଅକାମକୋ ଵା ଦାସଵିସଯଂ ଉପେତି।

‘‘ଆମାଯ ଦାସାପି ଭଵନ୍ତି ହେକେ, ଧନେନ କୀତାପି ଭଵନ୍ତି ଦାସା;

ସାମଞ୍ଚ ଏକେ ଉପଯନ୍ତି ଦାସ୍ୟଂ, ଭଯାପନୁଣ୍ଣାପି ଭଵନ୍ତି ଦାସା’’ତି।

ପୁରିସାତି ତଯୋ ପୁରିସା – ଭତକା, କମ୍ମକରା, ଉପଜୀଵିନୋତି – ଗଵାସ୍ସଂ ଦାସପୋରିସଂ।

ଥିଯୋ ବନ୍ଧୂ ପୁଥୁ କାମେତି। ଥିଯୋତି ଇତ୍ଥିପରିଗ୍ଗହୋ ଵୁଚ୍ଚତି। ବନ୍ଧୂତି ଚତ୍ତାରୋ ବନ୍ଧୂ – ଞାତିବନ୍ଧଵାପି ବନ୍ଧୁ, ଗୋତ୍ତବନ୍ଧଵାପି ବନ୍ଧୁ, ମନ୍ତବନ୍ଧଵାପି ବନ୍ଧୁ, ସିପ୍ପବନ୍ଧଵାପି ବନ୍ଧୁ। ପୁଥୁ କାମେତି ବହୂ କାମେ। ଏତେ ପୁଥୁ କାମା ମନାପିକା ରୂପା…ପେ… ମନାପିକା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାତି – ଥିଯୋ ବନ୍ଧୂ ପୁଥୁ କାମେ।

ଯୋ ନରୋ ଅନୁଗିଜ୍ଝତୀତି। ଯୋତି ଯୋ ଯାଦିସୋ ଯଥାଯୁତ୍ତୋ ଯଥାଵିହିତୋ ଯଥାପକାରୋ ଯଂଠାନପ୍ପତ୍ତୋ ଯଂଧମ୍ମସମନ୍ନାଗତୋ ଖତ୍ତିଯୋ ଵା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଵା ଵେସ୍ସୋ ଵା ସୁଦ୍ଦୋ ଵା ଗହଟ୍ଠୋ ଵା ପବ୍ବଜିତୋ ଵା ଦେଵୋ ଵା ମନୁସ୍ସୋ ଵା। ନରୋତି ସତ୍ତୋ ନରୋ ମାନଵୋ ପୋସୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଜୀଵୋ ଜାଗୁ ଜନ୍ତୁ ଇନ୍ଦଗୁ ମନୁଜୋ। ଅନୁଗିଜ୍ଝତୀତି କିଲେସକାମେନ ଵତ୍ଥୁକାମେସୁ ଗିଜ୍ଝତି ଅନୁଗିଜ୍ଝତି ପଲିଗିଜ୍ଝତି ପଲିବଜ୍ଝତୀତି – ଯୋ ନରୋ ଅନୁଗିଜ୍ଝତି।

ତେନାହ ଭଗଵା –

‘‘ଖେତ୍ତଂ ଵତ୍ଥୁଂ ହିରଞ୍ଞଂ ଵା, ଗଵାସ୍ସଂ ଦାସପୋରିସଂ;

ଥିଯୋ ବନ୍ଧୂ ପୁଥୁ କାମେ, ଯୋ ନରୋ ଅନୁଗିଜ୍ଝତୀ’’ତି।

୫।

ଅବଲା ନଂ ବଲୀଯନ୍ତି, ମଦ୍ଦନ୍ତେ ନଂ ପରିସ୍ସଯା;

ତତୋ ନଂ ଦୁକ୍ଖମନ୍ଵେତି, ନାଵଂ ଭିନ୍ନମିଵୋଦକଂ।

ଅବଲା ନଂ ବଲୀଯନ୍ତୀତି। ଅବଲାତି ଅବଲା କିଲେସା ଦୁବ୍ବଲା ଅପ୍ପବଲା ଅପ୍ପଥାମକା ହୀନା ନିହୀନା ( ) [(ପରିହୀନା) (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ଓମକା ଲାମକା ଛତୁକ୍କା ପରିତ୍ତା। ତେ କିଲେସା ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ସହନ୍ତି ପରିସହନ୍ତି ଅଭିଭଵନ୍ତି ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରନ୍ତି ପରିଯାଦିଯନ୍ତି ମଦ୍ଦନ୍ତୀତି, ଏଵମ୍ପି ଅବଲା ନଂ ବଲୀଯନ୍ତି। ଅଥ

ୱା, ଅବଲଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଦୁବ୍ବଲଂ ଅପ୍ପବଲଂ ଅପ୍ପଥାମକଂ ହୀନଂ ନିହୀନଂ ଓମକଂ ଲାମକଂ ଛତୁକ୍କଂ ପରିତ୍ତଂ, ଯସ୍ସ ନତ୍ଥି ସଦ୍ଧାବଲଂ ୱୀରିଯବଲଂ ସତିବଲଂ ସମାଧିବଲଂ ପଞ୍ଞାବଲଂ ହିରିବଲଂ ଓତ୍ତପ୍ପବଲଂ । ତେ କିଲେସା ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ସହନ୍ତି ପରିସହନ୍ତି ଅଭିଭୱନ୍ତି ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରନ୍ତି ପରିଯାଦିଯନ୍ତି ମଦ୍ଦନ୍ତୀତି – ଏୱମ୍ପି ଅବଲା ନଂ ବଲୀଯନ୍ତୀତି।

ମଦ୍ଦନ୍ତେ ନଂ ପରିସ୍ସଯାତି। ଦ୍ୱେ ପରିସ୍ସଯା – ପାକଟପରିସ୍ସଯା ଚ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନପରିସ୍ସଯା ଚ। କତମେ ପାକଟପରିସ୍ସଯା? ସୀହା ବ୍ୟଗ୍ଘା ଦୀପୀ ଅଚ୍ଛା ତରଚ୍ଛା କୋକା ମହିଂସା [ମହିସା (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ହତ୍ଥୀ ଅହିୱିଚ୍ଛିକା ସତପଦୀ, ଚୋରା ୱା ଅସ୍ସୁ ମାନୱା ୱା କତକମ୍ମା ୱା ଅକତକମ୍ମା ୱା, ଚକ୍ଖୁରୋଗୋ ସୋତରୋଗୋ ଘାନରୋଗୋ ଜିୱ୍ହାରୋଗୋ କାଯରୋଗୋ ସୀସରୋଗୋ କଣ୍ଣରୋଗୋ ମୁଖରୋଗୋ ଦନ୍ତରୋଗୋ, କାସୋ ସାସୋ ପିନାସୋ ଡାହୋ ଜରୋ, କୁଚ୍ଛିରୋଗୋ ମୁଚ୍ଛା ପକ୍ଖନ୍ଦିକା ସୂଲା ୱିସୂଚିକା, କୁଟ୍ଠଂ ଗଣ୍ଡୋ କିଲାସୋ ସୋସୋ ଅପମାରୋ, ଦଦ୍ଦୁ କଣ୍ଡୁ କଚ୍ଛୁ ରଖସା [ରକ୍ଖସା (କ।)] ୱିତଚ୍ଛିକା ଲୋହିତପିତ୍ତଂ, ମଧୁମେହୋ ଅଂସା ପିଳକା ଭଗନ୍ଦଲା, ପିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନା ଆବାଧା ସେମ୍ହସମୁଟ୍ଠାନା ଆବାଧା ୱାତସମୁଟ୍ଠାନା ଆବାଧା ସନ୍ନିପାତିକା ଆବାଧା ଉତୁପରିଣାମଜା ଆବାଧା ୱିସମପରିହାରଜା ଆବାଧା, ଓପକ୍କମିକା ଆବାଧା କମ୍ମୱିପାକଜା ଆବାଧା, ସୀତଂ ଉଣ୍ହଂ ଜିଘଚ୍ଛା ପିପାସା ଉଚ୍ଚାରୋ ପସ୍ସାୱୋ ଡଂସମକସୱାତାତପସରୀସପସମ୍ଫସ୍ସା ଇତି ୱା – ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ପାକଟପରିସ୍ସଯା।

କତମେ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନପରିସ୍ସଯା? କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ , କାମଚ୍ଛନ୍ଦନୀୱରଣଂ ବ୍ୟାପାଦନୀୱରଣଂ ଥିନମିଦ୍ଧନୀୱରଣଂ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚନୀୱରଣଂ ୱିଚିକିଚ୍ଛାନୀୱରଣଂ, ରାଗୋ ଦୋସୋ ମୋହୋ କୋଧୋ ଉପନାହୋ ମକ୍ଖୋ ପଳାସୋ ଇସ୍ସା ମଚ୍ଛରିଯଂ, ମାଯା ସାଠେଯ୍ୟଂ ଥମ୍ଭୋ ସାରମ୍ଭୋ ମାନୋ ଅତିମାନୋ ମଦୋ ପମାଦୋ, ସବ୍ବେ କିଲେସା ସବ୍ବେ ଦୁଚ୍ଚରିତା ସବ୍ବେ ଦରଥା ସବ୍ବେ ପରିଳାହା ସବ୍ବେ ସନ୍ତାପା ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରା – ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ପଟିଚ୍ଛନ୍ନପରିସ୍ସଯା।

ପରିସ୍ସଯାତି କେନଟ୍ଠେନ ପରିସ୍ସଯା? ପରିସହନ୍ତୀତି ପରିସ୍ସଯା, ପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି ପରିସ୍ସଯା, ତତ୍ରାସଯାତି ପରିସ୍ସଯା। କଥଂ ପରିସହନ୍ତୀତି ପରିସ୍ସଯା? ତେ ପରିସ୍ସଯା ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ସହନ୍ତି ପରିସହନ୍ତି ଅଭିଭୱନ୍ତି ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରନ୍ତି ପରିଯାଦିଯନ୍ତି ମଦ୍ଦନ୍ତି। ଏୱଂ ପରିସହନ୍ତୀତି ପରିସ୍ସଯା। କଥଂ ପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି ପରିସ୍ସଯା? ତେ ପରିସ୍ସଯା କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନ୍ତରାଯାଯ ପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। କତମେସଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ? ସମ୍ମାପଟିପଦାଯ ଅନୁଲୋମପଟିପଦାଯ ଅପଚ୍ଚନୀକପଟିପଦାଯ ଅୱିରୁଦ୍ଧପଟିପଦାଯ ଅନ୍ୱତ୍ଥପଟିପଦାଯ ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପଟିପଦାଯ, ସୀଲେସୁ ପରିପୂରିକାରିତାଯ ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରତାଯ ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁତାଯ, ଜାଗରିଯାନୁଯୋଗସ୍ସ ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞସ୍ସ, ଚତୁନ୍ନଂ ସତିପଟ୍ଠାନାନଂ ଭାୱନାନୁଯୋଗସ୍ସ ଚତୁନ୍ନଂ ସମ୍ମପ୍ପଧାନାନଂ ଭାୱନାନୁଯୋଗସ୍ସ ଚତୁନ୍ନଂ ଇଦ୍ଧିପାଦାନଂ ଭାୱନାନୁଯୋଗସ୍ସ, ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଭାୱନାନୁଯୋଗସ୍ସ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ବଲାନଂ ଭାୱନାନୁଯୋଗସ୍ସ, ସତ୍ତନ୍ନଂ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାନଂ ଭାୱନାନୁଯୋଗସ୍ସ ଅରିଯସ୍ସ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଭାୱନାନୁଯୋଗସ୍ସ – ଇମେସଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନ୍ତରାଯାଯ ପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। ଏୱଂ ପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି – ପରିସ୍ସଯା।

କଥଂ ତତ୍ରାସଯାତି ପରିସ୍ସଯା? ତତ୍ଥେତେ ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଅତ୍ତଭାୱସନ୍ନିସ୍ସଯା। ଯଥା ବିଲେ ବିଲାସଯା ପାଣା ସଯନ୍ତି, ଦକେ ଦକାସଯା ପାଣା ସଯନ୍ତି, ୱନେ ୱନାସଯା ପାଣା ସଯନ୍ତି, ରୁକ୍ଖେ ରୁକ୍ଖାସଯା ପାଣା ସଯନ୍ତି, ଏୱମେୱ ତତ୍ଥେତେ ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଅତ୍ତଭାୱସନ୍ନିସ୍ସଯା। ଏୱମ୍ପି ତତ୍ରାସଯାତି – ପରିସ୍ସଯା।

ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା –

''ସାନ୍ତେୱାସିକୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସାଚରିଯକୋ ଦୁକ୍ଖଂ ନ ଫାସୁ ୱିହରତି। କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସାନ୍ତେୱାସିକୋ ସାଚରିଯକୋ ଦୁକ୍ଖଂ ନ ଫାସୁ ୱିହରତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଯେ ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ସରସଙ୍କପ୍ପା ସଞ୍ଞୋଜନିଯା, ତ୍ୟସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ୱସନ୍ତି ଅନ୍ୱାସୱନ୍ତି ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମାତି – ତସ୍ମା ସାନ୍ତେୱାସିକୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତେ ନଂ ସମୁଦାଚରନ୍ତି। ସମୁଦାଚରନ୍ତି ନଂ ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମାତି – ତସ୍ମା ସାଚରିଯକୋତି ୱୁଚ୍ଚତି।

''ପୁନ ଚପରଂ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ସୋତେନ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା, ଘାନେନ ଗନ୍ଧଂ ଘାଯିତ୍ୱା, ଜିୱ୍ହାଯ ରସଂ ସାଯିତ୍ୱା, କାଯେନ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଂ ଫୁସିତ୍ୱା, ମନସା ଧମ୍ମଂ ୱିଞ୍ଞାଯ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଯେ ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ସରସଙ୍କପ୍ପା ସଞ୍ଞୋଜନିଯା, ତ୍ୟସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ୱସନ୍ତି ଅନ୍ୱାସୱନ୍ତି ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମାତି – ତସ୍ମା ସାନ୍ତେୱାସିକୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତେ ନଂ ସମୁଦାଚରନ୍ତି। ସମୁଦାଚରନ୍ତି ନଂ ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମାତି – ତସ୍ମା ସାଚରିଯକୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସାନ୍ତେୱାସିକୋ ସାଚରିଯକୋ ଦୁକ୍ଖଂ ନ ଫାସୁ ୱିହରତୀ''ତି। ଏୱମ୍ପି ତତ୍ରାସଯାତି – ପରିସ୍ସଯା।

୨୮. ବୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗଵତା –

‘‘ତଯୋମେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅନ୍ତରାମଲା – ଅନ୍ତରାଅମିତ୍ତା ଅନ୍ତରାସପତ୍ତା ଅନ୍ତରାଵଧକା ଅନ୍ତରାପଚ୍ଚତ୍ଥିକା। କତମେ ତଯୋ? ଲୋଭୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅନ୍ତରାମଲଂ [ଅନ୍ତରାମଲୋ (ସ୍ୟା।)] ଅନ୍ତରାଅମିତ୍ତୋ ଅନ୍ତରାସପତ୍ତୋ ଅନ୍ତରାଵଧକୋ ଅନ୍ତରାପଚ୍ଚତ୍ଥିକୋ। ଦୋସୋ…ପେ… ମୋହୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅନ୍ତରାମଲଂ ଅନ୍ତରାଅମିତ୍ତୋ ଅନ୍ତରାସପତ୍ତୋ ଅନ୍ତରାଵଧକୋ ଅନ୍ତରାପଚ୍ଚତ୍ଥିକୋ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ତଯୋ ଅନ୍ତରାମଲା – ଅନ୍ତରାଅମିତ୍ତା ଅନ୍ତରାସପତ୍ତା ଅନ୍ତରାଵଧକା ଅନ୍ତରାପଚ୍ଚତ୍ଥିକା।

‘‘ଅନତ୍ଥଜନନୋ ଲୋଭୋ, ଲୋଭୋ ଚିତ୍ତପ୍ପକୋପନୋ;

ଭଯମନ୍ତରତୋ ଜାତଂ, ତଂ ଜନୋ ନାଵବୁଜ୍ଝତି।

‘‘ଲୁଦ୍ଧୋ ଅତ୍ଥଂ ନ ଜାନାତି, ଲୁଦ୍ଧୋ ଧମ୍ମଂ ନ ପସ୍ସତି;

ଅନ୍ଧନ୍ତମଂ [ଅନ୍ଧତମଂ (ସ୍ୟା। କ।)] ତଦା ହୋତି, ଯଂ ଲୋଭୋ ସହତେ ନରଂ।

‘‘ଅନତ୍ଥଜନନୋ ଦୋସୋ, ଦୋସୋ ଚିତ୍ତପ୍ପକୋପନୋ;

ଭଯମନ୍ତରତୋ ଜାତଂ, ତଂ ଜନୋ ନାଵବୁଜ୍ଝତି।

‘‘କୁଦ୍ଧୋ ଅତ୍ଥଂ ନ ଜାନାତି, କୁଦ୍ଧୋ ଧମ୍ମଂ ନ ପସ୍ସତି;

ଅନ୍ଧନ୍ତମଂ ତଦା ହୋତି, ଯଂ ଦୋସୋ ସହତେ ନରଂ।

‘‘ଅନତ୍ଥଜନନୋ ମୋହୋ, ମୋହୋ ଚିତ୍ତପ୍ପକୋପନୋ;

ଭଯମନ୍ତରତୋ ଜାତଂ, ତଂ ଜନୋ ନାଵବୁଜ୍ଝତି।

‘‘ମୂଳ୍ହୋ ଅତ୍ଥଂ ନ ଜାନାତି, ମୂଳ୍ହୋ ଧମ୍ମଂ ନ ପସ୍ସତି;

ଅନ୍ଧନ୍ତମଂ ତଦା ହୋତି, ଯଂ ମୋହୋ ସହତେ ନର’’ନ୍ତି।

ଏଵମ୍ପି ତତ୍ରାସଯାତି – ପରିସ୍ସଯା।

ବୁତ୍ତମ୍ପି ହେତଂ ଭଗଵତା – ‘‘ତଯୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ପୁରିସସ୍ସ ଧମ୍ମା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ଅଫାସୁଵିହାରାଯ। କତମେ ତଯୋ? ଲୋଭୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ପୁରିସସ୍ସ ଧମ୍ମୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ଅଫାସୁଵିହାରାଯ। ଦୋସୋ ଖୋ, ମହାରାଜ…ପେ… ମୋହୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ପୁରିସସ୍ସ ଧମ୍ମୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ଅଫାସୁଵିହାରାଯ। ଇମେ ଖୋ, ମହାରାଜ, ତଯୋ ପୁରିସସ୍ସ ଧମ୍ମା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ଅଫାସୁଵିହାରାଯ।

‘‘ଲୋଭୋ ଦୋସୋ ଚ ମୋହୋ ଚ, ପୁରିସଂ ପାପଚେତସଂ;

ହିଂସନ୍ତି ଅତ୍ତସମ୍ଭୂତା, ତଚସାରଂଵ ସମ୍ଫଲ’’ନ୍ତି।

ଏଵମ୍ପି ତତ୍ରାସଯାତି – ପରିସ୍ସଯା।

ବୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ ଭଗଵତା –

‘‘ରାଗୋ ଚ ଦୋସୋ ଚ ଇତୋନିଦାନା, ଅରତି ରତି ଲୋମହଂସୋ ଇତୋଜା;

ଇତୋ ସମୁଟ୍ଠାଯ ମନୋୱିତକ୍କା, କୁମାରକା ଧଙ୍କମିୱୋସ୍ସଜନ୍ତୀ’’ତି [ଧଙ୍କମିୱୋସ୍ସଜନ୍ତି (ସ୍ୟା॰)]।

ଏୱମ୍ପି ତତ୍ରାସଯାତି – ପରିସ୍ସଯା। ମଦ୍ଦନ୍ତେ ନଂ ପରିସ୍ସଯାତି। ତେ ପରିସ୍ସଯା ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ସହନ୍ତି ପରିସହନ୍ତି ଅଭିଭୱନ୍ତି ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରନ୍ତି ପରିଯାଦିଯନ୍ତି ମଦ୍ଦନ୍ତୀତି – ମଦ୍ଦନ୍ତେ ନଂ ପରିସ୍ସଯା।

ତତୋନଂ ଦୁକ୍ଖମନ୍ୱେତୀତି। ତତୋତି ତତୋ ତତୋ ପରିସ୍ସଯତୋ ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅନ୍ୱେତି ଅନୁଗଚ୍ଛତି ଅନ୍ୱାଯିକଂ ହୋତି, ଜାତିଦୁକ୍ଖଂ ଅନ୍ୱେତି ଅନୁଗଚ୍ଛତି ଅନ୍ୱାଯିକଂ ହୋତି, ଜରାଦୁକ୍ଖଂ ଅନ୍ୱେତି ଅନୁଗଚ୍ଛତି ଅନ୍ୱାଯିକଂ ହୋତି, ବ୍ୟାଧିଦୁକ୍ଖଂ ଅନ୍ୱେତି ଅନୁଗଚ୍ଛତି ଅନ୍ୱାଯିକଂ ହୋତି, ମରଣଦୁକ୍ଖଂ ଅନ୍ୱେତି ଅନୁଗଚ୍ଛତି ଅନ୍ୱାଯିକଂ ହୋତି, ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସଦୁକ୍ଖଂ ଅନ୍ୱେତି ଅନୁଗଚ୍ଛତି ଅନ୍ୱାଯିକଂ ହୋତି, ନେରଯିକଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିକଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ପେତ୍ତିୱିସଯିକଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅନ୍ୱେତି ଅନୁଗଚ୍ଛତି ଅନ୍ୱାଯିକଂ ହୋତି, ମାନୁସିକଂ ଦୁକ୍ଖଂ… ଗବ୍ଭୋକ୍କନ୍ତିମୂଲକଂ ଦୁକ୍ଖଂ… ଗବ୍ଭେଠିତିମୂଲକଂ ଦୁକ୍ଖଂ… ଗବ୍ଭା ୱୁଟ୍ଠାନମୂଲକଂ ଦୁକ୍ଖଂ… ଜାତସ୍ସୂପନିବନ୍ଧକଂ ଦୁକ୍ଖଂ… ଜାତସ୍ସ ପରାଧେଯ୍ୟକଂ ଦୁକ୍ଖଂ… ଅତ୍ତୂପକ୍କମଂ ଦୁକ୍ଖଂ… ପରୂପକ୍କମଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅନ୍ୱେତି ଅନୁଗଚ୍ଛତି ଅନ୍ୱାଯିକଂ ହୋତି, ଦୁକ୍ଖଦୁକ୍ଖଂ ଅନ୍ୱେତି ଅନୁଗଚ୍ଛତି ଅନ୍ୱାଯିକଂ ହୋତି, ସଙ୍ଖାରଦୁକ୍ଖଂ… ୱିପରିଣାମଦୁକ୍ଖଂ … ଚକ୍ଖୁରୋଗୋ ସୋତରୋଗୋ ଘାନରୋଗୋ ଜିୱ୍ହାରୋଗୋ କାଯରୋଗୋ ସୀସରୋଗୋ କଣ୍ଣରୋଗୋ ମୁଖରୋଗୋ ଦନ୍ତରୋଗୋ, କାସୋ ସାସୋ ପିନାସୋ ଡାହୋ ଜରୋ, କୁଚ୍ଛିରୋଗୋ ମୁଚ୍ଛା ପକ୍ଖନ୍ଦିକା ସୂଲା ୱିସୂଚିକା, କୁଟ୍ଠଂ ଗଣ୍ଡୋ କିଲାସୋ ସୋସୋ ଅପମାରୋ, ଦଦ୍ଦୁ କଣ୍ଡୁ କଚ୍ଛୁ ରଖସା ୱିତଚ୍ଛିକା ଲୋହିତପିତ୍ତଂ, ମଧୁମେହୋ ଅଂସା ପିଳକା ଭଗନ୍ଦଲା ପିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନା ଆବାଧା ସେମ୍ହସମୁଟ୍ଠାନା ଆବାଧା ୱାତସମୁଟ୍ଠାନା ଆବାଧା ସନ୍ନିପାତିକା ଆବାଧା ଉତୁପରିଣାମଜା ଆବାଧା ୱିସମପରିହାରଜା ଆବାଧା, ଓପକ୍କମିକା ଆବାଧା କମ୍ମୱିପାକଜା ଆବାଧା, ସୀତଂ ଉଣ୍ହଂ ଜିଘଚ୍ଛା ପିପାସା ଉଚ୍ଚାରୋ ପସ୍ସାୱୋ ଡଂସମକସୱାତାତପସରୀସପସମ୍ଫସ୍ସଦୁକ୍ଖଂ… ମାତୁମରଣଂ ଦୁକ୍ଖଂ… ପିତୁମରଣଂ ଦୁକ୍ଖଂ… ଭାତୁମରଣଂ ଦୁକ୍ଖଂ… ଭଗିନିମରଣଂ ଦୁକ୍ଖଂ… ପୁତ୍ତମରଣଂ ଦୁକ୍ଖଂ… ଧୀତୁମରଣଂ ଦୁକ୍ଖଂ … ଞାତିବ୍ୟସନଂ ଦୁକ୍ଖଂ… ଭୋଗବ୍ୟସନଂ ଦୁକ୍ଖଂ… ରୋଗବ୍ୟସନଂ ଦୁକ୍ଖଂ… ସୀଲବ୍ୟସନଂ ଦୁକ୍ଖଂ… ଦିଟ୍ଠିବ୍ୟସନଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅନ୍ୱେତି ଅନୁଗଚ୍ଛତି ଅନ୍ୱାଯିକଂ ହୋତୀତି – ତତୋ ନଂ ଦୁକ୍ଖମନ୍ୱେତି।

ନାୱଂ ଭିନ୍ନମିୱୋଦକନ୍ତି। ଯଥା ଭିନ୍ନଂ ନାୱଂ ଦକମେସିଂ [ଉଦକଦାଯିତୋ (ସୀ॰), ଉଦକଂ ଅନ୍ୱାଯିକଂ (ସ୍ୟା॰)] ତତୋ ତତୋ ଉଦକଂ ଅନ୍ୱେତି ଅନୁଗଚ୍ଛତି ଅନ୍ୱାଯିକଂ ହୋତି, ପୁରତୋପି ଉଦକଂ ଅନ୍ୱେତି ଅନୁଗଚ୍ଛତି ଅନ୍ୱାଯିକଂ ହୋତି, ପଚ୍ଛତୋପି… ହେଟ୍ଠତୋପି… ପସ୍ସତୋପି ଉଦକଂ ଅନ୍ୱେତି ଅନୁଗଚ୍ଛତି ଅନ୍ୱାଯିକଂ ହୋତି; ଏୱମେୱ ତତୋ ତତୋ ପରିସ୍ସଯତୋ ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅନ୍ୱେତି ଅନୁଗଚ୍ଛତି ଅନ୍ୱାଯିକଂ ହୋତି, ଜାତିଦୁକ୍ଖଂ ଅନ୍ୱେତି ଅନୁଗଚ୍ଛତି ଅନ୍ୱାଯିକଂ ହୋତି…ପେ… ଦିଟ୍ଠିବ୍ୟସନଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅନ୍ୱେତି ଅନୁଗଚ୍ଛତି ଅନ୍ୱାଯିକଂ ହୋତୀତି – ନାୱଂ ଭିନ୍ନମିୱୋଦକଂ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଅବଲା ନଂ ବଲୀଯନ୍ତି, ମଦ୍ଦନ୍ତେ ନଂ ପରିସ୍ସଯା;

ତତୋ ନଂ ଦୁକ୍ଖମନ୍ୱେତି, ନାୱଂ ଭିନ୍ନମିୱୋଦକ’’ନ୍ତି।

୬।

ତସ୍ମା ଜନ୍ତୁ ସଦା ସତୋ, କାମାନି ପରିୱଜ୍ଜଯେ;

ତେ ପହାଯ ତରେ ଓଘଂ, ନାୱଂ ସିତ୍ୱାୱ ପାରଗୂ।

ତସ୍ମା ଜନ୍ତୁ ସଦା ସତୋତି। ତସ୍ମାତି ତସ୍ମା ତଂକାରଣା ତଂହେତୁ ତପ୍ପଚ୍ଚଯା ତଂନିଦାନା ଏତଂ ଆଦୀନୱଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ କାମେସୂତି – ତସ୍ମା। ଜନ୍ତୂତି ସତ୍ତୋ ନରୋ ମାନୱୋ ପୋସୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଜୀୱୋ ଜାଗୁ ଜନ୍ତୁ ଇନ୍ଦଗୁ ମନୁଜୋ। ସଦାତି ସଦା ସବ୍ବଦା ସବ୍ବକାଲଂ ନିଚ୍ଚକାଲଂ ଧୁୱକାଲଂ ସତତଂ ସମିତଂ ଅବ୍ବୋକିଣ୍ଣଂ ପୋଙ୍ଖାନୁପୋଙ୍ଖଂ ଉଦକୂମିକଜାତଂ ଅୱୀଚି ସନ୍ତତି ସହିତଂ ଫସ୍ସିତଂ [ଫୁସିତଂ (ସୀ॰ ସ୍ୟା॰)], ପୁରେଭତ୍ତଂ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପୁରିମଯାମଂ ମଜ୍ଝିମଯାମଂ ପଚ୍ଛିମଯାମଂ, କାଳେ ଜୁଣ୍ହେ ୱସ୍ସେ ହେମନ୍ତେ ଗିମ୍ହେ, ପୁରିମେ ୱଯୋଖନ୍ଧେ ମଜ୍ଝିମେ ୱଯୋଖନ୍ଧେ ପଚ୍ଛିମେ ୱଯୋଖନ୍ଧେ। ସତୋତି ଚତୂହି କାରଣେହି ସତୋ – କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ସତୋ, ୱେଦନାସୁ… ଚିତ୍ତେ… ଧମ୍ମେସୁ

ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ସତୋ। ଅପରେହି ଚତୂହି କାରଣେହି ସତୋ…ପେ… ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ସତୋତି – ତସ୍ମା ଜନ୍ତୁ ସଦା ସତୋ।

କାମାନି ପରିୱଜ୍ଜୟେତି। କାମାତି ଉଦ୍ଦାନତୋ ଦ୍ୱେ କାମା – ୱତ୍ଥୁକାମା ଚ କିଲେସକାମା ଚ…ପେ… ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ୱତ୍ଥୁକାମା…ପେ… ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି କିଲେସକାମା। କାମାନି ପରିୱଜ୍ଜୟେତି ଦ୍ୱୀହି କାରଣେହି କାମେ ପରିୱଜ୍ଜେୟ୍ୟ – ୱିକ୍ଖମ୍ଭନତୋ ୱା ସମୁଚ୍ଛେଦତୋ ୱା। କଥଂ ୱିକ୍ଖମ୍ଭନତୋ କାମେ ପରିୱଜ୍ଜେୟ୍ୟ? ‘‘ଅଟ୍ଠିକଙ୍କଲୂପମା କାମା ଅପ୍ପସ୍ସାଦଟ୍ଠେନା’’ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ୱିକ୍ଖମ୍ଭନତୋ କାମେ ପରିୱଜ୍ଜେୟ୍ୟ, ‘‘ମଂସପେସୂପମା କାମା ବହୁସାଧାରଣଟ୍ଠେନା’’ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ୱିକ୍ଖମ୍ଭନତୋ କାମେ ପରିୱଜ୍ଜେୟ୍ୟ, ‘‘ତିଣୁକ୍କୂପମା କାମା ଅନୁଦହନଟ୍ଠେନା’’ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ୱିକ୍ଖମ୍ଭନତୋ କାମେ ପରିୱଜ୍ଜେୟ୍ୟ…ପେ… ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନସମାପତ୍ତିଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ୱିକ୍ଖମ୍ଭନତୋ କାମେ ପରିୱଜ୍ଜେୟ୍ୟ। ଏୱଂ ୱିକ୍ଖମ୍ଭନତୋ କାମେ ପରିୱଜ୍ଜେୟ୍ୟ…ପେ… ଏୱଂ ସମୁଚ୍ଛେଦତୋ କାମେ ପରିୱଜ୍ଜେୟ୍ୟାତି – କାମାନି ପରିୱଜ୍ଜୟେ।

ତେ ପହାୟ ତରେ ଓଘନ୍ତି। ତେତି ୱତ୍ଥୁକାମେ ପରିଜାନିତ୍ୱା କିଲେସକାମେ ପହାୟ ପଜହିତ୍ୱା ୱିନୋଦେତ୍ୱା ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରିତ୍ୱା ଅନଭାୱଂ ଗମିତ୍ୱା; କାମଚ୍ଛନ୍ଦନୀୱରଣଂ ପହାୟ ପଜହିତ୍ୱା ୱିନୋଦେତ୍ୱା ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରିତ୍ୱା ଅନଭାୱଂ ଗମିତ୍ୱା; ବ୍ୟାପାଦନୀୱରଣଂ…ପେ… ଥିନମିଦ୍ଧନୀୱରଣଂ… ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚନୀୱରଣଂ… ୱିଚିକିଚ୍ଛାନୀୱରଣଂ ପହାୟ ପଜହିତ୍ୱା ୱିନୋଦେତ୍ୱା ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରିତ୍ୱା ଅନଭାୱଂ ଗମିତ୍ୱା କାମୋଘଂ ଭୱୋଘଂ ଦିଟ୍ଠୋଘଂ ଅୱିଜ୍ଜୋଘଂ ତରେୟ୍ୟ ଉତ୍ତରେୟ୍ୟ ପତରେୟ୍ୟ ସମତିକ୍କମେୟ୍ୟ ୱୀତିୱତ୍ତେୟ୍ୟାତି – ତେ ପହାୟ ତରେ ଓଘଂ।

ନାୱଂସିତ୍ୱାୱ ପାରଗୂତି। ୟଥା ଗରୁକଂ ନାୱଂ ଭାରିକଂ ଉଦକଂ ସିତ୍ୱା [ସିଞ୍ଚିତ୍ୱା (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ଓସିଞ୍ଚିତ୍ୱା ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଲହୁକାୟ ନାୱାୟ ଖିପ୍ପଂ ଲହୁଂ ଅପ୍ପକସିରେନେୱ ପାରଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ; ଏୱମେୱ ୱତ୍ଥୁକାମେ ପରିଜାନିତ୍ୱା କିଲେସକାମେ ପହାୟ ପଜହିତ୍ୱା ୱିନୋଦେତ୍ୱା ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରିତ୍ୱା ଅନଭାୱଂ ଗମିତ୍ୱା; କାମଚ୍ଛନ୍ଦନୀୱରଣଂ… ବ୍ୟାପାଦନୀୱରଣଂ… ଥିନମିଦ୍ଧନୀୱରଣଂ… ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚନୀୱରଣଂ… ୱିଚିକିଚ୍ଛାନୀୱରଣଂ ପହାୟ ପଜହିତ୍ୱା ୱିନୋଦେତ୍ୱା ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରିତ୍ୱା ଅନଭାୱଂ ଗମିତ୍ୱା ଖିପ୍ପଂ ଲହୁଂ ଅପ୍ପକସିରେନେୱ ପାରଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ। ପାରଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅମତଂ ନିବ୍ବାନଂ। ୟୋ ସୋ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରସମଥୋ ସବ୍ବୂପଧିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ତଣ୍ହକ୍ଖୟୋ ୱିରାଗୋ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ । ପାରଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାତି – ପାରଂ ଅଧିଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ, ପାରଂ ଫୁସେୟ୍ୟ, ପାରଂ ସଚ୍ଛିକରେୟ୍ୟ। ପାରଗୂତି ୟୋପି ପାରଂ ଗନ୍ତୁକାମୋ ସୋପି ପାରଗୂ; ୟୋପି ପାରଂ ଗଚ୍ଛତି ସୋପି ପାରଗୂ; ୟୋପି ପାରଂ ଗତୋ, ସୋପି ପାରଗୂ।

ୱୁତ୍ତମ୍ପି ହେତଂ ଭଗୱତା –

ତିଣ୍ଣୋ ପାରଙ୍ଗତୋ ଥଲେ ତିଟ୍ଠତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋତି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରହତୋ ଏତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ସୋ ଅଭିଞ୍ଞାପାରଗୂ ପରିଞ୍ଞାପାରଗୂ ପହାନପାରଗୂ ଭାୱନାପାରଗୂ ସଚ୍ଛିକିରିୟାପାରଗୂ ସମାପତ୍ତିପାରଗୂ। ଅଭିଞ୍ଞାପାରଗୂ ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ, ପରିଞ୍ଞାପାରଗୂ ସବ୍ବଦୁକ୍ଖାନଂ, ପହାନପାରଗୂ ସବ୍ବକିଲେସାନଂ, ଭାୱନାପାରଗୂ ଚତୁନ୍ନଂ ଅରିୟମଗ୍ଗାନଂ, ସଚ୍ଛିକିରିୟାପାରଗୂ ନିରୋଧସ୍ସ, ସମାପତ୍ତିପାରଗୂ ସବ୍ବସମାପତ୍ତୀନଂ। ସୋ ୱସିପ୍ପତ୍ତୋ ପାରମିପ୍ପତ୍ତୋ ଅରିୟସ୍ମିଂ ସୀଲସ୍ମିଂ, ୱସିପ୍ପତ୍ତୋ ପାରମିପ୍ପତ୍ତୋ ଅରିୟସ୍ମିଂ ସମାଧିସ୍ମିଂ, ୱସିପ୍ପତ୍ତୋ ପାରମିପ୍ପତ୍ତୋ ଅରିୟାୟ ପଞ୍ଞାୟ, ୱସିପ୍ପତ୍ତୋ ପାରମିପ୍ପତ୍ତୋ ଅରିୟାୟ ୱିମୁତ୍ତିୟା। ସୋ ପାରଂ ଗତୋ ପାରପ୍ପତ୍ତୋ ଅନ୍ତଗତୋ ଅନ୍ତପ୍ପତ୍ତୋ କୋଟିଗତୋ କୋଟିପ୍ପତ୍ତୋ ପରିୟନ୍ତଗତୋ ପରିୟନ୍ତପ୍ପତ୍ତୋ ୱୋସାନଗତୋ ୱୋସାନପ୍ପତ୍ତୋ ତାଣଗତୋ ତାଣପ୍ପତ୍ତୋ ଲେଣଗତୋ ଲେଣପ୍ପତ୍ତୋ ସରଣଗତୋ ସରଣପ୍ପତ୍ତୋ ଅଭୟଗତୋ ଅଭୟପ୍ପତ୍ତୋ ଅଚ୍ଚୁତଗତୋ ଅଚ୍ଚୁତପ୍ପତ୍ତୋ ଅମତଗତୋ ଅମତପ୍ପତ୍ତୋ ନିବ୍ବାନଗତୋ ନିବ୍ବାନପ୍ପତ୍ତୋ। ସୋ ୱୁଟ୍ଠୱାସୋ ଚିଣ୍ଣଚରଣୋ ଗତଦ୍ଧୋ ଗତଦିସୋ ଗତକୋଟିକୋ ପାଲିତବ୍ରହ୍ମଚରିୟୋ ଉତ୍ତମଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତୋ ଭାୱିତମଗ୍ଗୋ ପହୀନକିଲେସୋ ପଟିୱିଦ୍ଧାକୁପ୍ପୋ ସଚ୍ଛିକତନିରୋଧୋ, ଦୁକ୍ଖଂ ତସ୍ସ ପରିଞ୍ଞାତଂ, ସମୁଦୟୋ ପହୀନୋ, ମଗ୍ଗୋ ଭାୱିତୋ, ନିରୋଧୋ ସଚ୍ଛିକତୋ, ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ ଅଭିଞ୍ଞାତଂ, ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ ପରିଞ୍ଞାତଂ, ପହାତବ୍ବଂ ପହୀନଂ, ଭାୱେତବ୍ବଂ ଭାୱିତଂ, ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବଂ ସଚ୍ଛିକତଂ।

ସୋ ଉକ୍ଖିତ୍ତପଲିଘୋ ସଂକିଣ୍ଣପରିକ୍ଖୋ ଅବ୍ବୁଳ୍ହେସିକୋ ନିରଗ୍ଗଳୋ ଅରିୟୋ ପନ୍ନଦ୍ଧଜୋ ପନ୍ନଭାରୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ପଞ୍ଚଙ୍ଗୱିପ୍ପହୀନୋ ଛଳଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତୋ ଏକାରକ୍ଖୋ ଚତୁରାପସ୍ସେନୋ ପନୁଣ୍ଣପଚ୍ଚେକସଚ୍ଚୋ ସମୱୟସଟ୍ଠେସନୋ ଅନାୱିଲସଙ୍କପ୍ପୋ ପସ୍ସଦ୍ଧକାୟସଙ୍ଖାରୋ ସୁୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ ସୁୱିମୁତ୍ତପଞ୍ଞୋ କେୱଲୀ ୱୁସିତୱା ଉତ୍ତମପୁରିସୋ ପରମପୁରିସୋ ପରମପତ୍ତିପ୍ପତ୍ତୋ। ସୋ ନେୱାଚିନତି [ନେୱ ଆଚିନାତି (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ନାପଚିନତି , ଅପଚିନିତ୍ୱା ଠିତୋ। ନେୱ ପଜହତି ନ ଉପାଦିୟତି, ପଜହିତ୍ୱା ଠିତୋ। ନେୱ ସଂସିବ୍ବତି [ନେୱ ସିନେତି (ସୀ।), ନେୱ ୱିସୀନେତି (ସ୍ୟା।)] ନ ଉସ୍ସିନେତି, ୱିସିନିତ୍ୱା ଠିତୋ। ନେୱ ୱିଧୂପେତି ନ ସନ୍ଧୂପେତି, ୱିଧୂପେତ୍ୱା ଠିତୋ। ଅସେକ୍ଖେନ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧେନ ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ଠିତୋ। ଅସେକ୍ଖେନ ସମାଧିକ୍ଖନ୍ଧେନ… ଅସେକ୍ଖେନ ପଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧେନ… ଅସେକ୍ଖେନ ୱିମୁତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧେନ… ଅସେକ୍ଖେନ ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନକ୍ଖନ୍ଧେନ ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ଠିତୋ। ସଚ୍ଚଂ ସମ୍ପଟିପାଦିୟିତ୍ୱା ଠିତୋ। ଏଜଂ ସମତିକ୍କମିତ୍ୱା ଠିତୋ। କିଲେସଗ୍ଗିଂ ପରିୟାଦିୟିତ୍ୱା ଠିତୋ, ଅପରିଗମନତାୟ ଠିତୋ,

କଟଂ ସମାଦାଯ ଠିତୋ, ମୁତ୍ତିପଟିସେୱନତାଯ ଠିତୋ, ମେତ୍ତାଯ ପାରିସୁଦ୍ଧିଯା ଠିତୋ, କରୁଣାଯ… ମୁଦିତାଯ… ଉପେକ୍ଖାଯ ପାରିସୁଦ୍ଧିଯା ଠିତୋ, ଅଚ୍ଚନ୍ତପାରିସୁଦ୍ଧିଯା ଠିତୋ, ଅକମ୍ମଯତାଯ [ଅତମ୍ମଯତାଯ (ସୀ।), ଅକମ୍ମଞ୍ଞତାଯ (ସ୍ୟା।)] ପାରିସୁଦ୍ଧିଯା ଠିତୋ, ୱିମୁତ୍ତତ୍ତା ଠିତୋ, ସନ୍ତୁସ୍ସିତତ୍ତା ଠିତୋ, ଖନ୍ଧପରିଯନ୍ତେ ଠିତୋ, ଧାତୁପରିଯନ୍ତେ ଠିତୋ, ଆଯତନପରିଯନ୍ତେ ଠିତୋ, ଗତିପରିଯନ୍ତେ ଠିତୋ, ଉପପତ୍ତିପରିଯନ୍ତେ ଠିତୋ, ପଟିସନ୍ଧିପରିଯନ୍ତେ ଠିତୋ, (ଭୱପରିଯନ୍ତେ ଠିତୋ, ସଂସାରପରିଯନ୍ତେ ଠିତୋ ୱଟ୍ଟପରିଯନ୍ତେ ଠିତୋ, ଅନ୍ତିମେ ଭୱେ ଠିତୋ,) [( ) ନତ୍ଥି ସୀ୨ଝଅପୋତ୍ଥକେ] ଅନ୍ତିମେ ସମୁସ୍ସଯେ ଠିତୋ, ଅନ୍ତିମଦେହଧରୋ ଅରହା।

‘‘ତସ୍ସାଯଂ ପଚ୍ଛିମକୋ ଭୱୋ, ଚରିମୋଯଂ ସମୁସ୍ସଯୋ;

ଜାତିମରଣସଂସାରୋ, ନତ୍ଥି ତସ୍ସ ପୁନବ୍ଭୱୋ’’ତି।

ନାୱଂ ସିବ୍ବାୱ ପାରଗୂତି। ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ତସ୍ମା ଜନ୍ତୁ ସଦା ସତୋ, କାମାନି ପରିୱଜ୍ଜଯେ;

ତେ ପହାଯ ତରେ ଓଘଂ, ନାୱଂ ସିତ୍ୱାୱ ପାରଗୂ’’ତି।

କାମସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସୋ ପଠମୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୨। ଗୁହଟ୍ଠକସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସୋ

ଅଥ ଗୁହଟ୍ଠକସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସଂ ୱକ୍ଖତି –

୭।

ସତ୍ତୋଗୁହାଯଂ ବହୁନାଭିଛନ୍ନୋ, ତିଟ୍ଠଂ ନରୋ ମୋହନସ୍ମିଂ ପଗାଢହୋ;

ଦୂରେ ୱିୱେକା ହି ତଥାୱିଧୋ ସୋ, କାମା ହି ଲୋକେ ନ ହି ସୁପ୍ପହାଯା।

ସତ୍ତୋ ଗୁହାଯଂ ବହୁନାଭିଛନ୍ନୋତି। ସତ୍ତୋତି ହି ଖୋ ୱୁତ୍ତଂ, ଅପି ଚ ଗୁହା ତାୱ ୱତ୍ତବ୍ବା। ଗୁହା ୱୁଚ୍ଚତି କାଯୋ। କାଯୋତି ୱା ଗୁହାତି ୱା ଦେହୋତି ୱା ସନ୍ଦେହୋତି ୱା ନାୱାତି ୱା ରଥୋତି ୱା ଧଜୋତି ୱା ୱମ୍ମିକୋତି ୱା ନଗରନ୍ତି ୱା ନିଡ୍ଡନ୍ତି ୱା କୁଟୀତି ୱା ଗଣ୍ଡୋତି ୱା କୁମ୍ଭୋତି ୱା ନାଗୋତି ୱା କାଯସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ସତ୍ତୋ ଗୁହାଯନ୍ତି ଗୁହାଯଂ ସତ୍ତୋ ୱିସତ୍ତୋ ଆସତ୍ତୋ ଲଗ୍ଗୋ ଲଗ୍ଗିତୋ ପଲିବୁଦ୍ଧୋ। ଯଥା ଭିତ୍ତିଖିଲେ ୱା ନାଗଦନ୍ତେ ୱା ଗଣ୍ଡଂ ସତ୍ତଂ ୱିସତ୍ତଂ ଆସତ୍ତଂ ଲଗ୍ଗଂ ଲଗ୍ଗିତଂ ପଲିବୁଦ୍ଧଂ; ଏୱମେୱ ଗୁହାଯଂ ସତ୍ତୋ ୱିସତ୍ତୋ ଆସତ୍ତୋ ଲଗ୍ଗୋ ଲଗ୍ଗିତୋ ପଲିବୁଦ୍ଧୋ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା –

‘‘ରୂପେ ଖୋ, ରାଧ, ଯୋ ଛନ୍ଦୋ ଯୋ ରାଗୋ ଯା ନନ୍ଦୀ ଯା ତଣ୍ହା ଯେ ଉପଯୁପାଦାନା ଚେତସୋ ଅଧିଟ୍ଠାନାଭିନିୱେସାନୁସଯା, ତତ୍ର ସତ୍ତୋ ତତ୍ର ୱିସତ୍ତୋ; ତସ୍ମା ସତ୍ତୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ୱେଦନାଯ ଖୋ, ରାଧ…ପେ… ସଞ୍ଞାଯ ଖୋ, ରାଧ… ସଙ୍ଖାରେସୁ ଖୋ, ରାଧ… ୱିଞ୍ଞାଣେ ଖୋ, ରାଧ, ଯୋ ଛନ୍ଦୋ ଯୋ ରାଗୋ ଯା ନନ୍ଦୀ ଯା ତଣ୍ହା ଯେ ଉପଯୁପାଦାନା ଚେତସୋ ଅଧିଟ୍ଠାନାଭିନିୱେସାନୁସଯା, ତତ୍ର ସତ୍ତୋ ତତ୍ର ୱିସତ୍ତୋ; ତସ୍ମା ସତ୍ତୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସତ୍ତୋତି ଲଗ୍ଗନାଧିୱଚନ’’ନ୍ତି – ସତ୍ତୋ ଗୁହାଯଂ। ବହୁନାଭିଛନ୍ନୋତି ବହୁକେହି କିଲେସେହି ଛନ୍ନୋ, ରାଗେନ ଛନ୍ନୋ ଦୋସେନ ଛନ୍ନୋ ମୋହେନ ଛନ୍ନୋ କୋଧେନ ଛନ୍ନୋ ଉପନାହେନ ଛନ୍ନୋ ମକ୍ଖେନ ଛନ୍ନୋ ପଠଆସେନ ଛନ୍ନୋ ଇସ୍ସାଯ ଛନ୍ନୋ ମଚ୍ଛରିଯେନ ଛନ୍ନୋ ମାଯାଯ ଛନ୍ନୋ ସାଠେଯ୍ୟେନ ଛନ୍ନୋ ଥମ୍ଭେନ ଛନ୍ନୋ ସାରମ୍ଭେନ ଛନ୍ନୋ ମାନେନ ଛନ୍ନୋ ଅତିମାନେନ ଛନ୍ନୋ ମଦେନ ଛନ୍ନୋ ପମାଦେନ ଛନ୍ନୋ। ସବ୍ବକିଲେସେହି ସବ୍ବଦୁଚ୍ଚରିତେହି ସବ୍ବଦରଥେହି ସବ୍ବପରିଠଆହେହି ସବ୍ବସନ୍ତାପେହି ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରେହି ଛନ୍ନୋ ୱିଛନ୍ନୋ ଉଚ୍ଛନ୍ନୋ ଆୱୁତୋ ନିୱୁତୋ ଓୱୁତୋ [ଓଫୁତୋ (ସ୍ୟା।)] ପିହିତୋ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନୋ ପଟିକୁଜ୍ଜିତୋତି – ସତ୍ତୋ ଗୁହାଯଂ ବହୁନାଭିଛନ୍ନୋ।

ତିଟ୍ଠଂନରୋ ମୋହନସ୍ମିଂ ପଗାଢହୋତି ତିଟ୍ଠନ୍ତୋ ନରୋ ରତ୍ତୋ ରାଗୱସେନ ତିଟ୍ଠତି, ଦୁଟ୍ଠୋ ଦୋସୱସେନ ତିଟ୍ଠତି, ମୂଢହୋ ମୋହୱସେନ ତିଟ୍ଠତି, ୱିନିବଦ୍ଧୋ ମାନୱସେନ ତିଟ୍ଠତି, ପରାମଟ୍ଠୋ ଦିଟ୍ଠିୱସେନ ତିଟ୍ଠତି, ୱିକ୍ଖେପଗତୋ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚୱସେନ ତିଟ୍ଠତି, ଅନିଟ୍ଠଙ୍ଗତୋ ୱିଚିକିଚ୍ଛାୱସେନ ତିଟ୍ଠତି, ଥାମଗତୋ ଅନୁସଯୱସେନ ତିଟ୍ଠତି। ଏୱମ୍ପି ତିଟ୍ଠଂ ନରୋ।

ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ‘‘ସନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟା ରୂପା ଇଟ୍ଠା କନ୍ତା ମନାପା ପିଯରୂପା କାମୂପସଂହିତା ରଜନୀଯା, ତଞ୍ଚେ ଭିକ୍ଖୁ ଅଭିନନ୍ଦତି ଅଭିୱଦତି ଅଜ୍ଝୋସାଯ ତିଟ୍ଠତି। ସନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋତୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟା ସଦ୍ଦା…ପେ… ଘାନୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟା ଗନ୍ଧା… ଜିୱ୍ହାୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟା ରସା… କାଯୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା… ମନୋୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟା ଧମ୍ମା ଇଟ୍ଠା କନ୍ତା ମନାପା ପିଯରୂପା କାମୂପସଂହିତା ରଜନୀଯା, ତଞ୍ଚେ ଭିକ୍ଖୁ ଅଭିନନ୍ଦତି ଅଭିୱଦତି ଅଜ୍ଝୋସାଯ ତିଟ୍ଠତୀ’’ତି। ଏୱମ୍ପି ତିଟ୍ଠଂ ନରୋ।

ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ‘‘ରୂପୂପଯଂ ୱା, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱିଞ୍ଞାଣଂ ତିଟ୍ଠମାନଂ ତିଟ୍ଠତି, ରୂପାରମ୍ମଣଂ ରୂପପତିଟ୍ଠଂ ନନ୍ଦୂପସେଚନଂ ୱୁଦ୍ଧିଂ ୱିରୂଢହିଂ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଆପଜ୍ଜତି। ୱେଦନୂପଯଂ ୱା, ଭିକ୍ଖୱେ…ପେ… ସଞ୍ଞୂପଯଂ… ସଙ୍ଖାରୂପଯଂ ୱା, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱିଞ୍ଞାଣଂ ତିଟ୍ଠମାନଂ ତିଟ୍ଠତି, ସଙ୍ଖାରାରମ୍ମଣଂ ସଙ୍ଖାରପତିଟ୍ଠଂ ନନ୍ଦୂପସେଚନଂ ୱୁଦ୍ଧିଂ ୱିରୂଢହିଂ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଆପଜ୍ଜତୀ’’ତି। ଏୱମ୍ପି ତିଟ୍ଠଂ ନରୋ।

ୱୁତ୍ତମ୍ପି ହେତଂ ଭଗୱତା – ‘‘କବଢଈକାରେ ଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆହାରେ ଅତ୍ଥି ରାଗୋ ଅତ୍ଥି ନନ୍ଦୀ ଅତ୍ଥି ତଣ୍ହା, ପତିଟ୍ଠିତଂ ତତ୍ଥ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ୱିରୂଢହଂ। ଯତ୍ଥ ପତିଟ୍ଠିତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ୱିରୂଢହଂ, ଅତ୍ଥି ତତ୍ଥ ନାମରୂପସ୍ସ ଅୱକ୍କନ୍ତି। ଯତ୍ଥ ଅତ୍ଥି ନାମରୂପସ୍ସ ଅୱକ୍କନ୍ତି, ଅତ୍ଥି ତତ୍ଥ ସଙ୍ଖାରାନଂ ୱୁଦ୍ଧି। ଯତ୍ଥ ଅତ୍ଥି ସଙ୍ଖାରାନଂ ୱୁଦ୍ଧି, ଅତ୍ଥି ତତ୍ଥ ଆଯତିଂ ପୁନବ୍ଭୱାଭିନିବ୍ବତ୍ତି। ଯତ୍ଥ ଅତ୍ଥି ଆଯତିଂ ପୁନବ୍ଭୱାଭିନିବ୍ବତ୍ତି, ଅତ୍ଥି ତତ୍ଥ ଆଯତିଂ ଜାତିଜରାମରଣଂ। ଯତ୍ଥ ଅତ୍ଥି ଆଯତିଂ

ଜାତିଜରାମରଣଂ, ସସୋକଂ ତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସରଜଂ ସୌପାୟାସନ୍ତି ୱଦାମୀ’’ତି। ଏୱମ୍ପି ତିଟ୍ଠଂ ନରୋ।

‘‘ଫସ୍ସେ ଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆହାରେ…ପେ… ମନୋସଞ୍ଚେତନାୟ ଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆହାରେ… ୱିଞ୍ଞାଣେ ଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆହାରେ ଅତ୍ଥି ରାଗୋ ଅତ୍ଥି ନନ୍ଦୀ ଅତ୍ଥି ତଣ୍ହା , ପତିଟ୍ଠିତଂ ତତ୍ଥ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ୱିରୂଳ୍ହଂ। ଯତ୍ଥ ପତିଟ୍ଠିତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ୱିରୂଳ୍ହଂ, ଅତ୍ଥି ତତ୍ଥ ନାମରୂପସ୍ସାୱକ୍କନ୍ତି। ଯତ୍ଥ ଅତ୍ଥି ନାମରୂପସ୍ସାୱକ୍କନ୍ତି, ଅତ୍ଥି ତତ୍ଥ ସଙ୍ଖାରାନଂ ୱୁଦ୍ଧି। ଯତ୍ଥ ଅତ୍ଥି ସଙ୍ଖାରାନଂ ୱୁଦ୍ଧି, ଅତ୍ଥି ତତ୍ଥ ଆୟତିଂ ପୁନବ୍ଭୱାଭିନିବ୍ବତ୍ତି। ଯତ୍ଥ ଅତ୍ଥି ଆୟତିଂ ପୁନବ୍ଭୱାଭିନିବ୍ବତ୍ତି , ଅତ୍ଥି ତତ୍ଥ ଆୟତିଂ ଜାତିଜରାମରଣଂ। ଯତ୍ଥ ଅତ୍ଥି ଆୟତିଂ ଜାତିଜରାମରଣଂ, ସସୋକଂ ତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସରଜଂ ସୌପାୟାସନ୍ତି ୱଦାମୀ’’ତି। ଏୱମ୍ପି ତିଟ୍ଠଂ ନରୋ।

ମୋହନସ୍ମିଂ ପଗାଳ୍ହୋତି। ମୋହନା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣା। ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟା ରୂପା ଇଟ୍ଠା କନ୍ତା ମନାପା ପିୟରୂପା କାମୂପସଂହିତା ରଜନୀୟା; ସୋତୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟା ସଦ୍ଦା… ଘାନୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟା ଗନ୍ଧା… ଜିୱ୍ହାୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟା ରସା… କାୟୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ଇଟ୍ଠା କନ୍ତା ମନାପା ପିୟରୂପା କାମୂପସଂହିତା ରଜନୀୟା। କିଂ କାରଣା ମୋହନା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣା? ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଦେୱମନୁସ୍ସା ପଞ୍ଚସୁ କାମଗୁଣେସୁ ମୁଯ୍ହନ୍ତି ସମ୍ମୁଯ୍ହନ୍ତି ସମ୍ପମୁଯ୍ହନ୍ତି, ମୂଳ୍ହା ସମ୍ମୂଳ୍ହା ସମ୍ପମୂଳ୍ହା ଅୱିଜ୍ଜାୟ ଅନ୍ଧୀକତା ଆୱୁତା ନିୱୁତା ଓୱୁତା ପିହିତା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନା ପଟିକୁଜ୍ଜିତା, ତଂ କାରଣା ମୋହନା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣା। ମୋହନସ୍ମିଂ ପଗାଳ୍ହୋତି ମୋହନସ୍ମିଂ ପଗାଳ୍ହୋ ଓଗାଳ୍ହୋ ଅଜ୍ଝୋଗାଳ୍ହୋ ନିମୁଗ୍ଗୋତି – ତିଟ୍ଠଂ ନରୋ ମୋହନସ୍ମିଂ ପଗାଳ୍ହୋ।

ଦୂରେ ୱିୱେକା ହି ତଥାୱିଧୋ ସୋତି। ୱିୱେକାତି ତୟୋ ୱିୱେକା – କାୟୱିୱେକୋ, ଚିତ୍ତୱିୱେକୋ, ଉପଧିୱିୱେକୋ। କତମୋ କାୟୱିୱେକୋ? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ୱିୱିତ୍ତଂ ସେନାସନଂ ଭଜତି ଅରଞ୍ଞଂ ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ପବ୍ବତଂ କନ୍ଦରଂ ଗିରିଗୁହଂ ସୁସାନଂ ୱନପତ୍ଥଂ ଅବ୍ଭୋକାସଂ ପଲାଲପୁଞ୍ଜଂ। କାୟେନ ୱିୱିତ୍ତୋ ୱିହରତି। ସୋ ଏକୋ ଗଚ୍ଛତି, ଏକୋ ତିଟ୍ଠତି, ଏକୋ ନିସୀଦତି, ଏକୋ ସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେତି, ଏକୋ ଗାମଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପୱିସତି, ଏକୋ ପଟିକ୍କମତି, ଏକୋ ରହୋ ନିସୀଦତି, ଏକୋ ଚଙ୍କମଂ ଅଧିଟ୍ଠାତି, ଏକୋ ଚରତି ୱିହରତି ଇରିୟତି ୱତ୍ତତି ପାଲେତି ଯପେତି ଯାପେତି। ଅୟଂ କାୟୱିୱେକୋ।

କତମୋ ଚିତ୍ତୱିୱେକୋ? ପଠମଂ ଝାନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ନୀୱରଣେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ହୋତି। ଦୁତିୟଂ ଝାନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ୱିତକ୍କୱିଚାରେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ହୋତି। ତତିୟଂ ଝାନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ପୀତିୟା ଚିତ୍ତଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ହୋତି। ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ସୁଖଦୁକ୍ଖେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ହୋତି। ଆକାସାନଞ୍ଚାୟତନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ରୂପସଞ୍ଞାୟ ପଟିଘସଞ୍ଞାୟ ନାନତ୍ତସଞ୍ଞାୟ ଚିତ୍ତଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ହୋତି। ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାୟତନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ଆକାସାନଞ୍ଚାୟତନସଞ୍ଞାୟ ଚିତ୍ତଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ହୋତି। ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାୟତନସଞ୍ଞାୟ ଚିତ୍ତଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ହୋତି। ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନସଞ୍ଞାୟ ଚିତ୍ତଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ହୋତି। ସୋତାପନ୍ନସ୍ସ ସକ୍କାୟଦିଟ୍ଠିୟା ୱିଚିକିଚ୍ଛାୟ ସୀଲବ୍ବତପରାମାସା ଦିଟ୍ଠାନୁସୟା ୱିଚିକିଚ୍ଛାନୁସୟା, ତଦେକଟ୍ଠେହି ଚ କିଲେସେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ହୋତି। ସକଦାଗାମିସ୍ସ ଓଳାରିକା କାମରାଗସଞ୍ଞୋଜନା ପଟିଘସଞ୍ଞୋଜନା ଓଳାରିକା କାମରାଗାନୁସୟା ପଟିଘାନୁସୟା, ତଦେକଟ୍ଠେହି ଚ କିଲେସେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ହୋତି। ଅନାଗାମିସ୍ସ ଅନୁସହଗତା କାମରାଗସଞ୍ଞୋଜନା ପଟିଘସଞ୍ଞୋଜନା ଅନୁସହଗତା କାମରାଗାନୁସୟା ପଟିଘାନୁସୟା, ତଦେକଟ୍ଠେହି ଚ କିଲେସେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ହୋତି। ଅରହତୋ ରୂପାରୂପରାଗା ମାନା ଉଦ୍ଧଚ୍ଚା ଅୱିଜ୍ଜାୟ ମାନାନୁସୟା ଭୱରାଗାନୁସୟା ଅୱିଜ୍ଜାନୁସୟା , ତଦେକଟ୍ଠେହି ଚ କିଲେସେହି ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ହୋତି। ଅୟଂ ଚିତ୍ତୱିୱେକୋ।

କତମୋ ଉପଧିୱିୱେକୋ? ଉପଧି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି କିଲେସା ଚ ଖନ୍ଧା ଚ ଅଭିସଙ୍ଖାରା ଚ। ଉପଧିୱିୱେକୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଅମତଂ ନିବ୍ବାନଂ। ଯୋ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରସମଥୋ ସବ୍ବୂପଧିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ତଣ୍ହକ୍ଖୟୋ ୱିରାଗୋ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ। ଅୟଂ ଉପଧିୱିୱେକୋ। କାୟୱିୱେକୋ ଚ ୱିୱେକଟ୍ଠକାୟାନଂ [ୱୂପକଟ୍ଠକାୟାନଂ (ସ୍ୟା।)] ନେକ୍ଖମ୍ମାଭିରତାନଂ, ଚିତ୍ତୱିୱେକୋ ଚ ପରିସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତାନଂ ପରମୱୋଦାନପ୍ପତ୍ତାନଂ, ଉପଧିୱିୱେକୋ ଚ ନିରୂପଧୀନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ୱିସଙ୍ଖାରଗତାନଂ।

ଦୂରେୱିୱେକା ହୀତି। ଯୋ ସୋ ଏୱଂ ଗୁହାୟଂ ସତ୍ତୋ, ଏୱଂ ବହୁକେହି କିଲେସେହି ଛନ୍ନୋ, ଏୱଂ ମୋହନସ୍ମିଂ ପଗାଳ୍ହୋ, ସୋ କାୟୱିୱେକୋପି ଦୂରେ, ଚିତ୍ତୱିୱେକୋପି ଦୂରେ, ଉପଧିୱିୱେକୋପି ଦୂରେ ୱିଦୂରେ ସୁୱିଦୂରେ ନ ସନ୍ତିକେ ନ ସାମନ୍ତା ଅନାସନ୍ନେ ୱିୱେକଟ୍ଠେ [ୱୱକଟ୍ଠେ (ସୀ।), ଅନୁପକଟ୍ଠେ (ସ୍ୟା।)]। ତଥାୱିଧୋତି ତାଦିସୋ ତସ୍ସଣ୍ଠିତୋ ତପ୍ପକାରୋ ତପ୍ପଟିଭାଗୋ ଯୋ ସୋ ମୋହନସ୍ମିଂ ପଗାଳ୍ହୋତି – ଦୂରେ ୱିୱେକା ହି ତଥାୱିଧୋ ସୋ।

କାମା ହି ଲୋକେ ନ ହି ସୁପ୍ପହାୟାତି। କାମାତି ଉଦ୍ଦାନତୋ ଦ୍ୱେ କାମା – ୱତ୍ଥୁକାମା ଚ କିଲେସକାମା ଚ। କତମେ ୱତ୍ଥୁକାମା? ମନାପିକା ରୂପା ମନାପିକା ସଦ୍ଦା ମନାପିକା ଗନ୍ଧା ମନାପିକା ରସା ମନାପିକା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା, ଅତ୍ଥରଣା ପାୱୁରଣା ଦାସିଦାସା ଅଜେଳକା କୁକ୍କୁଟସୂକରା ହତ୍ଥିଗୱାସ୍ସୱଳୱା, ଖେତ୍ତଂ ୱତ୍ଥୁ ହିରଞ୍ଞଂ ସୁୱଣ୍ଣଂ, ଗାମନିଗମରାଜଧାନିୟୋ ରଟ୍ଠଞ୍ଚ ଜନପଦୋ ଚ କୋସୋ ଚ କୋଟ୍ଠାଗାରଞ୍ଚ, ୟଂ କିଞ୍ଚି ରଜନୀୟଂ ୱତ୍ଥୁ – ୱତ୍ଥୁକାମା। ଅପି ଚ ଅତୀତା କାମା ଅନାଗତା କାମା ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନା କାମା, ଅଜ୍ଝତ୍ତା କାମା ବହିଦ୍ଧା କାମା ଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧା କାମା, ହୀନା କାମା ମଜ୍ଝିମା କାମା ପଣୀତା କାମା, ଆପାୟିକା କାମା ମାନୁସିକା କାମା ଦିବ୍ବା କାମା ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତା କାମା, ନିମ୍ମିତା କାମା ଅନିମ୍ମିତା କାମା ପରନିମ୍ମିତା କାମା, ପରିଗ୍ଗହିତା କାମା ଅପରିଗ୍ଗହିତା କାମା, ମମାୟିତା କାମା ଅମମାୟିତା କାମା, ସବ୍ବେପି କାମାୱଚରା ଧମ୍ମା, ସବ୍ବେପି ରୂପାୱଚରା ଧମ୍ମା, ସବ୍ବେପି ଅରୂପାୱଚରା ଧମ୍ମା, ତଣ୍ହାୱତ୍ଥୁକା ତଣ୍ହାରମ୍ମଣା କାମନୀୟଟ୍ଠେନ ରଜନୀୟଟ୍ଠେନ ମଦନୀୟଟ୍ଠେନ କାମା। ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ୱତ୍ଥୁକାମା।

କତମେ କିଲେସକାମା? ଛନ୍ଦୋ କାମୋ ରାଗୋ କାମୋ ଛନ୍ଦରାଗୋ କାମୋ, ସଙ୍କପ୍ପୋ କାମୋ ରାଗୋ କାମୋ ସଙ୍କପ୍ପରାଗୋ କାମୋ, ଯୋ କାମେସୁ କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ କାମରାଗୋ କାମନନ୍ଦୀ କାମତଣ୍ହା କାମସ୍ନେହୋ କାମପରିଳାହୋ କାମମୁଚ୍ଛା କାମଜ୍ଝୋସାନଂ କାମୋଘୋ କାମଯୋଗୋ କାମୁପାଦାନଂ କାମଚ୍ଛନ୍ଦନୀୱରଣଂ।

''ଅଦ୍ଦସଂ କାମ ତେ ମୂଲଂ, ସଙ୍କପ୍ପା କାମ ଜାୟସି;

ନ ତଂ ସଙ୍କପ୍ପୟିସ୍ସାମି, ଏୱଂ କାମ ନ ହୋହିସୀ''ତି। –

ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି କିଲେସକାମା। ଲୋକେତି ଅପାୟଲୋକେ ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଦେୱଲୋକେ, ଖନ୍ଧଲୋକେ ଧାତୁଲୋକେ ଆୟତନଲୋକେ। କାମା ହି ଲୋକେ ନହି ସୁପ୍ପହାୟାତି। କାମା ହି ଲୋକେ ଦୁପ୍ପହାୟା ଦୁଚ୍ଚଜ୍ଜା ଦୁପ୍ପରିଚ୍ଚଜ୍ଜା ଦୁନ୍ନିମ୍ମଦୟା ଦୁନ୍ନିୱେଠୟା ଦୁବ୍ବିନିୱେଠୟା ଦୁତ୍ତରା ଦୁପ୍ପତରା ଦୁସ୍ସମତିକ୍କମା ଦୁବ୍ବିନିୱତ୍ତାତି – କାମା ହି ଲୋକେ ନ ହି ସୁପ୍ପହାୟା।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ସତ୍ତୋ ଗୁହାୟଂ ବହୁନାଭିଛନ୍ନୋ, ତିଟ୍ଠଂ ନରୋ ମୋହନସ୍ମିଂ ପଗାଳ୍ହୋ;

ଦୂରେ ୱିୱେକା ହି ତଥାୱିଧୋ ସୋ, କାମା ହି ଲୋକେ ନ ହି ସୁପ୍ପହାୟା''ତି।

୮।

ଇଚ୍ଛାନିଦାନା ଭୱସାତବଦ୍ଧା, ତେ ଦୁପ୍ପମୁଞ୍ଚା ନ ହି ଅଞ୍ଞମୋକ୍ଖା;

ପଚ୍ଛା ପୁରେ ୱାପି ଅପେକ୍ଖମାନା, ଇମେ ୱ କାମେ ପୁରିମେ ୱ ଜପ୍ପଂ।

ଇଚ୍ଛାନିଦାନା ଭୱସାତବଦ୍ଧାତି। ଇଚ୍ଛା ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ ଅନୁନୟୋ ଅନୁରୋଧୋ ନନ୍ଦୀ ନନ୍ଦିରାଗୋ, ଚିତ୍ତସ୍ସ ସାରାଗୋ ଇଚ୍ଛା ମୁଚ୍ଛା ଅଜ୍ଝୋସାନଂ ଗେଧୋ ପଲିଗେଧୋ ସଙ୍ଗୋ ପଙ୍କୋ, ଏଜା ମାୟା ଜନିକା ସଞ୍ଜନନୀ ସିବ୍ବିନୀ ଜାଲିନୀ ସରିତା ୱିସତ୍ତିକା, ସୁତ୍ତଂ ୱିସଟା ଆୟୂହିନୀ ଦୁତିୟା ପଣିଧି ଭୱନେତ୍ତି, ୱନଂ ୱନଥୋ ସନ୍ଥୱୋ ସ୍ନେହୋ ଅପେକ୍ଖା ପଟିବନ୍ଧୁ, ଆସା ଆସୀସନା ଆସୀସିତତ୍ତଂ, ରୂପାସା ସଦ୍ଦାସା ଗନ୍ଧାସା ରସାସା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାସା, ଲାଭାସା ଧନାସା ପୁତ୍ତାସା ଜୀୱିତାସା , ଜପ୍ପା ପଜପ୍ପା ଅଭିଜପ୍ପା ଜପ୍ପନା ଜପ୍ପିତତ୍ତଂ ଲୋଲୁପ୍ପଂ ଲୋଲୁପ୍ପାୟନା ଲୋଲୁପ୍ପାୟିତତ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛଞ୍ଜିକତା ସାଧୁକମ୍ୟତା, ଅଧମ୍ମରାଗୋ ୱିସମଲୋଭୋ ନିକନ୍ତି ନିକାମନା ପତ୍ଥନା ପିହନା ସମ୍ପତ୍ଥନା, କାମତଣ୍ହା ଭୱତଣ୍ହା ୱିଭୱତଣ୍ହା, ରୂପତଣ୍ହା ଅରୂପତଣ୍ହା ନିରୋଧତଣ୍ହା, ରୂପତଣ୍ହା ସଦ୍ଦତଣ୍ହା ଗନ୍ଧତଣ୍ହା ରସତଣ୍ହା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବତଣ୍ହା ଧମ୍ମତଣ୍ହା, ଓଘୋ ଯୋଗୋ ଗନ୍ଥୋ ଉପାଦାନଂ ଆୱରଣଂ ନୀୱରଣଂ ଛଦନଂ ବନ୍ଧନଂ, ଉପକ୍କିଲେସୋ ଅନୁସୟୋ ପରିୟୁଟ୍ଠାନଂ ଲତା ୱେୱିଚ୍ଛଂ , ଦୁକ୍ଖମୂଲଂ ଦୁକ୍ଖନିଦାନଂ ଦୁକ୍ଖପ୍ପଭୱୋ ମାରପାସୋ ମାରବଳିସଂ ମାରୱିସୟୋ, ତଣ୍ହାନଦୀ ତଣ୍ହାଜାଲଂ ତଣ୍ହାଗଦ୍ଦୁଲଂ ତଣ୍ହାସମୁଦ୍ଦୋ ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ଇଚ୍ଛାନିଦାନାତି ଇଚ୍ଛାନିଦାନକା ଇଚ୍ଛାହେତୁକା ଇଚ୍ଛାପଚ୍ଚୟା ଇଚ୍ଛାକାରଣା ଇଚ୍ଛାପଭୱାତି – ଇଚ୍ଛାନିଦାନା।

ଭୱସାତବଦ୍ଧାତି। ଏକଂ ଭୱସାତଂ – ସୁଖା ୱେଦନା। ଦ୍ୱେ ଭୱସାତାନି – ସୁଖା ଚ ୱେଦନା ଇଟ୍ଠଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁ। ତୀଣି ଭୱସାତାନି – ଯୋବ୍ବଞ୍ଞଂ,

ଆରୋଗ୍ୟଂ, ଜୀୱିତଂ। ଚତ୍ତାରି ଭୱସାତାନି – ଲାଭୋ, ଯସୋ, ପସଂସା, ସୁଖଂ। ପଞ୍ଚ ଭୱସାତାନି – ମନାପିକା ରୂପା, ମନାପିକା ସଦ୍ଦା, ମନାପିକା ଗନ୍ଧା, ମନାପିକା ରସା, ମନାପିକା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା। ଛ ଭୱସାତାନି – ଚକ୍ଖୁସମ୍ପଦା, ସୋତସମ୍ପଦା, ଘାନସମ୍ପଦା, ଜିୱ୍ହାସମ୍ପଦା, କାଯସମ୍ପଦା, ମନୋସମ୍ପଦା। ଭୱସାତବଦ୍ଧା, ସୁଖାଯ ୱେଦନାଯ ସାତବଦ୍ଧା, ଇଟ୍ଠସ୍ମିଂ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ବଦ୍ଧା, ଯୋଗକ୍ଖେମେ ବଦ୍ଧା, ଆରୋଗ୍ୟେ ବଦ୍ଧା, ଜୀୱିତେ ବଦ୍ଧା, ଲାଭେ ବଦ୍ଧା, ଯସେ ବଦ୍ଧା, ପସଂସାଯଂ ବଦ୍ଧା, ସୁଖେ ବଦ୍ଧା , ମନାପିକେସୁ ରୂପେସୁ ବଦ୍ଧା, ସଦ୍ଦେସୁ… ଗନ୍ଧେସୁ… ରସେସୁ… ମନାପିକେସୁ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେସୁ ବଦ୍ଧା, ଚକ୍ଖୁସମ୍ପଦାଯ ବଦ୍ଧା, ସୋତଘାନଜିୱ୍ହାକାଯମନୋସମ୍ପଦାଯ ବଦ୍ଧା, ୱିବଦ୍ଧା ଆବଦ୍ଧା ଲଗ୍ଗା ଲଗ୍ଗିତା ପଲିବଦ୍ଧାତି – ଇଚ୍ଛାନିଦାନା ଭୱସାତବଦ୍ଧା।

ତେଦୁପ୍ପମୁଞ୍ଚା ନ ହି ଅଞ୍ଞମୋକ୍ଖାତି ତେ ୱା ଭୱସାତୱତ୍ଥୂ ଦୁପ୍ପମୁଞ୍ଚା, ସତ୍ତା ୱା ଏତ୍ତୋ ଦୁମ୍ମୋଚଯା। କଥଂ ତେ ଭୱସାତୱତ୍ଥୂ ଦୁପ୍ପମୁଞ୍ଚା? ସୁଖା ୱେଦନା ଦୁପ୍ପମୁଞ୍ଚା, ଇଟ୍ଠଂ ୱତ୍ଥୁ ଦୁପ୍ପମୁଞ୍ଚଂ, ଯୋଗକ୍ଖେମଂ ଦୁପ୍ପମୁଞ୍ଚଂ, ଆରୋଗ୍ୟଂ ଦୁପ୍ପମୁଞ୍ଚଂ, ଜୀୱିତଂ ଦୁପ୍ପମୁଞ୍ଚଂ, ଲାଭୋ ଦୁପ୍ପମୁଞ୍ଚୋ, ଯସୋ ଦୁପ୍ପମୁଞ୍ଚୋ, ପସଂସା ଦୁପ୍ପମୁଞ୍ଚା, ସୁଖଂ ଦୁପ୍ପମୁଞ୍ଚଂ, ମନାପିକା ରୂପା ଦୁପ୍ପମୁଞ୍ଚା, ମନାପିକା ସଦ୍ଦା… ଗନ୍ଧା… ରସା… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ଦୁପ୍ପମୁଞ୍ଚା, ଚକ୍ଖୁସମ୍ପଦା ଦୁପ୍ପମୁଞ୍ଚା, ସୋତଘାନଜିୱ୍ହାକାଯମନୋସମ୍ପଦା ଦୁପ୍ପମୁଞ୍ଚା ଦୁମ୍ମୋଚଯା ଦୁପ୍ପମୋଚଯା ଦୁନ୍ନିବ୍ବେଠଯା ଦୁବ୍ବିନିବ୍ବେଠଯା , ଦୁତ୍ତରା ଦୁପ୍ପତରା ଦୁସ୍ସମତିକ୍କମା ଦୁବ୍ବିନିୱତ୍ତା। ଏୱଂ ତେ ଭୱସାତୱତ୍ଥୂ ଦୁପ୍ପମୁଞ୍ଚା।

କଥଂ ସତ୍ତା ଏତ୍ତୋ ଦୁମ୍ମୋଚଯା? ସୁଖାଯ ୱେଦନାଯ ସତ୍ତା ଦୁମ୍ମୋଚଯା, ଇଟ୍ଠସ୍ମା ୱତ୍ଥୁସ୍ମା ଦୁମ୍ମୋଚଯା, ଯୋଗକ୍ଖେମା ଦୁମ୍ମୋଚଯା, ଆରୋଗ୍ୟା ଦୁମ୍ମୋଚଯା, ଜୀୱିତା ଦୁମ୍ମୋଚଯା, ଲାଭା ଦୁମ୍ମୋଚଯା, ଯସା ଦୁମ୍ମୋଚଯା, ପସଂସାଯ ଦୁମ୍ମୋଚଯା, ସୁଖା ଦୁମ୍ମୋଚଯା , ମନାପିକେହି ରୂପେହି ଦୁମ୍ମୋଚଯା, ମନାପିକେହି ସଦ୍ଦେହି… ଗନ୍ଧେହି… ରସେହି… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେହି ଦୁମ୍ମୋଚଯା, ଚକ୍ଖୁସମ୍ପଦାଯ ଦୁମ୍ମୋଚଯା, ସୋତଘାନଜିୱ୍ହାକାଯମନୋସମ୍ପଦାଯ ଦୁମ୍ମୋଚଯା ଦୁରୁଦ୍ଧରା [ଦୁଦ୍ଧରା (କ।)], ଦୁସ୍ସମୁଦ୍ଧରା ଦୁବ୍ଭୁଟ୍ଠାପଯା ଦୁସ୍ସମୁଟ୍ଠାପଯା ଦୁନ୍ନିବ୍ବେଠଯା ଦୁବ୍ବିନିବ୍ବେଠଯା ଦୁତ୍ତରା ଦୁପ୍ପତରା ଦୁସ୍ସମତିକ୍କମା ଦୁବ୍ବିନିୱତ୍ତା। ଏୱଂ ସତ୍ତା ଏତ୍ତୋ ଦୁମ୍ମୋଚଯାତି – ତେ ଦୁପ୍ପମୁଞ୍ଚା।

ନହି ଅଞ୍ଞମୋକ୍ଖାତି ତେ ଅତ୍ତନା ପଲିପପଲିପନ୍ନା ନ ସକ୍କୋନ୍ତି ପରଂ ପଲିପପଲିପନ୍ନଂ ଉଦ୍ଧରିତୁଂ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ‘‘ସୋ ୱତ, ଚୁନ୍ଦ, ଅତ୍ତନା ପଲିପପଲିପନ୍ନୋ ପରଂ ପଲିପପଲିପନ୍ନଂ ଉଦ୍ଧରିସ୍ସତୀତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି। ସୋ ୱତ, ଚୁନ୍ଦ, ଅତ୍ତନା ଅଦନ୍ତୋ ଅୱିନୀତୋ ଅପରିନିବ୍ବୁତୋ ପରଂ ଦମେସ୍ସତି ୱିନେସ୍ସତି ପରିନିବ୍ବାପେସ୍ସତୀତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତୀ’’ତି। ଏୱମ୍ପି ନ ହି ଅଞ୍ଞମୋକ୍ଖା।

ଅଥ ୱା ନତ୍ଥଞ୍ଞୋ କୋଚି ମୋଚେତା। ତେ ଯଦି ମୁଞ୍ଚେଯ୍ୟୁଂ, ସକେନ ଥାମେନ ସକେନ ବଲେନ ସକେନ ୱୀରିଯେନ ସକେନ ପରକ୍କମେନ ସକେନ ପୁରିସଥାମେନ ସକେନ ପୁରିସବଲେନ ସକେନ ପୁରିସୱୀରିଯେନ ସକେନ ପୁରିସପରକ୍କମେନ ଅତ୍ତନା ସମ୍ମାପଟିପଦଂ ଅନୁଲୋମପଟିପଦଂ ଅପଚ୍ଚନୀକପଟିପଦଂ ଅନ୍ୱତ୍ଥପଟିପଦଂ ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପଟିପଦଂ ପଟିପଜ୍ଜମାନା ମୁଞ୍ଚେଯ୍ୟୁନ୍ତି। ଏୱମ୍ପି ନ ହି ଅଞ୍ଞମୋକ୍ଖା।

ୱୁତ୍ତମ୍ପି ହେତଂ ଭଗୱତା –

‘‘ନାହଂ ସହିସ୍ସାମି ପମୋଚନାଯ, କଥଂକଥିଂ ଧୋତକ କିଞ୍ଚି ଲୋକେ;

ଧମ୍ମଞ୍ଚ ସେଟ୍ଠଂ ଅଭିଜାନମାନୋ, ଏୱଂ ତୁୱଂ ଓଘମିମଂ ତରେସୀ’’ତି।

ଏୱମ୍ପି ନ ହି ଅଞ୍ଞମୋକ୍ଖା।

ୱୁତ୍ତମ୍ପି ହେତଂ ଭଗୱତା –

‘‘ଅତ୍ତନାୱ କତଂ ପାପଂ, ଅତ୍ତନା ସଂକିଲିସ୍ସତି;

ଅତ୍ତନା ଅକତଂ ପାପଂ, ଅତ୍ତନାୱ ୱିସୁଜ୍ଝତି;

ସୁଦ୍ଧୀ ଅସୁଦ୍ଧି ପଚ୍ଚତ୍ତଂ, ନାଞ୍ଞୋ ଅଞ୍ଞଂ ୱିସୋଧଯେ’’ତି।

ଏୱମ୍ପି ନ ହି ଅଞ୍ଞମୋକ୍ଖା।

ୱୁତ୍ତମ୍ପି ହେତଂ ଭଗୱତା – ‘‘ଏୱମେୱ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ତିଟ୍ଠତେୱ ନିବ୍ବାନଂ, ତିଟ୍ଠତି ନିବ୍ବାନଗାମିମଗ୍ଗୋ, ତିଟ୍ଠାମହଂ ସମାଦପେତା। ଅଥ ଚ ପନ ମମ ସାୱକା ମଯା ଏୱଂ ଓୱଦିଯମାନା ଏୱଂ ଅନୁସାସିଯମାନା ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଅଚ୍ଚନ୍ତନିଟ୍ଠଂ ନିବ୍ବାନଂ ଆରାଧେନ୍ତି, ଏକଚ୍ଚେ ନାରାଧେନ୍ତି। ଏତ୍ଥ କ୍ୟାହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, କରୋମି? ମଗ୍ଗକ୍ଖାଯୀ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ତଥାଗତୋ। ମଗ୍ଗଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଆଚିକ୍ଖତି । ଅତ୍ତନା ପଟିପଜ୍ଜମାନା ମୁଞ୍ଚେଯ୍ୟୁ’’ନ୍ତି। ଏୱମ୍ପି ନ ହି ଅଞ୍ଞମୋକ୍ଖାତି – ତେ ଦୁପ୍ପମୁଞ୍ଚା ନ ହି ଅଞ୍ଞମୋକ୍ଖା।

ପଚ୍ଛା ପୁରେ ୱାପି ଅପେକ୍ଖମାନାତି। ପଚ୍ଛା ୱୁଚ୍ଚତି ଅନାଗତଂ, ପୁରେ ୱୁଚ୍ଚତି ଅତୀତଂ। ଅପି ଚ ଅତୀତଂ ଉପାଦାଯ ଅନାଗତଞ୍ଚ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ପଚ୍ଛା, ଅନାଗତଂ ଉପାଦାଯ ଅତୀତଞ୍ଚ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ପୁରେ। କଥଂ ପୁରେ ଅପେକ୍ଖଂ କରୋତି? ‘‘ଏୱଂରୂପୋ ଅହୋସିଂ ଅତୀତମଦ୍ଧାନ’’ନ୍ତି ତତ୍ଥ ନନ୍ଦିଂ ସମନ୍ନାନେତି। ‘‘ଏୱଂୱେଦନୋ ଅହୋସିଂ… ଏୱଂସଞ୍ଞୋ ଅହୋସିଂ… ଏୱଂସଙ୍ଖାରୋ ଅହୋସିଂ… ଏୱଂୱିଞ୍ଞାଣୋ ଅହୋସିଂ ଅତୀତମଦ୍ଧାନ’’ନ୍ତି ତତ୍ଥ ନନ୍ଦିଂ ସମନ୍ନାନେତି। ଏୱମ୍ପି ପୁରେ ଅପେକ୍ଖଂ କରୋତି।

ଅଥ ୱା ‘‘ଇତି ମେ ଚକ୍ଖୁ ଅହୋସି ଅତୀତମଦ୍ଧାନଂ, ଇତି ରୂପା’’ତି – ତତ୍ଥ ଛନ୍ଦରାଗପଟିବଦ୍ଧଂ ହୋତି ୱିଞ୍ଞାଣଂ। ଛନ୍ଦରାଗପଟିବଦ୍ଧତ୍ତା ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ତଦଭିନନ୍ଦତି। ତଦଭିନନ୍ଦନ୍ତୋ ଏୱମ୍ପି ପୁରେ ଅପେକ୍ଖଂ କରୋତି। ‘‘ଇତି ମେ ସୋତଂ ଅହୋସି ଅତୀତମଦ୍ଧାନଂ, ଇତି ସଦ୍ଦା’’ତି…ପେ… ‘‘ଇତି ମେ ଘାନଂ ଅହୋସି ଅତୀତମଦ୍ଧାନଂ, ଇତି ଗନ୍ଧା’’ତି… ‘‘ଇତି ମେ ଜିୱ୍ହା ଅହୋସି ଅତୀତମଦ୍ଧାନଂ, ଇତି ରସା’’ତି… ‘‘ଇତି ମେ କାଯୋ ଅହୋସି ଅତୀତମଦ୍ଧାନଂ, ଇତି ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା’’ତି… ‘‘ଇତି ମେ ମନୋ ଅହୋସି ଅତୀତମଦ୍ଧାନଂ, ଇତି ଧମ୍ମା’’ତି – ତତ୍ଥ ଛନ୍ଦରାଗପଟିବଦ୍ଧଂ ହୋତି ୱିଞ୍ଞାଣଂ। ଛନ୍ଦରାଗପଟିବଦ୍ଧତ୍ତା ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ତଦଭିନନ୍ଦତି। ତଦଭିନନ୍ଦନ୍ତୋ ଏୱମ୍ପି ପୁରେ ଅପେକ୍ଖଂ କରୋତି।

ଅଥ ୱା ଯାନିସ୍ସ ତାନି ପୁବ୍ବେ ମାତୁଗାମେନ ସଦ୍ଧିଂ ହସିତଲପିତକୀଳିତାନି ତଦସ୍ସାଦେତି ତଂ ନିକାମେତି, ତେନ ଚ ୱିତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଏୱମ୍ପି ପୁରେ ଅପେକ୍ଖଂ କରୋତି।

କଥଂ ପଚ୍ଛା ଅପେକ୍ଖଂ କରୋତି? ‘‘ଏୱଂରୂପୋ ସିଯଂ ଅନାଗତମଦ୍ଧାନ’’ନ୍ତି ତତ୍ଥ ନନ୍ଦିଂ ସମନ୍ନାନେତି। ‘‘ଏୱଂୱେଦନୋ ସିଯଂ… ଏୱଂସଞ୍ଞୋ ସିଯଂ… ଏୱଂସଙ୍ଖାରୋ ସିଯଂ… ଏୱଂୱିଞ୍ଞାଣୋ ସିଯଂ ଅନାଗତମଦ୍ଧାନ’’ନ୍ତି ତତ୍ଥ ନନ୍ଦିଂ ସମନ୍ନାନେତି। ଏୱମ୍ପି ପଚ୍ଛା ଅପେକ୍ଖଂ କରୋତି।

ଅଥ ୱା ‘‘ଇତି ମେ ଚକ୍ଖୁ ସିଯା ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ, ଇତି ରୂପା’’ତି – ଅପ୍ପଟିଲଦ୍ଧସ୍ସ ପଟିଲାଭାଯ ଚିତ୍ତଂ ପଣିଦହତି। ଚେତସୋ ପଣିଧାନପଚ୍ଚଯା ତଦଭିନନ୍ଦତି। ତଦଭିନନ୍ଦନ୍ତୋ ଏୱମ୍ପି ପଚ୍ଛା ଅପେକ୍ଖଂ କରୋତି। ‘‘ଇତି ମେ ସୋତଂ ସିଯା ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ, ଇତି ସଦ୍ଦା’’ତି… ‘‘ଇତି ମେ ଘାନଂ ସିଯା ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ, ଇତି ଗନ୍ଧା’’ତି… ‘‘ଇତି ମେ ଜିୱ୍ହା ସିଯା ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ, ଇତି ରସା’’ତି… ‘‘ଇତି ମେ କାଯୋ ସିଯା ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ, ଇତି ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା’’ତି… ‘‘ଇତି ମେ ମନୋ ସିଯା ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ, ଇତି ଧମ୍ମା’’ତି – ଅପ୍ପଟିଲଦ୍ଧସ୍ସ ପଟିଲାଭାଯ ଚିତ୍ତଂ ପଣିଦହତି। ଚେତସୋ ପଣିଧାନପଚ୍ଚଯା ତଦଭିନନ୍ଦତି। ତଦଭିନନ୍ଦନ୍ତୋ ଏୱମ୍ପି ପଚ୍ଛା ଅପେକ୍ଖଂ କରୋତି।

ଅଥ ୱା ‘‘ଇମିନାହଂ ସୀଲେନ ୱା ୱତେନ ୱା ତପେନ ୱା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯେନ ୱା ଦେୱୋ ୱା ଭୱିସ୍ସାମି ଦେୱଞ୍ଞତରୋ ୱା’’ତି – ଅପ୍ପଟିଲଦ୍ଧସ୍ସ ପଟିଲାଭାଯ ଚିତ୍ତଂ ପଣିଦହତି। ଚେତସୋ ପଣିଧାନପଚ୍ଚଯା ତଦଭିନନ୍ଦତି। ତଦଭିନନ୍ଦନ୍ତୋ ଏୱମ୍ପି ପଚ୍ଛା ଅପେକ୍ଖଂ କରୋତୀତି – ପଚ୍ଛା ପୁରେ ୱାପି ଅପେକ୍ଖମାନା।

ଇମେ ୱ କାମେ ପୁରିମେ ୱ ଜପ୍ପନ୍ତି। ଇମେ ୱ କାମେତି ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣେ ଇଚ୍ଛନ୍ତା ସାଦିଯନ୍ତା ପତ୍ଥଯନ୍ତା ପିହଯନ୍ତା ଅଭିଜପ୍ପନ୍ତା। ପୁରିମେ ୱ ଜପ୍ପନ୍ତି ଅତୀତେ ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣେ ଜପ୍ପନ୍ତା ପଜପ୍ପନ୍ତା ଅଭିଜପ୍ପନ୍ତାତି – ଇମେ ୱ କାମେ ପୁରିମେ ୱ ଜପ୍ପଂ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଇଚ୍ଛାନିଦାନା ଭୱସାତବଦ୍ଧା, ତେ ଦୁପ୍ପମୁଞ୍ଚା ନ ହି ଅଞ୍ଞମୋକ୍ଖା;

ପଚ୍ଛା ପୁରେ ୱାପି ଅପେକ୍ଖମାନା, ଇମେ ୱ କାମେ ପୁରିମେ ୱ ଜପ୍ପ’’ନ୍ତି।

୯।

କାମେସୁଗିଦ୍ଧା ପସୁତା ପମୂଳ୍ହା, ଅଓଦାନିୟା ତେ ଓିସମେ ନିଓିଟ୍ଠା;

ଦୁକ୍ଖୂପନୀତା ପରିଦେଓୟନ୍ତି, କିଂସୂ ଭଓିସ୍ସାମ ଇତୋ ଚୁତାସେ।

କାମେସୁ ଗିଦ୍ଧା ପସୁତା ପମୂଳ୍ହାତି। କାମାତି ଉଦ୍ଦାନତୋ ଦ୍ୱେ କାମା – ଓତ୍ଥୁକାମା ଚ କିଲେସକାମା ଚ…ପେ… ଇମେ ଓୁଚ୍ଚନ୍ତି ଓତ୍ଥୁକାମା…ପେ… ଇମେ ଓୁଚ୍ଚନ୍ତି କିଲେସକାମା। ଗେଧୋ ଓୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। କିଲେସକାମେନ ଓତ୍ଥୁକାମେସୁ ରତ୍ତା ଗିଦ୍ଧା ଗଧିତା ମୁଚ୍ଛିତା ଅଜ୍ଝୋସନ୍ନା [ଅଜ୍ଝୋପନ୍ନା (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ଲଗ୍ଗା ଲଗ୍ଗିତା ପଲିବୁଦ୍ଧାତି – କାମେସୁ ଗିଦ୍ଧା।

ପସୁତାତି ଯେପି କାମେ ଏସନ୍ତି ଗଓେସନ୍ତି ପରିଯେସନ୍ତି, ତଚ୍ଚରିତା ତବ୍ବହୁଲା ତଗ୍ଗରୁକା, ତନ୍ନିନ୍ନା ତପ୍ପୋଣା ତପ୍ପବ୍ଭାରା ତଦଧିମୁତ୍ତା ତଦଧିପତେୟ୍ୟା, ତେପି କାମପସୁତା। ଯେପି ତଣ୍ହାଓସେନ ରୂପେ ଏସନ୍ତି ଗଓେସନ୍ତି ପରିଯେସନ୍ତି… ସଦ୍ଦେ… ଗନ୍ଧେ… ରସେ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ…ପେ… ପରିଯେସନ୍ତି ତଚ୍ଚରିତା ତବ୍ବହୁଲା ତଗ୍ଗରୁକା, ତନ୍ନିନ୍ନା ତପ୍ପୋଣା ତପ୍ପବ୍ଭାରା ତଦଧିମୁତ୍ତା ତଦଧିପତେୟ୍ୟା, ତେପି କାମପସୁତା । ଯେପି ତଣ୍ହାଓସେନ ରୂପେ ପଟିଲଭନ୍ତି… ସଦ୍ଦେ… ଗନ୍ଧେ … ରସେ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ ପଟିଲଭନ୍ତି ତଚ୍ଚରିତା ତବ୍ବହୁଲା ତଗ୍ଗରୁକା, ତନ୍ନିନ୍ନା ତପ୍ପୋଣା ତପ୍ପବ୍ଭାରା ତଦଧିମୁତ୍ତା ତଦଧିପତେୟ୍ୟା, ତେପି କାମପସୁତା। ଯେପି ତଣ୍ହାଓସେନ ରୂପେ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତି … ସଦ୍ଦେ… ଗନ୍ଧେ… ରସେ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତି ତଚ୍ଚରିତା ତବ୍ବହୁଲା ତଗ୍ଗରୁକା, ତନ୍ନିନ୍ନା ତପ୍ପୋଣା ତପ୍ପବ୍ଭାରା ତଦଧିମୁତ୍ତା ତଦଧିପତେୟ୍ୟା, ତେପି କାମପସୁତା। ଯଥା କଲହକାରକୋ କଲହପସୁତୋ, କମ୍ମକାରକୋ କମ୍ମପସୁତୋ, ଗୋଚରେ ଚରନ୍ତୋ ଗୋଚରପସୁତୋ, ଝାଯୀ ଝାନପସୁତୋ; ଏଓମେଓ ଯେପି କାମେ ଏସନ୍ତି ଗଓେସତି ପରିଯେସନ୍ତି, ତଚ୍ଚରିତା ତବ୍ବହୁଲା ତଗ୍ଗରୁକା ତନ୍ନିନ୍ନା ତପ୍ପୋଣା ତପ୍ପବ୍ଭାରା ତଦଧିମୁତ୍ତା ତଦଧିପତେୟ୍ୟା, ତେପି କାମପସୁତା। ଯେପି ତଣ୍ହାଓସେନ ରୂପେ ଏସନ୍ତି ଗଓେସନ୍ତି ପରିଯେସନ୍ତି… ସଦ୍ଦେ… ଗନ୍ଧେ… ରସେ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ…ପେ… ପରିଯେସନ୍ତି ତଚ୍ଚରିତା ତବ୍ବହୁଲା ତଗ୍ଗରୁକା ତନ୍ନିନ୍ନା ତପ୍ପୋଣା ତପ୍ପବ୍ଭାରା ତଦଧିମୁତ୍ତା ତଦଧିପତେୟ୍ୟା, ତେପି କାମପସୁତା। ଯେପି ତଣ୍ହାଓସେନ ରୂପେ ପଟିଲଭନ୍ତି… ସଦ୍ଦେ… ଗନ୍ଧେ… ରସେ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ ପଟିଲଭନ୍ତି ତଚ୍ଚରିତା ତବ୍ବହୁଲା ତଗ୍ଗରୁକା, ତନ୍ନିନ୍ନା ତପ୍ପୋଣା ତପ୍ପବ୍ଭାରା ତଦଧିମୁତ୍ତା ତଦଧିପତେୟ୍ୟା, ତେପି କାମପସୁତା। ଯେପି ତଣ୍ହାଓସେନ ରୂପେ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତି… ସଦ୍ଦେ… ଗନ୍ଧେ… ରସେ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତି ତଚ୍ଚରିତା ତବ୍ବହୁଲା ତଗ୍ଗରୁକା, ତନ୍ନିନ୍ନା ତପ୍ପୋଣା ତପ୍ପବ୍ଭାରା ତଦଧିମୁତ୍ତା ତଦଧିପତେୟ୍ୟା, ତେପି କାମପସୁତା।

ପମୂଳ୍ହାତି ଯେଭୁୟ୍ୟେନ ଦେଓମନୁସ୍ସା ପଞ୍ଚସୁ କାମଗୁଣେସୁ ମୁୟ୍ହନ୍ତି ସମ୍ମୁୟ୍ହନ୍ତି ସମ୍ପମୁୟ୍ହନ୍ତି ମୂଳ୍ହା ସମ୍ମୂଳ୍ହା ସମ୍ପମୂଳ୍ହା ଅଓିଜ୍ଜାୟ ଅନ୍ଧୀକତା ଆଓୁତା ନିଓୁତା ଓଓୁତା ପିହିତା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନା ପଟିକୁଜ୍ଜିତାତି – କାମେସୁ ଗିଦ୍ଧା ପସୁତା ପମୂଳ୍ହା।

ଅଓଦାନିୟା ତେ ଓିସମେ ନିଓିଟ୍ଠାତି। ଅଓଦାନିୟାତି ଅଓଗଚ୍ଛନ୍ତୀତିପି ଅଓଦାନିୟା, ମଚ୍ଛରିନୋପି ଓୁଚ୍ଚନ୍ତି ଅଓଦାନିୟା, ବୁଦ୍ଧାନଂ ସାଓକାନଂ ଓଚନଂ ବ୍ୟପ୍ପଥଂ ଦେସନଂ ଅନୁସିଟ୍ଠିଂ ନାଦିୟନ୍ତୀତି – ଅଓଦାନିୟା। କଥଂ ଅଓଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଅଓଦାନିୟା? ନିରୟଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ପେତ୍ତିଓିସୟଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି, ଏଓଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି – ଅଓଦାନିୟା। କଥଂ ମଚ୍ଛରିନୋ ଓୁଚ୍ଚନ୍ତି ଅଓଦାନିୟା? ପଞ୍ଚ ମଚ୍ଛରିୟାନି – ଆଓାସମଚ୍ଛରିୟଂ, କୁଲମଚ୍ଛରିୟଂ, ଲାଭମଚ୍ଛରିୟଂ, ଓଣ୍ଣମଚ୍ଛରିୟଂ, ଧମ୍ମମଚ୍ଛରିୟଂ। ୟଂ ଏଓରୂପଂ ମଚ୍ଛରିୟଂ ମଚ୍ଛରାୟନା ମଚ୍ଛରାୟିତତ୍ତଂ ଓେଓିଚ୍ଛଂ କଦରିୟଂ କଟୁକଞ୍ଚୁକତା ଅଗ୍ଗହିତତ୍ତଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ, ଇଦଂ ଓୁଚ୍ଚତି ମଚ୍ଛରିୟଂ। ଅପି ଚ, ଖନ୍ଧମଚ୍ଛରିୟମ୍ପି ମଚ୍ଛରିୟଂ, ଧାତୁମଚ୍ଛରିୟମ୍ପି ମଚ୍ଛରିୟଂ, ଆୟତନମଚ୍ଛରିୟମ୍ପି ମଚ୍ଛରିୟଂ ଗାହୋ। ଇଦଂ ଓୁଚ୍ଚତି ମଚ୍ଛରିୟଂ। ଇମିନା ମଚ୍ଛରିୟେନ ଅଓଦଞ୍ଞୁତାୟ ସମନ୍ନାଗତା ଜନା ପମତ୍ତା। ଏଓଂ ମଚ୍ଛରିନୋ ଓୁଚ୍ଚନ୍ତି ଅଓଦାନିୟା। କଥଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ସାଓକାନଂ ଓଚନଂ ବ୍ୟପ୍ପଥଂ ଦେସନଂ ଅନୁସିଟ୍ଠିଂ ନାଦିୟନ୍ତୀତି – ଅଓଦାନିୟା? ବୁଦ୍ଧାନଂ ସାଓକାନଂ ଓଚନଂ ବ୍ୟପ୍ପଥଂ ଦେସନଂ ଅନୁସିଟ୍ଠିଂ ନ ଆଦିୟନ୍ତି ନ ସୁସ୍ସୁସନ୍ତି, ନ ସୋତଂ ଓଦହନ୍ତି, ନ ଅଞ୍ଞା ଚିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠପେନ୍ତି, ଅନସ୍ସଓା ଅଓଚନକରା ପଟିଲୋମଓୁତ୍ତିନୋ, ଅଞ୍ଞେନେଓ ମୁଖଂ କରୋନ୍ତି। ଏଓଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ସାଓକାନଂ [ବୁଦ୍ଧାନଂ ବୁଦ୍ଧସାଓକାନଂ (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ଓଚନଂ ବ୍ୟପ୍ପଥଂ ଦେସନଂ ଅନୁସିଟ୍ଠିଂ ନାଦିୟନ୍ତୀତି ଅଓଦାନିୟାତି – ଅଓଦାନିୟା।

ତେ ଓିସମେ ନିଓିଟ୍ଠାତି ଓିସମେ କାୟକମ୍ମେ ନିଓିଟ୍ଠା, ଓିସମେ ଓଚୀକମ୍ମେ ନିଓିଟ୍ଠା, ଓିସମେ ମନୋକମ୍ମେ ନିଓିଟ୍ଠା, ଓିସମେ ପାଣାତିପାତେ ନିଓିଟ୍ଠା, ଓିସମେ ଅଦିନ୍ନାଦାନେ ନିଓିଟ୍ଠା, ଓିସମେ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରେ ନିଓିଟ୍ଠା, ଓିସମେ ମୁସାଓାଦେ ନିଓିଟ୍ଠା, ଓିସମାୟ ପିସୁଣାୟ ଓାଚାୟ ନିଓିଟ୍ଠା , ଓିସମାୟ ଫରୁସାୟ ଓାଚାୟ… ଓିସମେ ସମ୍ଫପ୍ପଲାପେ… ଓିସମାୟ ଅଭିଜ୍ଝାୟ ନିଓିଟ୍ଠା, ଓିସମେ ବ୍ୟାପାଦେ… ଓିସମାୟ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିୟା ନିଓିଟ୍ଠା, ଓିସମେସୁ ସଙ୍ଖାରେସୁ ନିଓିଟ୍ଠା, ଓିସମେସୁ ପଞ୍ଚସୁ କାମଗୁଣେସୁ ନିଓିଟ୍ଠା, ଓିସମେସୁ ପଞ୍ଚସୁ ନୀଓରଣେସୁ ନିଓିଟ୍ଠା ଓିନିଓିଟ୍ଠା ପତିଟ୍ଠିତା ଅଲ୍ଲୀନା ଉପଗତା ଅଜ୍ଝୋସିତା ଅଧିମୁତ୍ତା ଲଗ୍ଗା ଲଗ୍ଗିତା ପଲିବୁଦ୍ଧାତି – ଅଓଦାନିୟା ତେ ଓିସମେ ନିଓିଟ୍ଠା।

ଦୁକ୍ଖୂପନୀତା ପରିଦେଓୟନ୍ତୀତି। ଦୁକ୍ଖୂପନୀତାତି ଦୁକ୍ଖପ୍ପତ୍ତା ଦୁକ୍ଖସମ୍ପତ୍ତା ଦୁକ୍ଖୂପଗତା, ମାରପ୍ପତ୍ତା ମାରସମ୍ପତ୍ତା ମାରୂପଗତା, ମରଣପ୍ପତ୍ତା ମରଣସମ୍ପତ୍ତା

ମରଣୂପଗତା। ପରିଦେୱଯନ୍ତୀତି ଲପନ୍ତି ଲାଲପନ୍ତି [ସଲ୍ଲପନ୍ତି (ସୀ।)], ସୋଚନ୍ତି କିଲମନ୍ତି ପରିଦେୱନ୍ତି ଉରତ୍ତାଳିଂ କନ୍ଦନ୍ତି ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତୀତି – ଦୁକ୍ଖୂପନୀତା ପରିଦେୱଯନ୍ତି।

କିଂସୂଭୱିସ୍ସାମ ଇତୋ ଚୁତାସେତି ଇତୋ ଚୁତା କିଂ ଭୱିସ୍ସାମ? ନେରଯିକା ଭୱିସ୍ସାମ, ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିକା ଭୱିସ୍ସାମ, ପେତ୍ତିୱିସଯିକା ଭୱିସ୍ସାମ, ମନୁସ୍ସା ଭୱିସ୍ସାମ, ଦେୱା ଭୱିସ୍ସାମ, ରୂପୀ ଭୱିସ୍ସାମ, ଅରୂପୀ ଭୱିସ୍ସାମ, ସଞ୍ଞୀ ଭୱିସ୍ସାମ, ଅସଞ୍ଞୀ ଭୱିସ୍ସାମ, ନେୱସଞ୍ଞୀନାସଞ୍ଞୀ ଭୱିସ୍ସାମ, ''ଭୱିସ୍ସାମ ନୁ ଖୋ ମଯଂ ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ, ନନୁ ଖୋ ଭୱିସ୍ସାମ ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ, କିଂ ନୁ ଖୋ ଭୱିସ୍ସାମ ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ, କଥଂ ନୁ ଖୋ ଭୱିସ୍ସାମ ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ, କିଂ ହୁତ୍ୱା କିଂ ଭୱିସ୍ସାମ ନୁ ଖୋ ମଯଂ ଅନାଗତମଦ୍ଧାନ''ନ୍ତି ସଂସଯପକ୍ଖନ୍ଦା ୱିମତିପକ୍ଖନ୍ଦା ଦ୍ୱେଳ୍ହକଜାତା ଲପନ୍ତି ଲାଲପନ୍ତି, ସୋଚନ୍ତି କିଲମନ୍ତି ପରିଦେୱନ୍ତି ଉରତ୍ତାଳିଂ କନ୍ଦନ୍ତି ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତୀତି – କିଂସୂ ଭୱିସ୍ସାମ ଇତୋ ଚୁତାସେ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''କାମେସୁ ଗିଦ୍ଧା ପସୁତା ପମୂଳ୍ହା, ଅୱଦାନିଯା ତେ ୱିସମେ ନିୱିଟ୍ଠା;

ଦୁକ୍ଖୂପନୀତା ପରିଦେୱଯନ୍ତି, କିଂସୂ ଭୱିସ୍ସାମ ଇତୋ ଚୁତାସେ''ତି।

୧୦।

ତସ୍ମାହି ସିକ୍ଖେଥ ଇଧେୱ ଜନ୍ତୁ,ଯଂ କିଞ୍ଚି ଜଞ୍ଞା ୱିସମନ୍ତି ଲୋକେ;

ନ ତସ୍ସ ହେତୂ ୱିସମଂ ଚରେଯ୍ୟ, ଅପ୍ପଞ୍ହିଦଂ ଜୀୱିତମାହୁ ଧୀରା।

ତସ୍ମା ହି ସିକ୍ଖେଥ ଇଧେୱ ଜନ୍ତୂତି। ତସ୍ମାତି ତଂକାରଣା ତଂହେତୁ ତପ୍ପଚ୍ଚଯା ତନ୍ନିଦାନା, ଏତମାଦୀନୱଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ କାମେସୂତି – ତସ୍ମା। ସିକ୍ଖେଥାତି ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖା – ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖା, ଅଧିଚିତ୍ତସିକ୍ଖା, ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖା।

କତମା ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖା? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲୱା ହୋତି, ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସଂୱୁତୋ ୱିହରତି ଆଚାରଗୋଚରସମ୍ପନ୍ନୋ, ଅଣୁମତ୍ତେସୁ ୱଜ୍ଜେସୁ ଭଯଦସ୍ସାୱୀ, ସମାଦାଯ ସିକ୍ଖତି ସିକ୍ଖାପଦେସୁ। ଖୁଦ୍ଦକୋ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧୋ, ମହନ୍ତୋ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧୋ, ସୀଲଂ ପତିଟ୍ଠା ଆଦି ଚରଣଂ ସଂଯମୋ ସଂୱରୋ ମୋକ୍ଖଂ ପାମୋକ୍ଖଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ସମାପତ୍ତିଯା – ଅଯଂ ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖା।

କତମା ଅଧିଚିତ୍ତସିକ୍ଖା? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି ୱିୱିଚ୍ଚ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି ସୱିତକ୍କଂ ସୱିଚାରଂ ୱିୱେକଜଂ ପୀତିସୁଖଂ ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସମ୍ପସାଦନଂ ଚେତସୋ ଏକୋଦିଭାୱଂ ଅୱିତକ୍କଂ ଅୱିଚାରଂ ସମାଧିଜଂ ପୀତିସୁଖଂ ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ପୀତିଯା ଚ ୱିରାଗା ଉପେକ୍ଖକୋ ଚ ୱିହରତି ସତୋ ଚ ସମ୍ପଜାନୋ ସୁଖଞ୍ଚ କାଯେନ ପଟିସଂୱେଦେତି, ଯଂ ତଂ ଅରିଯା ଆଚିକ୍ଖନ୍ତି – 'ଉପେକ୍ଖକୋ ସତିମା ସୁଖୱିହାରୀ'ତି ତତିଯଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୁଖସ୍ସ ଚ ପହାନା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଚ ପହାନା ପୁବ୍ବେୱ ସୋମନସ୍ସଦୋମନସ୍ସାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ଉପେକ୍ଖାସତିପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି – ଅଯଂ ଅଧିଚିତ୍ତସିକ୍ଖା।

କତମା ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖା? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ପଞ୍ଞୱା ହୋତି ଉଦଯତ୍ଥଗାମିନିଯା ପଞ୍ଞାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ, ଅରିଯାଯ ନିବ୍ବେଧିକାଯ ସମ୍ମାଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯଗାମିନିଯା । ସୋ ''ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ''ନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ''ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯୋ''ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ''ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋ''ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ''ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା''ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। ''ଇମେ ଆସୱା''ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ''ଅଯଂ ଆସୱସମୁଦଯୋ''ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ''ଅଯଂ ଆସୱନିରୋଧୋ''ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ''ଅଯଂ ଆସୱନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା''ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି – ଅଯଂ ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖା।

ଇମା ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖାଯୋ ଆୱଜ୍ଜନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ଜାନନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ପସ୍ସନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ , ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ଚିତ୍ତଂ ଅଧିଟ୍ଠହନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ସଦ୍ଧାଯ ଅଧିମୁଚ୍ଚନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ୱୀରିଯଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ଚିତ୍ତଂ ସମାଦହନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ପଞ୍ଞାଯ ପଜାନନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ଅଭିଜାନନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ପରିଜାନନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ପହାତବ୍ବଂ ପଜହନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ଭାୱେତବ୍ବଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ ,

ସଚ୍ଛିକାତଙ୍ଗ ସଚ୍ଛିକରୋନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେୟ୍ୟ ଆଚରେୟ୍ୟ ସମାଚରେୟ୍ୟ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତେୟ୍ୟ।

ଇଧାତି ଇମିସ୍ସା ଦିଟ୍ଠିଯା ଇମିସ୍ସା ଖନ୍ତିଯା ଇମିସ୍ସା ରୁଚିଯା ଇମସ୍ମିଂ ଆଦାଯେ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମେ ଇମସ୍ମିଂ ୱିନଯେ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନଯେ ଇମସ୍ମିଂ ପାୱଚନେ ଇମସ୍ମିଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯେ ଇମସ୍ମିଂ ସତ୍ଥୁସାସନେ ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାୱେ ଇମସ୍ମିଂ ମନୁସ୍ସଲୋକେ – ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି ଇଧାତି। ଜନ୍ତୂତି ସତ୍ତୋ ନରୋ…ପେ… ମନୁଜୋତି – ତସ୍ମା ହି ସିକ୍ଖେଥ ଇଧେୱ ଜନ୍ତୁ।

ଯଂ କିଞ୍ଚି ଜଞ୍ଞା ୱିସମନ୍ତି ଲୋକେତି। ଯଂ କିଞ୍ଚୀତି ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ସବ୍ବଥା ସବ୍ବଂ ଅସେସଂ ନିସ୍ସେସଂ ପରିଯାଦିଯନୱଚନମେତଂ [ପରିଦାଯୱଚନମେତଂ (ସ୍ୟା।)] – ଯଂ କିଞ୍ଚୀତି। ୱିସମନ୍ତି ଜଞ୍ଞାତି ୱିସମଂ କାଯକମ୍ମଂ ୱିସମନ୍ତି ଜାନେୟ୍ୟ, ୱିସମଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ ୱିସମନ୍ତି ଜାନେୟ୍ୟ, ୱିସମଂ ମନୋକମ୍ମଂ ୱିସମନ୍ତି ଜାନେୟ୍ୟ, ୱିସମଂ ପାଣାତିପାତଂ ୱିସମୋତି ଜାନେୟ୍ୟ, ୱିସମଂ ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ ୱିସମନ୍ତି ଜାନେୟ୍ୟ, ୱିସମଂ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରଂ ୱିସମୋତି ଜାନେୟ୍ୟ, ୱିସମଂ ମୁସାୱାଦଂ ୱିସମୋତି ଜାନେୟ୍ୟ, ୱିସମଂ ପିସୁଣଂ ୱାଚଂ ୱିସମାତି ଜାନେୟ୍ୟ, ୱିସମଂ ଫରୁସଂ ୱାଚଂ ୱିସମାତି ଜାନେୟ୍ୟ, ୱିସମଂ ସମ୍ଫପ୍ପଲାପଂ ୱିସମୋତି ଜାନେୟ୍ୟ, ୱିସମଂ ଅଭିଜ୍ଝଂ ୱିସମାତି ଜାନେୟ୍ୟ, ୱିସମଂ ବ୍ୟାପାଦଂ ୱିସମୋତି ଜାନେୟ୍ୟ, ୱିସମଂ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଂ ୱିସମାତି ଜାନେୟ୍ୟ, ୱିସମେ ସଙ୍ଖାରେ ୱିସମାତି ଜାନେୟ୍ୟ, ୱିସମେ ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣେ ୱିସମାତି ଜାନେୟ୍ୟ, ୱିସମେ ପଞ୍ଚ ନୀୱରଣେ ୱିସମାତି ଜାନେୟ୍ୟ ଆଜାନେୟ୍ୟ ୱିଜାନେୟ୍ୟ ପଟିୱିଜାନେୟ୍ୟ ପଟିୱିଜ୍ଝେୟ୍ୟ। ଲୋକେତି ଅପାଯଲୋକେ…ପେ… ଆଯତନଲୋକେତି – ଯଂ କିଞ୍ଚି ଜଞ୍ଞା ୱିସମନ୍ତି ଲୋକେ।

ନ ତସ୍ସ ହେତୂ ୱିସମଂ ଚରେୟ୍ୟାତି। ୱିସମସ୍ସ କାଯକମ୍ମସ୍ସ ହେତୁ ୱିସମଂ ନ ଚରେୟ୍ୟ, ୱିସମସ୍ସ ୱଚୀକମ୍ମସ୍ସ ହେତୁ ୱିସମଂ ନ ଚରେୟ୍ୟ, ୱିସମସ୍ସ ମନୋକମ୍ମସ୍ସ ହେତୁ ୱିସମଂ ନ ଚରେୟ୍ୟ, ୱିସମସ୍ସ ପାଣାତିପାତସ୍ସ ହେତୁ ୱିସମଂ ନ ଚରେୟ୍ୟ, ୱିସମସ୍ସ ଅଦିନ୍ନାଦାନସ୍ସ ହେତୁ ୱିସମଂ ନ ଚରେୟ୍ୟ, ୱିସମସ୍ସ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରସ୍ସ ହେତୁ ୱିସମଂ ନ ଚରେୟ୍ୟ, ୱିସମସ୍ସ ମୁସାୱାଦସ୍ସ ହେତୁ ୱିସମଂ ନ ଚରେୟ୍ୟ, ୱିସମାଯ ପିସୁଣାଯ ୱାଚାଯ ହେତୁ ୱିସମଂ ନ ଚରେୟ୍ୟ, ୱିସମାଯ ଫରୁସାଯ ୱାଚାଯ ହେତୁ ୱିସମଂ ନ ଚରେୟ୍ୟ, ୱିସମସ୍ସ ସମ୍ଫପ୍ପଲାପସ୍ସ ହେତୁ ୱିସମଂ ନ ଚରେୟ୍ୟ, ୱିସମାଯ ଅଭିଜ୍ଝାଯ ହେତୁ ୱିସମଂ ନ ଚରେୟ୍ୟ, ୱିସମସ୍ସ ବ୍ୟାପାଦସ୍ସ ହେତୁ ୱିସମଂ ନ ଚରେୟ୍ୟ, ୱିସମାଯ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଯା ହେତୁ ୱିସମଂ ନ ଚରେୟ୍ୟ, ୱିସମାନଂ ସଙ୍ଖାରାନଂ ହେତୁ ୱିସମଂ ନ ଚରେୟ୍ୟ, ୱିସମାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ କାମଗୁଣାନଂ ହେତୁ ୱିସମଂ ନ ଚରେୟ୍ୟ, ୱିସମାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ନୀୱରଣାନଂ ହେତୁ ୱିସମଂ ନ ଚରେୟ୍ୟ, ୱିସମାଯ ଚେତନାଯ ହେତୁ ୱିସମଂ ନ ଚରେୟ୍ୟ, ୱିସମାଯ ପତ୍ଥନାଯ ହେତୁ ୱିସମଂ ନ ଚରେୟ୍ୟ, ୱିସମାଯ ପଣିଧିଯା ହେତୁ ୱିସମଂ ନ ଚରେୟ୍ୟ ନ ଆଚରେୟ୍ୟ ନ ସମାଚରେୟ୍ୟ ନ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତେୟ୍ୟାତି – ନ ତସ୍ସ ହେତୂ ୱିସମଂ ଚରେୟ୍ୟ।

ଅପ୍ପଞ୍ହିଦଂ ଜୀୱିତମାହୁ ଧୀରାତି। ଜୀୱିତନ୍ତି ଆୟୁ ଠିତି ଯପନା ଯାପନା ଇରିଯନା ୱତ୍ତନା ପାଲନା ଜୀୱିତଂ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ। ଅପି ଚ, ଦ୍ୱୀହି କାରଣେହି ଅପ୍ପକଂ ଜୀୱିତଂ – ଠିତିପରିତ୍ତତାଯ ୱା ଅପ୍ପକଂ ଜୀୱିତଂ, ସରସପରିତ୍ତତାଯ ୱା ଅପ୍ପକଂ ଜୀୱିତଂ। କଥଂ ଠିତିପରିତ୍ତତାଯ ଅପ୍ପକଂ ଜୀୱିତଂ? ଅତୀତେ ଚିତ୍ତକ୍ଖଣେ ଜୀୱିତ୍ଥ, ନ ଜୀୱତି ନ ଜୀୱିସ୍ସତି; ଅନାଗତେ ଚିତ୍ତକ୍ଖଣେ ଜୀୱିସ୍ସତି, ନ ଜୀୱତି ନ ଜୀୱିତ୍ଥ; ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ଚିତ୍ତକ୍ଖଣେ ଜୀୱତି, ନ ଜୀୱିତ୍ଥ ନ ଜୀୱିସ୍ସତି।

‘‘ଜୀୱିତଂ ଅତ୍ତଭାୱୋ ଚ, ସୁଖଦୁକ୍ଖା ଚ କେୱଲା;

ଏକଚିତ୍ତସମାଯୁତ୍ତା, ଲହୁସୋ ୱତ୍ତତେ ଖଣୋ।

‘‘ଚୁଲ୍ଲାସୀତିସହସ୍ସାନି , କପ୍ପା ତିଟ୍ଠନ୍ତି ଯେ ମରୂ;

ନତ୍ୱେୱ ତେପି ଜୀୱନ୍ତି, ଦ୍ୱୀହି ଚିତ୍ତେହି ସଂଯୁତା।

‘‘ଯେ ନିରୁଦ୍ଧା ମରନ୍ତସ୍ସ, ତିଟ୍ଠମାନସ୍ସ ୱା ଇଧ;

ସବ୍ବେପି ସଦିସା ଖନ୍ଧା, ଗତା ଅପ୍ପଟିସନ୍ଧିକା।

‘‘ଅନନ୍ତରା ଚ ଯେ ଭଗ୍ଗା [ଭଙ୍ଗା (ସୀ। ସ୍ୟା।)], ଯେ ଚ ଭଗ୍ଗା ଅନାଗତା;

ତଦନ୍ତରେ ନିରୁଦ୍ଧାନଂ, ୱେସମଂ ନତ୍ଥି ଲକ୍ଖଣେ।

‘‘ଅନିବ୍ବତ୍ତେନ ନ ଜାତୋ, ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେନ ଜୀୱତି;

ଚିତ୍ତଭଗ୍ଗା ମତୋ ଲୋକୋ, ପଞ୍ଞତ୍ତି ପରମତ୍ଥିଯା।

‘‘ଯଥା ନିନ୍ନା ପୱତ୍ତନ୍ତି, ଛନ୍ଦେନ ପରିଣାମିତା;

ଅଚ୍ଛିନ୍ନଧାରା ୱତ୍ତନ୍ତି, ସଳାଯତନପଚ୍ଚଯା।

‘‘ଅନିଧାନଗତା ଭଗ୍ଗା, ପୁଞ୍ଜୋ ନତ୍ଥି ଅନାଗତେ;

ନିବ୍ବତ୍ତା ଯେ ଚ [ନିବ୍ବତ୍ତାଯେୱ (ସବ୍ବତ୍ଥ)] ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ଆରଗ୍ଗେ ସାସପୂପମା।

‘‘ନିବ୍ବତ୍ତାନଞ୍ଚ ଧମ୍ମାନଂ, ଭଙ୍ଗୋ ନେସଂ ପୁରକ୍ଖତୋ;

ପଲୋକଧମ୍ମା ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ପୁରାଣେହି ଅମିସ୍ସିତା।

‘‘ଅଦସ୍ସନତୋ ଆଯନ୍ତି, ଭଙ୍ଗା ଗଚ୍ଛନ୍ତି ଦସ୍ସନଂ;

ୱିଜ୍ଜୁପ୍ପାଦୋୱ ଆକାସେ, ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ୱଯନ୍ତି ଚା’’ତି।

ଏୱଂ ଠିତିପରିତ୍ତତାଯ ଅପ୍ପକଂ ଜୀୱିତଂ।

କଥଂ ସରସପରିତ୍ତତାଯ ଅପ୍ପକଂ ଜୀୱିତଂ? ଅସ୍ସାସୂପନିବନ୍ଧଂ ଜୀୱିତଂ, ପସ୍ସାସୂପନିବନ୍ଧଂ ଜୀୱିତଂ, ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସୂପନିବନ୍ଧଂ ଜୀୱିତଂ, ମହାଭୂତୂପନିବନ୍ଧଂ ଜୀୱିତଂ, କବଳିଙ୍କାରାହାରୂପନିବନ୍ଧଂ ଜୀୱିତଂ, ଉସ୍ମୂପନିବନ୍ଧଂ ଜୀୱିତଂ, ୱିଞ୍ଞାଣୂପନିବନ୍ଧଂ ଜୀୱିତଂ। ମୂଲମ୍ପି ଇମେସଂ ଦୁବ୍ବଲଂ, ପୁବ୍ବହେତୂପି ଇମେସଂ ଦୁବ୍ବଲା। ଯେ ପଚ୍ଚଯା ତେପି ଦୁବ୍ବଲା, ଯେପି ପଭାୱିକା ତେପି ଦୁବ୍ବଲା। ସହଭୂମି ଇମେସଂ ଦୁବ୍ବଲା, ସମ୍ପଯୋଗାପି ଇମେସଂ ଦୁବ୍ବଲା, ସହଜାପି ଇମେସଂ ଦୁବ୍ବଲା, ଯାପି ପଯୋଜିକା ସାପି ଦୁବ୍ବଲା, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଇମେ ନିଚ୍ଚଦୁବ୍ବଲା, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅନୱଟ୍ଠିତା ଇମେ। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପରିପାତଯନ୍ତି ଇମେ, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ହି ନତ୍ଥି ତାଯିତା, ନ ଚାପି ଠପେନ୍ତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଇମେ। ଯୋପି ନିବ୍ବତ୍ତକୋ ସୋ ନ ୱିଜ୍ଜତି।

‘‘ନ ଚ କେନଚି କୋଚି ହାଯତି, ଗନ୍ଧବ୍ବା ଚ ଇମେ ହି ସବ୍ବସୋ;

ପୁରିମେହି ପଭାୱିକା ଇମେ, ଯେପି ପଭାୱିକା ତେ ପୁରେ ମତା;

ପୁରିମାପି ଚ ପଚ୍ଛିମାପି ଚ, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନ କଦାଚି ମଦ୍ଦସଂସୂ’’ତି।

ଏୱଂ ସରସପରିତ୍ତତାଯ ଅପ୍ପକଂ ଜୀୱିତଂ।

ଅପି ଚ ଚାତୁମହାରାଜିକାନଂ ଦେୱାନଂ ଜୀୱିତଂ ଉପାଦାଯ ମନୁସ୍ସାନଂ ଅପ୍ପକଂ ଜୀୱିତଂ ପରିତ୍ତକଂ ଜୀୱିତଂ ଥୋକଂ [ଥୋକକଂ (କ।)] ଜୀୱିତଂ ଖଣିକଂ ଜୀୱିତଂ ଲହୁକଂ ଜୀୱିତଂ ଇତ୍ତରଂ ଜୀୱିତଂ ଅନଦ୍ଧନୀଯଂ ଜୀୱିତଂ ନଚିରଟ୍ଠିତିକଂ ଜୀୱିତଂ। ତାୱତିଂସାନଂ ଦେୱାନଂ…ପେ… ଯାମାନଂ ଦେୱାନଂ… ତୁସିତାନଂ ଦେୱାନଂ… ନିମ୍ମାନରତୀନଂ ଦେୱାନଂ… ପରନିମ୍ମିତୱସୱତ୍ତୀନଂ ଦେୱାନଂ… ବ୍ରହ୍ମକାଯିକାନଂ ଦେୱାନଂ ଜୀୱିତଂ ଉପାଦାଯ ମନୁସ୍ସାନଂ ଅପ୍ପକଂ ଜୀୱିତଂ ପରିତ୍ତକଂ ଜୀୱିତଂ ଥୋକଂ ଜୀୱିତଂ ଖଣିକଂ ଜୀୱିତଂ ଲହୁକଂ ଜୀୱିତଂ ଇତ୍ତରଂ ଜୀୱିତଂ ଅନଦ୍ଧନୀଯଂ ଜୀୱିତଂ ନଚିରଟ୍ଠିତିକଂ ଜୀୱିତଂ।

ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା –

‘‘ଅପ୍ପମିଦଂ , ଭିକ୍ଖବେ, ମନୁସ୍ସାନଂ ଆୟୁ। ଗମନିୟୋ ସମ୍ପରାୟୋ ମନ୍ତାୟ ବୋଦ୍ଧଙ୍ଗ, କତ୍ତଙ୍ଗ କୁସଲଂ, ଚରିତଙ୍ଗ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ, ନତ୍ଥି ଜାତସ୍ସ ଅମରଣଂ। ୟୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ଚିରଂ ଜୀଵତି ସୋ ଵସ୍ସସତଂ ଅପ୍ପଂ ଵା ଭିୟ୍ୟୋ’’।

‘‘ଅପ୍ପମାୟୁ ମନୁସ୍ସାନଂ, ହୀଳେୟ୍ୟ ନଂ ସୁପୋରିସୋ;

ଚରେୟ୍ୟାଦିତ୍ତସୀସୋଵ ନତ୍ଥି ମଚ୍ଚୁସ୍ସନାଗମୋ।

‘‘ଅଚ୍ଚୟନ୍ତି ଅହୋରତ୍ତା, ଜୀଵିତଂ ଉପରୁଜ୍ଝତି;

ଆୟୁ ଖିୟ୍ୟତି ମଚ୍ଚାନଂ, କୁନ୍ନଦୀନଂଵ ଓଦକ’’ନ୍ତି।

ଅପ୍ପଞ୍ହିଦଂ ଜୀଵିତମାହୁ ଧୀରାତି। ଧୀରାତି ଧୀରା, ଧିତିମାତି ଧୀରା, ଧିତିସମ୍ପନ୍ନାତି ଧୀରା, ଧୀକତପାପାତି ଧୀରା। ଧୀ ଵୁଚ୍ଚତି ପଞ୍ଞା। ୟା ପଞ୍ଞା ପଜାନନା ଵିଚୟୋ ପଵିଚୟୋ ଧମ୍ମଵିଚୟୋ ସଲ୍ଲକ୍ଖଣା ଉପଲକ୍ଖଣା ପଚ୍ଚୁପଲକ୍ଖଣା ପଣ୍ଡିଚ୍ଚଂ କୋସଲ୍ଲଂ ନେପୁଞ୍ଞଂ ଵେଭବ୍ୟା ଚିନ୍ତା ଉପପରିକ୍ଖା ଭୂରି ମେଧା ପରିଣାୟିକା ଵିପସ୍ସନା ସମ୍ପଜଞ୍ଞଂ ପତୋଦୋ ପଞ୍ଞା ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ପଞ୍ଞାବଲଂ ପଞ୍ଞାସତ୍ଥଂ ପଞ୍ଞାପାସାଦୋ ପଞ୍ଞାଆଲୋକୋ ପଞ୍ଞାଓଭାସୋ ପଞ୍ଞାପଜ୍ଜୋତୋ ପଞ୍ଞାରତନଂ ଅମୋହୋ ଧମ୍ମଵିଚୟୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି, ତାୟ ପଞ୍ଞାୟ ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ଧୀରା। ଅପି ଚ ଖନ୍ଧଧୀରା ଧାତୁଧୀରା ଆୟତନଧୀରା, ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦଧୀରା ସତିପଟ୍ଠାନଧୀରା ସମ୍ମପ୍ପଧାନଧୀରା ଇଦ୍ଧିପାଦଧୀରା, ଇନ୍ଦ୍ରିୟଧୀରା ବଲଧୀରା ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଧୀରା ମଗ୍ଗଧୀରା ଫଲଧୀରା ନିବ୍ବାନଧୀରା। ତେ ଧୀରା ଏଵମାହଂସୁ – ‘‘ମନୁସ୍ସାନଂ ଅପ୍ପକଂ ଜୀଵିତଂ, ପରିତ୍ତକଂ ଜୀଵିତଂ , ଥୋକଂ ଜୀଵିତଂ, ଖଣିକଂ ଜୀଵିତଂ, ଲହୁକଂ ଜୀଵିତଂ, ଇତ୍ତରଂ ଜୀଵିତଂ, ଅନଦ୍ଧନୀୟଂ ଜୀଵିତଂ, ନଚିରଟ୍ଠିତିକଂ ଜୀଵିତ’’ନ୍ତି। ଏଵମାହଂସୁ ଏଵଂ କଥେନ୍ତି ଏଵଂ ଭଣନ୍ତି ଏଵଂ ଦୀପୟନ୍ତି ଏଵଂ ଵୋହରନ୍ତୀତି – ଅପ୍ପଞ୍ହିଦଂ ଜୀଵିତମାହୁ ଧୀରା।

ତେନାହ ଭଗଵା –

‘‘ତସ୍ମା ହି ସିକ୍ଖେଥ ଇଧେଵ ଜନ୍ତୁ, ୟଂ କିଞ୍ଚି ଜଞ୍ଞା ଵିସମନ୍ତି ଲୋକେ;

ନ ତସ୍ସ ହେତୂ ଵିସମଂ ଚରେୟ୍ୟ, ଅପ୍ପଞ୍ହିଦଂ ଜୀଵିତମାହୁ ଧୀରା’’ତି।

୧୧।

ପସ୍ସାମିଲୋକେ ପରିଫନ୍ଦମାନଂ, ପଜଂ ଇମଂ ତଣ୍ହଗତଂ ଭଵେସୁ;

ହୀନା ନରା ମଚ୍ଚୁମୁଖେ ଲପନ୍ତି, ଅଵୀତତଣ୍ହାସେ ଭଵାଭଵେସୁ।

ପସ୍ସାମିଲୋକେ ପରିଫନ୍ଦମାନନ୍ତି। ପସ୍ସାମୀତି ମଂସଚକ୍ଖୁନାପି ପସ୍ସାମି, ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁନାପି ପସ୍ସାମି, ପଞ୍ଞାଚକ୍ଖୁନାପି ପସ୍ସାମି, ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁନାପି ପସ୍ସାମି, ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁନାପି ପସ୍ସାମି ଦକ୍ଖାମି ଓଲୋକେମି ନିଜ୍ଝାୟାମି ଉପପରିକ୍ଖାମି। ଲୋକେତି ଅପାୟଲୋକେ ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଦେଵଲୋକେ ଖନ୍ଧଲୋକେ ଧାତୁଲୋକେ ଆୟତନଲୋକେ।

ପରିଫନ୍ଦମାନନ୍ତି ତଣ୍ହାଫନ୍ଦନାୟ ଫନ୍ଦମାନଂ, ଦିଟ୍ଠିଫନ୍ଦନାୟ ଫନ୍ଦମାନଂ, କିଲେସଫନ୍ଦନାୟ ଫନ୍ଦମାନଂ, ପୟୋଗଫନ୍ଦନାୟ ଫନ୍ଦମାନଂ, ଵିପାକଫନ୍ଦନାୟ ଫନ୍ଦମାନଂ, ଦୁଚ୍ଚରିତଫନ୍ଦନାୟ ଫନ୍ଦମାନଂ, ରତ୍ତଂ ରାଗେନ ଫନ୍ଦମାନଂ, ଦୁଟ୍ଠଂ ଦୋସେନ ଫନ୍ଦମାନଂ, ମୂଳ୍ହଂ ମୋହେନ ଫନ୍ଦମାନଂ, ଵିନିବଦ୍ଧଂ ମାନେନ ଫନ୍ଦମାନଂ, ପରାମଟ୍ଠଂ ଦିଟ୍ଠିୟା ଫନ୍ଦମାନଂ, ଵିକ୍ଖେପଗତଂ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେନ ଫନ୍ଦମାନଂ, ଅନିଟ୍ଠଙ୍ଗତଂ ଵିଚିକିଚ୍ଛାୟ ଫନ୍ଦମାନଂ, ଥାମଗତଂ ଅନୁସୟେହି ଫନ୍ଦମାନଂ, ଲାଭେନ ଫନ୍ଦମାନଂ, ଅଲାଭେନ ଫନ୍ଦମାନଂ, ୟସେନ ଫନ୍ଦମାନଂ, ଅୟସେନ ଫନ୍ଦମାନଂ, ପସଂସାୟ ଫନ୍ଦମାନଂ, ନିନ୍ଦାୟ ଫନ୍ଦମାନଂ, ସୁଖେନ ଫନ୍ଦମାନଂ, ଦୁକ୍ଖେନ ଫନ୍ଦମାନଂ, ଜାତିୟା ଫନ୍ଦମାନଂ, ଜରାୟ ଫନ୍ଦମାନଂ, ବ୍ୟାଧିନା ଫନ୍ଦମାନଂ, ମରଣେନ ଫନ୍ଦମାନଂ, ସୋକପରିଦେଵଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାୟାସେହି ଫନ୍ଦମାନଂ, ନେରୟିକେନ ଦୁକ୍ଖେନ ଫନ୍ଦମାନଂ, ତିରଚ୍ଛାନୟୋନିକେନ ଦୁକ୍ଖେନ ଫନ୍ଦମାନଂ, ପେତ୍ତିଵିସୟିକେନ ଦୁକ୍ଖେନ ଫନ୍ଦମାନଂ, ମାନୁସିକେନ ଦୁକ୍ଖେନ ଫନ୍ଦମାନଂ, ଗବ୍ଭୋକ୍କନ୍ତିମୂଲକେନ ଦୁକ୍ଖେନ ଫନ୍ଦମାନଂ, ଗବ୍ଭେ ଠିତିମୂଲକେନ ଦୁକ୍ଖେନ ଫନ୍ଦମାନଂ, ଗବ୍ଭା ଵୁଟ୍ଠାନମୂଲକେନ ଦୁକ୍ଖେନ ଫନ୍ଦମାନଂ, ଜାତସ୍ସୂପନିବନ୍ଧକେନ ଦୁକ୍ଖେନ ଫନ୍ଦମାନଂ, ଜାତସ୍ସ ପରାଧେୟ୍ୟକେନ ଦୁକ୍ଖେନ ଫନ୍ଦମାନଂ,

ଅଭୁପକ୍କମେନ ଦୁକ୍ଖେନ ଫନ୍ଦମାନଂ, ପରୂପକ୍କମେନ ଦୁକ୍ଖେନ ଫନ୍ଦମାନଂ, ଦୁକ୍ଖଦୁକ୍ଖେନ ଫନ୍ଦମାନଂ, ସଙ୍ଖାରଦୁକ୍ଖେନ ଫନ୍ଦମାନଂ, ୱିପରିଣାମଦୁକ୍ଖେନ ଫନ୍ଦମାନଂ, ଚକ୍ଖୁରୋଗେନ ଦୁକ୍ଖେନ ଫନ୍ଦମାନଂ, ସୋତରୋଗେନ ଦୁକ୍ଖେନ ଫନ୍ଦମାନଂ, ଘାନରୋଗେନ ଦୁକ୍ଖେନ…ପେ… ଜିୱ୍ହାରୋଗେନ… କାଯରୋଗେନ… ସୀସରୋଗେନ… କଣ୍ଣରୋଗେନ… ମୁଖରୋଗେନ… ଦନ୍ତରୋଗେନ… କାସେନ… ସାସେନ… ପିନାସେନ… ଦାହେନ… ଜରେନ… କୁଚ୍ଛିରୋଗେନ… ମୁଚ୍ଛାଯ… ପକ୍ଖନ୍ଦିକାଯ… ସୂଲାଯ … ୱିସୂଚିକାଯ… କୁଟ୍ଠେନ… ଗଣ୍ଡେନ… କିଲାସେନ… ସୋସେନ… ଅପମାରେନ… ଦଦ୍ଦୁଯା… କଣ୍ଡୁଯା… କଚ୍ଛୁଯା… ରଖସାଯ… ୱିତଚ୍ଛିକାଯ… ଲୋହିତେନ… ପିତ୍ତେନ… ମଧୁମେହେନ… ଅଂସାଯ… ପିଳକାଯ… ଭଗନ୍ଦଲେନ [ଭଗନ୍ଦଲାଯ (ସ୍ଯା।)] … ପିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନେନ ଆବାଧେନ… ସେମ୍ହସମୁଟ୍ଠାନେନ ଆବାଧେନ… ୱାତସମୁଟ୍ଠାନେନ ଆବାଧେନ… ସନ୍ନିପାତିକେନ ଆବାଧେନ… ଉତୁପରିଣାମଜେନ ଆବାଧେନ… ୱିସମପରିହାରଜେନ ଆବାଧେନ… ଓପକ୍କମିକେନ ଆବାଧେନ … କମ୍ମୱିପାକଜେନ ଆବାଧେନ… ସୀତେନ… ଉଣ୍ହେନ… ଜିଘଚ୍ଛାଯ… ପିପାସାଯ … ଉଚ୍ଚାରେନ… ପସ୍ସାୱେନ… ଡଂସମକସୱାତାତପସରୀସପସମ୍ଫସ୍ସେନ ଦୁକ୍ଖେନ… ମାତୁମରଣେନ ଦୁକ୍ଖେନ… ପିତୁମରଣେନ ଦୁକ୍ଖେନ… ଭାତୁମରଣେନ ଦୁକ୍ଖେନ… ଭଗିନିମରଣେନ ଦୁକ୍ଖେନ… ପୁତ୍ତମରଣେନ ଦୁକ୍ଖେନ… ଧୀତୁମରଣେନ ଦୁକ୍ଖେନ… ଞାତିବ୍ଯସନେନ… ଭୋଗବ୍ଯସନେନ… ରୋଗବ୍ଯସନେନ… ସୀଲବ୍ଯସନେନ… ଦିଟ୍ଠିବ୍ଯସନେନ ଦୁକ୍ଖେନ ଫନ୍ଦମାନଂ ସମ୍ଫନ୍ଦମାନଂ ୱିପ୍ଫନ୍ଦମାନଂ ୱେଧମାନଂ ପୱେଧମାନଂ ସମ୍ପୱେଧମାନଂ ପସ୍ସାମି ଦକ୍ଖାମି ଓଲୋକେମି ନିଜ୍ଝାଯାମି ଉପପରିକ୍ଖାମୀତି – ପସ୍ସାମି ଲୋକେ ପରିଫନ୍ଦମାନଂ।

ପଜଂ ଇମଂ ତଣ୍ହଗତଂ ଭୱେସୂତି। ପଜାତି ସତ୍ତାଧିୱଚନଂ। ତଣ୍ହାତି ରୂପତଣ୍ହା, ସଦ୍ଦତଣ୍ହା, ଗନ୍ଧତଣ୍ହା, ରସତଣ୍ହା, ଫୋଟ୍ଠବ୍ବତଣ୍ହା, ଧମ୍ମତଣ୍ହା। ତଣ୍ହଗତନ୍ତି ତଣ୍ହାଗତଂ ତଣ୍ହାନୁଗତଂ ତଣ୍ହାଯାନୁସଟଂ ତଣ୍ହାଯାସନ୍ନଂ ତଣ୍ହାଯ ପାତିତଂ ଅଭିଭୂତଂ ପରିଯାଦିନ୍ନଚିତ୍ତଂ । ଭୱେସୂତି କାମଭୱେ ରୂପଭୱେ ଅରୂପଭୱେତି – ପଜଂ ଇମଂ ତଣ୍ହଗତଂ ଭୱେସୁ।

ହୀନା ନରା ମଚ୍ଚୁମୁଖେ ଲପନ୍ତୀତି। ହୀନା ନରାତି ହୀନା ନରା ହୀନେନ କାଯକମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତାତି ହୀନା ନରା, ହୀନେନ ୱଚୀକମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତାତି ହୀନା ନରା, ହୀନେନ ମନୋକମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତାତି ହୀନା ନରା, ହୀନେନ ପାଣାତିପାତେନ ସମନ୍ନାଗତାତି ହୀନା ନରା, ହୀନେନ ଅଦିନ୍ନାଦାନେନ…ପେ… ହୀନେନ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରେନ… ହୀନେନ ମୁସାୱାଦେନ… ହୀନାଯ ପିସୁଣାଯ ୱାଚାଯ… ହୀନାଯ ଫରୁସାଯ ୱାଚାଯ… ହୀନେନ ସମ୍ଫପ୍ପଲାପେନ… ହୀନାଯ ଅଭିଜ୍ଝାଯ… ହୀନେନ ବ୍ଯାପାଦେନ… ହୀନାଯ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଯା… ହୀନେହି ସଙ୍ଖାରେହି… ହୀନେହି ପଞ୍ଚହି କାମଗୁଣେହି ନୀୱରଣେହି… ହୀନାଯ ଚେତନାଯ… ହୀନାଯ ପତ୍ଥନାଯ… ହୀନାଯ ପଣିଧିଯା ସମନ୍ନାଗତାତି ହୀନା ନରା ହୀନା ନିହୀନା ଓହୀନା ଓମକା ଲାମକା ଛତୁକ୍କା ପରିତ୍ତାତି – ହୀନା ନରା। ମଚ୍ଚୁମୁଖେ ଲପନ୍ତୀତି। ମଚ୍ଚୁମୁଖେତି ମାରମୁଖେ ମରଣମୁଖେ, ମଚ୍ଚୁପତ୍ତା ମଚ୍ଚୁସମ୍ପତ୍ତା ମଚ୍ଚୂପାଗତା, ମାରପତ୍ତା ମାରସମ୍ପତ୍ତା ମାରୂପାଗତା, ମରଣପତ୍ତା ମରଣସମ୍ପତ୍ତା ମରଣୂପାଗତା ଲପନ୍ତି ଲାଲପନ୍ତି ସୋଚନ୍ତି କିଲମନ୍ତି ପରିଦେୱନ୍ତି ଉରତ୍ତାଳିଂ କନ୍ଦନ୍ତି ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତୀତି – ହୀନା ନରା ମଚ୍ଚୁମୁଖେ ଲପନ୍ତି।

ଅୱୀତତଣ୍ହାସେ ଭୱାଭୱେସୂତି। ତଣ୍ହାତି ରୂପତଣ୍ହା…ପେ… ଧମ୍ମତଣ୍ହା। ଭୱାଭୱେସୂତି ଭୱାଭୱେ କମ୍ମଭୱେ ପୁନବ୍ଭୱେ କାମଭୱେ , କମ୍ମଭୱେ କାମଭୱେ ପୁନବ୍ଭୱେ ରୂପଭୱେ, କମ୍ମଭୱେ ରୂପଭୱେ ପୁନବ୍ଭୱେ ଅରୂପଭୱେ, କମ୍ମଭୱେ ଅରୂପଭୱେ ପୁନବ୍ଭୱେ ପୁନପ୍ପୁନବ୍ଭୱେ, ପୁନପ୍ପୁନଗତିଯା ପୁନପ୍ପୁନଉପପତ୍ତିଯା ପୁନପ୍ପୁନପଟିସନ୍ଧିଯା ପୁନପ୍ପୁନଅତ୍ତଭାୱାଭିନିବ୍ବତ୍ତିଯା, ଅୱୀତତଣ୍ହା ଅୱିଗତତଣ୍ହା ଅଚତ୍ତତଣ୍ହା ଅୱନ୍ତତଣ୍ହା। ଅମୁତ୍ତତଣ୍ହା ଅପ୍ପହୀନତଣ୍ହା ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠତଣ୍ହାତି – ଅୱୀତତଣ୍ହାସେ ଭୱାଭୱେସୁ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ପସ୍ସାମି ଲୋକେ ପରିଫନ୍ଦମାନଂ, ପଜଂ ଇମଂ ତଣ୍ହଗତଂ ଭୱେସୁ;

ହୀନା ନରା ମଚ୍ଚୁମୁଖେ ଲପନ୍ତି, ଅୱୀତତଣ୍ହାସେ ଭୱାଭୱେସୂ''ତି।

୧୨।

ମମାଯିତେ ପସ୍ସଥ ଫନ୍ଦମାନେ,ମଚ୍ଛେୱ[ମଚ୍ଛୋୱ (ସୀ।)]ଅପ୍ପୋଦକେ ଖୀଣସୋତେ;

ଏତମ୍ପି ଦିସ୍ୱା ଅମମୋ ଚରେଯ୍ଯ, ଭୱେସୁ ଆସତ୍ତିମକୁବ୍ବମାନୋ।

ମମାୟିତେ ପସ୍ସଥ ଫନ୍ଦମାନେତି। ମମତ୍ତାତି ଦ୍ୱେ ମମତ୍ତା – ତଣ୍ହାମମତ୍ତଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠିମମତ୍ତଞ୍ଚ। କତମଂ ତଣ୍ହାମମତ୍ତଂ? ଯାୱତା ତଣ୍ହାସଙ୍ଖାତେନ ସୀମକତଂ ମରିଯାଦିକତଂ ଓଧିକତଂ ପରିଯନ୍ତକତଂ ପରିଗ୍ଗହିତଂ ମମାୟିତଂ। ଇଦଂ ମମଂ, ଏତଂ ମମଂ, ଏତ୍ତକଂ ମମଂ, ଏତ୍ତାୱତା ମମଂ, ମମ ରୂପା ସଦ୍ଦା ଗନ୍ଧା ରସା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା, ଅତ୍ଥରଣା ପାୱୁରଣା ଦାସିଦାସା ଅଜେଳକା କୁକ୍କୁଟସୂକରା ହତ୍ଥିଗୱାସ୍ସୱଳୱା ଖେତ୍ତଂ ୱତ୍ଥୁ ହିରଞ୍ଞଂ ସୁୱଣ୍ଣଂ ଗାମନିଗମରାଜଧାନିୟୋ ରଟ୍ଠଞ୍ଚ ଜନପଦୋ ଚ କୋସୋ ଚ କୋଟ୍ଠାଗାରଞ୍ଚ, କେୱଲମ୍ପି ମହାପଥୱିଂ ତଣ୍ହାୱସେନ ମମାୟତି। ଯାୱତା ଅଟ୍ଠସତଂ ତଣ୍ହାୱିଚରିତଂ, ଇଦଂ ତଣ୍ହାମମତ୍ତଂ।

କତମଂ ଦିଟ୍ଠିମମତ୍ତଂ? ୱୀସତିୱତ୍ଥୁକା ସକ୍କାୟଦିଟ୍ଠି, ଦସୱତ୍ଥୁକା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି, ଦସୱତ୍ଥୁକା ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି; ଯା ଏୱରୂପା ଦିଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତଂ ଦିଟ୍ଠିଗହନଂ ଦିଟ୍ଠିକନ୍ତାରୋ ଦିଟ୍ଠିୱିସୂକାୟିକଂ ଦିଟ୍ଠିୱିପ୍ଫନ୍ଦିକଂ ଦିଟ୍ଠିସଞ୍ଞୋଜନଂ ଗାହୋ ପଟିଗ୍ଗାହୋ ଅଭିନିୱେସୋ ପରାମାସୋ କୁମ୍ମଗ୍ଗୋ ମିଚ୍ଛାପଥୋ ମିଚ୍ଛତ୍ତଂ ତିତ୍ଥାୟତନଂ ୱିପରିଯେସଗ୍ଗାହୋ ୱିପରୀତଗ୍ଗାହୋ ୱିପଲ୍ଲାସଗ୍ଗାହୋ ମିଚ୍ଛାଗାହୋ ''ଅଯାଥାୱକସ୍ମିଂ ଯାଥାୱକ''ନ୍ତି ଗାହୋ। ଯାୱତା ଦ୍ୱାସଟ୍ଠିଦିଟ୍ଠିଗତାନି, ଇଦଂ ଦିଟ୍ଠିମମତ୍ତଂ। ମମାୟିତେ ପସ୍ସଥ ଫନ୍ଦମାନେତି ମମାୟିତଂ ୱତ୍ଥୁଂ ଅଚ୍ଛେଦସଂକିନୋପି ଫନ୍ଦନ୍ତି, ଅଚ୍ଛିନ୍ଦନ୍ତେପି ଫନ୍ଦନ୍ତି, ଅଚ୍ଛିନ୍ନେପି ଫନ୍ଦନ୍ତି, ମମାୟିତଂ ୱତ୍ଥୁଂ ୱିପରିଣାମସଂକିନୋପି ଫନ୍ଦନ୍ତି, ୱିପରିଣାମନ୍ତେପି ଫନ୍ଦନ୍ତି, ୱିପରିଣତେପି ଫନ୍ଦନ୍ତି ପଫନ୍ଦନ୍ତି ସମ୍ଫନ୍ଦନ୍ତି ୱିପ୍ଫନ୍ଦନ୍ତି ୱେଧନ୍ତି [ୱେଧେନ୍ତି (ସ୍ୟା।)] ପୱେଧନ୍ତି ସମ୍ପୱେଧନ୍ତି। ଏୱଂ ଫନ୍ଦମାନେ ପଫନ୍ଦମାନେ ସମ୍ଫନ୍ଦମାନେ ୱିପ୍ଫନ୍ଦମାନେ ୱେଧମାନେ ପୱେଧମାନେ ସମ୍ପୱେଧମାନେ ପସ୍ସଥ ଦକ୍ଖଥ ଓଲୋକେଥ ନିଜ୍ଝାୟଥ ଉପପରିକ୍ଖଥାତି – ମମାୟିତେ ପସ୍ସଥ ଫନ୍ଦମାନେ।

ମଚ୍ଛେୱଅପ୍ପୋଦକେ ଖୀଣସୋତେତି। ଯଥା ମଚ୍ଛା ଅପ୍ପୋଦକେ ପରିତ୍ତୋଦକେ ଉଦକପରିଯାଦାନେ କାକେହି ୱା କୁଲଲେହି ୱା ବଲାକାହି ୱା ପରିପାତିୟମାନା ଉକ୍ଖିପିୟମାନା ଖଜ୍ଜମାନା ଫନ୍ଦନ୍ତି ପଫନ୍ଦନ୍ତି ସମ୍ଫନ୍ଦନ୍ତି ୱିପ୍ଫନ୍ଦନ୍ତି ୱେଧନ୍ତି ପୱେଧନ୍ତି ସମ୍ପୱେଧନ୍ତି; ଏୱମେୱ ପଜା ମମାୟିତଂ ୱତ୍ଥୁଂ ଅଚ୍ଛେଦସଂକିନୋପି ଫନ୍ଦନ୍ତି, ଅଚ୍ଛିନ୍ଦନ୍ତେପି ଫନ୍ଦନ୍ତି, ଅଚ୍ଛିନ୍ନେପି ଫନ୍ଦନ୍ତି, ମମାୟିତଂ ୱତ୍ଥୁଂ ୱିପରିଣାମସଂକିନୋପି ଫନ୍ଦନ୍ତି, ୱିପରିଣାମନ୍ତେପି ଫନ୍ଦନ୍ତି, ୱିପରିଣତେପି ଫନ୍ଦନ୍ତି ପଫନ୍ଦନ୍ତି ସମ୍ଫନ୍ଦନ୍ତି ୱିପ୍ଫନ୍ଦନ୍ତି ୱେଧନ୍ତି ପୱେଧନ୍ତି ସମ୍ପୱେଧନ୍ତୀତି – ମଚ୍ଛେୱ ଅପ୍ପୋଦକେ ଖୀଣସୋତେ।

ଏତମ୍ପି ଦିସ୍ୱା ଅମମୋ ଚରେୟ୍ୟାତି। ଏତଂ ଆଦୀନୱଂ ଦିସ୍ୱା ପସ୍ସିତ୍ୱା ତୁଲୟିତ୍ୱା ତୀରୟିତ୍ୱା [ତିରୟିତ୍ୱା (କ।)] ୱିଭାୱୟିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା ମମତ୍ତେସୂତି – ଏତମ୍ପି ଦିସ୍ୱା। ଅମମୋ ଚରେୟ୍ୟାତି ମମତ୍ତାତି ଦ୍ୱେ ମମତ୍ତା – ତଣ୍ହାମମତ୍ତଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠିମମତ୍ତଞ୍ଚ...ପେ... ଇଦଂ ତଣ୍ହାମମତ୍ତଂ...ପେ... ଇଦଂ ଦିଟ୍ଠିମମତ୍ତଂ। ତଣ୍ହାମମତ୍ତଂ ପହାୟ ଦିଟ୍ଠିମମତ୍ତଂ ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ଚକ୍ଖୁଂ ଅମମାୟନ୍ତୋ ସୋତଂ ଅମମାୟନ୍ତୋ ଘାନଂ ଅମମାୟନ୍ତୋ ଜିୱ୍ହଂ ଅମମାୟନ୍ତୋ କାୟଂ ଅମମାୟନ୍ତୋ ମନଂ ଅମମାୟନ୍ତୋ ରୂପେ... ସଦ୍ଦେ... ଗନ୍ଧେ... ରସେ... ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ... ଧମ୍ମେ... କୁଲଂ... ଗଣଂ... ଆୱାସଂ... ଲାଭଂ... ଯସଂ... ପସଂସଂ... ସୁଖଂ... ଚୀୱରଂ... ପିଣ୍ଡପାତଂ... ସେନାସନଂ... ଗିଲାନପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ... କାମଧାତୁଂ... ରୂପଧାତୁଂ... ଅରୂପଧାତୁଂ... କାମଭୱଂ... ରୂପଭୱଂ... ଅରୂପଭୱଂ... ସଞ୍ଞାଭୱଂ... ଅସଞ୍ଞାଭୱଂ... ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଭୱଂ... ଏକୱୋକାରଭୱଂ... ଚତୁୱୋକାରଭୱଂ... ପଞ୍ଚୱୋକାରଭୱଂ... ଅତୀତଂ... ଅନାଗତଂ... ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ... ଦିଟ୍ଠସୁତମୁତୱିଞ୍ଞାତବ୍ବେ ଧମ୍ମେ ଅମମାୟନ୍ତୋ ଅଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଅପରାମସନ୍ତୋ ଅନଭିନିୱିସନ୍ତୋ ଚରେୟ୍ୟ ୱିହରେୟ୍ୟ ଇରିୟେୟ୍ୟ ୱତ୍ତେୟ୍ୟ ପାଲେୟ୍ୟ ଯପେୟ୍ୟ ଯାପେୟ୍ୟାତି – ଏତମ୍ପି ଦିସ୍ୱା ଅମମୋ ଚରେୟ୍ୟ।

ଭୱେସୁ ଆସତ୍ତିମକୁବ୍ବମାନୋତି। ଭୱେସୂତି କାମଭୱେ ରୂପଭୱେ ଅରୂପଭୱେ। ଆସତ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ...ପେ... ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ଭୱେସୁ ଆସତ୍ତିମକୁବ୍ବମାନୋତି। ଭୱେସୁ ଆସତ୍ତିଂ ଅକୁବ୍ବମାନୋ, ଛନ୍ଦଂ ପେମଂ ରାଗଂ ଖନ୍ତିଂ ଅକୁବ୍ବମାନୋ ଅଜନୟମାନୋ ଅସଞ୍ଜନୟମାନୋ ଅନିବ୍ବତ୍ତୟମାନୋ ଅନଭିନିବ୍ବତ୍ତୟମାନୋତି – ଭୱେସୁ ଆସତ୍ତିମକୁବ୍ବମାନୋ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ମମାୟିତେ ପସ୍ସଥ ଫନ୍ଦମାନେ, ମଚ୍ଛେୱ ଅପ୍ପୋଦକେ ଖୀଣସୋତେ;

ଏତମ୍ପି ଦିସ୍ୱା ଅମମୋ ଚରେୟ୍ୟ, ଭୱେସୁ ଆସତ୍ତିମକୁବ୍ବମାନୋ''ତି।

୧୩।

ଉଭୋସୁଅନ୍ତେସୁ ୱିନେୟ୍ୟ ଛନ୍ଦଂ, ଫସ୍ସଂ ପରିଞ୍ଞାୟ ଅନାନୁଗିଦ୍ଧୋ;

ଯଦଭଗରହୀ ତଦକୁକ୍ଷମାନୋ, ନ ଲିମ୍ପତୀ [ନ ଲିପ୍ପତି (ସୀ।)] ଦିଟ୍ଠସୁତେସୁ ଧୀରୋ।

ଉଭୋସୁଅନ୍ତେସୁ ୱିନେଯ୍ୟ ଛନ୍ଦନ୍ତି। ଅନ୍ତାତି ଫସ୍ସୋ ଏକୋ ଅନ୍ତୋ ଫସ୍ସସମୁଦଯୋ ଦୁତିଯୋ ଅନ୍ତୋ, ଅତୀତୋ ଏକୋ ଅନ୍ତୋ ଅନାଗତୋ ଦୁତିଯୋ ଅନ୍ତୋ, ସୁଖା ୱେଦନା ଏକୋ ଅନ୍ତୋ ଦୁକ୍ଖା ୱେଦନା ଦୁତିଯୋ ଅନ୍ତୋ, ନାମଂ ଏକୋ ଅନ୍ତୋ ରୂପଂ ଦୁତିଯୋ ଅନ୍ତୋ, ଛ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକାନି ଆଯତନାନି ଏକୋ ଅନ୍ତୋ ଛ ବାହିରାନି ଆଯତନାନି ଦୁତିଯୋ ଅନ୍ତୋ, ସକ୍କାଯୋ ଏକୋ ଅନ୍ତୋ ସକ୍କାଯସମୁଦଯୋ ଦୁତିଯୋ ଅନ୍ତୋ। ଛନ୍ଦୋତି ଯୋ କାମେସୁ କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ କାମରାଗୋ କାମନନ୍ଦୀ କାମତଣ୍ହା କାମସ୍ନେହୋ କାମପରିଳାହୋ କାମମୁଚ୍ଛା କାମଜ୍ଝୋସାନଂ କାମୋଘୋ କାମଯୋଗୋ କାମୁପାଦାନଂ କାମଚ୍ଛନ୍ଦନୀୱରଣଂ। ଉଭୋସୁ ଅନ୍ତେସୁ ୱିନେଯ୍ୟ ଛନ୍ଦନ୍ତି ଉଭୋସୁ ଅନ୍ତେସୁ ଛନ୍ଦଂ ୱିନେଯ୍ୟ ପଟିୱିନେଯ୍ୟ ପଜହେଯ୍ୟ ୱିନୋଦେଯ୍ୟ ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରେଯ୍ୟ ଅନଭାୱଂ ଗମେଯ୍ୟାତି – ଉଭୋସୁ ଅନ୍ତେସୁ ୱିନେଯ୍ୟ ଛନ୍ଦଂ।

ଫସ୍ସଂ ପରିଞ୍ଞାଯ ଅନାନୁଗିଦ୍ଧୋତି। ଫସ୍ସୋତି ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସୋ ସୋତସମ୍ଫସ୍ସୋ ଘାନସମ୍ଫସ୍ସୋ ଜିୱ୍ହାସମ୍ଫସ୍ସୋ କାଯସମ୍ଫସ୍ସୋ ମନୋସମ୍ଫସ୍ସୋ, ଅଧିୱଚନସମ୍ଫସ୍ସୋ, ପଟିଘସମ୍ଫସ୍ସୋ, ସୁଖୱେଦନୀଯୋ ସମ୍ଫସ୍ସୋ ଦୁକ୍ଖୱେଦନୀଯୋ ସମ୍ଫସ୍ସୋ ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖୱେଦନୀଯୋ ସମ୍ଫସ୍ସୋ, କୁସଲୋ ଫସ୍ସୋ ଅକୁସଲୋ ଫସ୍ସୋ ଅବ୍ୟାକତୋ ଫସ୍ସୋ, କାମାୱଚରୋ ଫସ୍ସୋ ରୂପାୱଚରୋ ଫସ୍ସୋ ଅରୂପାୱଚରୋ ଫସ୍ସୋ, ସୁଞ୍ଞତୋ ଫସ୍ସୋ ଅନିମିତ୍ତୋ ଫସ୍ସୋ ଅପ୍ପଣିହିତୋ ଫସ୍ସୋ, ଲୋକିଯୋ ଫସ୍ସୋ ଲୋକୁତ୍ତରୋ ଫସ୍ସୋ, ଅତୀତୋ ଫସ୍ସୋ ଅନାଗତୋ ଫସ୍ସୋ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନୋ ଫସ୍ସୋ, ଯୋ ଏୱରୂପୋ ଫସ୍ସୋ ଫୁସନା ସମ୍ଫୁସନା ସମ୍ଫୁସିତତ୍ତଂ – ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଫସ୍ସୋ।

ଫସ୍ସଂ ପରିଞ୍ଞାଯାତି ଫସ୍ସଂ ତୀହି ପରିଞ୍ଞାହି ପରିଜାନିତ୍ୱା – ଞାତପରିଞ୍ଞାଯ, ତୀରଣପରିଞ୍ଞାଯ [ତିରଣପରିଞ୍ଞାଯ (ସ୍ୟା।)], ପହାନପରିଞ୍ଞାଯ। କତମା ଞାତପରିଞ୍ଞା? ଫସ୍ସଂ ଜାନାତି – ଅଯଂ ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସୋ, ଅଯଂ ସୋତସମ୍ଫସ୍ସୋ, ଅଯଂ ଘାନସମ୍ଫସ୍ସୋ, ଅଯଂ ଜିୱ୍ହାସମ୍ଫସ୍ସୋ, ଅଯଂ କାଯସମ୍ଫସ୍ସୋ, ଅଯଂ ମନୋସମ୍ଫସ୍ସୋ, ଅଯଂ ଅଧିୱଚନସମ୍ଫସ୍ସୋ, ଅଯଂ ପଟିଘସମ୍ଫସ୍ସୋ, ଅଯଂ ସୁଖୱେଦନୀଯୋ ଫସ୍ସୋ, ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖୱେଦନୀଯୋ ଫସ୍ସୋ, ଅଯଂ ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖୱେଦନୀଯୋ ଫସ୍ସୋ, ଅଯଂ କୁସଲୋ ଫସ୍ସୋ, ଅଯଂ ଅକୁସଲୋ ଫସ୍ସୋ, ଅଯଂ ଅବ୍ୟାକତୋ ଫସ୍ସୋ, ଅଯଂ କାମାୱଚରୋ ଫସ୍ସୋ, ଅଯଂ ରୂପାୱଚରୋ ଫସ୍ସୋ, ଅଯଂ ଅରୂପାୱଚରୋ ଫସ୍ସୋ, ଅଯଂ ସୁଞ୍ଞତୋ ଫସ୍ସୋ, ଅଯଂ ଅନିମିତ୍ତୋ ଫସ୍ସୋ, ଅଯଂ ଅପ୍ପଣିହିତୋ ଫସ୍ସୋ, ଅଯଂ ଲୋକିଯୋ ଫସ୍ସୋ, ଅଯଂ ଲୋକୁତ୍ତରୋ ଫସ୍ସୋ , ଅଯଂ ଅତୀତୋ ଫସ୍ସୋ, ଅଯଂ ଅନାଗତୋ ଫସ୍ସୋ, ଅଯଂ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନୋ ଫସ୍ସୋତି ଜାନାତି ପସ୍ସତି – ଅଯଂ ଞାତପରିଞ୍ଞା।

କତମା ତୀରଣପରିଞ୍ଞା? ଏୱଂ ଞାତଂ କତ୍ୱା ଫସ୍ସଂ ତୀରେତି। ଅନିଚ୍ଚତୋ ଦୁକ୍ଖତୋ ରୋଗତୋ ଗଣ୍ଡତୋ ସଲ୍ଲତୋ ଅଘତୋ ଆବାଧତୋ ପରତୋ ପଲୋକତୋ ଈତିତୋ ଉପଦ୍ଦୱତୋ ଭଯତୋ ଉପସଗ୍ଗତୋ ଚଲତୋ ପଭଙ୍ଗୁତୋ ଅଧୁୱତୋ ଅତାଣତୋ ଅଲେଣତୋ ଅସରଣତୋ ରିତ୍ତତୋ ତୁଚ୍ଛତୋ ସୁଞ୍ଞତୋ ଅନତ୍ତତୋ ଆଦୀନୱତୋ ୱିପରିଣାମଧମ୍ମତୋ ଅସାରକତୋ ଅଘମୂଲତୋ ୱଧକତୋ ୱିଭୱତୋ ସାସୱତୋ ସଙ୍ଖତତୋ ମାରାମିସତୋ ଜାତିଜରାବ୍ୟାଧିମରଣଧମ୍ମତୋ ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସଧମ୍ମତୋ ସଂକିଲେସଧମ୍ମତୋ ସମୁଦଯତୋ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମତୋ ଅସ୍ସାଦତୋ ଆଦୀନୱତୋ ନିସ୍ସରଣତୋ ତୀରେତି – ଅଯଂ ତୀରଣପରିଞ୍ଞା।

କତମା ପହାନପରିଞ୍ଞା? ଏୱଂ ତୀରଯିତ୍ୱା ଫସ୍ସେ ଛନ୍ଦରାଗଂ ପଜହତି ୱିନୋଦେତି ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରୋତି ଅନଭାୱଂ ଗମେତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ''ଯୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଫସ୍ସେସୁ ଛନ୍ଦରାଗୋ ତଂ ପଜହଥ। ଏୱଂ ସୋ ଫସ୍ସୋ ପହୀନୋ ଭୱିସ୍ସତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲୋ ତାଲାୱତ୍ଥୁକତୋ ଅନଭାୱଂ କତୋ ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମୋ''ତି – ଅଯଂ ପହାନପରିଞ୍ଞା। ଫସ୍ସଂ ପରିଞ୍ଞାଯାତି। ଫସ୍ସଂ ଇମାହି ତୀହି ପରିଞ୍ଞାହି ପରିଜାନିତ୍ୱା। ଅନାନୁଗିଦ୍ଧୋତି। ଗେଧୋ ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ଯସ୍ସେସୋ ଗେଧୋ ପହୀନୋ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନୋ ୱୂପସନ୍ତୋ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧୋ ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକୋ ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢୋ, ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଅଗିଦ୍ଧୋ। ସୋ ରୂପେ ଅଗିଦ୍ଧୋ ସଦ୍ଦେ ଅଗିଦ୍ଧୋ ଗନ୍ଧେ ଅଗିଦ୍ଧୋ ରସେ ଅଗିଦ୍ଧୋ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ ଅଗିଦ୍ଧୋ କୁଲେ… ଗଣେ… ଆୱାସେ… ଲାଭେ… ଯସେ… ପସଂସାଯ… ସୁଖେ… ଚୀୱରେ… ପିଣ୍ଡପାତେ… ସେନାସନେ… ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରେ ଅଗିଦ୍ଧୋ କାମଧାତୁଯା… ରୂପଧାତୁଯା… ଅରୂପଧାତୁଯା… କାମଭୱେ… ରୂପଭୱେ… ଅରୂପଭୱେ… ସଞ୍ଞାଭୱେ… ଅସଞ୍ଞାଭୱେ… ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଭୱେ… ଏକୱୋକାରଭୱେ… ଚତୁୱୋକାରଭୱେ… ପଞ୍ଚୱୋକାରଭୱେ… ଅତୀତେ… ଅନାଗତେ… ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ… ଦିଟ୍ଠସୁତମୁତୱିଞ୍ଞାତବ୍ବେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଅଗିଦ୍ଧୋ ଅଗଧିତୋ ଅମୁଚ୍ଛିତୋ ଅନଜ୍ଝାପନ୍ନୋ ୱୀତଗେଧୋ ୱିଗତଗେଧୋ ଚତ୍ତଗେଧୋ ୱନ୍ତଗେଧୋ ମୁତ୍ତଗେଧୋ ପହୀନଗେଧୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠଗେଧୋ ୱୀତରାଗୋ ୱିଗତରାଗୋ ଚତ୍ତରାଗୋ ୱନ୍ତରାଗୋ ମୁତ୍ତରାଗୋ ପହୀନରାଗୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠରାଗୋ ନିଚ୍ଛାତୋ ନିବ୍ବୁତୋ ସୀତିଭୂତୋ ସୁଖପଟିସଂୱେଦୀ ବ୍ରହ୍ମଭୂତେନ ଅତ୍ତନା ୱିହରତୀତି – ଫସ୍ସଂ ପରିଞ୍ଞାଯ ଅନାନୁଗିଦ୍ଧୋ।

ଯଦତ୍ତଗରହୀ ତଦକୁବ୍ବମାନୋତି। ଯଦନ୍ତି ଯଂ। ଅତ୍ତଗରହୀତି ଦ୍ୱୀହି କାରଣେହି ଅତ୍ତାନଂ ଗରହତି – କତତ୍ତା ଚ ଅକତତ୍ତା ଚ। କଥଂ କତତ୍ତା ଚ ଅକତତ୍ତା ଚ ଅତ୍ତାନଂ ଗରହତି? କତଂ ମେ କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ଅକତଂ ମେ କାଯସୁଚରିତନ୍ତି – ଅତ୍ତାନଂ ଗରହତି। କତଂ ମେ ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ଅକତଂ ମେ ୱଚୀସୁଚରିତନ୍ତି – ଅତ୍ତାନଂ ଗରହତି। କତଂ ମେ ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ଅକତଂ ମେ ମନୋସୁଚରିତନ୍ତି – ଅତ୍ତାନଂ ଗରହତି। କତୋ ମେ ପାଣାତିପାତୋ, ଅକତା ମେ ପାଣାତିପାତା ୱେରମଣୀତି – ଅତ୍ତାନଂ ଗରହତି। କତଂ ମେ ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ, ଅକତା ମେ ଅଦିନ୍ନାଦାନା ୱେରମଣୀତି – ଅତ୍ତାନଂ ଗରହତି। କତୋ ମେ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରୋ, ଅକତା ମେ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ୱେରମଣୀତି – ଅତ୍ତାନଂ ଗରହତି। କତୋ ମେ ମୁସାୱାଦୋ, ଅକତା ମେ ମୁସାୱାଦା ୱେରମଣୀତି – ଅତ୍ତାନଂ ଗରହତି। କତା ମେ ପିସୁଣା ୱାଚା, ଅକତା ମେ ପିସୁଣାଯ ୱାଚାଯ ୱେରମଣୀତି – ଅତ୍ତାନଂ ଗରହତି। କତା ମେ ଫରୁସା ୱାଚା, ଅକତା ମେ ଫରୁସାଯ ୱାଚାଯ ୱେରମଣୀତି – ଅତ୍ତାନଂ ଗରହତି। କତୋ ମେ ସମ୍ଫପ୍ପଲାପୋ, ଅକତା ମେ ସମ୍ଫପ୍ପଲାପା ୱେରମଣୀତି – ଅତ୍ତାନଂ ଗରହତି। କତା ମେ ଅଭିଜ୍ଝା, ଅକତା ମେ ଅନଭିଜ୍ଝାତି – ଅତ୍ତାନଂ ଗରହତି। କତୋ ମେ ବ୍ୟାପାଦୋ, ଅକତୋ ମେ ଅବ୍ୟାପାଦୋତି – ଅତ୍ତାନଂ ଗରହତି। କତା ମେ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି, ଅକତା ମେ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠୀତି – ଅତ୍ତାନଂ ଗରହତି। ଏୱଂ କତତ୍ତା ଚ ଅକତତ୍ତା ଚ ଅତ୍ତାନଂ ଗରହତି। ଅଥ ୱା, ସୀଲେସୁମ୍ହି ନ ପରିପୂରକାରୀତି – ଅତ୍ତାନଂ ଗରହତି। ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁମ୍ହି ଅଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରୋତି – ଅତ୍ତାନଂ ଗରହତି। ଭୋଜନେମ୍ହି [ଭୋଜନେ (ସ୍ୟା।)] ଅମତ୍ତଞ୍ଞୂତି – ଅତ୍ତାନଂ ଗରହତି। ଜାଗରିଯଂ ଅନନୁଯୁତ୍ତୋତି – ଅତ୍ତାନଂ ଗରହତି। ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞେନ ଅସମନ୍ନାଗତୋତି – ଅତ୍ତାନଂ ଗରହତି। ଅଭାୱିତା ମେ ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନାତି – ଅତ୍ତାନଂ ଗରହତି। ଅଭାୱିତା ମେ ଚତ୍ତାରୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନାତି – ଅତ୍ତାନଂ ଗରହତି। ଅଭାୱିତା ମେ ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦାତି – ଅତ୍ତାନଂ ଗରହତି। ଅଭାୱିତାନି ମେ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନୀତି – ଅତ୍ତାନଂ ଗରହତି। ଅଭାୱିତାନି ମେ ପଞ୍ଚ ବଲାନୀତି – ଅତ୍ତାନଂ ଗରହତି। ଅଭାୱିତା ମେ ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାତି – ଅତ୍ତାନଂ ଗରହତି। ଅଭାୱିତୋ ମେ ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋତି – ଅତ୍ତାନଂ ଗରହତି। ଦୁକ୍ଖଂ ମେ ଅପରିଞ୍ଞାତନ୍ତି – ଅତ୍ତାନଂ ଗରହତି। ସମୁଦଯୋ ମେ ଅପ୍ପହୀନୋତି – ଅତ୍ତାନଂ ଗରହତି। ମଗ୍ଗୋ ମେ ଅଭାୱିତୋତି – ଅତ୍ତାନଂ ଗରହତି। ନିରୋଧୋ ମେ ଅସଚ୍ଛିକତୋତି – ଅତ୍ତାନଂ ଗରହତି। ଏୱଂ କତତ୍ତା ଚ ଅକତତ୍ତା ଚ ଅତ୍ତାନଂ ଗରହତି। ଏୱଂ ଅତ୍ତଗରହିତଂ କମ୍ମଂ ଅକୁବ୍ବମାନୋ ଅଜନଯମାନୋ ଅସଞ୍ଜନଯମାନୋ ଅନିବ୍ବତ୍ତଯମାନୋ ଅନଭିନିବ୍ବତ୍ତଯମାନୋତି – ଯଦତ୍ତଗରହୀ ତଦକୁବ୍ବମାନୋ। ନ ଲିମ୍ପତୀ ଦିଟ୍ଠସୁତେସୁ ଧୀରୋତି। ଲେପୋତି ଦ୍ୱେ ଲେପା – ତଣ୍ହାଲେପୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିଲେପୋ ଚ…ପେ… ଅଯଂ ତଣ୍ହାଲେପୋ…ପେ… ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠିଲେପୋ। ଧୀରୋତି ପଣ୍ଡିତୋ ପଞ୍ଞୱା ବୁଦ୍ଧିମା ଞାଣୀ ୱିଭାୱୀ ମେଧାୱୀ। ଧୀରୋ ତଣ୍ହାଲେପଂ ପହାଯ ଦିଟ୍ଠିଲେପଂ ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ଦିଟ୍ଠେ ନ ଲିମ୍ପତି, ସୁତେ ନ ଲିମ୍ପତି, ମୁତେ ନ ଲିମ୍ପତି, ୱିଞ୍ଞାତେ ନ ଲିମ୍ପତି, ନ ପଲିମ୍ପତି [ନ ସଂଲିମ୍ପତି (ସ୍ୟା।)], ନ ଉପଲିମ୍ପତି। ଅଲିତ୍ତୋ ଅପଲିତ୍ତୋ [ଅସଂଲିତ୍ତୋ (ସ୍ୟା।)] ଅନୁପଲିତ୍ତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିଯାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରତୀତି – ନ ଲିମ୍ପତୀ ଦିଟ୍ଠସୁତେସୁ ଧୀରୋତି।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ଉଭୋସୁ ଅନ୍ତେସୁ ୱିନେଯ୍ୟ ଛନ୍ଦଂ, ଫସ୍ସଂ ପରିଞ୍ଞାଯ ଅନାନୁଗିଦ୍ଧୋ;

ଯଦତ୍ତଗରହୀ ତଦକୁବ୍ବମାନୋ, ନ ଲିମ୍ପତୀ ଦିଟ୍ଠସୁତେସୁ ଧୀରୋ''ତି।

୧୪।

ସଞ୍ଞଂପରିଞ୍ଞା ୱିତରେଯ୍ୟ ଓଘଂ, ପରିଗ୍ଗହେସୁ ମୁନି ନୋପଲିତ୍ତୋ;

ଅବ୍ବୂଳ୍ହସଲ୍ଲୋ ଚରମପ୍ପମତ୍ତୋ, ନାସୀସତୀ ଲୋକମିମଂ ପରଞ୍ଚ।

ସଞ୍ଞଂ ପରିଞ୍ଞା ୱିତରେଯ୍ୟ ଓଘନ୍ତି। ସଞ୍ଞାତି କାମସଞ୍ଞା ବ୍ୟାପାଦସଞ୍ଞା ୱିହିଂସାସଞ୍ଞା ନେକ୍ଖମ୍ମସଞ୍ଞା ଅବ୍ୟାପାଦସଞ୍ଞା ଅୱିହିଂସାସଞ୍ଞା ରୂପସଞ୍ଞା ସଦ୍ଦସଞ୍ଞା ଗନ୍ଧସଞ୍ଞା ରସସଞ୍ଞା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବସଞ୍ଞା ଧମ୍ମସଞ୍ଞା – ଯା ଏୱରୂପା ସଞ୍ଞା ସଞ୍ଜାନନା ସଞ୍ଜାନିତତ୍ତଂ – ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ସଞ୍ଞା। ସଞ୍ଞଂ ପରିଞ୍ଞାତି ସଞ୍ଞଂ ତୀହି ପରିଞ୍ଞାହି ପରିଜାନିତ୍ୱା – ଞାତପରିଞ୍ଞାଯ, ତୀରଣପରିଞ୍ଞାଯ, ପହାନପରିଞ୍ଞାଯ।

କତମା ଞାତପରିଞ୍ଞା? ସଞ୍ଞଂ ଜାନାତି – ଅଯଂ କାମସଞ୍ଞା, ଅଯଂ ବ୍ୟାପାଦସଞ୍ଞା, ଅଯଂ ୱିହିଂସାସଞ୍ଞା, ଅଯଂ ନେକ୍ଖମ୍ମସଞ୍ଞା, ଅଯଂ ଅବ୍ୟାପାଦସଞ୍ଞା, ଅଯଂ ଅୱିହିଂସାସଞ୍ଞା, ଅଯଂ ରୂପସଞ୍ଞା, ଅଯଂ ସଦ୍ଦସଞ୍ଞା, ଅଯଂ ଗନ୍ଧସଞ୍ଞା, ଅଯଂ ରସସଞ୍ଞା, ଅଯଂ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବସଞ୍ଞା, ଅଯଂ ଧମ୍ମସଞ୍ଞାତି ଜାନାତି ପସ୍ସତି – ଅଯଂ ଞାତପରିଞ୍ଞା।

କତମା ତୀରଣପରିଞ୍ଞା? ଏୱଂ ଞାତଂ କତ୍ୱା ସଞ୍ଞଂ ତୀରେତି। ଅନିଚ୍ଚତୋ ଦୁକ୍ଖତୋ ରୋଗତୋ ଗଣ୍ଡତୋ ସଲ୍ଲତୋ ଅଘତୋ ଆବାଧତୋ ପରତୋ

ପଲୋକତୋ ଈତିତୋ ଉପଦ୍ଦୱତୋ ଭଯତୋ ଉପସଗ୍ଗତୋ ଚଲତୋ ପଭଙ୍ଗୁତୋ…ପେ… ସମୁଦଯତୋ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମତୋ ଅସ୍ସାଦତୋ ଆଦୀନୱତୋ ନିସ୍ସରଣତୋ ତୀରେତି – ଅଯଂ ତୀରଣପରିଞ୍ଞା।

କତମା ପହାନପରିଞ୍ଞା? ଏୱଂ ତୀରଯିତ୍ୱା ସଞ୍ଞାଯ ଛନ୍ଦରାଗଂ ପଜହତି ୱିନୋଦେତି ଅନଭାୱଂ ଗମେତି। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ହେତଂ ଭଗୱତା – ''ଯୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଞ୍ଞାଯ ଛନ୍ଦରାଗୋ, ତଂ ପଜହଥ। ଏୱଂ ସା ସଞ୍ଞା ପହୀନା ଭୱିସ୍ସତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାୱତ୍ଥୁକତା ଅନଭାୱଂ କତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା''ତି – ଅଯଂ ପହାନପରିଞ୍ଞା। ସଞ୍ଞଂ ପରିଞ୍ଞାତି ସଞ୍ଞଂ ଇମାହି ତୀହି ପରିଞ୍ଞାହି ପରିଜାନିତ୍ୱା। ୱିତରେଯ୍ୟଓଘନ୍ତି କାମୋଘଂ ଭୱୋଘଂ ଦିଟ୍ଠୋଘଂ ଅୱିଜ୍ଜୋଘଂ ତରେଯ୍ୟ ଉତ୍ତରେଯ୍ୟ ପତରେଯ୍ୟ ସମତିକ୍କମେଯ୍ୟ ୱୀତିୱତ୍ତେଯ୍ୟାତି – ସଞ୍ଞଂ ପରିଞ୍ଞା ୱିତରେଯ୍ୟ ଓଘଂ।

ପରିଗ୍ଗହେସୁମୁନି ନୋପଲିତ୍ତୋତି। ପରିଗ୍ଗହାତି ଦ୍ୱେ ପରିଗ୍ଗହା – ତଣ୍ହାପରିଗ୍ଗହୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିପରିଗ୍ଗହୋ ଚ…ପେ… ଅଯଂ ତଣ୍ହାପରିଗ୍ଗହୋ…ପେ… ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠିପରିଗ୍ଗହୋ। ମୁନୀତି। ମୋନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଞାଣଂ। ଯା ପଞ୍ଞା ପଜାନନା…ପେ… ଅମୋହୋ ଧମ୍ମୱିଚଯୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି, ତେନ ଞାଣେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ମୁନି ମୋନପ୍ପତ୍ତୋତି। ତୀଣି ମୋନେଯ୍ୟାନି – କାଯମୋନେଯ୍ୟଂ, ୱଚୀମୋନେଯ୍ୟଂ, ମନୋମୋନେଯ୍ୟଂ।

କତମଂ କାଯମୋନେଯ୍ୟଂ? ତିୱିଧକାଯଦୁଚ୍ଚରିତାନଂ ପହାନଂ କାଯମୋନେଯ୍ୟଂ, ତିୱିଧଂ କାଯସୁଚରିତଂ କାଯମୋନେଯ୍ୟଂ, କାଯାରମ୍ମଣେ ଞାଣଂ କାଯମୋନେଯ୍ୟଂ, କାଯପରିଞ୍ଞା କାଯମୋନେଯ୍ୟଂ, ପରିଞ୍ଞାସହଗତୋ ମଗ୍ଗୋ କାଯମୋନେଯ୍ୟଂ, କାଯେ ଛନ୍ଦରାଗସ୍ସ ପହାନଂ କାଯମୋନେଯ୍ୟଂ, କାଯସଙ୍ଖାରନିରୋଧୋ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନସମାପତ୍ତି କାଯମୋନେଯ୍ୟଂ – ଇଦଂ କାଯମୋନେଯ୍ୟଂ।

କତମଂ ୱଚୀମୋନେଯ୍ୟଂ? ଚତୁବ୍ବିଧୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତାନଂ ପହାନଂ ୱଚୀମୋନେଯ୍ୟଂ, ଚତୁବ୍ବିଧଂ ୱଚୀସୁଚରିତଂ ୱଚୀମୋନେଯ୍ୟଂ, ୱାଚାରମ୍ମଣେ ଞାଣଂ ୱଚୀମୋନେଯ୍ୟଂ, ୱାଚାପରିଞ୍ଞା ୱଚୀମୋନେଯ୍ୟଂ, ପରିଞ୍ଞାସହଗତୋ ମଗ୍ଗୋ ୱଚୀମୋନେଯ୍ୟଂ, ୱାଚାଯ ଛନ୍ଦରାଗସ୍ସ ପହାନଂ ୱଚୀମୋନେଯ୍ୟଂ, ୱଚୀସଙ୍ଖାରନିରୋଧୋ ଦୁତିଯଜ୍ଝାନସମାପତ୍ତି ୱଚୀମୋନେଯ୍ୟଂ – ଇଦଂ ୱଚୀମୋନେଯ୍ୟଂ।

କତମଂ ମନୋମୋନେଯ୍ୟଂ? ତିୱିଧମନୋଦୁଚ୍ଚରିତାନଂ ପହାନଂ ମନୋମୋନେଯ୍ୟଂ, ତିୱିଧଂ ମନୋସୁଚରିତଂ ମନୋମୋନେଯ୍ୟଂ, ଚିତ୍ତାରମ୍ମଣେ ଞାଣଂ ମନୋମୋନେଯ୍ୟଂ, ଚିତ୍ତପରିଞ୍ଞା ମନୋମୋନେଯ୍ୟଂ, ପରିଞ୍ଞାସହଗତୋ ମଗ୍ଗୋ ମନୋମୋନେଯ୍ୟଂ, ଚିତ୍ତେ ଛନ୍ଦରାଗସ୍ସ ପହାନଂ ମନୋମୋନେଯ୍ୟଂ, ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରନିରୋଧୋ ସଞ୍ଞାୱେଦଯିତନିରୋଧଂ ମନୋମୋନେଯ୍ୟଂ – ଇଦଂ ମନୋମୋନେଯ୍ୟଂ।

''କାଯମୁନିଂ ୱାଚାମୁନିଂ, ମନୋମୁନିମନାସୱଂ;

ମୁନିଂ ମୋନେଯ୍ୟସମ୍ପନ୍ନଂ, ଆହୁ ସବ୍ବପ୍ପହାଯିନଂ।

''କାଯମୁନିଂ ୱାଚାମୁନିଂ, ମନୋମୁନିମନାସୱଂ;

ମୁନିଂ ମୋନେଯ୍ୟସମ୍ପନ୍ନଂ, ଆହୁ ନିନ୍ହାତପାପକ''ନ୍ତି [ନିଂନ୍ହାତପାପକନ୍ତି (ସ୍ୟା।)]।

ଇମେହି ତୀହି ମୋନେଯ୍ୟେହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତା ଛ ମୁନିନୋ [ଛ ମୁନଯୋ (ସ୍ୟା।)] – ଅଗାରମୁନିନୋ, ଅନଗାରମୁନିନୋ, ସେଖମୁନିନୋ, ଅସେଖମୁନିନୋ, ପଚ୍ଚେକମୁନିନୋ, ମୁନିମୁନିନୋତି। କତମେ ଅଗାରମୁନିନୋ? ଯେ ତେ ଅଗାରିକା ଦିଟ୍ଠପଦା ୱିଞ୍ଞାତସାସନା – ଇମେ ଅଗାରମୁନିନୋ। କତମେ ଅନଗାରମୁନିନୋ ? ଯେ ତେ ପବ୍ବଜିତା ଦିଟ୍ଠପଦା ୱିଞ୍ଞାତସାସନା – ଇମେ ଅନଗାରମୁନିନୋ। ସତ୍ତ ସେଖା ସେଖମୁନିନୋ। ଅରହନ୍ତୋ ଅସେଖମୁନିନୋ। ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ପଚ୍ଚେକମୁନିନୋ। ମୁନିମୁନିନୋ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ତଥାଗତା ଅରହନ୍ତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା।

''ନ ମୋନେନ ମୁନି ହୋତି, ମୂଳ୍ହରୂପୋ ଅୱିଦ୍ଦସୁ;

ଯୋ ଚ ତୁଲଂୱ ପଗ୍ଗଯ୍ହ, ୱରମାଦାଯ ପଣ୍ଡିତୋ।

''ପାପାନି ପରିୱଜ୍ଜେତି, ସ ମୁନି ତେନ ସୋ ମୁନି;

ଯୋ ମୁନାତି ଉଭୋ ଲୋକେ, ମୁନି ତେନ ପୱୁଚ୍ଚତି।

‘‘ଅସତଞ୍ଚ ସତଞ୍ଚ ଞତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ, ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବଲୋକେ;

ଦେୱମନୁସ୍ସେହି ପୂଜିତୋ ଯୋ, ସଙ୍ଗଜାଲମତିଚ୍ଚ ସୋ ମୁନୀ’’ତି।

ଲେପାତି ଦ୍ୱେ ଲେପା – ତଣ୍ହାଲେପୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିଲେପୋ ଚ…ପେ… ଅଯଂ ତଣ୍ହାଲେପୋ…ପେ… ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠିଲେପୋ। ମୁନି ତଣ୍ହାଲେପଂ ପହାଯ ଦିଟ୍ଠିଲେପଂ ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ପରିଗ୍ଗହେସୁ ନ ଲିମ୍ପତି ନ ପଲିମ୍ପତି ନ ଉପଲିମ୍ପତି। ଅଲିତ୍ତୋ ଅପଲିତ୍ତୋ ଅନୁପଲିତ୍ତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିଯାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରତୀତି – ପରିଗ୍ଗହେସୁ ମୁନି ନୋପଲିତ୍ତୋ।

ଅବ୍ଭୂଳ୍ହସଲ୍ଲୋ ଚରମପ୍ପମତ୍ତୋତି। ସଲ୍ଲନ୍ତି ସତ୍ତ ସଲ୍ଲାନି – ରାଗସଲ୍ଲଂ, ଦୋସସଲ୍ଲଂ, ମୋହସଲ୍ଲଂ, ମାନସଲ୍ଲଂ, ଦିଟ୍ଠିସଲ୍ଲଂ, ସୋକସଲ୍ଲଂ, କଥଂକଥାସଲ୍ଲଂ [ଦୁଚ୍ଚରିତସଲ୍ଲଂ (ସୀ।)]। ଯସ୍ସେତେ ସଲ୍ଲା ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ୱୂପସନ୍ତା ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧା ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକା ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢା, ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଅବ୍ଭୂଳ୍ହସଲ୍ଲୋ ଅବ୍ବହିତସଲ୍ଲୋ ଉଦ୍ଧତସଲ୍ଲୋ ସମୁଦ୍ଧତସଲ୍ଲୋ ଉପ୍ପାଟିତସଲ୍ଲୋ ସମୁପ୍ପାଟିତସଲ୍ଲୋ ଚତ୍ତସଲ୍ଲୋ ୱନ୍ତସଲ୍ଲୋ ମୁତ୍ତସଲ୍ଲୋ ପହୀନସଲ୍ଲୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠସଲ୍ଲୋ ନିଚ୍ଛାତୋ ନିବ୍ବୁତୋ ସୀତିଭୂତୋ ସୁଖପଟିସଂୱେଦୀ ବ୍ରହ୍ମଭୂତେନ ଅତ୍ତନା ୱିହରତୀତି – ଅବ୍ଭୂଳ୍ହସଲ୍ଲୋ।

ଚରନ୍ତି ଚରନ୍ତୋ ୱିହରନ୍ତୋ ଇରିଯନ୍ତୋ ୱତ୍ତେନ୍ତୋ ପାଲେନ୍ତୋ ଯପେନ୍ତୋ ଯାପେନ୍ତୋ। ଅପ୍ପମତ୍ତୋତି ସକ୍କଚ୍ଚକାରୀ ସାତଚ୍ଚକାରୀ ଅଟ୍ଠିତକାରୀ ଅନୋଲୀନୱୁତ୍ତିକୋ ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଚ୍ଛନ୍ଦୋ ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ। ‘‘କଥାହଂ ଅପରିପୂରଂ ୱା ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧଂ ପରିପୂରେଯ୍ୟଂ, ପରିପୂରଂ ୱା ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପଞ୍ଞାଯ ଅନୁଗ୍ଗଣ୍ହେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି ଯୋ ତତ୍ଥ ଛନ୍ଦୋ ଚ ୱାଯାମୋ ଚ ଉସ୍ସାହୋ ଚ ଉସ୍ସୋଳ୍ହୀ ଚ ଅପ୍ପଟିୱାନି ଚ ସତି ଚ ସମ୍ପଜଞ୍ଞଞ୍ଚ ଆତପ୍ପଂ ପଧାନଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ଅନୁଯୋଗୋ ଅପ୍ପମାଦୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ। ‘‘କଥାହଂ ଅପରିପୂରଂ ୱା ସମାଧିକ୍ଖନ୍ଧଂ ପରିପୂରେଯ୍ୟଂ, ପରିପୂରଂ ୱା ସମାଧିକ୍ଖନ୍ଧଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପଞ୍ଞାଯ ଅନୁଗ୍ଗଣ୍ହେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି…ପେ… କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ। ‘‘କଥାହଂ ଅପରିପୂରଂ ୱା ପଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧଂ ପରିପୂରେଯ୍ୟଂ… ୱିମୁତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧଂ… ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନକ୍ଖନ୍ଧଂ ପରିପୂରେଯ୍ୟଂ, ପରିପୂରଂ ୱା ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନକ୍ଖନ୍ଧଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପଞ୍ଞାଯ ଅନୁଗ୍ଗଣ୍ହେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି ଯୋ ତତ୍ଥ ଛନ୍ଦୋ ଚ ୱାଯାମୋ ଚ ଉସ୍ସାହୋ ଚ ଉସ୍ସୋଳ୍ହୀ ଚ ଅପ୍ପଟିୱାନି ଚ ସତି ଚ ସମ୍ପଜଞ୍ଞଞ୍ଚ ଆତପ୍ପଂ ପଧାନଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ଅନୁଯୋଗୋ ଅପ୍ପମାଦୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ। ‘‘କଥାହଂ ଅପରିଞ୍ଞାତଂ ୱା ଦୁକ୍ଖଂ ପରିଜାନେଯ୍ୟଂ, ଅପ୍ପହୀନେ ୱା କିଲେସେ ପଜହେଯ୍ୟଂ, ଅଭାୱିତଂ ୱା ମଗ୍ଗଂ ଭାୱେଯ୍ୟଂ, ଅସଚ୍ଛିକତଂ ୱା ନିରୋଧଂ ସଚ୍ଛିକରେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି ଯୋ ତତ୍ଥ ଛନ୍ଦୋ ଚ ୱାଯାମୋ ଚ ଉସ୍ସାହୋ ଚ ଉସ୍ସୋଳ୍ହୀ ଚ ଅପ୍ପଟିୱାନି ଚ ସତି ଚ ସମ୍ପଜଞ୍ଞଞ୍ଚ ଆତପ୍ପଂ ପଧାନଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ଅନୁଯୋଗୋ ଅପ୍ପମାଦୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୂତି – ଅବ୍ଭୂଳ୍ହସଲ୍ଲୋ ଚରମପ୍ପମତ୍ତୋ।

ନାସୀସତୀ ଲୋକମିମଂ ପରଞ୍ଚାତି ଇମଂ ଲୋକଂ ନାସୀସତି ସକତ୍ତଭାୱଂ, ପରଲୋକଂ ନାସୀସତି ପରତ୍ତଭାୱଂ; ଇମଂ ଲୋକଂ ନାସୀସତି ସକରୂପୱେଦନାସଞ୍ଞାସଙ୍ଖାରୱିଞ୍ଞାଣଂ, ପରଂ ଲୋକଂ ନାସୀସତି ପରରୂପୱେଦନାସଞ୍ଞାସଙ୍ଖାରୱିଞ୍ଞାଣଂ; ଇମଂ ଲୋକଂ ନାସୀସତି ଛ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକାନି ଆଯତନାନି, ପରଂ ଲୋକଂ ନାସୀସତି ଛ ବାହିରାନି ଆଯତନାନି; ଇମଂ ଲୋକଂ ନାସୀସତି ମନୁସ୍ସଲୋକଂ, ପରଂ ଲୋକଂ ନାସୀସତି ଦେୱଲୋକଂ। ଇମଂ ଲୋକଂ ନାସୀସତି କାମଧାତୁଂ, ପରଂ ଲୋକଂ ନାସୀସତି ରୂପଧାତୁଂ ଅରୂପଧାତୁଂ; ଇମଂ ଲୋକଂ ନାସୀସତି କାମଧାତୁଂ ରୂପଧାତୁଂ, ପରଂ ଲୋକଂ ନାସୀସତି ଅରୂପଧାତୁଂ। ପୁନ ଗତିଂ ୱା ଉପପତ୍ତିଂ ୱା ପଟିସନ୍ଧିଂ ୱା ଭୱଂ ୱା ସଂସାରଂ ୱା ୱଟ୍ଟଂ ୱା ନାସୀସତି ନ ଇଚ୍ଛତି ନ ସାଦିଯତି ନ ପତ୍ଥେତି ନ ପିହେତି ନାଭିଜପ୍ପତୀତି – ନାସୀସତୀ ଲୋକମିମଂ ପରଞ୍ଚାତି।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ସଞ୍ଞଂ ପରିଞ୍ଞା ୱିତରେଯ୍ୟ ଓଘଂ, ପରିଗ୍ଗହେସୁ ମୁନି ନୋପଲିତ୍ତୋ;

ଅବ୍ଭୂଳ୍ହସଲ୍ଲୋ ଚରମପ୍ପମତ୍ତୋ, ନାସୀସତୀ ଲୋକମିମଂ ପରଞ୍ଚା’’ତି।

ଗୁହଟ୍ଠକସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସୋ ଦୁତିଯୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୩। ଦୁଟ୍ଠଟ୍ଠକସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସୋ

ଅଥ ଦୁଟ୍ଠଟ୍ଠକସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସଂ ୱକ୍ଖତି –

୧୫।

ୱଦନ୍ତିୱେ ଦୁଟ୍ଠମନାପି ଏକେ,ଅଥୋପି[ଅଞ୍ଞେପି ତେ (ସୀ।), ଅଞ୍ଞେପି (ସ୍ୟା।)]ୱେ ସଚ୍ଚମନା ୱଦନ୍ତି;

ୱାଦଞ୍ଚ ଜାତଂ ମୁନି ନୋ ଉପେତି, ତସ୍ମା ମୁନୀ ନତ୍ଥି ଖିଲୋ କୁହିଞ୍ଚି।

ୱଦନ୍ତି ୱେ ଦୁଟ୍ଠମନାପି ଏକେତି ତେ ତିତ୍ଥିୟା ଦୁଟ୍ଠମନା ୱିରୁଦ୍ଧମନା ପଟିୱିରୁଦ୍ଧମନା ଆହତମନା ପଚ୍ଚାହତମନା ଆଘାତିତମନା ପଚ୍ଚାଘାତିତମନା ୱଦନ୍ତି ଉପୱଦନ୍ତି ଭଗୱନ୍ତଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚ ଅଭୂତେନାତି – ୱଦନ୍ତି ୱେ ଦୁଟ୍ଠମନାପି ଏକେ।

ଅଥୋପି ୱେ ସଚ୍ଚମନା ୱଦନ୍ତୀତି ଯେ ତେସଂ ତିତ୍ଥିୟାନଂ ସଦ୍ଦହନ୍ତା ଓକପ୍ପେନ୍ତା ଅଧିମୁଚ୍ଚନ୍ତା ସଚ୍ଚମନା ସଚ୍ଚସଞ୍ଞିନୋ ଭୂତମନା ଭୂତସଞ୍ଞିନୋ ତଥମନା ତଥସଞ୍ଞିନୋ ଯାଥାୱମନା ଯାଥାୱସଞ୍ଞିନୋ ଅୱିପରୀତମନା ଅୱିପରୀତସଞ୍ଞିନୋ ୱଦନ୍ତି ଉପୱଦନ୍ତି ଭଗୱନ୍ତଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚ ଅଭୂତେନାତି – ଅଥୋପି ୱେ ସଚ୍ଚମନା ୱଦନ୍ତି।

ୱାଦଞ୍ଚ ଜାତଂ ମୁନି ନୋ ଉପେତୀତି। ସୋ ୱାଦୋ ଜାତୋ ହୋତି ସଞ୍ଜାତୋ ନିବ୍ବତ୍ତୋ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତୋ ପାତୁଭୂତୋ ପରତୋଘୋସୋ ଅକ୍କୋସୋ ଉପୱାଦୋ ଭଗୱତୋ ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଚ ଅଭୂତେନାତି – ୱାଦଞ୍ଚ ଜାତଂ। ମୁନି ନୋ ଉପେତୀତି। ମୁନୀତି। ମୋନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଞାଣଂ। ଯା ପଞ୍ଞା ପଜାନନା ଅମୋହୋ ଧମ୍ମୱିଚଯୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି, ତେନ ଞାଣେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ମୁନି ମୋନପ୍ପତ୍ତୋ…ପେ… ସଙ୍ଗଜାଲମତିଚ୍ଚ ସୋ ମୁନି। ଯୋ ୱାଦଂ ଉପେତି ସୋ ଦ୍ୱୀହି କାରଣେହି ୱାଦଂ ଉପେତି – କାରକୋ କାରକତାଯ ୱାଦଂ ଉପେତି, ଅଥ ୱା ୱୁଚ୍ଚମାନୋ ଉପୱଦିଯମାନୋ କୁପ୍ପତି ବ୍ୟାପଜ୍ଜତି ପତିଟ୍ଠିୟତି କୋପଞ୍ଚ ଦୋସଞ୍ଚ ଅପ୍ପଚ୍ଚୟଞ୍ଚ ପାତୁକରୋତି। ଅକାରକୋମ୍ହୀତି ଯୋ ୱାଦଂ ଉପେତି ସୋ ଇମେହି ଦ୍ୱୀହି କାରଣେହି ୱାଦଂ ଉପେତି। ମୁନି ଦ୍ୱୀହି କାରଣେହି ୱାଦଂ ନ ଉପେତି – ଅକାରକୋ ମୁନି ଅକାରକତାଯ ୱାଦଂ ନ ଉପେତି, ଅଥ ୱା ୱୁଚ୍ଚମାନୋ ଉପୱଦିଯମାନୋ ନ କୁପ୍ପତି ନ ବ୍ୟାପଜ୍ଜତି ନ ପତିଟ୍ଠିୟତି ନ କୋପଞ୍ଚ ଦୋସଞ୍ଚ ଅପ୍ପଚ୍ଚୟଞ୍ଚ ପାତୁକରୋତି। ଅକାରକୋମ୍ହୀତି ମୁନି ଇମେହି ଦ୍ୱୀହି କାରଣେହି ୱାଦଂ ନ ଉପେତି ନ ଉପଗଚ୍ଛତି ନ ଗଣ୍ହାତି ନ ପରାମସତି ନ ଅଭିନିୱିସତୀତି – ୱାଦଞ୍ଚ ଜାତଂ ମୁନି ନୋ ଉପେତି।

ତସ୍ମା ମୁନୀ ନତ୍ଥି ଖିଲୋ କୁହିଞ୍ଚୀତି। ତସ୍ମାତି ତସ୍ମା ତଂକାରଣା ତଂହେତୁ ତପ୍ପଚ୍ଚଯା ତଂନିଦାନଂ ମୁନିନୋ ଆହତଚିତ୍ତତା ଖିଲଜାତତାପି ନତ୍ଥି। ପଞ୍ଚପି ଚେତୋଖିଲା ନତ୍ଥି, ତଯୋପି ଖିଲା ନତ୍ଥି। ରାଗଖିଲୋ ଦୋସଖିଲୋ ମୋହଖିଲୋ ନତ୍ଥି ନ ସନ୍ତି ନ ସଂୱିଜ୍ଜତି ନୁପଲବ୍ଭତି, ପହୀନୋ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନୋ ୱୂପସନ୍ତୋ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧୋ ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକୋ ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢୋ। କୁହିଞ୍ଚୀତି କୁହିଞ୍ଚି କିମ୍ହିଚି କତ୍ଥଚି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱା ବହିଦ୍ଧା ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧା ୱାତି – ତସ୍ମା ମୁନୀ ନତ୍ଥି ଖିଲୋ କୁହିଞ୍ଚୀତି।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ୱଦନ୍ତି ୱେ ଦୁଟ୍ଠମନାପି ଏକେ, ଅଥୋପି ୱେ ସଚ୍ଚମନା ୱଦନ୍ତି;

ୱାଦଞ୍ଚ ଜାତଂ ମୁନି ନୋ ଉପେତି, ତସ୍ମା ମୁନୀ ନତ୍ଥି ଖିଲୋ କୁହିଞ୍ଚୀ’’ତି।

୧୬।

ସକଞ୍ହି ଦିଟ୍ଠିଂ କଥମଚ୍ଚଯେଯ୍ୟ, ଛନ୍ଦାନୁନୀତୋ ରୁଚିଯା ନିୱିଟ୍ଠୋ;

ସଯଂ ସମତ୍ତାନି ପକୁବ୍ବମାନୋ, ଯଥା ହି ଜାନେଯ୍ୟ ତଥା ୱଦେଯ୍ୟ।

ସକଞ୍ଚିଦିଟ୍ଠିଂ କଥମଚ୍ଚଯେଯ୍ୟାତି। ଯଂ ତେ ତିତ୍ଥିୟା ସୁନ୍ଦରିପରିକ୍କାଜିକଂ ହନ୍ତ୍ୱା ସମଣାନଂ ସକ୍ୟପୁତ୍ତିୟାନଂ ଅୱଣ୍ଣଂ ପକାସୟିତ୍ୱା ''ଏୱଂ ଏତଂ ଲାଭଂ ଯସସକ୍କାରଂ ସମ୍ମାନଂ ପଚ୍ଚାହରିସ୍ସାମା''ତି ତେ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିକା ଏୱଂଖନ୍ତିକା ଏୱଂରୁଚିକା ଏୱଂଲଦ୍ଧିକା ଏୱଂଅଜ୍ଝାସୟା ଏୱଂଅଧିପ୍ପାୟା, ତେ ନାସକ୍ଖିଂସୁ ସକଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ସକଂ ଖନ୍ତିଂ ସକଂ ରୁଚିଂ ସକଂ ଲଦ୍ଧିଂ ସକଂ ଅଜ୍ଝାସୟଂ ସକଂ ଅଧିପ୍ପାୟଂ ଅତିକ୍କମିତୁଂ; ଅଥ ଖୋ ସ୍ୱେୱ ଅୟସୋ ତେ ପଚ୍ଚାଗତୋତି, ଏୱମ୍ପି – ସକଞ୍ଚି ଦିଟ୍ଠିଂ କଥମଚ୍ଚଯେଯ୍ୟ। ଅଥ ୱା ''ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ''ନ୍ତି ଯୋ ସୋ ଏୱଂୱାଦୋ, ସୋ ସକଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ସକଂ ଖନ୍ତିଂ ସକଂ ରୁଚିଂ ସକଂ ଲଦ୍ଧିଂ ସକଂ ଅଜ୍ଝାସୟଂ ସକଂ ଅଧିପ୍ପାୟଂ କଥଂ ଅଚ୍ଚଯେଯ୍ୟ ଅତିକ୍କମେଯ୍ୟ ସମତିକ୍କମେଯ୍ୟ ୱୀତିୱତ୍ତେଯ୍ୟ? ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ତସ୍ସ ସା ଦିଟ୍ଠି ତଥା ସମତ୍ତା ସମାଦିନ୍ନା ଗହିତା ପରାମଟ୍ଠା ଅଭିନିୱିଟ୍ଠା ଅଜ୍ଝୋସିତା ଅଧିମୁତ୍ତାତି। ଏୱମ୍ପି – ସକଞ୍ଚି ଦିଟ୍ଠିଂ କଥମଚ୍ଚଯେଯ୍ୟ? ''ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ…ପେ… ଅନ୍ତୱା ଲୋକୋ… ଅନନ୍ତୱା ଲୋକୋ… ତଂ ଜୀୱଂ ତଂ ସରୀରଂ… ଅଞ୍ଞଂ ଜୀୱଂ ଅଞ୍ଞଂ ସରୀରଂ… ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା… ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା… ହୋତି ଚ ନ ଚ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା… ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ''ନ୍ତି ଯୋ ସୋ ଏୱଂ ୱାଦୋ, ସୋ ସକଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ସକଂ ଖନ୍ତିଂ ସକଂ ରୁଚିଂ ସକଂ ଲଦ୍ଧିଂ ସକଂ ଅଜ୍ଝାସୟଂ ସକଂ ଅଧିପ୍ପାୟଂ କଥଂ ଅଚ୍ଚଯେଯ୍ୟ ଅତିକ୍କମେଯ୍ୟ ସମତିକ୍କମେଯ୍ୟ ୱୀତିୱତ୍ତେଯ୍ୟ? ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ତସ୍ସ ସା ଦିଟ୍ଠି ତଥା ସମତ୍ତା ସମାଦିନ୍ନା ଗହିତା ପରାମଟ୍ଠା ଅଭିନିୱିଟ୍ଠା ଅଜ୍ଝୋସିତା ଅଧିମୁତ୍ତାତି। ଏୱମ୍ପି – ସକଞ୍ଚି ଦିଟ୍ଠିଂ କଥମଚ୍ଚଯେଯ୍ୟ।

ଛନ୍ଦାନୁନୀତୋ ରୁଚିୟା ନିୱିଟ୍ଠୋତି। ଛନ୍ଦାନୁନୀତୋତି ସକାୟ ଦିଟ୍ଠିୟା ସକାୟ ଖନ୍ତିୟା ସକାୟ ରୁଚିୟା ସକାୟ ଲଦ୍ଧିୟା ଯାୟତି ନିୟ୍ୟତି ୱୁୟ୍ହତି ସଂହରୀୟତି। ଯଥା ହତ୍ଥିଯାନେନ ୱା ଅସ୍ସଯାନେନ ୱା ରଥଯାନେନ ୱା ଗୋଯାନେନ ୱା ଅଜଯାନେନ ୱା ମେଣ୍ଡଯାନେନ ୱା ଓଟ୍ଠଯାନେନ ୱା ଖରଯାନେନ ୱା ଯାୟତି ନିୟ୍ୟତି ୱୁୟ୍ହତି ସଂହରୀୟତି, ଏୱମେୱ ସକାୟ ଦିଟ୍ଠିୟା ସକାୟ ଖନ୍ତିୟା ସକାୟ ରୁଚିୟା ସକାୟ ଲଦ୍ଧିୟା ଯାୟତି ନିୟ୍ୟତି ୱୁୟ୍ହତି ସଂହରୀୟତୀତି – ଛନ୍ଦାନୁନୀତୋ। ରୁଚିୟା ନିୱିଟ୍ଠୋତି ସକାୟ ଦିଟ୍ଠିୟା ସକାୟ ରୁଚିୟା ସକାୟ ଲଦ୍ଧିୟା ନିୱିଟ୍ଠୋ ପତିଟ୍ଠିତୋ ଅଲ୍ଲୀନୋ ଉପଗତୋ ଅଜ୍ଝୋସିତୋ ଅଧିମୁତ୍ତୋତି – ଛନ୍ଦାନୁନୀତୋ ରୁଚିୟା ନିୱିଟ୍ଠୋ।

ସୟଂ ସମତ୍ତାନି ପକୁବ୍ବମାନୋତି। ସୟଂ ସମତ୍ତଂ କରୋତି ପରିପୁଣ୍ଣଂ କରୋତି ଅନୋମଂ କରୋତି ଅଗ୍ଗଂ ସେଟ୍ଠଂ ୱିସିଟ୍ଠଂ ପାମୋକ୍ଖଂ ଉତ୍ତମଂ ପୱରଂ କରୋତି। ''ଅୟଂ ସତ୍ଥା ସବ୍ବଞ୍ଞୂ''ତି ସୟଂ ସମତ୍ତଂ କରୋତି ପରିପୁଣ୍ଣଂ କରୋତି ଅନୋମଂ କରୋତି ଅଗ୍ଗଂ ସେଟ୍ଠଂ ୱିସିଟ୍ଠଂ ପାମୋକ୍ଖଂ ଉତ୍ତମଂ ପୱରଂ କରୋତି। ''ଅୟଂ ଧମ୍ମୋ ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ…ପେ… ଅୟଂ ଗଣୋ ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ… ଅୟଂ ଦିଟ୍ଠି ଭଦ୍ଦିକା… ଅୟଂ ପଟିପଦା ସୁପଞ୍ଞତ୍ତା… ଅୟଂ ମଗ୍ଗୋ ନିୟ୍ୟାନିକୋ''ତି ସୟଂ ସମତ୍ତଂ କରୋତି ପରିପୁଣ୍ଣଂ କରୋତି ଅନୋମଂ କରୋତି ଅଗ୍ଗଂ ସେଟ୍ଠଂ ୱିସିଟ୍ଠଂ ପାମୋକ୍ଖଂ ଉତ୍ତମଂ ପୱରଂ କରୋତି ଜନେତି ସଞ୍ଜନେତି ନିବ୍ବତ୍ତେତି ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେତୀତି – ସୟଂ ସମତ୍ତାନି ପକୁବ୍ବମାନୋ।

ଯଥା ହି ଜାନେୟ୍ୟ ତଥା ୱଦେୟ୍ୟାତି ଯଥା ଜାନେୟ୍ୟ, ତଥା ୱଦେୟ୍ୟ କଥେୟ୍ୟ ଭଣେୟ୍ୟ ଦୀପୟେୟ୍ୟ ୱୋହରେୟ୍ୟ। ''ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ''ନ୍ତି ଯଥା ଜାନେୟ୍ୟ, ତଥା ୱଦେୟ୍ୟ କଥେୟ୍ୟ ଭଣେୟ୍ୟ ଦୀପୟେୟ୍ୟ ୱୋହରେୟ୍ୟ। ''ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ…ପେ… ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ''ନ୍ତି ଯଥା ଜାନେୟ୍ୟ, ତଥା ୱଦେୟ୍ୟ କଥେୟ୍ୟ ଭଣେୟ୍ୟ ଦୀପୟେୟ୍ୟ ୱୋହରେୟ୍ୟାତି – ଯଥା ହି ଜାନେୟ୍ୟ ତଥା ୱଦେୟ୍ୟ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ସକଞ୍ଚି ଦିଟ୍ଠିଂ କଥମଚ୍ଚଯେୟ୍ୟ, ଛନ୍ଦାନୁନୀତୋ ରୁଚିୟା ନିୱିଟ୍ଠୋ;

ସୟଂ ସମତ୍ତାନି ପକୁବ୍ବମାନୋ, ଯଥା ହି ଜାନେୟ୍ୟ ତଥା ୱଦେୟ୍ୟା''ତି।

୧୭।

ଯୋ ଅତ୍ତନୋ ସୀଲୱତାନି ଜନ୍ତୁ, ଅନାନୁପୁଟ୍ଠୋୱ[ଅନାନୁପୁଟ୍ଠୋ ଚ (ସ୍ୟା।)]ପରେସ ପାୱ ପାୱା (ସୀ। ସ୍ୟା।) ;

ଅନରିୟଧମ୍ମଂ କୁସଲା ତମାହୁ, ଯୋ ଆତୁମାନଂ ସୟମେୱ ପାୱ[ପାୱା (ସୀ। ସ୍ୟା।)]।

ଯୋ ଅତ୍ତନୋ ସୀଲୱତାନି ଜନ୍ତୂତି। ଯୋତି ଯୋ ଯାଦିସୋ ଯଥାଯୁତ୍ତୋ ଯଥାୱିହିତୋ ଯଥାପକାରୋ ଯଂଠାନପ୍ପତ୍ତୋ ଯଂଧମ୍ମସମନ୍ନାଗତୋ ଖତ୍ତିୟୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ୱେସ୍ସୋ ୱା ସୁଦ୍ଦୋ ୱା ଗହଟ୍ଠୋ ୱା ପବ୍ବଜିତୋ ୱା ଦେୱୋ ୱା ମନୁସ୍ସୋ ୱା। ସୀଲୱତାନୀତି ଅତ୍ଥି ସୀଲଞ୍ଚେୱ ୱତଞ୍ଚ [ୱତ୍ତଞ୍ଚ (ସ୍ୟା।),

ଏୱମ୍ପରିପି], ଅତ୍ଥି ୱତଂ ନ ସୀଲଂ। କତମଂ ସୀଲଞ୍ଚେୱ ୱତଞ୍ଚ? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲୱା ହୋତି, ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସଂୱୁତୋ ୱିହରତି ଆଚାରଗୋଚରସମ୍ପନ୍ନୋ ଅଣୁମତ୍ତେସୁ ୱଜ୍ଜେସୁ ଭଯଦସ୍ସାୱୀ, ସମାଦାଯ ସିକ୍ଖତି ସିକ୍ଖାପଦେସୁ। ଯୋ ତତ୍ଥ ସଂଯମୋ ସଂୱରୋ ଅୱୀତିକ୍କମୋ, ଇଦଂ ସୀଲଂ। ଯଂ ସମାଦାନଂ ତଂ ୱତଂ। ସଂୱରଟ୍ଠେନ ସୀଲଂ; ସମାଦାନଟ୍ଠେନ ୱତଂ – ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ସୀଲଞ୍ଚେୱ ୱତଞ୍ଚ। କତମଂ ୱତଂ, ନ ସୀଲଂ? ଅଟ୍ଠ ଧୁତଙ୍ଗାନି – ଆରଞ୍ଞିକଙ୍ଗଂ, ପିଣ୍ଡପାତିକଙ୍ଗଂ, ପଂସୁକୂଲିକଙ୍ଗଂ, ତେଚୀୱରିକଙ୍ଗଂ, ସପଦାନଚାରିକଙ୍ଗଂ, ଖଲୁପଚ୍ଛାଭତ୍ତିକଙ୍ଗଂ, ନେସଜ୍ଜିକଙ୍ଗଂ, ଯଥାସନ୍ଥତିକଙ୍ଗଂ – ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ୱତଂ, ନ ସୀଲଂ । ୱୀରିଯସମାଦାନମ୍ପି ୱୁଚ୍ଚତି ୱତଂ, ନ ସୀଲଂ। ''କାମଂ ତଚୋ ଚ ନ୍ହାରୁ [ନହାରୁ (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ଚ ଅଟ୍ଠି ଚ ଅୱସିସ୍ସତୁ [ଅୱସୁସ୍ସତୁ (ସ୍ୟା।)], ସରୀରେ ଉପସ୍ସୁସ୍ସତୁ ମଂସଲୋହିତଂ। ଯଂ ତଂ ପୁରିସଥାମେନ ପୁରିସବଲେନ ପୁରିସୱୀରିଯେନ ପୁରିସପରକ୍କମେନ ପତ୍ତଙ୍ଗ , ନ ତଂ ଅପାପୁଣିତ୍ୱା ୱୀରିଯସ୍ସ ସଣ୍ଠାନଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି – ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଦହତି। ଏୱରୂପଂ ୱୀରିଯସମାଦାନଂ – ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ୱତଂ, ନ ସୀଲଂ।

''ନାସିସ୍ସଂ ନ ପିୱିସ୍ସାମି, ୱିହାରତୋ ନ ନିକ୍ଖମେ;

ନପି ପସ୍ସଂ ନିପାତେସ୍ସଂ, ତଣ୍ହାସଲ୍ଲେ ଅନୂହତେ''ତି।

ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଦହତି। ଏୱରୂପମ୍ପି ୱୀରିଯସମାଦାନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ୱତଂ, ନ ସୀଲଂ। ''ନ ତାୱାହଂ ଇମଂ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଭିନ୍ଦିସ୍ସାମି ଯାୱ ମେ ନ ଅନୁପାଦାଯ ଆସୱେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚିସ୍ସତୀ''ତି – ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଦହତି। ଏୱରୂପମ୍ପି ୱୀରିଯସମାଦାନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ୱତଂ, ନ ସୀଲଂ। ''ନ ତାୱାହଂ ଇମମ୍ହା ଆସନା ୱୁଟ୍ଠହିସ୍ସାମି, ଚଙ୍କମା ଓରୋହିସ୍ସାମି, ୱିହାରା ନିକ୍ଖମିସ୍ସାମି, ଅଡ୍ଢଯୋଗା ନିକ୍ଖମିସ୍ସାମି, ପାସାଦା ନିକ୍ଖମିସ୍ସାମି, ହମ୍ମିଯା ନିକ୍ଖମିସ୍ସାମି, ଗୁହାଯ ନିକ୍ଖମିସ୍ସାମି, ଲେଣା ନିକ୍ଖମିସ୍ସାମି, କୁଟିଯା ନିକ୍ଖମିସ୍ସାମି, କୂଟାଗାରା ନିକ୍ଖମିସ୍ସାମି, ଅଟ୍ଟା ନିକ୍ଖମିସ୍ସାମି, ମାଳଆ ନିକ୍ଖମିସ୍ସାମି, ଉଦ୍ଦଣ୍ଡା [ଉଦ୍ଦଣ୍ଡା (କ।)] ନିକ୍ଖମିସ୍ସାମି ଉପଟ୍ଠାନସାଲାଯ ନିକ୍ଖମିସ୍ସାମି ମଣ୍ଡପା ନିକ୍ଖମିସ୍ସାମି, ରୁକ୍ଖମୂଲା ନିକ୍ଖମିସ୍ସାମି ଯାୱ ମେ ନ ଅନୁପାଦାଯ ଆସୱେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚିସ୍ସତୀ''ତି – ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଦହତି। ଏୱରୂପମ୍ପି ୱୀରିଯସମାଦାନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ୱତଂ, ନ ସୀଲଂ। ''ଇମସ୍ମିଞ୍ଞେୱ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ଅରିଯଧମ୍ମଂ ଆହରିସ୍ସାମି ସମାହରିସ୍ସାମି ଅଧିଗଚ୍ଛିସ୍ସାମି ଫସ୍ସଯିସ୍ସାମି ସଚ୍ଛିକରିସ୍ସାମୀ''ତି – ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଦହତି। ଏୱରୂପମ୍ପି ୱୀରିଯସମାଦାନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ୱତଂ, ନ ସୀଲଂ। ''ଇମସ୍ମିଞ୍ଞେୱ ମଜ୍ଝନ୍ତିକସମଯଂ, ସାଯନ୍ହସମଯଂ, ପୁରେଭତ୍ତଂ, ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ, ପୁରିମଂ ଯାମଂ, ମଜ୍ଝିମଂ ଯାମଂ, ପଚ୍ଛିମଂ ଯାମଂ, କାଳେ, ଜୁଣ୍ହେ, ୱସ୍ସେ, ହେମନ୍ତେ, ଗିମ୍ହେ, ପୁରିମେ ୱଯୋଖନ୍ଧେ, ମଜ୍ଝିମେ ୱଯୋଖନ୍ଧେ, ପଚ୍ଛିମେ ୱଯୋଖନ୍ଧେ ଅରିଯଧମ୍ମଂ ଆହରିସ୍ସାମି ସମାହରିସ୍ସାମି ଅଧିଗଚ୍ଛିସ୍ସାମି ଫସ୍ସଯିସ୍ସାମି ସଚ୍ଛିକରିସ୍ସାମୀ''ତି – ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଦହତି। ଏୱରୂପମ୍ପି ୱୀରିଯସମାଦାନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ୱତଂ, ନ ସୀଲଂ। ଜନ୍ତୁତି ସତ୍ତୋ ନରୋ ମାନୱୋ [ମାଣୱୋ (କ।)] ପୋସୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଜୀୱୋ ଜାଗୁ ଜନ୍ତୁ ଇନ୍ଦଗୁ ମନୁଜୋତି – ଯୋ ଅତ୍ତନୋ ସୀଲୱତାନି ଜନ୍ତୁ।

ଅନାନୁପୁଟ୍ଠୋୱ ପରେସ ପାୱାତି। ପରେସନ୍ତି ପରେସଂ ଖତ୍ତିଯାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ୱେସ୍ସାନଂ ସୁଦ୍ଦାନଂ ଗହଟ୍ଠାନଂ ପବ୍ବଜିତାନଂ ଦେୱାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ। ଅନାନୁପୁଟ୍ଠୋତି ଅପୁଟ୍ଠୋ ଅପୁଚ୍ଛିତୋ ଅଯାଚିତୋ ଅନଜ୍ଝେସିତୋ ଅପସାଦିତୋ। ପାୱାତି ଅତ୍ତନୋ ସୀଲଂ ୱା ୱତଂ ୱା ସୀଲବ୍ବତଂ ୱା ପାୱଦତି। ଅହମସ୍ମି ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋତି ୱା, ୱତସମ୍ପନ୍ନୋତି ୱା, ସୀଲବ୍ବତସମ୍ପନ୍ନୋତି ୱା ଜାତିଯା ୱା ଗୋତ୍ତେନ ୱା କୋଲପୁତ୍ତିଯେନ ୱା ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାଯ ୱା ଧନେନ ୱା ଅଜ୍ଝେନେନ ୱା କମ୍ମାଯତନେନ ୱା ସିପ୍ପାଯତନେନ ୱା ୱିଜ୍ଜାଟ୍ଠାନେନ [ୱିଜ୍ଜଟ୍ଠାନେନ (ସ୍ୟା।)] ୱା ସୁତେନ ୱା ପଟିଭାନେନ [ପଟିଭାଣେନ (ସୀ। ସ୍ୟା। କ।)] ୱା ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ୱା ୱତ୍ଥୁନା, ଉଚ୍ଚା କୁଲା ପବ୍ବଜିତୋତି ୱା, ମହାକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋତି ୱା, ମହାଭୋଗକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋତି ୱା, ଉଳାରଭୋଗକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋତି ୱା, ଞାତୋ ଯସସ୍ସୀ ସଗହଟ୍ଠପବ୍ବଜିତାନନ୍ତି ୱା, ଲାଭିମ୍ହି ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନ''ନ୍ତି ୱା, ସୁତ୍ତନ୍ତିକୋତି ୱା, ୱିନଯଧରୋତି ୱା, ଧମ୍ମକଥିକୋତି ୱା, ଆରଞ୍ଞିକୋତି ୱା, ପିଣ୍ଡପାତିକୋତି ୱା, ପଂସୁକୂଲିକୋତି ୱା, ତେଚୀୱରିକୋତି ୱା, ସପଦାନଚାରିକୋତି ୱା, ଖଲୁପଚ୍ଛାଭତ୍ତିକୋତି ୱା, ନେସଜ୍ଜିକୋତି ୱା, ଯଥାସନ୍ଥତିକୋତି ୱା, ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଲାଭୀତି ୱା, ଦୁତିଯସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଲାଭୀତି ୱା, ତତିଯସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଲାଭୀତି ୱା, ଚତୁତ୍ଥସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଲାଭୀତି ୱା, ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ଲାଭୀତି ୱା, ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ଲାଭୀତି ୱା, ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ଲାଭୀତି ୱା, ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ଲାଭୀତି ୱା ପାୱଦତି କଥେତି ଭଣତି ଦୀପଯତି ୱୋହରତୀତି – ଅନାନୁପୁଟ୍ଠୋୱ ପରେସଂ ପାୱ।

ଅନରିଯଧମ୍ମଂକୁସଲା ତମାହୁତି। କୁସଲାତି ଯେ ତେ ଖନ୍ଧକୁସଲା ଧାତୁକୁସଲା ଆଯତନକୁସଲା ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦକୁସଲା ସତିପଟ୍ଠାନକୁସଲା ସମ୍ମପ୍ପଧାନକୁସଲା ଇଦ୍ଧିପାଦକୁସଲା ଇନ୍ଦ୍ରିଯକୁସଲା ବଲକୁସଲା ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗକୁସଲା ମଗ୍ଗକୁସଲା ଫଲକୁସଲା ନିବ୍ବାନକୁସଲା, ତେ କୁସଲା ଏୱମାହଂସୁ – ''ଅନରିଯାନଂ ଏସୋ ଧମ୍ମୋ, ନେସୋ ଧମ୍ମୋ ଅରିଯାନଂ; ବାଲାନଂ ଏସୋ ଧମ୍ମୋ, ନେସୋ ଧମ୍ମୋ ପଣ୍ଡିତାନଂ; ଅସପ୍ପୁରିସାନଂ ଏସୋ ଧମ୍ମୋ, ନେସୋ ଧମ୍ମୋ ସପ୍ପୁରିସାନ''ନ୍ତି। ଏୱମାହଂସୁ ଏୱଂ କଥେନ୍ତି ଏୱଂ ଭଣନ୍ତି ଏୱଂ ଦୀପଯନ୍ତି ଏୱଂ ୱୋହରନ୍ତୀତି – ଅନରିଯଧମ୍ମଂ କୁସଲା ତମାହୁ।

ଯୋଆତୁମାନଂ ସଯମେୱ ପାୱାତି। ଆତୁମା ୱୁଚ୍ଚତି ଅତ୍ତା। ସଯମେୱ ପାୱାତି ସଯମେୱ ଅତ୍ତାନଂ ପାୱଦତି – ‘‘ଅହମସ୍ମି ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋତି ୱା, ୱତସମ୍ପନ୍ନୋତି ୱା, ସୀଲବ୍ବତସମ୍ପନ୍ନୋତି ୱା, ଜାତିଯା ୱା ଗୋତ୍ତେନ ୱା କୋଲପୁତ୍ତିଯେନ ୱା ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାଯ ୱା ଧନେନ ୱା ଅଜ୍ଝେନେନ ୱା କମ୍ମାଯତନେନ ୱା ସିପ୍ପାଯତନେନ ୱା ୱିଜ୍ଜାଟ୍ଠାନେନ ୱା ସୁତେନ ୱା ପଟିଭାନେନ ୱା ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ୱା ୱତ୍ଥୁନା, ଉଚ୍ଚା କୁଲା ପବ୍ବଜିତୋତି ୱା, ମହାକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋତି ୱା, ମହାଭୋଗକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋତି ୱା, ଉଳାରଭୋଗକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋତି ୱା, ଞାତୋ ଯସସ୍ସୀ ସଗହଟ୍ଠପବ୍ବଜିତାନନ୍ତି ୱା, ଲାଭିମ୍ହି ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନନ୍ତି ୱା, ସୁତ୍ତନ୍ତିକୋତି ୱା, ୱିନଯଧରୋତି ୱା, ଧମ୍ମକଥିକୋତି ୱା, ଆରଞ୍ଞିକୋତି ୱା, ପିଣ୍ଡପାତିକୋତି ୱା, ପଂସୁକୂଲିକୋତି ୱା, ତେଚୀୱରିକୋତି ୱା, ସପଦାନଚାରିକୋତି ୱା, ଖଲୁପଚ୍ଛାଭତ୍ତିକୋତି ୱା, ନେସଜ୍ଜିକୋତି ୱା, ଯଥାସନ୍ଥତିକୋତି ୱା, ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଲାଭୀତି ୱା, ଦୁତିଯସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଲାଭୀତି ୱା, ତତିଯସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଲାଭୀତି ୱା, ଚତୁତ୍ଥସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଲାଭୀତି ୱା, ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ଲାଭୀତି ୱା, ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ଲାଭୀତି ୱା,

ୱିଭୱଞ୍ଚ ଭୱଞ୍ଚ ୱିପ୍ପହାଯ, ୱୁସିତୱା ଖୀଣପୁନବ୍ଭୱୋ ସ ଭିକ୍ଖୂ’’ତି।

ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ଲାଭୀତି ୱା, ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ଲାଭୀତି ୱା’’ ପାୱଦତି କଥେତି ଭଣତି ଦୀପଯତି ୱୋହରତୀତି – ଯୋ ଆତୁମାନଂ ସଯମେୱ ପାୱାତି।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଯୋ ଅତ୍ତନୋ ସୀଲୱତାନି ଜନ୍ତୁ, ଅନାନୁପୁଟ୍ଠୋୱ ପରେସ ପାୱ;

ଅନରିଯଧମ୍ମଂ କୁସଲା ତମାହୁ, ଯୋ ଆତୁମାନଂ ସଯମେୱ ପାୱା’’ତି।

୧୮।

ସନ୍ତୋ ଚ ଭିକ୍ଖୁ ଅଭିନିବ୍ବୁତତ୍ତୋ,ଇତିହନ୍ତି ସୀଲେସୁ ଅକତ୍ଥମାନୋ;

ତମରିଯଧମ୍ମଂ କୁସଲା ୱଦନ୍ତି, ଯସ୍ସୁସ୍ସଦା ନତ୍ଥି କୁହିଞ୍ଚି ଲୋକେ।

ସନ୍ତୋଚ ଭିକ୍ଖୁ ଅଭିନିବ୍ବୁତତ୍ତୋତି। ସନ୍ତୋତି ରାଗସ୍ସ ସମିତତ୍ତା ସନ୍ତୋ, ଦୋସସ୍ସ ସମିତତ୍ତା ସନ୍ତୋ, ମୋହସ୍ସ ସମିତତ୍ତା ସନ୍ତୋ, କୋଧସ୍ସ…ପେ… ଉପନାହସ୍ସ… ମକ୍ଖସ୍ସ… ପଳାସସ୍ସ [ପଲାସସ୍ସ (ସୀ। କ।)] … ଇସ୍ସାଯ… ମଚ୍ଛରିଯସ୍ସ… ମାଯାଯ… ସାଠେଯ୍ୟସ୍ସ… ଥମ୍ଭସ୍ସ… ସାରମ୍ଭସ୍ସ… ମାନସ୍ସ… ଅତିମାନସ୍ସ… ମଦସ୍ସ… ପମାଦସ୍ସ… ସବ୍ବକିଲେସାନଂ… ସବ୍ବଦୁଚ୍ଚରିତାନଂ… ସବ୍ବଦରଥାନଂ… ସବ୍ବପରିଳାହାନଂ… ସବ୍ବସନ୍ତାପାନଂ… ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରାନଂ ସନ୍ତତ୍ତା ସମିତତ୍ତା ୱୂପସମିତତ୍ତା ୱିଜ୍ଝାତତ୍ତା ନିବ୍ବୁତତ୍ତା ୱିଗତତ୍ତା ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧତ୍ତା ସନ୍ତୋ ଉପସନ୍ତୋ ୱୂପସନ୍ତୋ ନିବ୍ବୁତୋ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧୋତି – ସନ୍ତୋ। ଭିକ୍ଖୂତି ସତ୍ତନ୍ନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଭିନ୍ନତ୍ତା ଭିକ୍ଖୁ – ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠି ଭିନ୍ନା ହୋତି, ୱିଚିକିଚ୍ଛା ଭିନ୍ନା ହୋତି, ସୀଲବ୍ବତପରାମାସୋ ଭିନ୍ନୋ ହୋତି, ରାଗୋ ଭିନ୍ନୋ ହୋତି, ଦୋସୋ ଭିନ୍ନୋ ହୋତି, ମୋହୋ ଭିନ୍ନୋ ହୋତି, ମାନୋ ଭିନ୍ନୋ ହୋତି । ଭିନ୍ନାସ୍ସ ହୋନ୍ତି ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ସଂକିଲେସିକା ପୋନୋଭୱିକା [ପୋନୋବ୍ଭୱିକା (ସ୍ୟା। କ।)] ସଦରା ଦୁକ୍ଖୱିପାକା ଆଯତିଂ ଜାତିଜରାମରଣିଯା।

‘‘ପଜ୍ଜେନ କତେନ ଅତ୍ତନା, [ସଭିଯାତି ଭଗୱା]

ପରିନିବ୍ବାନଗତୋ ୱିତିଣ୍ଣକଙ୍ଖୋ;

ୱିଭୱଞ୍ଚ [ୱିଭୱଂ (ସୀ। କ।) ସୁ। ନି। ୫୧୯] ଭୱଞ୍ଚ ୱିପ୍ପହାଯ,

ୱୁସିତୱା ଖୀଣପୁନବ୍ଭୱୋ ସ ଭିକ୍ଖୂ’’ତି।

ସନ୍ତୋ ଚ ଭିକ୍ଖୁ ଅଭିନିବ୍ବୁତତ୍ତୋତି ରାଗସ୍ସ ନିବ୍ବାପିତତ୍ତା ଅଭିନିବ୍ବୁତତ୍ତୋ, ଦୋସସ୍ସ ନିବ୍ବାପିତତ୍ତା ଅଭିନିବ୍ବୁତତ୍ତୋ, ମୋହସ୍ସ ନିବ୍ବାପିତତ୍ତା ଅଭିନିବ୍ବୁତତ୍ତୋ, କୋଧସ୍ସ…ପେ… ଉପନାହସ୍ସ… ମକ୍ଖସ୍ସ… ପଳାସସ୍ସ… ଇସ୍ସାଯ… ମଚ୍ଛରିଯସ୍ସ… ମାଯାଯ… ସାଠେଯ୍ୟସ୍ସ… ଥମ୍ଭସ୍ସ…

ସାରମ୍ଭସ୍ସ… ମାନସ୍ସ… ଅତିମାନସ୍ସ… ମଦସ୍ସ… ପମାଦସ୍ସ… ସବ୍ବକିଲେସାନଂ… ସବ୍ବଦୁଚ୍ଚରିତାନଂ… ସବ୍ବଦରଥାନଂ… ସବ୍ବପରିଳାହାନଂ… ସବ୍ବସନ୍ତାପାନଂ… ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରାନଂ ନିବ୍ବାପିତତ୍ତା ଅଭିନିବ୍ବୁତତ୍ତୋତି – ସନ୍ତୋ ଚ ଭିକ୍ଖୁ ଅଭିନିବ୍ବୁତତ୍ତୋ।

ଇତିହନ୍ତି ସୀଲେସୁ ଅକତ୍ଥମାନୋତି। ଇତିହନ୍ତି ପଦସନ୍ଧି ପଦସଂସଗ୍ଗୋ ପଦପାରିପୂରୀ ଅକ୍ଖରସମୱାୟୋ ବ୍ୟଞ୍ଜନସିଲିଟ୍ଠତା ପଦାନୁପୁବ୍ବତାପେତଂ [ପଦାନୁପୁବ୍ବତା ମେତଂ (ସ୍ୟା। କ।)] – ଇତିହନ୍ତି। ସୀଲେସୁ ଅକତ୍ଥମାନୋତି। ଇଧେକଚ୍ଚୋ କତ୍ଥୀ ହୋତି ୱିକତ୍ଥୀ। ସୋ କତ୍ଥତି ୱିକତ୍ଥତି। ଅହମସ୍ମି ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋତି ୱା, ୱତସମ୍ପନ୍ନୋତି ୱା, ସୀଲବ୍ବତସମ୍ପନ୍ନୋତି ୱା, ଜାତିୟା ୱା ଗୋତ୍ତେନ ୱା କୋଲପୁତ୍ତିୟେନ ୱା ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାୟ ୱା…ପେ… ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନସମାପତ୍ତିୟା ଲାଭୀତି ୱା କତ୍ଥତି ୱିକତ୍ଥତି। ଏୱଂ ନ କତ୍ଥତି ନ ୱିକତ୍ଥତି। କତ୍ଥନା ଆରତୋ ୱିରତୋ ପଟିୱିରତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିୟାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରତୀତି – ଇତିହନ୍ତି ସୀଲେସୁ ଅକତ୍ଥମାନୋ।

ତମରିୟଧମ୍ମଂକୁସଲା ୱଦନ୍ତୀତି। କୁସଲାତି ଯେ ତେ ଖନ୍ଧକୁସଲା ଧାତୁକୁସଲା ଆୟତନକୁସଲା ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦକୁସଲା ସତିପଟ୍ଠାନକୁସଲା ସମ୍ମପ୍ପଧାନକୁସଲା ଇଦ୍ଧିପାଦକୁସଲା ଇନ୍ଦ୍ରିୟକୁସଲା ବଲକୁସଲା ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗକୁସଲା ମଗ୍ଗକୁସଲା ଫଲକୁସଲା ନିବ୍ବାନକୁସଲା, ତେ କୁସଲା ଏୱଂ ୱଦନ୍ତି – ‘‘ଅରିୟାନଂ ଏସୋ ଧମ୍ମୋ, ନେସୋ ଧମ୍ମୋ ଅନରିୟାନଂ; ପଣ୍ଡିତାନଂ ଏସୋ ଧମ୍ମୋ, ନେସୋ ଧମ୍ମୋ ବାଲାନଂ; ସପ୍ପୁରିସାନଂ ଏସୋ ଧମ୍ମୋ, ନେସୋ ଧମ୍ମୋ ଅସପ୍ପୁରିସାନ’’ନ୍ତି। ଏୱଂ ୱଦନ୍ତି, ଅରିୟାନଂ ଏୱଂ କଥେନ୍ତି ଏୱଂ ଭଣନ୍ତି ଏୱଂ ଦୀପୟନ୍ତି ଏୱଂ ୱୋହରନ୍ତୀତି – ତମରିୟଧମ୍ମଂ କୁସଲା ୱଦନ୍ତି।

ୟସ୍ସୁସ୍ସଦା ନତ୍ଥି କୁହିଞ୍ଚି ଲୋକେତି। ୟସ୍ସାତି ଅରହତୋ ଖୀଣାସୱସ୍ସ। ଉସ୍ସଦାତି ସତ୍ତୁସ୍ସଦା – ରାଗୁସ୍ସଦୋ, ଦୋସୁସ୍ସଦୋ, ମୋହୁସ୍ସଦୋ, ମାନୁସ୍ସଦୋ, ଦିଟ୍ଠୁସ୍ସଦୋ, କିଲେସୁସ୍ସଦୋ, କମ୍ମୁସ୍ସଦୋ। ୟସ୍ସିମେ [ତସ୍ସିମେ (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ଉସ୍ସଦା ନତ୍ଥି ନ ସନ୍ତି ନ ୱିଜ୍ଜନ୍ତି ନୁପଲବ୍ଭନ୍ତି, ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ୱୂପସନ୍ତା ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧା ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକା ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢା। କୁହିଞ୍ଚୀତି କୁହିଞ୍ଚି କିମ୍ହିଚି କତ୍ଥଚି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱା ବହିଦ୍ଧା ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧା ୱା। ଲୋକେତି ଅପାୟଲୋକେ ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଦେୱଲୋକେ ଖନ୍ଧଲୋକେ ଧାତୁଲୋକେ ଆୟତନଲୋକେତି – ୟସ୍ସୁସ୍ସଦା ନତ୍ଥି କୁହିଞ୍ଚି ଲୋକେ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ସନ୍ତୋ ଚ ଭିକ୍ଖୁ ଅଭିନିବ୍ବୁତତ୍ତୋ, ଇତିହନ୍ତି ସୀଲେସୁ ଅକତ୍ଥମାନୋ;

ତମରିୟଧମ୍ମଂ କୁସଲା ୱଦନ୍ତି, ୟସ୍ସୁସ୍ସଦା ନତ୍ଥି କୁହିଞ୍ଚି ଲୋକେ’’ତି।

୧୯।

ପକପ୍ପିତା ସଙ୍ଖତା ୟସ୍ସ ଧମ୍ମା,ପୁରକ୍ଖତା[ପୁରେକ୍ଖତା (ସୀ। କ।)]ସନ୍ତି ଅୱୀୱଦାତା;

ୟଦତ୍ତନି ପସ୍ସତି ଆନିସଂସଂ, ତଂ ନିସ୍ସିତୋ କୁପ୍ପପଟିଚ୍ଚସନ୍ତିଂ।

ପକପ୍ପିତା ସଙ୍ଖତା ୟସ୍ସ ଧମ୍ମାତି। ପକପ୍ପନାତି ଦ୍ୱେ ପକପ୍ପନା – ତଣ୍ହାପକପ୍ପନା ଚ ଦିଟ୍ଠିପକପ୍ପନା ଚ…ପେ… ଅୟଂ ତଣ୍ହାପକପ୍ପନା…ପେ… ଅୟଂ ଦିଟ୍ଠିପକପ୍ପନା। ସଙ୍ଖତାତି ସଙ୍ଖତା ଅଭିସଙ୍ଖତା ସଣ୍ଠପିତାତିପି – ସଙ୍ଖତା। ଅଥ ୱା ଅନିଚ୍ଚା ସଙ୍ଖତା ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନା ଖୟଧମ୍ମା ୱୟଧମ୍ମା ୱିରାଗଧମ୍ମା ନିରୋଧଧମ୍ମାତିପି – ସଙ୍ଖତା । ୟସ୍ସାତି ଦିଟ୍ଠିଗତିକସ୍ସ। ଧମ୍ମା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତାନୀତି – ପକପ୍ପିତା ସଙ୍ଖତା ୟସ୍ସ ଧମ୍ମା।

ପୁରକ୍ଖତା ସନ୍ତି ଅୱୀୱଦାତାତି। ପୁରକ୍ଖତାତି ଦ୍ୱେ ପୁରେକ୍ଖାରା – ତଣ୍ହାପୁରେକ୍ଖାରୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିପୁରେକ୍ଖାରୋ ଚ…ପେ… ଅୟଂ ତଣ୍ହାପୁରେକ୍ଖାରୋ…ପେ… ଅୟଂ ଦିଟ୍ଠିପୁରେକ୍ଖାରୋ। ତସ୍ସ ତଣ୍ହାପୁରେକ୍ଖାରୋ ଅପ୍ପହୀନୋ, ଦିଟ୍ଠିପୁରେକ୍ଖାରୋ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠୋ। ତସ୍ସ ତଣ୍ହାପୁରେକ୍ଖାରସ୍ସ ଅପ୍ପହୀନତ୍ତା, ଦିଟ୍ଠିପୁରେକ୍ଖାରସ୍ସ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠତ୍ତା ସୋ ତଣ୍ହଂ ୱା ଦିଟ୍ଠିଂ ୱା ପୁରତୋ କତ୍ୱା ଚରତି ତଣ୍ହାଧଜୋ ତଣ୍ହାକେତୁ ତଣ୍ହାଧିପତେୟ୍ୟୋ, ଦିଟ୍ଠିଧଜୋ ଦିଟ୍ଠିକେତୁ ଦିଟ୍ଠାଧିପତେୟ୍ୟୋ, ତଣ୍ହାୟ ୱା ଦିଟ୍ଠିୟା ୱା ପରିୱାରିତୋ ଚରତୀତି – ପୁରକ୍ଖତା। ସନ୍ତୀତି ସନ୍ତି ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତି ଅତ୍ଥି ଉପଲବ୍ଭନ୍ତି। ଅୱୀୱଦାତାତି ଅୱୋୱଦାତା ଅୱୋଦାତା ଅପରିସୁଦ୍ଧା ସଂକିଲିଟ୍ଠା ସଂକିଲେସିକାତି – ପୁରକ୍ଖତା ସନ୍ତି ଅୱୀୱଦାତା।

ୟଦତ୍ତନି ପସ୍ସତି ଆନିସଂସନ୍ତି। ୟଦତ୍ତନୀତି ୟଂ ଅତ୍ତନି। ଅତ୍ତା ୱୁଚ୍ଚତି ଦିଟ୍ଠିଗତଂ। ଅତ୍ତନୋ ଦିଟ୍ଠିୟା ଦ୍ୱେ ଆନିସଂସେ ପସ୍ସତି – ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକଞ୍ଚ

ଆନିସଂସଂ, ସମ୍ପରାୟିକଞ୍ଚ ଆନିସଂସଂ। କତମୋ ଦିଟ୍ଠିୟା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକୋ ଆନିସଂସୋ? ଯଂଦିଟ୍ଠିକୋ ସତ୍ଥା ହୋତି, ତଂଦିଟ୍ଠିକା ସାୱକା ହୋନ୍ତି। ତଂଦିଟ୍ଠିକଂ ସତ୍ଥାରଂ ସାୱକା ସକ୍କରୋନ୍ତି ଗରୁଂ କରୋନ୍ତି [ଗରୁକରୋନ୍ତି (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ମାନେନ୍ତି ପୂଜେନ୍ତି ଅପଚିତିଂ କରୋନ୍ତି। ଲଭତି ଚ ତତୋନିଦାନଂ ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ – ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠିୟା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକୋ ଆନିସଂସୋ। କତମୋ ଦିଟ୍ଠିୟା ସମ୍ପରାୟିକୋ ଆନିସଂସୋ? ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠି ଅଲଂ ନାଗତ୍ତାଯ ୱା ସୁପଣ୍ଣତ୍ତାଯ ୱା ଯକ୍ଖତ୍ତାଯ ୱା ଅସୁରତ୍ତାଯ ୱା ଗନ୍ଧବ୍ବତ୍ତାଯ ୱା ମହାରାଜତ୍ତାଯ ୱା ଇନ୍ଦତ୍ତାଯ ୱା ବ୍ରହ୍ମତ୍ତାଯ ୱା ଦେୱତ୍ତାଯ ୱା। ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠି ସୁଦ୍ଧିୟା ୱିସୁଦ୍ଧିୟା ପରିସୁଦ୍ଧିୟା, ମୁତ୍ତିୟା ୱିମୁତ୍ତିୟା ପରିମୁତ୍ତିୟା। ଇମାଯ ଦିଟ୍ଠିୟା ସୁଜ୍ଝନ୍ତି ୱିସୁଜ୍ଝନ୍ତି ପରିସୁଜ୍ଝନ୍ତି ମୁଚ୍ଚନ୍ତି ୱିମୁଚ୍ଚନ୍ତି ପରିମୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଇମାଯ ଦିଟ୍ଠିୟା ସୁଜ୍ଝିସ୍ସାମି ୱିସୁଜ୍ଝିସ୍ସାମି ପରିସୁଜ୍ଝିସ୍ସାମି, ମୁଚ୍ଚିସ୍ସାମି ୱିମୁଚ୍ଚିସ୍ସାମି ପରିମୁଚ୍ଚିସ୍ସାମୀତି ଆଯତିଂ ଫଲପାଟିକଙ୍ଖୀ ହୋତି – ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠିୟା ସମ୍ପରାୟିକୋ ଆନିସଂସୋ। ଅତ୍ତନୋ ଦିଟ୍ଠିୟା ଇମେ ଦ୍ୱେ ଆନିସଂସେ ପସ୍ସତି ଦକ୍ଖତି ଓଲୋକେତି ନିଜ୍ଝାଯତି ଉପପରିକ୍ଖତୀତି – ଯଦତ୍ତନି ପସ୍ସତି ଆନିସଂସଂ।

ତଂନିସ୍ସିତୋ କୁପ୍ପପଟିଚ୍ଚସନ୍ତିନ୍ତି। ତିସ୍ସୋ ସନ୍ତିଯୋ – ଅଚ୍ଚନ୍ତସନ୍ତି, ତଦଙ୍ଗସନ୍ତି, ସମ୍ମୁତିସନ୍ତି। କତମା ଅଚ୍ଚନ୍ତସନ୍ତି? ଅଚ୍ଚନ୍ତସନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି ଅମତଂ ନିବ୍ବାନଂ। ଯୋ ସୋ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରସମଥୋ ସବ୍ବୂପଧିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ତଣ୍ହକ୍ଖଯୋ ୱିରାଗୋ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ। ଅଯଂ ଅଚ୍ଚନ୍ତସନ୍ତି। କତମା ତଦଙ୍ଗସନ୍ତି? ପଠମଂ ଝାନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ନୀୱରଣା ସନ୍ତା ହୋନ୍ତି; ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ୱିତକ୍କୱିଚାରା ସନ୍ତା ହୋନ୍ତି; ତତିଯଂ ଝାନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ପୀତି ସନ୍ତା ହୋତି; ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ସୁଖଦୁକ୍ଖା ସନ୍ତା ହୋନ୍ତି; ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ରୂପସଞ୍ଞା ପଟିଘସଞ୍ଞା ନାନତ୍ତସଞ୍ଞା ସନ୍ତା ହୋତି; ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସଞ୍ଞା ସନ୍ତା ହୋତି; ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସଞ୍ଞା ସନ୍ତା ହୋତି; ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସଞ୍ଞା ସନ୍ତା ହୋତି। ଅଯଂ ତଦଙ୍ଗସନ୍ତି। କତମା ସମ୍ମୁତିସନ୍ତି? ସମ୍ମୁତିସନ୍ତିଯୋ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତାନି ଦିଟ୍ଠିସନ୍ତିଯୋ। ଅପି ଚ ସମ୍ମୁତିସନ୍ତି ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥେ ଅଧିପ୍ପେତା ସନ୍ତୀତି। ତଂନିସ୍ସିତୋ କୁପ୍ପପଟିଚ୍ଚସନ୍ତିନ୍ତି। କୁପ୍ପସନ୍ତିଂ ପକୁପ୍ପସନ୍ତିଂ ଏରିତସନ୍ତିଂ ସମେରିତସନ୍ତିଂ ଚଲିତସନ୍ତିଂ ଘଟ୍ଟିତସନ୍ତିଂ କପ୍ପିତସନ୍ତିଂ ପକପ୍ପିତସନ୍ତିଂ ଅନିଚ୍ଚଂ ସଙ୍ଖତଂ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନଂ ଖଯଧମ୍ମଂ ୱଯଧମ୍ମଂ ୱିରାଗଧମ୍ମଂ ନିରୋଧଧମ୍ମଂ, ସନ୍ତିଂ ନିସ୍ସିତୋ ଅସିତୋ ଅଲ୍ଲୀନୋ ଉପଗତୋ ଅଜ୍ଝୋସିତୋ ଅଧିମୁତ୍ତୋତି – ତଂ ନିସ୍ସିତୋ କୁପ୍ପପଟିଚ୍ଚସନ୍ତିଂ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ପକପ୍ପିତା ସଙ୍ଖତା ଯସ୍ସ ଧମ୍ମା, ପୁରକ୍ଖତା ସନ୍ତି ଅୱୀୱଦାତା;

ଯଦତ୍ତନି ପସ୍ସତି ଆନିସଂସଂ, ତଂ ନିସ୍ସିତୋ କୁପ୍ପପଟିଚ୍ଚସନ୍ତି''ନ୍ତି।

୨୦।

ଦିଟ୍ଠୀନିୱେସା ନ ହି ସ୍ୱାତିୱତ୍ତା, ଧମ୍ମେସୁ ନିଚ୍ଛେୟ୍ୟ ସମୁଗ୍ଗହୀତଂ;

ତସ୍ମା ନରୋ ତେସୁ ନିୱେସନେସୁ, ନିରସ୍ସତୀ ଆଦିଯତୀ ଚ ଧମ୍ମଂ।

ଦିଟ୍ଠୀନିୱେସା ନ ହି ସ୍ୱାତିୱତ୍ତାତି। ଦିଟ୍ଠୀନିୱେସାତି ''ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ''ନ୍ତି ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠିନିୱେସନଂ। ''ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ…ପେ… ଅନ୍ତୱା ଲୋକୋ… ଅନନ୍ତୱା ଲୋକୋ … ତଂ ଜୀୱଂ ତଂ ସରୀରଂ… ଅଞ୍ଞଂ ଜୀୱଂ ଅଞ୍ଞଂ ସରୀରଂ… ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା… ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା… ହୋତି ଚ ନ ଚ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା… ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ''ନ୍ତି ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠିନିୱେସନନ୍ତି। ଦିଟ୍ଠୀନିୱେସା ନ ହି ସ୍ୱାତିୱତ୍ତାତି ଦିଟ୍ଠିନିୱେସା ନ ହି ସ୍ୱାତିୱତ୍ତା ଦୁରତିୱତ୍ତା ଦୁତ୍ତରା ଦୁପ୍ପତରା ଦୁସ୍ସମତିକ୍କମା ଦୁବ୍ବିନିୱତ୍ତାତି – [ଦୁବ୍ବୀତିୱତ୍ତାତି (ସୀ। ସ୍ୟା। କ।)] ଦିଟ୍ଠୀନିୱେସା ନ ହି ସ୍ୱାତିୱତ୍ତା।

ଧମ୍ମେସୁ ନିଚ୍ଛେୟ୍ୟ ସମୁଗ୍ଗହୀତନ୍ତି। ଧମ୍ମେସୂତି ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତେସୁ। ନିଚ୍ଛେୟ୍ୟାତି ନିଚ୍ଛିନିତ୍ୱା ୱିନିଚ୍ଛିନିତ୍ୱା ୱିଚିନିତ୍ୱା ପୱିଚିନିତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା। ସମୁଗ୍ଗହୀତନ୍ତି ନିୱେସନେସୁ ଓଧିଗ୍ଗାହୋ ବିଲଗ୍ଗାହୋ ୱରଗ୍ଗାହୋ କୋଟ୍ଠାସଗ୍ଗାହୋ ଉଚ୍ଚଯଗ୍ଗାହୋ ସମୁଚ୍ଚଯଗ୍ଗାହୋ। ଇଦଂ ସଚ୍ଚଂ ତଚ୍ଛଂ ତଥଂ ଭୂତଂ ଯାଥାୱଂ ଅୱିପରୀତଂ ଗହିତଂ ପରାମଟ୍ଠଂ ଅଭିନିୱିଟ୍ଠଂ ଅଜ୍ଝୋସିତଂ ଅଧିମୁତ୍ତନ୍ତି – ଧମ୍ମେସୁ ନିଚ୍ଛେୟ୍ୟ ସମୁଗ୍ଗହୀତଂ।

ତସ୍ମାନରୋ ତେସୁ ନିୱେସନେସୂତି। ତସ୍ମାତି ତସ୍ମା ତଂକାରଣା ତଂହେତୁ ତପ୍ପଚ୍ଚଯା ତଂନିଦାନଂ। ନରୋତି ସତ୍ତୋ ନରୋ ମାନୱୋ ପୋସୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ

ଜୀଓ୍ୱୋ ଜାଗୁ ଜନ୍ତୁ ଇନ୍ଦଗୁ ମନୁଜୋ। ତେସୁ ନିଓ୍ୱେସନେସୂତି ତେସୁ ଦିଟ୍ଠିନିଓ୍ୱେସନେସୂତି – ତସ୍ମା ନରୋ ତେସୁ ନିଓ୍ୱେସନେସୁ।

ନିରସ୍ସତୀ ଆଦିଯତୀ ଚ ଧମ୍ମନ୍ତି। ନିରସ୍ସତୀତି ଦ୍ୱୀହି କାରଣେହି ନିରସ୍ସତି – ପରଓ୍ୱିଚ୍ଛିନ୍ଦନାଯ ୱା ନିରସ୍ସତି, ଅନଭିସମ୍ଭୁଣନ୍ତୋ ୱା ନିରସ୍ସତି। କଥଂ ପରଓ୍ୱିଚ୍ଛିନ୍ଦନାଯ ନିରସ୍ସତି? ପରୋ ଓ୍ୱିଚ୍ଛିନ୍ଦେତି – ସୋ ସତ୍ଥା ନ ସବ୍ବଞ୍ଞୂ, ଧମ୍ମୋ ନ ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ, ଗଣୋ ନ ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ, ଦିଟ୍ଠି ନ ଭଦ୍ଦିକା, ପଟିପଦା ନ ସୁପଞ୍ଞତ୍ତା, ମଗ୍ଗୋ ନ ନିଯ୍ୟାନିକୋ, ନତ୍ଥେତ୍ଥ ସୁଦ୍ଧି ୱା ଓ୍ୱିସୁଦ୍ଧି ୱା ପରିସୁଦ୍ଧି ୱା ମୁତ୍ତି ୱା ଓ୍ୱିମୁତ୍ତି ୱା ପରିମୁତ୍ତି ୱା, ନତ୍ଥେତ୍ଥ ସୁଜ୍ଝନ୍ତି ୱା ଓ୍ୱିସୁଜ୍ଝନ୍ତି ୱା ପରିସୁଜ୍ଝନ୍ତି ୱା ମୁଚ୍ଚନ୍ତି ୱା ଓ୍ୱିମୁଚ୍ଚନ୍ତି ୱା ପରିମୁଚ୍ଚନ୍ତି ୱା, ହୀନା ନିହୀନା ଓମକା ଲାମକା ଛତୁକ୍କା [ଜତୁକ୍କା (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ପରିତ୍ତାତି – ଏଓ୍ୱଂ ପରୋ ଓ୍ୱିଚ୍ଛିନ୍ଦେତି। ଏଓ୍ୱଂ ଓ୍ୱିଚ୍ଛିନ୍ଦିଯମାନୋ ସତ୍ଥାରଂ ନିରସ୍ସତି , ଧମ୍ମକ୍ଖାନଂ ନିରସ୍ସତି, ଗଣଂ ନିରସ୍ସତି, ଦିଟ୍ଠିଂ ନିରସ୍ସତି, ପଟିପଦଂ ନିରସ୍ସତି, ମଗ୍ଗଂ ନିରସ୍ସତି। ଏଓ୍ୱଂ ପରଓ୍ୱିଚ୍ଛିନ୍ଦନାଯ ନିରସ୍ସତି। କଥଂ ଅନଭିସମ୍ଭୁଣନ୍ତୋ ନିରସ୍ସତି? ସୀଲଂ ଅନଭିସମ୍ଭୁଣନ୍ତୋ ସୀଲଂ ନିରସ୍ସତି, ୱତଂ ଅନଭିସମ୍ଭୁଣନ୍ତୋ ୱତଂ ନିରସ୍ସତି, ସୀଲବ୍ବତଂ ଅନଭିସମ୍ଭୁଣନ୍ତୋ ସୀଲବ୍ବତଂ ନିରସ୍ସତି। ଏଓ୍ୱଂ ଅନଭିସମ୍ଭୁଣନ୍ତୋ ନିରସ୍ସତି। ଆଦିଯତୀ ଚ ଧମ୍ମନ୍ତି। ସତ୍ଥାରଂ ଗଣ୍ହାତି, ଧମ୍ମକ୍ଖାନଂ ଗଣ୍ହାତି, ଗଣଂ ଗଣ୍ହାତି, ଦିଟ୍ଠିଂ ଗଣ୍ହାତି, ପଟିପଦଂ ଗଣ୍ହାତି, ମଗ୍ଗଂ ଗଣ୍ହାତି ପରାମସତି ଅଭିନିଓ୍ୱିସତୀତି – ନିରସ୍ସତୀ ଆଦିଯତୀ ଚ ଧମ୍ମଂ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଦିଟ୍ଠୀନିଓ୍ୱେସା ନ ହି ସ୍ୱାତିଓ୍ୱତ୍ତା, ଧମ୍ମେସୁ ନିଚ୍ଛେଯ୍ୟ ସମୁଗ୍ଗହୀତଂ;

ତସ୍ମା ନରୋ ତେସୁ ନିଓ୍ୱେସନେସୁ, ନିରସ୍ସତୀ ଆଦିଯତୀ ଚ ଧମ୍ମ’’ନ୍ତି।

୨୧।

ଧୋନସ୍ସ ହି ନତ୍ଥି କୁହିଞ୍ଚି ଲୋକେ,ପକପ୍ପିତା ଦିଟ୍ଠି ଭୱାଭୱେସୁ;

ମାଯଞ୍ଚମାନଞ୍ଚ ପହାଯ ଧୋନୋ, ସ କେନ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ ଅନୂପଯୋ ସୋ।

ଧୋନସ୍ସ ହି ନତ୍ଥି କୁହିଞ୍ଚି ଲୋକେ ପକପ୍ପିତା ଦିଟ୍ଠି ଭୱାଭୱେସୂତି। ଧୋନୋତି। ଧୋନା ୱୁଚ୍ଚତି ପଞ୍ଞା – ଯା ପଞ୍ଞା ପଜାନନା ଓ୍ୱିଚଯୋ ପଓ୍ୱିଚଯୋ ଧମ୍ମଓ୍ୱିଚଯୋ ସଲ୍ଲକ୍ଖଣା ଉପଲକ୍ଖଣା ପଚ୍ଚୁପଲକ୍ଖଣା ପଣ୍ଡିଚ୍ଚଂ କୋସଲ୍ଲଂ ନେପୁଞ୍ଞଂ ୱେଭବ୍ୟା ଚିନ୍ତା ଉପପରିକ୍ଖା ଭୂରି ମେଧା ପରିଣାଯିକା ଓ୍ୱିପସ୍ସନା ସମ୍ପଜଞ୍ଞଂ ପତୋଦୋ ପଞ୍ଞା ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ପଞ୍ଞାବଲଂ ପଞ୍ଞାସତ୍ଥଂ ପଞ୍ଞାପାସାଦୋ ପଞ୍ଞାଆଲୋକୋ ପଞ୍ଞାଓଭାସୋ ପଞ୍ଞାପଜ୍ଜୋତୋ ପଞ୍ଞାରତନଂ ଅମୋହୋ ଧମ୍ମଓ୍ୱିଚଯୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି। କିଂକାରଣା ଧୋନା ୱୁଚ୍ଚତି ପଞ୍ଞା? ତାଯ ପଞ୍ଞାଯ କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଧୁତଞ୍ଚ ଧୋତଞ୍ଚ ସନ୍ଧୋତଞ୍ଚ ନିଦ୍ଧୋତଞ୍ଚ; ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ… ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଧୁତଞ୍ଚ ଧୋତଞ୍ଚ ସନ୍ଧୋତଞ୍ଚ ନିଦ୍ଧୋତଞ୍ଚ; ରାଗୋ ଧୁତୋ ଚ ଧୋତୋ ଚ ସନ୍ଧୋତୋ ଚ ନିଦ୍ଧୋତୋ ଚ; ଦୋସୋ…ପେ… ମୋହୋ… କୋଧୋ… ଉପନାହୋ… ମକ୍ଖୋ… ପଳାସୋ ଧୁତୋ ଚ ଧୋତୋ ଚ ସନ୍ଧୋତୋ ଚ ନିଦ୍ଧୋତୋ ଚ; ଇସ୍ସା ଧୁତା ଚ ଧୋତା ଚ ସନ୍ଧୋତା ଚ ନିଦ୍ଧୋତା ଚ; ମଚ୍ଛରିଯଂ ଧୁତଞ୍ଚ ଧୋତଞ୍ଚ ସନ୍ଧୋତଞ୍ଚ ନିଦ୍ଧୋତଞ୍ଚ; ମାଯା ଧୁତା ଚ ଧୋତା ଚ ସନ୍ଧୋତା ଚ ନିଦ୍ଧୋତା ଚ; ସାଠେଯ୍ୟଂ ଧୁତଞ୍ଚ ଧୋତଞ୍ଚ ସନ୍ଧୋତଞ୍ଚ ନିଦ୍ଧୋତଞ୍ଚ; ଥମ୍ଭୋ ଧୁତୋ ଚ ଧୋତୋ ଚ ସନ୍ଧୋତୋ ଚ ନିଦ୍ଧୋତୋ ଚ; ସାରମ୍ଭୋ… ମାନୋ… ଅତିମାନୋ… ମଦୋ… ପମାଦୋ ଧୁତୋ ଚ ଧୋତୋ ଚ ସନ୍ଧୋତୋ ଚ ନିଦ୍ଧୋତୋ ଚ; ସବ୍ବେ କିଲେସା, ସବ୍ବେ ଦୁଚ୍ଚରିତା, ସବ୍ବେ ଦରଥା, ସବ୍ବେ ପରିଳାହା, ସବ୍ବେ ସନ୍ତାପା, ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରା ଧୁତା ଚ ଧୋତା ଚ ସନ୍ଧୋତା ଚ ନିଦ୍ଧୋତା ଚ। ତଂକାରଣା ଧୋନା ୱୁଚ୍ଚତି ପଞ୍ଞା।

ଅଥ ୱା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଯା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ଧୁତା ଚ ଧୋତା ଚ ସନ୍ଧୋତା ଚ ନିଦ୍ଧୋତା ଚ; ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପେନ ମିଚ୍ଛାସଙ୍କପ୍ପୋ ଧୁତୋ ଚ ଧୋତୋ ଚ ସନ୍ଧୋତୋ ଚ ନିଦ୍ଧୋତୋ ଚ; ସମ୍ମାୱାଚାଯ ମିଚ୍ଛାୱାଚା ଧୁତା ଚ ଧୋତା ଚ…ପେ… ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତେନ ମିଚ୍ଛାକମ୍ମନ୍ତୋ ଧୁତୋ ଚ… ସମ୍ମାଆଜୀଓ୍ୱେନ ମିଚ୍ଛାଆଜୀଓ୍ୱୋ ଧୁତୋ ଚ… ସମ୍ମାୱାଯାମେନ ମିଚ୍ଛାୱାଯାମୋ ଧୁତୋ ଚ… ସମ୍ମାସତିଯା ମିଚ୍ଛାସତି ଧୁତା ଚ… ସମ୍ମାସମାଧିନା ମିଚ୍ଛାସମାଧି ଧୁତୋ ଚ ଧୋତୋ ଚ ସନ୍ଧୋତୋ ଚ ନିଦ୍ଧୋତୋ ଚ; ସମ୍ମାଞାଣେନ ମିଚ୍ଛାଞାଣଂ ଧୁତଂ ଚ… ସମ୍ମାଓ୍ୱିମୁତ୍ତିଯା ମିଚ୍ଛାଓ୍ୱିମୁତ୍ତି ଧୁତା ଚ ଧୋତା ଚ ସନ୍ଧୋତା ଚ ନିଦ୍ଧୋତା ଚ।

ଅଥ ୱା ଅରିଯେନ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକେନ ମଗ୍ଗେନ ସବ୍ବେ କିଲେସା, ସବ୍ବେ ଦୁଚ୍ଚରିତା, ସବ୍ବେ ଦରଥା, ସବ୍ବେ ପରିଳାହା, ସବ୍ବେ ସନ୍ତାପା, ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରା ଧୁତା ଚ ଧୋତା ଚ ସନ୍ଧୋତା ଚ ନିଦ୍ଧୋତା ଚ। ଅରହା ଇମେହି ଧୋନେଯ୍ୟେହି ଧମ୍ମେହି ଉପେତୋ ସମୁପେତୋ ଉପଗତୋ ସମୁପଗତୋ ଉପପନ୍ନୋ ସମୁପପନ୍ନୋ ସମନ୍ନାଗତୋ; ତସ୍ମା ଅରହା ଧୋନୋ। ସୋ ଧୁତରାଗୋ ଧୁତପାପୋ ଧୁତକିଲେସୋ ଧୁତପରିଳାହୋତି – ଧୋନୋ। କୁହିଞ୍ଚୀତି କୁହିଞ୍ଚି କିମ୍ହିଚି କତ୍ଥଚି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱା ବହିଦ୍ଧା ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧା ୱା। ଲୋକେତି ଅପାଯଲୋକେ…ପେ… ଆଯତନଲୋକେ।

ପଙ୍କପ୍ପିତାତି ଦ୍ୱେ ପକପ୍ପନା – ତଣ୍ହାପକପ୍ପନା ଚ ଦିଟ୍ଠିପକପ୍ପନା ଚ…ପେ… ଅଯଂ ତଣ୍ହାପକପ୍ପନା…ପେ… ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠିପକପ୍ପନା। ଭୱାଭୱେସୂତି ଭୱାଭୱେ କମ୍ମଭୱେ ପୁନବ୍ଭୱେ କାମଭୱେ, କମ୍ମଭୱେ କାମଭୱେ ପୁନବ୍ଭୱେ ରୂପଭୱେ, କମ୍ମଭୱେ ରୂପଭୱେ ପୁନବ୍ଭୱେ ଅରୂପଭୱେ, କମ୍ମଭୱେ ଅରୂପଭୱେ ପୁନବ୍ଭୱେ ପୁନପ୍ପୁନଭୱେ ପୁନପ୍ପୁନଗତିଯା ପୁନପ୍ପୁନଉପପତ୍ତିଯା ପୁନପ୍ପୁନପଟିସନ୍ଧିଯା ପୁନପ୍ପୁନଅତ୍ତଭାୱାଭିନିବ୍ବତ୍ତିଯା। ଧୋନସ୍ସ ହି ନତ୍ଥି କୁହିଞ୍ଚି ଲୋକେ ପକପ୍ପିତା ଦିଟ୍ଠି ଭୱାଭୱେସୂତି ଧୋନସ୍ସ କୁହିଞ୍ଚି ଲୋକେ ଭୱାଭୱେସୁ ଚ କପ୍ପିତା ପକପ୍ପିତା ଅଭିସଙ୍ଖତା ସଣ୍ଠପିତା ଦିଟ୍ଠି ନତ୍ଥି ନ ସନ୍ତି ନ ସଂୱିଜ୍ଜତି ନୁପଲବ୍ଭତି, ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ୱୂପସନ୍ତା ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧା ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକା ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢାତି – ଧୋନସ୍ସ ହି ନତ୍ଥି କୁହିଞ୍ଚି ଲୋକେ ପକପ୍ପିତା ଦିଟ୍ଠି ଭୱାଭୱେସୁ।

ମାଯଞ୍ଚ ମାନଞ୍ଚ ପହାଯ ଧୋନୋତି। ମାଯା ୱୁଚ୍ଚତି ୱଞ୍ଚନିକା ଚରିଯା। ଇଧେକଚ୍ଚୋ କାଯେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା, ୱାଚାଯ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା, ମନସା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା ତସ୍ସ ପଟିଚ୍ଛାଦନହେତୁ ପାପିକଂ ଇଚ୍ଛଂ ପଣିଦହତି – ‘‘ମା ମଂ ଜଞ୍ଞା’’ତି ଇଚ୍ଛତି, ‘‘ମା ମଂ ଜଞ୍ଞା’’ତି ସଙ୍କପ୍ପେତି, ‘‘ମା ମଂ ଜଞ୍ଞା’’ତି ୱାଚଂ ଭାସତି, ‘‘ମା ମଂ ଜଞ୍ଞା’’ତି କାଯେନ ପରକ୍କମତି। ଯା ଏୱରୂପା ମାଯା ମାଯାୱିତା ଅଚ୍ଚସରା ୱଞ୍ଚନା ନିକତି ନିକିରଣା ପରିହରଣା ଗୂହନା ପରିଗୂହନା ଛାଦନା ପରିଚ୍ଛାଦନା ଅନୁତ୍ତାନିକମ୍ମଂ ଅନାୱିକମ୍ମଂ ୱୋଚ୍ଛାଦନା ପାପକିରିଯା, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ମାଯା।

ମାନୋତି ଏକୱିଧେନ ମାନୋ – ଯା ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉନ୍ନତି [ଉଣ୍ଣତି (ସ୍ୟା। କ।)]। ଦୁୱିଧେନ ମାନୋ – ଅତ୍ତୁକ୍କଂସନମାନୋ, ପରୱମ୍ଭନମାନୋ। ତିୱିଧେନ ମାନୋ – ‘‘ସେଯ୍ୟୋହମସ୍ମୀ’’ତି ମାନୋ, ‘‘ସଦିସୋହମସ୍ମୀ’’ତି ମାନୋ, ‘‘ହୀନୋହମସ୍ମୀ’’ତି ମାନୋ। ଚତୁବ୍ବିଧେନ ମାନୋ – ଲାଭେନ ମାନଂ ଜନେତି, ଯସେନ ମାନଂ ଜନେତି, ପସଂସାଯ ମାନଂ ଜନେତି, ସୁଖେନ ମାନଂ ଜନେତି। ପଞ୍ଚୱିଧେନ ମାନୋ – ‘‘ଲାଭିମ୍ହି ମନାପିକାନଂ ରୂପାନ’’ନ୍ତି ମାନଂ ଜନେତି, ‘‘ଲାଭିମ୍ହି ମନାପିକାନଂ ସଦ୍ଦାନଂ…ପେ… ଗନ୍ଧାନଂ… ରସାନଂ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାନ’’ନ୍ତି ମାନଂ ଜନେତି। ଛବ୍ବିଧେନ ମାନୋ – ଚକ୍ଖୁସମ୍ପଦାଯ ମାନଂ ଜନେତି, ସୋତସମ୍ପଦାଯ… ଘାନସମ୍ପଦାଯ… ଜିୱ୍ହାସମ୍ପଦାଯ… କାଯସମ୍ପଦାଯ… ମନୋସମ୍ପଦାଯ ମାନଂ ଜନେତି। ସତ୍ତୱିଧେନ ମାନୋ – ମାନୋ, ଅତିମାନୋ, ମାନାତିମାନୋ, ଓମାନୋ, ଅଧିମାନୋ, ଅସ୍ମିମାନୋ, ମିଚ୍ଛାମାନୋ। ଅଟ୍ଠୱିଧେନ ମାନୋ – ଲାଭେନ ମାନଂ ଜନେତି, ଅଲାଭେନ ଓମାନଂ ଜନେତି, ଯସେନ ମାନଂ ଜନେତି, ଅଯସେନ ଓମାନଂ ଜନେତି, ପସଂସାଯ ମାନଂ ଜନେତି, ନିନ୍ଦାଯ ଓମାନଂ ଜନେତି, ସୁଖେନ ମାନଂ ଜନେତି, ଦୁକ୍ଖେନ ଓମାନଂ ଜନେତି। ନୱୱିଧେନ ମାନୋ – ସେଯ୍ୟସ୍ସ ସେଯ୍ୟୋହମସ୍ମୀତି ମାନୋ, ସେଯ୍ୟସ୍ସ ସଦିସୋହମସ୍ମୀତି ମାନୋ, ସେଯ୍ୟସ୍ସ ହୀନୋହମସ୍ମୀତି ମାନୋ , ସଦିସସ୍ସ ସେଯ୍ୟୋହମସ୍ମୀତି ମାନୋ, ସଦିସସ୍ସ ସଦିସୋହମସ୍ମୀତି ମାନୋ, ସଦିସସ୍ସ ହୀନୋହମସ୍ମୀତି ମାନୋ, ହୀନସ୍ସ ସେଯ୍ୟୋହମସ୍ମୀତି ମାନୋ, ହୀନସ୍ସ ସଦିସୋହମସ୍ମୀତି ମାନୋ, ହୀନସ୍ସ ହୀନୋହମସ୍ମୀତି ମାନୋ। ଦସୱିଧେନ ମାନୋ – ଇଧେକଚ୍ଚୋ ମାନଂ ଜନେତି ଜାତିଯା ୱା ଗୋତ୍ତେନ ୱା କୋଲପୁତ୍ତିଯେନ ୱା ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାଯ ୱା ଧନେନ ୱା ଅଜ୍ଝେନେନ ୱା କମ୍ମାଯତନେନ ୱା ସିପ୍ପାଯତନେନ ୱା ୱିଜ୍ଜାଟ୍ଠାନେନ ୱା ସୁତେନ ୱା ପଟିଭାନେନ ୱା ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ୱା ୱତ୍ଥୁନା। ଯୋ ଏୱରୂପୋ ମାନୋ ମଞ୍ଞନା ମଞ୍ଞିତତ୍ତଂ ଉନ୍ନତି ଉନ୍ନାମୋ [ଉଣ୍ଣମୋ (ସ୍ୟା। କ।)] ଧଜୋ ସମ୍ପଗ୍ଗାହୋ କେତୁକମ୍ୟତା ଚିତ୍ତସ୍ସ – ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ମାନୋ। ମାଯଞ୍ଚ ମାନଞ୍ଚ ପହାଯ ଧୋନୋତି। ଧୋନୋ ମାଯଞ୍ଚ ମାନଞ୍ଚ ପହାଯ ପଜହିତ୍ୱା ୱିନୋଦେତ୍ୱା ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରିତ୍ୱା ଅନଭାୱଂ ଗମେତ୍ୱାତି – ମାଯଞ୍ଚ ମାନଞ୍ଚ ପହାଯ ଧୋନୋ।

ସ କେନ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ ଅନୂପଯୋ ସୋତି। ଉପଯାତି ଦ୍ୱେ ଉପଯା – ତଣ୍ହୂପଯୋ ଚ ଦିଟ୍ଠୂପଯୋ ଚ…ପେ… ଅଯଂ ତଣ୍ହୂପଯୋ…ପେ… ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠୂପଯୋ। ତସ୍ସ ତଣ୍ହୂପଯୋ ପହୀନୋ , ଦିଟ୍ଠୂପଯୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠୋ। ତଣ୍ହୂପଯସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା, ଦିଟ୍ଠୂପଯସ୍ସ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠତ୍ତା ଅନୂପଯୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ କେନ ରାଗେନ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ, କେନ ଦୋସେନ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ, କେନ ମୋହେନ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ, କେନ ମାନେନ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ, କାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ, କେନ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେନ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ, କାଯ ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ, କେହି ଅନୁସଯେହି ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ – ରତ୍ତୋତି ୱା ଦୁଟ୍ଠୋତି ୱା ମୂଳ୍ହୋତି ୱା ୱିନିବଦ୍ଧୋତି ୱା ପରାମଟ୍ଠୋତି ୱା ୱିକ୍ଖେପଗତୋତି ୱା ଅନିଟ୍ଠଙ୍ଗତୋତି ୱା ଥାମଗତୋତି ୱା। ତେ ଅଭିସଙ୍ଖାରା ପହୀନା। ଅଭିସଙ୍ଖାରାନଂ ପହୀନତ୍ତା ଗତିଯୋ କେନ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ – ନେରଯିକୋତି ୱା ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିକୋତି ୱା ପେତ୍ତିୱିସଯିକୋତି ୱା ମନୁସ୍ସୋତି ୱା ଦେୱୋତି ୱା ରୂପୀତି ୱା ଅରୂପୀତି ୱା ସଞ୍ଞୀତି ୱା ଅସଞ୍ଞୀତି ୱା ନେୱସଞ୍ଞୀନାସଞ୍ଞୀତି ୱା। ସୋ ହେତୁ ନତ୍ଥି ପଚ୍ଚଯୋ ନତ୍ଥି କାରଣଂ ନତ୍ଥି, ଯେନ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟାତି – ସ କେନ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ ଅନୂପଯୋ ସୋ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଧୋନସ୍ସ ହି ନତ୍ଥି କୁହିଞ୍ଚି ଲୋକେ, ପକପ୍ପିତା ଦିଟ୍ଠି ଭୱାଭୱେସୁ;

ମାଯଞ୍ଚ ମାନଞ୍ଚ ପହାଯ ଧୋନୋ, ସ କେନ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ ଅନୂପଯୋ ସୋ’’ତି।

୨୨।

ଉପୟୋ ହି ଧମ୍ମେସୁ ଉପେତି ୱାଦଂ,ଅନୂପୟଂ କେନ କଥଂ ୱଦେୟ୍ୟ;

ଅତ୍ତା ନିରତ୍ତା ନ ହି ତସ୍ସ ଅତ୍ଥି, ଅଧୋସି ସୋ ଦିଟ୍ଠିମିଧେୱ ସବ୍ବଂ।

ଉପୟୋହି ଧମ୍ମେସୁ ଉପେତି ୱାଦନ୍ତି। ଉପୟାତି ଦ୍ୱେ ଉପୟା – ତଣ୍ହୂପୟୋ ଚ ଦିଟ୍ଠୂପୟୋ ଚ…ପେ… ଅୟଂ ତଣ୍ହୂପୟୋ…ପେ… ଅୟଂ ଦିଟ୍ଠୂପୟୋ। ତସ୍ସ ତଣ୍ହୂପୟୋ ଅପ୍ପହୀନୋ, ଦିଟ୍ଠୂପୟୋ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠୋ। ତଣ୍ହୂପୟସ୍ସ ଅପ୍ପହୀନତ୍ତା , ଦିଟ୍ଠୂପୟସ୍ସ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠତ୍ତା ଧମ୍ମେସୁ ୱାଦଂ ଉପେତି – ରତ୍ତୋତି ୱା ଦୁଟ୍ଠୋତି ୱା ମୂଳ୍ହୋତି ୱା ୱିନିବଦ୍ଧୋତି ୱା ପରାମଟ୍ଠୋତି ୱା ୱିକ୍ଖେପଗତୋତି ୱା ଅନିଟ୍ଠଙ୍ଗତୋତି ୱା ଥାମଗତୋତି ୱା। ତେ ଅଭିସଙ୍ଖାରା ଅପ୍ପହୀନା। ଅଭିସଙ୍ଖାରାନଂ ଅପ୍ପହୀନତ୍ତା ଗତିୟା ୱାଦଂ ଉପେତି। ନେରୟିକୋତି ୱା ତିରଚ୍ଛାନୟୋନିକୋତି ୱା ପେତ୍ତିୱିସୟିକୋତି ୱା ମନୁସ୍ସୋତି ୱା ଦେୱୋତି ୱା ରୂପୀତି ୱା ଅରୂପୀତି ୱା ସଞ୍ଞୀତି ୱା ଅସଞ୍ଞୀତି ୱା ନେୱସଞ୍ଞୀନାସଞ୍ଞୀତି ୱା ୱାଦଂ ଉପେତି ଉପଗଚ୍ଛତି ଗଣ୍ହାତି ପରାମସତି ଅଭିନିୱିସତୀତି – ଉପୟୋ ହି ଧମ୍ମେସୁ ଉପେତି ୱାଦଂ।

ଅନୂପୟଂକେନ କଥଂ ୱଦେୟ୍ୟାତି। ଉପୟାତି ଦ୍ୱେ ଉପୟା – ତଣ୍ହୂପୟୋ ଚ ଦିଟ୍ଠୂପୟୋ ଚ…ପେ… ଅୟଂ ତଣ୍ହୂପୟୋ…ପେ… ଅୟଂ ଦିଟ୍ଠୂପୟୋ। ତସ୍ସ ତଣ୍ହୂପୟୋ ପହୀନୋ, ଦିଟ୍ଠୂପୟୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠୋ। ତଣ୍ହୂପୟସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା, ଦିଟ୍ଠୂପୟସ୍ସ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠତ୍ତା ଅନୂପୟଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ କେନ ରାଗେନ ୱଦେୟ୍ୟ, କେନ ଦୋସେନ ୱଦେୟ୍ୟ, କେନ ମୋହେନ ୱଦେୟ୍ୟ, କେନ ମାନେନ ୱଦେୟ୍ୟ, କାୟ ଦିଟ୍ଠିୟା ୱଦେୟ୍ୟ, କେନ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେନ ୱଦେୟ୍ୟ, କାୟ ୱିଚିକିଚ୍ଛାୟ ୱଦେୟ୍ୟ, କେହି ଅନୁସୟେହି ୱଦେୟ୍ୟ – ରତ୍ତୋତି ୱା ଦୁଟ୍ଠୋତି ୱା ମୂଳ୍ହୋତି ୱା ୱିନିବଦ୍ଧୋତି ୱା ପରାମଟ୍ଠୋତି ୱା ୱିକ୍ଖେପଗତୋତି ୱା ଅନିଟ୍ଠଙ୍ଗତୋତି ୱା ଥାମଗତୋତି ୱା। ତେ ଅଭିସଙ୍ଖାରା ପହୀନା। ଅଭିସଙ୍ଖାରାନଂ ପହୀନତ୍ତା ଗତିୟୋ କେନ ୱଦେୟ୍ୟ – ନେରୟିକୋତି ୱା… ପେ… ନେୱସଞ୍ଞୀନାସଞ୍ଞୀତି ୱା। ସୋ ହେତୁ ନତ୍ଥି, ପଚ୍ଚୟୋ ନତ୍ଥି, କାରଣଂ ନତ୍ଥି, ୟେନ ୱଦେୟ୍ୟ କଥେୟ୍ୟ ଭଣେୟ୍ୟ ଦୀପୟେୟ୍ୟ ୱୋହରେୟ୍ୟାତି – ଅନୂପୟଂ କେନ କଥଂ ୱଦେୟ୍ୟ।

ଅତ୍ତା ନିରତ୍ତା ନ ହି ତସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି। ଅତ୍ତାତି ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି ନତ୍ଥି। ନିରତ୍ତାତି ଉଚ୍ଛେଦଦିଟ୍ଠି ନତ୍ଥି। ଅତ୍ତାତି ଗହିତଂ ନତ୍ଥି। ନିରତ୍ତାତି ମୁଞ୍ଚିତବ୍ବଂ ନତ୍ଥି। ୟସ୍ସତ୍ଥି ଗହିତଂ, ତସ୍ସତ୍ଥି ମୁଞ୍ଚିତବ୍ବଂ; ୟସ୍ସତ୍ଥି ମୁଞ୍ଚିତବ୍ବଂ, ତସ୍ସତ୍ଥି ଗହିତଂ। ଗହଣଂ ମୁଞ୍ଚନା ସମତିକ୍କନ୍ତୋ ଅରହା ବୁଦ୍ଧିପରିହାନିୱୀତିୱତ୍ତୋ। ସୋ ୱୁଟ୍ଠୱାସୋ ଚିଣ୍ଣଚରଣୋ ଗତଦ୍ଧୋ ଗତଦିସୋ ଜାତିମରଣସଂସାରୋ, ନତ୍ଥି ତସ୍ସ ପୁନବ୍ଭୱୋତି – ଅତ୍ତା ନିରତ୍ତା ନ ହି ତସ୍ସ ଅତ୍ଥି।

ଅଧୋସିସୋ ଦିଟ୍ଠିମିଧେୱ ସବ୍ବନ୍ତି ତସ୍ସ ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତାନି ପହୀନାନି ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନାନି ୱୂପସନ୍ତାନି ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧାନି ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକାନି ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢାନି। ସୋ ସବ୍ବଦିଟ୍ଠିଗତଂ ଇଧେୱ ଅଧୋସି ଧୁନି ସନ୍ଧୁନି ନିଦ୍ଧୁନି ପଜହି ୱିନୋଦେସି ବ୍ୟନ୍ତିଂ ଅକାସି ଅନଭାୱଂ ଗମେସୀତି – ଅଧୋସି ସୋ ଦିଟ୍ଠିମିଧେୱ ସବ୍ବଂ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଉପୟୋ ହି ଧମ୍ମେସୁ ଉପେତି ୱାଦଂ, ଅନୂପୟଂ କେନ କଥଂ ୱଦେୟ୍ୟ;

ଅତ୍ତା ନିରତ୍ତା ନ ହି ତସ୍ସ ଅତ୍ଥି, ଅଧୋସି ସୋ ଦିଟ୍ଠିମିଧେୱ ସବ୍ବ’’ନ୍ତି।

ଦୁଟ୍ଠଟ୍ଠକସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସୋ ତତିୟୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୪। ସୁଦ୍ଧଟ୍ଠକସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସୋ

ଅଥ ସୁଦ୍ଧଟ୍ଠକସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସଂ ୱକ୍ଖତି –

୨୩।

ପସ୍ସାମିସୁଦ୍ଧଂ ପରମଂ ଅରୋଗଂ,ଦିଟ୍ଠେନ ସଂସୁଦ୍ଧି ନରସ୍ସ ହୋତି;

ଏୱାଭିଜାନଂ ପରମନ୍ତି ଞତ୍ୱା, ସୁଦ୍ଧାନୁପସ୍ସୀତି ପଚ୍ଚେତି ଞାଣଂ।

ପସ୍ସାମି ସୁଦ୍ଧଂ ପରମଂ ଅରୋଗନ୍ତି। ପସ୍ସାମି ସୁଦ୍ଧନ୍ତି ପସ୍ସାମି ସୁଦ୍ଧଂ, ଦକ୍ଖାମି ସୁଦ୍ଧଂ, ଓଲୋକେମି ସୁଦ୍ଧଂ, ନିଜ୍ଝାଯାମି ସୁଦ୍ଧଂ, ଉପପରିକ୍ଖାମି ସୁଦ୍ଧଂ। ପରମଂ ଅରୋଗନ୍ତି ପରମଂ ଆରୋଗ୍ୟପ୍ପତ୍ତଂ ତାଣପ୍ପତ୍ତଂ ଲେଣପ୍ପତ୍ତଂ ସରଣପ୍ପତ୍ତଂ ଅଭଯପ୍ପତ୍ତଂ ଅଚ୍ଚୁତପ୍ପତ୍ତଂ ଅମତପ୍ପତ୍ତଂ ନିବ୍ବାନପ୍ପତ୍ତନ୍ତି – ପସ୍ସାମି ସୁଦ୍ଧଂ ପରମଂ ଅରୋଗଂ।

ଦିଟ୍ଠେନ ସଂସୁଦ୍ଧି ନରସ୍ସ ହୋତୀତି। ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଂ [ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣେନ (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ରୂପଦସ୍ସନେନ ନରସ୍ସ ସୁଦ୍ଧି ୱିସୁଦ୍ଧି ପରିସୁଦ୍ଧି, ମୁତ୍ତି ୱିମୁତ୍ତି ପରିମୁତ୍ତି ହୋତି, ନରୋ ସୁଜ୍ଝତି ୱିସୁଜ୍ଝତି ପରିସୁଜ୍ଝତି, ମୁଚ୍ଚତି ୱିମୁଚ୍ଚତି ପରିମୁଚ୍ଚତୀତି – ଦିଟ୍ଠେନ ସଂସୁଦ୍ଧି ନରସ୍ସ ହୋତି।

ଏୱାଭିଜାନଂ ପରମନ୍ତି ଞତ୍ୱାତି। ଏୱଂ ଅଭିଜାନନ୍ତୋ ଆଜାନନ୍ତୋ ୱିଜାନନ୍ତୋ ପଟିୱିଜାନନ୍ତୋ ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତୋ। ‘‘ଇଦଂ ପରମଂ ଅଗ୍ଗଂ ସେଟ୍ଠଂ ୱିସିଟ୍ଠଂ ପାମୋକ୍ଖଂ ଉତ୍ତମଂ ପୱର’’ନ୍ତି ଞତ୍ୱା ଜାନିତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱାତି – ଏୱାଭିଜାନଂ ପରମନ୍ତି ଞତ୍ୱା।

ସୁଦ୍ଧାନୁପସ୍ସୀତିପଚ୍ଚେତି ଞାଣନ୍ତି। ଯୋ ସୁଦ୍ଧଂ ପସ୍ସତି, ସୋ ସୁଦ୍ଧାନୁପସ୍ସୀ, ପଚ୍ଚେତିଞାଣନ୍ତି ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଂ ରୂପଦସ୍ସନେନ ଞାଣନ୍ତି ପଚ୍ଚେତି, ମଗ୍ଗୋତି ପଚ୍ଚେତି, ପଥୋତି ପଚ୍ଚେତି, ନିଯ୍ୟାନନ୍ତି ପଚ୍ଚେତୀତି – ସୁଦ୍ଧାନୁପସ୍ସୀ ପଚ୍ଚେତି ଞାଣଂ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ପସ୍ସାମି ସୁଦ୍ଧଂ ପରମଂ ଅରୋଗଂ, ଦିଟ୍ଠେନ ସଂସୁଦ୍ଧି ନରସ୍ସ ହୋତି;

ଏୱାଭିଜାନଂ ପରମନ୍ତି ଞତ୍ୱା, ସୁଦ୍ଧାନୁପସ୍ସୀତି ପଚ୍ଚେତି ଞାଣ’’ନ୍ତି।

୨୪।

ଦିଟ୍ଠେନ ଚେ ସୁଦ୍ଧି ନରସ୍ସ ହୋତି,ଞାଣେନ ୱା ସୋ ପଜହାତି ଦୁକ୍ଖଂ;

ଅଞ୍ଞେନ ସୋ ସୁଜ୍ଝତି ସୋପଧୀକୋ, ଦିଟ୍ଠୀ ହି ନଂ ପାୱ ତଥା ୱଦାନଂ।

ଦିଟ୍ଠେନ ଚେ ସୁଦ୍ଧି ନରସ୍ସ ହୋତୀତି। ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଂ ରୂପଦସ୍ସନେନ ଚେ ନରସ୍ସ ସୁଦ୍ଧି ୱିସୁଦ୍ଧି ପରିସୁଦ୍ଧି, ମୁତ୍ତି ୱିମୁତ୍ତି ପରିମୁତ୍ତି ହୋତି, ନରୋ ସୁଜ୍ଝତି ୱିସୁଜ୍ଝତି ପରିସୁଜ୍ଝତି, ମୁଚ୍ଚତି ୱିମୁଚ୍ଚତି ପରିମୁଚ୍ଚତୀତି – ଦିଟ୍ଠେନ ଚେ ସୁଦ୍ଧି ନରସ୍ସ ହୋତି।

ଞାଣେନ ୱା ସୋ ପଜହାତି ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଂ ରୂପଦସ୍ସନେନ ଚେ ନରୋ ଜାତିଦୁକ୍ଖଂ ପଜହତି, ଜରାଦୁକ୍ଖଂ ପଜହତି, ବ୍ୟାଧିଦୁକ୍ଖଂ ପଜହତି, ମରଣଦୁକ୍ଖଂ ପଜହତି, ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସଦୁକ୍ଖଂ ପଜହତୀତି – ଞାଣେନ ୱା ସୋ ପଜହାତି ଦୁକ୍ଖଂ।

ଅଞ୍ଞେନ ସୋ ସୁଜ୍ଝତି ସୋପଧୀକୋତି। ଅଞ୍ଞେନ ଅସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେନ ମିଚ୍ଛାପଟିପଦାଯ ଅନିଯ୍ୟାନିକପଥେନ ଅଞ୍ଞତ୍ର ସତିପଟ୍ଠାନେହି ଅଞ୍ଞତ୍ର ସମ୍ମପ୍ପଧାନେହି ଅଞ୍ଞତ୍ର ଇଦ୍ଧିପାଦେହି ଅଞ୍ଞତ୍ର ଇନ୍ଦ୍ରିଯେହି ଅଞ୍ଞତ୍ର ବଲେହି ଅଞ୍ଞତ୍ର ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେହି ଅଞ୍ଞତ୍ର ଅରିଯା ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକା ମଗ୍ଗା ନରୋ ସୁଜ୍ଝତି

ୱିସୁଜ୍ଝତି ପରିସୁଜ୍ଝତି , ମୁଚ୍ଚତି ୱିମୁଚ୍ଚତି ପରିମୁଚ୍ଚତି। ସୋପଧୀକୋତି ସରାଗୋ ସଦୋସୋ ସମୋହୋ ସମାନୋ ସତଣ୍ହୋ ସଦିଟ୍ଠି ସକିଲେସୋ ସୌପାଦାନୋତି – ଅଞ୍ଞେନ ସୋ ସୁଜ୍ଝତି ସୋପଧୀକୋ।

ଦିଟ୍ଠୀ ହି ନଂ ପାୱ ତଥା ୱଦାନନ୍ତି। ସାୱ ଦିଟ୍ଠି ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ପାୱଦତି – ଇତି ୱାଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକୋ ୱିପରୀତଦସ୍ସନୋ। ତଥା ୱଦାନନ୍ତି ତଥା ୱଦନ୍ତଂ କଥେନ୍ତଂ ଭଣନ୍ତଂ ଦୀପଯନ୍ତଂ ୱୋହରନ୍ତଂ। ''ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ , ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ''ନ୍ତି ତଥା ୱଦନ୍ତଂ କଥେନ୍ତଂ ଭଣନ୍ତଂ ଦୀପଯନ୍ତଂ ୱୋହରନ୍ତଂ। ''ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ…ପେ… ଅନ୍ତୱା ଲୋକୋ… ଅନନ୍ତୱା ଲୋକୋ… ତଂ ଜୀୱଂ ତଂ ସରୀରଂ… ଅଞ୍ଞଂ ଜୀୱଂ ଅଞ୍ଞଂ ସରୀରଂ… ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା… ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା… ହୋତି ଚ ନ ଚ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା… ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ''ନ୍ତି ତଥା ୱଦନ୍ତଂ କଥେନ୍ତଂ ଭଣନ୍ତଂ ଦୀପଯନ୍ତଂ ୱୋହରନ୍ତନ୍ତି – ଦିଟ୍ଠୀ ହି ନଂ ପାୱ ତଥା ୱଦାନଂ ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ଦିଟ୍ଠେନ ଚେ ସୁଦ୍ଧି ନରସ୍ସ ହୋତି, ଞାଣେନ ୱା ସୋ ପଜହାତି ଦୁକ୍ଖଂ;

ଅଞ୍ଞେନ ସୋ ସୁଜ୍ଝତି ସୋପଧୀକୋ, ଦିଟ୍ଠୀ ହି ନଂ ପାୱ ତଥା ୱଦାନ''ନ୍ତି।

୨୫।

ନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅଞ୍ଞତୋ ସୁଦ୍ଧିମାହ,ଦିଟ୍ଠେ ସୁତେ ସୀଲୱତେ ମୁତେ ୱା;

ପୁଞ୍ଞେ ଚ ପାପେ ଚ ଅନୂପଲିତ୍ତୋ, ଅତ୍ତଞ୍ଜହୋ ନଯିଧ ପକୁବ୍ବମାନୋ।

ନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅଞ୍ଞତୋ ସୁଦ୍ଧିମାହ ଦିଟ୍ଠେ ସୁତେ ସୀଲୱତେ ମୁତେ ୱାତି। ନାତି ପଟିକ୍ଖେପୋ। ବ୍ରାହ୍ମଣୋତି ସତ୍ତନ୍ନଂ ଧମ୍ମାନଂ ବାହିତତ୍ତା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ – ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠି ବାହିତା ହୋତି, ୱିଚିକିଚ୍ଛା ବାହିତା ହୋତି, ସୀଲବ୍ବତପରାମାସୋ ବାହିତୋ ହୋତି , ରାଗୋ ବାହିତୋ ହୋତି, ଦୋସୋ ବାହିତୋ ହୋତି, ମୋହୋ ବାହିତୋ ହୋତି, ମାନୋ ବାହିତୋ ହୋତି। ବାହିତାସ୍ସ ହୋନ୍ତି ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ସଂକିଲେସିକା ପୋନୋଭୱିକା ସଦରା ଦୁକ୍ଖୱିପାକା ଆଯତିଂ ଜାତିଜରାମରଣିଯା।

ବାହିତ୍ୱା ସବ୍ବପାପକାନି, [ସଭିଯାତି ଭଗୱା]

ୱିମଲୋ ସାଧୁସମାହିତୋ ଠିତତ୍ତୋ;

ସଂସାରମତିଚ୍ଚ କେୱଲୀ ସୋ, ଅସିତୋ [ଅନିସ୍ସିତୋ (ସ୍ଯା।)] ତାଦି ପୱୁଚ୍ଚତେ ସ ବ୍ରହ୍ମା।

ନବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅଞ୍ଞତୋ ସୁଦ୍ଧିମାହାତି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅଞ୍ଞେନ ଅସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେନ ମିଚ୍ଛାପଟିପଦାଯ ଅନିଯ୍ୟାନିକପଥେନ ଅଞ୍ଞତ୍ର ସତିପଟ୍ଠାନେହି ଅଞ୍ଞତ୍ର ସମ୍ମପ୍ପଧାନେହି ଅଞ୍ଞତ୍ର ଇଦ୍ଧିପାଦେହି ଅଞ୍ଞତ୍ର ଇନ୍ଦ୍ରିଯେହି ଅଞ୍ଞତ୍ର ବଲେହି ଅଞ୍ଞତ୍ର ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେହି ଅଞ୍ଞତ୍ର ଅରିଯେନ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକେନ ମଗ୍ଗେନ ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ, ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ, ନାହ ନ କଥେତି ନ ଭଣତି ନ ଦୀପଯତି ନ ୱୋହରତୀତି – ନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅଞ୍ଞତୋ ସୁଦ୍ଧିମାହ।

ଦିଟ୍ଠେ ସୁତେ ସୀଲୱତେ ମୁତେ ୱାତି। ସନ୍ତେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଦିଟ୍ଠିସୁଦ୍ଧିକା। ତେ ଏକଚ୍ଚାନଂ ରୂପାନଂ ଦସ୍ସନଂ ମଙ୍ଗଲଂ ପଚ୍ଚେନ୍ତି, ଏକଚ୍ଚାନଂ ରୂପାନଂ ଦସ୍ସନଂ ଅମଙ୍ଗଲଂ ପଚ୍ଚେନ୍ତି। କତମେସଂ ରୂପାନଂ ଦସ୍ସନଂ ମଙ୍ଗଲଂ ପଚ୍ଚେନ୍ତି? ତେ କାଲତୋ ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଅଭିମଙ୍ଗଲଗତାନି ରୂପାନି ପସ୍ସନ୍ତି – ଚାଟକସକୁଣଂ [ୱାତସକୁଣଂ (ସ୍ଯା।), ଚାପସକୁଣଂ (କ।)] ପସ୍ସନ୍ତି, ଫୁସ୍ସୱେଳୁୱଲଟ୍ଠିଂ ପସ୍ସନ୍ତି, ଗବ୍ଭିନିତ୍ଥିଂ ପସ୍ସନ୍ତି, କୁମାରକଂ ଖନ୍ଧେ ଆରୋପେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ପସ୍ସନ୍ତି, ପୁଣ୍ଣଘଟଂ ପସ୍ସନ୍ତି, ରୋହିତମଚ୍ଛଂ ପସ୍ସନ୍ତି, ଆଜଞ୍ଞଂ ପସ୍ସନ୍ତି, ଆଜଞ୍ଞରଥଂ ପସ୍ସନ୍ତି, ଉସଭଂ ପସ୍ସନ୍ତି, ଗୋକପିଲଂ ପସ୍ସନ୍ତି। ଏୱରୂପାନଂ ରୂପାନଂ ଦସ୍ସନଂ ମଙ୍ଗଲଂ ପଚ୍ଚେନ୍ତି। କତମେସଂ ରୂପାନଂ ଦସ୍ସନଂ ଅମଙ୍ଗଲଂ ପଚ୍ଚେନ୍ତି? ପଲାଲପୁଞ୍ଜଂ ପସ୍ସନ୍ତି, ତକ୍କଘଟଂ ପସ୍ସନ୍ତି, ରିତ୍ତଘଟଂ ପସ୍ସନ୍ତି, ନଟଂ ପସ୍ସନ୍ତି, ନଗ୍ଗସମଣକଂ ପସ୍ସନ୍ତି, ଖରଂ ପସ୍ସନ୍ତି, ଖରଯାନଂ ପସ୍ସନ୍ତି, ଏକଯୁତ୍ତଯାନଂ ପସ୍ସନ୍ତି , କାଣଂ ପସ୍ସନ୍ତି, କୁଣିଂ ପସ୍ସନ୍ତି, ଖଞ୍ଜଂ ପସ୍ସନ୍ତି, ପକ୍ଖହତଂ [ପକ୍ଖପାଦଂ (କ।)] ପସ୍ସନ୍ତି, ଜିଣ୍ଣକଂ ପସ୍ସନ୍ତି, ବ୍ୟାଧିକଂ [ବ୍ୟାଧିତଂ (ସୀ।)] ପସ୍ସନ୍ତି। ଏୱରୂପାନଂ ରୂପାନଂ ଦସ୍ସନଂ ଅମଙ୍ଗଲଂ

ପଚ୍ଚେନ୍ତି। ଇମେ ତେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଦିଟ୍ଠସୁଦ୍ଧିକା। ତେ ଦିଟ୍ଠେନ ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚେନ୍ତି।

ସନ୍ତେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ସୁତସୁଦ୍ଧିକା। ତେ ଏକଚ୍ଚାନଂ ସଦ୍ଦାନଂ ସୱନଂ ମଙ୍ଗଲଂ ପଚ୍ଚେନ୍ତି, ଏକଚ୍ଚାନଂ ସଦ୍ଦାନଂ ସୱନଂ ଅମଙ୍ଗଲଂ ପଚ୍ଚେନ୍ତି। କତମେସଂ ସଦ୍ଦାନଂ ସୱନଂ ମଙ୍ଗଲଂ ପଚ୍ଚେନ୍ତି? ତେ କାଲତୋ ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଅଭିମଙ୍ଗଲଗତାନି ସଦ୍ଦାନି ସୁଣନ୍ତି – ୱଡ୍ଢାତି ୱା ୱଡ୍ଢମାନାତି ୱା ପୁଣ୍ଣାତି ୱା ଫୁସ୍ସାତି ୱା ଅସୋକାତି ୱା ସୁମନାତି ୱା ସୁନକ୍ଖତ୍ତାତି ୱା ସୁମଙ୍ଗଲାତି ୱା ସିରୀତି ୱା ସିରୀୱଡ୍ଢାତି ୱା। ଏୱରୂପାନଂ ସଦ୍ଦାନଂ ସୱନଂ ମଙ୍ଗଲଂ ପଚ୍ଚେନ୍ତି। କତମେସଂ ସଦ୍ଦାନଂ ସୱନଂ ଅମଙ୍ଗଲଂ ପଚ୍ଚେନ୍ତି? କାଣୋତି ୱା କୁଣୀତି ୱା ଖଞ୍ଜୋତି ୱା ପକ୍ଖହତୋତି ୱା ଜିଣ୍ଣକୋତି ୱା ବ୍ଯାଧିକୋତି ୱା ମତୋତି ୱା ଛିନ୍ଦନ୍ତି ୱା ଭିନ୍ଦନ୍ତି ୱା ଦଡ୍ଢନ୍ତି ୱା ନଟ୍ଠନ୍ତି ୱା ନତ୍ଥୀତି ୱା। ଏୱରୂପାନଂ ସଦ୍ଦାନଂ ସୱନଂ ଅମଙ୍ଗଲଂ ପଚ୍ଚେନ୍ତି। ଇମେ ତେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ସୁତସୁଦ୍ଧିକା। ତେ ସୁତେନ ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚେନ୍ତି।

ସନ୍ତେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ସୀଲସୁଦ୍ଧିକା। ତେ ସୀଲମତ୍ତେନ ସଂଯମମତ୍ତେନ ସଂୱରମତ୍ତେନ ଅୱୀତିକ୍କମମତ୍ତେନ ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚେନ୍ତି। ସମଣୋମୁଣ୍ଡିକାପୁତ୍ତୋ [ସମଣୋ ମଣ୍ଡିକାପୁତ୍ତୋ (ସୀ।), ସମଣମୁଣ୍ଡିକାପୁତ୍ତୋ (ସ୍ଯା।)] ଏୱମାହ – ''ଚତୂହି ଖୋ ଅହଂ, ଗହପତି [ଥପତି (ସୀ। ସ୍ଯା।) ଏୱମୁପରିପି], ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତଂ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲଂ ପଞ୍ଞାପେମି ସମ୍ପନ୍ନକୁସଲଂ ପରମକୁସଲଂ ଉତ୍ତମପତ୍ତିପତ୍ତଂ ସମଣଂ ଅଯୋଜ୍ଝଂ। କତମେହି ଚତୂହି? ଇଧ, ଗହପତି, ନ କାଯେନ ପାପକଂ କମ୍ମଂ କରୋତି, ନ ପାପକଂ ୱାଚଂ ଭାସତି, ନ ପାପକଂ ସଙ୍କପ୍ପଂ ସଙ୍କପ୍ପତି, ନ ପାପକଂ ଆଜୀୱଂ ଆଜୀୱତି। ଇମେହି ଖୋ ଅହଂ, ଗହପତି, ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତଂ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲଂ ପଞ୍ଞାପେମି ସମ୍ପନ୍ନକୁସଲଂ ପରମକୁସଲଂ ଉତ୍ତମପତ୍ତିପତ୍ତଂ ସମଣଂ ଅଯୋଜ୍ଝଂ''। ଏୱମେୱ ସନ୍ତେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ସୀଲସୁଦ୍ଧିକା, ତେ ସୀଲମତ୍ତେନ ସଂଯମମତ୍ତେନ ସଂୱରମତ୍ତେନ ଅୱୀତିକ୍କମମତ୍ତେନ ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚେନ୍ତି।

ସନ୍ତେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ୱତସୁଦ୍ଧିକା। ତେ ହତ୍ଥିୱତିକା ୱା ହୋନ୍ତି, ଅସ୍ସୱତିକା ୱା ହୋନ୍ତି, ଗୋୱତିକା ୱା ହୋନ୍ତି, କୁକ୍କୁରୱତିକା ୱା ହୋନ୍ତି, କାକୱତିକା ୱା ହୋନ୍ତି, ୱାସୁଦେୱୱତିକା ୱା ହୋନ୍ତି, ବଲଦେୱୱତିକା ୱା ହୋନ୍ତି, ପୁଣ୍ଣଭଦ୍ଦୱତିକା ୱା ହୋନ୍ତି, ମଣିଭଦ୍ଦୱତିକା ୱା ହୋନ୍ତି, ଅଗ୍ଗିୱତିକା ୱା ହୋନ୍ତି, ନାଗୱତିକା ୱା ହୋନ୍ତି, ସୁପଣ୍ଣୱତିକା ୱା ହୋନ୍ତି, ଯକ୍ଖୱତିକା ୱା ହୋନ୍ତି, ଅସୁରୱତିକା ୱା ହୋନ୍ତି, ଗନ୍ଧବ୍ବୱତିକା ୱା ହୋନ୍ତି, ମହାରାଜୱତିକା ୱା ହୋନ୍ତି, ଚନ୍ଦୱତିକା ୱା ହୋନ୍ତି, ସୂରିଯୱତିକା ୱା ହୋନ୍ତି, ଇନ୍ଦୱତିକା ୱା ହୋନ୍ତି, ବ୍ରହ୍ମୱତିକା ୱା ହୋନ୍ତି, ଦେୱୱତିକା ୱା ହୋନ୍ତି, ଦିସାୱତିକା ୱା ହୋନ୍ତି। ଇମେ ତେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ୱତସୁଦ୍ଧିକା। ତେ ୱତେନ ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚେନ୍ତି।

ସନ୍ତେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ମୁତସୁଦ୍ଧିକା। ତେ କାଲତୋ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ପଥୱିଂ ଆମସନ୍ତି, ହରିତଂ ଆମସନ୍ତି, ଗୋମଯଂ ଆମସନ୍ତି, କଚ୍ଛପଂ ଆମସନ୍ତି, ଫାଲଂ ଅକ୍କମନ୍ତି, ତିଲୱାହଂ ଆମସନ୍ତି, ଫୁସ୍ସତିଲଂ ଖାଦନ୍ତି, ଫୁସ୍ସତେଲଂ ମକ୍ଖେନ୍ତି, ଫୁସ୍ସଦନ୍ତକଟ୍ଠଂ ଖାଦନ୍ତି, ଫୁସ୍ସମତ୍ତିକାଯ ନ୍ହାଯନ୍ତି, ଫୁସ୍ସସାଟକଂ ନିୱାସେନ୍ତି, ଫୁସ୍ସୱେଠନଂ ୱେଠେନ୍ତି। ଇମେ ତେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ମୁତସୁଦ୍ଧିକା। ତେ ମୁତେନ ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚେନ୍ତି। ନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅଞ୍ଞତୋ ସୁଦ୍ଧିମାହ।

ଦିଟ୍ଠେ ସୁତେ ସୀଲୱତେ ମୁତେ ୱାତି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଦିଟ୍ଠସୁଦ୍ଧିଯାପି ସୁଦ୍ଧିଂ ନାହ, ସୁତସୁଦ୍ଧିଯାପି ସୁଦ୍ଧିଂ ନାହ, ସୀଲସୁଦ୍ଧିଯାପି ସୁଦ୍ଧିଂ ନାହ, ୱତସୁଦ୍ଧିଯାପି ସୁଦ୍ଧିଂ ନାହ, ମୁତସୁଦ୍ଧିଯାପି ସୁଦ୍ଧିଂ ନାହ ନ କଥେତି ନ ଭଣତି ନ ଦୀପଯତି ନ ୱୋହରତୀତି – ନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅଞ୍ଞତୋ ସୁଦ୍ଧିମାହ ଦିଟ୍ଠେ ସୁତେ ସୀଲୱତେ ମୁତେ ୱା।

ପୁଞ୍ଞେ ଚ ପାପେ ଚ ଅନୂପଲିତ୍ତୋତି। ପୁଞ୍ଞଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଯଂ କିଞ୍ଚି ତେଧାତୁକଂ କୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରଂ, ଅପୁଞ୍ଞଂ ୱୁଚ୍ଚତି ସବ୍ବଂ ଅକୁସଲଂ। ଯତୋ ପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରୋ ଚ ଅପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରୋ ଚ ଆନେଞ୍ଜାଭିସଙ୍ଖାରୋ ଚ ପହୀନା ହୋନ୍ତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାୱତ୍ଥୁକତା ଅନଭାୱଂକତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା; ଏତ୍ତାୱତା ପୁଞ୍ଞେ ଚ ପାପେ ଚ ନ ଲିମ୍ପତି ନ ପଲିମ୍ପତି ନ ଉପଲିମ୍ପତି ଅଲିତ୍ତୋ ଅପଲିତ୍ତୋ ଅନୂପଲିତ୍ତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିଯାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରତୀତି – ପୁଞ୍ଞେ ଚ ପାପେ ଚ ଅନୂପଲିତ୍ତୋ।

ଅତ୍ତଞ୍ଜହୋ ନଯିଧ ପକୁବ୍ବମାନୋତି। ଅତ୍ତଞ୍ଜହୋତି ଅତ୍ତଦିଟ୍ଠିଜହୋ। ଅତ୍ତଞ୍ଜହୋତି ଗାହଂ ଜହୋ [ଗାହଜହୋ (ସୀ। ସ୍ଯା।), ଅତ୍ତଗାହଂ ଜହୋ (କ।)]। ଅତ୍ତଞ୍ଜହୋତି ତଣ୍ହାୱସେନ ଦିଟ୍ଠିୱସେନ ଗହିତଂ ପରାମଟ୍ଠଂ ଅଭିନିୱିଟ୍ଠଂ ଅଜ୍ଝୋସିତଂ ଅଧିମୁତ୍ତଂ, ସବ୍ବଂ ତଂ ଚତ୍ତଂ ହୋତି ୱନ୍ତଂ ମୁତ୍ତଂ ପହୀନଂ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠଂ। ନଯିଧ ପକୁବ୍ବମାନୋତି ପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରଂ ୱା ଅପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରଂ ୱା ଆନେଞ୍ଜାଭିସଙ୍ଖାରଂ ୱା ଅପକୁବ୍ବମାନୋ ଅଜନଯମାନୋ ଅସଞ୍ଜନଯମାନୋ ଅନିବ୍ବତ୍ତଯମାନୋ ଅନଭିନିବ୍ବତ୍ତଯମାନୋତି – ଅତ୍ତଞ୍ଜହୋ ନଯିଧ ପକୁବ୍ବମାନୋ।

ତେନାହ ଭଗଵା –

‘‘ନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅଞ୍ଞତୋ ସୁଦ୍ଧିମାହ, ଦିଟ୍ଠେ ସୁତେ ସୀଲଵତେ ମୁତେ ଵା;

ପୁଞ୍ଞେ ଚ ପାପେ ଚ ଅନୂପଲିତ୍ତୋ, ଅତ୍ତଞ୍ଜହୋ ନୟିଧ ପକୁବ୍ବମାନୋ’’ତି।

୨୬।

ପୁରିମଂପହାୟ ଅପରଂ ସିତାସେ,ଏଜାନୁଗା ତେ ନ ତରନ୍ତି ସଙ୍ଗଂ;

ତେଉଗ୍ଗହାୟନ୍ତି ନିରସ୍ସଜନ୍ତି, କପୀଵ ସାଖଂ ପମୁଞ୍ଚଂ[ପମୁଖଂ (ସୀ। ସ୍ୟା।)]ଗହାୟ।

ପୁରିମଂ ପହାୟ ଅପରଂ ସିତାସେତି। ପୁରିମଂ ସତ୍ଥାରଂ ପହାୟ ପରଂ ସତ୍ଥାରଂ ନିସ୍ସିତା; ପୁରିମଂ ଧମ୍ମକ୍ଖାନଂ ପହାୟ ଅପରଂ ଧମ୍ମକ୍ଖାନଂ ନିସ୍ସିତା; ପୁରିମଂ ଗଣଂ ପହାୟ ଅପରଂ ଗଣଂ ନିସ୍ସିତା; ପୁରିମଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ପହାୟ ଅପରଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ନିସ୍ସିତା; ପୁରିମଂ ପଟିପଦଂ ପହାୟ ଅପରଂ ପଟିପଦଂ ନିସ୍ସିତା; ପୁରିମଂ ମଗ୍ଗଂ ପହାୟ ଅପରଂ ମଗ୍ଗଂ ନିସ୍ସିତା ସନିସ୍ସିତା ଅଲ୍ଲୀନା ଉପଗତା ଅଜ୍ଝୋସିତା ଅଧିମୁତ୍ତାତି – ପୁରିମଂ ପହାୟ ଅପରଂ ସିତାସେ।

ଏଜାନୁଗା ତେ ନ ତରନ୍ତି ସଙ୍ଗନ୍ତି। ଏଜା ଵୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ଏଜାନୁଗାତି ଏଜାନୁଗା ଏଜାନୁଗତା ଏଜାନୁସଟା ଏଜାୟ ପନ୍ନା ପତିତା ଅଭିଭୂତା ପରିୟାଦିନ୍ନଚିତ୍ତା। ତେ ନ ତରନ୍ତି ସଙ୍ଗନ୍ତି ରାଗସଙ୍ଗଂ ଦୋସସଙ୍ଗଂ ମୋହସଙ୍ଗଂ ମାନସଙ୍ଗଂ ଦିଟ୍ଠିସଙ୍ଗଂ କିଲେସସଙ୍ଗଂ ଦୁଚ୍ଚରିତସଙ୍ଗଂ ନ ତରନ୍ତି ନ ଉତ୍ତରନ୍ତି ନ ପତରନ୍ତି ନ ସମତିକ୍କମନ୍ତି ନ ଵୀତିଵତ୍ତନ୍ତୀତି – ଏଜାନୁଗା ତେ ନ ତରନ୍ତି ସଙ୍ଗଂ।

ତେ ଉଗ୍ଗହାୟନ୍ତି ନିରସ୍ସଜନ୍ତୀତି ସତ୍ଥାରଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ତଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ଵା ଅଞ୍ଞଂ ସତ୍ଥାରଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି; ଧମ୍ମକ୍ଖାନଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି , ତଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ଵା ଅଞ୍ଞଂ ଧମ୍ମକ୍ଖାନଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି; ଗଣଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ତଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ଵା ଅଞ୍ଞଂ ଗଣଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି; ଦିଟ୍ଠିଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ତଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ଵା ଅଞ୍ଞଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି; ପଟିପଦଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ତଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ଵା ଅଞ୍ଞଂ ପଟିପଦଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି; ମଗ୍ଗଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ତଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ଵା ଅଞ୍ଞଂ ମଗ୍ଗଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି; ଗଣ୍ହନ୍ତି ଚ ମୁଞ୍ଚନ୍ତି ଚ ଆଦିୟନ୍ତି ଚ ନିରସ୍ସଜନ୍ତି ଚାତି – ତେ ଉଗ୍ଗହାୟନ୍ତି ନିରସ୍ସଜନ୍ତି।

କପୀଵ ସାଖଂ ପମୁଞ୍ଚଂ ଗହାୟାତି। ଯଥା ମକ୍କଟୋ ଅରଞ୍ଞେ ପଵନେ ଚରମାନୋ ସାଖଂ ଗଣ୍ହାତି, ତଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ଵା ଅଞ୍ଞଂ ସାଖଂ ଗଣ୍ହାତି। ଏଵମେଵ ପୁଥୁସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ପୁଥୁଦିଟ୍ଠିଗତାନି ଗଣ୍ହନ୍ତି ଚ ମୁଞ୍ଚନ୍ତି ଚ ଆଦିୟନ୍ତି ଚ ନିରସ୍ସଜନ୍ତି ଚାତି – କପୀଵ ସାଖଂ ପମୁଞ୍ଚଂ ଗହାୟ।

ତେନାହ ଭଗଵା –

‘‘ପୁରିମଂ ପହାୟ ଅପରଂ ସିତାସେ, ଏଜାନୁଗା ତେ ନ ତରନ୍ତି ସଙ୍ଗଂ;

ତେ ଉଗ୍ଗହାୟନ୍ତି ନିରସ୍ସଜନ୍ତି, କପୀଵ ସାଖଂ ପମୁଞ୍ଚଂ ଗହାୟା’’ତି।

୨୭।

ସୟଂସମାଦାୟ ଵତାନି ଜନ୍ତୁ, ଉଚ୍ଚାଵଚଂ ଗଚ୍ଛତି ସଞ୍ଞସତ୍ତୋ;

ଵିଦ୍ଵା ଚ ଵେଦେହି ସମେଚ୍ଚ ଧମ୍ମଂ, ନ ଉଚ୍ଚାଵଚଂ ଗଚ୍ଛତି ଭୂରିପଞ୍ଞୋ।

ସୟଂ ସମାଦାୟ ଵତାନି ଜନ୍ତୂତି। ସୟଂ ସମାଦାୟାତି ସାମଂ ସମାଦାୟ । ଵତାନୀତି ହତ୍ଥିଵତଂ ଵା ଅସ୍ସଵତଂ ଵା ଗୋଵତଂ ଵା କୁକ୍କୁରଵତଂ ଵା କାକଵତଂ ଵା ଵାସୁଦେଵଵତଂ ଵା ବଲଦେଵଵତଂ ଵା ପୁଣ୍ଣଭଦ୍ଦଵତଂ ଵା ମଣିଭଦ୍ଦଵତଂ ଵା ଅଗ୍ଗିଵତଂ ଵା ନାଗଵତଂ ଵା ସୁପଣ୍ଣଵତଂ ଵା ୟକ୍ଖଵତଂ ଵା ଅସୁରଵତଂ ଵା…ପେ… ଦିସାଵତଂ ଵା ଆଦାୟ ସମାଦାୟ ଆଦିୟିତ୍ଵା ସମାଦିୟିତ୍ଵା ଗଣ୍ହିତ୍ଵା ପରାମସିତ୍ଵା ଅଭିନିଵିସିତ୍ଵା। ଜନ୍ତୂତି ସତ୍ତୋ ନରୋ …ପେ… ମନୁଜୋତି – ସୟଂ ସମାଦାୟ ଵତାନି ଜନ୍ତୁ।

ଉଚ୍ଚାଵଚଂ ଗଚ୍ଛତି ସଞ୍ଞସତ୍ତୋତି ସତ୍ଥାରତୋ ସତ୍ଥାରଂ ଗଚ୍ଛତି; ଧମ୍ମକ୍ଖାନତୋ ଧମ୍ମକ୍ଖାନଂ ଗଚ୍ଛତି; ଗଣତୋ ଗଣଂ ଗଚ୍ଛତି; ଦିଟ୍ଠିୟା ଦିଟ୍ଠିଂ ଗଚ୍ଛତି;

ପଟିପଦାଯ ପଟିପଦଂ ଗଚ୍ଛତି; ମଗ୍ଗତୋ ମଗ୍ଗଂ ଗଚ୍ଛତି। ସଞ୍ଜସଓ୍ତୋତି କାମସଞ୍ଞାଯ ବ୍ଯାପାଦସଞ୍ଞାଯ ୱିହିଂସାସଞ୍ଞାଯ ଦିଟ୍ଠିସଞ୍ଞାଯ ସତ୍ତୋ ୱିସତ୍ତୋ ଆସତ୍ତୋ ଲଗ୍ଗୋ ଲଗ୍ଗିତୋ ପଲିବୁଦ୍ଧୋ। ଯଥା ଭିତ୍ତିଖିଲେ ୱା ନାଗଦନ୍ତେ ୱା ଭଣ୍ଡଂ ସତ୍ତଂ ୱିସତ୍ତଂ ଆସତ୍ତଂ ଲଗ୍ଗଂ ଲଗ୍ଗିତଂ ପଲିବୁଦ୍ଧଂ, ଏୱମେୱ କାମସଞ୍ଞାଯ ବ୍ଯାପାଦସଞ୍ଞାଯ ୱିହିଂସାସଞ୍ଞାଯ ଦିଟ୍ଠିସଞ୍ଞାଯ ସତ୍ତୋ ୱିସତ୍ତୋ ଆସତ୍ତୋ ଲଗ୍ଗୋ ଲଗ୍ଗିତୋ ପଲିବୁଦ୍ଧୋତି – ଉଚ୍ଚାୱଚଂ ଗଚ୍ଛତି ସଞ୍ଜସତ୍ତୋ।

ୱିଦ୍ୱା ଚ ୱେଦେହି ସମେଚ୍ଚ ଧମ୍ମନ୍ତି। ୱିଦ୍ୱାତି ୱିଦ୍ୱା ୱିଜ୍ଜାଗତୋ ଞାଣୀ ୱିଭାୱୀ ମେଧାୱୀ। ୱେଦେହୀତି ୱେଦା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଚତୂସୁ ମଗ୍ଗେସୁ ଞାଣଂ ପଞ୍ଞା ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ପଞ୍ଞାବଲଂ ଧମ୍ମୱିଚଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ୱୀମଂସା ୱିପସ୍ସନା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି। ତେହି ୱେଦେହି ଜାତିଜରାମରଣସ୍ସ ଅନ୍ତଗତୋ ଅନ୍ତପ୍ପତ୍ତୋ, କୋଟିଗତୋ କୋଟିପ୍ପତ୍ତୋ, ପରିଯନ୍ତଗତୋ ପରିଯନ୍ତପ୍ପତ୍ତୋ, ୱୋସାନଗତୋ ୱୋସାନପ୍ପତ୍ତୋ, ତାଣଗତୋ ତାଣପ୍ପତ୍ତୋ, ଲେଣଗତୋ ଲେଣପ୍ପତ୍ତୋ, ସରଣଗତୋ ସରଣପ୍ପତ୍ତୋ, ଅଭଯଗତୋ ଅଭଯପ୍ପତ୍ତୋ, ଅଚ୍ଚୁତଗତୋ ଅଚ୍ଚୁତପ୍ପତ୍ତୋ, ଅମତଗତୋ ଅମତପ୍ପତ୍ତୋ, ନିବ୍ବାନଗତୋ ନିବ୍ବାନପ୍ପତ୍ତୋ। ୱେଦାନଂ ୱା ଅନ୍ତଗତୋତି ୱେଦଗୂ, ୱେଦେହି ୱା ଅନ୍ତଗତୋତି ୱେଦଗୂ, ସତ୍ତନ୍ନଂ ୱା ଧମ୍ମାନଂ ୱିଦିତତ୍ତା ୱେଦଗୂ। ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠି ୱିଦିତା ହୋତି, ୱିଚିକିଚ୍ଛା ୱିଦିତା ହୋତି, ସୀଲବ୍ବତପରାମାସୋ ୱିଦିତୋ ହୋତି, ରାଗୋ ୱିଦିତୋ ହୋତି, ଦୋସୋ ୱିଦିତୋ ହୋତି, ମୋହୋ ୱିଦିତୋ ହୋତି, ମାନୋ ୱିଦିତୋ ହୋତି, ୱିଦିତାସ୍ସ ହୋନ୍ତି ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ସଂକିଲେସିକା ପୋନୋଭୱିକା ସଦରା ଦୁକ୍ଖୱିପାକା ଆଯତିଂ ଜାତିଜରାମରଣିଯା।

ୱେଦାନି ୱିଚେଯ୍ଯ କେୱଲାନି, [ସଭିଯାତି ଭଗୱା]

ସମଣାନଂ ଯାନୀଧତ୍ଥି [ଯାନିପତ୍ଥି (ସୀ। ସ୍ଯା।) ସୁ। ନି। ୫୩୪] ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ;

ସବ୍ବୱେଦନାସୁ ୱୀତରାଗୋ, ସବ୍ବଂ ୱେଦମତିଚ୍ଚ ୱେଦଗୂ ସୋତି।

ୱିଦ୍ୱାଚ ୱେଦେହି ସମେଚ୍ଚ ଧମ୍ମନ୍ତି। ସମେଚ୍ଚ ଅଭିସମେଚ୍ଚ ଧମ୍ମଂ। ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚାତି ସମେଚ୍ଚ ଅଭିସମେଚ୍ଚ ଧମ୍ମଂ; ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଦୁକ୍ଖାତି ସମେଚ୍ଚ ଅଭିସମେଚ୍ଚ ଧମ୍ମଂ; ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ଅନତ୍ତାତି ସମେଚ୍ଚ ଅଭିସମେଚ୍ଚ ଧମ୍ମଂ; ଅୱିଜ୍ଜାପଚ୍ଚଯା ସଙ୍ଖାରାତି ସମେଚ୍ଚ ଅଭିସମେଚ୍ଚ ଧମ୍ମଂ; ସଙ୍ଖାରପଚ୍ଚଯା ୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତି ସମେଚ୍ଚ ଅଭିସମେଚ୍ଚ ଧମ୍ମଂ; ୱିଞ୍ଞାଣପଚ୍ଚଯା ନାମରୂପନ୍ତି…ପେ… ନାମରୂପପଚ୍ଚଯା ସଳାଯତନନ୍ତି… ସଳାଯତନପଚ୍ଚଯା ଫସ୍ସୋତି… ଫସ୍ସପଚ୍ଚଯା ୱେଦନାତି… ୱେଦନାପଚ୍ଚଯା ତଣ୍ହାତି… ତଣ୍ହାପଚ୍ଚଯା ଉପାଦାନନ୍ତି… ଉପାଦାନପଚ୍ଚଯା ଭୱୋତି… ଭୱପଚ୍ଚଯା ଜାତୀତି… ଜାତିପଚ୍ଚଯା ଜରାମରଣନ୍ତି ସମେଚ୍ଚ ଅଭିସମେଚ୍ଚ ଧମ୍ମଂ; ଅୱିଜ୍ଜାନିରୋଧା ସଙ୍ଖାରନିରୋଧୋତି ସମେଚ୍ଚ ଅଭିସମେଚ୍ଚ ଧମ୍ମଂ; ସଙ୍ଖାରନିରୋଧା ୱିଞ୍ଞାଣନିରୋଧୋତି ସମେଚ୍ଚ ଅଭିସମେଚ୍ଚ ଧମ୍ମଂ; ୱିଞ୍ଞାଣନିରୋଧା ନାମରୂପନିରୋଧୋତି… ନାମରୂପନିରୋଧା ସଳାଯତନନିରୋଧୋତି… ସଳାଯତନନିରୋଧା ଫସ୍ସନିରୋଧୋତି… ଫସ୍ସନିରୋଧା ୱେଦନାନିରୋଧୋତି… ୱେଦନାନିରୋଧା ତଣ୍ହାନିରୋଧୋତି… ତଣ୍ହାନିରୋଧା ଉପାଦାନନିରୋଧୋତି… ଉପାଦାନନିରୋଧା ଭୱନିରୋଧୋତି… ଭୱନିରୋଧା ଜାତିନିରୋଧୋତି… ଜାତିନିରୋଧା ଜରାମରଣନିରୋଧୋତି ସମେଚ୍ଚ ଅଭିସମେଚ୍ଚ ଧମ୍ମଂ; ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ସମେଚ୍ଚ ଅଭିସମେଚ୍ଚ ଧମ୍ମଂ; ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯୋତି… ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋତି… ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦାତି ସମେଚ୍ଚ ଅଭିସମେଚ୍ଚ ଧମ୍ମଂ; ଇମେ ଆସୱାତି ସମେଚ୍ଚ ଅଭିସମେଚ୍ଚ ଧମ୍ମଂ; ଅଯଂ ଆସୱସମୁଦଯୋତି… ଅଯଂ ଆସୱନିରୋଧୋତି… ଅଯଂ ଆସୱନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦାତି ସମେଚ୍ଚ ଅଭିସମେଚ୍ଚ ଧମ୍ମଂ; ଇମେ ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯାତି ସମେଚ୍ଚ ଅଭିସମେଚ୍ଚ ଧମ୍ମଂ; ଇମେ ଧମ୍ମା ପରିଞ୍ଞେଯ୍ଯାତି… ଇମେ ଧମ୍ମା ପହାତବ୍ବାତି… ଇମେ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବାତି … ଇମେ ଧମ୍ମା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବାତି ସମେଚ୍ଚ ଅଭିସମେଚ୍ଚ ଧମ୍ମଂ। ଛନ୍ନଂ ଫସ୍ସାଯତନାନଂ ସମୁଦଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଅସ୍ସାଦଞ୍ଚ ଆଦୀନୱଞ୍ଚ ନିସ୍ସରଣଞ୍ଚ ସମେଚ୍ଚ ଅଭିସମେଚ୍ଚ ଧମ୍ମଂ। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଉପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧାନଂ ସମୁଦଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଅସ୍ସାଦଞ୍ଚ ଆଦୀନୱଞ୍ଚ ନିସ୍ସରଣଞ୍ଚ ସମେଚ୍ଚ ଅଭିସମେଚ୍ଚ ଧମ୍ମଂ। ଚତୁନ୍ନଂ ମହାଭୂତାନଂ ସମୁଦଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଅସ୍ସାଦଞ୍ଚ ଆଦୀନୱଞ୍ଚ ନିସ୍ସରଣଞ୍ଚ ସମେଚ୍ଚ ଅଭିସମେଚ୍ଚ ଧମ୍ମଂ। ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦଯଧମ୍ମଂ ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମନ୍ତି ସମେଚ୍ଚ ଅଭିସମେଚ୍ଚ ଧମ୍ମନ୍ତି – ୱିଦ୍ୱା ଚ ୱେଦେହି ସମେଚ୍ଚ ଧମ୍ମଂ।

ନ ଉଚ୍ଚାୱଚଂ ଗଚ୍ଛତି ଭୂରିପଞ୍ଞୋତି ନ ସଣ୍ଠାରତୋ ସଣ୍ଠାରଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଧମ୍ମକ୍ଖାନତୋ ଧମ୍ମକ୍ଖାନଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଗଣତୋ ଗଣଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଦିଟ୍ଠିଯା ଦିଟ୍ଠିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ପଟିପଦାଯ ପଟିପଦଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ମଗ୍ଗତୋ ମଗ୍ଗଂ ଗଚ୍ଛତି। ଭୂରିପଞ୍ଞୋତି ଭୂରିପଞ୍ଞୋ ମହାପଞ୍ଞୋ ପୁଥୁପଞ୍ଞୋ ହାସପଞ୍ଞୋ ଜୱନପଞ୍ଞୋ ତିକ୍ଖପଞ୍ଞୋ ନିବ୍ବେଧିକପଞ୍ଞୋ। ଭୂରି ୱୁଚ୍ଚତି ପଥୱୀ। ତାଯ ପଥୱିସମାଯ ପଞ୍ଞାଯ ୱିପୁଲାଯ ୱିତ୍ଥତାଯ ସମନ୍ନାଗତୋତି – ନ ଉଚ୍ଚାୱଚଂ ଗଚ୍ଛତି ଭୂରିପଞ୍ଞୋ।

ତେନାହ ଭଗଵା –

‘‘ସଯଂ ସମାଦାଯ ଵତାନି ଜନ୍ତୁ, ଉଚ୍ଚାଵଚଂ ଗଚ୍ଛତି ସଞ୍ଞସତ୍ତୋ;

ଵିଦ୍ୱା ଚ ଵେଦେହି ସମେଚ୍ଚ ଧମ୍ମଂ, ନ ଉଚ୍ଚାଵଚଂ ଗଚ୍ଛତି ଭୂରିପଞ୍ଞୋ’’ତି।

୨୮।

ସ ସବ୍ବଧମ୍ମେସୁ ଵିସେନିଭୂତୋ,ଯଂ କିଞ୍ଚି ଦିଟ୍ଠଂ ଵ ସୁତଂ ମୁତଂ ଵା;

ତମେଵଦସ୍ସିଂ ଵିଵଟଂ ଚରନ୍ତଂ, କେନୀଧ ଲୋକସ୍ମି ଵିକପ୍ପଯେଯ୍ୟ।

ସ ସବ୍ବଧମ୍ମେସୁ ଵିସେନିଭୂତୋ ଯଂ କିଞ୍ଚି ଦିଟ୍ଠଂ ଵ ସୁତଂ ମୁତଂ ଵାତି। ସେନା ଵୁଚ୍ଚତି ମାରସେନା। କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ ମାରସେନା, ଵଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ ମାରସେନା, ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ ମାରସେନା, ରାଗୋ ମାରସେନା, ଦୋସୋ ମାରସେନା, ମୋହୋ ମାରସେନା, କୋଧୋ ମାରସେନା, ଉପନାହୋ…ପେ… ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରା ମାରସେନା।

ଵୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗଵତା –

‘‘କାମା ତେ ପଠମା ସେନା, ଦୁତିଯା ଅରତି ଵୁଚ୍ଚତି;

ତତିଯା ଖୁପ୍ପିପାସା ତେ, ଚତୁତ୍ଥୀ ତଣ୍ହା ଵୁଚ୍ଚତି।

‘‘ପଞ୍ଚମୀ ଥିନମିଦ୍ଧଂ ତେ, ଛଟ୍ଠା ଭୀରୂ ପଵୁଚ୍ଚତି;

ସତ୍ତମୀ ଵିଚିକିଚ୍ଛା ତେ, ମକ୍ଖୋ ଥମ୍ଭୋ ତେ ଅଟ୍ଠମୋ।

‘‘ଲାଭୋ ସିଲୋକୋ ସକ୍କାରୋ, ମିଚ୍ଛାଲଦ୍ଧୋ ଚ ଯୋ ଯସୋ;

ଯୋ ଚତ୍ତାନଂ ସମୁକ୍କଂସେ, ପରେ ଚ ଅଵଜାନତି।

‘‘ଏସା ନମୁଚି ତେ ସେନା, କଣ୍ହସ୍ସାଭିପ୍ପହାରିନୀ;

ନ ନଂ ଅସୁରୋ ଜିନାତି, ଜେତ୍ୱାଵ ଲଭତେ ସୁଖ’’ନ୍ତି।

ଯତୋ ଚତୂହି ଅରିଯମଗ୍ଗେହି ସବ୍ବା ଚ ମାରସେନା ସବ୍ବେ ଚ ପଟିସେନିକରା କିଲେସା ଜିତା ଚ ପରାଜିତା ଚ ଭଗ୍ଗା ଵିପ୍ପଲୁଗ୍ଗା ପରମ୍ମୁଖା, ସୋ ଵୁଚ୍ଚତି ଵିସେନିଭୂତୋ। ସୋ ଦିଟ୍ଠେ ଵିସେନିଭୂତୋ, ସୁତେ ଵିସେନିଭୂତୋ, ମୁତେ ଵିସେନିଭୂତୋ, ଵିଞ୍ଞାତେ ଵିସେନିଭୂତୋତି – ସ ସବ୍ବଧମ୍ମେସୁ ଵିସେନିଭୂତୋ ଯଂ କିଞ୍ଚି ଦିଟ୍ଠଂ ଵ ସୁତଂ ମୁତଂ ଵା।

ତମେଵଦସ୍ସିଂ ଵିଵଟଂ ଚରନ୍ତନ୍ତି। ତମେଵ ସୁଦ୍ଧଦସ୍ସିଂ ଵିସୁଦ୍ଧଦସ୍ସିଂ ପରିସୁଦ୍ଧଦସ୍ସିଂ ଵୋଦାତଦସ୍ସିଂ ପରିଯୋଦାତଦସ୍ସିଂ। ଅଥ ଵା, ସୁଦ୍ଧଦସ୍ସନଂ ଵିସୁଦ୍ଧଦସ୍ସନଂ ପରିସୁଦ୍ଧଦସ୍ସନଂ ଵୋଦାତଦସ୍ସନଂ ପରିଯୋଦାତଦସ୍ସନଂ। ଵିଵଟନ୍ତି ତଣ୍ହାଛଦନଂ ଦିଟ୍ଠିଛଦନଂ କିଲେସଛଦନଂ ଦୁଚ୍ଚରିତଛଦନଂ ଅଵିଜ୍ଜାଛଦନଂ। ତାନି ଛଦନାନି ଵିଵଟାନି ହୋନ୍ତି ଵିଦ୍ଧଂସିତାନି ଉଗ୍ଘାଟିତାନି ସମୁଗ୍ଘାଟିତାନି ପହୀନାନି ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନାନି ଵୂପସନ୍ତାନି ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧାନି ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକାନି ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢାନି। ଚରନ୍ତନ୍ତି ଚରନ୍ତଂ ଵିଚରନ୍ତଂ ଵିହରନ୍ତଂ ଇରିଯନ୍ତଂ ଵତ୍ତେନ୍ତଂ ପାଲେନ୍ତଂ ଯପେନ୍ତଂ ଯାପେନ୍ତନ୍ତି – ତମେଵ ଦସ୍ସିଂ ଵିଵଟଂ ଚରନ୍ତଂ।

କେନୀଧଲୋକସ୍ମି ଵିକପ୍ପଯେଯ୍ୟାତି। କପ୍ପାତି ଦ୍ୱେ କପ୍ପା – ତଣ୍ହାକପ୍ପୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିକପ୍ପୋ ଚ…ପେ… ଅଯଂ ତଣ୍ହାକପ୍ପୋ…ପେ… ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠିକପ୍ପୋ।

ତସ୍ସ ତଣ୍ହାକପ୍ପୋ ପହୀନୋ, ଦିଟ୍ଠିକପ୍ପୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠୋ। ତଣ୍ହାକପ୍ପସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ଦିଟ୍ଠିକପ୍ପସ୍ସ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠତ୍ତା କେନ ରାଗେନ କପ୍ପେୟ୍ୟ, କେନ ଦୋସେନ କପ୍ପେୟ୍ୟ, କେନ ମୋହେନ କପ୍ପେୟ୍ୟ, କେନ ମାନେନ କପ୍ପେୟ୍ୟ, କାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା କପ୍ପେୟ୍ୟ, କେନ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେନ କପ୍ପେୟ୍ୟ, କାଯ ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯ କପ୍ପେୟ୍ୟ, କେହି ଅନୁସଯେହି କପ୍ପେୟ୍ୟ – ରତ୍ତୋତି ୱା ଦୁଟ୍ଠୋତି ୱା ମୂଳ୍ହୋତି ୱା ୱିନିବଦ୍ଧୋତି ୱା ପରାମଟ୍ଠୋତି ୱା ୱିକ୍ଖେପଗତୋତି ୱା ଅନିଟ୍ଠଙ୍ଗତୋତି ୱା ଥାମଗତୋତି ୱା। ତେ ଅଭିସଙ୍ଖାରା ପହୀନା। ଅଭିସଙ୍ଖାରାନଂ ପହୀନତ୍ତା ଗତିଯୋ କେନ କପ୍ପେୟ୍ୟ – ନେରଯିକୋତି ୱା ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିକୋତି ୱା ପେତ୍ତିୱିସଯିକୋତି ୱା ମନୁସ୍ସୋତି ୱା ଦେୱୋତି ୱା ରୂପୀତି ୱା ଅରୂପୀତି ୱା ସଞ୍ଞୀତି ୱା ଅସଞ୍ଞୀତି ୱା ନେୱସଞ୍ଞୀନାସଞ୍ଞୀତି ୱା। ସୋ ହେତୁ ନତ୍ଥି, ପଚ୍ଚଯୋ ନତ୍ଥି, କାରଣଂ ନତ୍ଥି, ଯେନ କପ୍ପେୟ୍ୟ ୱିକପ୍ପେୟ୍ୟ ୱିକପ୍ପଂ ଆପଜ୍ଜେୟ୍ୟ। ଲୋକସ୍ମିନ୍ତି ଅପାଯଲୋକେ ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଦେୱଲୋକେ ଖନ୍ଧଲୋକେ ଧାତୁଲୋକେ ଆଯତନଲୋକେତି – କେନୀଧ ଲୋକସ୍ମିଂ ୱିକପ୍ପଯେୟ୍ୟ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ସ ସବ୍ବଧମ୍ମେସୁ ୱିସେନିଭୂତୋ, ଯଂ କିଞ୍ଚି ଦିଟ୍ଠଂ ୱ ସୁତଂ ମୁତଂ ୱା;

ତମେୱ ଦସ୍ସିଂ ୱିୱଟଂ ଚରନ୍ତଂ, କେନୀଧ ଲୋକସ୍ମି ୱିକପ୍ପଯେୟ୍ୟା''ତି।

୨୯।

ନ କପ୍ପଯନ୍ତି ନ ପୁରେକ୍ଖରୋନ୍ତି, ଅଚ୍ଚନ୍ତସୁଦ୍ଧୀତି ନ ତେ ୱଦନ୍ତି;

ଆଦାନଗନ୍ଥଂ ଗଥିତଂ ୱିସଜ୍ଜ, ଆସଂ ନ କୁବ୍ବନ୍ତି କୁହିଞ୍ଚି ଲୋକେ।

ନ କପ୍ପଯନ୍ତି ନ ପୁରେକ୍ଖରୋନ୍ତୀତି। କପ୍ପାତି ଦ୍ୱେ କପ୍ପା – ତଣ୍ହାକପ୍ପୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିକପ୍ପୋ ଚ…ପେ… ଅଯଂ ତଣ୍ହାକପ୍ପୋ…ପେ… ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠିକପ୍ପୋ। ତେସଂ ତଣ୍ହାକପ୍ପୋ ପହୀନୋ, ଦିଟ୍ଠିକପ୍ପୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠୋ। ତଣ୍ହାକପ୍ପସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା, ଦିଟ୍ଠିକପ୍ପସ୍ସ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠତ୍ତା ତଣ୍ହାକପ୍ପଂ ୱା ଦିଟ୍ଠିକପ୍ପଂ ୱା ନ କପ୍ପେନ୍ତି ନ ଜନେନ୍ତି ନ ସଞ୍ଜନେନ୍ତି ନ ନିବ୍ବତ୍ତେନ୍ତି ନାଭିନିବ୍ବତ୍ତେନ୍ତୀତି – ନ କପ୍ପଯନ୍ତି । ନ ପୁରେକ୍ଖରୋନ୍ତୀତି। ପୁରେକ୍ଖାରାତି ଦ୍ୱେ ପୁରେକ୍ଖାରା – ତଣ୍ହାପୁରେକ୍ଖାରୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିପୁରେକ୍ଖାରୋ ଚ…ପେ… ଅଯଂ ତଣ୍ହାପୁରେକ୍ଖାରୋ…ପେ… ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠିପୁରେକ୍ଖାରୋ। ତେସଂ ତଣ୍ହାପୁରେକ୍ଖାରୋ ପହୀନୋ, ଦିଟ୍ଠିପୁରେକ୍ଖାରୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠୋ। ତଣ୍ହାପୁରେକ୍ଖାରସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା, ଦିଟ୍ଠିପୁରେକ୍ଖାରସ୍ସ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠତ୍ତା ନ ତଣ୍ହଂ ୱା ନ ଦିଟ୍ଠିଂ ୱା ପୁରତୋ କତ୍ୱା ଚରନ୍ତି, ନ ତଣ୍ହାଧଜା ନ ତଣ୍ହାକେତୂ ନ ତଣ୍ହାଧିପତେୟ୍ୟା, ନ ଦିଟ୍ଠିଧଜା ନ ଦିଟ୍ଠିକେତୂ ନ ଦିଟ୍ଠାଧିପତେୟ୍ୟା, ନ ତଣ୍ହାଯ ୱା ନ ଦିଟ୍ଠିଯା ୱା ପରିୱାରିତା ଚରନ୍ତୀତି – ନ କପ୍ପଯନ୍ତି ନ ପୁରେକ୍ଖରୋନ୍ତି।

ଅଚ୍ଚନ୍ତସୁଦ୍ଧୀତି ନ ତେ ୱଦନ୍ତୀତି ଅଚ୍ଚନ୍ତସୁଦ୍ଧିଂ ସଂସାରସୁଦ୍ଧିଂ ଅକିରିଯଦିଟ୍ଠିଂ ସସ୍ସତୱାଦଂ ନ ୱଦନ୍ତି ନ କଥେନ୍ତି ନ ଭଣନ୍ତି ନ ଦୀପଯନ୍ତି ନ ୱୋହରନ୍ତୀତି – ଅଚ୍ଚନ୍ତସୁଦ୍ଧୀତି ନ ତେ ୱଦନ୍ତି।

ଆଦାନଗନ୍ଥଂଗଥିତଂ ୱିସଜ୍ଜାତି। ଗନ୍ଥାତି ଚତ୍ତାରୋ ଗନ୍ଥା – ଅଭିଜ୍ଝା କାଯଗନ୍ଥୋ, ବ୍ୟାପାଦୋ କାଯଗନ୍ଥୋ, ସୀଲବ୍ବତପରାମାସୋ କାଯଗନ୍ଥୋ, ଇଦଂସଚ୍ଚାଭିନିୱେସୋ କାଯଗନ୍ଥୋ। ଅତ୍ତନୋ ଦିଟ୍ଠିଯା ରାଗୋ ଅଭିଜ୍ଝା କାଯଗନ୍ଥୋ; ପରୱାଦେସୁ ଆଘାତୋ ଅପ୍ପଚ୍ଚଯୋ ବ୍ୟାପାଦୋ କାଯଗନ୍ଥୋ; ଅତ୍ତନୋ ସୀଲଂ ୱା ୱତଂ ୱା ସୀଲୱତଂ ୱା ପରାମସନ୍ତୀତି ସୀଲବ୍ବତପରାମାସୋ କାଯଗନ୍ଥୋ, ଅତ୍ତନୋ ଦିଟ୍ଠି ଇଦଂସଚ୍ଚାଭିନିୱେସୋ କାଯଗନ୍ଥୋ। କିଂକାରଣା ୱୁଚ୍ଚତି ଆଦାନଗନ୍ଥୋ? ତେହି ଗନ୍ଥେହି ରୂପଂ ଆଦିଯନ୍ତି ଉପାଦିଯନ୍ତି ଗଣ୍ହନ୍ତି ପରାମସନ୍ତି ଅଭିନିୱିସନ୍ତି; ୱେଦନଂ…ପେ… ସଞ୍ଞଂ… ସଙ୍ଖାରେ… ୱିଞ୍ଞାଣଂ… ଗତିଂ … ଉପପତ୍ତିଂ… ପଟିସନ୍ଧିଂ… ଭୱଂ… ସଂସାରୱଟ୍ଟଂ ଆଦିଯନ୍ତି ଉପାଦିଯନ୍ତି ଗଣ୍ହନ୍ତି ପରାମସନ୍ତି ଅଭିନିୱିସନ୍ତି। ତଂକାରଣା ୱୁଚ୍ଚତି ଆଦାନଗନ୍ଥୋ। ୱିସଜ୍ଜାତି ଗନ୍ଥେ ୱୋସଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱା – ୱିସଜ୍ଜ। ଅଥ ୱା ଗନ୍ଥେ ଗଧିତେ ଗନ୍ଥିତେ ବନ୍ଧେ ୱିବନ୍ଧେ ଆବନ୍ଧେ ଲଗ୍ଗେ ଲଗ୍ଗିତେ ପଲିବୁଦ୍ଧେ ବନ୍ଧନେ ପୋଟଯିତ୍ୱା – [ଫୋଟଯିତ୍ୱା (ସ୍ୟା।)] ୱିସଜ୍ଜ। ଯଥା ୱୟ୍ହଂ ୱା ରଥଂ ୱା ସକଟଂ ୱା ସନ୍ଦମାନିକଂ ୱା ସଜ୍ଜଂ ୱିସଜ୍ଜଂ କରୋନ୍ତି ୱିକୋପେନ୍ତି; ଏୱମେୱ ଗନ୍ଥେ ୱୋସଜ୍ଜିତ୍ୱା – ୱିସଜ୍ଜ। ଅଥ ୱା ଗନ୍ଥେ ଗଧିତେ ଗନ୍ଥିତେ ବନ୍ଧେ ୱିବନ୍ଧେ ଆବନ୍ଧେ ଲଗ୍ଗେ ଲଗ୍ଗିତେ ପଲିବୁଦ୍ଧେ ବନ୍ଧନେ ପୋଟଯିତ୍ୱା ୱିସଜ୍ଜାତି – ଆଦାନଗନ୍ଥଂ ଗଥିତଂ ୱିସଜ୍ଜ।

ଆସଂ ନ କୁବ୍ବନ୍ତି କୁହିଞ୍ଚି ଲୋକେତି। ଆସା ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ଆସଂ ନ କୁବ୍ବନ୍ତୀତି ଆସଂ ନ କୁବ୍ବନ୍ତି ନ ଜନେନ୍ତି ନ ସଞ୍ଜନେନ୍ତି ନ ନିବ୍ବତ୍ତେନ୍ତି ନ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେନ୍ତି। କୁହିଞ୍ଚୀତି କୁହିଞ୍ଚି କିମ୍ହିଚି କତ୍ଥଚି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱା ବହିଦ୍ଧା ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧା ୱା।

ଲୋକେତି ଅପାୟଲୋକେ…ପେ… ଆୟତନଲୋକେତି – ଆସଂ ନ କୁବ୍ବନ୍ତି କୁହିଞ୍ଚି ଲୋକେ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ନ କପ୍ପୟନ୍ତି ନ ପୁରେକ୍ଖରୋନ୍ତି, ଅଚ୍ଚନ୍ତସୁଦ୍ଧୀତି ନ ତେ ୱଦନ୍ତି;

ଆଦାନଗନ୍ଥଂ ଗଥିତଂ ୱିସଜ୍ଜ, ଆସଂ ନ କୁବ୍ବନ୍ତି କୁହିଞ୍ଚି ଲୋକେ’’ତି।

୩୦।

ସୀମାତିଗୋବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତସ୍ସ ନତ୍ଥି, ଞତ୍ୱା ଚ ଦିସ୍ୱା ଚ ସମୁଗ୍ଗହୀତଂ;

ନ ରାଗରାଗୀ ନ ୱିରାଗରତ୍ତୋ, ତସ୍ସୀଧ ନତ୍ଥି ପରମୁଗ୍ଗହୀତଂ।

ସୀମାତିଗୋବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତସ୍ସ ନତ୍ଥି, ଞତ୍ୱା ଚ ଦିସ୍ୱା ଚ ସମୁଗ୍ଗହୀତନ୍ତି। ସୀମାତି ଚତସ୍ସୋ ସୀମାୟୋ – ସକ୍କାୟଦିଟ୍ଠି, ୱିଚିକିଚ୍ଛା, ସୀଲବ୍ବତପରାମାସୋ, ଦିଟ୍ଠାନୁସୟୋ, ୱିଚିକିଚ୍ଛାନୁସୟୋ, ତଦେକଟ୍ଠା ଚ କିଲେସା – ଅୟଂ ପଠମା ସୀମା। ଓଳାରିକଂ କାମରାଗସଞ୍ଞୋଜନଂ, ପଟିଘସଞ୍ଞୋଜନଂ, ଓଳାରିକୋ କାମରାଗାନୁସୟୋ, ପଟିଘାନୁସୟୋ, ତଦେକଟ୍ଠା ଚ କିଲେସା – ଅୟଂ ଦୁତିୟା ସୀମା। ଅନୁସହଗତଂ କାମରାଗସଞ୍ଞୋଜନଂ, ପଟିଘସଞ୍ଞୋଜନଂ, ଅନୁସହଗତୋ କାମରାଗାନୁସୟୋ, ପଟିଘାନୁସୟୋ, ତଦେକଟ୍ଠା ଚ କିଲେସା – ଅୟଂ ତତିୟା ସୀମା। ରୂପରାଗୋ ଅରୂପରାଗୋ ମାନୋ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ଅୱିଜ୍ଜା, ମାନାନୁସୟୋ ଭୱରାଗାନୁସୟୋ ଅୱିଜ୍ଜାନୁସୟୋ, ତଦେକଟ୍ଠା ଚ କିଲେସା – ଅୟଂ ଚତୁତ୍ଥା ସୀମା। ଯତୋ ଚ ଚତୂହି ଅରିୟମଗ୍ଗେହି ଇମା ଚତସ୍ସୋ ସୀମାୟୋ ଅତିକ୍କନ୍ତୋ ହୋତି ସମତିକ୍କନ୍ତୋ ୱୀତିୱତ୍ତୋ, ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ସୀମାତିଗୋ। ବ୍ରାହ୍ମଣୋତି ସତ୍ତନ୍ନଂ ଧମ୍ମାନଂ ବାହିତତ୍ତା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ – ସକ୍କାୟଦିଟ୍ଠି ବାହିତା ହୋତି, ୱିଚିକିଚ୍ଛା ବାହିତା ହୋତି , ସୀଲବ୍ବତପରାମାସୋ ବାହିତୋ ହୋତି…ପେ… ଅସିତୋ ତାଦି ପୱୁଚ୍ଚତେ ସ ବ୍ରହ୍ମା। ତସ୍ସାତି ଅରହତୋ ଖୀଣାସୱସ୍ସ।

ଞତ୍ୱାତି ପରଚିତ୍ତଞାଣେନ ୱା ଞତ୍ୱା ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିଞାଣେନ ୱା ଞତ୍ୱା। ଦିସ୍ୱାତି ମଂସଚକ୍ଖୁନା ୱା ଦିସ୍ୱା ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁନା ୱା ଦିସ୍ୱା। ସୀମାତିଗୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତସ୍ସ ନତ୍ଥି, ଞତ୍ୱାଚ ଦିସ୍ୱା ଚ ସମୁଗ୍ଗହୀତନ୍ତି। ତସ୍ସ ଇଦଂ ପରମଂ ଅଗ୍ଗଂ ସେଟ୍ଠଂ ୱିସିଟ୍ଠଂ [ୱିସେଟ୍ଠଂ (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ପାମୋକ୍ଖଂ ଉତ୍ତମଂ ପୱରନ୍ତି ଗହିତଂ ପରାମଟ୍ଠଂ ଅଭିନିୱିଟ୍ଠଂ ଅଜ୍ଝୋସିତଂ ଅଧିମୁତ୍ତଂ ନତ୍ଥି ନ ସନ୍ତି ନ ସଂୱିଜ୍ଜତି ନୁପଲବ୍ଭତି, ପହୀନଂ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନଂ ୱୂପସନ୍ତଂ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧଂ ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକଂ ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢନ୍ତି – ସୀମାତିଗୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତସ୍ସ ନତ୍ଥି ଞତ୍ୱା ଚ ଦିସ୍ୱା ଚ ସମୁଗ୍ଗହୀତଂ।

ନ ରାଗରାଗୀ ନ ୱିରାଗରତ୍ତୋତି। ରାଗରତ୍ତା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଯେ ପଞ୍ଚସୁ କାମଗୁଣେସୁ ରତ୍ତା ଗିଦ୍ଧା ଗଧିତା ମୁଚ୍ଛିତା ଅଜ୍ଝୋସନ୍ନା ଲଗ୍ଗା ଲଗ୍ଗିତା ପଲିବୁଦ୍ଧା। ୱିରାଗରତ୍ତା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଯେ ରୂପାୱଚରଅରୂପାୱଚରସମାପତ୍ତୀସୁ ରତ୍ତା ଗିଦ୍ଧା ଗଧିତା ମୁଚ୍ଛିତା ଅଜ୍ଝୋସନ୍ନା ଲଗ୍ଗା ଲଗ୍ଗିତା ପଲିବୁଦ୍ଧା। ନ ରାଗରାଗୀ ନ ୱିରାଗରତ୍ତୋତି ଯତୋ କାମରାଗୋ ଚ ରୂପରାଗୋ ଚ ଅରୂପରାଗୋ ଚ ପହୀନା ହୋନ୍ତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାୱତ୍ଥୁକତା ଅନଭାୱଂକତା [ଅନଭାୱକତା (ସୀ।), ଅନଭାୱଂଗତା (ସ୍ୟା।)] ଆୟତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା। ଏତ୍ତାୱତା ନ ରାଗରାଗୀ ନ ୱିରାଗରତ୍ତୋ।

ତସ୍ସୀଧନତ୍ଥି ପରମୁଗ୍ଗହୀତନ୍ତି। ତସ୍ସାତି ଅରହତୋ ଖୀଣାସୱସ୍ସ। ତସ୍ସ ଇଦଂ ପରମଂ ଅଗ୍ଗଂ ସେଟ୍ଠଂ ୱିସିଟ୍ଠଂ ପାମୋକ୍ଖଂ ଉତ୍ତମଂ ପୱରନ୍ତି ଗହିତଂ ପରାମଟ୍ଠଂ ଅଭିନିୱିଟ୍ଠଂ ଅଜ୍ଝୋସିତଂ ଅଧିମୁତ୍ତଂ ନତ୍ଥି ନ ସନ୍ତି ନ ସଂୱିଜ୍ଜତି ନୁପଲବ୍ଭତି, ପହୀନଂ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନଂ ୱୂପସନ୍ତଂ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧଂ ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକଂ ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢନ୍ତି – ତସ୍ସୀଧ ନତ୍ଥି ପରମୁଗ୍ଗହୀତଂ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ସୀମାତିଗୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତସ୍ସ ନତ୍ଥି, ଞତ୍ୱା ଚ ଦିସ୍ୱା ଚ ସମୁଗ୍ଗହୀତଂ;

ନ ରାଗରାଗୀ ନ ୱିରାଗରତ୍ତୋ, ତସ୍ସୀଧ ନତ୍ଥି ପରମୁଗ୍ଗହୀତ’’ନ୍ତି।

ସୁଦ୍ଧଟ୍ଠକସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସୋ ଚତୁତ୍ଥୋ।

୫। ପରମଟ୍ଠକସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସୋ

ଅଥ ପରମଟ୍ଠକସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସଂ ୱକ୍ଖତି –

୩୧।

ପରମନ୍ତିଦିଟ୍ଠୀସୁ ପରିବ୍ବସାନୋ, ଯଦୁତ୍ତରିଂ କୁରୁତେ ଜନ୍ତୁ ଲୋକେ;

ହୀନାତି ଅଞ୍ଞେ ତତୋ ସବ୍ବମାହ, ତସ୍ମା ୱିୱାଦାନି ଅୱୀତିୱତ୍ତୋ।

ପରମନ୍ତି ଦିଟ୍ଠୀସୁ ପରିବ୍ବସାନୋତି। ସନ୍ତେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଦିଟ୍ଠିଗତିକା। ତେ ଦ୍ୱାସଟ୍ଠିୟା ଦିଟ୍ଠିଗତାନଂ ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରଂ ଦିଟ୍ଠିଗତଂ ''ଇଦଂ ପରମଂ ଅଗ୍ଗଂ ସେଟ୍ଠଂ ୱିସିଟ୍ଠଂ ପାମୋକ୍ଖଂ ଉତ୍ତମଂ ପୱର''ନ୍ତି ଗହେତ୍ୱା ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ପରାମସିତ୍ୱା ଅଭିନିୱିସିତ୍ୱା ସକାୟ ସକାୟ ଦିଟ୍ଠିୟା ୱସନ୍ତି ପୱସନ୍ତି ଆୱସନ୍ତି ପରିୱସନ୍ତି। ଯଥା ଆଗାରିକା ୱା ଘରେସୁ ୱସନ୍ତି, ସାପତ୍ତିକା ୱା ଆପତ୍ତୀସୁ ୱସନ୍ତି, ସକିଲେସା ୱା କିଲେସେସୁ ୱସନ୍ତି; ଏୱମେୱ ସନ୍ତେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଦିଟ୍ଠିଗତିକା। ତେ ଦ୍ୱାସଟ୍ଠିୟା ଦିଟ୍ଠିଗତାନଂ ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରଂ ଦିଟ୍ଠିଗତଂ ''ଇଦଂ ପରମଂ ଅଗ୍ଗଂ ସେଟ୍ଠଂ ୱିସିଟ୍ଠଂ ପାମୋକ୍ଖଂ ଉତ୍ତମଂ ପୱର''ନ୍ତି ଗହେତ୍ୱା ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ପରାମସିତ୍ୱା ଅଭିନିୱିସିତ୍ୱା ସକାୟ ସକାୟ ଦିଟ୍ଠିୟା ୱସନ୍ତି ପୱସନ୍ତି [ସଂୱସନ୍ତି (ସ୍ୟା।) ନତ୍ଥି ସୀହଳଅପୋତ୍ଥକେ] ଆୱସନ୍ତି ପରିୱସନ୍ତୀତି – ପରମନ୍ତି ଦିଟ୍ଠୀସୁ ପରିବ୍ବସାନୋ।

ଯଦୁତ୍ତରିଂକୁରୁତେ ଜନ୍ତୁ ଲୋକେତି। ଯଦନ୍ତି ଯଂ। ଉତ୍ତରିଂ କୁରୁତେତି ଉତ୍ତରିଂ କରୋତି, ଅଗ୍ଗଂ ସେଟ୍ଠଂ ୱିସିଟ୍ଠଂ ପାମୋକ୍ଖଂ ଉତ୍ତମଂ ପୱରଂ କରୋତି ''ଅୟଂ ସତ୍ଥା ସବ୍ବଞ୍ଞୂ''ତି ଉତ୍ତରିଂ କରୋତି, ଅଗ୍ଗଂ ସେଟ୍ଠଂ ୱିସିଟ୍ଠଂ ପାମୋକ୍ଖଂ ଉତ୍ତମଂ ପୱରଂ କରୋତି। ''ଅୟଂ ଧମ୍ମୋ ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ…, ଅୟଂ ଗଣୋ ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ…, ଅୟଂ ଦିଟ୍ଠି ଭଦ୍ଦିକା…, ଅୟଂ ପଟିପଦା ସୁପଞ୍ଞତ୍ତା…, ଅୟଂ ମଗ୍ଗୋ ନିୟ୍ୟାନିକୋ''ତି ଉତ୍ତରିଂ କରୋତି, ଅଗ୍ଗଂ ସେଟ୍ଠଂ ୱିସିଟ୍ଠଂ ପାମୋକ୍ଖଂ ଉତ୍ତମଂ ପୱରଂ କରୋତି ନିବ୍ବତ୍ତେତି ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେତି। ଜନ୍ତୂତି ସତ୍ତୋ ନରୋ…ପେ… ମନୁଜୋ। ଲୋକେତି ଅପାୟଲୋକେ…ପେ… ଆୟତନଲୋକେତି – ଯଦୁତ୍ତରିଂ କୁରୁତେ ଜନ୍ତୁ ଲୋକେ।

ହୀନାତି ଅଞ୍ଞେ ତତୋ ସବ୍ବମାହାତି ଅତ୍ତନୋ ସତ୍ଥାରଂ ଧମ୍ମକ୍ଖାନଂ ଗଣଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ପଟିପଦଂ ମଗ୍ଗଂ ଠପେତ୍ୱା ସବ୍ବେ ପରପ୍ପୱାଦେ ଖିପତି ଉକ୍ଖିପତି ପରିକ୍ଖିପତି। ''ସୋ ସତ୍ଥା ନ ସବ୍ବଞ୍ଞୂ, ଧମ୍ମୋ ନ ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ, ଗଣୋ ନ ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ, ଦିଟ୍ଠି ନ ଭଦ୍ଦିକା, ପଟିପଦା ନ ସୁପଞ୍ଞତ୍ତା, ମଗ୍ଗୋ ନ ନିୟ୍ୟାନିକୋ, ନତ୍ଥେତ୍ଥ ସୁଦ୍ଧି ୱା ୱିସୁଦ୍ଧି ୱା ପରିସୁଦ୍ଧି ୱା ମୁତ୍ତି ୱା ୱିମୁତ୍ତି ୱା ପରିମୁତ୍ତି ୱା, ନତ୍ଥେତ୍ଥ ସୁଜ୍ଝନ୍ତି ୱା ୱିସୁଜ୍ଝନ୍ତି ୱା ପରିସୁଜ୍ଝନ୍ତି ୱା ମୁଚ୍ଚନ୍ତି ୱା ୱିମୁଚ୍ଚନ୍ତି ୱା ପରିମୁଚ୍ଚନ୍ତି ୱା, ହୀନା ନିହୀନା ଓମକା ଲାମକା ଛତୁକ୍କା ପରିତ୍ତା''ତି ଏୱମାହ ଏୱଂ କଥେତି ଏୱଂ ଭଣତି ଏୱଂ ଦୀପୟତି ଏୱଂ ୱୋହରତୀତି – ହୀନାତି ଅଞ୍ଞେ ତତୋ ସବ୍ବମାହ।

ତସ୍ମା ୱିୱାଦାନି ଅୱୀତିୱତ୍ତୋତି। ତସ୍ମାତି ତଂକାରଣା ତଂହେତୁ ତପ୍ପଚ୍ଚୟା ତଂନିଦାନା। ୱିୱାଦାନୀତି ଦିଟ୍ଠିକଲହାନି ଦିଟ୍ଠିଭଣ୍ଡନାନି ଦିଟ୍ଠିୱିଗ୍ଗହାନି ଦିଟ୍ଠିୱିୱାଦାନି ଦିଟ୍ଠିମେଧଗାନି ଚ। ଅୱୀତିୱତ୍ତୋତି ଅନତିକ୍କନ୍ତୋ ଅସମତିକ୍କନ୍ତୋ ଅୱୀତିୱତ୍ତୋତି – ତସ୍ମା ୱିୱାଦାନି ଅୱୀତିୱତ୍ତୋ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ପରମନ୍ତି ଦିଟ୍ଠୀସୁ ପରିବ୍ବସାନୋ, ଯଦୁତ୍ତରିଂ କୁରୁତେ ଜନ୍ତୁ ଲୋକେ;

ହୀନାତି ଅଞ୍ଞେ ତତୋ ସବ୍ବମାହ, ତସ୍ମା ୱିୱାଦାନି ଅୱୀତିୱତ୍ତୋ''ତି।

୩୨।

ଯଦତ୍ତନୀପସ୍ସତି ଆନିସଂସଂ, ଦିଟ୍ଠେ ସୁତେ ସୀଲୱତେ ମୁତେ ୱା;

ତଦେୱ ସୋ ତତ୍ଥ ସମୁଗ୍ଗହାଯ, ନିହୀନତୋ ପସ୍ସତି ସବ୍ବମଞ୍ଞଂ।

ଯଦତ୍ତନୀପସ୍ସତି ଆନିସଂସଂ, ଦିଟ୍ଠେ ସୁତେ ସୀଲୱତେ ମୁତେ ୱାତି। ଯଦତ୍ତନୀତି ଯଂ ଅତ୍ତନି। ଅତ୍ତା ୱୁଚ୍ଚତି ଦିଟ୍ଠିଗତଂ। ଅତ୍ତନୋ ଦିଟ୍ଠିଯା ଦ୍ୱେ ଆନିସଂସେ ପସ୍ସତି – ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକଞ୍ଚ ଆନିସଂସଂ, ସମ୍ପରାଯିକଞ୍ଚ ଆନିସଂସଂ। କତମୋ ଦିଟ୍ଠିଯା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକୋ ଆନିସଂସୋ? ଯଂଦିଟ୍ଠିକୋ ସତ୍ଥା ହୋତି, ତଂଦିଟ୍ଠିକା ସାୱକା ହୋନ୍ତି। ତଂଦିଟ୍ଠିକଂ ସତ୍ଥାରଂ ସାୱକା ସକ୍କରୋନ୍ତି ଗରୁଂ କରୋନ୍ତି ମାନେନ୍ତି ପୂଜେନ୍ତି, ଲଭତି ଚ ତତୋନିଦାନଂ ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ। ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠିଯା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକୋ ଆନିସଂସୋ। କତମୋ ଦିଟ୍ଠିଯା ସମ୍ପରାଯିକୋ ଆନିସଂସୋ? ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠି ଅଲଂ ନାଗତ୍ତାଯ ୱା ସୁପଣ୍ଣତ୍ତାଯ ୱା ଯକ୍ଖତ୍ତାଯ ୱା ଅସୁରତ୍ତାଯ ୱା ଗନ୍ଧବ୍ବତ୍ତାଯ ୱା ମହାରାଜତ୍ତାଯ ୱା ଇନ୍ଦତ୍ତାଯ ୱା ବ୍ରହ୍ମତ୍ତାଯ ୱା ଦେୱତ୍ତାଯ ୱା; ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠି ଅଲଂ ସୁଦ୍ଧିଯା ୱିସୁଦ୍ଧିଯା ପରିସୁଦ୍ଧିଯା ମୁତ୍ତିଯା ୱିମୁତ୍ତିଯା ପରିମୁତ୍ତିଯା; ଇମାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ସୁଜ୍ଝନ୍ତି ୱିସୁଜ୍ଝନ୍ତି ପରିସୁଜ୍ଝନ୍ତି ମୁଚ୍ଚନ୍ତି ୱିମୁଚ୍ଚନ୍ତି ପରିମୁଚ୍ଚନ୍ତି; ଇମାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ସୁଜ୍ଝିସ୍ସାମି ୱିସୁଜ୍ଝିସ୍ସାମି ପରିସୁଜ୍ଝିସ୍ସାମି ମୁଚ୍ଚିସ୍ସାମି ୱିମୁଚ୍ଚିସ୍ସାମି ପରିମୁଚ୍ଚିସ୍ସାମି ଆଯତିଂ ଫଲପାଟିକଙ୍ଖୀ ହୋତି। ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠିଯା ସମ୍ପରାଯିକୋ ଆନିସଂସୋ। ଅତ୍ତନୋ ଦିଟ୍ଠିଯା ଇମେ ଦ୍ୱେ ଆନିସଂସେ ପସ୍ସତି, ଦିଟ୍ଠସୁଦ୍ଧିଯାପି ଦ୍ୱେ ଆନିସଂସେ ପସ୍ସତି, ସୁତସୁଦ୍ଧିଯାପି ଦ୍ୱେ ଆନିସଂସେ ପସ୍ସତି, ସୀଲସୁଦ୍ଧିଯାପି ଦ୍ୱେ ଆନିସଂସେ ପସ୍ସତି, ୱତସୁଦ୍ଧିଯାପି ଦ୍ୱେ ଆନିସଂସେ ପସ୍ସତି, ମୁତସୁଦ୍ଧିଯାପି ଦ୍ୱେ ଆନିସଂସେ ପସ୍ସତି – ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକଞ୍ଚ ଆନିସଂସଂ ସମ୍ପରାଯିକଞ୍ଚ ଆନିସଂସଂ। କତମୋ ମୁତସୁଦ୍ଧିଯା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକୋ ଆନିସଂସୋ? ଯଂଦିଟ୍ଠିକୋ ସତ୍ଥା ହୋତି ତଂଦିଟ୍ଠିକା ସାୱକା ହୋନ୍ତି…ପେ… ଅଯଂ ମୁତସୁଦ୍ଧିଯା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକୋ ଆନିସଂସୋ। କତମୋ ମୁତସୁଦ୍ଧିଯା ସମ୍ପରାଯିକୋ ଆନିସଂସୋ? ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠି ଅଲଂ ନାଗତ୍ତାଯ ୱା…ପେ… ଅଯଂ ମୁତସୁଦ୍ଧିଯା ସମ୍ପରାଯିକୋ ଆନିସଂସୋ। ମୁତସୁଦ୍ଧିଯାପି ଇମେ ଦ୍ୱେ ଆନିସଂସେ ପସ୍ସତି ଦକ୍ଖତି ଓଲୋକେତି ନିଜ୍ଝାଯତି ଉପପରିକ୍ଖତୀତି – ଯଦତ୍ତନୀ ପସ୍ସତି ଆନିସଂସଂ ଦିଟ୍ଠେ ସୁତେ ସୀଲୱତେ ମୁତେ ୱା।

ତଦେୱ ସୋ ତତ୍ଥ ସମୁଗ୍ଗହାଯାତି। ତଦେୱାତି ତଂ ଦିଟ୍ଠିଗତଂ। ତତ୍ଥାତି ସକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ସକାଯ ଖନ୍ତିଯା ସକାଯ ରୁଚିଯା ସକାଯ ଲଦ୍ଧିଯା। ସମୁଗ୍ଗହାଯାତି ଇଦଂ ପରମଂ ଅଗ୍ଗଂ ସେଟ୍ଠଂ ୱିସିଟ୍ଠଂ ପାମୋକ୍ଖଂ ଉତ୍ତମଂ ପୱରନ୍ତି ଗହେତ୍ୱା ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ପରାମସିତ୍ୱା ଅଭିନିୱିସିତ୍ୱାତି – ତଦେୱ ସୋ ତତ୍ଥ ସମୁଗ୍ଗହାଯ।

ନିହୀନତୋପସ୍ସତି ସବ୍ବମଞ୍ଞନ୍ତି। ଅଞ୍ଞଂ ସତ୍ଥାରଂ ଧମ୍ମକ୍ଖାନଂ ଗଣଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ପଟିପଦଂ ମଗ୍ଗଂ ହୀନତୋ ନିହୀନତୋ ଓମକତୋ ଲାମକତୋ ଛତୁକ୍କତୋ ପରିତ୍ତତୋ ଦିସ୍ସତି ପସ୍ସତି ଦକ୍ଖତି ଓଲୋକେତି ନିଜ୍ଝାଯତି ଉପପରିକ୍ଖତୀତି – ନିହୀନତୋ ପସ୍ସତି ସବ୍ବମଞ୍ଞଂ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ଯଦତ୍ତନୀ ପସ୍ସତି ଆନିସଂସଂ, ଦିଟ୍ଠେ ସୁତେ ସୀଲୱତେ ମୁତେ ୱା;

ତଦେୱ ସୋ ତତ୍ଥ ସମୁଗ୍ଗହାଯ, ନିହୀନତୋ ପସ୍ସତି ସବ୍ବମଞ୍ଞ''ନ୍ତି।

୩୩।

ତଂ ୱାପି[ଚାପି (ସୀ।)]ଗନ୍ଥଂ କୁସଲା ୱଦନ୍ତି, ଯଂ ନିସ୍ସିତୋ ପସ୍ସତି ହୀନମଞ୍ଞଂ;

ତସ୍ମା ହି ଦିଟ୍ଠଂ ୱ ସୁତଂ ମୁତଂ ୱା, ସୀଲବ୍ବତଂ ଭିକ୍ଖୁ ନ ନିସ୍ସଯେଯ୍ୟ।

ତଂ ୱାପି ଗନ୍ଥଂ କୁସଲା ୱଦନ୍ତୀତି। କୁସଲାତି ଯେ ତେ ଖନ୍ଧକୁସଲା ଧାତୁକୁସଲା ଆଯତନକୁସଲା ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦକୁସଲା ସତିପଟ୍ଠାନକୁସଲା ସମ୍ମପ୍ପଧାନକୁସଲା ଇଦ୍ଧିପାଦକୁସଲା ଇନ୍ଦ୍ରିଯକୁସଲା ବଲକୁସଲା ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗକୁସଲା ମଗ୍ଗକୁସଲା ଫଲକୁସଲା ନିବ୍ବାନକୁସଲା, ତେ କୁସଲା ଏୱଂ ୱଦନ୍ତି – ''ଗନ୍ଥୋ ଏସୋ, ଲଗ୍ଗନଂ ଏତଂ, ବନ୍ଧନଂ ଏତଂ, ପଲିବୋଧୋ ଏସୋ''ତି। ଏୱଂ ୱଦନ୍ତି ଏୱଂ କଥେନ୍ତି ଏୱଂ ଭଣନ୍ତି ଏୱଂ ଦୀପଯନ୍ତି ଏୱଂ ୱୋହରନ୍ତୀତି – ତଂ ୱାପି ଗନ୍ଥଂ କୁସଲା ୱଦନ୍ତି।

ଯଂ ନିସ୍ସିତୋ ପସ୍ସତି ହୀନମଞ୍ଞନ୍ତି। ଯଂ ନିସ୍ସିତୋତି ଯଂ ସତ୍ଥାରଂ ଧମ୍ମକ୍ଖାନଂ ଗଣଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ପଟିପଦଂ ମଗ୍ଗଂ ନିସ୍ସିତୋ ସନ୍ନିସ୍ସିତୋ ଅଲ୍ଲୀନୋ ଉପଗତୋ ଅଜ୍ଝୋସିତୋ ଅଧିମୁତ୍ତୋ। ପସ୍ସତି ହୀନମଞ୍ଞନ୍ତି ଅଞ୍ଞଂ ସତ୍ଥାରଂ ଧମ୍ମକ୍ଖାନଂ ଗଣଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ପଟିପଦଂ ମଗ୍ଗଂ ହୀନତୋ ନିହୀନତୋ ଓମକତୋ ଲାମକତୋ ଛତୁକ୍କତୋ ପରିତ୍ତତୋ ଦିସ୍ସତି ପସ୍ସତି ଦକ୍ଖତି ଓଲୋକେତି ନିଜ୍ଝାଯତି ଉପନିଜ୍ଝାଯତି ଉପପରିକ୍ଖତୀତି – ଯଂ ନିସ୍ସିତୋ ପସ୍ସତି

ହୀନମଞ୍ଞଂ।

ତସ୍ମା ହି ଦିଟ୍ଠଂ ୱ ସୁତଂ ମୁତଂ ୱା, ସୀଲବ୍ବତଂ ଭିକ୍ଖୁ ନ ନିସ୍ସୟେୟ୍ୟାତି। ତସ୍ମାତି ତସ୍ମା ତଂକାରଣା ତଂହେତୁ ତପ୍ପଚ୍ଚୟା ତଂନିଦାନା ଦିଟ୍ଠଂ ୱା ଦିଟ୍ଠସୁଦ୍ଧିଂ ୱା ସୁତଂ ୱା ସୁତସୁଦ୍ଧିଂ ୱା ମୁତଂ ୱା ମୁତସୁଦ୍ଧିଂ ୱା ସୀଲଂ ୱା ସୀଲସୁଦ୍ଧିଂ ୱା ୱତଂ ୱା ୱତସୁଦ୍ଧିଂ ୱା ନ ନିସ୍ସୟେୟ୍ୟ ନ ଗଣ୍ହେୟ୍ୟ ନ ପରାମସେୟ୍ୟ ନାଭିନିୱେସେୟ୍ୟାତି – ତସ୍ମା ହି ଦିଟ୍ଠଂ ୱ ସୁତଂ ମୁତଂ ୱା ସୀଲବ୍ବତଂ ଭିକ୍ଖୁ ନ ନିସ୍ସୟେୟ୍ୟ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ତଂ ୱାପି ଗନ୍ଥଂ କୁସଲା ୱଦନ୍ତି, ୟଂ ନିସ୍ସିତୋ ପସ୍ସତି ହୀନମଞ୍ଞଂ;

ତସ୍ମା ହି ଦିଟ୍ଠଂ ୱ ସୁତଂ ମୁତଂ ୱା, ସୀଲବ୍ବତଂ ଭିକ୍ଖୁ ନ ନିସ୍ସୟେୟ୍ୟା''ତି।

୩୪।

ଦିଟ୍ଠିମ୍ପିଲୋକସ୍ମିଂ ନ କପ୍ପୟେୟ୍ୟ, ଞାଣେନ ୱା ସୀଲୱତେନ ୱାପି;

ସମୋତି ଅତ୍ତାନମନୂପନେୟ୍ୟ, ହୀନୋ ନ ମଞ୍ଞେଥ ୱିସେସି ୱାପି।

ଦିଟ୍ଠିମ୍ପି ଲୋକସ୍ମିଂ ନ କପ୍ପୟେୟ୍ୟ, ଞାଣେନ ୱା ସୀଲୱତେନ ୱାପୀତି। ଅଟ୍ଠସମାପତ୍ତିଞାଣେନ ୱା ପଞ୍ଚାଭିଞ୍ଞାଞାଣେନ ୱା ମିଚ୍ଛାଞାଣେନ ୱା, ସୀଲେନ ୱା ୱତେନ ୱା ସୀଲବ୍ବତେନ ୱା , ଦିଟ୍ଠିଂ ନ କପ୍ପୟେୟ୍ୟ ନ ଜନେୟ୍ୟ ନ ସଞ୍ଜନେୟ୍ୟ ନ ନିବ୍ବତ୍ତେୟ୍ୟ ନ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେୟ୍ୟ। ଲୋକସ୍ମିନ୍ତି ଅପାୟଲୋକେ… ପେ… ଆୟତନଲୋକେତି – ଦିଟ୍ଠିମ୍ପି ଲୋକସ୍ମିଂ ନ କପ୍ପୟେୟ୍ୟ ଞାଣେନ ୱା ସୀଲୱତେନ ୱାପି।

ସମୋତି ଅତ୍ତାନମନୂପନେୟ୍ୟାତି। ସଦିସୋହମସ୍ମୀତି ଅତ୍ତାନଂ ନ ଉପନେୟ୍ୟ ଜାତିୟା ୱା ଗୋତ୍ତେନ ୱା କୋଲପୁତ୍ତିୟେନ ୱା ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାୟ ୱା ଧନେନ ୱା ଅଜ୍ଝେନେନ ୱା କମ୍ମାୟତନେନ ୱା ସିପ୍ପାୟତନେନ ୱା ୱିଜ୍ଜାଟ୍ଠାନେନ ୱା ସୁତେନ ୱା ପଟିଭାନେନ ୱା ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ୱା ୱତ୍ଥୁନାତି – ସମୋତି ଅତ୍ତାନମନୂପନେୟ୍ୟ।

ହୀନୋ ନ ମଞ୍ଞେଥ ୱିସେସି ୱାପୀତି। ହୀନୋହମସ୍ମୀତି ଅତ୍ତାନଂ ନ ଉପନେୟ୍ୟ ଜାତିୟା ୱା ଗୋତ୍ତେନ ୱା…ପେ… ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ୱା ୱତ୍ଥୁନା। ସେୟ୍ୟୋହମସ୍ମୀତି ଅତ୍ତାନଂ ନ ଉପନେୟ୍ୟ ଜାତିୟା ୱା ଗୋତ୍ତେନ ୱା…ପେ… ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ୱା ୱତ୍ଥୁନାତି – ହୀନୋ ନ ମଞ୍ଞେଥ ୱିସେସି ୱାପି।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ଦିଟ୍ଠିମ୍ପି ଲୋକସ୍ମିଂ ନ କପ୍ପୟେୟ୍ୟ, ଞାଣେନ ୱା ସୀଲୱତେନ ୱାପି;

ସମୋତି ଅତ୍ତାନମନୂପନେୟ୍ୟ, ହୀନୋ ନ ମଞ୍ଞେଥ ୱିସେସି ୱାପୀ''ତି।

୩୫।

ଅତ୍ତଂ ପହାୟ ଅନୁପାଦିୟାନୋ, ଞାଣେନପି ସୋ ନିସ୍ସୟଂ ନୋ କରୋତି;

ସ ୱେ ୱିୟତ୍ତେସୁ ନ ୱଗ୍ଗସାରୀ, ଦିଟ୍ଠିମ୍ପି ସୋ ନ ପଚ୍ଚେତି କିଞ୍ଚି।

ଅତ୍ତଂ ପହାୟ ଅନୁପାଦିୟାନୋତି। ଅତ୍ତଂ ପହାୟାତି ଅତ୍ତଦିଟ୍ଠିଂ ପହାୟ। ଅତ୍ତଂ ପହାୟାତି ଗାହଂ [ଅତ୍ତଗାହଂ (ସୀ। କ।)] ପହାୟ। ଅତ୍ତଂ ପହାୟାତି ତଣ୍ହାୱସେନ ଦିଟ୍ଠିୱସେନ ଗହିତଂ ପରାମଟ୍ଠଂ ଅଭିନିୱିଟ୍ଠଂ ଅଜ୍ଝୋସିତଂ ଅଧିମୁତ୍ତଂ ପହାୟ ପଜହିତ୍ୱା ୱିନୋଦେତ୍ୱା ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରିତ୍ୱା ଅନଭାୱଂ ଗମେତ୍ୱାତି – ଅତ୍ତଂ ପହାୟ। ଅନୁପାଦିୟାନୋତି ଚତୂହି ଉପାଦାନେହି ଅନୁପାଦିୟମାନୋ ଅଗଣ୍ହମାନୋ ଅପରାମାସମାନୋ ଅନଭିନିୱିସମାନୋତି – ଅତ୍ତଂ

ପହାଯ ଅନୁପାଦିଯାନୋ।

ଞାଣେନପି ସୋ ନିସ୍ସଯଂ ନୋ କରୋତୀତି ଅଟ୍ଠସମାପତ୍ତିଞାଣେନ ୱା ପଞ୍ଚାଭିଞ୍ଞାଞାଣେନ ୱା ମିଚ୍ଛାଞାଣେନ ୱା ତଣ୍ହାନିସ୍ସଯଂ ୱା ଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସଯଂ ୱା ନ କରୋତି ନ ଜନେତି ନ ସଞ୍ଜନେତି ନ ନିବ୍ବତ୍ତେତି ନ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେତୀତି – ଞାଣେନପି ସୋ ନିସ୍ସଯଂ ନୋ କରୋତି।

ସୱେ ୱିଯତ୍ତେସୁ ନ ୱଗ୍ଗସାରୀତି ସ ୱେ ୱିଯତ୍ତେସୁ ଭିନ୍ନେସୁ ଦ୍ୱେଜ୍ଝାପନ୍ନେସୁ ଦ୍ୱେଳ୍ହକଜାତେସୁ ନାନାଦିଟ୍ଠିକେସୁ ନାନାଖନ୍ତିକେସୁ ନାନାରୁଚିକେସୁ ନାନାଲଦ୍ଧିକେସୁ ନାନାଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସଯଂ ନିସ୍ସିତେସୁ ଛନ୍ଦାଗତିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତେସୁ ଦୋସାଗତିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତେସୁ ମୋହାଗତିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତେସୁ ଭଯାଗତିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତେସୁ ନ ଛନ୍ଦାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି ନ ଦୋସାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି ନ ମୋହାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି ନ ଭଯାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି ନ ରାଗୱସେନ ଗଚ୍ଛତି ନ ଦୋସୱସେନ ଗଚ୍ଛତି ନ ମୋହୱସେନ ଗଚ୍ଛତି ନ ମାନୱସେନ ଗଚ୍ଛତି ନ ଦିଟ୍ଠିୱସେନ ଗଚ୍ଛତି ନ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚୱସେନ ଗଚ୍ଛତି ନ ୱିଚିକିଚ୍ଛାୱସେନ ଗଚ୍ଛତି ନ ଅନୁସଯୱସେନ ଗଚ୍ଛତି ନ ୱଗ୍ଗେହି ଧମ୍ମେହି ଯାଯତି ନିଯ୍ଯତି ୱୁଯ୍ହତି ସଂହରୀଯତୀତି – ସ ୱେ ୱିଯତ୍ତେସୁ ନ ୱଗ୍ଗସାରୀ।

ଦିଟ୍ଠିମ୍ପିସୋ ନ ପଚ୍ଚେତି କିଞ୍ଚୀତି। ତସ୍ସ ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତାନି ପହୀନାନି ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନାନି ୱୂପସନ୍ତାନି ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧାନି ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକାନି ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢାନି। ସୋ କିଞ୍ଚି ଦିଟ୍ଠିଗତଂ ନ ପଚ୍ଚେତି ନ ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛତୀତି – ଦିଟ୍ଠିମ୍ପି ସୋ ନ ପଚ୍ଚେତି କିଞ୍ଚି।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ଅତ୍ତଂ ପହାଯ ଅନୁପାଦିଯାନୋ, ଞାଣେନପି ସୋ ନିସ୍ସଯଂ ନୋ କରୋତି;

ସ ୱେ ୱିଯତ୍ତେସୁ ନ ୱଗ୍ଗସାରୀ, ଦିଟ୍ଠିମ୍ପି ସୋ ନ ପଚ୍ଚେତି କିଞ୍ଚୀ''ତି।

୩୬।

ଯସ୍ସୂଭଯନ୍ତେପଣିଧୀଧ ନତ୍ଥି, ଭୱାଭୱାଯ ଇଧ ୱା ହୁରଂ ୱା;

ନିୱେସନାତସ୍ସ ନ ସନ୍ତି କେଚି, ଧମ୍ମେସୁ ନିଚ୍ଛେଯ୍ୟ ସମୁଗ୍ଗହୀତଂ।

ଯସ୍ସୂଭଯନ୍ତେ ପଣିଧୀଧ ନତ୍ଥି, ଭୱାଭୱାଯ ଇଧ ୱା ହୁରଂ ୱାତି ଯସ୍ସାତି ଅରହତୋ ଖୀଣାସୱସ୍ସ। ଅନ୍ତୋତି [ଅନ୍ତାତି (ସ୍ୟା।)] ଫସ୍ସୋ ଏକୋ ଅନ୍ତୋ, ଫସ୍ସସମୁଦଯୋ ଦୁତିଯୋ ଅନ୍ତୋ; ଅତୀତୋ ଏକୋ ଅନ୍ତୋ, ଅନାଗତୋ ଦୁତିଯୋ ଅନ୍ତୋ; ସୁଖା ୱେଦନା ଏକୋ ଅନ୍ତୋ, ଦୁକ୍ଖା ୱେଦନା ଦୁତିଯୋ ଅନ୍ତୋ; ନାମଂ ଏକୋ ଅନ୍ତୋ, ରୂପଂ ଦୁତିଯୋ ଅନ୍ତୋ; ଛ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକାନି ଆଯତନାନି ଏକୋ ଅନ୍ତୋ, ଛ ବାହିରାନି ଆଯତନାନି ଦୁତିଯୋ ଅନ୍ତୋ; ସକ୍କାଯୋ ଏକୋ ଅନ୍ତୋ, ସକ୍କାଯସମୁଦଯୋ ଦୁତିଯୋ ଅନ୍ତୋ। ପଣିଧି ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ।

ଭୱାଭୱାଯାତି ଭୱାଭୱାଯ କମ୍ମଭୱାଯ ପୁନବ୍ଭୱାଯ କାମଭୱାଯ, କମ୍ମଭୱାଯ କାମଭୱାଯ ପୁନବ୍ଭୱାଯ ରୂପଭୱାଯ, କମ୍ମଭୱାଯ ରୂପଭୱାଯ ପୁନବ୍ଭୱାଯ ଅରୂପଭୱାଯ, କମ୍ମଭୱାଯ ଅରୂପଭୱାଯ ପୁନବ୍ଭୱାଯ ପୁନପ୍ପୁନଭୱାଯ ପୁନପ୍ପୁନଗତିଯା ପୁନପ୍ପୁନଉପପତ୍ତିଯା ପୁନପ୍ପୁନପଟିସନ୍ଧିଯା ପୁନପ୍ପୁନଅତ୍ତଭାୱାଭିନିବ୍ବତ୍ତିଯା। ଇଧାତି ସକତ୍ତଭାୱୋ, ହୁରାତି ପରତ୍ତଭାୱୋ; ଇଧାତି ସକରୂପୱେଦନାସଞ୍ଞାସଙ୍ଖାରୱିଞ୍ଞାଣଂ, ହୁରାତି ପରରୂପୱେଦନାସଞ୍ଞାସଙ୍ଖାରୱିଞ୍ଞାଣଂ; ଇଧାତି ଛ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକାନି ଆଯତନାନି, ହୁରାତି ଛ ବାହିରାନି ଆଯତନାନି; ଇଧାତି ମନୁସ୍ସଲୋକୋ, ହୁରାତି ଦେୱଲୋକୋ ; ଇଧାତି କାମଧାତୁ, ହୁରାତି ରୂପଧାତୁ ଅରୂପଧାତୁ; ଇଧାତି କାମଧାତୁ ରୂପଧାତୁ। ହୁରାତି ଅରୂପଧାତୁ। ଯସ୍ସୂଭଯନ୍ତେ ପଣିଧୀଧ ନତ୍ଥି ଭୱାଭୱାଯ ଇଧ ୱା ହୁରଂ ୱାତି। ଯସ୍ସ ଉଭୋ ଅନ୍ତେ ଚ ଭୱାଭୱାଯ ଚ ଇଧ ହୁରଞ୍ଚ ପଣିଧି ତଣ୍ହା ନତ୍ଥି ନ ସନ୍ତି ନ ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତି ନୁପଲବ୍ଭନ୍ତି, ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ୱୂପସନ୍ତା ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧା ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକା ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢାତି – ଯସ୍ସୂଭଯନ୍ତେ ପଣିଧୀଧ ନତ୍ଥି ଭୱାଭୱାଯ ଇଧ ୱା ହୁରଂ ୱା।

ନିୱେସନା ତସ୍ସ ନ ସନ୍ତି କେଚୀତି। ନିୱେସନାତି ଦ୍ୱେ ନିୱେସନା – ତଣ୍ହାନିୱେସନା ଚ ଦିଟ୍ଠିନିୱେସନା ଚ…ପେ… ଅଯଂ ତଣ୍ହାନିୱେସନା…ପେ… ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠିନିୱେସନା। ତସ୍ସାତି ଅରହତୋ ଖୀଣାସୱସ୍ସ। ନିୱେସନା ତସ୍ସ ନ ସନ୍ତି କେଚୀତି ନିୱେସନା ତସ୍ସ ନ ସନ୍ତି କେଚି ନତ୍ଥି ନ ସନ୍ତି ନ ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତି ନୁପଲବ୍ଭନ୍ତି, ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ୱୂପସନ୍ତା ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧା ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକା ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢାତି – ନିୱେସନା ତସ୍ସ ନ ସନ୍ତି କେଚି।

ଧମ୍ମେସୁ ନିଚ୍ଛେୟ୍ୟ ସମୁଗ୍ଗହୀତନ୍ତି। ଧମ୍ମେସୂତି ଦ୍ୱାସଟ୍ଠିୟା ଦିଟ୍ଠିଗତେସୁ। ନିଚ୍ଛେୟ୍ୟାତି ନିଚ୍ଛିନିତ୍ୱା ୱିନିଚ୍ଛିନିତ୍ୱା ୱିଚିନିତ୍ୱା ପୱିଚିନିତ୍ୱା ତୁଲୟିତ୍ୱା ତୀରୟିତ୍ୱା ୱିଭାୱୟିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା। ସମୁଗ୍ଗହୀତନ୍ତି ଓଧିଗ୍ଗାହୋ ବିଲଗ୍ଗାହୋ ୱରଗ୍ଗାହୋ କୋଟ୍ଠାସଗ୍ଗାହୋ ଉଚ୍ଚୟଗ୍ଗାହୋ ସମୁଚ୍ଚୟଗ୍ଗାହୋ, ''ଇଦଂ ସଚ୍ଚଂ ତଚ୍ଛଂ ତଥଂ ଭୂତଂ ୟାଥାୱଂ ଅୱିପରୀତ''ନ୍ତି ଗହିତଂ ପରାମଟ୍ଠଂ ଅଭିନିୱିଟ୍ଠଂ ଅଜ୍ଝୋସିତଂ ଅଧିମୁତ୍ତଂ ନତ୍ଥି ନ ସନ୍ତି ନ ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତି ନୁପଲବ୍ଭନ୍ତି, ପହୀନଂ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନଂ ୱୂପସନ୍ତଂ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧଂ ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକଂ ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢନ୍ତି – ଧମ୍ମେସୁ ନିଚ୍ଛେୟ୍ୟ ସମୁଗ୍ଗହୀତଂ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ୟସ୍ସୂଭୟନ୍ତେ ପଣିଧୀଧ ନତ୍ଥି, ଭୱାଭୱାୟ ଇଧ ୱା ହୁରଂ ୱା;

ନିୱେସନା ତସ୍ସ ନ ସନ୍ତି କେଚି, ଧମ୍ମେସୁ ନିଚ୍ଛେୟ୍ୟ ସମୁଗ୍ଗହୀତ''ନ୍ତି।

୩୭।

ତସ୍ସୀଧ ଦିଟ୍ଠେ ୱ ସୁତେ ମୁତେ ୱା, ପକପ୍ପିତା ନତ୍ଥି ଅଣୂପି ସଞ୍ଞା;

ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଦିଟ୍ଠିମନାଦିୟାନଂ, କେନୀଧ ଲୋକସ୍ମିଂ ୱିକପ୍ପୟେୟ୍ୟ।

ତସ୍ସୀଧଦିଟ୍ଠେ ୱ ସୁତେ ମୁତେ ୱା, ପକପ୍ପିତା ନତ୍ଥି ଅଣୂପି ସଞ୍ଞାତି। ତସ୍ସାତି ଅରହତୋ ଖୀଣାସୱସ୍ସ। ତସ୍ସ ଦିଟ୍ଠେ ୱା ଦିଟ୍ଠସୁଦ୍ଧିୟା ୱା ସୁତେ ୱା ସୁତସୁଦ୍ଧିୟା ୱା ମୁତେ ୱା ମୁତସୁଦ୍ଧିୟା ୱା ସଞ୍ଞାପୁବ୍ବଙ୍ଗମତା ସଞ୍ଞାୱିକପ୍ପୟେୟ୍ୟତା ସଞ୍ଞାୱିଗ୍ଗହେନ ସଞ୍ଞାୟ ଉଟ୍ଠପିତା ସମୁଟ୍ଠପିତା କପ୍ପିତା ପକପ୍ପିତା ସଙ୍ଖତା ଅଭିସଙ୍ଖତା ସଣ୍ଠପିତା, ଦିଟ୍ଠି ନତ୍ଥି ନ ସନ୍ତି ନ ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତି ନୁପଲବ୍ଭନ୍ତି, ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ୱୂପସନ୍ତା ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧା ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକା ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢାତି – ତସ୍ସୀଧ ଦିଟ୍ଠେ ୱ ସୁତେ ମୁତେ ୱା ପକପ୍ପିତା ନତ୍ଥି ଅଣୂପି ସଞ୍ଞା।

ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଦିଟ୍ଠିମନାଦିୟାନନ୍ତି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋତି ସତ୍ତନ୍ନଂ ଧମ୍ମାନଂ ବାହିତତ୍ତା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ – ସକ୍କାୟଦିଟ୍ଠି ବାହିତା ହୋତି…ପେ… ଅସିତୋ ତାଦି ପୱୁଚ୍ଚତେ ସ ବ୍ରହ୍ମା। ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଦିଟ୍ଠିମନାଦିୟାନନ୍ତି। ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଦିଟ୍ଠିମନାଦିୟନ୍ତଂ ଅଗଣ୍ହନ୍ତଂ ଅପରାମସନ୍ତଂ ଅନଭିନିୱେସନ୍ତନ୍ତି – ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଦିଟ୍ଠିମନାଦିୟାନଂ।

କେନୀଧ ଲୋକସ୍ମିଂ ୱିକପ୍ପୟେୟ୍ୟାତି। କପ୍ପାତି ଦ୍ୱେ କପ୍ପା – ତଣ୍ହାକପ୍ପୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିକପ୍ପୋ ଚ…ପେ… ଅୟଂ ତଣ୍ହାକପ୍ପୋ…ପେ… ଅୟଂ ଦିଟ୍ଠିକପ୍ପୋ। ତସ୍ସ ତଣ୍ହାକପ୍ପୋ ପହୀନୋ, ଦିଟ୍ଠିକପ୍ପୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠୋ। ତଣ୍ହାକପ୍ପସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା, ଦିଟ୍ଠିକପ୍ପସ୍ସ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠତ୍ତା କେନ ରାଗେନ କପ୍ପେୟ୍ୟ କେନ ଦୋସେନ କପ୍ପେୟ୍ୟ କେନ ମୋହେନ କପ୍ପେୟ୍ୟ କେନ ମାନେନ କପ୍ପେୟ୍ୟ କାୟ ଦିଟ୍ଠିୟା କପ୍ପେୟ୍ୟ କେନ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେନ କପ୍ପେୟ୍ୟ କାୟ ୱିଚିକିଚ୍ଛାୟ କପ୍ପେୟ୍ୟ କେହି ଅନୁସୟେହି କପ୍ପେୟ୍ୟ – ରତ୍ତୋତି ୱା ଦୁଟ୍ଠୋତି ୱା ମୂଳ୍ହୋତି ୱା ୱିନିବଦ୍ଧୋତି ୱା ପରାମଟ୍ଠୋତି ୱା ୱିକ୍ଖେପଗତୋତି ୱା ଅନିଟ୍ଠଙ୍ଗତୋତି ୱା ଥାମଗତୋତି ୱା। ତେ ଅଭିସଙ୍ଖାରା ପହୀନା। ଅଭିସଙ୍ଖାରାନଂ ପହୀନତ୍ତା ଗତିୟୋ କେନ କପ୍ପେୟ୍ୟ – ନେରୟିକୋତି ୱା ତିରଚ୍ଛାନୟୋନିକୋତି ୱା ପେତ୍ତିୱିସୟିକୋତି ୱା ମନୁସ୍ସୋତି ୱା ଦେୱୋତି ୱା ରୂପୀତି ୱା ଅରୂପୀତି ୱା ସଞ୍ଞୀତି ୱା ଅସଞ୍ଞୀତି ୱା ନେୱସଞ୍ଞୀନାସଞ୍ଞୀତି ୱା। ସୋ ହେତୁ ନତ୍ଥି ପଚ୍ଚୟୋ ନତ୍ଥି କାରଣଂ ନତ୍ଥି, ୟେନ କପ୍ପେୟ୍ୟ ୱିକପ୍ପେୟ୍ୟ ୱିକପ୍ପଂ ଆପଜ୍ଜେୟ୍ୟ। ଲୋକସ୍ମିନ୍ତି ଅପାୟଲୋକେ…ପେ… ଆୟତନଲୋକେତି – କେନୀଧ ଲୋକସ୍ମିଂ ୱିକପ୍ପୟେୟ୍ୟ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ତସ୍ସୀଧ ଦିଟ୍ଠେ ୱ ସୁତେ ମୁତେ ୱା, ପକପ୍ପିତା ନତ୍ଥି ଅଣୂପି ସଞ୍ଞା;

ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଦିଟ୍ଠିମନାଦିୟାନଂ, କେନୀଧ ଲୋକସ୍ମିଂ ୱିକପ୍ପୟେୟ୍ୟା''ତି।

୩୮।

ନକପ୍ପୟନ୍ତି ନ ପୁରେକ୍ଖରୋନ୍ତି, ଧମ୍ମାପି ତେସଂ ନ ପଟିଚ୍ଛିତାସେ;

ନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସୀଲଵତେନ ନେୟ୍ୟୋ, ପାରଙ୍ଗତୋ ନ ପଚ୍ଚେତି ତାଦୀ।

ନ କପ୍ପୟନ୍ତି ନ ପୁରେକ୍ଖରୋନ୍ତୀତି। କପ୍ପାତି ଦ୍ୱେ କପ୍ପା – ତଣ୍ହାକପ୍ପୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିକପ୍ପୋ ଚ। କତମୋ ତଣ୍ହାକପ୍ପୋ? ଯାଵତା ତଣ୍ହାସଙ୍ଖାତେନ ସୀମକତଂ ମରିୟାଦିକତଂ ଓଧିକତଂ ପରିୟନ୍ତକତଂ ପରିଗ୍ଗହିତଂ ମମାୟିତଂ – ''ଇଦଂ ମମଂ, ଏତଂ ମମଂ, ଏତ୍ତକଂ ମମଂ, ଏତ୍ତାଵତା ମମଂ, ମମ ରୂପା ସଦ୍ଦା ଗନ୍ଧା ରସା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା, ଅତ୍ଥରଣା ପାଵୁରଣା ଦାସିଦାସା [ଦାସୀଦାସା (ସ୍ୟା। କ।)] ଅଜେଳକା କୁକ୍କୁଟସୂକରା ହତ୍ଥିଗଵାସ୍ସଵଳଵା ଖେତ୍ତଂ ଵତ୍ଥୁ ହିରଞ୍ଞଂ ସୁଵଣ୍ଣଂ ଗାମନିଗମରାଜଧାନିୟୋ ରଟ୍ଠଞ୍ଚ ଜନପଦୋ ଚ କୋସୋ ଚ କୋଟ୍ଠାଗାରଞ୍ଚ, କେଵଲମ୍ପି ମହାପଥଵିଂ ତଣ୍ହାଵସେନ ମମାୟତି, ଯାଵତା ଅଟ୍ଠସତତଣ୍ହାଵିଚରିତଂ – ଅୟଂ ତଣ୍ହାକପ୍ପୋ। କତମୋ ଦିଟ୍ଠିକପ୍ପୋ? ଵୀସତିଵତ୍ଥୁକା ସକ୍କାୟଦିଟ୍ଠି, ଦସଵତ୍ଥୁକା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି, ଦସଵତ୍ଥୁକା ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଦିଟ୍ଠି, ଯା ଏଵରୂପା ଦିଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତଂ ଦିଟ୍ଠିଗହନଂ ଦିଟ୍ଠିକନ୍ତାରଂ ଦିଟ୍ଠିଵିସୂକାୟିକଂ ଦିଟ୍ଠିଵିପ୍ଫନ୍ଦିତଂ ଦିଟ୍ଠିସଞ୍ଞୋଜନଂ ଗାହୋ ପଟିଗ୍ଗାହୋ ଅଭିନିଵେସୋ ପରାମାସୋ କୁମ୍ମଗ୍ଗୋ ମିଚ୍ଛାପଥୋ ମିଚ୍ଛତ୍ତଂ ତିତ୍ଥାୟତନଂ ଵିପରିୟାସଗ୍ଗାହୋ [ଵିପରିଯେସଗ୍ଗାହୋ (ସୀ। ସ୍ୟା। କ।)] ଵିପରୀତଗ୍ଗାହୋ ଵିପଲ୍ଲାସଗ୍ଗାହୋ ମିଚ୍ଛାଗାହୋ, ଅୟାଥାଵକସ୍ମିଂ ୟାଥାଵକନ୍ତି ଗାହୋ, ଯାଵତା ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତାନି – ଅୟଂ ଦିଟ୍ଠିକପ୍ପୋ। ତେସଂ ତଣ୍ହାକପ୍ପୋ ପହୀନୋ, ଦିଟ୍ଠିକପ୍ପୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠୋ। ତଣ୍ହାକପ୍ପସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା, ଦିଟ୍ଠିକପ୍ପସ୍ସ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠତ୍ତା ତଣ୍ହାକପ୍ପଂ ଵା ଦିଟ୍ଠିକପ୍ପଂ ଵା ନ କପ୍ପେନ୍ତି ନ ଜନେନ୍ତି ନ ସଞ୍ଜନେନ୍ତି ନ ନିବ୍ବତ୍ତେନ୍ତି ନ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେନ୍ତୀତି – ନ କପ୍ପୟନ୍ତି।

ନ ପୁରେକ୍ଖରୋନ୍ତୀତି। ପୁରେକ୍ଖାରାତି ଦ୍ୱେ ପୁରେକ୍ଖାରା – ତଣ୍ହାପୁରେକ୍ଖାରୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିପୁରେକ୍ଖାରୋ ଚ…ପେ… ଅୟଂ ତଣ୍ହାପୁରେକ୍ଖାରୋ…ପେ… ଅୟଂ ଦିଟ୍ଠିପୁରେକ୍ଖାରୋ। ତେସଂ ତଣ୍ହାପୁରେକ୍ଖାରୋ ପହୀନୋ, ଦିଟ୍ଠିପୁରେକ୍ଖାରୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠୋ। ତଣ୍ହାପୁରେକ୍ଖାରସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା, ଦିଟ୍ଠିପୁରେକ୍ଖାରସ୍ସ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠତ୍ତା ନ ତଣ୍ହଂ ଵା ନ ଦିଟ୍ଠିଂ ଵା ପୁରତୋ କତ୍ୱା ଚରନ୍ତି ନ ତଣ୍ହାଧଜା ନ ତଣ୍ହାକେତୁ ନ ତଣ୍ହାଧିପତେୟ୍ୟା ନ ଦିଟ୍ଠିଧଜା ନ ଦିଟ୍ଠିକେତୁ ନ ଦିଟ୍ଠାଧିପତେୟ୍ୟା। ନ ତଣ୍ହାୟ ଵା ନ ଦିଟ୍ଠିୟା ଵା ପରିଵାରେତ୍ୱା ଚରନ୍ତୀତି – ନ କପ୍ପୟନ୍ତି ନ ପୁରେକ୍ଖରୋନ୍ତି।

ଧମ୍ମାପିତେସଂ ନ ପଟିଚ୍ଛିତାସେତି। ଧମ୍ମା ଵୁଚ୍ଚନ୍ତି ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତାନି। ତେସନ୍ତି ତେସଂ ଅରହନ୍ତାନଂ ଖୀଣାସଵାନଂ। ନ ପଟିଚ୍ଛିତାସେତି ''ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ, ଇଦମେଵ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ''ନ୍ତି ନ ପଟିଚ୍ଛିତାସେ। ''ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ… ଅନ୍ତଵା ଲୋକୋ… ଅନନ୍ତଵା ଲୋକୋ… ତଂ ଜୀଵଂ ତଂ ସରୀରଂ… ଅଞ୍ଞଂ ଜୀଵଂ ଅଞ୍ଞଂ ସରୀରଂ… ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା… ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା… ହୋତି ଚ ନ ଚ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା… ନେଵ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେଵ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ''ନ୍ତି ନ ପଟିଚ୍ଛିତାସେତି – ଧମ୍ମାପି ତେସଂ ନ ପଟିଚ୍ଛିତାସେ।

ନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସୀଲଵତେନ ନେୟ୍ୟୋତି। ନାତି ପଟିକ୍ଖେପୋ। ବ୍ରାହ୍ମଣୋତି ସତ୍ତନ୍ନଂ ଧମ୍ମାନଂ ବାହିତତ୍ତା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ – ସକ୍କାୟଦିଟ୍ଠି ବାହିତା ହୋତି… ପେ… ଅସିତୋ ତାଦି ଵୁଚ୍ଚତେ ସ ବ୍ରହ୍ମା । ନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସୀଲଵତେନ ନେୟ୍ୟୋତି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସୀଲେନ ଵା ଵତେନ ଵା ସୀଲବ୍ବତେନ ଵା ନ ୟାୟତି ନ ନିୟ୍ୟତି ନ ଵୁୟ୍ହତି ନ ସଂହରୀୟତୀତି – ନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସୀଲଵତେନ ନେୟ୍ୟୋ।

ପାରଙ୍ଗତୋ ନ ପଚ୍ଚେତି ତାଦୀତି। ପାରଂ ଵୁଚ୍ଚତି ଅମତଂ ନିବ୍ବାନଂ। ଯୋ ସୋ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରସମଥୋ ସବ୍ବୂପଧିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ତଣ୍ହକ୍ଖୟୋ ଵିରାଗୋ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ। ସୋ ପାରଙ୍ଗତୋ ପାରପ୍ପତ୍ତୋ ଅନ୍ତଗତୋ ଅନ୍ତପ୍ପତ୍ତୋ କୋଟିଗତୋ କୋଟିପ୍ପତ୍ତୋ [ଵିହାରୋ] ଜାତିମରଣସଂସାରୋ, ନତ୍ଥି ତସ୍ସ ପୁନବ୍ଭଵୋତି – ପାରଙ୍ଗତୋ। ନ ପଚ୍ଚେତୀତି ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗେନ ଯେ କିଲେସା ପହୀନା, ତେ କିଲେସେ ନ ପୁନେତି ନ ପଚ୍ଚେତି ନ ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛତି। ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗେନ ଯେ କିଲେସା ପହୀନା, ତେ କିଲେସେ ନ ପୁନେତି ନ ପଚ୍ଚେତି ନ ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛତି। ଅନାଗାମିମଗ୍ଗେନ ଯେ କିଲେସା ପହୀନା, ତେ କିଲେସେ ନ ପୁନେତି ନ ପଚ୍ଚେତି ନ ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛତି। ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ଯେ କିଲେସା ପହୀନା, ତେ କିଲେସେ ନ ପୁନେତି ନ ପଚ୍ଚେତି ନ ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛତୀତି – ପାରଙ୍ଗତୋ ନ ପଚ୍ଚେତି। ତାଦୀତି ଅରହା ପଞ୍ଚହାକାରେହି ତାଦୀ – ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠେ ତାଦୀ, ଚତ୍ତାଵୀତି ତାଦୀ, ତିଣ୍ଣାଵୀତି ତାଦୀ, ମୁତ୍ତାଵୀତି ତାଦୀ, ତଂନିଦ୍ଦେସା ତାଦୀ।

କଥଂ ଅରହା ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠେ ତାଦୀ? ଅରହା ଲାଭେପି ତାଦୀ, ଅଲାଭେପି ତାଦୀ, ଯସେପି ତାଦୀ, ଅୟସେପି ତାଦୀ, ପସଂସାୟପି ତାଦୀ, ନିନ୍ଦାୟପି ତାଦୀ, ସୁଖେପି ତାଦୀ, ଦୁକ୍ଖେପି ତାଦୀ। ଏକଞ୍ଚେ ବାହଂ [ଅଙ୍ଗଂ (ସୀ।)] ଗନ୍ଧେନ ଲିମ୍ପେୟ୍ୟୁଂ, ଏକଞ୍ଚେ ବାହଂ [ଅଙ୍ଗଂ (ସୀ।)] ଵାସିୟା ତଚ୍ଛେୟ୍ୟୁଂ – ଅମୁସ୍ମିଂ ନତ୍ଥି ରାଗୋ, ଅମୁସ୍ମିଂ ନତ୍ଥି ପଟିଘଂ, ଅନୁନୟପଟିଘଵିପ୍ପହୀନୋ ଉଗ୍ଘାତିନିଘାତିଵୀତିଵତ୍ତୋ ଅନୁରୋଧଵିରୋଧସମତିକ୍କନ୍ତୋ। ଏଵଂ ଅରହା ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠେ ତାଦୀ।

କଥଂ ଅରହା ଚତ୍ତାୱୀତି ତାଦୀ? ଅରହତୋ ରାଗୋ ଚତ୍ତୋ ୱନ୍ତୋ ମୁତ୍ତୋ ପହୀନୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠୋ। ଦୋସୋ…ପେ… ମୋହୋ… କୋଧୋ… ଉପନାହୋ… ମକ୍ଖୋ… ପଳାସୋ… ଇସ୍ସା… ମଚ୍ଛରିଯଂ… ମାଯା… ସାଠେଯ୍ୟଂ… ଥମ୍ଭୋ… ସାରମ୍ଭୋ… ମାନୋ… ଅତିମାନୋ… ମଦୋ… ପମାଦୋ… ସବ୍ବେ କିଲେସା… ସବ୍ବେ ଦୁଚ୍ଚରିତା… ସବ୍ବେ ଦରଥା… ସବ୍ବେ ପରିଳାହା… ସବ୍ବେ ସନ୍ତାପା… ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରା ଚତ୍ତା ୱନ୍ତା ମୁତ୍ତା ପହୀନା ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠା। ଏୱଂ ଅରହା ଚତ୍ତାୱୀତି ତାଦୀ।

କଥଂ ଅରହା ତିଣ୍ଣାୱୀତି ତାଦୀ? ଅରହା କାମୋଘଂ ତିଣ୍ଣୋ ଭୱୋଘଂ ତିଣ୍ଣୋ ଦିଟ୍ଠୋଘଂ ତିଣ୍ଣୋ ଅୱିଜ୍ଜୋଘଂ ତିଣ୍ଣୋ ସବ୍ବଂ ସଂସାରପଥଂ ତିଣ୍ଣୋ ଉତ୍ତିଣ୍ଣୋ ନିତ୍ତିଣ୍ଣୋ ଅତିକ୍କନ୍ତୋ ସମତିକ୍କନ୍ତୋ ୱୀତିୱତ୍ତୋ । ସୋ ୱୁଟ୍ଠୱାସୋ ଚିଣ୍ଣଚରଣୋ ଜାତିମରଣସଂସାରୋ, ନତ୍ଥି ତସ୍ସ ପୁନବ୍ଭୱୋତି। ଏୱଂ ଅରହା ତିଣ୍ଣାୱୀତି ତାଦୀ।

କଥଂ ଅରହା ମୁତ୍ତାୱୀତି ତାଦୀ? ଅରହତୋ ରାଗା ଚିତ୍ତଂ ମୁତ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତଂ ସୁୱିମୁତ୍ତଂ, ଦୋସା ଚିତ୍ତଂ ମୁତ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତଂ ସୁୱିମୁତ୍ତଂ, ମୋହା ଚିତ୍ତଂ ମୁତ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତଂ ସୁୱିମୁତ୍ତଂ, କୋଧା…ପେ… ଉପନାହା… ମକ୍ଖା… ପଳାସା… ଇସ୍ସାଯ… ମଚ୍ଛରିଯା… ମାଯାଯ… ସାଠେଯ୍ୟା… ଥମ୍ଭା… ସାରମ୍ଭା… ମାନା… ଅତିମାନା… ମଦା… ପମାଦା… ସବ୍ବକିଲେସେହି… ସବ୍ବଦୁଚ୍ଚରିତେହି… ସବ୍ବଦରଥେହି… ସବ୍ବପରିଳାହେହି… ସବ୍ବସନ୍ତାପେହି… ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରେହି ଚିତ୍ତଂ ମୁତ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତଂ ସୁୱିମୁତ୍ତଂ। ଏୱଂ ଅରହା ମୁତ୍ତାୱୀତି ତାଦୀ।

କଥଂ ଅରହା ତଂନିଦ୍ଦେସା ତାଦୀ? ଅରହା ସୀଲେ ସତି ସୀଲୱାତି ତଂନିଦ୍ଦେସା ତାଦୀ; ସଦ୍ଧାଯ ସତି ସଦ୍ଧୋତି ତଂନିଦ୍ଦେସା ତାଦୀ; ୱୀରିଯେ ସତି ୱୀରିଯୱାତି ତଂନିଦ୍ଦେସା ତାଦୀ; ସତିଯା ସତି ସତିମାତି ତଂନିଦ୍ଦେସା ତାଦୀ; ସମାଧିମ୍ହି ସତି ସମାହିତୋତି ତଂନିଦ୍ଦେସା ତାଦୀ; ପଞ୍ଞାଯ ସତି ପଞ୍ଞୱାତି ତଂନିଦ୍ଦେସା ତାଦୀ; ୱିଜ୍ଜାଯ ସତି ତେୱିଜ୍ଜୋତି ତଂନିଦ୍ଦେସା ତାଦୀ; ଅଭିଞ୍ଞାଯ ସତି ଛଳଭିଞ୍ଞୋତି ତଂନିଦ୍ଦେସା ତାଦୀ। ଏୱଂ ଅରହା ତଂନିଦ୍ଦେସା ତାଦୀତି – ପାରଙ୍ଗତୋ ନ ପଚ୍ଚେତି ତାଦୀ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ନ କପ୍ପଯନ୍ତି ନ ପୁରେକ୍ଖରୋନ୍ତି, ଧମ୍ମାପି ତେସଂ ନ ପଟିଚ୍ଛିତାସେ;

ନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସୀଲୱତେନ ନେଯ୍ୟୋ, ପାରଙ୍ଗତୋ ନ ପଚ୍ଚେତି ତାଦୀ’’ତି।

ପରମଟ୍ଠକସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସୋ ପଞ୍ଚମୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୬। ଜରାସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସୋ

ଅଥ ଜରାସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସଂ ୱକ୍ଖତି –

୩୯।

ଅପ୍ପଂୱତ ଜୀୱିତଂ ଇଦଂ, ଓରଂ ୱସ୍ସସତାପି ମିୟ୍ୟତି[ମୀୟତି (ସୀ।)];

ୟୋ ଚେପି ଅତିଚ୍ଚ ଜୀୱତି, ଅଥ ଖୋ ସୋ ଜରସାପି ମିୟ୍ୟତି।

ଅପ୍ପଂ ୱତ ଜୀୱିତଂ ଇଦନ୍ତି। ଜୀୱିତନ୍ତି ଆୟୁ ଠିତି ୟପନା ୟାପନା ଇରିୟନା ୱତ୍ତନା ପାଲନା ଜୀୱିତଂ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ। ଅପି ଚ, ଦ୍ୱୀହି କାରଣେହି ଅପ୍ପକଂ ଜୀୱିତଂ ଥୋକଂ ଜୀୱିତଂ – ଠିତିପରିତ୍ତତାୟ ୱା ଅପ୍ପକଂ ଜୀୱିତଂ, ସରସପରିତ୍ତତାୟ ୱା ଅପ୍ପକଂ ଜୀୱିତଂ। କଥଂ ଠିତିପରିତ୍ତତାୟ ୱା ଅପ୍ପକଂ ଜୀୱିତଂ? ଅତୀତେ ଚିତ୍ତକ୍ଖଣେ ଜୀୱିତ୍ଥ, ନ ଜୀୱତି ନ ଜୀୱିସ୍ସତି; ଅନାଗତେ ଚିତ୍ତକ୍ଖଣେ ଜୀୱିସ୍ସତି, ନ ଜୀୱତି ନ ଜୀୱିତ୍ଥ; ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ଚିତ୍ତକ୍ଖଣେ ଜୀୱତି, ନ ଜୀୱିତ୍ଥ ନ ଜୀୱିସ୍ସତି।

‘‘ଜୀୱିତଂ ଅତ୍ତଭାୱୋ ଚ, ସୁଖଦୁକ୍ଖା ଚ କେୱଲା;

ଏକଚିତ୍ତସମାୟୁତ୍ତା, ଲହୁସୋ ୱତ୍ତତେ ଖଣୋ।

‘‘ଚୁଲ୍ଲାସୀତିସହସ୍ସାନି, କପ୍ପା ତିଟ୍ଠନ୍ତି ୟେ ମରୂ;

ନ ତ୍ୱେୱ ତେପି ଜୀୱନ୍ତି, ଦ୍ୱୀହି ଚିତ୍ତେହି ସଂୟୁତା [ସମୋହିତା (ସୀ। ସ୍ୟା। କ।)]।

‘‘ୟେ ନିରୁଦ୍ଧା ମରନ୍ତସ୍ସ, ତିଟ୍ଠମାନସ୍ସ ୱା ଇଧ;

ସବ୍ବେପି ସଦିସା ଖନ୍ଧା, ଗତା ଅପ୍ପଟିସନ୍ଧିକା।

‘‘ଅନନ୍ତରା ଚ ୟେ ଭଗ୍ଗା, ୟେ ଚ ଭଗ୍ଗା ଅନାଗତା;

ତଦନ୍ତରେ ନିରୁଦ୍ଧାନଂ, ୱେସମଂ ନତ୍ଥି ଲକ୍ଖଣେ।

‘‘ଅନିବ୍ବତ୍ତେନ ନ ଜାତୋ, ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେନ ଜୀୱତି;

ଚିତ୍ତଭଗ୍ଗା ମତୋ ଲୋକୋ, ପଞ୍ଞତ୍ତି ପରମତ୍ଥିୟା।

‘‘ୟଥା ନିନ୍ନା ପୱତ୍ତନ୍ତି, ଛନ୍ଦେନ ପରିଣାମିତା;

ଅଚ୍ଛିନ୍ନଧାରା ୱତ୍ତନ୍ତି, ସଳାୟତନପଚ୍ଚୟା।

‘‘ଅନିଧାନଗତା ଭଗ୍ଗା, ପୁଞ୍ଜୋ ନତ୍ଥି ଅନାଗତେ;

ନିବ୍ବତ୍ତା ୟେ ଚ ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ଆରଗ୍ଗେ ସାସପୂପମା।

‘‘ନିବ୍ବତ୍ତାନଞ୍ଚ ଧମ୍ମାନଂ, ଭଙ୍ଗୋ ନେସଂ ପୁରକ୍ଖତୋ;

ପଲୋକଧମ୍ମା ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ପୁରାଣେହି ଅମିସ୍ସିତା।

‘‘ଅଦସ୍ସନତୋ ଆଯନ୍ତି, ଭଙ୍ଗା ଗଚ୍ଛନ୍ତି ଦସ୍ସନଂ;

ୱିଜ୍ଜୁପ୍ପାଦୋୱ ଆକାସେ, ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ୱଯନ୍ତି ଚା’’ତି।

ଏୱଂ ଠିତିପରିତ୍ତତାଯ ଅପ୍ପକଂ ଜୀୱିତଂ।

କଥଂ ସରସପରିତ୍ତତାଯ ଅପ୍ପକଂ ଜୀୱିତଂ? ଅସ୍ସାସୂପନିବଦ୍ଧଂ [ଅସ୍ସାସୂପନିବନ୍ଧଂ (କ।)] ଜୀୱିତଂ, ପସ୍ସାସୂପନିବଦ୍ଧଂ ଜୀୱିତଂ, ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସୂପନିବଦ୍ଧଂ ଜୀୱିତଂ, ମହାଭୂତୂପନିବଦ୍ଧଂ ଜୀୱିତଂ, କବଳୀକାରାହାରୂପନିବଦ୍ଧଂ ଜୀୱିତଂ, ଉସ୍ମୂପନିବଦ୍ଧଂ ଜୀୱିତଂ, ୱିଞ୍ଞାଣୂପନିବଦ୍ଧଂ ଜୀୱିତଂ। ମୂଲମ୍ପି ଇମେସଂ ଦୁବ୍ବଲଂ, ପୁବ୍ବହେତୂପି ଇମେସଂ ଦୁବ୍ବଲା, ଯେ ପଚ୍ଚଯା ତେପି ଦୁବ୍ବଲା, ଯେପି ପଭାୱିକା ତେପି ଦୁବ୍ବଲା, ସହଭୂପି ଇମେସଂ ଦୁବ୍ବଲା, ସମ୍ପଯୋଗାପି ଇମେସଂ ଦୁବ୍ବଲା, ସହଜାପି ଇମେସଂ ଦୁବ୍ବଲା, ଯାପି ପଯୋଜିକା ସାପି ଦୁବ୍ବଲା। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଇମେ ନିଚ୍ଚଦୁବ୍ବଲା, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅନୱଟ୍ଠିତା ଇମେ। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପରିପାତଯନ୍ତି ଇମେ, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ହି ନତ୍ଥି ତାଯିତା, ନ ଚାପି ଠପେନ୍ତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଇମେ। ଯୋପି ନିବ୍ବତ୍ତକୋ ସୋ ନ ୱିଜ୍ଜତି।

‘‘ନ ଚ କେନଚି କୋଚି ହାଯତି, ଗନ୍ଧବ୍ବା ଚ ଇମେ ହି ସବ୍ବସୋ;

ପୁରିମେହି ପଭାୱିକା ଇମେ, ଯେପି ପଭାୱିକା ତେ ପୁରେ ମତା;

ପୁରିମାପି ଚ ପଚ୍ଛିମାପି ଚ, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନ କଦାଚି ମଦ୍ଦସଂସୂ’’ତି।

ଏୱଂ ସରସପରିତ୍ତତାଯ ଅପ୍ପକଂ ଜୀୱିତଂ।

ଅପି ଚ, ଚାତୁମହାରାଜିକାନଂ [ଚାତୁମ୍ମହାରାଜିକାନଂ (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ଦେୱାନଂ ଜୀୱିତଂ ଉପାଦାଯ ମନୁସ୍ସାନଂ ଅପ୍ପକଂ ଜୀୱିତଂ ପରିତ୍ତଂ ଜୀୱିତଂ ଥୋକଂ ଜୀୱିତଂ ଖଣିକଂ ଜୀୱିତଂ ଲହୁକଂ ଜୀୱିତଂ ଇତ୍ତରଂ ଜୀୱିତଂ ଅନଦ୍ଧନୀଯଂ ଜୀୱିତଂ ନଚିରଟ୍ଠିତିକଂ ଜୀୱିତଂ। ତାୱତିଂସାନଂ ଦେୱାନଂ…ପେ… ଯାମାନଂ ଦେୱାନଂ… ତୁସିତାନଂ ଦେୱାନଂ… ନିମ୍ମାନରତୀନଂ ଦେୱାନଂ… ପରନିମ୍ମିତୱସୱତ୍ତୀନଂ ଦେୱାନଂ… ବ୍ରହ୍ମକାଯିକାନଂ ଦେୱାନଂ ଜୀୱିତଂ ଉପାଦାଯ ମନୁସ୍ସାନଂ ଅପ୍ପକଂ ଜୀୱିତଂ ପରିତ୍ତଂ ଜୀୱିତଂ ଥୋକଂ ଜୀୱିତଂ ଖଣିକଂ ଜୀୱିତଂ ଲହୁକଂ ଜୀୱିତଂ ଇତ୍ତରଂ ଜୀୱିତଂ ଅନଦ୍ଧନୀଯଂ ଜୀୱିତଂ ନଚିରଟ୍ଠିତିକଂ ଜୀୱିତଂ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ‘‘ଅପ୍ପମିଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମନୁସ୍ସାନଂ ଆଯୁ, ଗମନିଯୋ ସମ୍ପରାଯୋ, ମନ୍ତାଯ ବୋଦ୍ଧବ୍ବଂ, କତ୍ତବ୍ବଂ କୁସଲଂ, ଚରିତବ୍ବଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ, ନତ୍ଥି ଜାତସ୍ସ ଅମରଣଂ। ଯୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚିରଂ ଜୀୱତି, ସୋ ୱସ୍ସସତଂ ଅପ୍ପଂ ୱା ଭିୟ୍ୟୋ।

‘‘ଅପ୍ପମାଯୁ ମନୁସ୍ସାନଂ, ହୀଳେଯ୍ୟ ନଂ ସୁପୋରିସୋ;

ଚରେୟ୍ୟାଦିତ୍ତସୀସୋୱ ନତ୍ଥି ମଚ୍ଚୁସ୍ସନାଗମୋ।

‘‘ଅଚ୍ଚଯନ୍ତି ଅହୋରତ୍ତା, ଜୀୱିତଂ ଉପରୁଜ୍ଝତି;

ଆଯୁ ଖିୟ୍ୟତି ମଚ୍ଚାନଂ, କୁନ୍ନଦୀନଂୱ ଓଦକ’’ନ୍ତି।

ଅପ୍ପଂ ୱତ ଜୀୱିତଂ ଇଦଂ।

ଓରଂ ୱସ୍ସସତାପି ମିୟ୍ୟତୀତି। କଲଲକାଲେପି ଚୱତି ମରତି ଅନ୍ତରଧାଯତି ୱିପ୍ପଲୁଜ୍ଜତି, ଅବ୍ବୁଦକାଲେପି ଚୱତି ମରତି ଅନ୍ତରଧାଯତି ୱିପ୍ପଲୁଜ୍ଜତି, ପେସିକାଲେପି ଚୱତି ମରତି ଅନ୍ତରଧାଯତି ୱିପ୍ପଲୁଜ୍ଜତି, ଘନକାଲେପି ଚୱତି ମରତି ଅନ୍ତରଧାଯତି ୱିପ୍ପଲୁଜ୍ଜତି, ପସାଖକାଲେପି ଚୱତି ମରତି ଅନ୍ତରଧାଯତି ୱିପ୍ପଲୁଜ୍ଜତି, ଜାତମତ୍ତୋପି ଚୱତି ମରତି ଅନ୍ତରଧାଯତି ୱିପ୍ପଲୁଜ୍ଜତି, ସୂତିଘରେପି [ପସୂତିଘରେ (ସ୍ୟା।), ସୂତିକଘରେ (କ।)] ଚୱତି ମରତି ଅନ୍ତରଧାଯତି ୱିପ୍ପଲୁଜ୍ଜତି, ଅଦ୍ଧମାସିକୋପି ଚୱତି ମରତି ଅନ୍ତରଧାଯତି ୱିପ୍ପଲୁଜ୍ଜତି, ମାସିକୋପି ଚୱତି ମରତି ଅନ୍ତରଧାଯତି ୱିପ୍ପଲୁଜ୍ଜତି,

ଦ୍ୱେମାସିକୋପି…ପେ… ତେମାସିକୋପି… ଚତୁମାସିକୋପି… ପଞ୍ଚମାସିକୋପି ଚୱତି ମରତି ଅନ୍ତରଧାଯତି ୱିପ୍ପଲୁଜ୍ଜତି, ଛମାସିକୋପି… ସତ୍ତମାସିକୋପି… ଅଟ୍ଠମାସିକୋପି… ନୱମାସିକୋପି… ଦସମାସିକୋପି… ସଂୱଚ୍ଛରିକୋପି ଚୱତି ମରତି ଅନ୍ତରଧାଯତି ୱିପ୍ପଲୁଜ୍ଜତି, ଦ୍ୱେୱସ୍ସିକୋପି… ତିୱସ୍ସିକୋପି… ଚତୁୱସ୍ସିକୋପି… ପଞ୍ଚୱସ୍ସିକୋପି … ଛୱସ୍ସିକୋପି… ସତ୍ତୱସ୍ସିକୋପି… ଅଟ୍ଠୱସ୍ସିକୋପି… ନୱୱସ୍ସିକୋପି… ଦସୱସ୍ସିକୋପି… ୱୀସତିୱସ୍ସିକୋପି… ତିଂସୱସ୍ସିକୋପି… ଚତ୍ତାରୀସୱସ୍ସିକୋପି… ପଞ୍ଞାସୱସ୍ସିକୋପି… ସଟ୍ଠିୱସ୍ସିକୋପି… ସତ୍ତତିୱସ୍ସିକୋପି… ଅସୀତିୱସ୍ସିକୋପି… ନୱୁତିୱସ୍ସିକୋପି ଚୱତି ମରତି ଅନ୍ତରଧାଯତି ୱିପ୍ପଲୁଜ୍ଜତୀତି – ଓରଂ ୱସ୍ସସତାପି ମିୟ୍ୟତି।

ଯୋଚେପି ଅତିଚ୍ଚ ଜୀୱତୀତି। ଯୋ ୱସ୍ସସତଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଜୀୱତି ସୋ ଏକଂ ୱା ୱସ୍ସଂ ଜୀୱତି, ଦ୍ୱେ ୱା ୱସ୍ସାନି ଜୀୱତି, ତୀଣି ୱା ୱସ୍ସାନି ଜୀୱତି, ଚତ୍ତାରି ୱା ୱସ୍ସାନି ଜୀୱତି, ପଞ୍ଚ ୱା ୱସ୍ସାନି ଜୀୱତି…ପେ… ଦସ ୱା ୱସ୍ସାନି ଜୀୱତି, ୱୀସତି ୱା ୱସ୍ସାନି ଜୀୱତି, ତିଂସଂ ୱା ୱସ୍ସାନି ଜୀୱତି, ଚତ୍ତାରୀସଂ ୱା ୱସ୍ସାନି ଜୀୱତୀତି – ଯୋ ଚେପି ଅତିଚ୍ଚ ଜୀୱତି। ଅଥ ଖୋ ସୋ ଜରସାପି ମିୟ୍ୟତୀତି। ଯଦା ଜିଣ୍ଣୋ ହୋତି ୱୁଦ୍ଧୋ ମହଲ୍ଲକୋ ଅଦ୍ଧଗତୋ ୱଯୋଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ ଖଣ୍ଡଦନ୍ତୋ ପଲିତକେସୋ ୱିଲୂନଂ ଖଲିତସିରୋ [ଖଲିତଂ ସିରୋ (ସୀ।)] ୱଲିନଂ ତିଲକାହତଗତ୍ତୋ ୱଙ୍କୋ ଭୋଗ୍ଗୋ ଦଣ୍ଡପରାଯନୋ, ସୋ ଜରାଯପି ଚୱତି ମରତି ଅନ୍ତରଧାଯତି ୱିପ୍ପଲୁଜ୍ଜତି, ନତ୍ଥି ମରଣମ୍ହା ମୋକ୍ଖୋ।

‘‘ଫଲାନମିୱ ପକ୍କାନଂ, ପାତୋ ପତନତୋ [ପପତତୋ (ସୀ।)] ଭଯଂ;

ଏୱଂ ଜାତାନ ମଚ୍ଚାନଂ, ନିଚ୍ଚଂ ମରଣତୋ ଭଯଂ।

‘‘ଯଥାପି କୁମ୍ଭକାରସ୍ସ, କତା ମତ୍ତିକଭାଜନା;

ସବ୍ବେ ଭେଦନପରିଯନ୍ତା, ଏୱଂ ମଚ୍ଚାନ ଜୀୱିତଂ।

‘‘ଦହରା ଚ ମହନ୍ତା ଚ, ଯେ ବାଲା ଯେ ଚ ପଣ୍ଡିତା;

ସବ୍ବେ ମଚ୍ଚୁୱସଂ ଯନ୍ତି, ସବ୍ବେ ମଚ୍ଚୁପରାଯନା।

‘‘ତେସଂ ମଚ୍ଚୁପରେତାନଂ, ଗଚ୍ଛତଂ ପରଲୋକତୋ;

ନ ପିତା ତାଯତେ ପୁତ୍ତଂ, ଞାତୀ ୱା ପନ ଞାତକେ।

‘‘ପେକ୍ଖତଞ୍ଞେୱ ଞାତୀନଂ, ପସ୍ସ ଲାଲପ୍ପତଂ ପୁଥୁ;

ଏକମେକୋୱ ମଚ୍ଚାନଂ, ଗୋୱଜ୍ଝୋ ୱିଯ ନିୟ୍ୟତି;

ଏୱମବ୍ଭାହତୋ ଲୋକୋ, ମଚ୍ଚୁନା ଚ ଜରାଯ ଚା’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ସୋ ଜରସାପି ମିୟ୍ୟତି।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଅପ୍ପଂ ୱତ ଜୀୱିତଂ ଇଦଂ, ଓରଂ ୱସ୍ସସତାପି ମିୟ୍ୟତି;

ଯୋ ଚେପି ଅତିଚ୍ଚ ଜୀୱତି, ଅଥ ଖୋ ସୋ ଜରସାପି ମିୟ୍ୟତୀ’’ତି।

୪୦।

ସୋଚନ୍ତିଜନା ମମାଯିତେ, ନ ହି ସନ୍ତି ନିଚ୍ଚା ପରିଗ୍ଗହା;

ୱିନାଭାୱଂ ସନ୍ତମେୱିଦଂ, ଇତି ଦିସ୍ୱା ନାଗାରମାୱସେ।

ସୋଚନ୍ତି ଜନା ମମାୟିତେତି। ଜନାତି ଖତ୍ତିୟା ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଚ ୱେସ୍ସା ଚ ସୁଦ୍ଦା ଚ ଗହଟ୍ଠା ଚ ପବ୍ବଜିତା ଚ ଦେୱା ଚ ମନୁସ୍ସା ଚ। ମମତ୍ତାତି ଦ୍ୱେ ମମତ୍ତା – ତଣ୍ହାମମତ୍ତଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠିମମତ୍ତଞ୍ଚ…ପେ… ଇଦଂ ତଣ୍ହାମମତ୍ତଂ…ପେ… ଇଦଂ ଦିଟ୍ଠିମମତ୍ତଂ। ମମାୟିତଂ ୱତ୍ଥୁଂ ଅଚ୍ଛେଦସଙ୍କିନୋପି ସୋଚନ୍ତି, ଅଚ୍ଛିଜ୍ଜନ୍ତେପି ସୋଚନ୍ତି, ଅଚ୍ଛିନ୍ନେପି ସୋଚନ୍ତି। ମମାୟିତଂ ୱତ୍ଥୁଂ ୱିପରିଣାମସଙ୍କିନୋପି ସୋଚନ୍ତି, ୱିପରିଣାମନ୍ତେପି ସୋଚନ୍ତି, ୱିପରିଣତେପି ସୋଚନ୍ତି କିଲମନ୍ତି ପରିଦେୱନ୍ତି ଉରତ୍ତାଳିଂ କନ୍ଦନ୍ତି ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତୀତି – ସୋଚନ୍ତି ଜନା ମମାୟିତେ।

ନହି ସନ୍ତି ନିଚ୍ଚା ପରିଗ୍ଗହାତି। ଦ୍ୱେ ପରିଗ୍ଗହା – ତଣ୍ହାପରିଗ୍ଗହୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିପରିଗ୍ଗହୋ ଚ…ପେ… ଅୟଂ ତଣ୍ହାପରିଗ୍ଗହୋ…ପେ… ଅୟଂ ଦିଟ୍ଠିପରିଗ୍ଗହୋ। ତଣ୍ହାପରିଗ୍ଗହୋ ଅନିଚ୍ଚୋ ସଙ୍ଖତୋ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନୋ ଖୟଧମ୍ମୋ ୱୟଧମ୍ମୋ ୱିରାଗଧମ୍ମୋ ନିରୋଧଧମ୍ମୋ ୱିପରିଣାମଧମ୍ମୋ। ଦିଟ୍ଠିପରିଗ୍ଗହୋପି ଅନିଚ୍ଚୋ ସଙ୍ଖତୋ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନୋ ଖୟଧମ୍ମୋ ୱୟଧମ୍ମୋ ୱିରାଗଧମ୍ମୋ ନିରୋଧଧମ୍ମୋ ୱିପରିଣାମଧମ୍ମୋ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ‘‘ପସ୍ସଥ ନୋ ତୁମ୍ହେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଂ ପରିଗ୍ଗହଂ ୟ୍ୱାୟଂ ପରିଗ୍ଗହୋ ନିଚ୍ଚୋ ଧୁୱୋ ସସ୍ସତୋ ଅୱିପରିଣାମଧମ୍ମୋ ସସ୍ସତିସମଂ ତଥେୱ ଠସ୍ସତୀ’’ତି? ‘‘ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ’’। ‘‘ସାଧୁ, ଭିକ୍ଖୱେ! ଅହମ୍ପି ଖୋ ଏତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପରିଗ୍ଗହଂ ନ ସମନୁପସ୍ସାମି, ୟ୍ୱାୟଂ ପରିଗ୍ଗହୋ ନିଚ୍ଚୋ ଧୁୱୋ ସସ୍ସତୋ ଅୱିପରିଣାମଧମ୍ମୋ ସସ୍ସତିସମଂ ତଥେୱ ଠସ୍ସତୀ’’ତି। ପରିଗ୍ଗହା ନିଚ୍ଚା ଧୁୱା ସସ୍ସତା ଅୱିପରିଣାମଧମ୍ମା ନତ୍ଥି ନ ସନ୍ତି ନ ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତି ନ ଲବ୍ଭନ୍ତୀତି – ନ ହି ସନ୍ତି ନିଚ୍ଚା ପରିଗ୍ଗହା।

ୱିନାଭାୱଂ ସନ୍ତମେୱିଦନ୍ତି। ନାନାଭାୱେ ୱିନାଭାୱେ ଅଞ୍ଞଥାଭାୱେ ସନ୍ତେ ସଂୱିଜ୍ଜମାନେ ଉପଲବ୍ଭିୟମାନେ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ‘‘ଅଲଂ, ଆନନ୍ଦ! ମା ସୋଚି ମା ପରିଦେୱି। ନନୁ ଏତଂ, ଆନନ୍ଦ, ମୟା ପଟିକଚ୍ଚେୱ [ପଟିଗଚ୍ଚେୱ (ସୀ।)] ଅକ୍ଖାତଂ – ‘ସବ୍ବେହେୱ ପିୟେହି ମନାପେହି ନାନାଭାୱୋ ୱିନାଭାୱୋ ଅଞ୍ଞଥାଭାୱୋ। ତଂ କୁତେତ୍ଥ, ଆନନ୍ଦ, ଲବ୍ଭା – ୟଂ ତଂ ଜାତଂ ଭୂତଂ ସଙ୍ଖତଂ ପଲୋକଧମ୍ମଂ ତଂ ୱତ ମା ପଲୁଜ୍ଜୀ’ତି! ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି। ପୁରିମାନଂ ପୁରିମାନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ଧାତୂନଂ ଆୟତନାନଂ ୱିପରିଣାମଞ୍ଞଥାଭାୱା ପଚ୍ଛିମା ପଚ୍ଛିମା ଖନ୍ଧା ଚ ଧାତୁୟୋ ଚ ଆୟତନାନି ଚ ପୱତ୍ତନ୍ତୀ’’ତି – ୱିନାଭାୱଂ ସନ୍ତମେୱିଦଂ।

ଇତି ଦିସ୍ୱା ନାଗାରମାୱସେତି। ଇତୀତି ପଦସନ୍ଧି ପଦସଂସଗ୍ଗୋ ପଦପାରିପୂରୀ ଅକ୍ଖରସମୱାୟୋ ବ୍ୟଞ୍ଜନସିଲିଟ୍ଠତା ପଦାନୁପୁବ୍ବତାପେତଂ। ଇତୀତି ଇତି ଦିସ୍ୱା ପସ୍ସିତ୍ୱା ତୁଲୟିତ୍ୱା ତୀରୟିତ୍ୱା ୱିଭାୱୟିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା ମମତ୍ତେସୂତି – ଇତି ଦିସ୍ୱା। ନାଗାରମାୱସେତି ସବ୍ବଂ ଘରାୱାସପଲିବୋଧଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପୁତ୍ତଦାରପଲିବୋଧଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଞାତିପଲିବୋଧଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ମିତ୍ତାମଚ୍ଚପଲିବୋଧଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ସନ୍ନିଧିପଲିବୋଧଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାୟାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅକିଞ୍ଚନଭାୱଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ଏକୋ ଚରେୟ୍ୟ ୱିହରେୟ୍ୟ ଇରିୟେୟ୍ୟ ୱତ୍ତେୟ୍ୟ ପାଲେୟ୍ୟ ୟପେୟ୍ୟ ୟାପେୟ୍ୟାତି – ଇତି ଦିସ୍ୱା ନାଗାରମାୱସେ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ସୋଚନ୍ତି ଜନା ମମାୟିତେ, ନ ହି ସନ୍ତି ନିଚ୍ଚା ପରିଗ୍ଗହା;

ୱିନାଭାୱଂ ସନ୍ତମେୱିଦଂ, ଇତି ଦିସ୍ୱା ନାଗାରମାୱସେ’’ତି।

୪୧।

ମରଣେନପି ତଂ ପହୀୟତି[ପହିୟ୍ୟତି (କ।)]ୟଂ ପୁରିସୋ ମମିଦନ୍ତି ମଞ୍ଞତି;

ଏତମ୍ପିୱିଦିତ୍ୱାନ[ଏତଂ ଦିସ୍ୱାନ (ସୀ। କ।)]ପଣ୍ଡିତୋ, ନ ମମତ୍ତାୟ ନମେଥ ମାମକୋ।

ମରଣେନପି ତଂ ପହୀୟତୀତି। ମରଣନ୍ତି ୟା ତେସଂ ତେସଂ ସତ୍ତାନଂ ତମ୍ହା ତମ୍ହା ସତ୍ତନିକାୟା ଚୁତି ଚୱନତା ଭେଦୋ ଅନ୍ତରଧାନଂ ମଚ୍ଚୁମରଣଂ କାଲଂକିରିୟା ଖନ୍ଧାନଂ ଭେଦୋ କଳେୱରସ୍ସ ନିକ୍ଖେପୋ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସୁପଚ୍ଛେଦୋ। ତନ୍ତି ରୂପଗତଂ ୱେଦନାଗତଂ ସଞ୍ଞାଗତଂ ସଙ୍ଖାରଗତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଗତଂ। ପହୀୟତୀତି ପହୀୟତି ଜହୀୟତି ୱିଜହୀୟତି ଅନ୍ତରଧାୟତି ୱିପ୍ପଲୁଜ୍ଜତି। ଭାସିତମ୍ପି ହେତଂ –

‘‘ପୁବ୍ବେୱ ମଚ୍ଚଂ ୱିଜହନ୍ତି ଭୋଗା, ମଚ୍ଚୋୱ ନେ ପୁବ୍ବତରଂ ଜହାତି;

ଅସସ୍ସତା ଭୋଗିନୋ କାମକାମୀ, ତସ୍ମା ନ ସୋଚାମହଂ ସୋକକାଲେ।

‘‘ଉଦେତି ଆପୂରତି ୱେତି ଚନ୍ଦୋ, ଅତ୍ଥଂ ଗମେତ୍ୱାନ ପଲେତି ସୂରିୟୋ;

ୱିଦିତା ମୟା ସତ୍ତୁକ ଲୋକଧମ୍ମା, ତସ୍ମା ନ ସୋଚାମହଂ ସୋକକାଲେ’’ତି।

ମରଣେନପି ତଂ ପହୀୟତି। ୟଂ ପୁରିସୋ ମମିଦନ୍ତି ମଞ୍ଞତୀତି। ୟନ୍ତି ରୂପଗତଂ ୱେଦନାଗତଂ ସଞ୍ଞାଗତଂ ସଙ୍ଖାରଗତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଗତଂ। ପୁରିସୋତି ସଙ୍ଖା ସମଞ୍ଞା ପଞ୍ଞତ୍ତି ୱୋହାରୋ [ଲୋକୱୋହାରୋ (ସ୍ୟା।)] ନାମଂ ନାମକମ୍ମଂ ନାମଧେୟ୍ୟଂ ନିରୁତ୍ତି ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ଅଭିଲାପୋ। ମମିଦନ୍ତି ମଞ୍ଞତୀତି ତଣ୍ହାମଞ୍ଞନାୟ ମଞ୍ଞତି, ଦିଟ୍ଠିମଞ୍ଞନାୟ ମଞ୍ଞତି, ମାନମଞ୍ଞନାୟ ମଞ୍ଞତି, କିଲେସମଞ୍ଞନାୟ ମଞ୍ଞତି, ଦୁଚ୍ଚରିତମଞ୍ଞନାୟ ମଞ୍ଞତି, ପୟୋଗମଞ୍ଞନାୟ ମଞ୍ଞତି, ୱିପାକମଞ୍ଞନାୟ ମଞ୍ଞତୀତି – ୟଂ ପୁରିସୋ ମମିଦନ୍ତି ମଞ୍ଞତି।

ଏତମ୍ପି ୱିଦିତ୍ୱାନ ପଣ୍ଡିତୋତି। ଏତଂ ଆଦୀନୱଂ ଞତ୍ୱା ଜାନିତ୍ୱା ତୁଲୟିତ୍ୱା ତୀରୟିତ୍ୱା ୱିଭାୱୟିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା ମମତ୍ତେସୂତି, ଏତମ୍ପି ୱିଦିତ୍ୱା ପଣ୍ଡିତୋ ଧୀରୋ ପଣ୍ଡିତୋ ପଞ୍ଞୱା ବୁଦ୍ଧିମା ଞାଣୀ ୱିଭାୱୀ ମେଧାୱୀତି – ଏତମ୍ପି ୱିଦିତ୍ୱାନ ପଣ୍ଡିତୋ।

ନ ମମତ୍ତାୟ ନମେଥ ମାମକୋତି। ମମତ୍ତାତି ଦ୍ୱେ ମମତ୍ତା – ତଣ୍ହାମମତ୍ତଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠିମମତ୍ତଞ୍ଚ…ପେ… ଇଦଂ ତଣ୍ହାମମତ୍ତଂ…ପେ… ଇଦଂ ଦିଟ୍ଠିମମତ୍ତଂ। ମାମକୋତି ବୁଦ୍ଧମାମକୋ ଧମ୍ମମାମକୋ ସଙ୍ଘମାମକୋ। ସୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ମମାୟତି, ଭଗୱା ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ‘‘ୟେ ତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ କୁହା ଥଦ୍ଧା [ବଦ୍ଧା (କ।) ଇତିୱୁ। ୧୦୮] ଲପା ସିଙ୍ଗୀ ଉନ୍ନଳା ଅସମାହିତା, ନ ମେ ତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ମାମକା; ଅପଗତା ଚ ତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ଇମସ୍ମା ଧମ୍ମୱିନୟା। ନ ଚ ତେ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନୟେ ୱୁଦ୍ଧିଂ ୱିରୂଳ୍ହିଂ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି। ୟେ ଚ ଖୋ ତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ନିକ୍କୁହା ନିଲ୍ଲପା ଧୀରା ଅତ୍ଥଦ୍ଧା ସୁସମାହିତା, ତେ ଖୋ ମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ମାମକା; ଅନପଗତା ଚ ତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ଇମସ୍ମା ଧମ୍ମୱିନୟା। ତେ ଚ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନୟେ ୱୁଦ୍ଧିଂ ୱିରୂଳ୍ହିଂ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି’’।

‘‘କୁହା ଥଦ୍ଧା ଲପା ସିଙ୍ଗୀ, ଉନ୍ନଳା ଅସମାହିତା;

ନ ତେ ଧମ୍ମେ ୱିରୂହନ୍ତି, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଦେସିତେ।

‘‘ନିକ୍କୁହା ନିଲ୍ଲପା ଧୀରା, ଅତ୍ଥଦ୍ଧା ସୁସମାହିତା;

ତେ ୱେ ଧମ୍ମେ ୱିରୂହନ୍ତି, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଦେସିତେ’’।

ନ ମମତ୍ତାୟ ନମେଥ ମାମକୋତି। ମାମକୋ ତଣ୍ହାମମତ୍ତଂ ପହାୟ ଦିଟ୍ଠିମମତ୍ତଂ ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ମମତ୍ତାୟ ନ ନମେୟ୍ୟ ନ ଓନମେୟ୍ୟ, ନ ତଂନିନ୍ନୋ ଅସ୍ସ ନ ତପ୍ପୋଣୋ ନ ତପ୍ପବ୍ଭାରୋ ନ ତଦଧିମୁତ୍ତୋ ନ ତଦଧିପତେୟ୍ୟୋତି – ନ ମମତ୍ତାୟ ନମେଥ ମାମକୋ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ମରଣେନପି ତଂ ପହୀୟତି, ୟଂ ପୁରିସୋ ମମିଦନ୍ତି ମଞ୍ଞତି;

ଏତମ୍ପି ୱିଦିତ୍ୱାନ ପଣ୍ଡିତୋ, ନ ମମତ୍ତାୟ ନମେଥ ମାମକୋ’’ତି।

୪୨।

ସୁପିନେନୟଥାପି ସଙ୍ଗତଂ, ପଟିବୁଦ୍ଧୋ ପୁରିସୋ ନ ପସ୍ସତି;

ଏୱମ୍ପି ପିୟାୟିତଂ ଜନଂ, ପେତଂ କାଲଙ୍କତଂ[କାଲକତଂ (ସୀ। ସ୍ୟା।)]ନ ପସ୍ସତି।

ସୁପିନେନ ଯଥାପି ସଙ୍ଗତନ୍ତି। ସଙ୍ଗତଂ ସମାଗତଂ ସମାହିତଂ ସନ୍ନିପତିତନ୍ତି – ସୁପିନେନ ଯଥାପି ସଙ୍ଗତଂ। ପଟିବୁଦ୍ଧୋପୁରିସୋ ନ ପସ୍ସତୀତି ଯଥା ପୁରିସୋ ସୁପିନଗତୋ ଚନ୍ଦଂ ପସ୍ସତି, ସୂରିଯଂ ପସ୍ସତି, ମହାସମୁଦ୍ଦଂ ପସ୍ସତି, ସିନେରୁଂ ପବ୍ବତରାଜାନଂ ପସ୍ସତି, ହତ୍ଥିଂ ପସ୍ସତି, ଅସ୍ସଂ ପସ୍ସତି, ରଥଂ ପସ୍ସତି, ପତ୍ତିଂ ପସ୍ସତି, ସେନାବ୍ୟୂହଂ ପସ୍ସତି, ଆରାମରାମଣେଯ୍ୟକଂ ପସ୍ସତି, ୱନରାମଣେଯ୍ୟକଂ…ପେ… ଭୂମିରାମଣେଯ୍ୟକଂ… ପୋକ୍ଖରଣୀରାମଣେଯ୍ୟକଂ ପସ୍ସତି; ପଟିବୁଦ୍ଧୋ ନ କିଞ୍ଚି ପସ୍ସତୀତି – ପଟିବୁଦ୍ଧୋ ପୁରିସୋ ନ ପସ୍ସତି।

ଏୱମ୍ପି ପିଯାଯିତଂ ଜନନ୍ତି। ଏୱନ୍ତି ଓପମ୍ମସମ୍ପଟିପାଦନଂ। ପିଯାଯିତଂ ଜନନ୍ତି ମମାଯିତଂ ଜନଂ ମାତରଂ ୱା ପିତରଂ ୱା ଭାତରଂ ୱା ଭଗିନିଂ ୱା ପୁତ୍ତଂ ୱା ଧୀତରଂ ୱା ମିତ୍ତଂ ୱା ଅମଚ୍ଚଂ ୱା ଞାତିଂ ୱା ସାଲୋହିତଂ ୱାତି – ଏୱମ୍ପି ପିଯାଯିତଂ ଜନଂ।

ପେତଂକାଲଙ୍କତଂ ନ ପସ୍ସତୀତି। ପେତୋ ୱୁଚ୍ଚତି ମତୋ। କାଲଙ୍କତଂ ନ ପସ୍ସତି ନ ଦକ୍ଖତି ନାଧିଗଚ୍ଛତି ନ ୱିନ୍ଦତି ନ ପଟିଲଭତୀତି – ପେତଂ କାଲଙ୍କତଂ ନ ପସ୍ସତି।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ସୁପିନେନ ଯଥାପି ସଙ୍ଗତଂ, ପଟିବୁଦ୍ଧୋ ପୁରିସୋ ନ ପସ୍ସତି;

ଏୱମ୍ପି ପିଯାଯିତଂ ଜନଂ, ପେତଂ କାଲଙ୍କତଂ ନ ପସ୍ସତୀ''ତି।

୪୩।

ଦିଟ୍ଠାପିସୁତାପି ତେ ଜନା, ଯେସଂ ନାମମିଦଂ ପୱୁଚ୍ଚତି;

ନାମଂଯେୱାୱସିସ୍ସତି, [ନାମମେୱା'ୱସିସ୍ସତି (ସୀ। ସ୍ଯା।)]ଅକ୍ଖେଯ୍ୟଂ ପେତସ୍ସ ଜନ୍ତୁନୋ।

ଦିଟ୍ଠାପି ସୁତାପି ତେ ଜନାତି। ଦିଟ୍ଠାତି ଯେ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣାଭିସମ୍ଭୂତା। ସୁତାତି ଯେ ସୋତୱିଞ୍ଞାଣାଭିସମ୍ଭୂତା । ତେ ଜନାତି ଖତ୍ତିଯା ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଚ ୱେସ୍ସା ଚ ସୁଦ୍ଦା ଚ ଗହଟ୍ଠା ଚ ପବ୍ବଜିତା ଚ ଦେୱା ଚ ମନୁସ୍ସା ଚାତି – ଦିଟ୍ଠାପି ସୁତାପି ତେ ଜନା।

ଯେସଂ ନାମମିଦଂ ପୱୁଚ୍ଚତୀତି। ଯେସନ୍ତି ଯେସଂ ଖତ୍ତିଯାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ୱେସ୍ସାନଂ ସୁଦ୍ଦାନଂ ଗହଟ୍ଠାନଂ ପବ୍ବଜିତାନଂ ଦେୱାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ। ନାମନ୍ତି ସଙ୍ଖା ସମଞ୍ଞା ପଞ୍ଞତ୍ତି ୱୋହାରୋ ନାମଂ ନାମକମ୍ମଂ ନାମଧେଯ୍ୟଂ ନିରୁତ୍ତି ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ଅଭିଲାପୋ। ପୱୁଚ୍ଚତୀତି ୱୁଚ୍ଚତି ପୱୁଚ୍ଚତି କଥୀଯତି ଭଣୀଯତି ଦୀପୀଯତି ୱୋହରୀଯତୀତି – ଯେସଂ ନାମମିଦଂ ପୱୁଚ୍ଚତି।

ନାମଂଯେୱାୱସିସ୍ସତି ଅକ୍ଖେଯ୍ୟନ୍ତି। ରୂପଗତଂ ୱେଦନାଗତଂ ସଞ୍ଞାଗତଂ ସଙ୍ଖାରଗତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଗତଂ ପହୀଯତି ଜହୀଯତି ୱିଜହୀଯତି ଅନ୍ତରଧାଯତି ୱିପ୍ପଲୁଜ୍ଜତି, ନାମଂଯେୱାୱସିସ୍ସତି। ଅକ୍ଖେଯ୍ୟନ୍ତି। ଅକ୍ଖାତୁଂ କଥେତୁଂ ଭଣିତୁଂ ଦୀପଯିତୁଂ ୱୋହରିତୁନ୍ତି – ନାମଂ ଏୱାୱସିସ୍ସତି ଅକ୍ଖେଯ୍ୟଂ। ପେତସ୍ସ ଜନ୍ତୁନୋତି। ପେତସ୍ସାତି ମତସ୍ସ କାଲଙ୍କତସ୍ସ। ଜନ୍ତୁନୋତି ସତ୍ତସ୍ସ ନରସ୍ସ ମାନୱସ୍ସ ପୋସସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଜୀୱସ୍ସ ଜାଗୁସ୍ସ ଜନ୍ତୁସ୍ସ ଇନ୍ଦଗୁସ୍ସ ମନୁଜସ୍ସାତି – ପେତସ୍ସ ଜନ୍ତୁନୋ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ଦିଟ୍ଠାପି ସୁତାପି ତେ ଜନା, ଯେସଂ ନାମମିଦଂ ପୱୁଚ୍ଚତି;

ନାମଂଯେୱାୱସିସ୍ସତି, ଅକ୍ଖେଯ୍ୟଂ ପେତସ୍ସ ଜନ୍ତୁନୋ''ତି।

୪୪।

ସୋକପ୍ପରିଦେୱମଚ୍ଛରଂ, ନ ପଜହନ୍ତି ଗିଦ୍ଧା ମମାଯିତେ;

ତସ୍ମା ମୁନୟୋ ପରିଗ୍ଗହଂ, ହିତ୍ୱା ଅଚରିଂସୁ ଖେମଦସ୍ସିନୋ।

ସୋକପ୍ପରିଦେୱମଚ୍ଛରଂ ନ ପଜହନ୍ତି ଗିଦ୍ଧା ମମାୟିତେତି। ସୋକୋତି ଞାତିବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ଭୋଗବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ରୋଗବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ସୀଲବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ଦିଟ୍ଠିବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ବ୍ୟସନେନ ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ଦୁକ୍ଖଧମ୍ମେନ ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ସୋକୋ ସୋଚନା ସୋଚିତତ୍ତଂ ଅନ୍ତୋସୋକୋ ଅନ୍ତୋପରିସୋକୋ ଅନ୍ତୋଦାହୋ ଅନ୍ତୋପରିଦାହୋ [ଅନ୍ତୋଡାହୋ ଅନ୍ତୋପରିଡାହୋ (ସ୍ୟା।)] ଚେତସୋ ପରିଜ୍ଝାୟନା ଦୋମନସ୍ସଂ ସୋକସଲ୍ଲଂ। ପରିଦେୱୋତି ଞାତିବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ…ପେ… ଦିଟ୍ଠିବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ବ୍ୟସନେନ ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ଦୁକ୍ଖଧମ୍ମେନ ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ଆଦେୱୋ ପରିଦେୱୋ ଆଦେୱନା ପରିଦେୱନା ଆଦେୱିତତ୍ତଂ ପରିଦେୱିତତ୍ତଂ ୱାଚା ପଲାପୋ ୱିପ୍ପଲାପୋ ଲାଲପ୍ପୋ ଲାଲପ୍ପାୟନା ଲାଲପ୍ପାୟିତତ୍ତଂ। ମଚ୍ଛରିୟନ୍ତି ପଞ୍ଚ ମଚ୍ଛରିୟାନି – ଆୱାସମଚ୍ଛରିୟଂ , କୁଲମଚ୍ଛରିୟଂ, ଲାଭମଚ୍ଛରିୟଂ, ୱଣ୍ଣମଚ୍ଛରିୟଂ , ଧମ୍ମମଚ୍ଛରିୟଂ। ୟଂ ଏୱରୂପଂ ମଚ୍ଛରିୟଂ ମଚ୍ଛରାୟନା ମଚ୍ଛରାୟିତତ୍ତଂ ୱେୱିଚ୍ଛଂ କଦରିୟଂ କଟୁକଞ୍ଚୁକତା ଅଗ୍ଗହିତତ୍ତଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ – ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ମଚ୍ଛରିୟଂ। ଅପି ଚ ଖନ୍ଧମଚ୍ଛରିୟମ୍ପି ମଚ୍ଛରିୟଂ, ଧାତୁମଚ୍ଛରିୟମ୍ପି ମଚ୍ଛରିୟଂ, ଆୟତନମଚ୍ଛରିୟମ୍ପି ମଚ୍ଛରିୟଂ ଗାହୋ – ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ମଚ୍ଛରିୟଂ। ଗେଧୋ ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ୟୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ମମତ୍ତାତି ଦ୍ୱେ ମମତ୍ତା – ତଣ୍ହାମମତ୍ତଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠିମମତ୍ତଞ୍ଚ …ପେ… ଇଦଂ ତଣ୍ହାମମତ୍ତଂ…ପେ… ଇଦଂ ଦିଟ୍ଠିମମତ୍ତଂ। ମମାୟିତଂ ୱତ୍ଥୁଂ ଅଚ୍ଛେଦସଙ୍କିନୋପି ସୋଚନ୍ତି, ଅଚ୍ଛିଜ୍ଜନ୍ତେପି ସୋଚନ୍ତି, ଅଚ୍ଛିନ୍ନେପି ସୋଚନ୍ତି, ମମାୟିତଂ ୱତ୍ଥୁଂ ୱିପରିଣାମସଙ୍କିନୋପି ସୋଚନ୍ତି, ୱିପରିଣାମନ୍ତେପି ସୋଚନ୍ତି, ୱିପରିଣତେପି ସୋଚନ୍ତି, ମମାୟିତଂ ୱତ୍ଥୁଂ ଅଚ୍ଛେଦସଙ୍କିନୋପି ପରିଦେୱନ୍ତି, ଅଚ୍ଛିଜ୍ଜନ୍ତେପି ପରିଦେୱନ୍ତି, ଅଚ୍ଛିନ୍ନେପି ପରିଦେୱନ୍ତି। ମମାୟିତଂ ୱତ୍ଥୁଂ ୱିପରିଣାମସଙ୍କିନୋପି ପରିଦେୱନ୍ତି, ୱିପରିଣାମନ୍ତେପି ପରିଦେୱନ୍ତି, ୱିପରିଣତେପି ପରିଦେୱନ୍ତି। ମମାୟିତଂ ୱତ୍ଥୁଂ ରକ୍ଖନ୍ତି ଗୋପେନ୍ତି ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତି ମମାୟନ୍ତି ମଚ୍ଛରାୟନ୍ତି; ମମାୟିତସ୍ମିଂ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ସୋକଂ ନ ଜହନ୍ତି, ପରିଦେୱଂ ନ ଜହନ୍ତି, ମଚ୍ଛରିୟଂ ନ ଜହନ୍ତି, ଗେଧଂ ନ ଜହନ୍ତି ନପ୍ପଜହନ୍ତି ନ ୱିନୋଦେନ୍ତି ନ ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରୋନ୍ତି ନ ଅନଭାୱଂ ଗମେନ୍ତୀତି – ସୋକପ୍ପରିଦେୱମଚ୍ଛରଂ ନପ୍ପଜହନ୍ତି ଗିଦ୍ଧା ମମାୟିତେ।

ତସ୍ମା ମୁନୟୋ ପରିଗ୍ଗହଂ, ହିତ୍ୱା ଅଚରିଂସୁ ଖେମଦସ୍ସିନୋତି। ତସ୍ମାତି ତସ୍ମା ତଂକାରଣା ତଂହେତୁ ତପ୍ପଚ୍ଚୟା ତଂନିଦାନା ଏତଂ ଆଦୀନୱଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନା ମମତ୍ତେସୂତି – ତସ୍ମା। ମୁନୟୋତି ମୋନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଞାଣଂ। ୟା ପଞ୍ଞା ପଜାନନା…ପେ… ଅମୋହୋ ଧମ୍ମୱିଚୟୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି। ତେନ ଞାଣେନ ସମନ୍ନାଗତା ମୁନୟୋ ମୋନପ୍ପତ୍ତା। ତୀଣି ମୋନେୟ୍ୟାନି – କାୟମୋନେୟ୍ୟଂ, ୱଚୀମୋନେୟ୍ୟଂ, ମନୋମୋନେୟ୍ୟଂ…ପେ… ସଙ୍ଗଜାଲମତିଚ୍ଚ ସୋ ମୁନି। ପରିଗ୍ଗହୋତି ଦ୍ୱେ ପରିଗ୍ଗହା – ତଣ୍ହାପରିଗ୍ଗହୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିପରିଗ୍ଗହୋ ଚ…ପେ… ଅୟଂ ତଣ୍ହାପରିଗ୍ଗହୋ…ପେ… ଅୟଂ ଦିଟ୍ଠିପରିଗ୍ଗହୋ। ମୁନୟୋ ତଣ୍ହାପରିଗ୍ଗହଂ ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ଦିଟ୍ଠିପରିଗ୍ଗହଂ ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ଚଜିତ୍ୱା ପଜହିତ୍ୱା ୱିନୋଦେତ୍ୱା ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରିତ୍ୱା ଅନଭାୱଂ ଗମେତ୍ୱା ଅଚରିଂସୁ ୱିହରିଂସୁ ଇରିୟିଂସୁ ୱତ୍ତିଂସୁ ପାଲିଂସୁ ୟପିଂସୁ ୟାପିଂସୁ। ଖେମଦସ୍ସିନୋତି ଖେମଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅମତଂ ନିବ୍ବାନଂ। ୟୋ ସୋ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରସମଥୋ ସବ୍ବୂପଧିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ତଣ୍ହକ୍ଖୟୋ ୱିରାଗୋ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ। ଖେମଦସ୍ସିନୋତି ଖେମଦସ୍ସିନୋ ତାଣଦସ୍ସିନୋ ଲେଣଦସ୍ସିନୋ ସରଣଦସ୍ସିନୋ ଅଭୟଦସ୍ସିନୋ ଅଚ୍ଚୁତଦସ୍ସିନୋ ଅମତଦସ୍ସିନୋ ନିବ୍ବାନଦସ୍ସିନୋତି – ତସ୍ମା ମୁନୟୋ ପରିଗ୍ଗହଂ ହିତ୍ୱା ଅଚରିଂସୁ ଖେମଦସ୍ସିନୋ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ସୋକପ୍ପରିଦେୱମଚ୍ଛରଂ, ନ ଜହନ୍ତି ଗିଦ୍ଧା ମମାୟିତେ;

ତସ୍ମା ମୁନୟୋ ପରିଗ୍ଗହଂ, ହିତ୍ୱା ଅଚରିଂସୁ ଖେମଦସ୍ସିନୋ''ତି।

୪୫।

ପତିଲୀନଚରସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ, ଭଜମାନସ୍ସ ୱିୱିତ୍ତମାସନଂ;

ସାମଗ୍ଗିୟମାହୁ ତସ୍ସ ତଂ, ୟୋ ଅତ୍ତାନଂ ଭୱନେ ନ ଦସ୍ସୟେ।

ପତିଲୀନଚରସ୍ସଭିକ୍ଖୁନୋତି। ପତିଲୀନଚରା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ସତ୍ତ ସେକ୍ଖା [ସେଖା (ସୀ। ସ୍ୟା।)]। ଅରହା ପତିଲୀନୋ। କିଂକାରଣା ପତିଲୀନଚରା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ସତ୍ତ ସେକ୍ଖା? ତେ ତତୋ ତତୋ ଚିତ୍ତଂ ପତିଲୀନେନ୍ତା ପତିକୁଟେନ୍ତା ପତିୱଟ୍ଟେନ୍ତା ସନ୍ନିରୁଦ୍ଧନ୍ତା [ସନ୍ନିରୁମ୍ଭେନ୍ତା (ସୀ।)] ସନ୍ନିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତା ସନ୍ନିୱାରେନ୍ତା ରକ୍ଖନ୍ତା ଗୋପେନ୍ତା ଚରନ୍ତି ୱିଚରନ୍ତି ୱିହରନ୍ତି ଇରିୟନ୍ତି ୱତ୍ତେନ୍ତି ପାଲେନ୍ତି ୟପେନ୍ତି ୟାପେନ୍ତି, ଚକ୍ଖୁଦ୍ୱାରେ ଚିତ୍ତଂ ପତିଲୀନେନ୍ତା ପତିକୁଟେନ୍ତା ପତିୱଟ୍ଟେନ୍ତା

ସନ୍ନିରୁଦ୍ଧନ୍ତା ସନ୍ନିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତା ସନ୍ନିୱାରେନ୍ତା ରକ୍ଖନ୍ତା ଗୋପେନ୍ତା ଚରନ୍ତି ୱିଚରନ୍ତି ୱିହରନ୍ତି ଇରିଯନ୍ତି ୱତ୍ତେନ୍ତି ପାଲେନ୍ତି ଯପେନ୍ତି ଯାପେନ୍ତି, ସୋତଦ୍ୱାରେ ଚିତ୍ତଂ…ପେ… ଘାନଦ୍ୱାରେ ଚିତ୍ତଂ… ଜିୱ୍ହାଦ୍ୱାରେ ଚିତ୍ତଂ… କାଯଦ୍ୱାରେ ଚିତ୍ତଂ… ମନୋଦ୍ୱାରେ ଚିତ୍ତଂ ପତିଲୀନେନ୍ତା ପତିକୁଟେନ୍ତା ପତିୱଟ୍ଟେନ୍ତା ସନ୍ନିରୁଦ୍ଧନ୍ତା ସନ୍ନିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତା ସନ୍ନିୱାରେନ୍ତା ରକ୍ଖନ୍ତା ଗୋପେନ୍ତା ଚରନ୍ତି ୱିଚରନ୍ତି ୱିହରନ୍ତି ଇରିଯନ୍ତି ୱତ୍ତେନ୍ତି ପାଲେନ୍ତି ଯପେନ୍ତି ଯାପେନ୍ତି। ଯଥା କୁକ୍କୁଟପତ୍ତଂ ୱା ନ୍ହାରୁଦଦ୍ଦୁଲଂ ୱା ଅଗ୍ଗିମ୍ହି ପକ୍ଖିତ୍ତଂ ପତିଲୀଯତି ପତିକୁଟତି ପତିୱଟ୍ଟତି ନ ସମ୍ପସାରିଯତି; ଏୱମେୱ ତତୋ ତତୋ ଚିତ୍ତଂ ପତିଲୀନେନ୍ତା ପତିକୁଟେନ୍ତା ପତିୱଟ୍ଟେନ୍ତା ସନ୍ନିରୁଦ୍ଧନ୍ତା ସନ୍ନିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତା ସନ୍ନିୱାରେନ୍ତା ରକ୍ଖନ୍ତା ଗୋପେନ୍ତା ଚରନ୍ତି ୱିଚରନ୍ତି ୱିହରନ୍ତି ଇରିଯନ୍ତି ୱତ୍ତେନ୍ତି ପାଲେନ୍ତି ଯପେନ୍ତି ଯାପେନ୍ତି, ଚକ୍ଖୁଦ୍ୱାରେ ଚିତ୍ତଂ…ପେ… ସୋତଦ୍ୱାରେ ଚିତ୍ତଂ… ଘାନଦ୍ୱାରେ ଚିତ୍ତଂ… ଜିୱ୍ହାଦ୍ୱାରେ ଚିତ୍ତଂ… କାଯଦ୍ୱାରେ ଚିତ୍ତଂ… ମନୋଦ୍ୱାରେ ଚିତ୍ତଂ ପତିଲୀନେନ୍ତା ପତିକୁଟେନ୍ତା ପତିୱଟ୍ଟେନ୍ତା ସନ୍ନିରୁଦ୍ଧନ୍ତା ସନ୍ନିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତା ସନ୍ନିୱାରେନ୍ତା ରକ୍ଖନ୍ତା ଗୋପେନ୍ତା ଚରନ୍ତି ୱିଚରନ୍ତି ୱିହରନ୍ତି ଇରିଯନ୍ତି ୱତ୍ତେନ୍ତି ପାଲେନ୍ତି ଯପେନ୍ତି ଯାପେନ୍ତି। ତଂକାରଣା ପତିଲୀନଚରା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ସତ୍ତ ସେକ୍ଖା। ଭିକ୍ଖୁନୋତି ପୁଥୁଜ୍ଜନକଲ୍ୟାଣକସ୍ସ ୱା ଭିକ୍ଖୁନୋ ସେକ୍ଖସ୍ସ ୱା ଭିକ୍ଖୁନୋତି – ପତିଲୀନଚରସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ।

ଭଜମାନସ୍ସ ୱିୱିତ୍ତମାସନନ୍ତି ଆସନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଯତ୍ଥ ନିସୀଦନ୍ତି – ମଞ୍ଚୋ ପୀଠଂ ଭିସି ତଟ୍ଟିକା ଚମ୍ମଖଣ୍ଡୋ ତିଣସନ୍ଥାରୋ ପଣ୍ଣସନ୍ଥାରୋ ପଲାଲସନ୍ଥାରୋ। ତଂ ଆସନଂ ଅସପ୍ପାଯରୂପଦସ୍ସନେନ ରିତ୍ତଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ପୱିୱିତ୍ତଂ, ଅସପ୍ପାଯସଦ୍ଦସ୍ସୱନେନ ରିତ୍ତଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ପୱିୱିତ୍ତଂ, ଅସପ୍ପାଯଗନ୍ଧଘାଯନେନ… ଅସପ୍ପାଯରସସାଯନେନ… ଅସପ୍ପାଯଫୋଟ୍ଠବ୍ବଫୁସନେନ… ଅସପ୍ପାଯେହି ପଞ୍ଚହି କାମଗୁଣେହି ରିତ୍ତଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ପୱିୱିତ୍ତଂ। ତଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ଆସନଂ ଭଜତୋ ସମ୍ଭଜତୋ ସେୱତୋ ନିସେୱତୋ ସଂସେୱତୋ ପଟିସେୱତୋତି – ଭଜମାନସ୍ସ ୱିୱିତ୍ତମାସନଂ।

ସାମଗ୍ଗିଯମାହୁତସ୍ସ ତଂ, ଯୋ ଅତ୍ତାନଂ ଭୱନେ ନ ଦସ୍ସଯେତି। ସାମଗ୍ଗିଯୋତି ତିସ୍ସୋ ସାମଗ୍ଗିଯୋ – ଗଣସାମଗ୍ଗୀ, ଧମ୍ମସାମଗ୍ଗୀ, ଅନଭିନିବ୍ବତ୍ତିସାମଗ୍ଗୀ। କତମା ଗଣସାମଗ୍ଗୀ? ବହୁ ଚେପି ଭିକ୍ଖୂ ସମଗ୍ଗା ସମ୍ମୋଦମାନା ଅୱିୱଦମାନା ଖୀରୋଦକୀଭୂତା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପିଯଚକ୍ଖୂହି ସମ୍ପସ୍ସନ୍ତା ୱିହରନ୍ତି – ଅଯଂ ଗଣସାମଗ୍ଗୀ। କତମା ଧମ୍ମସାମଗ୍ଗୀ? ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା, ଚତ୍ତାରୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନା, ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦା, ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି, ପଞ୍ଚ ବଲାନି, ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ। ତେ ଏକତୋ ପକ୍ଖନ୍ଦନ୍ତି ପସୀଦନ୍ତି ସମ୍ପତିଟ୍ଠନ୍ତି ୱିମୁଚ୍ଚନ୍ତି; ନ ତେସଂ ଧମ୍ମାନଂ ୱିୱାଦୋ ପୱିୱାଦୋ ଅତ୍ଥି – ଅଯଂ ଧମ୍ମସାମଗ୍ଗୀ। କତମା ଅନଭିନିବ୍ବତ୍ତିସାମଗ୍ଗୀ? ବହୁ ଚେପି ଭିକ୍ଖୂ ଅନୁପାଦିସେସାଯ ନିବ୍ବାନଧାତୁଯା ପରିନିବ୍ବାଯନ୍ତି; ନ ତେସଂ ନିବ୍ବାନଧାତୁଯା [ତେନ (ସୀ।)] ଊନତ୍ତଂ ୱା ପୁଣ୍ଣତ୍ତଂ ୱା ପଞ୍ଞାଯତି – ଅଯଂ ଅନଭିନିବ୍ବତ୍ତିସାମଗ୍ଗୀ। ଭୱନେତି ନେରଯିକାନଂ ନିରଯୋ ଭୱନଂ, ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିକାନଂ ତିରଚ୍ଛାନଯୋନି ଭୱନଂ, ପେତ୍ତିୱିସଯିକାନଂ ପେତ୍ତିୱିସଯୋ ଭୱନଂ, ମନୁସ୍ସାନଂ ମନୁସ୍ସଲୋକୋ ଭୱନଂ, ଦେୱାନଂ ଦେୱଲୋକୋ ଭୱନନ୍ତି। ସାମଗ୍ଗିଯମାହୁ ତସ୍ସ ତଂ, ଯୋ ଅତ୍ତାନଂ ଭୱନେ ନ ଦସ୍ସଯେତି। ତସ୍ସେସା ସାମଗ୍ଗୀ ଏତଂ ଛନ୍ନଂ ଏତଂ ପତିରୂପଂ ଏତଂ ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ ଏତଂ ଅନୁଲୋମଂ, ଯୋ ଏୱଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନେ ନିରଯେ ଅତ୍ତାନଂ ନ ଦସ୍ସେଯ୍ଯ, ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଯଂ ଅତ୍ତାନଂ ନ ଦସ୍ସେଯ୍ଯ, ପେତ୍ତିୱିସଯେ ଅତ୍ତାନଂ ନ ଦସ୍ସେଯ୍ଯ, ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଅତ୍ତାନଂ ନ ଦସ୍ସେଯ୍ଯ, ଦେୱଲୋକେ ଅତ୍ତାନଂ ନ ଦସ୍ସେଯ୍ଯାତି ଏୱମାହଂସୁ ଏୱଂ କଥେନ୍ତି ଏୱଂ ଭଣନ୍ତି ଏୱଂ ଦୀପଯନ୍ତି ଏୱଂ ୱୋହରନ୍ତୀତି – ସାମଗ୍ଗିଯମାହୁ ତସ୍ସ ତଂ, ଯୋ ଅତ୍ତାନଂ ଭୱନେ ନ ଦସ୍ସଯେ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ପତିଲୀନଚରସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ, ଭଜମାନସ୍ସ ୱିୱିତ୍ତମାସନଂ;

ସାମଗ୍ଗିଯମାହୁ ତସ୍ସ ତଂ, ଯୋ ଅତ୍ତାନଂ ଭୱନେ ନ ଦସ୍ସଯେ’’ତି।

୪୬।

ସବ୍ବତ୍ଥ ମୁନୀ ଅନିସ୍ସିତୋ, ନ ପିଯଂ କୁବ୍ବତି ନୋପି ଅପ୍ପିଯଂ;

ତସ୍ମିଂ ପରିଦେୱମଚ୍ଛରଂ, ପଣ୍ଣେ ୱାରି ଯଥା ନ ଲିମ୍ପତି।

ସବ୍ବତ୍ଥ ମୁନୀ ଅନିସ୍ସିତୋତି। ସବ୍ବଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଦ୍ୱାଦସାଯତନାନି – ଚକ୍ଖୁଞ୍ଚେୱ ରୂପା ଚ, ସୋତଞ୍ଚ ସଦ୍ଦା ଚ, ଘାନଞ୍ଚ ଗନ୍ଧା ଚ, ଜିୱ୍ହା ଚ ରସା ଚ, କାଯୋ ଚ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ଚ, ମନୋ ଚ ଧମ୍ମା ଚ। ମୁନୀତି। ମୋନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଞାଣଂ…ପେ… ସଙ୍ଗଜାଲମତିଚ୍ଚ ସୋ ମୁନି। ଅନିସ୍ସିତୋତି । ଦ୍ୱେ ନିସ୍ସଯା – ତଣ୍ହାନିସ୍ସଯୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସଯୋ ଚ…ପେ… ଅଯଂ ତଣ୍ହାନିସ୍ସଯୋ…ପେ… ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସଯୋ। ମୁନି ତଣ୍ହାନିସ୍ସଯଂ ପହାଯ ଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସଯଂ ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ଚକ୍ଖୁଂ ଅନିସ୍ସିତୋ ସୋତଂ ଅନିସ୍ସିତୋ ଘାନଂ ଅନିସ୍ସିତୋ ଜିୱ୍ହଂ ଅନିସ୍ସିତୋ କାଯଂ ଅନିସ୍ସିତୋ ମନଂ ଅନିସ୍ସିତୋ ରୂପେ… ସଦ୍ଦେ…

ଗନ୍ଧେ… ରସେ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ… ଧମ୍ମେ… କୁଲଂ… ଗଣଂ… ଆୱାସଂ… ଲାଭଂ… ଯସଂ… ପସଂସଂ… ସୁଖଂ… ଚୀୱରଂ… ପିଣ୍ଡପାତଂ… ସେନାସନଂ… ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ… କାମଧାତୁଂ… ରୂପଧାତୁଂ… ଅରୂପଧାତୁଂ… କାମଭୱଂ… ରୂପଭୱଂ… ଅରୂପଭୱଂ… ସଞ୍ଞାଭୱଂ… ଅସଞ୍ଞାଭୱଂ … ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଭୱଂ… ଏକୱୋକାରଭୱଂ… ଚତୁୱୋକାରଭୱଂ… ପଞ୍ଚୱୋକାରଭୱଂ… ଅତୀତଂ… ଅନାଗତଂ… ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ… ଦିଟ୍ଠଂ… ସୁତଂ… ମୁତଂ… ୱିଞ୍ଞାତଂ… ସବ୍ବେ ଧମ୍ମେ ଅନିସ୍ସିତୋ ଅନଲ୍ଲୀନୋ ଅନୁପଗତୋ ଅନଜ୍ଝୋସିତୋ ଅନଧିମୁତ୍ତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିଯାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରତୀତି – ସବ୍ବତ୍ଥ ମୁନି ଅନିସ୍ସିତୋ।

ନ ପିଯଂ କୁବ୍ବତି ନୋପି ଅପ୍ପିଯନ୍ତି। ପିଯାତି ଦ୍ୱେ ପିଯା – ସତ୍ତା ୱା ସଙ୍ଖାରା ୱା। କତମେ ସତ୍ତା ପିଯା? ଇଧ ଯସ୍ସ ତେ ହୋନ୍ତି ଅତ୍ଥକାମା ହିତକାମା ଫାସୁକାମା ଯୋଗକ୍ଖେମକାମା ମାତା ୱା ପିତା ୱା ଭାତା ୱା ଭଗିନୀ ୱା ପୁତ୍ତା ୱା ଧୀତରା ୱା ମିତ୍ତା ୱା ଅମଚ୍ଚା ୱା ଞାତୀ ୱା ସାଲୋହିତା ୱା – ଇମେ ସତ୍ତା ପିଯା। କତମେ ସଙ୍ଖାରା ପିଯା? ମନାପିକା ରୂପା ମନାପିକା ସଦ୍ଦା ମନାପିକା ଗନ୍ଧା ମନାପିକା ରସା ମନାପିକା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା – ଇମେ ସଙ୍ଖାରା ପିଯା। ଅପ୍ପିଯାତି ଦ୍ୱେ ଅପ୍ପିଯା – ସତ୍ତା ୱା ସଙ୍ଖାରା ୱା। କତମେ ସତ୍ତା ଅପ୍ପିଯା? ଇଧ ଯସ୍ସ ତେ ହୋନ୍ତି ଅନତ୍ଥକାମା ଅହିତକାମା ଅଫାସୁକାମା ଅଯୋଗକ୍ଖେମକାମା ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେତୁକାମା – ଇମେ ସତ୍ତା ଅପ୍ପିଯା। କତମେ ସଙ୍ଖାରା ଅପ୍ପିଯା? ଅମନାପିକା ରୂପା ଅମନାପିକା ସଦ୍ଦା ଅମନାପିକା ଗନ୍ଧା ଅମନାପିକା ରସା ଅମନାପିକା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା – ଇମେ ସଙ୍ଖାରା ଅପ୍ପିଯା। ନ ପିଯଂ କୁବ୍ବତି ନୋପି ଅପ୍ପିଯନ୍ତି। ''ଅଯଂ ମେ ସତ୍ତୋ ପିଯୋ, ଇମେ ଚ ସଙ୍ଖାରା ମନାପା''ତି ରାଗୱସେନ ପିଯଂ ନ କରୋତି; ''ଅଯଂ ମେ ସତ୍ତୋ ଅପ୍ପିଯୋ, ଇମେ ଚ ସଙ୍ଖାରା ଅମନାପା''ତି ପଟିଘୱସେନ ଅପ୍ପିଯଂ ନ କରୋତି ନ ଜନେତି ନ ସଞ୍ଜନେତି ନ ନିବ୍ବତ୍ତେତି ନାଭିନିବ୍ବତ୍ତେତୀତି – ନ ପିଯଂ କୁବ୍ବତି ନୋପି ଅପ୍ପିଯଂ।

ତସ୍ମିଂ ପରିଦେୱମଚ୍ଛରଂ ପଣ୍ଣେ ୱାରି ଯଥା ନ ଲିମ୍ପତୀତି। ତସ୍ମିନ୍ତି ତସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ଅରହନ୍ତେ ଖୀଣାସୱେ। ପରିଦେୱୋତି ଞାତିବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ଭୋଗବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ରୋଗବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ସୀଲବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ଦିଟ୍ଠିବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ବ୍ୟସନେନ ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ଦୁକ୍ଖଧମ୍ମେନ ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ଆଦେୱୋ ପରିଦେୱୋ ଆଦେୱନା ପରିଦେୱନା ଆଦେୱିତତ୍ତଂ ପରିଦେୱିତତ୍ତଂ ୱାଚା ପଲାପୋ ୱିପ୍ପଲାପୋ ଲାଲପ୍ପୋ ଲାଲପ୍ପାଯନା ଲାଲପ୍ପାଯିତତ୍ତଂ। ମଚ୍ଛରିଯନ୍ତି ପଞ୍ଚ ମଚ୍ଛରିଯାନି – ଆୱାସମଚ୍ଛରିଯଂ, କୁଲମଚ୍ଛରିଯଂ, ଲାଭମଚ୍ଛରିଯଂ, ୱଣ୍ଣମଚ୍ଛରିଯଂ, ଧମ୍ମମଚ୍ଛରିଯଂ। ଯଂ ଏୱରୂପଂ ମଚ୍ଛରିଯଂ ମଚ୍ଛରାଯନା ମଚ୍ଛରାଯିତତ୍ତଂ ୱେୱିଚ୍ଛଂ କଦରିଯଂ କଟୁକଞ୍ଚୁକତା ଅଗ୍ଗହିତତ୍ତଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ – ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ମଚ୍ଛରିଯଂ। ଅପି ଚ ଖନ୍ଧମଚ୍ଛରିଯମ୍ପି ମଚ୍ଛରିଯଂ, ଧାତୁମଚ୍ଛରିଯମ୍ପି ମଚ୍ଛରିଯଂ, ଆଯତନମଚ୍ଛରିଯମ୍ପି ମଚ୍ଛରିଯଂ ଗାହୋ – ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ମଚ୍ଛରିଯଂ।

ପଣ୍ଣେ ୱାରି ଯଥା ନ ଲିମ୍ପତୀତି। ପଣ୍ଣଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପଦୁମପତ୍ତଂ। ୱାରି ୱୁଚ୍ଚତି ଉଦକଂ। ଯଥା ୱାରି ପଦୁମପତ୍ତଂ ନ ଲିମ୍ପତି ନ ପଲିମ୍ପତି ନ ଉପଲିମ୍ପତି ଅଲିତ୍ତଂ ଅପଲିତ୍ତଂ ଅନୁପଲିତ୍ତଂ, ଏୱମେୱ ତସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ଅରହନ୍ତେ ଖୀଣାସୱେ ପରିଦେୱୋ ମଚ୍ଛରିଯଞ୍ଚ ନ ଲିମ୍ପତି ନ ପଲିମ୍ପତି ନ ଉପଲିମ୍ପତି ଅଲିତ୍ତା ଅପଲିତ୍ତା ଅନୁପଲିତ୍ତା। ସୋ ଚ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅରହନ୍ତୋ ତେହି କିଲେସେହି ନ ଲିମ୍ପତି ନ ପଲିମ୍ପତି ନ ଉପଲିମ୍ପତି ଅଲିତ୍ତୋ ଅପଲିତ୍ତୋ ଅନୁପଲିତ୍ତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିଯାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରତୀତି – ତସ୍ମିଂ ପରିଦେୱମଚ୍ଛରଂ ପଣ୍ଣେ ୱାରି ଯଥା ନ ଲିମ୍ପତି।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ସବ୍ବତ୍ଥ ମୁନୀ ଅନିସ୍ସିତୋ, ନ ପିଯଂ କୁବ୍ବତି ନୋପି ଅପ୍ପିଯଂ;

ତସ୍ମିଂ ପରିଦେୱମଚ୍ଛରଂ, ପଣ୍ଣେ ୱାରି ଯଥା ନ ଲିମ୍ପତୀ''ତି।

୪୭।

ଉଦବିନ୍ଦୁ ଯଥାପି ପୋକ୍ଖରେ, ପଦୁମେ ୱାରି ଯଥା ନ ଲିମ୍ପତି;

ଏୱଂ ମୁନି ନୋପଲିମ୍ପତି, ଯଦିଦଂ ଦିଟ୍ଠସୁତମୁତେସ୍ୱ[ଦିଟ୍ଠସୁତେ ମୁତେସୁ (ସୀ।), ଦିଟ୍ଠସୁତଂ ମୁତେସୁ (ସ୍ୟା। କ।)]ୱା।

ଉଦବିନ୍ଦୁ ଯଥାପି ପୋକ୍ଖରେତି। ଉଦବିନ୍ଦୁ ୱୁଚ୍ଚତି ଉଦକଥେୱୋ। ପୋକ୍ଖରଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପଦୁମପତ୍ତଂ। ଯଥା ଉଦବିନ୍ଦୁ ପଦୁମପତ୍ତେ ନ ଲିମ୍ପତି ନ ପଲିମ୍ପତି ନ ଉପଲିମ୍ପତି ଅଲିତ୍ତଂ ଅପଲିତ୍ତଂ ଅନୁପଲିତ୍ତନ୍ତି – ଉଦବିନ୍ଦୁ ଯଥାପି ପୋକ୍ଖରେ। ପଦୁମେୱାରି ଯଥା ନ ଲିମ୍ପତୀତି। ପଦୁମଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପଦୁମପୁପ୍ଫଂ। ୱାରି ୱୁଚ୍ଚତି ଉଦକଂ। ଯଥା ୱାରି ପଦୁମପୁପ୍ଫଂ ନ ଲିମ୍ପତି ନ ପଲିମ୍ପତି ନ ଉପଲିମ୍ପତି ଅଲିତ୍ତଂ ଅପଲିତ୍ତଂ ଅନୁପଲିତ୍ତନ୍ତି – ପଦୁମେ ୱାରି ଯଥା ନ ଲିମ୍ପତି।

ଏୱଂମୁନି ନୋପଲିମ୍ପତି, ଯଦିଦଂ ଦିଟ୍ଠସୁତମୁତେସୁ ୱାତି। ଏୱନ୍ତି ଓପମ୍ମସମ୍ପଟିପାଦନଂ। ମୁନୀତି। ମୋନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଞାଣଂ…ପେ… ସଙ୍ଗଜାଲମତିଚ୍ଚ ସୋ ମୁନି। ଲେପାତି ଦ୍ୱେ ଲେପା – ତଣ୍ହାଲେପୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିଲେପୋ ଚ…ପେ… ଅଯଂ ତଣ୍ହାଲେପୋ…ପେ… ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠିଲେପୋ। ମୁନି ତଣ୍ହାଲେପଂ ପହାଯ ଦିଟ୍ଠିଲେପଂ ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ଦିଟ୍ଠେ ନ ଲିମ୍ପତି, ସୁତେ ନ ଲିମ୍ପତି, ମୁତେ ନ ଲିମ୍ପତି, ୱିଞ୍ଞାତେ ନ ଲିମ୍ପତି ନ ପଲିମ୍ପତି ନ ଉପଲିମ୍ପତି ଅଲିତ୍ତୋ ଅପଲିତ୍ତୋ ଅନୁପଲିତ୍ତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିଯାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରତୀତି – ଏୱଂ ମୁନି ନୋପଲିମ୍ପତି, ଯଦିଦଂ ଦିଟ୍ଠସୁତମୁତେସୁ ୱା।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ଉଦବିନ୍ଦୁ ଯଥାପି ପୋକ୍ଖରେ, ପଦୁମେ ୱାରି ଯଥା ନ ଲିମ୍ପତି;

ଏୱଂ ମୁନି ନୋପଲିମ୍ପତି, ଯଦିଦଂ ଦିଟ୍ଠସୁତମୁତେସୁ ୱା''ତି।

୪୮।

ଧୋନୋ ନ ହି ତେନ ମଞ୍ଞତି, ଯଦିଦଂ ଦିଟ୍ଠସୁତମୁତେସୁ ୱା;

ନାଞ୍ଞେନୱିସୁଦ୍ଧିମିଚ୍ଛତି, ନ ହି ସୋ ରଜ୍ଜତି ନୋ ୱିରଜ୍ଜତି।

ଧୋନୋ ନ ହି ତେନ ମଞ୍ଞତି, ଯଦିଦଂ ଦିଟ୍ଠସୁତମୁତେସୁ ୱାତି। ଧୋନୋତି ଧୋନା ୱୁଚ୍ଚତି ପଞ୍ଞା। ଯା ପଞ୍ଞା ପଜାନନା…ପେ… ଅମୋହୋ ଧମ୍ମୱିଚଯୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି। କିଂକାରଣା ଧୋନା ୱୁଚ୍ଚତି ପଞ୍ଞା? ତାଯ ପଞ୍ଞାଯ କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଧୁତଞ୍ଚ ଧୋତ ଚ ସନ୍ଧୋତଞ୍ଚ ନିଦ୍ଧୋତଞ୍ଚ, ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ…ପେ… ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଧୁତଞ୍ଚ ଧୋତଞ୍ଚ ସନ୍ଧୋତଞ୍ଚ ନିଦ୍ଧୋତଞ୍ଚ, ରାଗୋ ଧୁତୋ ଚ ଧୋତୋ ଚ ସନ୍ଧୋତୋ ଚ ନିଦ୍ଧୋତୋ ଚ, ଦୋସୋ… ମୋହୋ… କୋଧୋ… ଉପନାହୋ… ମକ୍ଖୋ… ପଳାସୋ… ଇସ୍ସା… ମଚ୍ଛରିଯଂ… ମାଯା… ସାଠେଯ୍ୟଂ… ଥମ୍ଭୋ… ସାରମ୍ଭୋ… ମାନୋ… ଅତିମାନୋ… ମଦୋ… ପମାଦୋ… ସବ୍ବେ କିଲେସା… ସବ୍ବେ ଦୁଚ୍ଚରିତା… ସବ୍ବେ ଦରଥା… ସବ୍ବେ ପରିଳାହା… ସବ୍ବେ ସନ୍ତାପା… ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରା ଧୁତା ଚ ଧୋତା ଚ ସନ୍ଧୋତା ଚ ନିଦ୍ଧୋତା ଚ। ତଂକାରଣା ଧୋନା ୱୁଚ୍ଚତି ପଞ୍ଞା।

ଅଥ ୱା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଯା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ଧୁତା ଚ ଧୋତା ଚ ସନ୍ଧୋତା ଚ ନିଦ୍ଧୋତା ଚ, ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପେନ ମିଚ୍ଛାସଙ୍କପ୍ପୋ ଧୁତୋ ଚ ଧୋତୋ ଚ ସନ୍ଧୋତୋ ଚ ନିଦ୍ଧୋତୋ ଚ, ସମ୍ମାୱାଚାଯ ମିଚ୍ଛାୱାଚା ଧୁତା ଚ… ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତେନ ମିଚ୍ଛାକମ୍ମନ୍ତୋ ଧୁତୋ ଚ… ସମ୍ମାଆଜୀୱେନ ମିଚ୍ଛାଆଜୀୱୋ ଧୁତୋ ଚ… ସମ୍ମାୱାଯାମେନ ମିଚ୍ଛାୱାଯାମୋ ଧୁତୋ ଚ… ସମ୍ମାସତିଯା ମିଚ୍ଛାସତି ଧୁତା ଚ… ସମ୍ମାସମାଧିନା ମିଚ୍ଛାସମାଧି ଧୁତୋ ଚ… ସମ୍ମାଞାଣେନ ମିଚ୍ଛାଞାଣଂ ଧୁତଞ୍ଚ… ସମ୍ମାୱିମୁତ୍ତିଯା ମିଚ୍ଛାୱିମୁତ୍ତି ଧୁତା ଚ ଧୋତା ଚ ସନ୍ଧୋତା ଚ ନିଦ୍ଧୋତା ଚ।

ଅଥ ୱା ଅରିଯେନ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକେନ ମଗ୍ଗେନ ସବ୍ବେ କିଲେସା… ସବ୍ବେ ଦୁଚ୍ଚରିତା… ସବ୍ବେ ଦରଥା… ସବ୍ବେ ପରିଳାହା… ସବ୍ବେ ସନ୍ତାପା… ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରା ଧୁତା ଚ ଧୋତା ଚ ସନ୍ଧୋତା ଚ ନିଦ୍ଧୋତା ଚ। ଅରହା ଇମେହି ଧୋନେହି ଧମ୍ମେହି ଉପେତୋ ସମୁପେତୋ ଉପଗତୋ ସମୁପଗତୋ ଉପପନ୍ନୋ ସମୁପପନ୍ନୋ ସମନ୍ନାଗତୋ। ତସ୍ମା ଅରହା ଧୋନୋ। ସୋ ଧୁତରାଗୋ ଧୁତପାପୋ ଧୁତକିଲେସୋ ଧୁତପରିଳାହୋତି – ଧୋନୋ।

ଧୋନୋ ନ ହି ତେନ ମଞ୍ଞତି, ଯଦିଦଂ ଦିଟ୍ଠସୁତମୁତେସୁ ୱାତି। ଧୋନୋ ଦିଟ୍ଠଂ ନ ମଞ୍ଞତି, ଦିଟ୍ଠସ୍ମିଂ ନ ମଞ୍ଞତି, ଦିଟ୍ଠତୋ ନ ମଞ୍ଞତି, ଦିଟ୍ଠା ମେତି ନ ମଞ୍ଞତି; ସୁତଂ ନ ମଞ୍ଞତି, ସୁତସ୍ମିଂ ନ ମଞ୍ଞତି, ସୁତତୋ ନ ମଞ୍ଞତି, ସୁତଂ ମେତି ନ ମଞ୍ଞତି; ମୁତଂ ନ ମଞ୍ଞତି, ମୁତସ୍ମିଂ ନ ମଞ୍ଞତି, ମୁତତୋ ନ ମଞ୍ଞତି, ମୁତଂ ମେତି ନ ମଞ୍ଞତି; ୱିଞ୍ଞାତଂ ନ ମଞ୍ଞତି, ୱିଞ୍ଞାତସ୍ମିଂ ନ ମଞ୍ଞତି, ୱିଞ୍ଞାତତୋ ନ ମଞ୍ଞତି, ୱିଞ୍ଞାତଂ ମେତି ନ ମଞ୍ଞତି। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ହେତଂ ଭଗୱତା – ''ଅସ୍ମୀତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ମଞ୍ଞିତମେତଂ, ଅଯମହମସ୍ମୀତି ମଞ୍ଞିତମେତଂ, ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ମଞ୍ଞିତମେତଂ, ନ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ମଞ୍ଞିତମେତଂ, ରୂପୀ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ମଞ୍ଞିତମେତଂ, ଅରୂପୀ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ମଞ୍ଞିତମେତଂ, ସଞ୍ଞୀ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ମଞ୍ଞିତମେତଂ, ଅସଞ୍ଞୀ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ମଞ୍ଞିତମେତଂ, ନେୱସଞ୍ଞୀନାସଞ୍ଞୀ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ମଞ୍ଞିତମେତଂ। ମଞ୍ଞିତଂ [ମଞ୍ଞିତଂ ହି (ସୀ।)], ଭିକ୍ଖୱେ, ରୋଗୋ, ମଞ୍ଞିତଂ ଗଣ୍ଡୋ, ମଞ୍ଞିତଂ ସଲ୍ଲଂ, ମଞ୍ଞିତଂ ଉପଦ୍ଦୱୋ। ତସ୍ମାତିହ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅମଞ୍ଞମାନେନ ଚେତସା ୱିହରିସ୍ସାମାତି, ଏୱଞ୍ହି ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସିକ୍ଖିତବ୍ବ''ନ୍ତି –

ଧୋନୋ ନ ହି ତେନ ମଞ୍ଞତି ଯଦିଦଂ ଦିଟ୍ଠସୁତମୁତେସୁ ୱା।

ନାଞ୍ଞେନୱିସୁଦ୍ଧିମିଚ୍ଛତୀତି। ଧୋନୋ ଅଞ୍ଞେନ ଅସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେନ ମିଚ୍ଛାପଟିପଦାଯ ଅନିୟ୍ୟାନିକପଥେନ ଅଞ୍ଞତ୍ର ସତିପଟ୍ଠାନେହି ଅଞ୍ଞତ୍ର ସମ୍ମପ୍ପଧାନେହି ଅଞ୍ଞତ୍ର ଇଦ୍ଧିପାଦେହି ଅଞ୍ଞତ୍ର ଇନ୍ଦ୍ରିଯେହି ଅଞ୍ଞତ୍ର ବଲେହି ଅଞ୍ଞତ୍ର ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେହି ଅଞ୍ଞତ୍ର ଅରିଯା ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକା ମଗ୍ଗା ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ନ ଇଚ୍ଛତି ନ ସାଦିଯତି ନ ପତ୍ଥେତି ନ ପିହେତି ନାଭିଜପ୍ପତୀତି – ନାଞ୍ଞେନ ୱିସୁଦ୍ଧିମିଚ୍ଛତି।

ନ ହି ସୋ ରଜ୍ଜତି ନୋ ୱିରଜ୍ଜତୀତି। ସବ୍ବେ ବାଲପୁଥୁଜ୍ଜନା ରଜ୍ଜନ୍ତି, ପୁଥୁଜ୍ଜନକଲ୍ୟାଣକଂ ଉପାଦାଯ ସତ୍ତ ସେକ୍ଖା ୱିରଜ୍ଜନ୍ତି; ଅରହା ନେୱ ରଜ୍ଜତି ନୋ ୱିରଜ୍ଜତି। ୱିରତ୍ତୋ ସୋ ଖଯା ରାଗସ୍ସ ୱୀତରାଗତ୍ତା, ଖଯା ଦୋସସ୍ସ ୱୀତଦୋସତ୍ତା, ଖଯା ମୋହସ୍ସ ୱୀତମୋହତ୍ତା। ସୋ ୱୁଟ୍ଠୱାସୋ ଚିଣ୍ଣଚରଣୋ…ପେ… ଜାତିଜରାମରଣସଂସାରୋ, ନତ୍ଥି ତସ୍ସ ପୁନବ୍ଭୱୋତି – ନ ହି ସୋ ରଜ୍ଜତି ନୋ ୱିରଜ୍ଜତି।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଧୋନୋ ନ ହି ତେନ ମଞ୍ଞତି, ଯଦିଦଂ ଦିଟ୍ଠସୁତମୁତେସୁ ୱା;

ନାଞ୍ଞେନ ୱିସୁଦ୍ଧିମିଚ୍ଛତି, ନ ହି ସୋ ରଜ୍ଜତି ନୋ ୱିରଜ୍ଜତୀ’’ତି।

ଜରାସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସୋ ଛଟ୍ଠୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୭। ତିସ୍ସମେତ୍ତେଯ୍ୟସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସୋ

ଅଥ ତିସ୍ସମେତ୍ତେଯ୍ୟସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସଂ ୱକ୍ଖତି –

୪୯।

ମେଥୁନମନୁଯୁତ୍ତସ୍ସ, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ତିସ୍ସୋ ମେତ୍ତେଯ୍ୟୋ]

ୱିଘାତଂ ବ୍ରୂହି ମାରିସ;

ସୁତ୍ୱାନ ତୱ ସାସନଂ, ୱିୱେକେ ସିକ୍ଖିସ୍ସାମସେ।

ମେଥୁନମନୁଯୁତ୍ତସ୍ସାତି। ମେଥୁନଧମ୍ମୋ ନାମ ଯୋ ସୋ ଅସଦ୍ଧମ୍ମୋ ଗାମଧମ୍ମୋ ୱସଲଧମ୍ମୋ ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲୋ ଓଦକନ୍ତିକୋ ରହସ୍ସୋ ଦ୍ୱଯଂଦ୍ୱଯସମାପତ୍ତି। କିଂକାରଣା ୱୁଚ୍ଚତି ମେଥୁନଧମ୍ମୋ? ଉଭିନ୍ନଂ ରତ୍ତାନଂ ସାରତ୍ତାନଂ ଅୱସ୍ସୁତାନଂ ପରିଯୁଟ୍ଠିତାନଂ ପରିଯାଦିନ୍ନଚିତ୍ତାନଂ ଉଭିନ୍ନଂ ସଦିସାନଂ ଧମ୍ମୋତି – ତଂକାରଣା ୱୁଚ୍ଚତି ମେଥୁନଧମ୍ମୋ। ଯଥା ଉଭୋ କଲହକାରକା ମେଥୁନକାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଉଭୋ ଭଣ୍ଡନକାରକା ମେଥୁନକାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଉଭୋ ଭସ୍ସକାରକା ମେଥୁନକାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଉଭୋ ୱିୱାଦକାରକା ମେଥୁନକାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଉଭୋ ଅଧିକରଣକାରକା ମେଥୁନକାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଉଭୋ ୱାଦିନୋ ମେଥୁନକାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଉଭୋ ସଲ୍ଲାପକା ମେଥୁନକାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି; ଏୱମେୱଂ ଉଭିନ୍ନଂ ରତ୍ତାନଂ ସାରତ୍ତାନଂ ଅୱସ୍ସୁତାନଂ ପରିଯୁଟ୍ଠିତାନଂ ପରିଯାଦିନ୍ନଚିତ୍ତାନଂ ଉଭିନ୍ନଂ ସଦିସାନଂ ଧମ୍ମୋତି – ତଂକାରଣା ୱୁଚ୍ଚତି ମେଥୁନଧମ୍ମୋ।

ମେଥୁନମନୁଯୁତ୍ତସ୍ସାତି। ମେଥୁନଧମ୍ମେ ଯୁତ୍ତସ୍ସ ପଯୁତ୍ତସ୍ସ ଆଯୁତ୍ତସ୍ସ ସମାଯୁତ୍ତସ୍ସ ତଚ୍ଚରିତସ୍ସ ତବ୍ବହୁଲସ୍ସ ତଗ୍ଗରୁକସ୍ସ ତନ୍ନିନ୍ନସ୍ସ ତପ୍ପୋଣସ୍ସ ତପ୍ପବ୍ଭାରସ୍ସ ତଦଧିମୁତ୍ତସ୍ସ ତଦଧିପତେଯ୍ୟସ୍ସାତି – ମେଥୁନମନୁଯୁତ୍ତସ୍ସ।

ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ତିସ୍ସୋ ମେତ୍ତେଯ୍ୟୋତି। ଇଚ୍ଚାତି ପଦସନ୍ଧି ପଦସଂସଗ୍ଗୋ ପଦପାରିପୂରୀ ଅକ୍ଖରସମୱାଯୋ ବ୍ୟଞ୍ଜନସିଲିଟ୍ଠତା ପଦାନୁପୁବ୍ବତାପେତଂ – ଇଚ୍ଚାତି। ଆଯସ୍ମାତି ପିଯୱଚନଂ ଗରୁୱଚନଂ ସଗାରୱସପ୍ପତିସ୍ସୱଚନମେତଂ – ଆଯସ୍ମାତି। ତିସ୍ସୋତି ତସ୍ସ ଥେରସ୍ସ ନାମଂ ସଙ୍ଖା ସମଞ୍ଞା ପଞ୍ଞତ୍ତି ୱୋହାରୋ ନାମଂ ନାମକମ୍ମଂ ନାମଧେଯ୍ୟଂ ନିରୁତ୍ତି ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ଅଭିଲାପୋ। ମେତ୍ତେଯ୍ୟୋତି ତସ୍ସ ଥେରସ୍ସ ଗୋତ୍ତଂ ସଙ୍ଖା ସମଞ୍ଞା ପଞ୍ଞତ୍ତି ୱୋହାରୋତି – ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ତିସ୍ସୋ ମେତ୍ତେଯ୍ୟୋ।

ୱିଘାତଂ ବ୍ରୂହି ମାରିସାତି। ୱିଘାତନ୍ତି ୱିଘାତଂ ଉପଘାତଂ ପୀଳନଂ ଘଟ୍ଟନଂ ଉପଦ୍ଦୱଂ ଉପସଗ୍ଗଂ ବ୍ରୂହି ଆଚିକ୍ଖ ଦେସେହି ପଞ୍ଞପେହି ପଟ୍ଠପେହି ୱିୱର ୱିଭଜ ଉତ୍ତାନୀକରୋହି [ଉତ୍ତାନିଂ କରୋହି (କ।)] ପକାସେହି। ମାରିସାତି ପିଯୱଚନଂ ଗରୁୱଚନଂ ସଗାରୱସପ୍ପତିସ୍ସୱଚନମେତଂ ମାରିସାତି – ୱିଘାତଂ ବ୍ରୂହି ମାରିସ।

ସୁତ୍ୱାନ ତୱ ସାସନନ୍ତି। ତୁଯ୍ହଂ ୱଚନଂ ବ୍ୟପ୍ପଥଂ ଦେସନଂ ଅନୁସାସନଂ ଅନୁସିଟ୍ଠିଂ ସୁତ୍ୱା ସୁଣିତ୍ୱା ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଉପଧାରଯିତ୍ୱା ଉପଲକ୍ଖଯିତ୍ୱାତି – ସୁତ୍ୱାନ ତୱ ସାସନଂ।

ୱିୱେକେ ସିକ୍ଖିସ୍ସାମସେତି। ୱିୱେକୋତି ତଯୋ ୱିୱେକା – କାଯୱିୱେକୋ, ଚିତ୍ତୱିୱେକୋ, ଉପଧିୱିୱେକୋ। କତମୋ କାଯୱିୱେକୋ? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ୱିୱିତ୍ତଂ ସେନାସନଂ ଭଜତି ଅରଞ୍ଞଂ ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ପବ୍ବତଂ କନ୍ଦରଂ ଗିରିଗୁହଂ ସୁସାନଂ ୱନପତ୍ଥଂ ଅବ୍ଭୋକାସଂ ପଲାଲପୁଞ୍ଜଂ , କାଯେନ ୱିୱିତ୍ତୋ ୱିହରତି। ସୋ ଏକୋ ଗଚ୍ଛତି, ଏକୋ ତିଟ୍ଠତି, ଏକୋ ନିସୀଦତି, ଏକୋ ସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେତି, ଏକୋ ଗାମଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପୱିସତି, ଏକୋ ପଟିକ୍କମତି, ଏକୋ ରହୋ ନିସୀଦତି , ଏକୋ ଚଙ୍କମଂ ଅଧିଟ୍ଠାତି, ଏକୋ ଚରତି, ଏକୋ ୱିହରତି ଇରିଯତି ୱତ୍ତତି ପାଲେତି ଯପେତି ଯାପେତି – ଅଯଂ କାଯୱିୱେକୋ।

କତମୋ ଚିତ୍ତୱିୱେକୋ? ପଠମଂ ଝାନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ନୀୱରଣେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ହୋତି, ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ୱିତକ୍କୱିଚାରେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ହୋତି, ତତିଯଂ ଝାନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ପୀତିଯା ଚିତ୍ତଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ହୋତି, ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ସୁଖଦୁକ୍ଖେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ହୋତି,

ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ରୂପସଞ୍ଞାଯ ପଟିଘସଞ୍ଞାଯ ନାନତ୍ତସଞ୍ଞାଯ ଚିତ୍ତଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ହୋତି, ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସଞ୍ଞାଯ ଚିତ୍ତଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ହୋତି, ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସଞ୍ଞାଯ ଚିତ୍ତଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ହୋତି, ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସଞ୍ଞାଯ ଚିତ୍ତଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ହୋତି, ସୋତାପନ୍ନସ୍ସ ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠିଯା ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯ ସୀଲବ୍ବତପରାମାସା ଦିଟ୍ଠାନୁସଯା ୱିଚିକିଚ୍ଛାନୁସଯା ତଦେକଟ୍ଠେହି ଚ କିଲେସେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ହୋତି, ସକଦାଗାମିସ୍ସ ଓଳାରିକା କାମରାଗସଞ୍ଞୋଜନା ପଟିଘସଞ୍ଞୋଜନା ଓଳାରିକା କାମରାଗାନୁସଯା ପଟିଘାନୁସଯା ତଦେକଟ୍ଠେହି ଚ କିଲେସେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ହୋତି, ଅନାଗାମିସ୍ସ ଅନୁସହଗତା କାମରାଗସଞ୍ଞୋଜନା ପଟିଘସଞ୍ଞୋଜନା ଅନୁସହଗତା କାମରାଗାନୁସଯା ପଟିଘାନୁସଯା ତଦେକଟ୍ଠେହି ଚ କିଲେସେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ହୋତି, ଅରହତୋ ରୂପରାଗା ଅରୂପରାଗା ମାନା ଉଦ୍ଧଚ୍ଚା ଅୱିଜ୍ଜାଯ ମାନାନୁସଯା ଭୱରାଗାନୁସଯା ଅୱିଜ୍ଜାନୁସଯା ତଦେକଟ୍ଠେହି ଚ କିଲେସେହି ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ହୋତି – ଅଯଂ ଚିତ୍ତୱିୱେକୋ।

କତମୋ ଉପଧିୱିୱେକୋ? ଉପଧି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି କିଲେସା ଚ ଖନ୍ଧା ଚ ଅଭିସଙ୍ଖାରା ଚ। ଉପଧିୱିୱେକୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଅମତଂ ନିବ୍ବାନଂ। ଯୋ ସୋ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରସମଥୋ ସବ୍ବୂପଧିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ତଣ୍ହକ୍ଖଯୋ ୱିରାଗୋ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ – ଅଯଂ ଉପଧିୱିୱେକୋ। କାଯୱିୱେକୋ ଚ ୱିୱେକଟ୍ଠକାଯାନଂ ନେକ୍ଖମ୍ମାଭିରତାନଂ; ଚିତ୍ତୱିୱେକୋ ଚ ପରିସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତାନଂ ପରମୱୋଦାନପତ୍ତାନଂ; ଉପଧିୱିୱେକୋ ଚ ନିରୂପଧୀନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ୱିସଙ୍ଖାରଗତାନଂ। ୱିୱେକେ ସିକ୍ଖିସ୍ସାମସେତି। ସୋ ଥେରୋ ପକତିଯା ସିକ୍ଖିତସିକ୍ଖୋ। ଅପି ଚ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଉପାଦାଯ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସାୱେନ୍ତୋ [ଯାଚନ୍ତୋ (ସୀ। ସ୍ଯା।)] ଏୱମାହ – ୱିୱେକେ ସିକ୍ଖିସ୍ସାମସେତି।

ତେନାହ ଥେରୋ ତିସ୍ସମେତ୍ତେଯ୍ଯୋ –

''ମେଥୁନମନୁଯୁତ୍ତସ୍ସ , [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ତିସ୍ସୋ ମେତ୍ତେଯ୍ଯୋ]

ୱିଘାତଂ ବ୍ରୂହି ମାରିସ;

ସୁତ୍ୱାନ ତୱ ସାସନଂ, ୱିୱେକେ ସିକ୍ଖିସ୍ସାମସେ''ତି।

୫୦।

ମେଥୁନମନୁଯୁତ୍ତସ୍ସ, [ମେତ୍ତେଯ୍ଯାତି ଭଗୱା]

ମୁସ୍ସତେ ୱାପି ସାସନଂ;

ମିଚ୍ଛା ଚ ପଟିପଜ୍ଜତି, ଏତଂ ତସ୍ମିଂ ଅନାରିଯଂ।

ମେଥୁନମନୁଯୁତ୍ତସ୍ସାତି। ମେଥୁନଧମ୍ମୋ ନାମ ଯୋ ସୋ ଅସଦ୍ଧମ୍ମୋ ଗାମଧମ୍ମୋ ୱସଲଧମ୍ମୋ ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲୋ ଓଦକନ୍ତିକୋ ରହସ୍ସୋ ଦ୍ୱଯଂଦ୍ୱଯସମାପତ୍ତି। କିଂକାରଣା ୱୁଚ୍ଚତି ମେଥୁନଧମ୍ମୋ? ଉଭିନ୍ନଂ ରତ୍ତାନଂ ସାରତ୍ତାନଂ ଅୱସ୍ସୁତାନଂ ପରିଯୁଟ୍ଠିତାନଂ ପରିଯାଦିନ୍ନଚିତ୍ତାନଂ ଉଭିନ୍ନଂ ସଦିସାନଂ ଧମ୍ମୋତି – ତଂକାରଣା ୱୁଚ୍ଚତି ମେଥୁନଧମ୍ମୋ। ଯଥା ଉଭୋ କଲହକାରକା ମେଥୁନକାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଉଭୋ ଭଣ୍ଡନକାରକା ମେଥୁନକାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଉଭୋ ଭସ୍ସକାରକା ମେଥୁନକାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଉଭୋ ୱିୱାଦକାରକା ମେଥୁନକାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଉଭୋ ଅଧିକରଣକାରକା ମେଥୁନକାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଉଭୋ ୱାଦିନୋ ମେଥୁନକାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଉଭୋ ସଲ୍ଲାପକା ମେଥୁନକାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି; ଏୱମେୱଂ ଉଭିନ୍ନଂ ରତ୍ତାନଂ ସାରତ୍ତାନଂ ଅୱସ୍ସୁତାନଂ ପରିଯୁଟ୍ଠିତାନଂ ପରିଯାଦିନ୍ନଚିତ୍ତାନଂ ଉଭିନ୍ନଂ ସଦିସାନଂ ଧମ୍ମୋତି – ତଂକାରଣା ୱୁଚ୍ଚତି ମେଥୁନଧମ୍ମୋ।

ମେଥୁନମନୁଯୁତ୍ତସ୍ସାତି। ମେଥୁନଧମ୍ମେ ଯୁତ୍ତସ୍ସ ପଯୁତ୍ତସ୍ସ ଆଯୁତ୍ତସ୍ସ ସମାଯୁତ୍ତସ୍ସ ତଚ୍ଚରିତସ୍ସ ତବ୍ବହୁଲସ୍ସ ତଗ୍ଗରୁକସ୍ସ ତନ୍ନିନ୍ନସ୍ସ ତପ୍ପୋଣସ୍ସ ତପ୍ପବ୍ଭାରସ୍ସ ତଦଧିମୁତ୍ତସ୍ସ ତଦଧିପତେଯ୍ଯସ୍ସାତି – ମେଥୁନମନୁଯୁତ୍ତସ୍ସ।

ମେତ୍ତେଯ୍ଯାତି ଭଗୱା ତଂ ଥେରଂ ଗୋତ୍ତେନ ଆଲପତି। ଭଗୱାତି ଗାରୱାଧିୱଚନଂ। ଅପି ଚ ଭଗ୍ଗରାଗୋତି ଭଗୱା, ଭଗ୍ଗଦୋସୋତି ଭଗୱା, ଭଗ୍ଗମୋହୋତି ଭଗୱା, ଭଗ୍ଗମାନୋତି ଭଗୱା, ଭଗ୍ଗଦିଟ୍ଠୀତି ଭଗୱା, ଭଗ୍ଗକଣ୍ଡକୋତି [ଭଗ୍ଗକଣ୍ଡକୋତି (ସୀ। ସ୍ଯା।)] ଭଗୱା, ଭଗ୍ଗକିଲେସୋତି

ଭଗୱା, ଭଜି ୱିଭଜି ପୱିଭଜି ଧମ୍ମରତନନ୍ତି ଭଗୱା, ଭୱାନଂ ଅନ୍ତକରୋତି ଭଗୱା, ଭାୱିତକାୟୋ ଭାୱିତସୀଲୋ ଭାୱିତଚିତ୍ତୋ ଭାୱିତପଞ୍ଞୋତି ଭଗୱା, ଭଜି ୱା ଭଗୱା ଅରଞ୍ଞୱନପତ୍ଥାନି [ଅରଞ୍ଞେ ୱନପତ୍ଥାନି (ସୀ।)] ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନି ଅପ୍ପସଦ୍ଦାନି ଅପ୍ପନିଗ୍ଘୋସାନି ୱିଜନୱାତାନି ମନୁସ୍ସରାହସ୍ସେୟ୍ୟକାନି [ମନୁସ୍ସରାହସେୟ୍ୟକାନି (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ପଟିସଲ୍ଲାନସାରୁପ୍ପାନୀତି ଭଗୱା, ଭାଗୀ ୱା ଭଗୱା ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନନ୍ତି ଭଗୱା, ଭାଗୀ ୱା ଭଗୱା ଅତ୍ଥରସସ୍ସ ଧମ୍ମରସସ୍ସ ୱିମୁତ୍ତିରସସ୍ସ ଅଧିସୀଲସ୍ସ ଅଧିଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଧିପଞ୍ଞାୟାତି ଭଗୱା, ଭାଗୀ ୱା ଭଗୱା ଚତୁନ୍ନଂ ଝାନାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଅପ୍ପମଞ୍ଞାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଅରୂପସମାପତ୍ତୀନନ୍ତି ଭଗୱା, ଭାଗୀ ୱା ଭଗୱା ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ୱିମୋକ୍ଖାନଂ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ଅଭିଭାୟତନାନଂ ନୱନ୍ନଂ ଅନୁପୁବ୍ବୱିହାରସମାପତ୍ତୀନନ୍ତି ଭଗୱା, ଭାଗୀ ୱା ଭଗୱା ଦସନ୍ନଂ ସଞ୍ଞାଭାୱନାନଂ ଦସନ୍ନଂ କସିଣସମାପତ୍ତୀନଂ ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧିସ୍ସ ଅସୁଭସମାପତ୍ତିୟାତି ଭଗୱା, ଭାଗୀ ୱା ଭଗୱା ଚତୁନ୍ନଂ ସତିପଟ୍ଠାନାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ସମ୍ମପ୍ପଧାନାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଇଦ୍ଧିପାଦାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ବଲାନଂ ସତ୍ତନ୍ନଂ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାନଂ ଅରିୟସ୍ସ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସାତି ଭଗୱା, ଭାଗୀ ୱା ଭଗୱା ଦସନ୍ନଂ ତଥାଗତବଲାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ୱେସାରଜ୍ଜାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ପଟିସମ୍ଭିଦାନଂ ଛନ୍ନଂ ଅଭିଞ୍ଞାନଂ [ଅଭିଞ୍ଞାଣାନଂ (ସୀ।)] ଛନ୍ନଂ ବୁଦ୍ଧଧମ୍ମାନନ୍ତି ଭଗୱା। ଭଗୱାତି ନେତଂ ନାମଂ ମାତରା କତଂ, ନ ପିତରା କତଂ, ନ ଭାତରା କତଂ, ନ ଭଗିନିୟା କତଂ, ନ ମିତ୍ତାମଚ୍ଚେହି କତଂ, ନ ଞାତିସାଲୋହିତେହି କତଂ ନ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେହି କତଂ, ନ ଦେୱତାହି କତଂ। ୱିମୋକ୍ଖନ୍ତିକମେତଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଭଗୱନ୍ତାନଂ ବୋଧିୟା ମୂଲେ ସହ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣସ୍ସ ପଟିଲାଭା ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି ୟଦିଦଂ ଭଗୱାତି – ମେତ୍ତେୟ୍ୟାତି ଭଗୱା।

ମୁସ୍ସତେ ୱାପି ସାସନନ୍ତି। ଦ୍ୱୀହି କାରଣେହି ସାସନଂ ମୁସ୍ସତି – ପରିୟତ୍ତିସାସନମ୍ପି ମୁସ୍ସତି, ପଟିପତ୍ତିସାସନମ୍ପି ମୁସ୍ସତି। କତମଂ ପରିୟତ୍ତିସାସନଂ? ୟଂ ତସ୍ସ ପରିୟାପୁଟଂ – ସୁତ୍ତଂ ଗେୟ୍ୟଂ ୱେୟ୍ୟାକରଣଂ ଗାଥା ଉଦାନଂ ଇତିୱୁତ୍ତକଂ ଜାତକଂ ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମଂ ୱେଦଲ୍ଲଂ – ଇଦଂ ପରିୟତ୍ତିସାସନଂ। ତମ୍ପି ମୁସ୍ସତି ସମ୍ମୁସ୍ସତି ପମୁସ୍ସତି ସମ୍ପମୁସ୍ସତି ପରିବାହିରୋ ହୋତୀତି – ଏୱମ୍ପି ମୁସ୍ସତେ ୱାପି ସାସନଂ।

କତମଂ ପଟିପତ୍ତିସାସନଂ? ସମ୍ମାପଟିପଦା ଅନୁଲୋମପଟିପଦା ଅପଚ୍ଚନୀକପଟିପଦା ଅନ୍ୱତ୍ଥପଟିପଦା ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପଟିପଦା ସୀଲେସୁ ପରିପୂରକାରିତା ଇନ୍ଦ୍ରିୟେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରତା ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁତା ଜାଗରିୟାନୁୟୋଗୋ ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞଂ ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା ଚତ୍ତାରୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନା ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦା ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିୟାନି ପଞ୍ଚ ବଲାନି ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା ଅରିୟୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ – ଇଦଂ ପଟିପତ୍ତିସାସନଂ। ତମ୍ପି ମୁସ୍ସତି ସମ୍ମୁସ୍ସତି ପମୁସ୍ସତି ସମ୍ପମୁସ୍ସତି ପରିବାହିରୋ ହୋତୀତି। ଏୱମ୍ପି ମୁସ୍ସତେ ୱାପି ସାସନଂ।

ମିଚ୍ଛାଚ ପଟିପଜ୍ଜତୀତି। ପାଣମ୍ପି ହନତି, ଅଦିନ୍ନମ୍ପି ଆଦିୟତି , ସନ୍ଧିମ୍ପି ଛିନ୍ଦତି, ନିଲ୍ଲୋପମ୍ପି ହରତି, ଏକାଗାରିକମ୍ପି କରୋତି, ପରିପନ୍ଥେପି ତିଟ୍ଠତି, ପରଦାରମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି, ମୁସାପି ଭଣତୀତି – ମିଚ୍ଛା ଚ ପଟିପଜ୍ଜତି।

ଏତଂ ତସ୍ମିଂ ଅନାରିୟନ୍ତି। ଏତଂ ତସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ଅନରିୟଧମ୍ମୋ ବାଲଧମ୍ମୋ ମୂଳ୍ହଧମ୍ମୋ ଅଞ୍ଞାଣଧମ୍ମୋ ଅମରାୱିକ୍ଖେପଧମ୍ମୋ, ୟଦିଦଂ ମିଚ୍ଛାପଟିପଦାତି – ଏତଂ ତସ୍ମିଂ ଅନାରିୟଂ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ମେଥୁନମନୁୟୁତ୍ତସ୍ସ, [ମେତ୍ତେୟ୍ୟାତି ଭଗୱା]

ମୁସ୍ସତେ ୱାପି ସାସନଂ;

ମିଚ୍ଛା ଚ ପଟିପଜ୍ଜତି, ଏତଂ ତସ୍ମିଂ ଅନାରିୟ’’ନ୍ତି।

୪୧।

ଏକୋ ପୁବ୍ବେ ଚରିତ୍ୱାନ, ମେଥୁନଂ ୟୋ ନିସେୱତି;

ୟାନଂ ଭନ୍ତଂୱ ତଂ ଲୋକେ, ହୀନମାହୁ ପୁଥୁଜ୍ଜନଂ।

ଏକୋ ପୁବ୍ବେ ଚରିତ୍ୱାନାତି। ଦ୍ୱୀହି କାରଣେହି ଏକୋ ପୁବ୍ବେ ଚରିତ୍ୱାନ – ପବ୍ବଜ୍ଜାସଙ୍ଖାତେନ ୱା ଗଣାୱୱସ୍ସଗ୍ଗଟ୍ଠେନ ୱା। କଥଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାସଙ୍ଖାତେନ

ଏକୋ ପୁଟ୍ଟେ ଚରିତ୍ୱାନ? ସବ୍ବଂ ଘରାୱାସପଲିବୋଧଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପୁତ୍ତଦାରପଲିବୋଧଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଞାତିପଲିବୋଧଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ମିତ୍ତାମଚ୍ଚପଲିବୋଧଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ସନ୍ନିଧିପଲିବୋଧଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାଯାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅକିଞ୍ଚନଭାୱଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ଏକୋ ଚରତି ୱିହରତି ଇରିଯତି ୱତ୍ତତି ପାଲେତି ଯପେତି ଯାପେତି। ଏୱଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାସଙ୍ଖାତେନ ଏକୋ ପୁଟ୍ଟେ ଚରିତ୍ୱାନ।

କଥଂ ଗଣାୱୱସ୍ସଗ୍ଗଟ୍ଠେନ ଏକୋ ପୁଟ୍ଟେ ଚରିତ୍ୱାନ? ସୋ ଏୱଂ ପବ୍ବଜିତୋ ସମାନୋ ଏକୋ ଅରଞ୍ଞୱନପତ୍ଥାନି ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନି ପଟିସେୱତି ଅପ୍ପସଦ୍ଦାନି ଅପ୍ପନିଗ୍ଘୋସାନି ୱିଜନୱାତାନି ମନୁସ୍ସରାହସ୍ସେଯ୍ୟକାନି ପଟିସଲ୍ଲାନସାରୁପ୍ପାନି। ସୋ ଏକୋ ଗଚ୍ଛତି, ଏକୋ ତିଟ୍ଠତି, ଏକୋ ନିସୀଦତି, ଏକୋ ସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେତି, ଏକୋ ଗାମଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପୱିସତି, ଏକୋ ପଟିକ୍କମତି, ଏକୋ ରହୋ ନିସୀଦତି, ଏକୋ ଚଙ୍କମଂ ଅଧିଟ୍ଠାତି, ଏକୋ ଚରତି ୱିହରତି ଇରିଯତି ୱତ୍ତତି ପାଲେତି ଯପେତି ଯାପେତି। ଏୱଂ ଗଣାୱୱସ୍ସଗ୍ଗଟ୍ଠେନ ଏକୋ ପୁଟ୍ଟେ ଚରିତ୍ୱାନ।

ମେଥୁନଂ ଯୋ ନିସେୱତୀତି। ମେଥୁନଧମ୍ମୋ ନାମ ଯୋ ସୋ ଅସଦ୍ଧମ୍ମୋ…ପେ… ତଂକାରଣା ୱୁଚ୍ଚତି ମେଥୁନଧମ୍ମୋ। ମେଥୁନଂ ଯୋ ନିସେୱତୀତି । ଯୋ ଅପରେନ ସମଯେନ ବୁଦ୍ଧଂ ଧମ୍ମଂ ସଙ୍ଘଂ ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ହୀନାଯାୱତ୍ତିତ୍ୱା ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ସେୱତି ନିସେୱତି ସଂସେୱତି ପଟିସେୱତୀତି – ମେଥୁନଂ ଯୋ ନିସେୱତି।

ଯାନଂ ଭନ୍ତଂୱ ତଂ ଲୋକେତି। ଯାନନ୍ତି ହତ୍ଥିଯାନଂ ଅସ୍ସଯାନଂ ଗୋଯାନଂ ଅଜଯାନଂ ମେଣ୍ଡଯାନଂ ଓଟ୍ଟଯାନଂ ଖରଯାନଂ ଭନ୍ତଂ ଅଦନ୍ତଂ ଅକାରିତଂ ଅୱିନୀତଂ ଉପ୍ପଥଂ ଗଣ୍ହାତି, ୱିସମଂ ଖାଣୁମ୍ପି ପାସାଣମ୍ପି ଅଭିରୁହତି, ଯାନମ୍ପି ଆରୋହନକମ୍ପି ଭଞ୍ଜତି, ପପାତେପି ପପତତି। ଯଥା ତଂ ଭନ୍ତଂ ଯାନଂ ଅଦନ୍ତଂ ଅକାରିତଂ ଅୱିନୀତଂ ଉପ୍ପଥଂ ଗଣ୍ହାତି; ଏୱମେୱଂ ସୋ ୱିବ୍ଭନ୍ତକୋ ଭନ୍ତଯାନପଟିଭାଗୋ ଉପ୍ପଥଂ ଗଣ୍ହାତି, ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଂ ଗଣ୍ହାତି…ପେ… ମିଚ୍ଛାସମାଧିଂ ଗଣ୍ହାତି। ଯଥା ତଂ ଭନ୍ତଂ ଯାନଂ ଅଦନ୍ତଂ ଅକାରିତଂ ଅୱିନୀତଂ ୱିସମଂ ଖାଣୁମ୍ପି ପାସାଣମ୍ପି ଅଭିରୁହତି; ଏୱମେୱଂ ସୋ ୱିବ୍ଭନ୍ତକୋ ଭନ୍ତଯାନପଟିଭାଗୋ ୱିସମଂ କାଯକମ୍ମଂ ଅଭିରୁହତି, ୱିସମଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ ଅଭିରୁହତି, ୱିସମଂ ମନୋକମ୍ମଂ ଅଭିରୁହତି, ୱିସମଂ ପାଣାତିପାତଂ ଅଭିରୁହତି, ୱିସମଂ ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ ଅଭିରୁହତି, ୱିସମଂ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରଂ ଅଭିରୁହତି, ୱିସମଂ ମୁସାୱାଦଂ ଅଭିରୁହତି, ୱିସମଂ ପିସୁଣୱାଚଂ ଅଭିରୁହତି, ୱିସମଂ ଫରୁସୱାଚଂ ଅଭିରୁହତି, ୱିସମଂ ସମ୍ଫପ୍ପଲାପଂ ଅଭିରୁହତି , ୱିସମଂ ଅଭିଜ୍ଝଂ ଅଭିରୁହତି, ୱିସମଂ ବ୍ୟାପାଦଂ ଅଭିରୁହତି, ୱିସମଂ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଂ ଅଭିରୁହତି, ୱିସମେ ସଙ୍ଖାରେ ଅଭିରୁହତି, ୱିସମେ ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣେ ଅଭିରୁହତି, ୱିସମେ ନୀୱରଣେ ଅଭିରୁହତି। ଯଥା ତଂ ଭନ୍ତଂ ଯାନଂ ଅଦନ୍ତଂ ଅକାରିତଂ ଅୱିନୀତଂ ଯାନମ୍ପି ଆରୋହନକମ୍ପି ଭଞ୍ଜତି; ଏୱମେୱଂ ସୋ ୱିବ୍ଭନ୍ତକୋ ଭନ୍ତଯାନପଟିଭାଗୋ ନିରଯେ ଅତ୍ତାନଂ ଭଞ୍ଜତି , ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଯଂ ଅତ୍ତାନଂ ଭଞ୍ଜତି, ପେତ୍ତିୱିସଯେ ଅତ୍ତାନଂ ଭଞ୍ଜତି, ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଅତ୍ତାନଂ ଭଞ୍ଜତି, ଦେୱଲୋକେ ଅତ୍ତାନଂ ଭଞ୍ଜତି। ଯଥା ତଂ ଭନ୍ତଂ ଯାନଂ ଅଦନ୍ତଂ ଅକାରିତଂ ଅୱିନୀତଂ ପପାତେ ପପତତି; ଏୱମେୱଂ ସୋ ୱିବ୍ଭନ୍ତକୋ ଭନ୍ତଯାନପଟିଭାଗୋ ଜାତିପପାତମ୍ପି ପପତତି, ଜରାପପାତମ୍ପି ପପତତି, ବ୍ୟାଧିପପାତମ୍ପି ପପତତି, ମରଣପପାତମ୍ପି ପପତତି, ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସପପାତମ୍ପି ପପତତି। ଲୋକେତି ଅପାଯଲୋକେ ମନୁସ୍ସଲୋକେତି – ଯାନଂ ଭନ୍ତଂୱ ତଂ ଲୋକେ।

ହୀନମାହୁ ପୁଥୁଜ୍ଜନନ୍ତି। ପୁଥୁଜ୍ଜନାତି କେନଟ୍ଠେନ ପୁଥୁଜ୍ଜନା? ପୁଥୁ କିଲେସେ ଜନେନ୍ତୀତି ପୁଥୁଜ୍ଜନା, ପୁଥୁ ଅୱିହତସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠିକାତି ପୁଥୁଜ୍ଜନା, ପୁଥୁ ସତ୍ଥାରାନଂ ମୁଖୁଲ୍ଲୋକିକାତି ପୁଥୁଜ୍ଜନା, ପୁଥୁ ସବ୍ବଗତୀହି ଅୱୁଟ୍ଠିତାତି ପୁଥୁଜ୍ଜନା , ପୁଥୁ ନାନାଭିସଙ୍ଖାରେ [ନାନାଭିସଙ୍ଖାରେହି (ସ୍ୟା।)] ଅଭିସଙ୍ଖରୋନ୍ତୀତି ପୁଥୁଜ୍ଜନା, ପୁଥୁ ନାନାଓଘେହି ୱୁଯ୍ହନ୍ତୀତି ପୁଥୁଜ୍ଜନା, ପୁଥୁ ନାନାସନ୍ତାପେହି ସନ୍ତପନ୍ତୀତି ପୁଥୁଜ୍ଜନା, ପୁଥୁ ନାନାପରିଳାହେହି ପରିଦଯ୍ହନ୍ତୀତି ପୁଥୁଜ୍ଜନା, ପୁଥୁ ପଞ୍ଚସୁ କାମଗୁଣେସୁ ରତ୍ତା ଗିଦ୍ଧା ଗଧିତା ମୁଚ୍ଛିତା ଅଜ୍ଝୋସନ୍ନା [ଅଜ୍ଝୋପନ୍ନା (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ଲଗ୍ଗା ଲଗ୍ଗିତା ପଲିବୁଦ୍ଧାତି ପୁଥୁଜ୍ଜନା, ପୁଥୁ ପଞ୍ଚହି ନୀୱରଣେହି ଆୱୁତା ନିୱୁତା ଓୱୁତା ପିହିତା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନା ପଟିକୁଜ୍ଜିତାତି ପୁଥୁଜ୍ଜନା। ହୀନମାହୁ ପୁଥୁଜ୍ଜନନ୍ତି। ପୁଥୁଜ୍ଜନଂ ହୀନଂ ନିହୀନଂ ଓମକଂ ଲାମକଂ ଛତୁକ୍କଂ ପରିତ୍ତନ୍ତି ଏୱମାହଂସୁ ଏୱଂ କଥେନ୍ତି ଏୱଂ ଭଣନ୍ତି ଏୱଂ ଦୀପଯନ୍ତି ଏୱଂ ୱୋହରନ୍ତୀତି – ହୀନମାହୁ ପୁଥୁଜ୍ଜନଂ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଏକୋ ପୁଟ୍ଟେ ଚରିତ୍ୱାନ, ମେଥୁନଂ ଯୋ ନିସେୱତି;

ଯାନଂ ଭନ୍ତଂୱ ତଂ ଲୋକେ, ହୀନମାହୁ ପୁଥୁଜ୍ଜନ’’ନ୍ତି।

୫୨।

ଯସୋ କିତ୍ତି ଚ ଯା ପୁଟ୍ଟେ, ହାଯତେ ୱାପି ତସ୍ସ ସା;

ଏତମ୍ପି ଦିସ୍ୱା ସିକ୍ଖେଥ, ମେଥୁନଂ ୱିପ୍ପହାତୱେ।

ଯସୋ କିତ୍ତି ଚ ଯା ପୁବ୍ବେ, ହାୟତେ ୱାପି ତସ୍ସ ସାତି। କତମୋ ଯସୋ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁବ୍ବେ ସମଣଭାୱେ ସକ୍କତୋ ହୋତି ଗରୁକତୋ ମାନିତୋ ପୂଜିତୋ ଅପଚିତ୍ତୋ ଲାଭୀ ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନଂ – ଅଯଂ ଯସୋ। କତମା କିତ୍ତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁବ୍ବେ ସମଣଭାୱେ କିତ୍ତିୱଣ୍ଣଗତୋ ହୋତି ପଣ୍ଡିତୋ ୱିଯତ୍ତୋ ମେଧାୱୀ ବହୁସ୍ସୁତୋ ଚିତ୍ତକଥୀ କଲ୍ଯାଣପଟିଭାନୋ – ସୁତ୍ତନ୍ତିକୋତି ୱା ୱିନଯଧରୋତି ୱା ଧମ୍ମକଥିକୋତି ୱା ଆରଞ୍ଞିକୋତି ୱା ପିଣ୍ଡପାତିକୋତି ୱା ପଂସୁକୂଲିକୋତି ୱା ତେଚୀୱରିକୋତି ୱା ସପଦାନଚାରିକୋତି ୱା ଖଲୁପଚ୍ଛାଭତ୍ତିକୋତି ୱା ନେସଜ୍ଜିକୋତି ୱା ଯଥାସନ୍ଥତିକୋତି ୱା ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଲାଭୀତି ୱା ଦୁତିଯସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଲାଭୀତି ୱା ତତିଯସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଲାଭୀତି ୱା ଚତୁତ୍ଥସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଲାଭୀତି ୱା ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ଲାଭୀତି ୱା ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ଲାଭୀତି ୱା ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ଲାଭୀତି ୱା ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ଲାଭୀତି ୱା, ଅଯଂ କିତ୍ତୀତି – ଯସୋ କିତ୍ତି ଚ ଯା ପୁବ୍ବେ।

ହାୟତେୱାପି ତସ୍ସ ସାତି। ତସ୍ସ ଅପରେନ ସମଯେନ ବୁଦ୍ଧଂ ଧମ୍ମଂ ସଙ୍ଘଂ ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ହୀନାଯାୱତ୍ତସ୍ସ ସୋ ଚ ଯସୋ ସା ଚ କିତ୍ତି ହାୟତି ପରିହାୟତି ପରିଧଂସତି ପରିପତତି ଅନ୍ତରଧାଯତି ୱିପ୍ପଲୁଜ୍ଜତୀତି – ଯସୋ କିତ୍ତି ଚ ଯା ପୁବ୍ବେ ହାୟତେ ୱାପି ତସ୍ସ ସା।

ଏତମ୍ପି ଦିସ୍ୱା ସିକ୍ଖେଥ ମେଥୁନଂ ୱିପ୍ପହାତୱେତି। ଏତନ୍ତି ପୁବ୍ବେ ସମଣଭାୱେ ଯସୋ କିତ୍ତି ଚ, ଅପରଭାଗେ ବୁଦ୍ଧଂ ଧମ୍ମଂ ସଙ୍ଘଂ ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ହୀନାଯାୱତ୍ତସ୍ସ ଅଯସୋ ଚ ଅକିତ୍ତି ଚ; ଏତଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ୱିପତ୍ତିଂ। ଦିସ୍ୱାତି ପସ୍ସିତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱାତି – ଏତମ୍ପି ଦିସ୍ୱା। ସିକ୍ଖେଥାତି ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖା – ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖା, ଅଧିଚିତ୍ତସିକ୍ଖା, ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖା। କତମା ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖା? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲୱା ହୋତି, ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସଂୱୁତୋ ୱିହରତି ଆଚାରଗୋଚରସମ୍ପନ୍ନୋ ଅଣୁମତ୍ତେସୁ ୱଜ୍ଜେସୁ ଭଯଦସ୍ସାୱୀ, ସମାଦାଯ ସିକ୍ଖତି ସିକ୍ଖାପଦେସୁ। ଖୁଦ୍ଦକୋ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧୋ, ମହନ୍ତୋ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧୋ। ସୀଲଂ ପତିଟ୍ଠା ଆଦି ଚରଣଂ ସଂଯମୋ ସଂୱରୋ ମୁଖଂ ପମୁଖଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ସମାପତ୍ତିଯା – ଅଯଂ ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖା।

କତମା ଅଧିଚିତ୍ତସିକ୍ଖା? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି ୱିୱିଚ୍ଚ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି ସୱିତକ୍କଂ ସୱିଚାରଂ ୱିୱେକଜଂ ପୀତିସୁଖଂ ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି…ପେ… ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ… ତତିଯଂ ଝାନଂ… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି – ଅଯଂ ଅଧିଚିତ୍ତସିକ୍ଖା।

କତମା ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖା? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ପଞ୍ଞୱା ହୋତି ଉଦଯତ୍ଥଗାମିନିଯା ପଞ୍ଞାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅରିଯାଯ ନିବ୍ବେଧିକାଯ ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯଗାମିନିଯା। ସୋ ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯୋତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦାତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ଇମେ ଆସୱାତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ଅଯଂ ଆସୱସମୁଦଯୋତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ଅଯଂ ଆସୱନିରୋଧୋତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି , ଅଯଂ ଆସୱନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦାତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି – ଅଯଂ ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖା। ମେଥୁନଧମ୍ମୋ ନାମ ଯୋ ସୋ ଅସଦ୍ଧମ୍ମୋ…ପେ… ତଂକାରଣା ୱୁଚ୍ଚତି ମେଥୁନଧମ୍ମୋ।

ଏତମ୍ପିଦିସ୍ୱା ସିକ୍ଖେଥ, ମେଥୁନଂ ୱିପ୍ପହାତୱେତି। ମେଥୁନଧମ୍ମସ୍ସ ପହାନାଯ ୱୂପସମାଯ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାଯ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧିଯା ଅଧିସୀଲମ୍ପି ସିକ୍ଖେଯ୍ଯ, ଅଧିଚିତ୍ତମ୍ପି ସିକ୍ଖେଯ୍ଯ, ଅଧିପଞ୍ଞମ୍ପି ସିକ୍ଖେଯ୍ଯ। ଇମା ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖାଯୋ ଆୱଜ୍ଜନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ଯ, ଜାନନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ଯ, ପସ୍ସନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ଯ, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ଯ, ଚିତ୍ତଂ ଅଧିଟ୍ଠହନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ଯ, ସଦ୍ଧାଯ ଅଧିମୁଚ୍ଚନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ଯ, ୱୀରିଯଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ଯ, ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ଯ, ଚିତ୍ତଂ ସମାଦହନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ଯ, ପଞ୍ଞାଯ ପଜାନନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ଯ, ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ ଅଭିଜାନନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ଯ, ପରିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ ପରିଜାନନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ଯ, ପହାତବ୍ବଂ ପଜହନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ଯ, ଭାୱେତବ୍ବଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ଯ, ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବଂ ସଚ୍ଛିକରୋନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ଯ ଆଚରେଯ୍ଯ ସମାଚରେଯ୍ଯ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତେଯ୍ଯାତି – ଏତମ୍ପି ଦିସ୍ୱା ସିକ୍ଖେଥ, ମେଥୁନଂ ୱିପ୍ପହାତୱେ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଯସୋ କିତ୍ତି ଚ ଯା ପୁବ୍ବେ, ହାୟତେ ୱାପି ତସ୍ସ ସା;

ଏତମ୍ପି ଦିସ୍ୱା ସିକ୍ଖେଥ, ମେଥୁନଂ ୱିପ୍ପହାତୱେ’’ତି।

୫୩।

ସଙ୍କପ୍ପେହି ପରେତୋ ସୋ, କପଣୋ ୱିଯ ଝାଯତି;

ସୁତ୍ୱା ପରେସଂ ନିଗ୍ଘୋସଂ, ମଙ୍କୁ ହୋତି ତଥାୱିଧୋ।

ସଙ୍କପ୍ପେହିପରେତୋ ସୋ, କପଣୋ ୱିଯ ଝାଯତୀତି। କାମସଙ୍କପ୍ପେନ ବ୍ୟାପାଦସଙ୍କପ୍ପେନ ୱିହିଂସାସଙ୍କପ୍ପେନ ଦିଟ୍ଠିସଙ୍କପ୍ପେନ ଫୁଟ୍ଠୋ ପରେତୋ ସମୋହିତୋ ସମନ୍ନାଗତୋ ପିହିତୋ କପଣୋ ୱିଯ ମନ୍ଦୋ ୱିଯ ମୋମୂହୋ ୱିଯ ଝାଯତି ପଜ୍ଝାଯତି ନିଜ୍ଝାଯତି ଅପଜ୍ଝାଯତି [ଅୱଜ୍ଝାଯତି (ସ୍ୟା।)]। ଯଥା ଉଲୂକୋ ରୁକ୍ଖସାଖାଯଂ ମୂସିକଂ ମଗଯମାନୋ ଝାଯତି ପଜ୍ଝାଯତି ନିଜ୍ଝାଯତି ଅପଜ୍ଝାଯତି, ଯଥା କୋତ୍ଥୁ ନଦୀତୀରେ ମଚ୍ଛେ ମଗଯମାନୋ ଝାଯତି ପଜ୍ଝାଯତି ନିଜ୍ଝାଯତି ଅପଜ୍ଝାଯତି, ଯଥା ବିଳାରୋ ସନ୍ଧିସମଲସଙ୍କଟିରେ ମୂସିକଂ ମଗଯମାନୋ ଝାଯତି ପଜ୍ଝାଯତି ନିଜ୍ଝାଯତି ଅପଜ୍ଝାଯତି, ଯଥା ଗଦ୍ରଭୋ ୱହଚ୍ଛିନ୍ନୋ ସନ୍ଧିସମଲସଙ୍କଟିରେ ଝାଯତି ପଜ୍ଝାଯତି ନିଜ୍ଝାଯତି ଅପଜ୍ଝାଯତି; ଏୱମେୱଂ ସୋ ୱିବ୍ଭନ୍ତକୋ କାମସଙ୍କପ୍ପେନ ବ୍ୟାପାଦସଙ୍କପ୍ପେନ ୱିହିଂସାସଙ୍କପ୍ପେନ ଦିଟ୍ଠିସଙ୍କପ୍ପେନ ଫୁଟ୍ଠୋ ପରେତୋ ସମୋହିତୋ ସମନ୍ନାଗତୋ ପିହିତୋ କପଣୋ ୱିଯ ମନ୍ଦୋ ୱିଯ ମୋମୂହୋ ୱିଯ ଝାଯତି ପଜ୍ଝାଯତି ନିଜ୍ଝାଯତି ଅପଜ୍ଝାଯତୀତି – ସଙ୍କପ୍ପେହି ପରେତୋ ସୋ କପଣୋ ୱିଯ ଝାଯତି।

ସୁତ୍ୱାପରେସଂ ନିଗ୍ଘୋସଂ, ମଙ୍କୁ ହୋତି ତଥାୱିଧୋତି। ପରେସନ୍ତି ଉପଜ୍ଝାଯା ୱା ଆଚରିଯା ୱା ସମାନୁପଜ୍ଝାଯକା ୱା ସମାନାଚରିଯକା ୱା ମିତ୍ତା ୱା ସନ୍ଦିଟ୍ଠା ୱା ସମ୍ଭତ୍ତା ୱା ସହାଯା ୱା ଚୋଦେନ୍ତି – ''ତସ୍ସ ତେ, ଆୱୁସୋ, ଅଲାଭା, ତସ୍ସ ତେ ଦୁଲ୍ଲଦ୍ଧଂ, ଯଂ ତ୍ୱଂ ଏୱରୂପଂ ଉଳାରଂ ସତ୍ଥାରଂ ଲଭିତ୍ୱା ଏୱଂ ସ୍ୱାକ୍ଖାତେ ଧମ୍ମୱିନଯେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଏୱରୂପଂ ଅରିଯଗଣଂ ଲଭିତ୍ୱା ହୀନସ୍ସ ମେଥୁନଧମ୍ମସ୍ସ କାରଣା ବୁଦ୍ଧଂ ଧମ୍ମଂ ସଙ୍ଘଂ ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ହୀନାଯାୱତ୍ତୋସି। ସଦ୍ଧାପି ନାମ ତେ ନାହୋସି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ହିରୀପି ନାମ ତେ ନାହୋସି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ଓତ୍ତପ୍ପମ୍ପି ନାମ ତେ ନାହୋସି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ୱୀରିଯମ୍ପି ନାମ ତେ ନାହୋସି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ସତିପି ନାମ ତେ ନାହୋସି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ପଞ୍ଞାପି ନାମ ତେ ନାହୋସି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୂ''ତି। ତେସଂ ୱଚନଂ ବ୍ୟପଥଂ ଦେସନଂ ଅନୁସାସନଂ ଅନୁସିଟ୍ଠିଂ ସୁତ୍ୱା ସୁଣିତ୍ୱା ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଉପଧାରଯିତ୍ୱା ଉପଲକ୍ଖଯିତ୍ୱା ମଙ୍କୁ ହୋତି, ପୀଳିତୋ ଘଟ୍ଟିତୋ ବ୍ୟାଧିତୋ ଦୋମନସ୍ସିତୋ ହୋତି। ତଥାୱିଧୋତି ତଥାୱିଧୋ ତାଦିସୋ ତସ୍ସଣ୍ଠିତୋ ତପ୍ପକାରୋ ତପ୍ପଟିଭାଗୋ। ଯୋ ସୋ ୱିବ୍ଭନ୍ତକୋତି – ସୁତ୍ୱା ପରେସଂ ନିଗ୍ଘୋସଂ ମଙ୍କୁ ହୋତି ତଥାୱିଧୋ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ସଙ୍କପ୍ପେହି ପରେତୋ ସୋ, କପଣୋ ୱିଯ ଝାଯତି;

ସୁତ୍ୱା ପରେସଂ ନିଗ୍ଘୋସଂ, ମଙ୍କୁ ହୋତି ତଥାୱିଧୋ''ତି।

୫୪।

ଅଥ ସତ୍ଥାନି କୁରୁତେ, ପରୱାଦେହି ଚୋଦିତୋ;

ଏସ ଖ୍ୱସ୍ସ ମହାଗେଧୋ, ମୋସୱଜ୍ଜଂ ପଗାହତି[ସଂଗାହତି (କ।)]।

ଅଥ ସତ୍ଥାନି କୁରୁତେ, ପରୱାଦେହି ଚୋଦିତୋତି। ଅଥାତି ପଦସନ୍ଧି ପଦସଂସଗ୍ଗୋ ପଦପାରିପୂରୀ ଅକ୍ଖରସମୱାଯୋ ବ୍ୟଞ୍ଜନସିଲିଟ୍ଠତା ପଦାନୁପୁବ୍ବତାପେତଂ – ଅଥାତି। ସତ୍ଥାନୀତି ତୀଣି ସତ୍ଥାନି – କାଯସତ୍ଥଂ, ୱଚୀସତ୍ଥଂ, ମନୋସତ୍ଥଂ। ତିୱିଧଂ କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ କାଯସତ୍ଥଂ, ଚତୁବ୍ବିଧଂ ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ ୱଚୀସତ୍ଥଂ, ତିୱିଧଂ ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ ମନୋସତ୍ଥଂ। ପରୱାଦେହି ଚୋଦିତୋତି। ଉପଜ୍ଝାଯେହି ୱା ଆଚରିଯେହି ୱା ସମାନୁପଜ୍ଝାଯକେହି ୱା ସମାନାଚରିଯକେହି ୱା ମିତ୍ତେହି ୱା ସନ୍ଦିଟ୍ଠେହି ୱା ସମ୍ଭତ୍ତେହି ୱା ସହାଯେହି ୱା ଚୋଦିତୋ ସମ୍ପଜାନମୁସା ଭାସତି। ''ଅଭିରତୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଅହୋସିଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ। ମାତା ମେ ପୋସେତବ୍ବା, ତେନମ୍ହି ୱିବ୍ଭନ୍ତୋ''ତି ଭଣତି । ''ପିତା ମେ ପୋସେତବ୍ବୋ , ତେନମ୍ହି ୱିବ୍ଭନ୍ତୋ''ତି ଭଣତି। ''ଭାତା ମେ ପୋସେତବ୍ବୋ… ଭଗିନୀ ମେ ପୋସେତବ୍ବା… ପୁତ୍ତୋ ମେ ପୋସେତବ୍ବୋ… ଧୀତା ମେ ପୋସେତବ୍ବା… ମିତ୍ତା ମେ ପୋସେତବ୍ବା… ଅମଚ୍ଚା ମେ ପୋସେତବ୍ବା… ଞାତକା ମେ ପୋସେତବ୍ବା… ସାଲୋହିତା ମେ ପୋସେତବ୍ବା, ତେନମ୍ହି ୱିବ୍ଭନ୍ତୋ''ତି ଭଣତି। ୱଚୀସତ୍ଥଂ କରୋତି ସଙ୍କରୋତି ଜନେତି ସଞ୍ଜନେତି ନିବ୍ବତ୍ତେତି ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେତୀତି – ଅଥ ସତ୍ଥାନି କୁରୁତେ, ପରୱାଦେହି ଚୋଦିତୋ।

ଏସ ଖ୍ୱସ୍ସ ମହାଗେଧୋତି। ଏସୋ ତସ୍ସ ମହାଗେଧୋ ମହାୱନଂ ମହାଗହନଂ ମହାକନ୍ତାରୋ ମହାୱିସମୋ ମହାକୁଟିଲୋ ମହାପଙ୍କୋ ମହାପଲିପୋ ମହାପଲିବୋଧୋ ମହାବନ୍ଧନଂ, ଯଦିଦଂ ସମ୍ପଜାନମୁସାୱାଦୋତି – ଏସ ଖ୍ୱସ୍ସ ମହାଗେଧୋ।

ମୋସୱଜ୍ଜଂ ପଗାହତୀତି। ମୋସୱଜ୍ଜଂ ୱୁଚ୍ଚତି ମୁସାୱାଦୋ। ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସଭଗ୍ଗତୋ ୱା ପରିସଗ୍ଗତୋ ୱା ଞାତିମଜ୍ଝଗତୋ ୱା ପୂଗମଜ୍ଝଗତୋ ୱା ରାଜକୁଲମଜ୍ଝଗତୋ ୱା ଅଭିନୀତୋ ସକ୍ଖିପୁଟ୍ଠୋ – ''ଏହମ୍ଭୋ ପୁରିସ, ଯଂ ଜାନାସି ତଂ ୱଦେହୀ''ତି, ସୋ ଅଜାନଂ ୱା ଆହ – ''ଜାନାମୀ''ତି, ''ଜାନଂ'' ୱା ଆହ – ''ନ ଜାନାମୀ''ତି, ଅପସ୍ସଂ ୱା ଆହ – ''ପସ୍ସାମୀ''ତି, ପସ୍ସଂ ୱା ଆହ – ''ନ ପସ୍ସାମୀ''ତି। ଇତି ଅତ୍ତହେତୁ ୱା ପରହେତୁ ୱା ଆମିସକିଞ୍ଚିକ୍ଖହେତୁ ୱା ସମ୍ପଜାନମୁସା ଭାସତି – ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ମୋସୱଜ୍ଜଂ।

ଅପି ଚ ତୀହାକାରେହି ମୁସାୱାଦୋ ହୋତି। ପୁବ୍ବେୱସ୍ସ ହୋତି – ''ମୁସା ଭଣିସ୍ସ''ନ୍ତି, ଭଣନ୍ତସ୍ସ ହୋତି – ''ମୁସା ଭଣାମୀ''ତି, ଭଣିତସ୍ସ ହୋତି – ''ମୁସା ମଯା ଭଣିତ''ନ୍ତି। ଇମେହି ତୀହାକାରେହି ମୁସାୱାଦୋ ହୋତି। ଅପି ଚ ଚତୂହାକାରେହି ମୁସାୱାଦୋ ହୋତି। ପୁବ୍ବେୱସ୍ସ ହୋତି – ''ମୁସା ଭଣିସ୍ସ''ନ୍ତି, ଭଣନ୍ତସ୍ସ ହୋତି – ''ମୁସା ଭଣାମୀ''ତି, ଭଣିତସ୍ସ ହୋତି – ''ମୁସା ମଯା ଭଣିତ''ନ୍ତି, ୱିନିଧାଯ ଦିଟ୍ଠିଂ। ଇମେହି ଚତୂହାକାରେହି ମୁସାୱାଦୋ ହୋତି। ଅପି ଚ ପଞ୍ଚହାକାରେହି… ଛହାକାରେହି… ସତ୍ତହାକାରେହି… ଅଟ୍ଠହାକାରେହି ମୁସାୱାଦୋ ହୋତି। ପୁବ୍ବେୱସ୍ସ ହୋତି – ''ମୁସା ଭଣିସ୍ସ''ନ୍ତି, ଭଣନ୍ତସ୍ସ ହୋତି – ''ମୁସା ଭଣାମୀ''ତି, ଭଣିତସ୍ସ ହୋତି – ''ମୁସା ମଯା ଭଣିତ''ନ୍ତି, ୱିନିଧାଯ ଦିଟ୍ଠିଂ, ୱିନିଧାଯ ଖନ୍ତିଂ, ୱିନିଧାଯ ରୁଚିଂ, ୱିନିଧାଯ ସଞ୍ଞଂ, ୱିନିଧାଯ ଭାୱଂ। ଇମେହି ଅଟ୍ଠହାକାରେହି ମୁସାୱାଦୋ ହୋତି। ମୋସୱଜ୍ଜଂ ପଗାହତୀତି। ମୋସୱଜ୍ଜଂ ପଗାହତି ଓଗାହତି ଅଜ୍ଝୋଗାହତି ପୱିସତୀତି – ମୋସୱଜ୍ଜଂ ପଗାହତି।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ଅଥ ସତ୍ଥାନି କୁରୁତେ, ପରୱାଦେହି ଚୋଦିତୋ;

ଏସ ଖ୍ୱସ୍ସ ମହାଗେଧୋ, ମୋସୱଜ୍ଜଂ ପଗାହତୀ''ତି।

୫୫।

ପଣ୍ଡିତୋତି ସମଞ୍ଞାତୋ, ଏକଚରିଯଂ[ଏକଚରିଯଂ (ସୀ। ସ୍ୟା।)]ଅଧିଟ୍ଠିତୋ;

ସ ଚାପି ମେଥୁନେ ଯୁତ୍ତୋ, ମନ୍ଦୋୱ ପରିକିସ୍ସତି।

ପଣ୍ଡିତୋତି ସମଞ୍ଞାତୋତି। ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁବ୍ବେ ସମଣଭାୱେ କିତ୍ତି ୱଣ୍ଣଗତୋ ହୋତି – ''ପଣ୍ଡିତୋ ୱିଯତ୍ତୋ ମେଧାୱୀ ବହୁସ୍ସୁତୋ ଚିତ୍ତକଥୀ କଲ୍ଯାଣପଟିଭାନୋ ସୁତ୍ତନ୍ତିକୋତି ୱା ୱିନଯଧରୋତି ୱା ଧମ୍ମକଥିକୋତି ୱା…ପେ… ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ଲାଭୀ''ତି ୱା । ଏୱଂ ଞାତୋ ହୋତି ପଞ୍ଞାତୋ ସମଞ୍ଞାତୋ ହୋତୀତି – ପଣ୍ଡିତୋତି ସମଞ୍ଞାତୋ।

ଏକଚରିଯଂ ଅଧିଟ୍ଠିତୋତି। ଦ୍ୱୀହି କାରଣେହି ଏକଚରିଯଂ ଅଧିଟ୍ଠିତୋ – ପବ୍ବଜ୍ଜାସଙ୍ଖାତେନ ୱା ଗଣାୱୱସ୍ସଗ୍ଗଟ୍ଠେନ ୱା। କଥଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାସଙ୍ଖାତେନ ଏକଚରିଯଂ ଅଧିଟ୍ଠିତୋ? ସବ୍ବଂ ଘରାୱାସପଲିବୋଧଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା…ପେ… ଏୱଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାସଙ୍ଖାତେନ ଏକଚରିଯଂ ଅଧିଟ୍ଠିତୋ। କଥଂ ଗଣାୱୱସ୍ସଗ୍ଗଟ୍ଠେନ ଏକଚରିଯଂ ଅଧିଟ୍ଠିତୋ? ସୋ ଏୱଂ ପବ୍ବଜିତୋ ସମାନୋ ଏକୋ ଅରଞ୍ଞୱନପତ୍ଥାନି ପନ୍ତାନି…ପେ… ଏୱଂ ଗଣାୱୱସ୍ସଗ୍ଗଟ୍ଠେନ ଏକଚରିଯଂ ଅଧିଟ୍ଠିତୋତି – ଏକଚରିଯଂ ଅଧିଟ୍ଠିତୋ।

ସ ଚାପି ମେଥୁନେ ଯୁତ୍ତୋତି। ମେଥୁନଧମ୍ମୋ ନାମ ଯୋ ସୋ ଅସଦ୍ଧମ୍ମୋ ଗାମଧମ୍ମୋ…ପେ… ତଂକାରଣା ୱୁଚ୍ଚତି ମେଥୁନଧମ୍ମୋ। ସ ଚାପି ମେଥୁନେ ଯୁତ୍ତୋତି। ସୋ ଅପରେନ ସମଯେନ ବୁଦ୍ଧଂ ଧମ୍ମଂ ସଙ୍ଘଂ ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ହୀନାଯାୱତ୍ତିତ୍ୱା ମେଥୁନଧମ୍ମେ ଯୁତ୍ତୋ [ଯୁତ୍ତୋ ସଂଯୁତ୍ତୋ (ସୀ।)] ପଯୁତ୍ତୋ ଆଯୁତ୍ତୋ ସମାଯୁତ୍ତୋତି – ସ ଚାପି ମେଥୁନେ ଯୁତ୍ତୋ।

ମନ୍ଦୋୱ ପରିକିସ୍ସତୀତି। କପଣୋ ୱିଯ ମନ୍ଦୋ ୱିଯ ମୋମୂହୋ ୱିଯ କିସ୍ସତି ପରିକିସ୍ସତି ପରିକିଲିସ୍ସତି। ପାଣମ୍ପି ହନତି, ଅଦିନ୍ନମ୍ପି ଆଦିଯତି, ସନ୍ଧିମ୍ପି ଛିନ୍ଦତି, ନିଲ୍ଲୋପମ୍ପି ହରତି, ଏକାଗାରିକମ୍ପି କରୋତି, ପରିପନ୍ଥେପି ତିଟ୍ଠତି, ପରଦାରମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି, ମୁସାପି ଭଣତି। ଏୱମ୍ପି କିସ୍ସତି ପରିକିସ୍ସତି

ପରିକିଲିସ୍ସତି। ତମେନଂ ରାଜାନୋ ଗହେତ୍ୱା ୱିୱିଧା କମ୍ମକାରଣା କାରେନ୍ତି – କସାହିପି ତାଳେନ୍ତି, ୱେତ୍ତେହିପି ତାଳେନ୍ତି, ଅଦ୍ଧଦଣ୍ଡକେହିପି ତାଳେନ୍ତି, ହତ୍ଥମ୍ପି ଛିନ୍ଦନ୍ତି, ପାଦମ୍ପି ଛିନ୍ଦନ୍ତି, ହତ୍ଥପାଦମ୍ପି ଛିନ୍ଦନ୍ତି, କଣ୍ଣମ୍ପି ଛିନ୍ଦନ୍ତି, ନାସମ୍ପି ଛିନ୍ଦନ୍ତି , କଣ୍ଣନାସମ୍ପି ଛିନ୍ଦନ୍ତି, ବିଲଙ୍ଗଥାଲିକମ୍ପି କରୋନ୍ତି, ସଙ୍ଖମୁଣ୍ଡିକମ୍ପି କରୋନ୍ତି, ରାହୁମୁଖମ୍ପି କରୋନ୍ତି, ଜୋତିମାଲିକମ୍ପି କରୋନ୍ତି, ହତ୍ଥପଜ୍ଜୋତିକମ୍ପି କରୋନ୍ତି, ଏରକୱତ୍ତିକମ୍ପି କରୋନ୍ତି, ଚିରକୱାସିକମ୍ପି କରୋନ୍ତି, ଏଣେୟ୍ୟକମ୍ପି କରୋନ୍ତି, ବଳିସମଂସିକମ୍ପି କରୋନ୍ତି, କହାପଣିକମ୍ପି କରୋନ୍ତି, ଖାରାପତଚ୍ଛିକମ୍ପି [ଖାରାପଟିଚ୍ଛକମ୍ପି (କ।)] କରୋନ୍ତି, ପଲିଘପରିୱତ୍ତିକମ୍ପି କରୋନ୍ତି, ପଲାଲପୀଠକମ୍ପି କରୋନ୍ତି, ତତ୍ତେନପି ତେଲେନ ଓସିଞ୍ଚନ୍ତି, ସୁନଖେହିପି ଖାଦାପେନ୍ତି, ଜୀୱନ୍ତମ୍ପି ସୂଲେ ଉତ୍ତାସେନ୍ତି, ଅସିନାପି ସୀସଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତି। ଏୱମ୍ପି କିସ୍ସତି ପରିକିସ୍ସତି ପରିକିଲିସ୍ସତି।

ଅଥ ୱା କାମତଣ୍ହାଯ ଅଭିଭୂତୋ ପରିଯାଦିନ୍ନଚିତ୍ତୋ ଭୋଗେ ପରିୟେସନ୍ତୋ ନାୱାଯ ମହାସମୁଦ୍ଦଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତି, ସୀତସ୍ସ ପୁରକ୍ଖତୋ ଉଣ୍ହସ୍ସ ପୁରକ୍ଖତୋ ଡଂସମକସୱାତାତପସରୀସପସମ୍ଫସ୍ସେହି ପୀଳିୟମାନୋ ଖୁପ୍ପିପାସାଯ ମିୟ୍ୟମାନୋ ତିଗୁମ୍ବଂ ଗଚ୍ଛତି, ତକ୍କୋଲଂ ଗଚ୍ଛତି, ତକ୍କସୀଲଂ ଗଚ୍ଛତି, କାଲମୁଖଂ ଗଚ୍ଛତି, ପୁରପୂରଂ ଗଚ୍ଛତି, ୱେସୁଙ୍ଗଂ ଗଚ୍ଛତି, ୱେରାପଥଂ ଗଚ୍ଛତି, ଜୱଂ ଗଚ୍ଛତି, ତାମଲିଂ [କମଲିଂ (ସ୍ୟା।), ତଂମଲିଂ (କ।)] ଗଚ୍ଛତି, ୱଙ୍ଗଂ ଗଚ୍ଛତି, ଏଳଅବନ୍ଧନଂ ଗଚ୍ଛତି, ସୁୱଣ୍ଣକୂଟଂ ଗଚ୍ଛତି, ସୁୱଣ୍ଣଭୂମିଂ ଗଚ୍ଛତି, ତମ୍ବପାଣିଂ ଗଚ୍ଛତି, ସୁପ୍ପାଦକଂ ଗଚ୍ଛତି, ଭାରୁକଚ୍ଛଂ ଗଚ୍ଛତି, ସୁରଟ୍ଠଂ ଗଚ୍ଛତି, ଭଙ୍ଗଲୋକଂ ଗଚ୍ଛତି, ଭଙ୍ଗଣଂ ଗଚ୍ଛତି, ସରମତଂ ଗଣଂ ଗଚ୍ଛତି, ୟୋନଂ ଗଚ୍ଛତି , ପରମୟୋନଂ [ପୀନଂ (ସ୍ୟା।)] ଗଚ୍ଛତି, ୱିନକଂ [ନୱକଂ (ସୀ।)] ଗଚ୍ଛତି, ମୂଲପଦଂ ଗଚ୍ଛତି, ମରୁକନ୍ତାରଂ ଗଚ୍ଛତି, ଜଣ୍ଣୁପଥଂ ଗଚ୍ଛତି, ଅଜପଥଂ ଗଚ୍ଛତି, ମେଣ୍ଡପଥଂ ଗଚ୍ଛତି, ସଙ୍କୁପଥଂ ଗଚ୍ଛତି, ଛତ୍ତପଥଂ ଗଚ୍ଛତି, ୱଂସପଥଂ ଗଚ୍ଛତି, ସକୁଣପଥଂ ଗଚ୍ଛତି, ମୂସିକପଥଂ ଗଚ୍ଛତି, ଦରିପଥଂ ଗଚ୍ଛତି, ୱେତ୍ତାଚାରଂ ଗଚ୍ଛତି। ଏୱମ୍ପି କିସ୍ସତି ପରିକିସ୍ସତି ପରିକିଲିସ୍ସତି।

ଗୱେସନ୍ତୋ ନ ୱିନ୍ଦତି, ଅଲାଭମୂଲକମ୍ପି ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ ପଟିସଂୱେଦେତି। ଏୱମ୍ପି କିସ୍ସତି ପରିକିସ୍ସତି ପରିକିଲିସ୍ସତି।

ଗୱେସନ୍ତୋ ୱିନ୍ଦତି, ଲଦ୍ଧାପି ଆରକ୍ଖମୂଲକମ୍ପି ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ ପଟିସଂୱେଦେତି – ''କିନ୍ତି ମେ ଭୋଗେ ନେୱ ରାଜାନୋ ହରେୟ୍ୟୁଂ, ନ ଚୋରା ହରେୟ୍ୟୁଂ, ନ ଅଗ୍ଗୀ ଦହେୟ୍ୟୁଂ, ନ ଉଦକଂ ୱହେୟ୍ୟ, ନ ଅପ୍ପିୟା ଦାୟାଦା ହରେୟ୍ୟୁ''ନ୍ତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ଆରକ୍ଖତୋ ଗୋପୟତୋ ତେ ଭୋଗା ୱିପ୍ପଲୁଜ୍ଜନ୍ତି। ସୋ ୱିପ୍ପୟୋଗମୂଲକମ୍ପି ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ ପଟିସଂୱେଦେତି। ଏୱମ୍ପି କିସ୍ସତି ପରିକିସ୍ସତି ପରିକିଲିସ୍ସତୀତି – ସ ଚାପି ମେଥୁନେ ୟୁତ୍ତୋ, ମନ୍ଦୋୱ ପରିକିସ୍ସତି।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ପଣ୍ଡିତୋତି ସମଞ୍ଞାତୋ, ଏକଚରିୟଂ ଅଧିଟ୍ଠିତୋ;

ସ ଚାପି ମେଥୁନେ ୟୁତ୍ତୋ, ମନ୍ଦୋୱ ପରିକିସ୍ସତୀ''ତି।

୫୬।

ଏତମାଦୀନୱଂ ଞତ୍ୱା, ମୁନି ପୁବ୍ବାପରେ ଇଧ;

ଏକଚରିୟଂ ଦଳ୍ହଂ କୟିରା, ନ ନିସେୱେଥ ମେଥୁନଂ।

ଏତମାଦୀନୱଂ ଞତ୍ୱା, ମୁନି ପୁବ୍ବାପରେ ଇଧାତି। ଏତନ୍ତି ପୁବ୍ବେ ସମଣଭାୱେ ୟସୋ ଚ କିତ୍ତି ଚ, ଅପରଭାଗେ ବୁଦ୍ଧଂ ଧମ୍ମଂ ସଙ୍ଘଂ ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାୟ ହୀନାୟାୱତ୍ତସ୍ସ ଅୟସୋ ଚ ଅକିତ୍ତି ଚ; ଏତଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ୱିପତ୍ତିଞ୍ଚ। ଞତ୍ୱାତି ଜାନିତ୍ୱା ତୁଲୟିତ୍ୱା ତୀରୟିତ୍ୱା ୱିଭାୱୟିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା। ମୁନୀତି। ମୋନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଞାଣଂ। ୟା ପଞ୍ଞା ପଜାନନା…ପେ… ସଙ୍ଗଜାଲମତିଚ୍ଚ ସୋ ମୁନି। ଇଧାତି ଇମିସ୍ସା ଦିଟ୍ଠିୟା ଇମିସ୍ସା ଖନ୍ତିୟା ଇମିସ୍ସା ରୁଚିୟା ଇମସ୍ମିଂ ଆଦାୟେ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମେ ଇମସ୍ମିଂ ୱିନୟେ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନୟେ ଇମସ୍ମିଂ ପାୱଚନେ ଇମସ୍ମିଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟେ ଇମସ୍ମିଂ ସତ୍ଥୁସାସନେ ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାୱେ ଇମସ୍ମିଂ ମନୁସ୍ସଲୋକେତି – ଏତମାଦୀନୱଂ ଞତ୍ୱା ମୁନି ପୁବ୍ବାପରେ ଇଧ।

ଏକଚରିୟଂ ଦଳ୍ହଂ କୟିରାତି। ଦ୍ୱୀହି କାରଣେହି ଏକଚରିୟଂ ଦଳ୍ହଂ କରେୟ୍ୟ – ପବ୍ବଜ୍ଜାସଙ୍ଖାତେନ ୱା ଗଣାୱୱସ୍ସଗ୍ଗଟ୍ଠେନ ୱା। କଥଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାସଙ୍ଖାତେନ ଏକଚରିୟଂ ଦଳ୍ହଂ କରେୟ୍ୟ? ସବ୍ବଂ ଘରାୱାସପଲିବୋଧଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପୁତ୍ତଦାରପଲିବୋଧଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଞାତିପଲିବୋଧଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ମିତ୍ତାମଚ୍ଚପଲିବୋଧଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ସନ୍ନିଧିପଲିବୋଧଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାୟାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା

ଅକିଞ୍ଚନଭାୱଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ଏକୋ ଚରେୟ୍ୟ ୱିହରେୟ୍ୟ ଇରିୟେୟ୍ୟ ୱତ୍ତେୟ୍ୟ ପାଲେୟ୍ୟ ଯପେୟ୍ୟ ଯାପେୟ୍ୟ। ଏୱଂ ପଚ୍ଚଜ୍ଜାସଙ୍ଖାତେନ ଏକଚ୍ଚରିଯଂ ଦଳ୍ହଂ କରେୟ୍ୟ।

କଥଂ ଗଣାୱସ୍ସଗ୍ଗଟ୍ଠେନ ଏକଚ୍ଚରିଯଂ ଦଳ୍ହଂ କରେୟ୍ୟ? ସୋ ଏୱଂ ପଚ୍ଚଜିତୋ ସମାନୋ ଏକୋ ଅରଞ୍ଞୱନପତ୍ଥାନି ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନି ପଟିସେୱେୟ୍ୟ ଅପ୍ପସଦ୍ଦାନି ଅପ୍ପନିଗ୍ଘୋସାନି ୱିଜନୱାତାନି ମନୁସ୍ସରାହସ୍ସେୟ୍ୟକାନି ପଟିସଲ୍ଲାନସାରୁପ୍ପାନି। ସୋ ଏକୋ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ, ଏକୋ ତିଟ୍ଠେୟ୍ୟ, ଏକୋ ନିସୀଦେୟ୍ୟ, ଏକୋ ସେୟ୍ୟଂ କପ୍ପେୟ୍ୟ, ଏକୋ ଗାମଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପୱିସେୟ୍ୟ, ଏକୋ ପଟିକ୍କମେୟ୍ୟ, ଏକୋ ରହୋ ନିସୀଦେୟ୍ୟ, ଏକୋ ଚଙ୍କମଂ ଅଧିଟ୍ଠେୟ୍ୟ, ଏକୋ ଚରେୟ୍ୟ ୱିହରେୟ୍ୟ ଇରିୟେୟ୍ୟ ୱତ୍ତେୟ୍ୟ ପାଲେୟ୍ୟ ଯପେୟ୍ୟ ଯାପେୟ୍ୟ। ଏୱଂ ଗଣାୱସ୍ସଗ୍ଗଟ୍ଠେନ ଏକଚ୍ଚରିଯଂ ଦଳ୍ହଂ କରେୟ୍ୟାତି – ଏକଚ୍ଚରିଯଂ ଦଳ୍ହଂ କରେୟ୍ୟ, ଥିରଂ କରେୟ୍ୟ, ଦଳ୍ହଂ ସମାଦାନୋ ଅସ୍ସ, ଅୱଟ୍ଠିତସମାଦାନୋ ଅସ୍ସ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୂତି – ଏକଚ୍ଚରିଯଂ ଦଳ୍ହଂ କଯିରା।

ନ ନିସେୱେଥ ମେଥୁନନ୍ତି। ମେଥୁନଧମ୍ମୋ ନାମ ଯୋ ସୋ ଅସଦ୍ଧମ୍ମୋ ଗାମଧମ୍ମୋ…ପେ… ତଂକାରଣା ୱୁଚ୍ଚତି ମେଥୁନଧମ୍ମୋ। ମେଥୁନଧମ୍ମଂ ନ ସେୱେୟ୍ୟ ନ ନିସେୱେୟ୍ୟ ନ ସଂସେୱେୟ୍ୟ ନ ପଟିସେୱେୟ୍ୟ ନ ଚରେୟ୍ୟ ନ ସମାଚରେୟ୍ୟ ନ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତେୟ୍ୟାତି – ନ ନିସେୱେଥ ମେଥୁନଂ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଏତମାଦୀନୱଂ ଞତ୍ୱା, ମୁନି ପୁବ୍ବାପରେ ଇଧ;

ଏକଚ୍ଚରିଯଂ ଦଳ୍ହଂ କଯିରା, ନ ନିସେୱେଥ ମେଥୁନ’’ନ୍ତି।

୫୭।

ୱିୱେକଞ୍ଞେୱ ସିକ୍ଖେଥ, ଏତଂ ଅରିଯାନମୁତ୍ତମଂ;

ନ ତେନ ସେଟ୍ଠୋ ମଞ୍ଞେଥ, ସ ୱେ ନିବ୍ବାନସନ୍ତିକେ।

ୱିୱେକଞ୍ଞେୱ ସିକ୍ଖେଥାତି। ୱିୱେକୋତି ତଯୋ ୱିୱେକା – କାଯୱିୱେକୋ, ଚିତ୍ତୱିୱେକୋ, ଉପଧିୱିୱେକୋ। କତମୋ କାଯୱିୱେକୋ…ପେ… ଅଯଂ ଉପଧିୱିୱେକୋ। କାଯୱିୱେକୋ ଚ ୱିୱେକଟ୍ଠକାଯାନଂ ନେକ୍ଖମ୍ମାଭିରତାନଂ। ଚିତ୍ତୱିୱେକୋ ଚ ପରିସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତାନଂ ପରମୱୋଦାନପ୍ପତ୍ତାନଂ। ଉପଧିୱିୱେକୋ ଚ ନିରୂପଧୀନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ୱିସଙ୍ଖାରଗତାନଂ। ସିକ୍ଖାତି ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖା – ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖା, ଅଧିଚିତ୍ତସିକ୍ଖା, ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖା…ପେ… ଅଯଂ ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖା। ୱିୱେକଞ୍ଞେୱ ସିକ୍ଖେଥାତି ୱିୱେକଞ୍ଞେୱ ସିକ୍ଖେୟ୍ୟ ଆଚରେୟ୍ୟ ସମାଚରେୟ୍ୟ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତେୟ୍ୟାତି – ୱିୱେକଞ୍ଞେୱ ସିକ୍ଖେଥ।

ଏତଂ ଅରିଯାନମୁତ୍ତମନ୍ତି। ଅରିଯା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ବୁଦ୍ଧା ଚ ବୁଦ୍ଧସାୱକା ଚ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ଚ। ଅରିଯାନଂ ଏତଂ ଅଗ୍ଗଂ ସେଟ୍ଠଂ ୱିସିଟ୍ଠଂ ପାମୋକ୍ଖଂ ଉତ୍ତମଂ ପୱରଂ ଯଦିଦଂ ୱିୱେକଚରିଯାତି – ଏତଂ ଅରିଯାନମୁତ୍ତମଂ।

ନ ତେନ ସେଟ୍ଠୋ ମଞ୍ଞେଥାତି। କାଯୱିୱେକଚରିଯାଯ ଉନ୍ନତିଂ ନ କରେୟ୍ୟ, ଉନ୍ନମଂ ନ କରେୟ୍ୟ, ମାନଂ ନ କରେୟ୍ୟ, ଥାମଂ ନ କରେୟ୍ୟ, ଥମ୍ଭଂ ନ କରେୟ୍ୟ, ନ ତେନ ମାନଂ ଜନେୟ୍ୟ, ନ ତେନ ଥଦ୍ଧୋ ଅସ୍ସ ପତ୍ଥଦ୍ଧୋ ପଗ୍ଗହିତସିରୋତି – ତେନ ସେଟ୍ଠୋ ନ ମଞ୍ଞେଥ।

ସୱେ ନିବ୍ବାନସନ୍ତିକେତି। ସୋ ନିବ୍ବାନସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ସାମନ୍ତା ଆସନ୍ନେ ଅୱିଦୂରେ ଉପକଟ୍ଠେତି – ସ ୱେ ନିବ୍ବାନସନ୍ତିକେ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ୱିୱେକଞ୍ଞେୱ ସିକ୍ଖେଥ, ଏତଂ ଅରିଯାନମୁତ୍ତମଂ;

ନ ତେନ ସେଟ୍ଠୋ ମଞ୍ଞେଥ, ସ ୱେ ନିବ୍ବାନସନ୍ତିକେ’’ତି।

ରିତ୍ତସ୍ସ ମୁନିନୋ ଚରତୋ, କାମେସୁ ଅନପେକ୍ଖିନୋ;

ଓଘତିଣ୍ଣସ୍ସ ପିହଯନ୍ତି, କାମେସୁ ଗଧିତା ପଜା।

ରିତ୍ତସ୍ସ ମୁନିନୋ ଚରତୋତି। ରିତ୍ତସ୍ସ ୱିତ୍ତିତ୍ତସ୍ସ ପୱିତ୍ତିତ୍ତସ୍ସ , କାଯଦୁଚ୍ଚରିତେନ ରିତ୍ତସ୍ସ ୱିତ୍ତିତ୍ତସ୍ସ ପୱିତ୍ତିତ୍ତସ୍ସ। ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତେନ…ପେ… ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତେନ… ରାଗେନ… ଦୋସେନ… ମୋହେନ… କୋଧେନ… ଉପନାହେନ… ମକ୍ଖେନ… ପଳାସେନ… ଇସ୍ସାଯ… ମଚ୍ଛରିଯେନ… ମାଯାଯ… ସାଠେଯ୍ୟେନ… ଥମ୍ଭେନ… ସାରମ୍ଭେନ… ମାନେନ… ଅତିମାନେନ… ମଦେନ… ପମାଦେନ… ସବ୍ବକିଲେସେହି… ସବ୍ବଦୁଚ୍ଚରିତେହି… ସବ୍ବଦରଥେହି… ସବ୍ବପରିଳାହେହି… ସବ୍ବସନ୍ତାପେହି… ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରେହି ରିତ୍ତସ୍ସ ୱିତ୍ତିତ୍ତସ୍ସ ପୱିତ୍ତିତ୍ତସ୍ସ। ମୁନିନୋତି। ମୋନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଞାଣଂ…ପେ… ସଙ୍ଗଜାଲମତିଚ୍ଚ ସୋ ମୁନି। ଚରତୋତି ଚରତୋ ୱିହରତୋ ଇରିଯତୋ ୱତ୍ତତୋ ପାଲଯତୋ ଯପଯତୋ ଯାପଯତୋତି – ରିତ୍ତସ୍ସ ମୁନିନୋ ଚରତୋ।

କାମେସୁ ଅନପେକ୍ଖିନୋତି। କାମାତି ଉଦ୍ଦାନତୋ ଦ୍ୱେ କାମା – ୱତ୍ଥୁକାମା ଚ କିଲେସକାମା ଚ…ପେ… ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ୱତ୍ଥୁକାମା…ପେ… ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି କିଲେସକାମା। ୱତ୍ଥୁକାମେ ପରିଜାନିତ୍ୱା କିଲେସକାମେ ପହାଯ ପଜହିତ୍ୱା ୱିନୋଦେତ୍ୱା ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରିତ୍ୱା ଅନଭାୱଂ ଗମେତ୍ୱା କାମେସୁ ଅନପେକ୍ଖମାନୋ ଚତ୍ତକାମୋ ୱନ୍ତକାମୋ ମୁତ୍ତକାମୋ ପହୀନକାମୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠକାମୋ, ୱୀତରାଗୋ ଚତ୍ତରାଗୋ ୱନ୍ତରାଗୋ ମୁତ୍ତରାଗୋ ପହୀନରାଗୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠରାଗୋ ନିଚ୍ଛାତୋ ନିବ୍ବୁତୋ ସୀତିଭୂତୋ [ସୀତୀଭୂତୋ (ସୀ।)] ସୁଖପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ବ୍ରହ୍ମଭୂତେନ ଅତ୍ତନା ୱିହରତୀତି – କାମେସୁ ଅନପେକ୍ଖିନୋ।

ଓଘତିଣ୍ଣସ୍ସ ପିହଯନ୍ତି, କାମେସୁ ଗଧିତା ପଜାତି। ପଜାତି ସତ୍ତାଧିୱଚନଂ ପଜା କାମେସୁ ରତ୍ତା ଗିଦ୍ଧା ଗଧିତା ମୁଚ୍ଛିତା ଅଜ୍ଝୋସନ୍ନା ଲଗ୍ଗା ଲଗ୍ଗିତା ପଲିବୁଦ୍ଧା। ତେ କାମୋଘଂ ତିଣ୍ଣସ୍ସ ଭୱୋଘଂ ତିଣ୍ଣସ୍ସ ଦିଟ୍ଠୋଘଂ ତିଣ୍ଣସ୍ସ ଅୱିଜ୍ଜୋଘଂ ତିଣ୍ଣସ୍ସ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରପଥଂ ତିଣ୍ଣସ୍ସ ଉତ୍ତିଣ୍ଣସ୍ସ ନିତ୍ତିଣ୍ଣସ୍ସ ଅତିକ୍କନ୍ତସ୍ସ ସମତିକ୍କନ୍ତସ୍ସ ୱୀତିୱତ୍ତସ୍ସ ପାରଂ ଗତସ୍ସ ପାରଂ ପତ୍ତସ୍ସ ଅନ୍ତଂ ଗତସ୍ସ ଅନ୍ତଂ ପତ୍ତସ୍ସ କୋଟିଂ ଗତସ୍ସ କୋଟିଂ ପତ୍ତସ୍ସ ପରିଯନ୍ତଂ ଗତସ୍ସ ପରିଯନ୍ତଂ ପତ୍ତସ୍ସ ୱୋସାନଂ ଗତସ୍ସ ୱୋସାନଂ ପତ୍ତସ୍ସ ତାଣଂ ଗତସ୍ସ ତାଣଂ ପତ୍ତସ୍ସ ଲେଣଂ ଗତସ୍ସ ଲେଣଂ ପତ୍ତସ୍ସ ସରଣଂ ଗତସ୍ସ ସରଣଂ ପତ୍ତସ୍ସ ଅଭଯଂ ଗତସ୍ସ ଅଭଯଂ ପତ୍ତସ୍ସ ଅଚ୍ଚୁତଂ ଗତସ୍ସ ଅଚ୍ଚୁତଂ ପତ୍ତସ୍ସ ଅମତଂ ଗତସ୍ସ ଅମତଂ ପତ୍ତସ୍ସ ନିବ୍ବାନଂ ଗତସ୍ସ ନିବ୍ବାନଂ ପତ୍ତସ୍ସ ଇଚ୍ଛନ୍ତି ସାଦିଯନ୍ତି ପତ୍ଥଯନ୍ତି ପିହଯନ୍ତି ଅଭିଜପ୍ପନ୍ତି। ଯଥା ଇଣାଯିକା ଆନଣ୍ୟଂ [ଆଣଣ୍ୟଂ (ଅଟ୍ଠ।)] ପତ୍ଥେନ୍ତି ପିହଯନ୍ତି, ଯଥା ଆବାଧିକା ଆରୋଗ୍ୟଂ ପତ୍ଥେନ୍ତି ପିହଯନ୍ତି, ଯଥା ବନ୍ଧନବଦ୍ଧା ବନ୍ଧନମୋକ୍ଖଂ ପତ୍ଥେନ୍ତି ପିହଯନ୍ତି, ଯଥା ଦାସା ଭୁଜିସ୍ସଂ ପତ୍ଥେନ୍ତି ପିହଯନ୍ତି, ଯଥା କନ୍ତାରଦ୍ଧାନପକ୍ଖନ୍ଦା [କନ୍ତାରଦ୍ଧାନପକ୍ଖନ୍ତା (ସୀ।), କନ୍ତାରଦ୍ଧାନପକ୍ଖନ୍ନା (ସ୍ୟା।)] ଖେମନ୍ତଭୂମିଂ ପତ୍ଥେନ୍ତି ପିହଯନ୍ତି; ଏୱମେୱଂ ପଜା କାମେସୁ ରତ୍ତା ଗିଦ୍ଧା ଗଧିତା ମୁଚ୍ଛିତା ଅଜ୍ଝୋସନ୍ନା ଲଗ୍ଗା ଲଗ୍ଗିତା ପଲିବୁଦ୍ଧା ତେ କାମୋଘଂ ତିଣ୍ଣସ୍ସ ଭୱୋଘଂ ତିଣ୍ଣସ୍ସ…ପେ… ନିବ୍ବାନଂ ଗତସ୍ସ ନିବ୍ବାନଂ ପତ୍ତସ୍ସ ଇଚ୍ଛନ୍ତି ସାଦିଯନ୍ତି ପତ୍ଥଯନ୍ତି ପିହଯନ୍ତି ଅଭିଜପ୍ପନ୍ତୀତି – ଓଘତିଣ୍ଣସ୍ସ ପିହଯନ୍ତି, କାମେସୁ ଗଧିତା ପଜା।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ରିତ୍ତସ୍ସ ମୁନିନୋ ଚରତୋ, କାମେସୁ ଅନପେକ୍ଖିନୋ;

ଓଘତିଣ୍ଣସ୍ସ ପିହଯନ୍ତି, କାମେସୁ ଗଧିତା ପଜା''ତି।

ତିସ୍ସମେତ୍ତେଯ୍ୟସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସୋ ସତ୍ତମୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୮। ପସୂରସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସୋ

ଅଥ ପସୂରସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସଂ ୱକ୍ଖତି –

୫୯।

ଇଧେୱସୁଦ୍ଧିଂ ଇତି ୱାଦୟନ୍ତି, ନାଞ୍ଞେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ୱିସୁଦ୍ଧିମାହୁ;

ୟଂ ନିସ୍ସିତା ତତ୍ଥ ସୁଭଂ ୱଦାନା, ପଚ୍ଚେକସଚ୍ଚେସୁ ପୁଥୂ ନିୱିଟ୍ଠା।

ଇଧେୱ ସୁଦ୍ଧିଂ ଇତି ୱାଦୟନ୍ତୀତି। ଇଧେୱ ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ୱଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପୟନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତି। ''ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ''ନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ୱଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପୟନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତି। ''ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ … ଅନ୍ତୱା ଲୋକୋ… ଅନନ୍ତୱା ଲୋକୋ… ତଂ ଜୀୱଂ ତଂ ସରୀରଂ… ଅଞ୍ଞଂ ଜୀୱଂ ଅଞ୍ଞଂ ସରୀରଂ… ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା… ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା… ହୋତି ଚ ନ ଚ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା… ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ''ନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ୱଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପୟନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତୀତି – ଇଧେୱ ସୁଦ୍ଧିଂ ଇତି ୱାଦୟନ୍ତି।

ନାଞ୍ଞେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ୱିସୁଦ୍ଧିମାହୂତି। ଅତ୍ତନୋ ସତ୍ଥାରଂ ଧମ୍ମକ୍ଖାନଂ ଗଣଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ପଟିପଦଂ ମଗ୍ଗଂ ଠପେତ୍ୱା ସବ୍ବେ ପରୱାଦେ ଖିପନ୍ତି ଉକ୍ଖିପନ୍ତି ପରିକ୍ଖିପନ୍ତି। ''ସୋ ସତ୍ଥା ନ ସବ୍ବଞ୍ଞୂ, ଧମ୍ମୋ ନ ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ , ଗଣୋ ନ ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ, ଦିଟ୍ଠି ନ ଭଦ୍ଦିକା, ପଟିପଦା ନ ସୁପଞ୍ଞତ୍ତା , ମଗ୍ଗୋ ନ ନିୟ୍ୟାନିକୋ, ନତ୍ଥେତ୍ଥ ସୁଦ୍ଧି ୱା ୱିସୁଦ୍ଧି ୱା ପରିସୁଦ୍ଧି ୱା ମୁତ୍ତି ୱା ୱିମୁତ୍ତି ୱା ପରିମୁତ୍ତି ୱା, ନ ତତ୍ଥ ସୁଜ୍ଝନ୍ତି ୱା ୱିସୁଜ୍ଝନ୍ତି ୱା ପରିସୁଜ୍ଝନ୍ତି ୱା ମୁଚ୍ଚନ୍ତି ୱା ୱିମୁଚ୍ଚନ୍ତି ୱା ପରିମୁଚ୍ଚନ୍ତି ୱା, ହୀନା ନିହୀନା ଓମକା ଲାମକା ଛତୁକ୍କା ପରିତ୍ତା''ତି – ଏୱମାହଂସୁ ଏୱଂ ୱଦନ୍ତି ଏୱଂ କଥେନ୍ତି ଏୱଂ ଭଣନ୍ତି ଏୱଂ ଦୀପୟନ୍ତି ଏୱଂ ୱୋହରନ୍ତୀତି – ନାଞ୍ଞେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ୱିସୁଦ୍ଧିମାହୁ।

ୟଂ ନିସ୍ସିତା ତତ୍ଥ ସୁଭଂ ୱଦାନାତି। ୟଂ ନିସ୍ସିତାତି ୟଂ ସତ୍ଥାରଂ ଧମ୍ମକ୍ଖାନଂ ଗଣଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ପଟିପଦଂ ମଗ୍ଗଂ ନିସ୍ସିତା ଆନିସ୍ସିତା [ପତିଟ୍ଠିତା (ସୀ।), ସନ୍ନିସ୍ସିତା (ସ୍ୟା।)] ଅଲ୍ଲୀନା ଉପଗତା ଅଜ୍ଝୋସିତା ଅଧିମୁତ୍ତା। ତତ୍ଥାତି ସକାୟ ଦିଟ୍ଠିୟା ସକାୟ ଖନ୍ତିୟା ସକାୟ ରୁଚିୟା ସକାୟ ଲଦ୍ଧିୟା। ସୁଭଂ ୱଦାନାତି ସୁଭୱାଦା ସୋଭନୱାଦା ପଣ୍ଡିତୱାଦା ଥିରୱାଦା [ଧୀରୱାଦା (ସ୍ୟା।)] ଞାୟୱାଦା ହେତୁୱାଦା ଲକ୍ଖଣୱାଦା କାରଣୱାଦା ଠାନୱାଦା ସକାୟ ଲଦ୍ଧିୟାତି – ୟଂ ନିସ୍ସିତା ତତ୍ଥ ସୁଭଂ ୱଦାନା।

ପଚ୍ଚେକସଚ୍ଚେସୁ ପୁଥୂ ନିୱିଟ୍ଠାତି। ପୁଥୂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ପୁଥୂ ପଚ୍ଚେକସଚ୍ଚେସୁ ନିୱିଟ୍ଠା ପତିଟ୍ଠିତା ଅଲ୍ଲୀନା ଉପଗତା ଅଜ୍ଝୋସିତା ଅଧିମୁତ୍ତା। ''ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ''ନ୍ତି ନିୱିଟ୍ଠା ପତିଟ୍ଠିତା ଅଲ୍ଲୀନା ଉପଗତା ଅଜ୍ଝୋସିତା ଅଧିମୁତ୍ତା। ''ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ…ପେ… ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ''ନ୍ତି ନିୱିଟ୍ଠା ପତିଟ୍ଠିତା ଅଲ୍ଲୀନା ଉପଗତା ଅଜ୍ଝୋସିତା ଅଧିମୁତ୍ତାତି – ପଚ୍ଚେକସଚ୍ଚେସୁ ପୁଥୂ ନିୱିଟ୍ଠା।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ଇଧେୱ ସୁଦ୍ଧିଂ ଇତି ୱାଦୟନ୍ତି, ନାଞ୍ଞେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ୱିସୁଦ୍ଧିମାହୁ;

ୟଂ ନିସ୍ସିତା ତତ୍ଥ ସୁଭଂ ୱଦାନା, ପଚ୍ଚେକସଚ୍ଚେସୁ ପୁଥୂ ନିୱିଟ୍ଠା''ତି।

୬୦।

ତେୱାଦକାମା ପରିସଂ ୱିଗୟ୍ହ, ବାଲଂ ଦହନ୍ତୀ ମିଥୁ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ;

ୱଦନ୍ତି ତେ ଅଞ୍ଝଞ୍ଝସିତା କଥୋଜ୍ଜଂ, ପସଂସକାମା କୁସଲାୱଦାନା।

ତେ ୱାଦକାମା ପରିସଂ ୱିଗୟ୍ହାତି। ତେ ୱାଦକାମାତି ତେ ୱାଦକାମା ୱାଦତ୍ଥିକା ୱାଦାଧିପ୍ପାୟା ୱାଦପୁରେକ୍ଖାରା ୱାଦପରିୟେସନଂ ଚରନ୍ତା। ପରିସଂ ୱିଗୟ୍ହାତି ଖତ୍ତିୟପରିସଂ ବ୍ରାହ୍ମଣପରିସଂ ଗହପତିପରିସଂ ସମଣପରିସଂ ୱିଗୟ୍ହ ଓଗୟ୍ହ ଅଜ୍ଝୋଗାହେତ୍ୱା ପୱିସିତ୍ୱାତି – ତେ ୱାଦକାମା ପରିସଂ ୱିଗୟ୍ହ।

ବାଲଂ ଦହନ୍ତୀ ମିଥୁ ଅଞ୍ଝଞ୍ଝମଞ୍ଝଞ୍ଝନ୍ତି। ମିଥୂତି ଦ୍ୱେ ଜନା ଦ୍ୱେ କଲହକାରକା ଦ୍ୱେ ଭଣ୍ଡନକାରକା ଦ୍ୱେ ଭସ୍ସକାରକା ଦ୍ୱେ ୱିୱାଦକାରକା ଦ୍ୱେ ଅଧିକରଣକାରକା ଦ୍ୱେ ୱାଦିନୋ ଦ୍ୱେ ସଲ୍ଲାପକା; ତେ ଅଞ୍ଝଞ୍ଝମଞ୍ଝଞ୍ଝଂ ବାଲତୋ ହୀନତୋ ନିହୀନତୋ ଓମକତୋ ଲାମକତୋ ଛତୁକ୍କତୋ ପରିତ୍ତତୋ ଦହନ୍ତି ପସ୍ସନ୍ତି ଦକ୍ଖନ୍ତି ଓଲୋକେନ୍ତି ନିଜ୍ଝାୟନ୍ତି ଉପପରିକ୍ଖନ୍ତୀତି – ବାଲଂ ଦହନ୍ତୀ ମିଥୁ ଅଞ୍ଝଞ୍ଝମଞ୍ଝଞ୍ଝଂ।

ୱଦନ୍ତିତେ ଅଞ୍ଝଞ୍ଝସିତା କଥୋଜ୍ଜନ୍ତି। ଅଞ୍ଝଞ୍ଝଂ ସତ୍ଥାରଂ ଧମ୍ମକ୍ଖାନଂ ଗଣଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ପଟିପଦଂ ମଗ୍ଗଂ ନିସ୍ସିତା ଆନିସ୍ସିତା ଅଲ୍ଲୀନା ଉପଗତା ଅଜ୍ଝୋସିତା ଅଧିମୁତ୍ତା। କଥୋଜ୍ଜଂ ୱୁଚ୍ଚତି କଲହୋ ଭଣ୍ଡନଂ ୱିଗ୍ଗହୋ ୱିୱାଦୋ ମେଧଗଂ। ଅଥ ୱା କଥୋଜ୍ଜନ୍ତି ଅନୋଜୱନ୍ତୀ ନିସାକଥା କଥୋଜ୍ଜଂ ୱଦନ୍ତି, କଲହଂ ୱଦନ୍ତି, ଭଣ୍ଡନଂ ୱଦନ୍ତି, ୱିଗ୍ଗହଂ ୱଦନ୍ତି, ୱିୱାଦଂ ୱଦନ୍ତି, ମେଧଗଂ ୱଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପୟନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତୀତି – ୱଦନ୍ତି ତେ ଅଞ୍ଝଞ୍ଝସିତା କଥୋଜ୍ଜଂ।

ପସଂସକାମା କୁସଲାୱଦାନାତି। ପସଂସକାମାତି ପସଂସକାମା ପସଂସତ୍ଥିକା ପସଂସାଧିପ୍ପାୟା ପସଂସପୁରେକ୍ଖାରା ପସଂସପରିୟେସନଂ ଚରନ୍ତା। କୁସଲାୱଦାନାତି କୁସଲୱାଦା ପଣ୍ଡିତୱାଦା ଥିରୱାଦା ଞାୟୱାଦା ହେତୁୱାଦା ଲକ୍ଖଣୱାଦା କାରଣୱାଦା ଠାନୱାଦା ସକାୟ ଲଦ୍ଧିୟାତି – ପସଂସକାମା କୁସଲାୱଦାନା।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ତେ ୱାଦକାମା ପରିସଂ ୱିଗୟ୍ହ, ବାଲଂ ଦହନ୍ତୀ ମିଥୁ ଅଞ୍ଝଞ୍ଝମଞ୍ଝଞ୍ଝଂ;

ୱଦନ୍ତି ତେ ଅଞ୍ଝଞ୍ଝସିତା କଥୋଜ୍ଜଂ, ପସଂସକାମା କୁସଲାୱଦାନା''ତି।

୬୧।

ୟୁତ୍ତୋ କଥାୟଂ ପରିସାୟ ମଜ୍ଝେ, ପସଂସମିଚ୍ଛଂ ୱିନିଘାତି ହୋତି;

ଅପାହତସ୍ମିଂ ପନ ମଙ୍କୁ ହୋତି, ନିନ୍ଦାୟ ସୋ କୁପ୍ପତି ରନ୍ଧମେସୀ।

ୟୁତ୍ତୋକଥାୟଂ ପରିସାୟ ମଜ୍ଝେତି। ଖତ୍ତିୟପରିସାୟ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣପରିସାୟ ୱା ଗହପତିପରିସାୟ ୱା ସମଣପରିସାୟ ୱା ମଜ୍ଝେ ଅତ୍ତନୋ କଥାୟଂ ୟୁତ୍ତୋ ପୟୁତ୍ତୋ ଆୟୁତ୍ତୋ ସମାୟୁତ୍ତୋ ସମ୍ପୟୁତ୍ତୋ କଥେତୁନ୍ତି – ୟୁତ୍ତୋ କଥାୟଂ ପରିସାୟ ମଜ୍ଝେ।

ପସଂସମିଚ୍ଛଂ ୱିନିଘାତି ହୋତୀତି। ପସଂସମିଚ୍ଛନ୍ତି ପସଂସଂ ଥୋମନଂ କିତ୍ତିଂ ୱଣ୍ଣହାରିୟଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତୋ ସାଦିୟନ୍ତୋ ପତ୍ଥୟନ୍ତୋ ପିହୟନ୍ତୋ ଅଭିଜପ୍ପନ୍ତୋ। ୱିନିଘାତି ହୋତୀତି ପୁବ୍ବେୱ ସଲ୍ଲାପା କଥଂକଥୀ ୱିନିଘାତୀ ହୋତି। ''ଜୟୋ ନୁ ଖୋ ମେ ଭୱିସ୍ସତି, ପରାଜୟୋ ନୁ ଖୋ ମେ ଭୱିସ୍ସତି, କଥଂ ନିଗ୍ଗହଂ କରିସ୍ସାମି, କଥଂ ପଟିକମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମି, କଥଂ ୱିସେସଂ କରିସ୍ସାମି, କଥଂ ପଟିୱିସେସଂ କରିସ୍ସାମି, କଥଂ ଆୱେଠିୟଂ [ଆୱେଧିୟଂ (ସ୍ୟା।)] କରିସ୍ସାମି, କଥଂ ନିବ୍ବେଠିୟଂ [ନିବ୍ବେଧିୟଂ (ସ୍ୟା। କ।)] କରିସ୍ସାମି, କଥଂ ଛେଦଂ କରିସ୍ସାମି, କଥଂ ମଣ୍ଡଲଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି, ଏୱଂ ପୁବ୍ବେୱ ସଲ୍ଲାପା କଥଂକଥୀ ୱିନିଘାତି ହୋତୀତି – ପସଂସମିଚ୍ଛଂ ୱିନିଘାତି ହୋତି।

ଅପାହତସ୍ମିଂପନ ମଙ୍କୁ ହୋତୀତି। ୟେ ତେ ପଞ୍ହୱୀମଂସକା ପରିସା ପାରିସଜ୍ଜା ପାସାରିକା [ପାସନିକା (ସ୍ୟା।)], ତେ ଅପହରନ୍ତି। ''ଅତ୍ଥାପଗତଂ ଭଣିତ''ନ୍ତି ଅତ୍ଥତୋ ଅପହରନ୍ତି, ''ବ୍ୟଞ୍ଜନାପଗତଂ ଭଣିତ''ନ୍ତି ବ୍ୟଞ୍ଜନତୋ ଅପହରନ୍ତି, ''ଅତ୍ଥବ୍ୟଞ୍ଜନାପଗତଂ ଭଣିତ''ନ୍ତି ଅତ୍ଥବ୍ୟଞ୍ଜନତୋ ଅପହରନ୍ତି, ''ଅତ୍ଥୋ ତେ ଦୁନ୍ନୀତୋ, ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ତେ ଦୁରୋପିତଂ, ଅତ୍ଥବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ତେ ଦୁନ୍ନୀତଂ ଦୁରୋପିତଂ, ନିଗ୍ଗହୋ ତେ ଅକତୋ, ପଟିକମ୍ମଂ ତେ ଦୁକ୍କଟଂ,

ୱିସେସୋ ତେ ଅକତୋ, ପଟିୱିସେସୋ ତେ ଦୁକ୍କଟୋ, ଆୱେଠିଯା ତେ ଅକତା, ନିବ୍ବେଠିଯା ତେ ଦୁକ୍କଟା , ଛେଦୋ ତେ ଅକତୋ, ମଣ୍ଡଲଂ ତେ ଦୁକ୍କଟଂ ୱିସମକଥଂ ଦୁକ୍କଥିତଂ ଦୁବ୍ଭଣିତଂ ଦୁଲ୍ଲପିତଂ ଦୁରୁତ୍ତଂ ଦୁବ୍ଭାସିତ’’ନ୍ତି ଅପହରନ୍ତି। ଅପାହତସ୍ମିଂ ପନ ମଙ୍କୁ ହୋତୀତି । ଅପାହତସ୍ମିଂ ମଙ୍କୁ ହୋତି ପୀଳଇତୋ ଘଟ୍ଟିତୋ ବ୍ଯାଧିତୋ ଦୋମନସ୍ସିତୋ ହୋତୀତି – ଅପାହତସ୍ମିଂ ପନ ମଙ୍କୁ ହୋତି।

ନିନ୍ଦାଯ ସୋ କୁପ୍ପତି ରନ୍ଧମେସୀତି। ନିନ୍ଦାଯ ଗରହାଯ ଅକିତ୍ତିଯା ଅୱଣ୍ଣହାରିକାଯ କୁପ୍ପତି ବ୍ଯାପଜ୍ଜତି ପତିଟ୍ଠୀଯତି, କୋପଞ୍ଚ ଦୋସଞ୍ଚ ଅପ୍ପଚ୍ଚଯଞ୍ଚ ପାତୁକରୋତୀତି – ନିନ୍ଦାଯ ସୋ କୁପ୍ପତି। ରନ୍ଧମେସୀତି ୱିରନ୍ଧମେସୀ ଅପରଦ୍ଧମେସୀ ଖଲିତମେସୀ ଗଳଇତମେସୀ ୱିୱରମେସୀତି – ନିନ୍ଦାଯ ସୋ କୁପ୍ପତି ରନ୍ଧମେସୀ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଯୁତ୍ତୋ କଥାଯଂ ପରିସାଯ ମଜ୍ଝେ, ପସଂସମିଚ୍ଛଂ ୱିନିଘାତି ହୋତି;

ଅପାହତସ୍ମିଂ ପନ ମଙ୍କୁ ହୋତି, ନିନ୍ଦାଯ ସୋ କୁପ୍ପତି ରନ୍ଧମେସୀ’’ତି।

୬୨।

ଯମସ୍ସ ୱାଦଂ ପରିହୀନମାହୁ, ଅପାହତଂ ପଞ୍ହୱିମଂସକାସେ[ପଞ୍ହୱିମଂସକା ଯେ (ସ୍ଯା।)];

ପରିଦେୱତି ସୋଚତି ହୀନୱାଦୋ, ଉପଚ୍ଚଗା ମନ୍ତି ଅନୁତ୍ଥୁନାତି।

ଯମସ୍ସ ୱାଦଂ ପରିହୀନମାହୂତି ଯଂ ତସ୍ସ ୱାଦଂ ହୀନଂ ନିହୀନଂ ପରିହୀନଂ ପରିହାପିତଂ ନ ପରିପୂରିତଂ, ଏୱମାହଂସୁ ଏୱଂ କଥେନ୍ତି ଏୱଂ ଭଣନ୍ତି ଏୱଂ ଦୀପଯନ୍ତି ଏୱଂ ୱୋହରନ୍ତୀତି – ଯମସ୍ସ ୱାଦଂ ପରିହୀନମାହୁ।

ଅପାହତଂ ପଞ୍ହୱିମଂସକାସେତି। ଯେ ତେ ପଞ୍ହୱୀମଂସକା ପରିସା ପାରିସଜ୍ଜା ପାସାରିକା, ତେ ଅପହରନ୍ତି। ‘‘ଅତ୍ଥାପଗତଂ ଭଣିତ’’ନ୍ତି ଅତ୍ଥତୋ ଅପହରନ୍ତି, ‘‘ବ୍ଯଞ୍ଜନାପଗତଂ ଭଣିତ’’ନ୍ତି ବ୍ଯଞ୍ଜନତୋ ଅପହରନ୍ତି, ‘‘ଅତ୍ଥବ୍ଯଞ୍ଜନାପଗତଂ ଭଣିତ’’ନ୍ତି ଅତ୍ଥବ୍ଯଞ୍ଜନତୋ ଅପହରନ୍ତି, ‘‘ଅତ୍ଥୋ ତେ ଦୁନ୍ନୀତୋ, ବ୍ଯଞ୍ଜନଂ ତେ ଦୁରୋପିତଂ, ଅତ୍ଥବ୍ଯଞ୍ଜନଂ ତେ ଦୁନ୍ନୀତଂ ଦୁରୋପିତଂ, ନିଗ୍ଗହୋ ତେ ଅକତୋ, ପଟିକମ୍ମଂ ତେ ଦୁକ୍କଟଂ, ୱିସେସୋ ତେ ଅକତୋ, ପଟିୱିସେସୋ ତେ ଦୁକ୍କଟୋ, ଆୱେଠିଯା ତେ ଅକତା, ନିବ୍ବେଠିଯା ତେ ଦୁକ୍କଟା, ଛେଦୋ ତେ ଅକତୋ, ମଣ୍ଡଲଂ ତେ ଦୁକ୍କଟଂ ୱିସମକଥଂ ଦୁକ୍କଥିତଂ ଦୁବ୍ଭଣିତଂ ଦୁଲ୍ଲପିତଂ ଦୁରୁତ୍ତଂ ଦୁବ୍ଭାସିତ’’ନ୍ତି, ଅପହରନ୍ତୀତି – ଅପାହତଂ ପଞ୍ହୱିମଂସକାସେ।

ପରିଦେୱତିସୋଚତି ହୀନୱାଦୋତି। ପରିଦେୱତୀତି ‘‘ଅଞ୍ଞଂ ମଯା ଆୱଜ୍ଜିତଂ ଅଞ୍ଞଂ ଚିନ୍ତିତଂ ଅଞ୍ଞଂ ଉପଧାରିତଂ, ଅଞ୍ଞଂ ଉପଲକ୍ଖିତଂ ସୋ ମହାପକ୍ଖୋ ମହାପରିସୋ ମହାପରିୱାରୋ; ପରିସା ଚାଯଂ ୱଗ୍ଗା, ନ ସମଗ୍ଗା; ସମଗ୍ଗାଯ ପରିସାଯ ହେତୁ କଥାସଲ୍ଲାପୋ ପୁନ ଭଞ୍ଜିସ୍ସାମୀ’’ତି, ଯା ଏୱରୂପା [ଯୋ ଏୱରୂପୋ (ସ୍ଯା।)] ୱାଚା ପଲାପୋ ୱିପ୍ପଲାପୋ ଲାଲପ୍ପୋ ଲାଲପ୍ପାଯନା ଲାଲପ୍ପାଯିତତ୍ତନ୍ତି – ପରିଦେୱତି। ସୋଚତୀତି ‘‘ତସ୍ସ ଜଯୋ’’ତି ସୋଚତି ‘‘ମଯ୍ହଂ ପରାଜଯୋ’’ତି ସୋଚତି, ‘‘ତସ୍ସ ଲାଭୋ’’ତି ସୋଚତି, ‘‘ମଯ୍ହଂ ଅଲାଭୋ’’ତି ସୋଚତି, ‘‘ତସ୍ସ ଯସୋ’’ତି ସୋଚତି, ‘‘ମଯ୍ହଂ ଅଯସୋ’’ତି ସୋଚତି, ‘‘ତସ୍ସ ପସଂସା’’ତି ସୋଚତି, ‘‘ମଯ୍ହଂ ନିନ୍ଦା’’ତି ସୋଚତି, ‘‘ତସ୍ସ ସୁଖ’’ନ୍ତି ସୋଚତି, ‘‘ମଯ୍ହଂ ଦୁକ୍ଖ’’ନ୍ତି ସୋଚତି, ‘‘ସୋ ସକ୍କତୋ ଗରୁକତୋ ମାନିତୋ ପୂଜିତୋ ଅପଚିତୋ ଲାଭୀ ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନଂ, ଅହମସ୍ମି ଅସକ୍କତୋ ଅଗରୁକତୋ ଅମାନିତୋ ଅପୂଜିତୋ ଅନପଚିତୋ ନ ଲାଭୀ ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନ’’ନ୍ତି ସୋଚତି କିଲମତି ପରିଦେୱତି ଉରତ୍ତାଳଇଂ କନ୍ଦତି ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜତୀତି – ପରିଦେୱତି ସୋଚତି। ହୀନୱାଦୋତି ହୀନୱାଦୋ ନିହୀନୱାଦୋ ପରିହୀନୱାଦୋ ପରିହାପିତୱାଦୋ ନ ପରିପୂରୱାଦୋତି – ପରିଦେୱତି ସୋଚତି ହୀନୱାଦୋ।

ଉପଚ୍ଚଗା ମନ୍ତି ଅନୁତ୍ଥୁନାତୀତି। ସୋ ମଂ ୱାଦେନ ୱାଦଂ ଅଚ୍ଚଗା ଉପଚ୍ଚଗା ଅତିକ୍କନ୍ତୋ ସମତିକ୍କନ୍ତୋ ୱୀତିୱତ୍ତୋତି। ଏୱମ୍ପି ଉପଚ୍ଚଗା ମନ୍ତି। ଅଥ ୱା ମଂ ୱାଦେନ ୱାଦଂ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତ୍ୱା ପରିଯାଦିଯିତ୍ୱା ମଦ୍ଦଯିତ୍ୱା ଚରତି ୱିହରତି ଇରିଯତି ୱତ୍ତତି ପାଲେତି ଯପେତି ଯାପେତୀତି। ଏୱମ୍ପି ଉପଚ୍ଚଗା ମନ୍ତି। ଅନୁତ୍ଥୁନା ୱୁଚ୍ଚତି ୱାଚା ପଲାପୋ ୱିପ୍ପଲାପୋ ଲାଲପ୍ପୋ ଲାଲପ୍ପାଯନା ଲାଲପ୍ପାଯିତତ୍ତନ୍ତି – ଉପଚ୍ଚଗା ମନ୍ତି ଅନୁତ୍ଥୁନାତି।

ତେନାହ ଭଗଵା –

‘‘ଯମସ୍ସ ଵାଦଂ ପରିହୀନମାହୁ, ଅପାହତଂ ପଞ୍ହଵିମଂସକାସେ;

ପରିଦେଵତି ସୋଚତି ହୀନଵାଦୋ, ଉପଚ୍ଚଗା ମନ୍ତି ଅନୁତ୍ଥୁନାତୀ’’ତି।

୬୩।

ଏତେଵିଵାଦା ସମଣେସୁ ଜାତା, ଏତେସୁ ଉଗ୍ଘାତିନିଘାତି ହୋତି;

ଏତମ୍ପିଦିସ୍ୱା ଵିରମେ କଥୋଜ୍ଜଂ, ନ ହଞ୍ଞଦତ୍ଥତ୍ଥି ପସଂସଲାଭା।

ଏତେଵିଵାଦା ସମଣେସୁ ଜାତାତି। ସମଣାତି ଯେ କେଚି ଇତୋ ବହିଦ୍ଧା ପରିବ୍ବଜୂପଗତା ପରିବ୍ବଜସମାପନ୍ନା। ଏତେ ଦିଟ୍ଠିକଲହା ଦିଟ୍ଠିଭଣ୍ଡନା ଦିଟ୍ଠିଵିଗ୍ଗହା ଦିଟ୍ଠିଵିଵାଦା ଦିଟ୍ଠିମେଧଗା ସମଣେସୁ ଜାତା ସଞ୍ଜାତା ନିବ୍ବତ୍ତା ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତା ପାତୁଭୂତାତି – ଏତେ ଵିଵାଦା ସମଣେସୁ ଜାତା।

ଏତେସୁ ଉଗ୍ଘାତିନିଘାତି ହୋତୀତି। ଜଯପରାଜଯୋ ହୋତି, ଲାଭାଲାଭୋ ହୋତି, ଯସାଯସୋ ହୋତି, ନିନ୍ଦାପସଂସା ହୋତି, ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ ହୋତି, ସୋମନସ୍ସଦୋମନସ୍ସଂ ହୋତି, ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠଂ ହୋତି, ଅନୁନଯପଟିଘଂ ହୋତି, ଉଗ୍ଘାତିତନିଗ୍ଘାତିତଂ ହୋତି, ଅନୁରୋଧଵିରୋଧୋ ହୋତି, ଜଯେନ ଚିତ୍ତଂ ଉଗ୍ଘାତିତଂ ହୋତି ପରାଜଯେନ ଚିତ୍ତଂ ନିଗ୍ଘାତିତଂ ହୋତି, ଲାଭେନ ଚିତ୍ତଂ ଉଗ୍ଘାତିତଂ ହୋତି ଅଲାଭେନ ଚିତ୍ତଂ ନିଗ୍ଘାତିତଂ ହୋତି, ଯସେନ ଚିତ୍ତଂ ଉଗ୍ଘାତିତଂ ହୋତି ଅଯସେନ ଚିତ୍ତଂ ନିଗ୍ଘାତିତଂ ହୋତି, ପସଂସାଯ ଚିତ୍ତଂ ଉଗ୍ଘାତିତଂ ହୋତି ନିନ୍ଦାଯ ଚିତ୍ତଂ ନିଗ୍ଘାତିତଂ ହୋତି, ସୁଖେନ ଚିତ୍ତଂ ଉଗ୍ଘାତିତଂ ହୋତି ଦୁକ୍ଖେନ ଚିତ୍ତଂ ନିଗ୍ଘାତିତଂ ହୋତି, ସୋମନସ୍ସେନ ଚିତ୍ତଂ ଉଗ୍ଘାତିତଂ ହୋତି ଦୋମନସ୍ସେନ ଚିତ୍ତଂ ନିଗ୍ଘାତିତଂ ହୋତି, ଉନ୍ନତିଯା [ଉଣ୍ଣତିଯା (ସ୍ୟା। କା।)] ଚିତ୍ତଂ ଉଗ୍ଘାତିତଂ ହୋତି ଓନତିଯା [ଓଣତିଯା (ସ୍ୟା। କା।)] ଚିତ୍ତଂ ନିଗ୍ଘାତିତଂ ହୋତୀତି – ଏତେସୁ ଉଗ୍ଘାତିନିଘାତି ହୋତି।

ଏତମ୍ପି ଦିସ୍ୱା ଵିରମେ କଥୋଜ୍ଜନ୍ତି। ଏତମ୍ପି ଦିସ୍ୱାତି ଏତଂ ଆଦୀନଵଂ ଦିସ୍ୱା ପସ୍ସିତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ଵିଭାଵଯିତ୍ୱା ଵିଭୂତଂ କତ୍ୱା ଦିଟ୍ଠିକଲହେସୁ ଦିଟ୍ଠିଭଣ୍ଡନେସୁ ଦିଟ୍ଠିଵିଗ୍ଗହେସୁ ଦିଟ୍ଠିଵିଵାଦେସୁ ଦିଟ୍ଠିମେଧଗେସୂତି – ଏତମ୍ପି ଦିସ୍ୱା ଵିରମେ କଥୋଜ୍ଜନ୍ତି। କଥୋଜ୍ଜଂ ଵୁଚ୍ଚତି କଲହୋ ଭଣ୍ଡନଂ ଵିଗ୍ଗହୋ ଵିଵାଦୋ ମେଧଗଂ। ଅଥ ଵା କଥୋଜ୍ଜନ୍ତି ଅନୋଜଵନ୍ତୀ ନିସାକଥା କଥୋଜ୍ଜଂ ନ କରେଯ୍ୟ, କଲହଂ ନ କରେଯ୍ୟ, ଭଣ୍ଡନଂ ନ କରେଯ୍ୟ, ଵିଗ୍ଗହଂ ନ କରେଯ୍ୟ, ଵିଵାଦଂ ନ କରେଯ୍ୟ, ମେଧଗଂ ନ କରେଯ୍ୟ, କଲହଭଣ୍ଡନଵିଗ୍ଗହଵିଵାଦମେଧଗଂ ପଜହେଯ୍ୟ ଵିନୋଦେଯ୍ୟ ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରେଯ୍ୟ ଅନଭାଵଂ ଗମେଯ୍ୟ, କଲହଭଣ୍ଡନଵିଗ୍ଗହଵିଵାଦମେଧଗା ଆରତୋ ଅସ୍ସ ଵିରତୋ ପଟିଵିରତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ଵିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ଵିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ଵିମରିଯାଦିକତେନ ଚେତସା ଵିହରେଯ୍ୟାତି – ଏତମ୍ପି ଦିସ୍ୱା ଵିରମେ କଥୋଜ୍ଜଂ।

ନ ହଞ୍ଞଦତ୍ଥତ୍ଥି ପସଂସଲାଭାତି। ପସଂସଲାଭା ଅଞ୍ଞୋ ଅତ୍ଥୋ ନତ୍ଥି ଅତ୍ତତ୍ଥୋ ଵା ପରତ୍ଥୋ ଵା ଉଭଯତ୍ଥୋ ଵା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକୋ ଵା ଅତ୍ଥୋ, ସମ୍ପରାଯିକୋ ଵା ଅତ୍ଥୋ, ଉତ୍ତାନୋ ଵା ଅତ୍ଥୋ , ଗମ୍ଭୀରୋ ଵା ଅତ୍ଥୋ, ଗୂଳ୍ହୋ ଵା ଅତ୍ଥୋ, ପଟିଚ୍ଛନ୍ନୋ ଵା ଅତ୍ଥୋ, ନେଯ୍ୟୋ ଵା ଅତ୍ଥୋ, ନୀତୋ ଵା ଅତ୍ଥୋ, ଅନଵଜ୍ଜୋ ଵା ଅତ୍ଥୋ, ନିକ୍କିଲେସୋ ଵା ଅତ୍ଥୋ, ଵୋଦାନୋ ଵା ଅତ୍ଥୋ, ପରମତ୍ଥୋ ଵା ଅତ୍ଥୋ ନତ୍ଥି ନ ସନ୍ତି ନ ସଂଵିଜ୍ଜନ୍ତି ନୁପଲବ୍ଭନ୍ତୀତି – ନ ହଞ୍ଞଦତ୍ଥତ୍ଥି ପସଂସଲାଭା।

ତେନାହ ଭଗଵା –

‘‘ଏତେ ଵିଵାଦା ସମଣେସୁ ଜାତା, ଏତେସୁ ଉଗ୍ଘାତିନିଘାତି ହୋତି;

ଏତମ୍ପି ଦିସ୍ୱା ଵିରମେ କଥୋଜ୍ଜଂ, ନ ହଞ୍ଞଦତ୍ଥତ୍ଥି ପସଂସଲାଭା’’ତି।

୬୪।

ପସଂସିତୋ ଵା ପନ ତତ୍ଥ ହୋତି, ଅକ୍ଖାଯ ଵାଦଂ ପରିସାଯ ମଜ୍ଝେ;

ସୋ[ସୋ ତଂ (ସୀ।)]ହସ୍ସତୀ ଉନ୍ନମତୀ[ଉଣ୍ଣମତୀ (ସ୍ଯା। କା।)]ଚ ତେନ, ପପ୍ପୁୟ୍ଯ ତମଙ୍ଘଂ ଯଥା ମନୋ ଅହୁ।

ପସଂସିତୋ ୱା ପନ ତତ୍ଥ ହୋତୀତି। ତତ୍ଥାତି ସକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ସକାଯ ଖନ୍ତିଯା ସକାଯ ରୁଚିଯା ସକାଯ ଲଦ୍ଧିଯା ପସଂସିତୋ ଥୋମିତୋ କିତ୍ତିତୋ ୱଣ୍ଣିତୋ ହୋତୀତି – ପସଂସିତୋ ୱା ପନ ତତ୍ଥ ହୋତି।

ଅକ୍ଖାଯ ୱାଦଂ ପରିସାଯ ମଜ୍ଝେତି। ଖତ୍ତିଯପରିସାଯ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣପରିସାଯ ୱା ଗହପତିପରିସାଯ ୱା ସମଣପରିସାଯ ୱା ମଜ୍ଝେ ଅତ୍ତନୋ ୱାଦଂ ଅକ୍ଖାଯ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ଅନୁୱାଦଂ ଅକ୍ଖାଯ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ଥମ୍ଭଯିତ୍ୱା ବ୍ରୂହଯିତ୍ୱା ଦୀପଯିତ୍ୱା ଜୋତଯିତ୍ୱା ୱୋହରିତ୍ୱା ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱାତି – ଅକ୍ଖାଯ ୱାଦଂ ପରିସାଯ ମଜ୍ଝେ।

ସୋ ହସ୍ସତୀ ଉନ୍ନମତୀ ଚ ତେନାତି। ସୋ ତେନ ଜଯତ୍ଥେନ ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି ହଟ୍ଠୋ ପହଟ୍ଠୋ ଅତ୍ତମନୋ ପରିପୁଣ୍ଣସଙ୍କପ୍ପୋ। ଅଥ ୱା ଦନ୍ତୱିଦଂସକଂ ହସମାନୋ। ସୋ ହସ୍ସତୀ ଉନ୍ନମତୀ ଚ ତେନାତି ସୋ ତେନ ଜଯତ୍ଥେନ ଉନ୍ନତୋ ହୋତି ଉନ୍ନମୋ ଧଜୋ ସମ୍ପଗ୍ଗାହୋ କେତୁକମ୍ଯତା ଚିତ୍ତସ୍ସାତି – ସୋ ହସ୍ସତୀ ଉନ୍ନମତୀ ଚ ତେନ।

ପପ୍ପୁୟ୍ଯତମଙ୍ଘଂ ଯଥା ମନୋ ଅହୂତି। ତଂ ଜଯତ୍ଥଂ ପପ୍ପୁୟ୍ଯ ପାପୁଣିତ୍ୱା ଅଧିଗନ୍ତ୍ୱା ୱିନ୍ଦିତ୍ୱା ପଟିଲଭିତ୍ୱା। ଯଥା ମନୋ ଅହୂତି ଯଥା ମନୋ ଅହୁ, ଯଥା ଚିତ୍ତୋ ଅହୁ, ଯଥା ସଙ୍କପ୍ପୋ ଅହୁ, ଯଥା ୱିଞ୍ଞାଣୋ ଅହୂତି – ପପ୍ପୁୟ୍ଯ ତମଙ୍ଘଂ ଯଥା ମନୋ ଅହୁ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ପସଂସିତୋ ୱା ପନ ତତ୍ଥ ହୋତି, ଅକ୍ଖାଯ ୱାଦଂ ପରିସାଯ ମଜ୍ଝେ;

ସୋ ହସ୍ସତୀ ଉନ୍ନମତୀ ଚ ତେନ, ପପ୍ପୁୟ୍ଯ ତମଙ୍ଘଂ ଯଥା ମନୋ ଅହୂ''ତି।

୬୫।

ଯାଉନ୍ନତୀ ସାସ୍ସ ୱିଘାତଭୂମି, ମାନାତିମାନଂ ୱଦତେ ପନେସୋ;

ଏତମ୍ପି ଦିସ୍ୱା ନ ୱିୱାଦଯେଥ, ନ ହି ତେନ ସୁଦ୍ଧିଂ କୁସଲା ୱଦନ୍ତି।

ଯା ଉନ୍ନତୀ ସାସ୍ସ ୱିଘାତଭୂମୀତି। ଯା ଉନ୍ନତି ଉନ୍ନମୋ ଧଜୋ ସମ୍ପଗ୍ଗାହୋ କେତୁକମ୍ଯତା ଚିତ୍ତସ୍ସାତି – ଯା ଉନ୍ନତି। ସାସ୍ସ ୱିଘାତଭୂମୀତି ସା ତସ୍ସ ୱିଘାତଭୂମି ଉପଘାତଭୂମି ପୀଳନଭୂମି ଘଟ୍ଟନଭୂମି ଉପଦ୍ଦୱଭୂମି ଉପସଗ୍ଗଭୂମୀତି – ଯା ଉନ୍ନତୀ ସାସ୍ସ ୱିଘାତଭୂମି।

ମାନାତିମାନଂ ୱଦତେ ପନେସୋତି। ସୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ମାନଞ୍ଚ ୱଦତି ଅତିମାନଞ୍ଚ ୱଦତୀତି – ମାନାତିମାନଂ ୱଦତେ ପନେସୋ।

ଏତମ୍ପି ଦିସ୍ୱା ନ ୱିୱାଦଯେଥାତି। ଏତଂ ଆଦୀନୱଂ ଦିସ୍ୱା ପସ୍ସିତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା ଦିଟ୍ଠିକଲହେସୁ ଦିଟ୍ଠିଭଣ୍ଡନେସୁ ଦିଟ୍ଠିୱିଗ୍ଗହେସୁ ଦିଟ୍ଠିୱିୱାଦେସୁ ଦିଟ୍ଠିମେଧଗେସୂତି – ଏତମ୍ପି ଦିସ୍ୱା। ନ ୱିୱାଦଯେଥାତି ନ କଲହଂ କରେୟ୍ଯ ନ ଭଣ୍ଡନଂ କରେୟ୍ଯ ନ ୱିଗ୍ଗହଂ କରେୟ୍ଯ ନ ୱିୱାଦଂ କରେୟ୍ଯ, ନ ମେଧଗଂ କରେୟ୍ଯ, କଲହଭଣ୍ଡନୱିଗ୍ଗହୱିୱାଦମେଧଗଂ ପଜହେୟ୍ଯ ୱିନୋଦେୟ୍ଯ ବ୍ଯନ୍ତିଂ କରେୟ୍ଯ ଅନଭାୱଂ ଗମେୟ୍ଯ, କଲହଭଣ୍ଡନୱିଗ୍ଗହୱିୱାଦମେଧଗା ଆରତୋ ଅସ୍ସ ୱିରତୋ ପଟିୱିରତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପଯୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିଯାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରେୟ୍ଯାତି – ଏତମ୍ପି ଦିସ୍ୱା ନ ୱିୱାଦଯେଥ।

ନହି ତେନ ସୁଦ୍ଧିଂ କୁସଲା ୱଦନ୍ତୀତି। କୁସଲାତି ଯେ ତେ ଖନ୍ଧକୁସଲା ଧାତୁକୁସଲା ଆଯତନକୁସଲା ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦକୁସଲା ସତିପଟ୍ଠାନକୁସଲା ସମ୍ମପ୍ପଧାନକୁସଲା ଇଦ୍ଧିପାଦକୁସଲା ଇନ୍ଦ୍ରିଯକୁସଲା ବଲକୁସଲା ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗକୁସଲା ମଗ୍ଗକୁସଲା ଫଲକୁସଲା ନିବ୍ବାନକୁସଲା, ତେ କୁସଲା ଦିଟ୍ଠିକଲହେନ ଦିଟ୍ଠିଭଣ୍ଡନେନ ଦିଟ୍ଠିୱିଗ୍ଗହେନ ଦିଟ୍ଠିୱିୱାଦେନ ଦିଟ୍ଠିମେଧଗେନ ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ, ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ନ ୱଦନ୍ତି ନ କଥେନ୍ତି ନ ଭଣନ୍ତି ନ ଦୀପଯନ୍ତି ନ ୱୋହରନ୍ତୀତି – ନ ହି ତେନ ସୁଦ୍ଧିଂ କୁସଲା ୱଦନ୍ତି।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଯା ଉନ୍ନତୀ ସାସ୍ସ ୱିଘାତଭୂମି, ମାନାତିମାନଂ ୱଦତେ ପନେସୋ;

ଏତମ୍ପି ଦିସ୍ୱା ନ ୱିୱାଦଯେଥ, ନ ହି ତେନ ସୁଦ୍ଧିଂ କୁସଲା ୱଦନ୍ତୀ’’ତି।

୬୬।

ସୂରୋଯଥା ରାଜଖାଦାଯ ପୁଟ୍ଠୋ, ଅଭିଗଜ୍ଜମେତି ପଟିସୂରମିଚ୍ଛଂ;

ଯେନେୱ ସୋ ତେନ ପଲେହି ସୂର, ପୁବ୍ବେୱ ନତ୍ଥି ଯଦିଦଂ ଯୁଧାଯ।

ସୂରୋ ଯଥା ରାଜଖାଦାଯ ପୁଟ୍ଠୋତି। ସୂରୋତି ସୂରୋ ୱୀରୋ ୱିକ୍କନ୍ତୋ ଅଭୀରୂ ଅଛମ୍ଭୀ ଅନୁତ୍ରାସୀ ଅପଲାଯୀ। ରାଜଖାଦାଯ ପୁଟ୍ଠୋତି ରାଜଖାଦନୀଯେନ ରାଜଭୋଜନୀଯେନ ପୁଟ୍ଠୋ ପୋସିତୋ ଆପାଦିତୋ ୱଡ୍ଢିତୋତି – ସୂରୋ ଯଥା ରାଜଖାଦାଯ ପୁଟ୍ଠୋ।

ଅଭିଗଜ୍ଜମେତି ପଟିସୂରମିଚ୍ଛନ୍ତି। ସୋ ଗଜ୍ଜନ୍ତୋ ଉଗ୍ଗଜ୍ଜନ୍ତୋ ଅଭିଗଜ୍ଜନ୍ତୋ ଏତି ଉପେତି ଉପଗଚ୍ଛତି ପଟିସୂରଂ ପଟିପୁରିସଂ ପଟିସତ୍ତୁଂ ପଟିମଲ୍ଲଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତୋ ସାଦିଯନ୍ତୋ ପତ୍ଥଯନ୍ତୋ ପିହଯନ୍ତୋ ଅଭିଜପ୍ପନ୍ତୋତି – ଅଭିଗଜ୍ଜମେତି ପଟିସୂରମିଚ୍ଛଂ।

ଯେନେୱ ସୋ ତେନ ପଲେହି ସୂରାତି। ଯେନେୱ ସୋ ଦିଟ୍ଠିଗତିକୋ ତେନ ପଲେହି, ତେନ ୱଜ, ତେନ ଗଚ୍ଛ, ତେନ ଅତିକ୍କମ, ସୋ ତୁଯ୍ହଂ ପଟିସୂରୋ ପଟିପୁରିସୋ ପଟିସତ୍ତୁ ପଟିମଲ୍ଲୋତି – ଯେନେୱ ସୋ ତେନ ପଲେହି ସୂର।

ପୁବ୍ବେୱ ନତ୍ଥି ଯଦିଦଂ ଯୁଧାଯାତି। ପୁବ୍ବେୱ ବୋଧିଯା ମୂଲେ ଯେ ପଟିସେନିକରା କିଲେସା ପଟିଲୋମକରା ପଟିକଣ୍ଟକକରା ପଟିପକ୍ଖକରା ତେ ନତ୍ଥି ନ ସନ୍ତି ନ ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତି ନୁପଲବ୍ଭନ୍ତି, ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ୱୂପସନ୍ତା ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧା ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକା ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢା। ଯଦିଦଂଯୁଧାଯାତି ଯଦିଦଂ ଯୁଦ୍ଧତ୍ଥାଯ କଲହତ୍ଥାଯ ଭଣ୍ଡନତ୍ଥାଯ ୱିଗ୍ଗହତ୍ଥାଯ ୱିୱାଦତ୍ଥାଯ ମେଧଗତ୍ଥାଯାତି – ପୁବ୍ବେୱ ନତ୍ଥି ଯଦିଦଂ ଯୁଧାଯ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ସୂରୋ ଯଥା ରାଜଖାଦାଯ ପୁଟ୍ଠୋ, ଅଭିଗଜ୍ଜମେତି ପଟିସୂରମିଚ୍ଛଂ;

ଯେନେୱ ସୋ ତେନ ପଲେହି ସୂର, ପୁବ୍ବେୱ ନତ୍ଥି ଯଦିଦଂ ଯୁଧାଯା’’ତି।

୬୭।

ଯେ ଦିଟ୍ଠିମୁଗ୍ଗଯ୍ହ ୱିୱାଦଯନ୍ତି, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚନ୍ତି ଚ ୱାଦଯନ୍ତି;

ତେ ତ୍ୱଂ ୱଦସ୍ସୁ ନ ହି ତେଧ ଅତ୍ଥି, ୱାଦମ୍ହି ଜାତେ ପଟିସେନିକତ୍ତା।

ଯେଦିଟ୍ଠିମୁଗ୍ଗଯ୍ହ ୱିୱାଦଯନ୍ତୀତି ଯେ ଦ୍ୱାସଟ୍ଠିଦିଟ୍ଠିଗତାନଂ ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରଂ ଦିଟ୍ଠିଗତଂ ଗହେତ୍ୱା ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ପରାମସିତ୍ୱା ଅଭିନିୱିସିତ୍ୱା ୱିୱାଦଯନ୍ତି କଲହଂ କରୋନ୍ତି ଭଣ୍ଡନଂ କରୋନ୍ତି ‘ୱିଗ୍ଗହଂ କରୋନ୍ତି ୱିୱାଦଂ କରୋନ୍ତି, ମେଧଗଂ କରୋନ୍ତି – ‘‘ନ ତ୍ୱଂ ଇମଂ ଧମ୍ମୱିନଯଂ ଆଜାନାସି, ଅହଂ ଇମଂ ଧମ୍ମୱିନଯଂ ଆଜାନାମି, କିଂ ତ୍ୱଂ ଇମଂ ଧମ୍ମୱିନଯଂ ଆଜାନିସ୍ସସି, ମିଚ୍ଛାପଟିପନ୍ନୋ ତ୍ୱମସି, ଅହମସ୍ମି ସମ୍ମାପଟିପନ୍ନୋ, ସହିତଂ ମେ, ଅସହିତଂ ତେ, ପୁରେ ୱଚନୀଯଂ ପଚ୍ଛା ଅୱଚ, ପଚ୍ଛା ୱଚନୀଯଂ ପୁରେ ଅୱଚ, ଅଧିଚିଣ୍ଣଂ ତେ ୱିପରାୱତ୍ତଂ, ଆରୋପିତୋ ତେ ୱାଦୋ, ନିଗ୍ଗହିତୋ ତ୍ୱମସି, ଚର ୱାଦପ୍ପମୋକ୍ଖାଯ, ନିବ୍ବେଠେହି ୱା ସଚେ ପହୋସୀ’’ତି – ଯେ ଦିଟ୍ଠିମୁଗ୍ଗଯ୍ହ ୱିୱାଦଯନ୍ତି।

ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚନ୍ତି ଚ ୱାଦଯନ୍ତୀତି। ‘‘ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି ୱାଦଯନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପଯନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତି। ‘‘ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ…ପେ… ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି ୱାଦଯନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପଯନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତୀତି – ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚନ୍ତି ଚ ୱାଦଯନ୍ତି।

ତେ ଦ୍ୱଂ ୱଦସ୍ସୂ ନ ହି ତେଧ ଅତ୍ଥି, ୱାଦମ୍ହି ଜାତେ ପଟିସେନିକତ୍ତାତି। ତେ ଦ୍ୱଂ ଦିଟ୍ଠିଗତିକେ ୱଦସ୍ସୁ ୱାଦେନ ୱାଦଂ, ନିଗ୍ଗହେନ ନିଗ୍ଗହଂ, ପଟିକମ୍ମେନ ପଟିକମ୍ମଂ, ୱିସେସେନ ୱିସେସଂ, ପଟିୱିସେସେନ ପଟିୱିସେସଂ, ଆୱେଠିଯାଯ ଆୱେଠିଯଂ, ନିବ୍ବେଠିଯାଯ ନିବ୍ବେଠିଯଂ, ଛେଦେନ ଛେଦଂ, ମଣ୍ଡଲେନ ମଣ୍ଡଲଂ, ତେ ତୁମ୍ହଂ ପଟିସୂରା ପଟିପୁରିସା ପଟିସତ୍ତୂ ପଟିମଲ୍ଲାତି – ତେ ଦ୍ୱଂ ୱଦସ୍ସୂ ନ ହି ତେଧ ଅତ୍ଥି। ୱାଦମ୍ହି ଜାତେ ପଟିସେନିକତ୍ତାତି। ୱାଦେ ଜାତେ ସଞ୍ଜାତେ ନିବ୍ବତ୍ତେ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେ ପାତୁଭୂତେଯେୱ ପଟିସେନିକତ୍ତା [ପଟିସେନିକତା (କ।), ଏୱଂ ସେସେସୁ ତୀସୁ ପଦେସୁପି] ପଟିଲୋମକତ୍ତା ପଟିଭଣ୍ଡକତ୍ତା ପଟିପକ୍ଖକତ୍ତା କଲହଂ କରେଯ୍ୟୁଂ ଭଣ୍ଡନଂ କରେଯ୍ୟୁଂ ୱିଗ୍ଗହଂ କରେଯ୍ୟୁଂ ୱିୱାଦଂ କରେଯ୍ୟୁଂ ମେଧଗଂ କରେଯ୍ୟୁଂ, ତେ ନତ୍ଥି ନ ସନ୍ତି ନ ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତି ନୁପଲବ୍ଭନ୍ତି, ପହୀନା…ପେ… ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢାତି – ତେ ଦ୍ୱଂ ୱଦସ୍ସୂ ନ ହି ତେଧ ଅତ୍ଥି ୱାଦମ୍ହି ଜାତେ ପଟିସେନିକତ୍ତା।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଯେ ଦିଟ୍ଠିମୁଗ୍ଗଯ୍ହ ୱିୱାଦଯନ୍ତି, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚନ୍ତି ଚ ୱାଦଯନ୍ତି;

ତେ ଦ୍ୱଂ ୱଦସ୍ସୂ ନ ହି ତେଧ ଅତ୍ଥି, ୱାଦମ୍ହି ଜାତେ ପଟିସେନିକତ୍ତା’’ତି।

୬୮।

ୱିସେନିକତ୍ୱା ପନ ଯେ ଚରନ୍ତି, ଦିଟ୍ଠୀହି ଦିଟ୍ଠିଂ ଅୱିରୁଜ୍ଝମାନା;

ତେସୁ ଦ୍ୱଂ କିଂ ଲଭେଥ ପସୂର, ଯେସୀଧ ନତ୍ଥି ପରମୁଗ୍ଗହୀତଂ।

ୱିସେନିକତ୍ୱା ପନ ଯେ ଚରନ୍ତୀତି। ସେନା ୱୁଚ୍ଚତି ମାରସେନା। କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ ମାରସେନା, ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ ମାରସେନା, ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ ମାରସେନା, ଲୋଭୋ ମାରସେନା, ଦୋସୋ ମାରସେନା, ମୋହୋ ମାରସେନା, କୋଧୋ… ଉପନାହୋ… ମକ୍ଖୋ… ପଳାସୋ… ଇସ୍ସା… ମଚ୍ଛରିଯଂ… ମାଯା… ସାଠେଯ୍ୟଂ… ଥମ୍ଭୋ… ସାରମ୍ଭୋ… ମାନୋ… ଅତିମାନୋ… ମଦୋ… ପମାଦୋ… ସବ୍ବେ କିଲେସା… ସବ୍ବେ ଦୁଚ୍ଚରିତା… ସବ୍ବେ ଦରଥା… ସବ୍ବେ ପରିଳାହା… ସବ୍ବେ ସନ୍ତାପା… ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରା ମାରସେନା।

ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା –

‘‘କାମା ତେ ପଠମା ସେନା, ଦୁତିଯା ଅରତି ୱୁଚ୍ଚତି…ପେ…;

ନ ନଂ ଅସୁରୋ ଜିନାତି, ଜେତ୍ୱାୱ ଲଭତେ ସୁଖ’’ନ୍ତି।

ଯତୋ ଚତୂହି ଅରିଯମଗ୍ଗେହି ସବ୍ବା ଚ ମାରସେନା ସବ୍ବେ ଚ ପଟିସେନିକରା କିଲେସା ଜିତା ଚ ପରାଜିତା ଚ ଭଗ୍ଗା ୱିପ୍ପଲୁଗ୍ଗା ପରମ୍ମୁଖା, ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି ୱିସେନିକତ୍ୱାତି। ଯେତି ଅରହନ୍ତୋ ଖୀଣାସୱା। ଚରନ୍ତୀତି ଚରନ୍ତି ୱିହରନ୍ତି ଇରିଯନ୍ତି ୱତ୍ତେନ୍ତି ପାଲେନ୍ତି ଯପେନ୍ତି ଯାପେନ୍ତୀତି – ୱିସେନିକତ୍ୱା ପନ ଯେ ଚରନ୍ତି।

ଦିଟ୍ଠୀହି ଦିଟ୍ଠିଂ ଅୱିରୁଜ୍ଝମାନାତି। ଯେସଂ ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତାନି ପହୀନାନି ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନାନି ୱୂପସନ୍ତାନି ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧାନି ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକାନି ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢାନି, ତେ ଦିଟ୍ଠୀହି ଦିଟ୍ଠିଂ ଅୱିରୁଜ୍ଝମାନା ଅପ୍ପଟିୱିରୁଜ୍ଝମାନା ଅପ୍ପହୀଯମାନା ଅପ୍ପଟିହଞ୍ଞମାନା ଅପ୍ପଟିହତମାନାତି – ଦିଟ୍ଠୀହି ଦିଟ୍ଠିଂ ଅୱିରୁଜ୍ଝମାନା।

ତେସୁ ଦ୍ୱଂ କିଂ ଲଭେଥ ପସୂରାତି। ତେସୁ ଅରହନ୍ତେସୁ ଖୀଣାସୱେସୁ କିଂ ଲଭେଥ ପଟିସୂରଂ ପଟିପୁରିସଂ ପଟିସତ୍ତୁଂ ପଟିମଲ୍ଲନ୍ତି – ତେସୁ ଦ୍ୱଂ କିଂ ଲଭେଥ ପସୂର।

ଯେସୀଧ ନତ୍ଥି ପରମୁଗ୍ଗହୀତନ୍ତି। ଯେସଂ ଅରହନ୍ତାନଂ ଖୀଣାସୱାନଂ ‘‘ଇଦଂ ପରମଂ ଅଗ୍ଗଂ ସେଟ୍ଠଂ ୱିସିଟ୍ଠଂ ପାମୋକ୍ଖଂ ଉତ୍ତମଂ ପୱର’’ନ୍ତି ଗହିତଂ ପରାମଟ୍ଠଂ ଅଭିନିୱିଟ୍ଠଂ ଅଜ୍ଝୋସିତଂ ଅଧିମୁତ୍ତଂ, ନତ୍ଥି ନ ସନ୍ତି ନ ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତି ନୁପଲବ୍ଭନ୍ତି, ପହୀନଂ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନଂ ୱୂପସନ୍ତଂ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧଂ ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକଂ ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢନ୍ତି – ଯେସୀଧ ନତ୍ଥି ପରମୁଗ୍ଗହୀତଂ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ୱିସେନିକତ୍ୱା ପନ ଯେ ଚରନ୍ତି, ଦିଟ୍ଠୀହି ଦିଟ୍ଠିଂ ଅୱିରୁଜ୍ଝମାନା;

ତେସୁ ତ୍ୱଂ କିଂ ଲଭେଥ ପସୂର, ଯେସୀଧ ନତ୍ଥି ପରମୁଗ୍ଗହୀତ’’ନ୍ତି।

୬୯।

ଅଥତ୍ୱଂ ପୱିତକ୍କମାଗମା,[ପୱିତକ୍କମାଗମ (ସୀ।), ସୱିତକ୍କମାଗମା (କ।)]ମନସା ଦିଟ୍ଠିଗତାନି ଚିନ୍ତଯନ୍ତୋ;

ଧୋନେନ ଯୁଗଂ ସମାଗମା, ନ ହି ତ୍ୱଂ ସକ୍ଖସି ସମ୍ପଯାତୱେ।

ଅଥତ୍ୱଂ ପୱିତକ୍କମାଗମାତି। ଅଥାତି ପଦସନ୍ଧି ପଦସଂସଗ୍ଗୋ ପଦପାରିପୂରୀ ଅକ୍ଖରସମୱାଯୋ ବ୍ୟଞ୍ଜନସିଲିଟ୍ଠତା ପଦାନୁପୁବ୍ବତାପେତଂ – ଅଥାତି। ପୱିତକ୍କମାଗମାତି ତକ୍କେନ୍ତୋ ୱିତକ୍କେନ୍ତୋ ସଙ୍କପ୍ପେନ୍ତୋ ‘‘ଜଯୋ ନୁ ଖୋ ମେ ଭୱିସ୍ସତି, ପରାଜଯୋ ନୁ ଖୋ ମେ ଭୱିସ୍ସତି, କଥଂ ନିଗ୍ଗହଂ କରିସ୍ସାମି, କଥଂ ପଟିକମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମି, କଥଂ ୱିସେସଂ କରିସ୍ସାମି, କଥଂ ପଟିୱିସେସଂ କରିସ୍ସାମି, କଥଂ ଆୱେଠିଯଂ କରିସ୍ସାମି, କଥଂ ନିବ୍ବେଠିଯଂ କରିସ୍ସାମି , କଥଂ ଛେଦଂ କରିସ୍ସାମି, କଥଂ ମଣ୍ଡଲଂ କରିସ୍ସାମି’’ ଏୱଂ ତକ୍କେନ୍ତୋ ୱିତକ୍କେନ୍ତୋ ସଙ୍କପ୍ପେନ୍ତୋ ଆଗତୋସି ଉପଗତୋସି ସମ୍ପତ୍ତୋସି ମଯା ସଦ୍ଧିଂ ସମାଗତୋସୀତି – ଅଥ ତ୍ୱଂ ପୱିତକ୍କମାଗମା।

ମନସା ଦିଟ୍ଠିଗତାନି ଚିନ୍ତଯନ୍ତୋତି। ମନୋତି ଯଂ ଚିତ୍ତଂ ମନୋ ମାନସଂ ହଦଯଂ ପଣ୍ଡରଂ, ମନୋ ମନାଯତନଂ ମନିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ୱିଞ୍ଞାଣକ୍ଖନ୍ଧୋ ତଜ୍ଜା ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁ। ଚିତ୍ତେନ ଦିଟ୍ଠିଂ ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ୱିଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ‘‘ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ’’ତି ୱା, ‘‘ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ’’ତି ୱା…ପେ… ‘‘ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’’ତି ୱାତି – ମନସା ଦିଟ୍ଠିଗତାନି ଚିନ୍ତଯନ୍ତୋ।

ଧୋନେନ ଯୁଗଂ ସମାଗମା, ନ ହି ତ୍ୱଂ ସକ୍ଖସି ସମ୍ପଯାତୱେତି। ଧୋନା ୱୁଚ୍ଚତି ପଞ୍ଞା। ଯା ପଞ୍ଞା ପଜାନନା…ପେ… ଅମୋହୋ ଧମ୍ମୱିଚଯୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି। କିଂକାରଣା ଧୋନା ୱୁଚ୍ଚତି ପଞ୍ଞା? ତାଯ ପଞ୍ଞାଯ କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଧୁତଞ୍ଚ ଧୋତଞ୍ଚ ସନ୍ଧୋତଞ୍ଚ ନିଦ୍ଧୋତଞ୍ଚ, ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ…ପେ… ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରା ଧୁତା ଚ ଧୋତା ଚ ସନ୍ଧୋତା ଚ ନିଦ୍ଧୋତା ଚ। ଅଥ ୱା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଯା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି… ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପେନ ମିଚ୍ଛାସଙ୍କପ୍ପୋ…ପେ… ସମ୍ମାୱିମୁତ୍ତିଯା ମିଚ୍ଛାୱିମୁତ୍ତି ଧୁତା ଚ ଧୋତା ଚ ସନ୍ଧୋତା ଚ ନିଦ୍ଧୋତା ଚ। ଅଥ ୱା ଅରିଯେନ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକେନ ମଗ୍ଗେନ ସବ୍ବେ କିଲେସା… ସବ୍ବେ ଦୁଚ୍ଚରିତା… ସବ୍ବେ ଦରଥା… ସବ୍ବେ ପରିଳାହା… ସବ୍ବେ ସନ୍ତାପା… ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରା ଧୁତା ଚ ଧୋତା ଚ ସନ୍ଧୋତା ଚ ନିଦ୍ଧୋତା ଚ। ଭଗୱା ଇମେହି ଧୋନେଯ୍ୟେହି ଧମ୍ମେହି ଉପେତୋ ସମୁପେତୋ ଉପଗତୋ ସମୁପଗତୋ ଉପପନ୍ନୋ ସମୁପପନ୍ନୋ ସମନ୍ନାଗତୋ, ତସ୍ମା ଭଗୱା ଧୋନୋ। ସୋ ଧୁତରାଗୋ ଧୁତପାପୋ ଧୁତକିଲେସୋ ଧୁତପରିଳାହୋତି – ଧୋନୋତି।

ଧୋନେନ ଯୁଗଂ ସମାଗମା, ନ ହି ତ୍ୱଂ ସକ୍ଖସି ସମ୍ପଯାତୱେତି। ପସୂରୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ନ ପଟିବଲୋ ଧୋନେନ ବୁଦ୍ଧେନ ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ଯୁଗଂ ସମାଗମଂ ସମାଗନ୍ତ୍ୱା ଯୁଗଗ୍ଗାହଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ସାକଚ୍ଛେତୁଂ ସଲ୍ଲପିତୁଂ ସାକଚ୍ଛଂ ସମାପଜ୍ଜିତୁଂ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ପସୂରୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ହୀନୋ ନିହୀନୋ ଓମକୋ ଲାମକୋ ଛତୁକ୍କୋ ପରିତ୍ତୋ। ସୋ ହି ଭଗୱା ଅଗ୍ଗୋ ଚ ସେଟ୍ଠୋ ଚ ୱିସିଟ୍ଠୋ ଚ ପାମୋକ୍ଖୋ ଚ ଉତ୍ତମୋ ଚ ପୱରୋ ଚ। ଯଥା ସସୋ ନ ପଟିବଲୋ ମତ୍ତେନ ମାତଙ୍ଗେନ ସଦ୍ଧିଂ ଯୁଗଂ ସମାଗମଂ ସମାଗନ୍ତ୍ୱା ଯୁଗଗ୍ଗାହଂ ଗଣ୍ହିତୁଂ; ଯଥା କୋତ୍ଥୁକୋ ନ ପଟିବଲୋ ସୀହେନ ମିଗରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂ ଯୁଗଂ ସମାଗମଂ ସମାଗନ୍ତ୍ୱା ଯୁଗଗ୍ଗାହଂ ଗଣ୍ହିତୁଂ; ଯଥା ୱଚ୍ଛକୋ ତରୁଣକୋ ଧେନୁପକୋ ନ ପଟିବଲୋ ଉସଭେନ ଚଲକକୁନା [ବଲକ୍କକୁନା (ସ୍ୟା।)] ସଦ୍ଧିଂ ଯୁଗଂ ସମାଗମଂ ସମାଗନ୍ତ୍ୱା ଯୁଗଗ୍ଗାହଂ ଗଣ୍ହିତୁଂ; ଯଥା ଧଙ୍କୋ ନ ପଟିବଲୋ ଗରୁଳେନ ୱେନତେଯ୍ୟେନ ସଦ୍ଧିଂ ଯୁଗଂ ସମାଗମଂ ସମାଗନ୍ତ୍ୱା ଯୁଗଗ୍ଗାହଂ ଗଣ୍ହିତୁଂ; ଯଥା ଚଣ୍ଡାଲୋ ନ ପଟିବଲୋ ରଞ୍ଞା ଚକ୍କୱତ୍ତିନା ସଦ୍ଧିଂ ଯୁଗଂ ସମାଗମଂ ସମାଗନ୍ତ୍ୱା ଯୁଗଗ୍ଗାହଂ ଗଣ୍ହିତୁଂ; ଯଥା ପଂସୁପିସାଚକୋ ନ ପଟିବଲୋ ଇନ୍ଦେନ ଦେୱରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂ ଯୁଗଂ ସମାଗମଂ ସମାଗନ୍ତ୍ୱା ଯୁଗଗ୍ଗାହଂ ଗଣ୍ହିତୁଂ; ଏୱମେୱ ପସୂରୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ନ ପଟିବଲୋ ଧୋନେନ ବୁଦ୍ଧେନ ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ଯୁଗଂ ସମାଗମଂ ସମାଗନ୍ତ୍ୱା ଯୁଗଗ୍ଗାହଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ସାକଚ୍ଛେତୁଂ ସଲ୍ଲପିତୁଂ ସାକଚ୍ଛଂ ସମାପଜ୍ଜିତୁଂ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ପସୂରୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ହୀନପଞ୍ଞୋ ନିହୀନପଞ୍ଞୋ ଓମକପଞ୍ଞୋ ଲାମକପଞ୍ଞୋ ଛତୁକ୍କପଞ୍ଞୋ ପରିତ୍ତପଞ୍ଞୋ। ସୋ ହି ଭଗୱା ମହାପଞ୍ଞୋ ପୁଥୁପଞ୍ଞୋ ହାସପଞ୍ଞୋ ଜୱନପଞ୍ଞୋ ତିକ୍ଖପଞ୍ଞୋ ନିବ୍ବେଧିକପଞ୍ଞୋ, ପଞ୍ଞାପଭେଦକୁସଲୋ ପଭିନ୍ନଞାଣୋ ଅଧିଗତପଟିସମ୍ଭିଦୋ, ଚତୁୱେସାରଜ୍ଜପ୍ପତ୍ତୋ ଦସବଲଧାରୀ, ପୁରିସାସଭୋ ପୁରିସସୀହୋ ପୁରିସନାଗୋ ପୁରିସାଜଞ୍ଞୋ ପୁରିସଧୋରଯ୍ହୋ, ଅନନ୍ତଞାଣୋ ଅନନ୍ତତେଜୋ ଅନନ୍ତଯସୋ ଅଡ୍ଢୋ ମହଦ୍ଧନୋ ଧନୱା, ନେତା ୱିନେତା ଅନୁନେତା, ପଞ୍ଞାପେତା ନିଜ୍ଝାପେତା ପେକ୍ଖେତା

ପସାଦେତା। ସୋ ହି ଭଗୱା ଅନୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଉପ୍ପାଦେତା, ଅସଞ୍ଜାତସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ସଞ୍ଜନେତା, ଅନକ୍ଖାତସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଅକ୍ଖାତା, ମଗ୍ଗଞ୍ଞୂ ମଗ୍ଗୱିଦୂ ମଗ୍ଗକୋୱିଦୋ ମଗ୍ଗାନୁଗା ଚ ପନସ୍ସ ଏତରହି ସାୱକା ୱିହରନ୍ତି ପଚ୍ଛା ସମନ୍ନାଗତା।

ସୋ ହି ଭଗୱା ଜାନଂ ଜାନାତି ପସ୍ସଂ ପସ୍ସତି, ଚକ୍ଖୁଭୂତୋ ଞାଣଭୂତୋ ଧମ୍ମଭୂତୋ ବ୍ରହ୍ମଭୂତୋ, ୱତ୍ତା ପୱତ୍ତା ଅତ୍ଥସ୍ସ ନିନ୍ନେତା ଅମତସ୍ସ ଦାତା ଧମ୍ମସ୍ସାମୀ ତଥାଗତୋ; ନତ୍ଥି ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅଞ୍ଞାତଂ ଅଦିଟ୍ଠଂ ଅୱିଦିତଂ ଅସଚ୍ଛିକତଂ ଅଫସ୍ସିତଂ [ଅଫୁସିତଂ (ସ୍ଯା।)] ପଞ୍ଞାଯ। ଅତୀତଂ ଅନାଗତଂ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଉପାଦାଯ ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ସବ୍ବାକାରେନ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଞାଣମୁଖେ ଆପାଥଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଯଂ କିଞ୍ଚି ନେଯ୍ଯଂ ନାମ ଅତ୍ଥି ଧମ୍ମଂ ଜାନିତବ୍ବଂ। ଅତ୍ତତ୍ଥୋ ୱା ପରତ୍ଥୋ ୱା ଉଭଯତ୍ଥୋ ୱା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ, ସମ୍ପରାଯିକୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ, ଉତ୍ତାନୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ, ଗମ୍ଭୀରୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ, ଗୂଳ୍ହୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ, ପଟିଚ୍ଛନ୍ନୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ, ନେଯ୍ଯୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ, ନୀତୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ, ଅନୱଜ୍ଜୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ, ନିକ୍କିଲେସୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ, ୱୋଦାନୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ, ପରମତ୍ଥୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ, ସବ୍ବଂ ତଂ ଅନ୍ତୋବୁଦ୍ଧଞାଣେ ପରିୱତ୍ତତି।

ସବ୍ବଂ କାଯକମ୍ମଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଞାଣାନୁପରିୱତ୍ତି, ସବ୍ବଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ ଞାଣାନୁପରିୱତ୍ତି , ସବ୍ବଂ ମନୋକମ୍ମଂ ଞାଣାନୁପରିୱତ୍ତି। ଅତୀତେ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅପ୍ପଟିହତଂ ଞାଣଂ, ଅନାଗତେ ଅପ୍ପଟିହତଂ ଞାଣଂ, ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ଅପ୍ପଟିହତଂ ଞାଣଂ, ଯାୱତକଂ ନେଯ୍ଯଂ ତାୱତକଂ ଞାଣଂ, ଯାୱତକଂ ଞାଣଂ ତାୱତକଂ ନେଯ୍ଯଂ, ନେଯ୍ଯପରିଯନ୍ତିକଂ ଞାଣଂ, ଞାଣପରିଯନ୍ତିକଂ ନେଯ୍ଯଂ, ନେଯ୍ଯଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଞାଣଂ ନପ୍ପୱତ୍ତତି , ଞାଣଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ନେଯ୍ଯପଥୋ ନତ୍ଥି। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପରିଯନ୍ତଟ୍ଠାଯିନୋ ତେ ଧମ୍ମା। ଯଥା ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସମୁଗ୍ଗପଟଲାନଂ ସମ୍ମା ଫୁସିତାନଂ ହେଟ୍ଠିମଂ ସମୁଗ୍ଗପଟଲଂ ଉପରିମଂ ନାତିୱତ୍ତତି, ଉପରିମଂ ସମୁଗ୍ଗପଟଲଂ ହେଟ୍ଠିମଂ ନାତିୱତ୍ତତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପରିଯନ୍ତଟ୍ଠାଯିନୋ; ଏୱମେୱ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ନେଯ୍ଯଞ୍ଚ ଞାଣଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପରିଯନ୍ତଟ୍ଠାଯିନୋ; ଯାୱତକଂ ନେଯ୍ଯଂ ତାୱତକଂ ଞାଣଂ, ଯାୱତକଂ ଞାଣଂ ତାୱତକଂ ନେଯ୍ଯଂ, ନେଯ୍ଯପରିଯନ୍ତିକଂ ଞାଣଂ, ଞାଣପରିଯନ୍ତିକଂ ନେଯ୍ଯଂ, ନେଯ୍ଯଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଞାଣଂ ନପ୍ପୱତ୍ତତି, ଞାଣଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ନେଯ୍ଯପଥୋ ନତ୍ଥି। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପରିଯନ୍ତଟ୍ଠାଯିନୋ ତେ ଧମ୍ମା ସବ୍ବଧମ୍ମେସୁ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତି।

ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଆୱଜ୍ଜନପଟିବଦ୍ଧା ଆକଙ୍ଖପଟିବଦ୍ଧା ମନସିକାରପଟିବଦ୍ଧା ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦପଟିବଦ୍ଧା। ସବ୍ବସତ୍ତେସୁ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତି, ସବ୍ବେସଞ୍ଚ ସତ୍ତାନଂ ଭଗୱା ଆସଯଂ ଜାନାତି ଅନୁସଯଂ ଜାନାତି ଚରିତଂ ଜାନାତି ଅଧିମୁତ୍ତିଂ ଜାନାତି। ଅପ୍ପରଜକ୍ଖେ ମହାରଜକ୍ଖେ ତିକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିଯେ ମୁଦିନ୍ଦ୍ରିଯେ ସ୍ୱାକାରେ ଦ୍ୱାକାରେ ସୁୱିଞ୍ଞାପଯେ ଦୁୱିଞ୍ଞାପଯେ ଭବ୍ବାଭବ୍ବେ ସତ୍ତେ ପଜାନାତି। ସଦେୱକୋ ଲୋକୋ ସମାରକୋ ସବ୍ରହ୍ମକୋ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣୀ ପଜା ସଦେୱମନୁସ୍ସା ଅନ୍ତୋବୁଦ୍ଧଞାଣେ ପରିୱତ୍ତତି।

ଯଥା ଯେ କେଚି ମଚ୍ଛକଚ୍ଛପା ଅନ୍ତମସୋ ତିମିତିମିଙ୍ଗଲଂ ଉପାଦାଯ ଅନ୍ତୋମହାସମୁଦ୍ଦେ ପରିୱତ୍ତନ୍ତି; ଏୱମେୱ ସଦେୱକୋ ଲୋକୋ ସମାରକୋ ସବ୍ରହ୍ମକୋ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣୀ ପଜା ସଦେୱମନୁସ୍ସା ଅନ୍ତୋବୁଦ୍ଧଞାଣେ ପରିୱତ୍ତତି। ଯଥା ଯେ କେଚି ପକ୍ଖୀ ଅନ୍ତମସୋ ଗରୁଳଂ ୱେନତେଯ୍ଯଂ ଉପାଦାଯ ଆକାସସ୍ସ ପଦେସେ ପରିୱତ୍ତନ୍ତି; ଏୱମେୱ ଯେପି ତେ ସାରିପୁତ୍ତସମା ପଞ୍ଞାଯ ତେପି ବୁଦ୍ଧଞାଣସ୍ସ ପଦେସେ ପରିୱତ୍ତନ୍ତି । ବୁଦ୍ଧଞାଣଂ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ପଞ୍ଞଂ ଫରିତ୍ୱା ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତିଯେୱ।

ଯେପି ତେ ଖତ୍ତିଯପଣ୍ଡିତା ବ୍ରାହ୍ମଣପଣ୍ଡିତା ଗହପତିପଣ୍ଡିତା ସମଣପଣ୍ଡିତା ନିପୁଣା କତପରପ୍ପୱାଦା ୱାଲୱେଧିରୂପା। ୱୋଭିନ୍ଦନ୍ତା [ତେ ଭିନ୍ଦନ୍ତା (କ।)] ମଞ୍ଞେ ଚରନ୍ତି ପଞ୍ଞାଗତେନ ଦିଟ୍ଠିଗତାନି । ତେ ପଞ୍ହେ ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା ତଥାଗତେ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି ଗୂଳ୍ହାନି ଚ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନାନି ଚ। କଥିତା ୱିସଜ୍ଜିତାୱ ତେ ପଞ୍ହା ଭଗୱତା ହୋନ୍ତି ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠକାରଣା ଉପକ୍ଖିତ୍ତକା ଚ। ତେ ଭଗୱତୋ ସମ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱାୱ ତତ୍ଥ ଅତିରୋଚତି ଯଦିଦଂ ପଞ୍ଞାଯାତି – ଧୋନେନ ଯୁଗଂ ସମାଗମା, ନ ହି ତ୍ୱଂ ସକ୍ଖସି ସମ୍ପଯାତୱେ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଅଥ ତ୍ୱଂ ପୱିତକ୍କମାଗମା, ମନସା ଦିଟ୍ଠିଗତାନି ଚିନ୍ତଯନ୍ତୋ;

ଧୋନେନ ଯୁଗଂ ସମାଗମା, ନ ହି ତ୍ୱଂ ସକ୍ଖସି ସମ୍ପଯାତୱେ’’ତି।

ପସୂରସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସୋ ଅଟ୍ଠମୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୯। ମାଗଣ୍ଡିୟସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସୋ

ଅଥ ମାଗଣ୍ଡିୟସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସଂ ୱକ୍ଖତି –

୭୦।

ଦିସ୍ୱାନ ତଣ୍ହଂ ଅରତିଂ ରଗଞ୍ଚ, ନାହୋସି ଛନ୍ଦୋ ଅପି ମେଥୁନସ୍ମିଂ;

କିମେୱିଦଂ ମୁତ୍ତକରୀସପୁଣ୍ଣଂ, ପାଦାପି ନଂ ସମ୍ଫୁସିତୁଂ ନ ଇଚ୍ଛେ।

ଦିସ୍ୱାନ ତଣ୍ହଂ ଅରତିଂ ରଗଞ୍ଚ, ନାହୋସି ଛନ୍ଦୋ ଅପି ମେଥୁନସ୍ମିନ୍ତି। ତଣ୍ହଞ୍ଚ ଅରତିଞ୍ଚ ରଗଞ୍ଚ ମାରଧୀତରୋ ଦିସ୍ୱା ପସ୍ସିତ୍ୱା ମେଥୁନଧମ୍ମେ ଛନ୍ଦୋ ୱା ରାଗୋ ୱା ପେମଂ ୱା ନାହୋସୀତି – ଦିସ୍ୱାନ ତଣ୍ହଂ ଅରତିଂ ରଗଞ୍ଚ ନାହୋସି ଛନ୍ଦୋ ଅପି ମେଥୁନସ୍ମିଂ।

କିମେୱିଦଂ ମୁତ୍ତକରୀସପୁଣ୍ଣଂ, ପାଦାପି ନଂ ସମ୍ଫୁସିତୁଂ ନ ଇଚ୍ଛେତି। କିମେୱିଦଂ ସରୀରଂ ମୁତ୍ତପୁଣ୍ଣଂ କରୀସପୁଣ୍ଣଂ ସେମ୍ହପୁଣ୍ଣଂ ରୁହିରପୁଣ୍ଣଂ ଅଟ୍ଠିସଙ୍ଘାତନ୍ହାରୁସମ୍ବନ୍ଧଂ ରୁଧିରମଂସାୱଲେପନଂ ଚମ୍ମୱିନଦ୍ଧଂ ଛୱିଯା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ଛିଦ୍ଦାୱଛିଦ୍ଦଂ ଉଗ୍ଘରନ୍ତଂ ପଗ୍ଘରନ୍ତଂ କିମିସଙ୍ଘନିସେୱିତଂ ନାନାକଲିମଲପରିପୂରଂ ପାଦେନ ଅକ୍କମିତୁଂ ନ ଇଚ୍ଛେୟ୍ୟ, କୁତୋ ପନ ସଂୱାସୋ ୱା ସମାଗମୋ ୱାତି – କିମେୱିଦଂ ମୁତ୍ତକରୀସପୁଣ୍ଣଂ, ପାଦାପି ନଂ ସମ୍ଫୁସିତୁଂ ନ ଇଚ୍ଛେ। ଅନଚ୍ଛରିୟଞ୍ଚେତଂ ମନୁସ୍ସୋ ଦିବ୍ବେ କାମେ ପତ୍ଥୟନ୍ତୋ ମାନୁସକେ କାମେ ନ ଇଚ୍ଛେୟ୍ୟ, ମାନୁସକେ ୱା କାମେ ପତ୍ଥୟନ୍ତୋ ଦିବ୍ବେ କାମେ ନ ଇଚ୍ଛେୟ୍ୟ। ୟଂ ତ୍ୱଂ ଉଭୋପି ନ ଇଚ୍ଛସି ନ ସାଦିୟସି ନ ପତ୍ଥେସି ନ ପିହେସି ନାଭିଜପ୍ପସି, କିଂ ତେ ଦସ୍ସନଂ, କତମାୟ ତ୍ୱଂ ଦିଟ୍ଠିୟା ସମନ୍ନାଗତୋତି ପୁଚ୍ଛତୀତି।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ଦିସ୍ୱାନ ତଣ୍ହଂ ଅରତିଂ ରଗଞ୍ଚ, ନାହୋସି ଛନ୍ଦୋ ଅପି ମେଥୁନସ୍ମିଂ;

କିମେୱିଦଂ ମୁତ୍ତକରୀସପୁଣ୍ଣଂ, ପାଦାପି ନଂ ସମ୍ଫୁସିତୁଂ ନ ଇଚ୍ଛେ''ତି।

୭୧।

ଏତାଦିସଂଚେ ରତନଂ ନ ଇଚ୍ଛସି, ନାରିଂ ନରିନ୍ଦେହି ବହୂହି ପତ୍ଥିତଂ;

ଦିଟ୍ଠିଗତଂ ସୀଲୱତଂ ନୁ ଜୀୱିତଂ, ଭୱୂପପତ୍ତିଞ୍ଚ ୱଦେସି କୀଦିସଂ।

୭୨।

ଇଦଂ ୱଦାମୀତି ନ ତସ୍ସ ହୋତି, [ମାଗଣ୍ଡିଯାତି[ମାଗନ୍ଦିୟାତି (ସୀ। ସ୍ୟା।)]ଭଗୱା]

ଧମ୍ମେସୁ ନିଚ୍ଛେୟ୍ୟ ସମୁଗ୍ଗହୀତଂ;

ପସ୍ସଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠୀସୁ ଅନୁଗ୍ଗହାୟ, ଅଜ୍ଝତ୍ତସନ୍ତିଂ ପଚିନଂ ଅଦସ୍ସଂ।

ଇଦଂ ୱଦାମୀତି ନ ତସ୍ସ ହୋତୀତି। ଇଦଂ ୱଦାମୀତି ଇଦଂ ୱଦାମି, ଏତଂ ୱଦାମି, ଏତ୍ତକଂ ୱଦାମି, ଏତ୍ତାୱତା ୱଦାମି, ଇଦଂ ଦିଟ୍ଠିଗତଂ ୱଦାମି – ''ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ''ତି ୱା…ପେ… ''ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା''ତି ୱା। ନ ତସ୍ସ ହୋତୀତି ନ ମୟ୍ହଂ ହୋତି, ''ଏତ୍ତାୱତା ୱଦାମୀ''ତି ନ ତସ୍ସ ହୋତୀତି – ଇଦଂ ୱଦାମୀତି ନ ତସ୍ସ ହୋତି।

ମାଗଣ୍ଡିଯାତି ଭଗୱା ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ନାମେନ ଆଲପତି। ଭଗୱାତି ଗାରୱାଧିୱଚନଂ…ପେ… ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି ଯଦିଦଂ ଭଗୱାତି – ମାଗଣ୍ଡିଯାତି ଭଗୱା।

ଧମ୍ମେସୁ ନିଚ୍ଛେଯ୍ୟ ସମୁଗ୍ଗହୀତନ୍ତି। ଧମ୍ମେସୂତି ଦ୍ୱାସଟ୍ଠିଯା ଦିଟ୍ଠିଗତେସୁ। ନିଚ୍ଛେଯ୍ୟାତି ନିଚ୍ଛିନିତ୍ୱା ୱିନିଚ୍ଛିନିତ୍ୱା ୱିଚିନିତ୍ୱା ପୱିଚିନିତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା, ଓଧିଗ୍ଗାହୋ ବିଲଗ୍ଗାହୋ ୱରଗ୍ଗାହୋ କୋଟ୍ଠାସଗ୍ଗାହୋ ଉଚ୍ଚଯଗ୍ଗାହୋ ସମୁଚ୍ଚଯଗ୍ଗାହୋ, ''ଇଦଂ ସଚ୍ଚଂ ତଚ୍ଛଂ ତଥଂ ଭୂତଂ ଯାଥାୱଂ ଅୱିପରୀତ''ନ୍ତି ଗହିତଂ ପରାମଟ୍ଠଂ ଅଭିନିୱିଟ୍ଠଂ ଅଜ୍ଝୋସିତଂ ଅଧିମୁତ୍ତଂ, ନତ୍ଥି ନ ସନ୍ତି ନ ସଂୱିଜ୍ଜତି ନୁପଲବ୍ଭତି, ପହୀନଂ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନଂ ୱୂପସନ୍ତଂ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧଂ ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକଂ ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢନ୍ତି – ଧମ୍ମେସୁ ନିଚ୍ଛେଯ୍ୟ ସମୁଗ୍ଗହୀତଂ।

ପସ୍ସଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠୀସୁ ଅନୁଗ୍ଗହାଯାତି। ଦିଟ୍ଠୀସୁ ଆଦୀନୱଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଦିଟ୍ଠିଯୋ ନ ଗଣ୍ହାମି ନ ପରାମସାମି ନାଭିନିୱିସାମି। ଅଥ ୱା ନ ଗଣ୍ହିତବ୍ବା ନ ପରାମସିତବ୍ବା ନାଭିନିୱିସିତବ୍ବାତି। ଏୱମ୍ପି ପସ୍ସଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠୀସୁ ଅନୁଗ୍ଗହାଯ।

ଅଥ ୱା ''ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ''ନ୍ତି ଦିଟ୍ଠିଗତମେତଂ ଦିଟ୍ଠିଗହନଂ ଦିଟ୍ଠିକନ୍ତାରୋ ଦିଟ୍ଠିୱିସୂକାଯିକଂ ଦିଟ୍ଠିୱିପ୍ଫନ୍ଦିତଂ ଦିଟ୍ଠିସଞ୍ଞୋଜନଂ, ସଦୁକ୍ଖଂ ସୱିଘାତଂ ସଉପାଯାସଂ ସପରିଳାହଂ, ନ ନିବ୍ବିଦାଯ ନ ୱିରାଗାଯ ନ ନିରୋଧାଯ ନ ଉପସମାଯ ନ ଅଭିଞ୍ଞାଯ ନ ସମ୍ବୋଧାଯ ନ ନିବ୍ବାନାଯ ସଂୱତ୍ତତୀତି। ଦିଟ୍ଠୀସୁ ଆଦୀନୱଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଦିଟ୍ଠିଯୋ ନ ଗଣ୍ହାମି ନ ପରାମସାମି ନାଭିନିୱିସାମି। ଅଥ ୱା ନ ଗଣ୍ହିତବ୍ବା ନ ପରାମସିତବ୍ବା ନାଭିନିୱିସିତବ୍ବାତି। ଏୱମ୍ପି ପସ୍ସଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠୀସୁ ଅନୁଗ୍ଗହାଯ।

ଅଥ ୱା ''ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ, ଅନ୍ତୱା ଲୋକୋ, ଅନନ୍ତୱା ଲୋକୋ, ତଂ ଜୀୱଂ ତଂ ସରୀରଂ, ଅଞ୍ଞଂ ଜୀୱଂ ଅଞ୍ଞଂ ସରୀରଂ, ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ହୋତି ଚ ନ ଚ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ''ନ୍ତି ଦିଟ୍ଠିଗତମେତଂ ଦିଟ୍ଠିଗହନଂ ଦିଟ୍ଠିକନ୍ତାରୋ ଦିଟ୍ଠିୱିସୂକାଯିକଂ ଦିଟ୍ଠିୱିପ୍ଫନ୍ଦିତଂ ଦିଟ୍ଠିସଞ୍ଞୋଜନଂ, ସଦୁକ୍ଖଂ ସୱିଘାତଂ ସଉପାଯାସଂ ସପରିଳାହଂ ନ ନିବ୍ବିଦାଯ ନ ୱିରାଗାଯ ନ ନିରୋଧାଯ ନ ଉପସମାଯ ନ ଅଭିଞ୍ଞାଯ ନ ସମ୍ବୋଧାଯ ନ ନିବ୍ବାନାଯ ସଂୱତ୍ତତୀତି। ଦିଟ୍ଠୀସୁ ଆଦୀନୱଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଦିଟ୍ଠିଯୋ ନ ଗଣ୍ହାମି ନ ପରାମସାମି ନାଭିନିୱିସାମି। ଅଥ ୱା ନ ଗଣ୍ହିତବ୍ବା ନ ପରାମସିତବ୍ବା ନାଭିନିୱିସିତବ୍ବାତି। ଏୱମ୍ପି ପସ୍ସଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠୀସୁ ଅନୁଗ୍ଗହାଯ।

ଅଥ ୱା ଇମା ଦିଟ୍ଠିଯୋ ଏୱଂଗହିତା ଏୱଂପରାମଟ୍ଠା ଏୱଂଗତିକା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ଏୱଂଅଭିସମ୍ପରାଯାତି। ଦିଟ୍ଠୀସୁ ଆଦୀନୱଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଦିଟ୍ଠିଯୋ ନ ଗଣ୍ହାମି ନ ପରାମସାମି ନାଭିନିୱିସାମି। ଅଥ ୱା ନ ଗଣ୍ହିତବ୍ବା ନ ପରାମସିତବ୍ବା ନାଭିନିୱିସିତବ୍ବାତି। ଏୱମ୍ପି ପସ୍ସଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠୀସୁ ଅନୁଗ୍ଗହାଯ।

ଅଥ ୱା ଇମା ଦିଟ୍ଠିଯୋ ନିରଯସଂୱତ୍ତନିକା ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିସଂୱତ୍ତନିକା ପେତ୍ତିୱିସଯସଂୱତ୍ତନିକାତି। ଦିଟ୍ଠୀସୁ ଆଦୀନୱଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଦିଟ୍ଠିଯୋ ନ ଗଣ୍ହାମି ନ ପରାମସାମି ନାଭିନିୱିସାମି। ଅଥ ୱା ନ ଗଣ୍ହିତବ୍ବା ନ ପରାମସିତବ୍ବା ନାଭିନିୱିସିତବ୍ବାତି। ଏୱମ୍ପି ପସ୍ସଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠୀସୁ ଅନୁଗ୍ଗହାଯ।

ଅଥ ୱା ଇମା ଦିଟ୍ଠିଯୋ ଅନିଚ୍ଚା ସଙ୍ଖତା ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନା ଖଯଧମ୍ମା ୱଯଧମ୍ମା ୱିରାଗଧମ୍ମା ନିରୋଧଧମ୍ମାତି। ଦିଟ୍ଠୀସୁ ଆଦୀନୱଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଦିଟ୍ଠିଯୋ ନ ଗଣ୍ହାମି ନ ପରାମସାମି ନାଭିନିୱିସାମି। ଅଥ ୱା ନ ଗଣ୍ହିତବ୍ବା ନ ପରାମସିତବ୍ବା ନାଭିନିୱିସିତବ୍ବାତି। ଏୱମ୍ପି ପସ୍ସଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠୀସୁ ଅନୁଗ୍ଗହାଯ।

ଅଜ୍ଝତ୍ତସନ୍ତିଂପଚିନଂ ଅଦସ୍ସନ୍ତି। ଅଜ୍ଝତ୍ତସନ୍ତିଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ରାଗସ୍ସ ସନ୍ତିଂ, ଦୋସସ୍ସ ସନ୍ତିଂ, ମୋହସ୍ସ ସନ୍ତିଂ, କୋଧସ୍ସ… ଉପନାହସ୍ସ… ମକ୍ଖସ୍ସ … ପଳାସସ୍ସ… ଇସ୍ସାଯ… ମଚ୍ଛରିଯସ୍ସ … ମାଯାଯ… ସାଠେଯ୍ୟସ୍ସ… ଥମ୍ଭସ୍ସ… ସାରମ୍ଭସ୍ସ… ମାନସ୍ସ… ଅତିମାନସ୍ସ… ମଦସ୍ସ… ପମାଦସ୍ସ… ସବ୍ବକିଲେସାନଂ… ସବ୍ବଦୁଚ୍ଚରିତାନଂ… ସବ୍ବଦରଥାନଂ… ସବ୍ବପରିଳାହାନଂ… ସବ୍ବସନ୍ତାପାନଂ… ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରାନଂ ସନ୍ତିଂ ଉପସନ୍ତିଂ ୱୂପସନ୍ତିଂ ନିବ୍ବୁତିଂ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧିଂ ସନ୍ତିଂ। ପଚିନନ୍ତି ପଚିନନ୍ତୋ ୱିଚିନନ୍ତୋ ପୱିଚିନନ୍ତୋ ତୁଲଯନ୍ତୋ ତୀରଯନ୍ତୋ ୱିଭାୱଯନ୍ତୋ ୱିଭୂତଂ କରୋନ୍ତୋ, ''ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା''ତି ପଚିନନ୍ତୋ ୱିଚିନନ୍ତୋ ପୱିଚିନନ୍ତୋ ତୁଲଯନ୍ତୋ ତୀରଯନ୍ତୋ ୱିଭାୱଯନ୍ତୋ ୱିଭୂତଂ କରୋନ୍ତୋ, ''ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଦୁକ୍ଖା''ତି… ''ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ଅନତ୍ତା''ତି ପଚିନନ୍ତୋ ୱିଚିନନ୍ତୋ ପୱିଚିନନ୍ତୋ… ''ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦଯଧମ୍ମଂ, ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ''ନ୍ତି ପଚିନନ୍ତୋ ୱିଚିନନ୍ତୋ ପୱିଚିନନ୍ତୋ ତୁଲଯନ୍ତୋ ତୀରଯନ୍ତୋ ୱିଭାୱଯନ୍ତୋ ୱିଭୂତଂ କରୋନ୍ତୋ। ଅଦସ୍ସନ୍ତି ଅଦସ୍ସଂ ଅଦକ୍ଖିଂ ଅପସ୍ସିଂ ପଟିୱିଜ୍ଝିନ୍ତି – ଅଜ୍ଝତ୍ତସନ୍ତିଂ ପଚିନଂ ଅଦସ୍ସଂ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଇଦଂ ୱଦାମୀତି ନ ତସ୍ସ ହୋତି, [ମାଗଣ୍ଡିୟାତି ଭଗୱା]

ଧମ୍ମେସୁ ନିଚ୍ଛେଯ୍ୟ ସମୁଗ୍ଗହୀତଂ;

ପସ୍ସଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠୀସୁ ଅନୁଗ୍ଗହାୟ;

ଅଜ୍ଝତ୍ତସନ୍ତିଂ ପଚିନଂ ଅଦସ୍ସ’’ନ୍ତି।

୭୩।

ୱିନିଚ୍ଛୟା ୟାନି ପକପ୍ପିତାନି, [ଇତି ମାଗଣ୍ଡିୟୋ]

ତେ ୱେ ମୁନୀ ବ୍ରୂସି ଅନୁଗ୍ଗହାୟ;

ଅଜ୍ଝତ୍ତସନ୍ତୀତି ୟମେତମତ୍ଥଂ, କଥଂ ନୁ ଧୀରେହି ପୱେଦିତଂ ତଂ।

ୱିନିଚ୍ଛୟାୟାନି ପକପ୍ପିତାନୀତି। ୱିନିଚ୍ଛୟା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତାନି ଦିଟ୍ଠିୱିନିଚ୍ଛୟା। ପକପ୍ପିତାନୀତି କପ୍ପିତା ପକପ୍ପିତା ଅଭିସଙ୍ଖତା ସଣ୍ଠପିତାତିପି ପକପ୍ପିତା । ଅଥ ୱା ଅନିଚ୍ଚା ସଙ୍ଖତା ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନା ଖୟଧମ୍ମା ୱୟଧମ୍ମା ୱିରାଗଧମ୍ମା ନିରୋଧଧମ୍ମା ୱିପରିଣାମଧମ୍ମାତିପି ପକପ୍ପିତାତି – ୱିନିଚ୍ଛୟା ୟାନି ପକପ୍ପିତାନି।

ଇତି ମାଗଣ୍ଡିୟୋତି। ଇତୀତି ପଦସନ୍ଧି ପଦସଂସଗ୍ଗୋ ପଦପାରିପୂରୀ ଅକ୍ଖରସମୱାୟୋ ବ୍ୟଞ୍ଜନସିଲିଟ୍ଠତା ପଦାନୁପୁବ୍ବତାପେତଂ – ଇତୀତି। ମାଗଣ୍ଡିୟୋତି ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ନାମଂ ସଙ୍ଖା ସମଞ୍ଞା ପଞ୍ଞତ୍ତି ୱୋହାରୋ – ଇତି ମାଗଣ୍ଡିୟୋତି।

ତେୱେ ମୁନୀ ବ୍ରୂସି ଅନୁଗ୍ଗହାୟ, ଅଜ୍ଝତ୍ତସନ୍ତୀତି ୟମେତମତ୍ଥନ୍ତି। ତେ ୱେତି ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତାନି। ମୁନୀତି। ମୋନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଞାଣଂ…ପେ… ସଙ୍ଗଜାଲମତିଚ୍ଚ ସୋ ମୁନୀତି। ଅନୁଗ୍ଗହାୟାତି ଦିଟ୍ଠୀସୁ ଆଦୀନୱଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଦିଟ୍ଠିୟୋ ନ ଗଣ୍ହାମି ନ ପରାମସାମି ନାଭିନିୱିସାମୀତି ଚ ଭଣସି, ଅଜ୍ଝତ୍ତସନ୍ତୀତି ଚ ଭଣସି। ୟମେତମତ୍ଥନ୍ତି ୟଂ ପରମତ୍ଥନ୍ତି – ତେ ୱେ ମୁନୀ ବ୍ରୂସି ଅନୁଗ୍ଗହାୟ, ଅଜ୍ଝତ୍ତସନ୍ତୀତି ୟମେତମତ୍ଥଂ।

କଥଂ ନୁ ଧୀରେହି ପୱେଦିତଂ ତନ୍ତି। କଥଂ ନୂତି ପଦଂ ସଂସୟପୁଚ୍ଛା ୱିମତିପୁଚ୍ଛା ଦ୍ୱେଳ୍ହକପୁଚ୍ଛା ଅନେକଂସପୁଚ୍ଛା, ଏୱଂ ନୁ ଖୋ ନନୁ ଖୋ କିଂ ନୁ ଖୋ କଥଂ ନୁ ଖୋତି – କଥଂ ନୁ। ଧୀରେହୀତି ଧୀରେହି ପଣ୍ଡିତେହି ପଞ୍ଞୱନ୍ତେହି [ପଞ୍ଞାୱନ୍ତେହି (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ବୁଦ୍ଧିମନ୍ତେହି ଞାଣୀହି ୱିଭାୱୀହି ମେଧାୱୀହି। ପୱେଦିତନ୍ତି ୱେଦିତଂ ପୱେଦିତଂ ଆଚିକ୍ଖିତଂ ଦେସିତଂ ପଞ୍ଞାପିତଂ ପଟ୍ଠପିତଂ ୱିୱଟଂ ୱିଭତ୍ତଂ ଉତ୍ତାନୀକତଂ ପକାସିତନ୍ତି – କଥଂ ନୁ ଧୀରେହି ପୱେଦିତଂ ତଂ।

ତେନାହ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

‘‘ୱିନିଚ୍ଛୟା ୟାନି ପକପ୍ପିତାନି, [ଇତି ମାଗଣ୍ଡିୟୋ]

ତେ ୱେ ମୁନୀ ବ୍ରୂସି ଅନୁଗ୍ଗହାୟ;

ଅଜ୍ଝତ୍ତସନ୍ତୀତି ୟମେତମତ୍ଥଂ, କଥଂ ନୁ ଧୀରେହି ପୱେଦିତଂ ତ’’ନ୍ତି।

୭୪।

ନ ଦିଟ୍ଠିୟା ନ ସୁତିୟା ନ ଞାଣେନ, [ମାଗଣ୍ଡିୟାତି ଭଗୱା]

ସୀଲବ୍ବତେନାପି ନ ସୁଦ୍ଧିମାହ;

ଅଦିଟ୍ଠିଯା ଅସ୍ସୁତିଯା ଅଞ୍ଞାଣା, ଅସୀଲତା ଅଵ୍ଵତା ନୋପି ତେନ;

ଏତେ ଚ ନିସ୍ସଜ୍ଜ ଅନୁଗ୍ଗହାଯ, ସନ୍ତୋ ଅନିସ୍ସାଯ ଭଵଂ ନ ଜପ୍ପେ।

ନଦିଟ୍ଠିଯା ନ ସୁତିଯା ନ ଞାଣେନାତି। ଦିଟ୍ଠେନାପି ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ, ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ନାହ ନ କଥେସି ନ ଭଣସି ନ ଦୀପଯସି ନ ୱୋହରସି; ସୁତେନାପି ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ, ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ନାହ ନ କଥେସି ନ ଭଣସି ନ ଦୀପଯସି ନ ୱୋହରସି; ଦିଟ୍ଠସୁତେନାପି ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ, ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ନାହ ନ କଥେସି ନ ଭଣସି ନ ଦୀପଯସି ନ ୱୋହରସି; ଞାଣେନାପି ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ, ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ନାହ ନ କଥେସି ନ ଭଣସି ନ ଦୀପଯସି ନ ୱୋହରସୀତି – ନ ଦିଟ୍ଠିଯା ନ ସୁତିଯା ନ ଞାଣେନ।

ମାଗଣ୍ଡିଯାତି ଭଗଵା ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ନାମେନ ଆଲପତି। ଭଗଵାତି ଗାରଵାଧିଵଚନଂ…ପେ… ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି ଯଦିଦଂ ଭଗଵାତି – ମାଗଣ୍ଡିଯାତି ଭଗଵା।

ସୀଲଵ୍ଵତେନାପିନ ସୁଦ୍ଧିମାହାତି। ସୀଲେନାପି ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ, ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ନାହ ନ କଥେସି ନ ଭଣସି ନ ଦୀପଯସି ନ ୱୋହରସି; ଵତେନାପି ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ, ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ନାହ ନ କଥେସି ନ ଭଣସି ନ ଦୀପଯସି ନ ୱୋହରସି; ସୀଲଵ୍ଵତେନାପି ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ, ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ନାହ ନ କଥେସି ନ ଭଣସି ନ ଦୀପଯସି ନ ୱୋହରସୀତି – ସୀଲଵ୍ଵତେନାପି ନ ସୁଦ୍ଧିମାହ।

ଅଦିଟ୍ଠିଯା ଅସ୍ସୁତିଯା ଅଞ୍ଞାଣା, ଅସୀଲତା ଅଵ୍ଵତା ନୋପି ତେନାତି। ଦିଟ୍ଠିପି ଇଚ୍ଛିତଵ୍ଵା। ଦସଵତ୍ଥୁକା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି – ଅତ୍ଥି ଦିନ୍ନଂ, ଅତ୍ଥି ଯିଟ୍ଠଂ, ଅତ୍ଥି ହୁତଂ, ଅତ୍ଥି ସୁକତଦୁକ୍କଟାନଂ [ସୁକଟଦୁକ୍କଟାନଂ (ସୀ।)] କମ୍ମାନଂ ଫଲଂ ୱିପାକୋ, ଅତ୍ଥି ଅଯଂ ଲୋକୋ, ଅତ୍ଥି ପରୋ ଲୋକୋ, ଅତ୍ଥି ମାତା, ଅତ୍ଥି ପିତା, ଅତ୍ଥି ସତ୍ତା ଓପପାତିକା, ଅତ୍ଥି ଲୋକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ସମ୍ମଗ୍ଗତା [ସମଗ୍ଗତା (କ।)] ସମ୍ମାପଟିପନ୍ନା ଯେ ଇମଞ୍ଚ ଲୋକଂ ପରଞ୍ଚ ଲୋକଂ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ଵା ପଵେଦେନ୍ତୀତି; ସଵନମ୍ପି ଇଚ୍ଛିତଵ୍ଵଂ – ପରତୋ ଘୋସୋ, ସୁତ୍ତଂ, ଗେଯ୍ୟଂ, ୱେଯ୍ୟାକରଣଂ, ଗାଥା, ଉଦାନଂ, ଇତିୱୁତ୍ତକଂ, ଜାତକଂ, ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମଂ, ୱେଦଲ୍ଲଂ; ଞାଣମ୍ପି ଇଚ୍ଛିତଵ୍ଵଂ – କମ୍ମସ୍ସକତଞାଣଂ, ସଚ୍ଚାନୁଲୋମିକଞାଣଂ [କମ୍ମସ୍ସକତଂ ଞାଣଂ ସଚ୍ଚାନୁଲୋମିକଂ ଞାଣଂ (ସୀ। କ।) ଞାଣୱିଭଙ୍ଗେପି], ଅଭିଞ୍ଞାଞାଣଂ, ସମାପତ୍ତିଞାଣଂ; ସୀଲମ୍ପି ଇଚ୍ଛିତଵ୍ଵଂ – ପାତିମୋକ୍ଖସଂଵରୋ; ଵତମ୍ପି ଇଚ୍ଛିତଵ୍ଵଂ – ଅଟ୍ଠ ଧୁତଙ୍ଗାନି – ଆରଞ୍ଞିକଙ୍ଗଂ, ପିଣ୍ଡପାତିକଙ୍ଗଂ, ପଂସୁକୂଲିକଙ୍ଗଂ, ତେଚୀଵରିକଙ୍ଗଂ, ସପଦାନଚାରିକଙ୍ଗଂ, ଖଲୁପଚ୍ଛାଭତ୍ତିକଙ୍ଗଂ, ନେସଜ୍ଜିକଙ୍ଗଂ, ଯଥାସନ୍ଥତିକଙ୍ଗନ୍ତି।

ଅଦିଟ୍ଠିଯାଅସ୍ସୁତିଯା ଅଞ୍ଞାଣା, ଅସୀଲତା ଅଵ୍ଵତା ନୋପିତେନାତି । ନାପି ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିମତ୍ତେନ, ନାପି ସଵନମତ୍ତେନ, ନାପି ଞାଣମତ୍ତେନ, ନାପି ସୀଲମତ୍ତେନ, ନାପି ଵତମତ୍ତେନ ଅଜ୍ଝତ୍ତସନ୍ତିଂ ପତ୍ତୋ ହୋତି, ନାପି ୱିନା ଏତେହି ଧମ୍ମେହି ଅଜ୍ଝତ୍ତସନ୍ତିଂ ପାପୁଣାତି। ଅପି ଚ ସମ୍ଭାରା ଇମେ ଧମ୍ମା ହୋନ୍ତି ଅଜ୍ଝତ୍ତସନ୍ତିଂ ପାପୁଣିତୁଂ ଅଧିଗନ୍ତୁଂ ଫସ୍ସିତୁଂ ସଚ୍ଛିକାତୁନ୍ତି – ଅଦିଟ୍ଠିଯା ଅସ୍ସୁତିଯା ଅଞ୍ଞାଣା ଅସୀଲତା ଅଵ୍ଵତା ନୋପି ତେନ।

ଏତେ ଚ ନିସ୍ସଜ୍ଜ ଅନୁଗ୍ଗହାଯାତି। ଏତେତି କଣ୍ହପକ୍ଖିକାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ସମୁଗ୍ଘାତତୋ ପହାନଂ ଇଚ୍ଛିତଵ୍ଵଂ, ତେଧାତୁକେସୁ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଅତମ୍ମଯତା [ଅକମ୍ମଯତା (ସୀ। କ।)] ଇଚ୍ଛିତଵ୍ଵା, ଯତୋ କଣ୍ହପକ୍ଖିଯା ଧମ୍ମା ସମୁଗ୍ଘାତପହାନେନ ପହୀନା ହୋନ୍ତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାଵତ୍ଥୁକତା ଅନଭାଵଂକତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା, ତେଧାତୁକେସୁ ଚ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଅତମ୍ମଯତା ହୋତି, ଏତ୍ତାଵତାପି ନ ଗଣ୍ହାତି ନ ପରାମସତି ନାଭିନିୱିସତି। ଅଥ ୱା ନ ଗଣ୍ହିତଵ୍ଵା ନ ପରାମସିତଵ୍ଵା ନାଭିନିୱିସିତଵ୍ଵାତି। ଏଵମ୍ପି ଏତେ ଚ ନିସ୍ସଜ୍ଜ ଅନୁଗ୍ଗହାଯ। ଯତୋ ତଣ୍ହା ଚ ଦିଟ୍ଠି ଚ ମାନୋ ଚ ପହୀନା ହୋନ୍ତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାଵତ୍ଥୁକତା ଅନଭାଵଂକତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମାତି, ଏତ୍ତାଵତାପି ନ ଗଣ୍ହାତି ନ ପରାମସତି ନାଭିନିୱିସତୀତି। ଏଵମ୍ପି ଏତେ ଚ ନିସ୍ସଜ୍ଜ ଅନୁଗ୍ଗହାଯ।

ଯତୋ ପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରୋ ଚ ଅପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରୋ ଚ ଆନେଞ୍ଜାଭିସଙ୍ଖାରୋ ଚ ପହୀନା ହୋନ୍ତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାଵତ୍ଥୁକତା ଅନଭାଵଂକତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମାତି, ଏତ୍ତାଵତାପି ନ ଗଣ୍ହାତି ନ ପରାମସତି ନାଭିନିୱିସତୀତି। ଏଵମ୍ପି ଏତେ ଚ ନିସ୍ସଜ୍ଜ ଅନୁଗ୍ଗହାଯ।

ସନ୍ତୋ ଅନିସ୍ସାଯ ଭଵଂ ନ ଜପ୍ପେତି। ସନ୍ତୋତି ରାଗସ୍ସ ସମିତତ୍ତା ସନ୍ତୋ, ଦୋସସ୍ସ ସମିତତ୍ତା ସନ୍ତୋ, ମୋହସ୍ସ ସମିତତ୍ତା ସନ୍ତୋ , କୋଧସ୍ସ… ଉପନାହସ୍ସ… ମକ୍ଖସ୍ସ… ପଳାସସ୍ସ… ଇସ୍ସାଯ… ମଚ୍ଛରିଯସ୍ସ… ମାଯାଯ… ସାଠେଯ୍ୟସ୍ସ… ଥମ୍ଭସ୍ସ… ସାରମ୍ଭସ୍ସ… ମାନସ୍ସ… ଅତିମାନସ୍ସ… ମଦସ୍ସ… ପମାଦସ୍ସ… ସବ୍ବକିଲେସାନଂ… ସବ୍ବଦୁଚ୍ଚରିତାନଂ… ସବ୍ବଦରଥାନଂ… ସବ୍ବପରିଳାହାନଂ… ସବ୍ବସନ୍ତାପାନଂ… ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରାନଂ ସନ୍ତତ୍ତା ସମିତତ୍ତା ୱୂପସମିତତ୍ତା ୱିଜ୍ଝାତତ୍ତା ନିବ୍ବୁତତ୍ତା ୱିଗତତ୍ତା ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧତ୍ତା ସନ୍ତୋ ଉପସନ୍ତୋ ୱୂପସନ୍ତୋ ନିବ୍ବୁତୋ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧୋତି – ସନ୍ତୋ।

ଅନିସ୍ସାଯାତି ଦ୍ୱେ ନିସ୍ସଯା – ତଣ୍ହାନିସ୍ସଯୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସଯୋ ଚ…ପେ… ଅଯଂ ତଣ୍ହାନିସ୍ସଯୋ…ପେ… ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସଯୋ। ତଣ୍ହାନିସ୍ସଯଂ ପହାଯ ଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସଯଂ ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ଚକ୍ଖୁଂ ଅନିସ୍ସାଯ, ସୋତଂ ଅନିସ୍ସାଯ, ଘାନଂ ଅନିସ୍ସାଯ, ଜିଵ୍ହଂ ଅନିସ୍ସାଯ, କାଯଂ ଅନିସ୍ସାଯ, ମନଂ ଅନିସ୍ସାଯ, ରୂପେ… ସଦ୍ଦେ… ଗନ୍ଧେ… ରସେ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ… କୁଲଂ… ଗଣଂ… ଆୱାସଂ… ଲାଭଂ… ଯସଂ… ପସଂସଂ… ସୁଖଂ… ଚୀୱରଂ… ପିଣ୍ଡପାତଂ… ସେନାସନଂ… ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ… କାମଧାତୁଂ… ରୂପଧାତୁଂ… ଅରୂପଧାତୁଂ… କାମଭୱଂ… ରୂପଭୱଂ… ଅରୂପଭୱଂ… ସଞ୍ଞାଭୱଂ… ଅସଞ୍ଞାଭୱଂ… ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଭୱଂ… ଏକୱୋକାରଭୱଂ… ଚତୁୱୋକାରଭୱଂ… ପଞ୍ଚୱୋକାରଭୱଂ… ଅତୀତଂ… ଅନାଗତଂ… ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ… ଦିଟ୍ଠସୁତମୁତୱିଞ୍ଞାତବ୍ବେ ଧମ୍ମେ ଅନିସ୍ସାଯ ଅଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଅପରାମସିତ୍ୱା ଅନଭିନିୱିସିତ୍ୱାତି – ସନ୍ତୋ ଅନିସ୍ସାଯ। ଭୱଂ ନ ଜପ୍ପେତି କାମଭୱଂ ନ ଜପ୍ପେଯ୍ଯ, ରୂପଭୱଂ ନ ଜପ୍ପେଯ୍ଯ, ଅରୂପଭୱଂ ନ ଜପ୍ପେଯ୍ଯ ନପ୍ପଜପ୍ପେଯ୍ଯ ନ ଅଭିଜପ୍ପେଯ୍ଯାତି – ସନ୍ତୋ ଅନିସ୍ସାଯ ଭୱଂ ନ ଜପ୍ପେ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ନ ଦିଟ୍ଠିଯା ନ ସୁତିଯା ନ ଞାଣେନ, [ମାଗଣ୍ଡିଯାତି ଭଗୱା]

ସୀଲବ୍ବତେନାପି ନ ସୁଦ୍ଧିମାହ;

ଅଦିଟ୍ଠିଯା ଅସ୍ସୁତିଯା ଅଞାଣା, ଅସୀଲତା ଅବ୍ବତା ନୋପି ତେନ;

ଏତେ ଚ ନିସ୍ସଜ୍ଜ ଅନୁଗ୍ଗହାଯ, ସନ୍ତୋ ଅନିସ୍ସାଯ ଭୱଂ ନ ଜପ୍ପେ’’ତି।

୭୫।

ନୋଚେ କିର ଦିଟ୍ଠିଯା ନ ସୁତିଯା ନ ଞାଣେନ, [ଇତି ମାଗଣ୍ଡିଯୋ]

ସୀଲବ୍ବତେନାପି ନ ସୁଦ୍ଧିମାହ;

ଅଦିଟ୍ଠିଯା ଅସ୍ସୁତିଯା ଅଞାଣା, ଅସୀଲତା ଅବ୍ବତା ନୋପି ତେନ;

ମଞ୍ଞାମହଂ ମୋମୁହମେୱ ଧମ୍ମଂ, ଦିଟ୍ଠିଯା ଏକେ ପଚ୍ଚେନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ।

ନୋ ଚେ କିର ଦିଟ୍ଠିଯା ନ ସୁତିଯା ନ ଞାଣେନାତି। ଦିଟ୍ଠିଯାପି ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ, ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ନାହ ନ କଥେସି ନ ଭଣସି ନ ଦୀପଯସି ନ ୱୋହରସି; ସୁତେନାପି ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ, ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ… ଦିଟ୍ଠସୁତେନାପି ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ , ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ… ଞାଣେନାପି ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ, ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ନାହ ନ କଥେସି ନ ଭଣସି ନ ଦୀପଯସି ନ ୱୋହରସୀତି – ନୋ ଚେ କିର ଦିଟ୍ଠିଯା ନ ସୁତିଯା ନ ଞାଣେନ।

ଇତି ମାଗଣ୍ଡିଯୋତି ଇତୀତି ପଦସନ୍ଧି…ପେ…। ମାଗଣ୍ଡିଯୋତି ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ନାମଂ…ପେ… ଇତି ମାଗଣ୍ଡିଯୋ।

ସୀଲବ୍ବତେନାପି ନ ସୁଦ୍ଧିମାହାତି। ସୀଲେନାପି ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ…ପେ… ୱତେନାପି ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ…ପେ… ସୀଲବ୍ବତେନାପି ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ, ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ନାହ ନ କଥେସି ନ ଭଣସି ନ ଦୀପଯସି ନ ୱୋହରସୀତି – ସୀଲବ୍ବତେନାପି ନ ସୁଦ୍ଧିମାହ।

ଅଦିଟ୍ଠିଯାଅସ୍ସୁତିଯା ଅଞାଣା, ଅସୀଲତା ଅବ୍ବତା ନୋପି ତେନାତି। ଦିଟ୍ଠିମ୍ପି ଇଚ୍ଛିତବ୍ବାତି ଏୱଂ ଭଣସି, ସୱନମ୍ପି ଇଚ୍ଛିତବ୍ବନ୍ତି ଏୱଂ ଭଣସି, ଞାଣମ୍ପି ଇଚ୍ଛିତବ୍ବନ୍ତି ଏୱଂ ଭଣସି, ନ ସକ୍କୋସି ଏକଂସେନ ଅନୁଜାନିତୁଂ, ନପି ସକ୍କୋସି ଏକଂସେନ ପଟିକ୍ଖିପିତୁନ୍ତି – ଅଦିଟ୍ଠିଯା ଅସ୍ସୁତିଯା ଅଞାଣା, ଅସୀଲତା ଅବ୍ବତା ନୋପି ତେନ।

ମଞ୍ଞାମହଂମୋମୁହମେୱ ଧମ୍ମନ୍ତି। ମୋମୂହଧମ୍ମୋ ଅଯଂ ତୁଯ୍ହଂ ବାଲଧମ୍ମୋ ମୂଳ୍ହଧମ୍ମୋ ଅଞ୍ଞାଣଧମ୍ମୋ ଅମରାୱିକ୍ଖେପଧମ୍ମୋତି ଏୱଂ ମଞ୍ଞାମି ଏୱଂ ଜାନାମି ଏୱଂ ଆଜାନାମି ଏୱଂ ୱିଜାନାମି ଏୱଂ ପଟିୱିଜାନାମି ଏୱଂ ପଟିୱିଜ୍ଝାମୀତି – ମଞ୍ଞାମହଂ ମୋମୁହମେୱ ଧମ୍ମଂ।

ଦିଟ୍ଠିଯାଏକେ ପଚ୍ଚେନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିନ୍ତି। ସୁଦ୍ଧିଦିଟ୍ଠିଯା ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ, ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚେନ୍ତି; ''ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ''ନ୍ତି ଦିଟ୍ଠିଯା ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ, ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚେନ୍ତି; ''ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ…ପେ… ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ''ନ୍ତି ଦିଟ୍ଠିଯା ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ, ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚେନ୍ତୀତି – ଦିଟ୍ଠିଯା ଏକେ ପଚ୍ଚେନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ।

ତେନାହ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

''ନୋ ଚେ କିର ଦିଟ୍ଠିଯା ନ ସୁତିଯା ନ ଞାଣେନ, [ଇତି ମାଗଣ୍ଡିଯୋ]

ସୀଲବ୍ବତେନାପି ନ ସୁଦ୍ଧିମାହ;

ଅଦିଟ୍ଠିଯା ଅସ୍ସୁତିଯା ଅଞାଣା, ଅସୀଲତା ଅବ୍ବତା ନୋପି ତେନ;

ମଞ୍ଞାମହଂ ମୋମୁହମେୱ ଧମ୍ମଂ, ଦିଟ୍ଠିଯା ଏକେ ପଚ୍ଚେନ୍ତି ସୁଦ୍ଧି''ନ୍ତି।

୭୬।

ଦିଟ୍ଠିଞ୍ଚ[ଦିଟ୍ଠୀସୁ (ସୀ। ସ୍ୟା। କ।)]ନିସ୍ସାଯନୁପୁଚ୍ଛମାନୋ, [ମାଗଣ୍ଡିଯାତି ଭଗୱା]

ସମୁଗ୍ଗହୀତେସୁ ପମୋହମାଗା[ସମୋହମାଗା (କ।)];

ଇତୋ ଚ ନାଦ୍ଦକ୍ଖି ଅଣୁମ୍ପି ସଞ୍ଞଂ, ତସ୍ମା ତୁୱଂ ମୋମୁହତୋ ଦହାସି।

ଦିଟ୍ଠିଞ୍ଚ ନିସ୍ସାଯନୁପୁଚ୍ଛମାନୋତି। ମାଗଣ୍ଡିଯୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଦିଟ୍ଠିଂ ନିସ୍ସାଯ ଦିଟ୍ଠିଂ ପୁଚ୍ଛତି, ଲଗ୍ଗନଂ ନିସ୍ସାଯ ଲଗ୍ଗନଂ ପୁଚ୍ଛତି, ବନ୍ଧନଂ ନିସ୍ସାଯ ବନ୍ଧନଂ ପୁଚ୍ଛତି, ପଲିବୋଧଂ ନିସ୍ସାଯ ପଲିବୋଧଂ ପୁଚ୍ଛତି। ଅନୁପୁଚ୍ଛମାନୋତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ପୁଚ୍ଛତୀତି – ଦିଟ୍ଠିଞ୍ଚ ନିସ୍ସାଯନୁପୁଚ୍ଛମାନୋ।

ମାଗଣ୍ଡିଯାତି ଭଗୱା ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ନାମେନ ଆଲପତି। ଭଗୱାତି ଗାରୱାଧିୱଚନଂ…ପେ… ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି ଯଦିଦଂ ଭଗୱାତି – ମାଗଣ୍ଡିଯାତି ଭଗୱା।

ସମୁଗ୍ଗହୀତେସୁ ପମୋହମାଗାତି। ଯା ସା ଦିଟ୍ଠି ତଯା ଗହିତା ପରାମଟ୍ଠା ଅଭିନିୱିଟ୍ଠା ଅଜ୍ଝୋସିତା ଅଧିମୁତ୍ତା, ତାଯେୱ ତ୍ୱଂ ଦିଟ୍ଠିଯା ମୂଳ୍ହୋସି ପମୂଳ୍ହୋସି ସମ୍ମୂଳ୍ହୋସି ମୋହଂ ଆଗତୋସି ପମୋହଂ ଆଗତୋସି ସମ୍ମୋହଂ ଆଗତୋସି ଅନ୍ଧକାରଂ ପକ୍ଖନ୍ଦୋସୀତି – ସମୁଗ୍ଗହୀତେସୁ ପମୋହମାଗା।

ଇତୋ ଚ ନାଦ୍ଦକ୍ଖି ଅଣୁମ୍ପି ସଞ୍ଞନ୍ତି। ଇତୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତସନ୍ତିତୋ ୱା ପଟିପଦାତୋ ୱା ଧମ୍ମଦେସନାତୋ ୱା, ଯୁତ୍ତସଞ୍ଞଂ ପତ୍ତସଞ୍ଞଂ ଲକ୍ଖଣସଞ୍ଞଂ କାରଣସଞ୍ଞଂ ଠାନସଞ୍ଞଂ ନ ପଟିଲଭତି, କୁତୋ ଞାଣନ୍ତି। ଏୱମ୍ପି ଇତୋ ଚ ନାଦ୍ଦକ୍ଖି ଅଣୁମ୍ପି ସଞ୍ଞଂ। ଅଥ ୱା ଅନିଚ୍ଚଂ ୱା ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞାନୁଲୋମଂ ୱା, ଦୁକ୍ଖଂ ୱା ଦୁକ୍ଖସଞ୍ଞାନୁଲୋମଂ ୱା, ଅନତ୍ତଂ ୱା ଅନତ୍ତସଞ୍ଞାନୁଲୋମଂ ୱା, ସଞ୍ଞୁପ୍ପାଦମତ୍ତଂ ୱା ସଞ୍ଜାନିତମତ୍ତଂ ୱା ନ ପଟିଲଭତି , କୁତୋ ଞାଣନ୍ତି। ଏୱମ୍ପି ଇତୋ ଚ ନାଦ୍ଦକ୍ଖି ଅଣୁମ୍ପି ସଞ୍ଞଂ।

ତସ୍ମା ତୁୱଂ ମୋମୁହତୋ ଦହାସୀତି। ତସ୍ମାତି ତସ୍ମା ତଂକାରଣା ତଂହେତୁ ତପ୍ପଚ୍ଚଯା ତଂନିଦାନା ମୋମୂହଧମ୍ମତୋ ବାଲଧମ୍ମତୋ ମୂଳ୍ହଧମ୍ମତୋ ଅଞ୍ଞାଣଧମ୍ମତୋ ଅମରାୱିକ୍ଖେପଧମ୍ମତୋ ଦହାସି ପସ୍ସସି ଦକ୍ଖସି ଓଲୋକେସି ନିଜ୍ଝାଯସି ଉପପରିକ୍ଖସୀତି – ତସ୍ମା ତୁୱଂ ମୋମୁହତୋ ଦହାସି।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ଦିଟ୍ଠିଞ୍ଚ ନିସ୍ସାଯନୁପୁଚ୍ଛମାନୋ, [ମାଗଣ୍ଡିଯାତି ଭଗୱା]

ସମୁଗ୍ଗହୀତେସୁ ପମୋହମାଗା;

ଇତୋ ଚ ନାଦ୍ଦକ୍ଖି ଅଣୁମ୍ପି ସଞ୍ଜଞ୍ଜଂ, ତସ୍ମା ତୁୱଂ ମୋମୁହତୋ ଦହାସୀ’’ତି।

୭୭।

ସମୋ ୱିସେସୀ ଉଦ ୱା ନିହୀନୋ, ଯୋ ମଞ୍ଞତି ସୋ ୱିୱଦେଥ ତେନ;

ତୀସୁ ୱିଧାସୁ ଅୱିକମ୍ପମାନୋ, ସମୋ ୱିସେସୀତି ନ ତସ୍ସ ହୋତି।

ସମୋ ୱିସେସୀ ଉଦ ୱା ନିହୀନୋ, ଯୋ ମଞ୍ଞତି ସୋ ୱିୱଦେଥ ତେନାତି। ସଦିସୋହମସ୍ମୀତି ୱା ସେୟ୍ୟୋହମସ୍ମୀତି ୱା ହୀନୋହମସ୍ମୀତି ୱା ଯୋ ମଞ୍ଞତି, ସୋ ତେନ ମାନେନ ତାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ତେନ ୱା ପୁଗ୍ଗଲେନ କଲହଂ କରେଯ୍ୟ ଭଣ୍ଡନଂ କରେଯ୍ୟ ୱିଗ୍ଗହଂ କରେଯ୍ୟ ୱିୱାଦଂ କରେଯ୍ୟ ମେଧଗଂ କରେଯ୍ୟ – ‘‘ନ ତ୍ୱଂ ଇମଂ ଧମ୍ମୱିନଯଂ ଆଜାନାସି, ଅହଂ ଇମଂ ଧମ୍ମୱିନଯଂ ଆଜାନାମି, କିଂ ତ୍ୱଂ ଇମଂ ଧମ୍ମୱିନଯଂ ଆଜାନିସ୍ସସି, ମିଚ୍ଛାପଟିପନ୍ନୋ ତ୍ୱମସି, ଅହମସ୍ମି ସମ୍ମାପଟିପନ୍ନୋ, ସହିତଂ ମେ, ଅସହିତଂ ତେ, ପୁରେ ୱଚନୀଯଂ ପଚ୍ଛା ଅୱଚ, ପଚ୍ଛା ୱଚନୀଯଂ ପୁରେ ଅୱଚ, ଅଧିଚିଣ୍ଣଂ ତେ ୱିପରାୱତ୍ତଂ, ଆରୋପିତୋ ତେ ୱାଦୋ, ନିଗ୍ଗହିତୋ ତ୍ୱମସି, ଚର ୱାଦପ୍ପମୋକ୍ଖାଯ, ନିବ୍ବେଠେହି ୱା ସଚେ ପହୋସୀ’’ତି – ସମୋ ୱିସେସୀ ଉଦ ୱା ନିହୀନୋ ଯୋ ମଞ୍ଞତି ସୋ ୱିୱଦେଥ ତେନ।

ତୀସୁୱିଧାସୁ ଅୱିକମ୍ପମାନୋ, ସମୋ ୱିସେସୀତି ନ ତସ୍ସ ହୋତୀତି। ଯସ୍ସେତା ତିସ୍ସୋ ୱିଧା ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ୱୂପସନ୍ତା ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧା ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକା ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢା, ସୋ ତୀସୁ ୱିଧାସୁ ନ କମ୍ପତି ନ ୱିକମ୍ପତି, ଅୱିକମ୍ପମାନସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ସଦିସୋହମସ୍ମୀତି ୱା ସେୟ୍ୟୋହମସ୍ମୀତି ୱା ହୀନୋହମସ୍ମୀତି ୱା। ନ ତସ୍ସ ହୋତୀତି। ନ ମଯ୍ହଂ ହୋତୀତି ତୀସୁ ୱିଧାସୁ ଅୱିକମ୍ପମାନୋ, ସମୋ ୱିସେସୀତି – ନ ତସ୍ସ ହୋତି।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ସମୋ ୱିସେସୀ ଉଦ ୱା ନିହୀନୋ, ଯୋ ମଞ୍ଞତି ସୋ ୱିୱଦେଥ ତେନ;

ତୀସୁ ୱିଧାସୁ ଅୱିକମ୍ପମାନୋ, ସମୋ ୱିସେସୀତି ନ ତସ୍ସ ହୋତୀ’’ତି।

୭୮।

ସଚ୍ଚନ୍ତିସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ କିଂ ୱଦେୟ୍ୟ, ମୁସାତି ୱା ସୋ ୱିୱଦେଥ କେନ;

ଯସ୍ମିଂ ସମଂ ୱିସମଂ ୱାପି ନତ୍ଥି, ସ କେନ ୱାଦଂ ପଟିସଂଯୁଜେୟ୍ୟ।

ସଚ୍ଚନ୍ତି ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ କିଂ ୱଦେୟ୍ୟାତି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋତି ସତ୍ତନ୍ନଂ ଧମ୍ମାନଂ ବାହିତତ୍ତା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ…ପେ… ଅସିତୋ ତାଦି ପୱୁଚ୍ଚତେ ସ ବ୍ରହ୍ମା। ସଚ୍ଚନ୍ତି ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ କିଂ ୱଦେୟ୍ୟାତି। ‘‘ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ କିଂ ୱଦେୟ୍ୟ କିଂ କଥେୟ୍ୟ କିଂ ଭଣେୟ୍ୟ କିଂ ଦୀପଯେୟ୍ୟ କିଂ ୱୋହରେୟ୍ୟ; ‘‘ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ…ପେ… ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ କିଂ ୱଦେୟ୍ୟ କିଂ କଥେୟ୍ୟ କିଂ ଭଣେୟ୍ୟ କିଂ ଦୀପଯେୟ୍ୟ କିଂ ୱୋହରେୟ୍ୟାତି – ସଚ୍ଚନ୍ତି ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ କିଂ ୱଦେୟ୍ୟ।

ମୁସାତି ୱା ସୋ ୱିୱଦେଥ କେନାତି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମଯ୍ହଂୱ ସଚ୍ଚଂ, ତୁଯ୍ହଂ ମୁସାତି କେନ ମାନେନ, କାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା, କେନ ୱା ପୁଗ୍ଗଲେନ କଲହଂ କରେଯ୍ୟ ଭଣ୍ଡନଂ କରେଯ୍ୟ ୱିଗ୍ଗହଂ କରେଯ୍ୟ ୱିୱାଦଂ କରେଯ୍ୟ ମେଧଗଂ କରେଯ୍ୟ – ‘‘ନ ତ୍ୱଂ ଇମଂ ଧମ୍ମୱିନଯଂ ଆଜାନାସି…ପେ… ନିବ୍ବେଠେହି ୱା ସଚେ ପହୋସୀ’’ତି – ମୁସାତି ୱା ସୋ ୱିୱଦେଥ କେନ।

ଯସ୍ମିଂ ସମଂ ୱିସମଂ ୱାପି ନତ୍ଥୀତି। ଯସ୍ମିନ୍ତି ଯସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ଅରହନ୍ତେ ଖୀଣାସୱେ ସଦିସୋହମସ୍ମୀତି ମାନୋ ନତ୍ଥି, ସେୟ୍ୟୋହମସ୍ମୀତି ମାନୋ ନତ୍ଥି, ହୀନୋହମସ୍ମୀତି ଓମାନୋ ନତ୍ଥି ନ ସନ୍ତି ନ ସଂୱିଜ୍ଜତି ନୁପଲବ୍ଭତି, ପହୀନଂ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନଂ ୱୂପସନ୍ତଂ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧଂ ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକଂ ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢନ୍ତି –

ଯସ୍ମିଂ ସମଂ ୱିସମଂ ୱାପି ନତ୍ଥି।

ସକେନ ୱାଦଂ ପଟିସଂଯୁଜେୟ୍ୟାତି। ସୋ କେନ ମାନେନ, କାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା, କେନ ୱା ପୁଗ୍ଗଲେନ ୱାଦଂ ପଟିସଞ୍ଞୋଜେୟ୍ୟ ପଟିବଲେୟ୍ୟ କଲହଂ କରେୟ୍ୟ ଭଣ୍ଡନଂ କରେୟ୍ୟ ୱିଗ୍ଗହଂ କରେୟ୍ୟ ୱିୱାଦଂ କରେୟ୍ୟ ମେଧଗଂ କରେୟ୍ୟ – ''ନ ତ୍ୱଂ ଇମଂ ଧମ୍ମୱିନଯଂ ଆଜାନାସି…ପେ… ନିବ୍ବେଠେହି ୱା ସଚେ ପହୋସୀ''ତି – ସ କେନ ୱାଦଂ ପଟିସଂଯୁଜେୟ୍ୟ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ସଚ୍ଚନ୍ତି ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ କିଂ ୱଦେୟ୍ୟ, ମୁସାତି ୱା ସୋ ୱିୱଦେଥ କେନ;

ଯସ୍ମିଂ ସମଂ ୱିସମଂ ୱାପି ନତ୍ଥି, ସ କେନ ୱାଦଂ ପଟିସଂଯୁଜେୟ୍ୟା''ତି।

୭୯।

ଓକଂପହାଯ ଅନିକେତସାରୀ, ଗାମେ ଅକୁବ୍ବଂ ମୁନି ସନ୍ଥୱାନି[ସନ୍ଧୱାନି (କ।)];

କାମେହି ରିତ୍ତୋ ଅପୁରେକ୍ଖରାନୋ, କଥଂ ନ ୱିଗ୍ଗଯ୍ହ ଜନେନ କଯିରା।

ଅଥ ଖୋ ହାଲିଦ୍ଦକାନି [ହଲିଦ୍ଦକାନୀ (ସୀ।)] ଗହପତି ଯେନାଯସ୍ମା ମହାକଚ୍ଚାନୋ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ମହାକଚ୍ଚାନଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ହାଲିଦ୍ଦକାନି ଗହପତି ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ମହାକଚ୍ଚାନଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ୱୁତ୍ତମିଦଂ ଭନ୍ତେ, କଚ୍ଚାନ, ଭଗୱତା ଅଟ୍ଠକୱଗ୍ଗିକେ ମାଗଣ୍ଡିଯପଞ୍ହେ –

''ଓକଂ ପହାଯ ଅନିକେତସାରୀ, ଗାମେ ଅକୁବ୍ବଂ ମୁନି ସନ୍ଥୱାନି;

କାମେହି ରିତ୍ତୋ ଅପୁରେକ୍ଖରାନୋ, କଥଂ ନ ୱିଗ୍ଗଯ୍ହ ଜନେନ କଯିରା''ତି।

''ଇମସ୍ସ ନୁ ଖୋ ଭନ୍ତେ, କଚ୍ଚାନ, ଭଗୱତା ସଙ୍ଖିତ୍ତେନ ଭାସିତସ୍ସ କଥଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ''ତି?

''ରୂପଧାତୁ ଖୋ, ଗହପତି, ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ଓକୋ ରୂପଧାତୁ ରାଗୱିନିବନ୍ଧଞ୍ଚ [ରାଗୱିନିବଦ୍ଧଞ୍ଚ (ସୀ।)] ପନ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଓକସାରୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ୱେଦନାଧାତୁ ଖୋ, ଗହପତି… ସଞ୍ଞାଧାତୁ ଖୋ, ଗହପତି… ସଙ୍ଖାରଧାତୁ ଖୋ, ଗହପତି, ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ଓକୋ ସଙ୍ଖାରଧାତୁ ରାଗୱିନିବନ୍ଧଞ୍ଚ ପନ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଓକସାରୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଗହପତି, ଓକସାରୀ ହୋତି।

''କଥଞ୍ଚ, ଗହପତି, ଅନୋକସାରୀ ହୋତି? ରୂପଧାତୁଯା ଖୋ, ଗହପତି, ଯୋ ଛନ୍ଦୋ ଯୋ ରାଗୋ ଯା ନନ୍ଦୀ ଯା ତଣ୍ହା ଯେ ଉପାଯୁପାଦାନା [ଉପଯୁପାଦାନା (କ।)] ଚେତସୋ ଅଧିଟ୍ଠାନାଭିନିୱେସାନୁସଯା ତେ ତଥାଗତସ୍ସ ପହୀନା ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାୱତ୍ଥୁକତା ଅନଭାୱଂକତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା; ତସ୍ମା ତଥାଗତୋ ଅନୋକସାରୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ୱେଦନାଧାତୁଯା ଖୋ, ଗହପତି… ସଞ୍ଞାଧାତୁଯା ଖୋ, ଗହପତି… ସଙ୍ଖାରଧାତୁଯା ଖୋ, ଗହପତି… ୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁଯା ଖୋ, ଗହପତି, ଯୋ ଛନ୍ଦୋ ଯୋ ରାଗୋ ଯା ନନ୍ଦୀ ଯା ତଣ୍ହା ଯେ ଉପାଯୁପାଦାନା ଚେତସୋ ଅଧିଟ୍ଠାନାଭିନିୱେସାନୁସଯା ତେ ତଥାଗତସ୍ସ ପହୀନା ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାୱତ୍ଥୁକତା ଅନଭାୱଂକତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା; ତସ୍ମା ତଥାଗତୋ ଅନୋକସାରୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଗହପତି, ଅନୋକସାରୀ ହୋତି।

''କଥଞ୍ଚ, ଗହପତି, ନିକେତସାରୀ ହୋତି? ରୂପନିମିତ୍ତନିକେତୱିସାରୱିନିବନ୍ଧା ଖୋ, ଗହପତି, ନିକେତସାରୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସଦ୍ଦନିମିତ୍ତ… ଗନ୍ଧନିମିତ୍ତ… ରସନିମିତ୍ତ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବନିମିତ୍ତ… ଧମ୍ମନିମିତ୍ତନିକେତୱିସାରୱିନିବନ୍ଧା ଖୋ, ଗହପତି, ନିକେତସାରୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଗହପତି, ନିକେତସାରୀ ହୋତି।

''କଥଞ୍ଚ, ଗହପତି, ଅନିକେତସାରୀ ହୋତି? ରୂପନିମିତ୍ତନିକେତୱିସାରୱିନିବନ୍ଧା ଖୋ, ଗହପତି, ତଥାଗତସ୍ସ ପହୀନା ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାୱତ୍ଥୁକତା

ଅନଭାୱଂକତା ଆୟତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା; ତସ୍ମା ତଥାଗତୋ ଅନିକେତସାରୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସଦ୍ଦନିମିତ୍ତ… ଗନ୍ଧନିମିତ୍ତ… ରସନିମିତ୍ତ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବନିମିତ୍ତ… ଧମ୍ମନିମିତ୍ତନିକେତୱିସାରୱିନିବନ୍ଧା ଖୋ, ଗହପତି, ତଥାଗତସ୍ସ ପହୀନା ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାୱତ୍ଥୁକତା ଅନଭାୱଂକତା ଆୟତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା; ତସ୍ମା ତଥାଗତୋ ଅନିକେତସାରୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଗହପତି, ଅନିକେତସାରୀ ହୋତି।

''କଥଞ୍ଚ, ଗହପତି, ଗାମେ ସନ୍ଥୱଜାତୋ ହୋତି? ଇଧ , ଗହପତି, ଏକଚ୍ଚୋ ଭିକ୍ଖୁ ଗିହୀହି ସଂସଟ୍ଠୋ ୱିହରତି ସହନନ୍ଦୀ ସହସୋକୀ, ସୁଖିତେସୁ ସୁଖିତୋ, ଦୁକ୍ଖିତେସୁ ଦୁକ୍ଖିତୋ, ଉପ୍ପନ୍ନେସୁ କିଚ୍ଚକରଣୀୟେସୁ ଅତ୍ତନା ୱୋୟୋଗଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଗହପତି, ଗାମେ ସନ୍ଥୱଜାତୋ ହୋତି।

''କଥଞ୍ଚ, ଗହପତି, ଗାମେ ନ ସନ୍ଥୱଜାତୋ ହୋତି? ଇଧ, ଗହପତି, ଏକଚ୍ଚୋ ଭିକ୍ଖୁ ଗିହୀହି ଅସଂସଟ୍ଠୋ ୱିହରତି ନ ସହନନ୍ଦୀ ନ ସହସୋକୀ, ନ ସୁଖିତେସୁ ସୁଖିତୋ, ନ ଦୁକ୍ଖିତେସୁ ଦୁକ୍ଖିତୋ, ଉପ୍ପନ୍ନେସୁ କିଚ୍ଚକରଣୀୟେସୁ ନ ଅତ୍ତନା ୱୋୟୋଗଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଗହପତି, ଗାମେ ନ ସନ୍ଥୱଜାତୋ ହୋତି।

''କଥଞ୍ଚ, ଗହପତି, କାମେହି ଅରିତ୍ତୋ ହୋତି? ଇଧ, ଗହପତି, ଏକଚ୍ଚୋ ଭିକ୍ଖୁ କାମେସୁ ଅୱୀତରାଗୋ ହୋତି ଅୱିଗତଚ୍ଛନ୍ଦୋ ଅୱିଗତପେମୋ ଅୱିଗତପିପାସୋ ଅୱିଗତପରିଳାହୋ ଅୱିଗତତଣ୍ହୋ। ଏୱଂ ଖୋ, ଗହପତି, କାମେହି ଅରିତ୍ତୋ ହୋତି।

''କଥଞ୍ଚ , ଗହପତି, କାମେହି ରିତ୍ତୋ ହୋତି? ଇଧ, ଗହପତି, ଏକଚ୍ଚୋ ଭିକ୍ଖୁ କାମେସୁ ୱୀତରାଗୋ ହୋତି ୱିଗତଚ୍ଛନ୍ଦୋ ୱିଗତପେମୋ ୱିଗତପିପାସୋ ୱିଗତପରିଳାହୋ ୱିଗତତଣ୍ହୋ। ଏୱଂ ଖୋ, ଗହପତି, କାମେହି ରିତ୍ତୋ ହୋତି।

''କଥଞ୍ଚ, ଗହପତି, ପୁରେକ୍ଖରାନୋ ହୋତି? ଇଧ , ଗହପତି, ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଏୱଂ ହୋତି – 'ଏୱଂରୂପୋ ସିୟଂ ଅନାଗତମଦ୍ଧାନ'ନ୍ତି ତତ୍ଥ ନନ୍ଦିଂ ସମନ୍ନାନେତି, 'ଏୱଂୱେଦନୋ ସିୟଂ… ଏୱଂସଞ୍ଞୋ ସିୟଂ… ଏୱଂସଙ୍ଖାରୋ ସିୟଂ… ଏୱଂୱିଞ୍ଞାଣୋ ସିୟଂ ଅନାଗତମଦ୍ଧାନ'ନ୍ତି ତତ୍ଥ ନନ୍ଦିଂ ସମନ୍ନାନେତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଗହପତି, ପୁରେକ୍ଖରାନୋ ହୋତି।

''କଥଞ୍ଚ , ଗହପତି, ଅପୁରେକ୍ଖରାନୋ ହୋତି? ଇଧ, ଗହପତି, ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଏୱଂ ହୋତି – 'ଏୱଂରୂପୋ ସିୟଂ ଅନାଗତମଦ୍ଧାନ'ନ୍ତି ନ ତତ୍ଥ ନନ୍ଦିଂ ସମନ୍ନାନେତି, 'ଏୱଂୱେଦନୋ ସିୟଂ… ଏୱଂସଞ୍ଞୋ ସିୟଂ… ଏୱଂସଙ୍ଖାରୋ ସିୟଂ… ଏୱଂୱିଞ୍ଞାଣୋ ସିୟଂ ଅନାଗତମଦ୍ଧାନ'ନ୍ତି ନ ତତ୍ଥ ନନ୍ଦିଂ ସମନ୍ନାନେତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଗହପତି, ଅପୁରେକ୍ଖରାନୋ ହୋତି।

''କଥଞ୍ଚ, ଗହପତି, କଥଂ ୱିଗ୍ଗୟ୍ହ ଜନେନ କତ୍ତା ହୋତି? ଇଧ, ଗହପତି, ଏକଚ୍ଚୋ ଏୱରୂପିଂ କଥଂ କତ୍ତା ହୋତି – 'ନ ତ୍ୱଂ ଇମଂ ଧମ୍ମୱିନୟଂ ଆଜାନାସି, ଅହଂ ଇମଂ ଧମ୍ମୱିନୟଂ ଆଜାନାମି, କିଂ ତ୍ୱଂ ଇମଂ ଧମ୍ମୱିନୟଂ ଆଜାନିସ୍ସସି, ମିଚ୍ଛାପଟିପନ୍ନୋ ତ୍ୱମସି, ଅହମସ୍ମି ସମ୍ମାପଟିପନ୍ନୋ, ସହିତଂ ମେ, ଅସହିତଂ ତେ, ପୁରେ ୱଚନୀୟଂ ପଚ୍ଛା ଅୱଚ, ପଚ୍ଛା ୱଚନୀୟଂ ପୁରେ ଅୱଚ, ଅଧିଚିଣ୍ଣଂ ତେ ୱିପରାୱତ୍ତଂ, ଆରୋପିତୋ ତେ ୱାଦୋ, ନିଗ୍ଗହିତୋ ତ୍ୱମସି, ଚର ୱାଦପ୍ପମୋକ୍ଖାୟ, ନିବ୍ବେଠେହି ୱା ସଚେ ପହୋସୀ'ତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଗହପତି, କଥଂ ୱିଗ୍ଗୟ୍ହ ଜନେନ କତ୍ତା ହୋତି।

''କଥଞ୍ଚ, ଗହପତି, କଥଂ ୱିଗ୍ଗୟ୍ହ ଜନେନ ନ କତ୍ତା ହୋତି? ଇଧ, ଗହପତି, ଏକଚ୍ଚୋ ନ ଏୱରୂପିଂ କଥଂ କତ୍ତା ହୋତି – 'ନ ତ୍ୱଂ ଇମଂ ଧମ୍ମୱିନୟଂ ଆଜାନାସି…ପେ… ନିବ୍ବେଠେହି ୱା ସଚେ ପହୋସୀ'ତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଗହପତି, ୱିଗ୍ଗୟ୍ହ ଜନେନ ନ କତ୍ତା ହୋତି। ଇତି ଖୋ, ଗହପତି, ୟଂ ତଂ ୱୁତ୍ତଂ ଭଗୱତା ଅଟ୍ଠକୱଗ୍ଗିକେ ମାଗଣ୍ଡିୟପଞ୍ହେ –

''ଓକଂ ପହାୟ ଅନିକେତସାରୀ, ଗାମେ ଅକୁବ୍ବଂ ମୁନି ସନ୍ଥୱାନି;

କାମେହି ରିତ୍ତୋ ଅପୁରେକ୍ଖରାନୋ, କଥଂ ନ ୱିଗ୍ଗୟ୍ହ ଜନେନ କୟିରା''ତି।

''ଇମସ୍ସ ଖୋ, ଗହପତି, ଭଗୱତା ସଙ୍ଖିତ୍ତେନ ଭାସିତସ୍ସ ଏୱଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ''ତି।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ଓକଂ ପହାୟ ଅନିକେତସାରୀ, ଗାମେ ଅକୁବ୍ବଂ ମୁନି ସନ୍ଥୱାନି;

କାମେହି ରିତ୍ତୋ ଅପୁରେକ୍ଖରାନୋ, କଥଂ ନ ୱିଗ୍ଗୟ୍ହ ଜନେନ କୟିରା’’ତି।

୮୦।

ଯେହି ୱିୱିତ୍ତୋ ୱିଚରେୟ୍ୟ ଲୋକେ, ନ ତାନି ଉଗ୍ଗୟ୍ହ ୱଦେୟ୍ୟ ନାଗୋ;

ଏଲମ୍ବୁଜଂ କଣ୍ଡକୱାରିଜଂ[କଣ୍ଟକଂ ୱାରିଜଂ (ସୀ।)]ଯଥା, ଜଲେନ ପଙ୍କେନ ଚନୂପଲିତ୍ତଂ;

ଏୱଂ ମୁନୀ ସନ୍ତିୱାଦୋ ଅଗିଦ୍ଧୋ, କାମେ ଚ ଲୋକେ ଚ ଅନୂପଲିତ୍ତୋ।

ଯେହି ୱିୱିତ୍ତୋ ୱିଚରେୟ୍ୟ ଲୋକେତି। ଯେହୀତି ଯେହି ଦିଟ୍ଠିଗତେହି। ୱିୱିତ୍ତୋତି କାଯଦୁଚ୍ଚରିତେନ ରିତ୍ତୋ ୱିୱିତ୍ତୋ ପୱିୱିତ୍ତୋ, ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତେନ… ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତେନ… ରାଗେନ…ପେ… ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରେହି ରିତ୍ତୋ ୱିୱିତ୍ତୋ ପୱିୱିତ୍ତୋ। ୱିଚରେୟ୍ୟାତି ୱିଚରେୟ୍ୟ ୱିହରେୟ୍ୟ ଇରିଯେୟ୍ୟ ୱତ୍ତେୟ୍ୟ ପାଲେୟ୍ୟ ଯପେୟ୍ୟ ଯାପେୟ୍ୟ। ଲୋକେତି ମନୁସ୍ସଲୋକେତି – ଯେହି ୱିୱିତ୍ତୋ ୱିଚରେୟ୍ୟ ଲୋକେ।

ନତାନି ଉଗ୍ଗୟ୍ହ ୱଦେୟ୍ୟ ନାଗୋତି। ନାଗୋତି ଆଗୁଂ ନ କରୋତୀତି – ନାଗୋ, ନ ଗଚ୍ଛତୀତି – ନାଗୋ, ନାଗଚ୍ଛତୀତି – ନାଗୋ। କଥଂ ଆଗୁଂ ନ କରୋତୀତି – ନାଗୋ? ଆଗୂ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ସଂକିଲେସିକା ପୋନୋଭୱିକା ସଦରା ଦୁକ୍ଖୱିପାକା ଆଯତିଂ ଜାତିଜରାମରଣିଯା।

ଆଗୁଂ ନ କରୋତି କିଞ୍ଚି ଲୋକେ, [ସଭିଯାତି ଭଗୱା]

ସବ୍ବସଞ୍ଞୋଗେ ୱିସଜ୍ଜ ବନ୍ଧନାନି;

ସବ୍ବତ୍ଥ ନ ସଜ୍ଜତି ୱିମୁତ୍ତୋ, ନାଗୋ ତାଦୀ ପୱୁଚ୍ଚତେ ତଥତ୍ତା।

ଏୱଂ ଆଗୁଂ ନ କରୋତୀତି – ନାଗୋ।

କଥଂ ନ ଗଚ୍ଛତୀତି – ନାଗୋ? ନ ଛନ୍ଦାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଦୋସାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ମୋହାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଭଯାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ରାଗୱସେନ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଦୋସୱସେନ ଗଚ୍ଛତି, ନ ମୋହୱସେନ ଗଚ୍ଛତି, ନ ମାନୱସେନ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଦିଟ୍ଠିୱସେନ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚୱସେନ ଗଚ୍ଛତି, ନ ୱିଚିକିଚ୍ଛାୱସେନ ଗଚ୍ଛତି, ନାନୁସଯୱସେନ ଗଚ୍ଛତି, ନ ୱଗ୍ଗେହି ଧମ୍ମେହି ଯାଯତି ନୀଯତି ୱୁୟ୍ହତି ସଂହରୀଯତି। ଏୱଂ ନ ଗଚ୍ଛତୀତି – ନାଗୋ।

କଥଂ ନାଗଚ୍ଛତୀତି – ନାଗୋ? ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗେନ ଯେ କିଲେସା ପହୀନା ତେ କିଲେସେ ନ ପୁନେତି ନ ପଚ୍ଚେତି ନ ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛତି। ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗେନ… ଅନାଗାମିମଗ୍ଗେନ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ଯେ କିଲେସା ପହୀନା ତେ କିଲେସେ ନ ପୁନେତି ନ ପଚ୍ଚେତି ନ ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛତି। ଏୱଂ ନାଗଚ୍ଛତୀତି – ନାଗୋ।

ନତାନି ଉଗ୍ଗୟ୍ହ ୱଦେୟ୍ୟ ନାଗୋତି। ନାଗୋ ନ ତାନି ଦିଟ୍ଠିଗତାନି ଗହେତ୍ୱା ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ପରାମସିତ୍ୱା ଅଭିନିୱିସିତ୍ୱା ୱଦେୟ୍ୟ କଥେୟ୍ୟ ଭଣେୟ୍ୟ ଦୀପଯେୟ୍ୟ ୱୋହରେୟ୍ୟ; ‘‘ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ…ପେ… ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି ୱଦେୟ୍ୟ କଥେୟ୍ୟ ଭଣେୟ୍ୟ ଦୀପଯେୟ୍ୟ ୱୋହରେୟ୍ୟାତି – ନ ତାନି ଉଗ୍ଗୟ୍ହ ୱଦେୟ୍ୟ ନାଗୋ।

ଏଲମ୍ବୁଜଂ କଣ୍ଡକୱାରିଜଂ ଯଥା, ଜଲେନ ପଙ୍କେନ ଚନୂପଲିତ୍ତନ୍ତି। ଏଲଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଉଦକଂ, ଅମ୍ବୁଜଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପଦୁମଂ, କଣ୍ଡକୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଖରଦଣ୍ଡୋ, ୱାରି ୱୁଚ୍ଚତି ଉଦକଂ, ୱାରିଜଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପଦୁମଂ ୱାରିସମ୍ଭୱଂ, ଜଲଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଉଦକଂ, ପଙ୍କୋ ୱୁଚ୍ଚତି କଦ୍ଦମୋ। ଯଥା ପଦୁମଂ ୱାରିଜଂ ୱାରିସମ୍ଭୱଂ ଜଲେନ ଚ ପଙ୍କେନ ଚ ନ ଲିମ୍ପତି ନ ପଲିମ୍ପତି ନ ଉପଲିମ୍ପତି, ଅଲିତ୍ତଂ ଅସଂଲିତ୍ତଂ ଅନୁପଲିତ୍ତନ୍ତି – ଏଲମ୍ବୁଜଂ କଣ୍ଡକୱାରିଜଂ ଯଥା ଜଲେନ ପଙ୍କେନ ଚନୂପଲିତ୍ତଂ।

ଏୱଂ ମୁନୀ ସନ୍ତିୱାଦୋ ଅଗିଦ୍ଧୋ, କାମେ ଚ ଲୋକେ ଚ ଅନୂପଲିତ୍ତୋତି। ଏୱନ୍ତି ଓପମ୍ମସଂପଟିପାଦନଂ। ମୁନୀତି। ମୋନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଞାଣଂ…ପେ… ସଙ୍ଗଜାଲମତିଚ୍ଚ ସୋ ମୁନି। ସନ୍ତିୱାଦୋତି ସନ୍ତିୱାଦୋ ମୁନି ତାଣୱାଦୋ ଲେଣୱାଦୋ ସରଣୱାଦୋ ଅଭଯୱାଦୋ ଅଚ୍ଚୁତୱାଦୋ ଅମତୱାଦୋ

ନିବ୍ବାନଓ୍ୱାଦୋତି – ଏୱଂ ମୁନି ସନ୍ତିଓ୍ୱାଦୋ। ଅଗିଦ୍ଧୋତି। ଗେଧୋ ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ଯସ୍ସେସୋ ଗେଧୋ ପହୀନୋ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନୋ ୱୂପସନ୍ତୋ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧୋ ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକୋ ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢୋ ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଅଗିଦ୍ଧୋ। ସୋ ରୂପେ ଅଗିଦ୍ଧୋ, ସଦ୍ଦେ… ଗନ୍ଧେ… ରସେ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ… କୁଲେ… ଗଣେ… ଆୱାସେ… ଲାଭେ… ଯସେ… ପସଂସାଯ… ସୁଖେ… ଚୀୱରେ… ପିଣ୍ଡପାତେ … ସେନାସନେ… ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରେ… କାମଧାତୁଯା … ରୂପଧାତୁଯା… ଅରୂପଧାତୁଯା… କାମଭୱେ… ରୂପଭୱେ… ଅରୂପଭୱେ… ସଞ୍ଞାଭୱେ… ଅସଞ୍ଞାଭୱେ… ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଭୱେ… ଏକୱୋକାରଭୱେ… ଚତୁୱୋକାରଭୱେ… ପଞ୍ଚୱୋକାରଭୱେ… ଅତୀତେ… ଅନାଗତେ… ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ… ଦିଟ୍ଠ-ସୁତ-ମୁତ-ୱିଞ୍ଞାତବ୍ବେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଅଗିଦ୍ଧୋ ଅଗଧିତୋ ଅମୁଚ୍ଛିତୋ ଅନଜ୍ଝୋସନ୍ନୋ [ଅନଜ୍ଝାପନ୍ନୋ (ସୀ।), ଅନଜ୍ଝୋପନ୍ନୋ (ସ୍ୟା।)], ୱୀତଗେଧୋ ୱିଗତଗେଧୋ ଚତ୍ତଗେଧୋ ୱନ୍ତଗେଧୋ ମୁତ୍ତଗେଧୋ ପହୀନଗେଧୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠଗେଧୋ, ୱୀତରାଗୋ ୱିଗତରାଗୋ ଚତ୍ତରାଗୋ ୱନ୍ତରାଗୋ ମୁତ୍ତରାଗୋ ପହୀନରାଗୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠରାଗୋ, ନିଚ୍ଛାତୋ ନିବ୍ବୁତୋ ସୀତିଭୂତୋ ସୁଖପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ବ୍ରହ୍ମଭୂତେନ ଅତ୍ତନା ୱିହରତୀତି – ଏୱଂ ମୁନି ସନ୍ତିଓ୍ୱାଦୋ ଅଗିଦ୍ଧୋ।

କାମେ ଚ ଲୋକେ ଚ ଅନୂପଲିତ୍ତୋତି। କାମାତି ଉଦାନତୋ ଦ୍ୱେ କାମା – ୱତ୍ଥୁକାମା ଚ କିଲେସକାମା ଚ…ପେ… ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ୱତ୍ଥୁକାମା… ପେ… ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି କିଲେସକାମା। ଲୋକେତି ଅପାଯଲୋକେ ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଦେୱଲୋକେ ଖନ୍ଧଲୋକେ ଧାତୁଲୋକେ ଆଯତନଲୋକେ। ଲେପାତି ଦ୍ୱେ ଲେପା – ତଣ୍ହାଲେପୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିଲେପୋ ଚ…ପେ… ଅଯଂ ତଣ୍ହାଲେପୋ…ପେ… ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠିଲେପୋ। ମୁନି ତଣ୍ହାଲେପଂ ପହାଯ ଦିଟ୍ଠିଲେପଂ ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା କାମେ ଚ ଲୋକେ ଚ ନ ଲିମ୍ପତି ନ ପଲିମ୍ପତି ନ ଉପଲିମ୍ପତି, ଅଲିତ୍ତୋ ଅପଲିତ୍ତୋ ଅନୁପଲିତ୍ତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିଯାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରତୀତି – ଏୱଂ ମୁନୀ ସନ୍ତିଓ୍ୱାଦୋ ଅଗିଦ୍ଧୋ, କାମେ ଚ ଲୋକେ ଚ ଅନୂପଲିତ୍ତୋ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ଯେହି ୱିୱିତ୍ତୋ ୱିଚରେଯ୍ୟ ଲୋକେ, ନ ତାନି ଉଗ୍ଗୟ୍ହ ୱଦେଯ୍ୟ ନାଗୋ;

ଏଲମ୍ବୁଜଂ କଣ୍ଡକୱାରିଜଂ ଯଥା, ଜଲେନ ପଙ୍କେନ ଚନୂପଲିତ୍ତଂ;

ଏୱଂ ମୁନୀ ସନ୍ତିଓ୍ୱାଦୋ ଅଗିଦ୍ଧୋ, କାମେ ଚ ଲୋକେ ଚ ଅନୂପଲିତ୍ତୋ''ତି।

୮୧।

ନ ୱେଦଗୂ ଦିଟ୍ଠିଯା[ଦିଟ୍ଠିଯାଯକୋ (କ। ଅଟ୍ଠ।) ସୁ। ନି। ୮୫୨]ନ ମୁତିଯା, ସ ମାନମେତି ନ ହି ତମ୍ମଯୋ ସୋ;

ନ କମ୍ମୁନା ନୋପି ସୁତେନ ନେଯ୍ୟୋ, ଅନୂପନୀତୋ ସ ନିୱେସନେସୁ।

ନୱେଦଗୂ ଦିଟ୍ଠିଯା ନ ମୁତିଯା, ସ ମାନମେତୀତି। ନାତି ପଟିକ୍ଖେପୋ। ୱେଦଗୂତି। ୱେଦୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଚତୂସୁ ମଗ୍ଗେସୁ ଞାଣଂ , ପଞ୍ଞା ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ପଞ୍ଞାବଲଂ ଧମ୍ମୱିଚଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ୱୀମଂସା ୱିପସ୍ସନା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି। ତେହି ୱେଦେହି ଜାତିଜରାମରଣସ୍ସ ଅନ୍ତଗତୋ ଅନ୍ତପ୍ପତ୍ତୋ, କୋଟିଗତୋ କୋଟିପ୍ପତ୍ତୋ, ପରିଯନ୍ତଗତୋ ପରିଯନ୍ତପ୍ପତ୍ତୋ, ୱୋସାନଗତୋ ୱୋସାନପ୍ପତ୍ତୋ, ତାଣଗତୋ ତାଣପ୍ପତ୍ତୋ, ଲେଣଗତୋ ଲେଣପ୍ପତ୍ତୋ, ସରଣଗତୋ ସରଣପ୍ପତ୍ତୋ, ଅଭଯଗତୋ ଅଭଯପ୍ପତ୍ତୋ, ଅଚ୍ଚୁତଗତୋ ଅଚ୍ଚୁତପ୍ପତ୍ତୋ , ଅମତଗତୋ ଅମତପ୍ପତ୍ତୋ, ନିବ୍ବାନଗତୋ ନିବ୍ବାନପ୍ପତ୍ତୋ, ୱେଦାନଂ ୱା ଅନ୍ତଂ ଗତୋତି ୱେଦଗୂ, ୱେଦେହି ୱା ଅନ୍ତଂ ଗତୋତି ୱେଦଗୂ, ସତ୍ତନ୍ନଂ ୱା ଧମ୍ମାନଂ ୱିଦିତତ୍ତା ୱେଦଗୂ, ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠି ୱିଦିତା ହୋତି, ୱିଚିକିଚ୍ଛା ୱିଦିତା ହୋତି, ସୀଲବ୍ବତପରାମାସୋ ୱିଦିତୋ ହୋତି, ରାଗୋ ୱିଦିତୋ ହୋତି, ଦୋସୋ ୱିଦିତୋ ହୋତି, ମୋହୋ ୱିଦିତୋ ହୋତି, ମାନୋ ୱିଦିତୋ ହୋତି, ୱିଦିତାସ୍ସ ହୋନ୍ତି ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ସଂକିଲେସିକା ପୋନୋଭୱିକା ସଦରା ଦୁକ୍ଖୱିପାକା ଆଯତିଂ ଜାତିଜରାମରଣିଯା।

ୱେଦାନି ୱିଚେଯ୍ୟ କେୱଲାନି, [ସଭିଯାତି ଭଗୱା]

ସମଣାନଂ ଯାନୀଧତ୍ଥି ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ;

ସଦ୍ଧୱେଦନାସୁ ୱୀତରାଗୋ, ସଦ୍ଧଂ ୱେଦମତିଚ୍ଚ ୱେଦଗୂ ସୋତି।

ନ ଦିଟ୍ଠିଯାତି ତସ୍ସ ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତାନି ପହୀନାନି ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନାନି ୱୂପସନ୍ତାନି ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧାନି ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକାନି ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢାନି। ସୋ ଦିଟ୍ଠିଯା ନ ଯାଯତି ନ ନୀଯତି ନ ୱୁଯ୍ହତି ନ ସଂହରୀଯତି, ନପି ତଂ ଦିଟ୍ଠିଗତଂ ସାରତୋ ପଚ୍ଚେତି ନ ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛତୀତି – ନ ୱେଦଗୂ ଦିଟ୍ଠିଯା। ନ ମୁତିଯାତି ମୁତରୂପେନ ୱା ପରତୋ ଘୋସେନ ୱା ମହାଜନସମ୍ମୁତିଯା ୱା ମାନଂ ନେତି ନ ଉପେତି ନ ଉପଗଚ୍ଛତି ନ ଗଣ୍ହାତି ନ ପରାମସତି ନାଭିନିୱିସତୀତି – ନ ୱେଦଗୂ ଦିଟ୍ଠିଯା ନ ମୁତିଯା ସ ମାନମେତି।

ନ ହି ତମ୍ମଯୋ ସୋତି ନ ତଣ୍ହାୱସେନ ଦିଟ୍ଠିୱସେନ ତମ୍ମଯୋ ହୋତି ତପ୍ପରମୋ ତପ୍ପରାଯନୋ। ଯତୋ ତଣ୍ହା ଚ ଦିଟ୍ଠି ଚ ମାନୋ ଚସ୍ସ ପହୀନା ହୋନ୍ତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାୱତ୍ଥୁକତା ଅନଭାୱଂକତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା ଏତ୍ତାୱତା ନ ତମ୍ମଯୋ ହୋତି ନ ତପ୍ପରମୋ ନ ତପ୍ପରାଯନୋତି – ସ ମାନମେତି ନ ହି ତମ୍ମଯୋ ସୋ।

ନକମ୍ମୁନା ନୋପି ସୁତେନ ନେଯ୍ୟୋତି। ନ କମ୍ମୁନାତି ପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରେନ ୱା ଅପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରେନ ୱା ଆନେଞ୍ଜାଭିସଙ୍ଖାରେନ ୱା ନ ଯାଯତି ନ ନୀଯତି ନ ୱୁଯ୍ହତି ନ ସଂହରୀଯତୀତି – ନ କମ୍ମୁନା। ନୋପି ସୁତେନ ନେଯ୍ୟୋତି ସୁତସୁଦ୍ଧିଯା ୱା ପରତୋ ଘୋସେନ ୱା ମହାଜନସମ୍ମୁତିଯା ୱା ନ ଯାଯତି ନ ନୀଯତି ନ ୱୁଯ୍ହତି ନ ସଂହରୀଯତୀତି – ନ କମ୍ମୁନା ନୋପି ସୁତେନ ନେଯ୍ୟୋ।

ଅନୂପନୀତୋ ସ ନିୱେସନେସୂତି। ଉପଯାତି ଦ୍ୱେ ଉପଯା – ତଣ୍ହୂପଯୋ ଚ ଦିଟ୍ଠୂପଯୋ ଚ…ପେ… ଅଯଂ ତଣ୍ହୂପଯୋ…ପେ… ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠୂପଯୋ। ତସ୍ସ ତଣ୍ହୂପଯୋ ପହୀନୋ, ଦିଟ୍ଠୂପଯୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠୋ। ତଣ୍ହୂପଯସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା, ଦିଟ୍ଠୂପଯସ୍ସ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠତ୍ତା ସୋ ନିୱେସନେସୁ ଅନୂପନୀତୋ ଅନୁପଲିତ୍ତୋ ଅନୁପଗତୋ ଅନଜ୍ଝୋସିତୋ ଅନଧିମୁତ୍ତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିଯାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରତୀତି – ଅନୂପନୀତୋ ସ ନିୱେସନେସୁ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ନ ୱେଦଗୂ ଦିଟ୍ଠିଯା ନ ମୁତିଯା, ସ ମାନମେତି ନ ହି ତମ୍ମଯୋ ସୋ;

ନ କମ୍ମୁନା ନୋପି ସୁତେନ ନେଯ୍ୟୋ, ଅନୂପନୀତୋ ସ ନିୱେସନେସୂ''ତି।

୮୨।

ସଞ୍ଞାୱିରତ୍ତସ୍ସନ ସନ୍ତି ଗନ୍ଥା, ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତସ୍ସ ନ ସନ୍ତି ମୋହା;

ସଞ୍ଞଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠିଞ୍ଚ ଯେ ଅଗ୍ଗହେସୁଂ, ତେ ଘଟ୍ଟମାନା[ଘଟ୍ଟଯନ୍ତା (ସ୍ୟା।) ସୁ। ନି। ୮୫୩]ୱିଚରନ୍ତି ଲୋକେ।

ସଞ୍ଞାୱିରତ୍ତସ୍ସ ନ ସନ୍ତି ଗନ୍ଥାତି। ଯୋ ସମଥପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ ଅରିଯମଗ୍ଗଂ ଭାୱେତି ତସ୍ସ ଆଦିତୋ ଉପାଦାଯ ଗନ୍ଥା ୱିକ୍ଖମ୍ଭିତା ହୋନ୍ତି, ଅରହତ୍ତେ ପତ୍ତେ ଅରହତୋ ଗନ୍ଥା ଚ ମୋହା ଚ ନୀୱରଣା ଚ କାମସଞ୍ଞା ବ୍ୟାପାଦସଞ୍ଞା ୱିହିଂସାସଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠିସଞ୍ଞା ଚ ପହୀନା ହୋନ୍ତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାୱତ୍ଥୁକତା ଅନଭାୱଂକତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମାତି – ସଞ୍ଞାୱିରତ୍ତସ୍ସ ନ ସନ୍ତି ଗନ୍ଥା।

ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତସ୍ସ ନ ସନ୍ତି ମୋହାତି। ଯୋ ୱିପସ୍ସନାପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ ଅରିଯମଗ୍ଗଂ ଭାୱେତି, ତସ୍ସ ଆଦିତୋ ଉପାଦାଯ ମୋହା ୱିକ୍ଖମ୍ଭିତା ହୋନ୍ତି, ଅରହତ୍ତେ ପତ୍ତେ ଅରହତୋ ମୋହା ଚ ଗନ୍ଥା ଚ ନୀୱରଣା ଚ କାମସଞ୍ଞା ବ୍ୟାପାଦସଞ୍ଞା ୱିହିଂସାସଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠିସଞ୍ଞା ଚ ପହୀନା ହୋନ୍ତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାୱତ୍ଥୁକତା ଅନଭାୱଂକତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମାତି – ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତସ୍ସ ନ ସନ୍ତି ମୋହା।

ସଞ୍ଞଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠିଞ୍ଚ ଯେ ଅଗ୍ଗହେସୁଂ, ତେ ଘଟ୍ଟମାନା ୱିଚରନ୍ତି ଲୋକେତି। ଯେ ସଞ୍ଞଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି କାମସଞ୍ଞଂ ବ୍ୟାପାଦସଞ୍ଞଂ ୱିହିଂସାସଞ୍ଞଂ ତେ ସଞ୍ଞାୱସେନ ଘଟ୍ଟେନ୍ତି ସଙ୍ଘଟ୍ଟେନ୍ତି। ରାଜାନୋପି ରାଜୂହି ୱିୱଦନ୍ତି, ଖତ୍ତିଯାପି ଖତ୍ତିଯେହି ୱିୱଦନ୍ତି, ବ୍ରାହ୍ମଣାପି ବ୍ରାହ୍ମଣେହି ୱିୱଦନ୍ତି, ଗହପତୀପି ଗହପତୀହି ୱିୱଦନ୍ତି, ମାତାପି ପୁତ୍ତେନ ୱିୱଦତି, ପୁତ୍ତୋପି ମାତରା ୱିୱଦତି, ପିତାପି ପୁତ୍ତେନ ୱିୱଦତି, ପୁତ୍ତୋପି ପିତରା ୱିୱଦତି, ଭାତାପି ଭାତରା ୱିୱଦତି, ଭଗିନୀପି ଭଗିନିଯା ୱିୱଦତି, ଭାତାପି ଭଗିନିଯା ୱିୱଦତି, ଭଗିନୀପି ଭାତରା ୱିୱଦତି, ସହାଯୋପି ସହାଯେନ ୱିୱଦତି । ତେ ତତ୍ଥ

କଲହଵିଗ୍ଗହଵିଵାଦମାପନ୍ନା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପାଣୀହିପି ଉପକ୍କମନ୍ତି, ଲେଡ୍ଡୂହିପି [ଲେଟ୍ଟୂହିପି (କ।)] ଉପକ୍କମନ୍ତି, ଦଣ୍ଡେହିପି ଉପକ୍କମନ୍ତି, ସତ୍ଥେହିପି ଉପକ୍କମନ୍ତି। ତେ ତତ୍ଥ ମରଣମ୍ପି ନିଗଚ୍ଛନ୍ତି ମରଣମତ୍ତମ୍ପି ଦୁକ୍ଖଂ। ଯେ ଦିଟ୍ଠିଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି ''ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ''ତି ଵା…ପେ… ''ନେଵ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା''ତି ଵା ତେ ଦିଟ୍ଠିଵସେନ ଘଟ୍ଟେନ୍ତି ସଙ୍ଘଟ୍ଟେନ୍ତି, ସତ୍ଥାରତୋ ସତ୍ଥାରଂ ଘଟ୍ଟେନ୍ତି, ଧମ୍ମକ୍ଖାନତୋ ଧମ୍ମକ୍ଖାନଂ ଘଟ୍ଟେନ୍ତି, ଗଣତୋ ଗଣଂ ଘଟ୍ଟେନ୍ତି, ଦିଟ୍ଠିଯା ଦିଟ୍ଠିଂ ଘଟ୍ଟେନ୍ତି, ପଟିପଦାଯ ପଟିପଦଂ ଘଟ୍ଟେନ୍ତି, ମଗ୍ଗତୋ ମଗ୍ଗଂ ଘଟ୍ଟେନ୍ତି।

ଅଥ ଵା ତେ ଵିଵଦନ୍ତି, କଲହଂ କରୋନ୍ତି, ଭଣ୍ଡନଂ କରୋନ୍ତି, ଵିଗ୍ଗହଂ କରୋନ୍ତି, ଵିଵାଦଂ କରୋନ୍ତି, ମେଧଗଂ କରୋନ୍ତି – ''ନ ତ୍ଵଂ ଇମଂ ଧମ୍ମଵିନଯଂ ଆଜାନାସି…ପେ… ନିବ୍ବେଠେହି ଵା ସଚେ ପହୋସୀ''ତି। ତେସଂ ଅଭିସଙ୍ଖାରା ଅପ୍ପହୀନା; ଅଭିସଙ୍ଖାରାନଂ ଅପ୍ପହୀନତ୍ତା ଗତିଯା ଘଟ୍ଟେନ୍ତି, ନିରଯେ ଘଟ୍ଟେନ୍ତି, ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଯା ଘଟ୍ଟେନ୍ତି, ପେତ୍ତିଵିସଯେ ଘଟ୍ଟେନ୍ତି, ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଘଟ୍ଟେନ୍ତି, ଦେଵଲୋକେ ଘଟ୍ଟେନ୍ତି, ଗତିଯା ଗତିଂ… ଉପପତ୍ତିଯା ଉପପତ୍ତିଂ… ପଟିସନ୍ଧିଯା ପଟିସନ୍ଧିଂ… ଭଵେନ ଭଵଂ… ସଂସାରେନ ସଂସାରଂ… ଵଟ୍ଟେନ ଵଟ୍ଟଂ ଘଟ୍ଟେନ୍ତି ସଙ୍ଘଟ୍ଟେନ୍ତି ଵସନ୍ତି ଵିଚରନ୍ତି ଵିହରନ୍ତି ଇରିଯନ୍ତି ଵତ୍ତେନ୍ତି ପାଲେନ୍ତି ଯପେନ୍ତି ଯାପେନ୍ତି। ଲୋକେତି ଅପାଯଲୋକେ…ପେ… ଆଯତନଲୋକେତି – ସଞ୍ଞଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠିଞ୍ଚ ଯେ ଅଗ୍ଗହେସୁଂ ତେ ଘଟ୍ଟମାନା ଵିଚରନ୍ତି ଲୋକେ।

ତେନାହ ଭଗଵା –

''ସଞ୍ଞାଵିରତ୍ତସ୍ସ ନ ସନ୍ତି ଗନ୍ଥା, ପଞ୍ଞାଵିମୁତ୍ତସ୍ସ ନ ସନ୍ତି ମୋହା;

ସଞ୍ଞଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠିଞ୍ଚ ଯେ ଅଗ୍ଗହେସୁଂ, ତେ ଘଟ୍ଟମାନା ଵିଚରନ୍ତି ଲୋକେ''ତି।

ମାଗଣ୍ଡିଯସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସୋ ନଵମୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୧୦। ପୁରାଭେଦସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସୋ

ଅଥ ପୁରାଭେଦସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସଂ ୱକ୍ଖତି –

୮୩।

କଥଂଦସ୍ସୀକଥଂସୀଲୋ, ଉପସନ୍ତୋତି ୱୁଚ୍ଚତି;

ତଂ ମେ ଗୋତମ ପବ୍ରୂହି, ପୁଚ୍ଛିତୋ ଉତ୍ତମଂ ନରଂ।

କଥଂଦସ୍ସୀ କଥଂସୀଲୋ, ଉପସନ୍ତୋତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି। କଥଂଦସ୍ସୀତି କୀଦିସେନ ଦସ୍ସନେନ ସମନ୍ନାଗତୋ, କିଂସଣ୍ଠିତେନ, କିଂପକାରେନ, କିଂପଟିଭାଗେନାତି – କଥଂଦସ୍ସୀ। କଥଂସୀଲୋତି କୀଦିସେନ ସୀଲେନ ସମନ୍ନାଗତୋ, କିଂସଣ୍ଠିତେନ, କିଂପକାରେନ, କିଂପଟିଭାଗେନାତି – କଥଂଦସ୍ସୀ କଥଂସୀଲୋ। ଉପସନ୍ତୋତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି ସନ୍ତୋ ଉପସନ୍ତୋ ୱୂପସନ୍ତୋ ନିବ୍ବୁତୋ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧୋତି ୱୁଚ୍ଚତି ପୱୁଚ୍ଚତି କଥୀୟତି ଭଣୀୟତି ଦୀପୀୟତି ୱୋହରୀୟତି। କଥଂଦସ୍ସୀତି ଅଧିପଞ୍ଞଂ ପୁଚ୍ଛତି, କଥଂସୀଲୋତି ଅଧିସୀଲଂ ପୁଚ୍ଛତି, ଉପସନ୍ତୋତି ଅଧିଚିତ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛତୀତି – କଥଂଦସ୍ସୀ କଥଂସୀଲୋ ଉପସନ୍ତୋତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ତଂ ମେ ଗୋତମ ପବ୍ରୂହୀତି। ତନ୍ତି ଯଂ ପୁଚ୍ଛାମି, ଯଂ ଯାଚାମି, ଯଂ ଅଜ୍ଝେସାମି, ଯଂ ପସାଦେମି। ଗୋତମାତି ସୋ ନିମ୍ମିତୋ ବୁଦ୍ଧଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଗୋତ୍ତେନ ଆଲପତି। ପବ୍ରୂହୀତି ବ୍ରୂହି ଆଚିକ୍ଖ ଦେସେହି ପଞ୍ଞପେହି ପଟ୍ଠପେହି ୱିୱର ୱିଭଜ ଉତ୍ତାନୀକରୋହି ପକାସେହୀତି – ତଂ ମେ ଗୋତମ ପବ୍ରୂହି।

ପୁଚ୍ଛିତୋ ଉତ୍ତମଂ ନରନ୍ତି। ପୁଚ୍ଛିତୋତି ପୁଟ୍ଠୋ ପୁଚ୍ଛିତୋ ଯାଚିତୋ ଅଜ୍ଝେସିତୋ ପସାଦିତୋ। ଉତ୍ତମଂ ନରନ୍ତି ଅଗ୍ଗଂ ସେଟ୍ଠଂ ୱିସିଟ୍ଠଂ ପାମୋକ୍ଖଂ ଉତ୍ତମଂ ପୱରଂ ନରନ୍ତି – ପୁଚ୍ଛିତୋ ଉତ୍ତମଂ ନରଂ।

ତେନାହ ସୋ ନିମ୍ମିତୋ –

‘‘କଥଂଦସ୍ସୀ କଥଂସୀଲୋ, ଉପସନ୍ତୋତି ୱୁଚ୍ଚତି;

ତଂ ମେ ଗୋତମ ପବ୍ରୂହି, ପୁଚ୍ଛିତୋ ଉତ୍ତମଂ ନର’’ନ୍ତି।

୮୪।

ୱୀତତଣ୍ହୋପୁରାଭେଦା, [ଇତି ଭଗୱା]

ପୁବ୍ବମନ୍ତମନିସ୍ସିତୋ;

ୱେମଜ୍ଝେ ନୁପସଙ୍ଖେୟ୍ୟୋ,

ତସ୍ସ ନତ୍ଥି ପୁରକ୍ଖତଂ।

ୱୀତତଣ୍ହୋ ପୁରାଭେଦାତି। ପୁରା କାୟସ୍ସ ଭେଦା, ପୁରା ଅତ୍ତଭାୱସ୍ସ ଭେଦା, ପୁରା କଳେୱରସ୍ସ ନିକ୍ଖେପା, ପୁରା ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଉପଚ୍ଛେଦା ୱୀତତଣ୍ହୋ ୱିଗତତଣ୍ହୋ ଚତ୍ତତଣ୍ହୋ ୱନ୍ତତଣ୍ହୋ ମୁତ୍ତତଣ୍ହୋ ପହୀନତଣ୍ହୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠତଣ୍ହୋ, ୱୀତରାଗୋ ୱିଗତରାଗୋ ଚତ୍ତରାଗୋ ୱନ୍ତରାଗୋ ମୁତ୍ତରାଗୋ ପହୀନରାଗୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠରାଗୋ, ନିଚ୍ଛାତୋ ନିବ୍ବୁତୋ ସୀତିଭୂତୋ ସୁଖପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ବ୍ରହ୍ମଭୂତେନ ଅତ୍ତନା ୱିହରତି।

ଭଗଵାତି ଗାରଵାଧିଵଚନଂ। ଅପି ଚ ଭଗ୍ଗରାଗୋତି ଭଗଵା, ଭଗ୍ଗଦୋସୋତି ଭଗଵା, ଭଗ୍ଗମୋହୋତି ଭଗଵା, ଭଗ୍ଗମାନୋତି ଭଗଵା, ଭଗ୍ଗଦିଟ୍ଠୀତି ଭଗଵା, ଭଗ୍ଗତଣ୍ହୋତି ଭଗଵା, ଭଗ୍ଗକିଲେସୋତି ଭଗଵା, ଭଜି ଵିଭଜି ପଵିଭଜି ଧମ୍ମରତନନ୍ତି ଭଗଵା, ଭଵାନଂ ଅନ୍ତକରୋତି ଭଗଵା, ଭାଵିତକାଯୋ ଭାଵିତସୀଲୋ ଭାଵିତଚିତ୍ତୋ ଭାଵିତପଞ୍ଞୋତି ଭଗଵା, ଭଜି ଵା ଭଗଵା ଅରଞ୍ଞଵନପତ୍ଥାନି ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନି ଅପ୍ପସଦ୍ଦାନି ଅପ୍ପନିଗ୍ଘୋସାନି ଵିଜନଵାତାନି ମନୁସ୍ସରାହସ୍ସେଯ୍ଯକାନି ପଟିସଲ୍ଲାନସାରୁପ୍ପାନୀତି ଭଗଵା, ଭାଗୀ ଵା ଭଗଵା ଚୀଵରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନନ୍ତି ଭଗଵା, ଭାଗୀ ଵା ଭଗଵା ଅତ୍ଥରସସ୍ସ ଧମ୍ମରସସ୍ସ ଵିମୁତ୍ତିରସସ୍ସ ଅଧିସୀଲସ୍ସ ଅଧିଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଧିପଞ୍ଞାଯାତି ଭଗଵା, ଭାଗୀ ଵା ଭଗଵା ଚତୁନ୍ନଂ ଝାନାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଅପ୍ପମଞ୍ଞାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଅରୂପସମାପତ୍ତୀନନ୍ତି ଭଗଵା, ଭାଗୀ ଵା ଭଗଵା ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ଵିମୋକ୍ଖାନଂ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ଅଭିଭାଯତନାନଂ ନଵନ୍ନଂ ଅନୁପୁବ୍ବଵିହାରସମାପତ୍ତୀନନ୍ତି ଭଗଵା, ଭାଗୀ ଵା ଭଗଵା ଦସନ୍ନଂ ପଞ୍ଞାଭାଵନାନଂ ଦସନ୍ନଂ କସିଣସମାପତ୍ତୀନଂ ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧିସ୍ସ ଅସୁଭସମାପତ୍ତିଯାତି ଭଗଵା, ଭାଗୀ ଵା ଭଗଵା ଚତୁନ୍ନଂ ସତିପଟ୍ଠାନାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ସମ୍ମପ୍ପଧାନାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଇଦ୍ଧିପାଦାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ବଲାନଂ ସତ୍ତନ୍ନଂ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାନଂ ଅରିଯସ୍ସ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସାତି ଭଗଵା, ଭାଗୀ ଵା ଭଗଵା ଦସନ୍ନଂ ତଥାଗତବଲାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଵେସାରଜ୍ଜାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ପଟିସମ୍ଭିଦାନଂ ଛନ୍ନଂ ଅଭିଞ୍ଞାନଂ ଛନ୍ନଂ ବୁଦ୍ଧଧମ୍ମାନନ୍ତି ଭଗଵା। ଭଗଵାତି ନେତଂ ନାମଂ ମାତରା କତଂ, ନ ପିତରା କତଂ, ନ ଭାତରା କତଂ, ନ ଭଗିନିଯା କତଂ, ନ ମିତ୍ତାମଚ୍ଚେହି କତଂ, ନ ଞାତିସାଲୋହିତେହି କତଂ , ନ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେହି କତଂ, ନ ଦେଵତାହି କତଂ; ଵିମୋକ୍ଖନ୍ତିକମେତଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଭଗଵନ୍ତାନଂ ବୋଧିଯା ମୂଲେ ସହ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣସ୍ସ ପଟିଲାଭା ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି ଯଦିଦଂ ଭଗଵାତି – ଵୀତତଣ୍ହୋ ପୁରାଭେଦାତି ଭଗଵା।

ପୁବ୍ବମନ୍ତମନିସ୍ସିତୋତି ପୁବ୍ବନ୍ତୋ ଵୁଚ୍ଚତି ଅତୀତୋ ଅଦ୍ଧା। ଅତୀତଂ ଅଦ୍ଧାନଂ ଆରବ୍ଭ ତଣ୍ହା ପହୀନା, ଦିଟ୍ଠି ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠା ତଣ୍ହାଯ ପହୀନତ୍ତା, ଦିଟ୍ଠିଯା ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠତ୍ତା। ଏଵମ୍ପି ପୁବ୍ବମନ୍ତମନିସ୍ସିତୋ। ଅଥ ଵା ''ଏଵଂରୂପୋ ଅହୋସିଂ ଅତୀତମଦ୍ଧାନ''ନ୍ତି ତତ୍ଥ ନନ୍ଦିଂ ନ ସମନ୍ନାନେତି, ''ଏଵଂଵେଦନୋ ଅହୋସିଂ… ଏଵଂସଞ୍ଞୋ ଅହୋସିଂ… ଏଵଂସଙ୍ଖାରୋ ଅହୋସିଂ… ଏଵଂଵିଞ୍ଞାଣୋ ଅହୋସିଂ ଅତୀତମଦ୍ଧାନ''ନ୍ତି ତତ୍ଥ ନନ୍ଦିଂ ନ ସମନ୍ନାନେତି। ଏଵମ୍ପି ପୁବ୍ବମନ୍ତମନିସ୍ସିତୋ। ଅଥ ଵା ''ଇତି ମେ ଚକ୍ଖୁ [ଚକ୍ଖୁଂ (ସୀ। କ।)] ଅହୋସି ଅତୀତମଦ୍ଧାନଂ – ଇତି ରୂପା''ତି ତତ୍ଥ ନ ଛନ୍ଦରାଗପଟିବଦ୍ଧଂ ହୋତି ଵିଞ୍ଞାଣଂ, ନ ଛନ୍ଦରାଗପଟିବଦ୍ଧତ୍ତା ଵିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ନ ତଦଭିନନ୍ଦତି; ନ ତଦଭିନନ୍ଦନ୍ତୋ। ଏଵମ୍ପି ପୁବ୍ବମନ୍ତମନିସ୍ସିତୋ। ''ଇତି ମେ ସୋତଂ ଅହୋସି ଅତୀତମଦ୍ଧାନଂ – ଇତି ସଦ୍ଦା''ତି, ''ଇତି ମେ ଘାନଂ ଅହୋସି ଅତୀତମଦ୍ଧାନଂ – ଇତି ଗନ୍ଧା''ତି, ''ଇତି ମେ ଜିଵ୍ହା ଅହୋସି ଅତୀତମଦ୍ଧାନଂ – ଇତି ରସା''ତି, ''ଇତି ମେ କାଯୋ ଅହୋସି ଅତୀତମଦ୍ଧାନଂ – ଇତି ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା''ତି, ''ଇତି ମେ ମନୋ ଅହୋସି ଅତୀତମଦ୍ଧାନଂ – ଇତି ଧମ୍ମା''ତି ତତ୍ଥ ନ ଛନ୍ଦରାଗପଟିବଦ୍ଧଂ ହୋତି ଵିଞ୍ଞାଣଂ, ନ ଛନ୍ଦରାଗପଟିବଦ୍ଧତ୍ତା ଵିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ନ ତଦଭିନନ୍ଦତି; ନ ତଦଭିନନ୍ଦନ୍ତୋ। ଏଵମ୍ପି ପୁବ୍ବମନ୍ତମନିସ୍ସିତୋ। ଅଥ ଵା ଯାନି ତାନି ପୁବ୍ବେ ମାତୁଗାମେନ ସଦ୍ଧିଂ ହସିତଲପିତକୀଳିତାନି ନ ତଦସ୍ସାଦେତି, ନ ତଂ ନିକାମେତି, ନ ଚ ତେନ ଵିତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଏଵମ୍ପି ପୁବ୍ବମନ୍ତମନିସ୍ସିତୋ।

ଵେମଜ୍ଝେ ନୁପସଙ୍ଖେଯ୍ଯୋତି। ଵେମଜ୍ଝଂ ଵୁଚ୍ଚତି ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନୋ ଅଦ୍ଧା। ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅଦ୍ଧାନଂ ଆରବ୍ଭ ତଣ୍ହା ପହୀନା, ଦିଟ୍ଠି ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠା । ତଣ୍ହାଯ ପହୀନତ୍ତା, ଦିଟ୍ଠିଯା ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠତ୍ତା ରତ୍ତୋତି ନୁପସଙ୍ଖେଯ୍ଯୋ, ଦୁଟ୍ଠୋତି ନୁପସଙ୍ଖେଯ୍ଯୋ, ମୂଳ୍ହୋତି ନୁପସଙ୍ଖେଯ୍ଯୋ, ଵିନିବଦ୍ଧୋତି ନୁପସଙ୍ଖେଯ୍ଯୋ, ପରାମଟ୍ଠୋତି ନୁପସଙ୍ଖେଯ୍ଯୋ, ଵିକ୍ଖେପଗତୋତି ନୁପସଙ୍ଖେଯ୍ଯୋ, ଅନିଟ୍ଠଙ୍ଗତୋତି ନୁପସଙ୍ଖେଯ୍ଯୋ, ଥାମଗତୋତି ନୁପସଙ୍ଖେଯ୍ଯୋ; ତେ ଅଭିସଙ୍ଖାରା ପହୀନା; ଅଭିସଙ୍ଖାରାନଂ ପହୀନତ୍ତା ଗତିଯା ନୁପସଙ୍ଖେଯ୍ଯୋ, ନେରଯିକୋତି ଵା ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିକୋତି ଵା ପେତ୍ତିଵିସଯିକୋତି ଵା ମନୁସ୍ସୋତି ଵା ଦେଵୋତି ଵା ରୂପୀତି ଵା ଅରୂପୀତି ଵା ସଞ୍ଞୀତି ଵା ଅସଞ୍ଞୀତି ଵା ନେଵସଞ୍ଞୀନାସଞ୍ଞୀତି ଵା। ସୋ ହେତୁ ନତ୍ଥି ପଚ୍ଚଯୋ ନତ୍ଥି କାରଣଂ ନତ୍ଥି ଯେନ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ଯାତି – ଵେମଜ୍ଝେ ନୁପସଙ୍ଖେଯ୍ଯୋ।

ତସ୍ସ ନତ୍ଥି ପୁରକ୍ଖତନ୍ତି। ତସ୍ସାତି ଅରହତୋ ଖୀଣାସଵସ୍ସ। ପୁରେକ୍ଖାରାତି ଦ୍ଵେ ପୁରେକ୍ଖାରା – ତଣ୍ହାପୁରେକ୍ଖାରୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିପୁରେକ୍ଖାରୋ ଚ…ପେ… ଅଯଂ ତଣ୍ହାପୁରେକ୍ଖାରୋ…ପେ… ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠିପୁରେକ୍ଖାରୋ। ତସ୍ସ ତଣ୍ହାପୁରେକ୍ଖାରୋ ପହୀନୋ, ଦିଟ୍ଠିପୁରେକ୍ଖାରୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠୋ। ତଣ୍ହାପୁରେକ୍ଖାରସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା, ଦିଟ୍ଠିପୁରେକ୍ଖାରସ୍ସ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠତ୍ତା ନ ତଣ୍ହଂ ଵା ଦିଟ୍ଠିଂ ଵା ପୁରତୋ କତ୍ଵା ଚରତି, ନ ତଣ୍ହାଧଜୋ ନ ତଣ୍ହାକେତୁ ନ ତଣ୍ହାଧିପତେଯ୍ଯୋ, ନ ଦିଟ୍ଠିଧଜୋ ନ ଦିଟ୍ଠିକେତୁ ନ ଦିଟ୍ଠାଧିପତେଯ୍ଯୋ, ନ ତଣ୍ହାଯ ଵା ଦିଟ୍ଠିଯା ଵା ପରିଵାରିତୋ ଚରତି। ଏଵମ୍ପି ତସ୍ସ ନତ୍ଥି ପୁରକ୍ଖତଂ। ଅଥ ଵା ''ଏଵଂରୂପୋ ସିଯଂ ଅନାଗତମଦ୍ଧାନ''ନ୍ତି ତତ୍ଥ ନନ୍ଦିଂ ନ ସମନ୍ନାନେତି, ''ଏଵଂଵେଦନୋ ସିଯଂ… ଏଵଂସଞ୍ଞୋ ସିଯଂ… ଏଵଂସଙ୍ଖାରୋ ସିଯଂ… ଏଵଂଵିଞ୍ଞାଣୋ ସିଯଂ ଅନାଗତମଦ୍ଧାନ''ନ୍ତି ତତ୍ଥ ନନ୍ଦିଂ ନ ସମନ୍ନାନେତି। ଏଵମ୍ପି ତସ୍ସ ନତ୍ଥି ପୁରକ୍ଖତଂ। ଅଥ ଵା ''ଇତି ମେ ଚକ୍ଖୁ ସିଯା ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ – ଇତି ରୂପା''ତି ଅପ୍ପଟିଲଦ୍ଧସ୍ସ ପଟିଲାଭାଯ ଚିତ୍ତଂ ନ ପଣିଦହତି, ଚେତସୋ ଅପ୍ପଣିଧାନପ୍ପଚ୍ଚଯା ନ ତଦଭିନନ୍ଦତି; ନ ତଦଭିନନ୍ଦନ୍ତୋ। ଏଵମ୍ପି ତସ୍ସ ନତ୍ଥି ପୁରକ୍ଖତଂ। ''ଇତି ମେ ସୋତଂ ସିଯା ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ – ଇତି ସଦ୍ଦା''ତି, ''ଇତି ମେ ଘାନଂ ସିଯା ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ – ଇତି ଗନ୍ଧା''ତି, ''ଇତି ମେ ଜିଵ୍ହା ସିଯା ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ – ଇତି ରସା''ତି, ''ଇତି ମେ କାଯୋ ସିଯା ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ – ଇତି

ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା’’ତି, ‘‘ଇତି ମେ ମନୋ ସିଯା ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ – ଇତି ଧମ୍ମା’’ତି ଅପ୍ପଟିଲଦ୍ଧସ୍ସ ପଟିଲାଭାଯ ଚିତ୍ତଂ ନ ପଣିଦହତି, ଚେତସୋ ଅପ୍ପଣିଧାନପ୍ପଚ୍ଚଯା ନ ତଦଭିନନ୍ଦତି; ନ ତଦଭିନନ୍ଦନ୍ତୋ। ଏୱମ୍ପି ତସ୍ସ ନତ୍ଥି ପୁରକ୍ଖତଂ। ଅଥ ୱା ‘‘ଇମିନାହଂ ସୀଲେନ ୱା ୱତେନ ୱା ତପେନ ୱା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯେନ ୱା ଦେୱୋ ୱା ଭୱିସ୍ସାମି ଦେୱଞ୍ଞତରୋ’’ତି ୱା ଅପ୍ପଟିଲଦ୍ଧସ୍ସ ପଟିଲାଭାଯ ଚିତ୍ତଂ ନ ପଣିଦହତି, ଚେତସୋ ଅପ୍ପଣିଧାନପ୍ପଚ୍ଚଯା ନ ତଦଭିନନ୍ଦତି; ନ ତଦଭିନନ୍ଦତୋ। ଏୱମ୍ପି ତସ୍ସ ନତ୍ଥି ପୁରକ୍ଖତଂ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ୱୀତତଣ୍ହୋ ପୁରାଭେଦା, [ଇତି ଭଗୱା]

ପୁବ୍ବମନ୍ତମନିସ୍ସିତୋ;

ୱେମଜ୍ଝେ ନୁପସଙ୍ଖେଯ୍ୟୋ,

ତସ୍ସ ନତ୍ଥି ପୁରକ୍ଖତ’’ନ୍ତି।

୮୫।

ଅକ୍କୋଧନୋଅସନ୍ତାସୀ, ଅୱିକତ୍ଥୀ ଅକୁକ୍କୁଚୋ;

ମନ୍ତଭାଣୀ ଅନୁଦ୍ଧତୋ, ସ ୱେ ୱାଚାଯତୋ ମୁନି।

ଅକ୍କୋଧନୋ ଅସନ୍ତାସୀତି। ଅକ୍କୋଧନୋତି ଯଞ୍ହି ଖୋ ୱୁତ୍ତଂ। ଅପି ଚ କୋଧୋ ତାୱ ୱତ୍ତବ୍ବୋ। ଦସହାକାରେହି କୋଧୋ ଜାଯତି – ‘‘ଅନତ୍ଥଂ ମେ ଅଚରୀ’’ତି କୋଧୋ ଜାଯତି, ‘‘ଅନତ୍ଥଂ ମେ ଚରତୀ’’ତି କୋଧୋ ଜାଯତି, ‘‘ଅନତ୍ଥଂ ମେ ଚରିସ୍ସତୀ’’ତି କୋଧୋ ଜାଯତି, ‘‘ପିଯସ୍ସ ମେ ମନାପସ୍ସ ଅନତ୍ଥଂ ଅଚରି… ଅନତ୍ଥଂ ଚରତି… ଅନତ୍ଥଂ ଚରିସ୍ସତୀ’’ତି କୋଧୋ ଜାଯତି, ‘‘ଅପ୍ପିଯସ୍ସ ମେ ଅମନାପସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଅଚରି… ଅତ୍ଥଂ ଚରତି… ଅତ୍ଥଂ ଚରିସ୍ସତୀ’’ତି କୋଧୋ ଜାଯତି, ଅଟ୍ଠାନେ ୱା ପନ କୋଧୋ ଜାଯତି। ଯୋ ଏୱରୂପୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଆଘାତୋ ପଟିଘାତୋ, ପଟିଘଂ ପଟିୱିରୋଧୋ, କୋପୋ ପକୋପୋ ସମ୍ପକୋପୋ, ଦୋସୋ ପଦୋସୋ ସମ୍ପଦୋସୋ, ଚିତ୍ତସ୍ସ ବ୍ୟାପତ୍ତି ମନୋପଦୋସୋ , କୋଧୋ କୁଜ୍ଝନା କୁଜ୍ଝିତତ୍ତଂ, ଦୋସୋ ଦୁସ୍ସନା ଦୁସ୍ସିତତ୍ତଂ, ବ୍ୟାପତ୍ତି ବ୍ୟାପଜ୍ଜନା ବ୍ୟାପଜ୍ଜିତତ୍ତଂ, ୱିରୋଧୋ ପଟିୱିରୋଧୋ ଚଣ୍ଡିକ୍କଂ, ଅସୁରୋପୋ [ଅସ୍ସୁରୋପୋ (ସୀ। କ।)] ଅନତ୍ତମନତା ଚିତ୍ତସ୍ସ – ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି କୋଧୋ।

ଅପି ଚ କୋଧସ୍ସ ଅଧିମତ୍ତପରିତ୍ତତା ୱେଦିତବ୍ବା। ଅତ୍ଥି କଞ୍ଚି [କିଞ୍ଚି (କ।)] କାଲଂ କୋଧୋ ଚିତ୍ତାୱିଲକରଣମତ୍ତୋ ହୋତି, ନ ଚ ତାୱ ମୁଖକୁଲାନୱିକୁଲାନୋ ହୋତି; ଅତ୍ଥି କଞ୍ଚି କାଲଂ କୋଧୋ ମୁଖକୁଲାନୱିକୁଲାନମତ୍ତୋ ହୋତି, ନ ଚ ତାୱ ହନୁସଞ୍ଚୋପନୋ ହୋତି; ଅତ୍ଥି କଞ୍ଚି କାଲଂ କୋଧୋ ହନୁସଞ୍ଚୋପନମତ୍ତୋ ହୋତି, ନ ଚ ତାୱ ଫରୁସୱାଚଂ ନିଚ୍ଛାରଣୋ [ଫରୁସୱାଚନିଚ୍ଛାରଣୋ (ସ୍ୟା।)] ହୋତି; ଅତ୍ଥି କଞ୍ଚି କାଲଂ କୋଧୋ ଫରୁସୱାଚଂ ନିଚ୍ଛାରଣମତ୍ତୋ ହୋତି, ନ ଚ ତାୱ ଦିସାୱିଦିସାନୁୱିଲୋକନୋ ହୋତି; ଅତ୍ଥି କଞ୍ଚି କାଲଂ କୋଧୋ ଦିସାୱିଦିସାନୁୱିଲୋକନମତ୍ତୋ ହୋତି, ନ ଚ ତାୱ ଦଣ୍ଡସତ୍ଥପରାମସନୋ ହୋତି; ଅତ୍ଥି କଞ୍ଚି କାଲଂ କୋଧୋ ଦଣ୍ଡସତ୍ଥପରାମସନମତ୍ତୋ ହୋତି, ନ ଚ ତାୱ ଦଣ୍ଡସତ୍ଥଅବ୍ଭୁକ୍କିରଣୋ ହୋତି; ଅତ୍ଥି କଞ୍ଚି କାଲଂ କୋଧୋ ଦଣ୍ଡସତ୍ଥଅବ୍ଭୁକ୍କିରଣମତ୍ତୋ ହୋତି, ନ ଚ ତାୱ ଦଣ୍ଡସତ୍ଥଅଭିନିପାତନୋ ହୋତି; ଅତ୍ଥି କଞ୍ଚି କାଲଂ କୋଧୋ ଦଣ୍ଡସତ୍ଥଅଭିନିପାତମତ୍ତୋ ହୋତି, ନ ଚ ତାୱ ଛିନ୍ନୱିଚ୍ଛିନ୍ନକରଣୋ ହୋତି; ଅତ୍ଥି କଞ୍ଚି କାଲଂ କୋଧୋ ଛିନ୍ନୱିଚ୍ଛିନ୍ନକରଣମତ୍ତୋ ହୋତି, ନ ଚ ତାୱ ସମ୍ଭଞ୍ଜନପଲିଭଞ୍ଜନୋ ହୋତି; ଅତ୍ଥି କଞ୍ଚି କାଲଂ କୋଧୋ ସମ୍ଭଞ୍ଜନପଲିଭଞ୍ଜନମତ୍ତୋ ହୋତି, ନ ଚ ତାୱ ଅଙ୍ଗମଙ୍ଗଅପକଡ୍ଢନୋ ହୋତି; ଅତ୍ଥି କଞ୍ଚି କାଲଂ କୋଧୋ ଅଙ୍ଗମଙ୍ଗଅପକଡ୍ଢନମତ୍ତୋ ହୋତି, ନ ଚ ତାୱ ଜୀୱିତାୱୋରୋପନୋ [ଜୀୱିତପନାସନୋ (ସ୍ୟା।)] ହୋତି; ଅତ୍ଥି କଞ୍ଚି କାଲଂ କୋଧୋ ଜୀୱିତାୱୋରୋପନମତ୍ତୋ ହୋତି, ନ ଚ ତାୱ ସବ୍ବଚାଗପରିଚ୍ଚାଗାଯ ସଣ୍ଠିତୋ ହୋତି। ଯତୋ କୋଧୋ ପରପୁଗ୍ଗଲଂ ଘାତେତ୍ୱା ଅତ୍ତାନଂ ଘାତେତି, ଏତ୍ତାୱତା କୋଧୋ ପରମୁସ୍ସଦଗତୋ ପରମୱେପୁଲ୍ଲପ୍ପତ୍ତୋ ହୋତି। ଯସ୍ସ ସୋ କୋଧୋ ପହୀନୋ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନୋ ୱୂପସନ୍ତୋ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧୋ ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକୋ ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢୋ, ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଅକ୍କୋଧନୋ। କୋଧସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ଅକ୍କୋଧନୋ, କୋଧୱତ୍ଥୁସ୍ସ ପରିଞ୍ଞାତତ୍ତା ଅକ୍କୋଧନୋ, କୋଧହେତୁସ୍ସ ଉପଚ୍ଛିନ୍ନତ୍ତା ଅକ୍କୋଧନୋତି – ଅକ୍କୋଧନୋ।

ଅସନ୍ତାସୀତି ଇଧେକଚ୍ଚୋ ତାସୀ ହୋତି ଉତ୍ତାସୀ ପରିତ୍ତାସୀ, ସୋ ତସତି ନ ଉତ୍ତସତି ପରିତ୍ତସତି ଭାଯତି ସନ୍ତାସଂ ଆପଜ୍ଜତି। କୁଲଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ଗଣଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ଆୱାସଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ଲାଭଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ଯସଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ପସଂସଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ସୁଖଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ଚୀୱରଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ପିଣ୍ଡପାତଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ସେନାସନଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ଗିଲାନୁପଟ୍ଠାକଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ଅପ୍ପଞ୍ଞାତୋମ୍ହୀତି ତସତି ଉତ୍ତସତି ପରିତ୍ତସତି ଭାଯତି ସନ୍ତାସଂ ଆପଜ୍ଜତି।

ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ଅସନ୍ତାସୀ ହୋତି ଅନୁତ୍ତାସୀ ଅପରିତ୍ତାସୀ; ସୋ ନ ତସତି ନ ଉତ୍ତସତି ନ ପରିତ୍ତସତି ନ ଭାଯତି ନ ସନ୍ତାସଂ ଆପଜ୍ଜତି। କୁଲଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ଗଣଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ଆୱାସଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ଲାଭଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ଯସଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ପସଂସଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ସୁଖଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ଚୀୱରଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ପିଣ୍ଡପାତଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ସେନାସନଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ଗିଲାନୁପଟ୍ଠାକଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ଅପ୍ପଞ୍ଞାତୋମ୍ହୀତି ନ ତସତି ନ ଉତ୍ତସତି ନ ପରିତ୍ତସତି ନ ଭାଯତି ନ ସନ୍ତାସଂ ଆପଜ୍ଜତୀତି – ଅକ୍କୋଧନୋ ଅସନ୍ତାସୀ।

ଅୱିକତ୍ଥୀ ଅକୁକ୍କୁଚୋତି। ଇଧେକଚ୍ଚୋ କତ୍ଥୀ ହୋତି ୱିକତ୍ଥୀ, ସୋ କତ୍ଥତି ୱିକତ୍ଥତି – ଅହମସ୍ମି ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋତି ୱା ୱତସମ୍ପନ୍ନୋତି ୱା ସୀଲବ୍ବତସମ୍ପନ୍ନୋତି ୱା ଜାତିଯା ୱା ଗୋତ୍ତେନ ୱା କୋଲପୁତ୍ତିଯେନ ୱା ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାଯ ୱା ଧନେନ ୱା ଅଜ୍ଝେନେନ ୱା କମ୍ମାଯତନେନ ୱା ସିପ୍ପାଯତନେନ ୱା ୱିଜ୍ଜାଟ୍ଠାନେନ ୱା ସୁତେନ ୱା ପଟିଭାନେନ ୱା ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ୱା ୱତ୍ଥୁନା। ଉଚ୍ଚା କୁଲା ପବ୍ବଜିତୋତି ୱା ମହାକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋତି ୱା, ମହାଭୋଗକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋତି ୱା ଉଳାରଭୋଗକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋତି ୱା, ଞାତୋ ଯସସ୍ସୀ ଗହଟ୍ଠପବ୍ବଜିତାନନ୍ତି ୱା, ଲାଭିମ୍ହି ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନନ୍ତି ୱା, ସୁତ୍ତନ୍ତିକୋତି ୱା ୱିନଯଧରୋତି ୱା ଧମ୍ମକଥିକୋତି ୱା, ଆରଞ୍ଞିକୋତି ୱା ପିଣ୍ଡପାତିକୋତି ୱା ପଂସୁକୂଲିକୋତି ୱା ତେଚୀୱରିକୋତି ୱା, ସପଦାନଚାରିକୋତି ୱା ଖଲୁପଚ୍ଛାଭତ୍ତିକୋତି ୱା ନେସଜ୍ଜିକୋତି ୱା ଯଥାସନ୍ଥତିକୋତି ୱା, ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଲାଭୀତି ୱା ଦୁତିଯସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଲାଭୀତି ୱା ତତିଯସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଲାଭୀତି ୱା ଚତୁତ୍ଥସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଲାଭୀତି ୱା, ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଯା… ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଯା… ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଯା… ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ଲାଭୀତି ୱା କତ୍ଥତି ୱିକତ୍ଥତି। ଏୱଂ ନ କତ୍ଥତି ନ ୱିକତ୍ଥତି, କତ୍ଥନା ୱିକତ୍ଥନା ଆରତୋ ୱିରତୋ ପଟିୱିରତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିଯାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରତୀତି – ଅୱିକତ୍ଥୀ।

ଅକୁକ୍କୁଚୋତି। କୁକ୍କୁଚ୍ଚନ୍ତି ହତ୍ଥକୁକ୍କୁଚ୍ଚମ୍ପି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ, ପାଦକୁକ୍କୁଚ୍ଚମ୍ପି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ, ହତ୍ଥପାଦକୁକ୍କୁଚ୍ଚମ୍ପି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ, ଅକପ୍ପିଯେ କପ୍ପିଯସଞ୍ଞିତା କପ୍ପିଯେ ଅକପ୍ପିଯସଞ୍ଞିତା, ୱିକାଲେ କାଲସଞ୍ଞିତା କାଲେ ୱିକାଲସଞ୍ଞିତା, ଅୱଜ୍ଜେ ୱଜ୍ଜସଞ୍ଞିତା ୱଜ୍ଜେ ଅୱଜ୍ଜସଞ୍ଞିତା; ଯଂ ଏୱରୂପଂ କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ କୁକ୍କୁଚ୍ଚାଯନା କୁକ୍କୁଚ୍ଚାଯିତତ୍ତଂ ଚେତସୋ ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ମନୋୱିଲେଖୋ – ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ।

ଅପି ଚ ଦ୍ୱୀହି କାରଣେହି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଚେତସୋ ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ମନୋୱିଲେଖୋ କତତ୍ତା ଚ ଅକତତ୍ତା ଚ। କଥଂ କତତ୍ତା ଚ ଅକତତ୍ତା ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଚେତସୋ ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ମନୋୱିଲେଖୋ? ''କତଂ ମେ କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ଅକତଂ ମେ କାଯସୁଚରିତ''ନ୍ତିଉପ୍ପଜ୍ଜତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଚେତସୋ ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ମନୋୱିଲେଖୋ; ''କତଂ ମେ ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ଅକତଂ ମେ ୱଚୀସୁଚରିତଂ… କତଂ ମେ ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ଅକତଂ ମେ ମନୋସୁଚରିତ''ନ୍ତି – ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଚେତସୋ ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ମନୋୱିଲେଖୋ; ''କତୋ ମେ ପାଣାତିପାତୋ, ଅକତା ମେ ପାଣାତିପାତା ୱେରମଣୀ''ତି – ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଚେତସୋ ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ମନୋୱିଲେଖୋ; ''କତଂ ମେ ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ , ଅକତା ମେ ଅଦିନ୍ନାଦାନା ୱେରମଣୀ''ତି – ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଚେତସୋ ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ମନୋୱିଲେଖୋ; ''କତୋ ମେ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରୋ, ଅକତା ମେ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ୱେରମଣୀ''ତି – ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଚେତସୋ ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ମନୋୱିଲେଖୋ; ''କତୋ ମେ ମୁସାୱାଦୋ, ଅକତା ମେ ମୁସାୱାଦା ୱେରମଣୀ''ତି… ''କତା ମେ ପିସୁଣା ୱାଚା, ଅକତା ମେ ପିସୁଣାଯ ୱାଚାଯ ୱେରମଣୀ''ତି… ''କତା ମେ ଫରୁସା ୱାଚା, ଅକତା ମେ ଫରୁସାଯ ୱାଚାଯ ୱେରମଣୀ''ତି… ''କତୋ ମେ ସମ୍ଫପ୍ପଲାପୋ, ଅକତା ମେ ସମ୍ଫପ୍ପଲାପା ୱେରମଣୀ''ତି… ''କତା ମେ ଅଭିଜ୍ଝା, ଅକତା ମେ ଅନଭିଜ୍ଝା''ତି… ''କତୋ ମେ ବ୍ୟାପାଦୋ, ଅକତୋ ମେ ଅବ୍ୟାପାଦୋ''ତି… ''କତା ମେ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି, ଅକତା ମେ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠୀ''ତି – ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଚେତସୋ ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ମନୋୱିଲେଖୋ। ଏୱଂ କତତ୍ତା ଚ ଅକତତ୍ତା ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଚେତସୋ ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ମନୋୱିଲେଖୋ।

ଅଥ ୱା ''ସୀଲେସୁମ୍ହି ନ ପରିପୂରକାରୀ''ତି – ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଚେତସୋ ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ମନୋୱିଲେଖୋ; ''ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁମ୍ହି ଅଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରୋ''ତି… ''ଭୋଜନେ ଅମତ୍ତଞ୍ଞୁମ୍ହୀ''ତି… ''ଜାଗରିଯଂ ଅନନୁଯୁତ୍ତୋମ୍ହୀ''ତି… ''ନ ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞେନ ସମନ୍ନାଗତୋମ୍ହୀ''ତି… ''ଅଭାୱିତା ମେ ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା''ତି… ''ଅଭାୱିତା ମେ ଚତ୍ତାରୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନା''ତି… ''ଅଭାୱିତା ମେ ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦା''ତି… ''ଅଭାୱିତାନି ମେ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନୀ''ତି… ''ଅଭାୱିତାନି ମେ ପଞ୍ଚ ବଲାନୀ''ତି… ''ଅଭାୱିତା ମେ ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା''ତି… ''ଅଭାୱିତୋ ମେ ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ

ମଗ୍ଗୋ’’ତି… ‘‘ଦୁକ୍ଖଂ ମେ ଅପରିଞ୍ଞାତ’’ନ୍ତି… ‘‘ସମୁଦଯୋ ମେ ଅପ୍ପହୀନୋ’’ତି… ‘‘ମଗ୍ଗୋ ମେ ଅଭାୱିତୋ’’ତି… ‘‘ନିରୋଧୋ ମେ ଅସଚ୍ଛିକତୋ’’ତି – ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଚେତସୋ ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ମନୋୱିଲେଖୋ। ଯସ୍ସେତଂ କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ପହୀନଂ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନଂ ୱୂପସନ୍ତଂ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧଂ ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକଂ ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢଂ, ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଅକୁକ୍କୁଚ୍ଚୋତି – ଅୱିକତ୍ଥୀ ଅକୁକ୍କୁଚୋ।

ମନ୍ତଭାଣୀ ଅନୁଦ୍ଧତୋତି। ମନ୍ତା ୱୁଚ୍ଚତି ପଞ୍ଞା। ଯା ପଞ୍ଞା ପଜାନନା…ପେ… ଅମୋହୋ ଧମ୍ମୱିଚଯୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି। ମନ୍ତାଯ ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ୱାଚଂ ଭାସତି ବହୁମ୍ପି କଥେନ୍ତୋ ବହୁମ୍ପି ଭଣନ୍ତୋ ବହୁମ୍ପି ଦୀପଯନ୍ତୋ ବହୁମ୍ପି ୱୋହରନ୍ତୋ। ଦୁକ୍କଥିତଂ ଦୁବ୍ଭଣିତଂ ଦୁଲ୍ଲପିତଂ ଦୁରୁତ୍ତଂ ଦୁବ୍ଭାସିତଂ ୱାଚଂ ନ ଭାସତୀତି – ମନ୍ତଭାଣୀ। ଅନୁଦ୍ଧତୋତି। ତତ୍ଥ କତମଂ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ? ଯଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ଅୱୂପସମୋ ଚେତସୋ ୱିକ୍ଖେପୋ ଭନ୍ତତ୍ତଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ – ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ। ଯସ୍ସେତଂ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ପହୀନଂ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନଂ ୱୂପସନ୍ତଂ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧଂ ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକଂ ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢଂ, ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଅନୁଦ୍ଧତୋତି – ମନ୍ତଭାଣୀ ଅନୁଦ୍ଧତୋ।

ସ ୱେ ୱାଚାଯତୋ ମୁନୀତି। ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ମୁସାୱାଦଂ ପହାଯ ମୁସାୱାଦା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି ସଚ୍ଚୱାଦୀ ସଚ୍ଚସନ୍ଧୋ ଥେତୋ ପଚ୍ଚଯିକୋ ଅୱିସଂୱାଦକୋ ଲୋକସ୍ସ। ପିସୁଣଂ ୱାଚଂ ପହାଯ ପିସୁଣାଯ ୱାଚାଯ ପଟିୱିରତୋ ହୋତି – ଇତୋ ସୁତ୍ୱା ନ ଅମୁତ୍ର ଅକ୍ଖାତା ଇମେସଂ ଭେଦାଯ, ଅମୁତ୍ର ୱା ସୁତ୍ୱା ନ ଇମେସଂ ଅକ୍ଖାତା ଅମୂସଂ ଭେଦାଯ। ଇତି ଭିନ୍ନାନଂ ୱା ସନ୍ଧାତା, ସହିତାନଂ ୱା ଅନୁପ୍ପଦାତା, ସମଗ୍ଗାରାମୋ ସମଗ୍ଗରତୋ ସମଗ୍ଗନନ୍ଦୀ ସମଗ୍ଗକରଣିଂ ୱାଚଂ ଭାସିତା ହୋତି। ଫରୁସଂ ୱାଚଂ ପହାଯ ଫରୁସାଯ ୱାଚାଯ ପଟିୱିରତୋ ହୋତି – ଯା ସା ୱାଚା ନେଲା କଣ୍ଣସୁଖା ପେମନୀଯା ହଦଯଙ୍ଗମା ପୋରୀ ବହୁଜନକନ୍ତା ବହୁଜନମନାପା ତଥାରୂପିଂ ୱାଚଂ ଭାସିତା ହୋତି। ସମ୍ଫପ୍ପଲାପଂ ପହାଯ ସମ୍ଫପ୍ପଲାପା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି – କାଲୱାଦୀ ଭୂତୱାଦୀ ଅତ୍ଥୱାଦୀ ଧମ୍ମୱାଦୀ ୱିନଯୱାଦୀ ନିଧାନୱତିଂ ୱାଚଂ ଭାସିତା ହୋତି କାଲେନ ସାପଦେସଂ ପରିଯନ୍ତୱତିଂ ଅତ୍ଥସଂହିତଂ। ଚତୂହି ୱଚୀସୁଚରିତେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଚତୁଦ୍ଦୋସାପଗତଂ ୱାଚଂ ଭାସତି, ବାତ୍ତିଂସାଯ ତିରଚ୍ଛାନକଥାଯ ଆରତୋ ଅସ୍ସ ୱିରତୋ ପଟିୱିରତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିଯାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରତି।

ଦସ କଥାୱତ୍ଥୂନି କଥେସି, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ଅପ୍ପିଚ୍ଛକଥଂ କଥେତି, ସନ୍ତୁଟ୍ଠିକଥଂ କଥେତି, ପୱିୱେକକଥଂ… ଅସଂସଗ୍ଗକଥଂ… ୱୀରିଯାରମ୍ଭକଥଂ… ସୀଲକଥଂ… ସମାଧିକଥଂ… ପଞ୍ଞାକଥଂ… ୱିମୁତ୍ତିକଥଂ … ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନକଥଂ… ସତିପଟ୍ଠାନକଥଂ… ସମ୍ମପ୍ପଧାନକଥଂ… ଇଦ୍ଧିପାଦକଥଂ… ଇନ୍ଦ୍ରିଯକଥଂ… ବଲକଥଂ… ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗକଥଂ… ମଗ୍ଗକଥଂ… ଫଲକଥଂ… ନିବ୍ବାନକଥଂ କଥେତି। ୱାଚାଯତୋତି ଯତ୍ତୋ ପରିଯତ୍ତୋ ଗୁତ୍ତୋ ଗୋପିତୋ ରକ୍ଖିତୋ ୱୂପସନ୍ତୋ। ମୁନୀତି। ମୋନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଞାଣଂ। ଯା ପଞ୍ଞା ପଜାନନା…ପେ… ଅମୋହୋ ଧମ୍ମୱିଚଯୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ସଙ୍ଗଜାଲମତିଚ୍ଚ ସୋ ମୁନୀତି – ସ ୱେ ୱାଚାଯତୋ ମୁନି।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଅକ୍କୋଧନୋ ଅସନ୍ତାସୀ, ଅୱିକତ୍ଥୀ ଅକୁକ୍କୁଚୋ;

ମନ୍ତଭାଣୀ ଅନୁଦ୍ଧତୋ, ସ ୱେ ୱାଚାଯତୋ ମୁନୀ’’ତି।

୮୬।

ନିରାସତ୍ତିଅନାଗତେ, ଅତୀତଂ ନାନୁସୋଚତି;

ୱିୱେକଦସ୍ସୀ ଫସ୍ସେସୁ, ଦିଟ୍ଠୀସୁ ଚ ନ ନୀଯତି।

ନିରାସତ୍ତି ଅନାଗତେତି। ଆସତ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ଯସ୍ସେସା ଆସତ୍ତି ତଣ୍ହା ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ୱୂପସନ୍ତା ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧା ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକା ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢାତି। ଏୱମ୍ପି ନିରାସତ୍ତି ଅନାଗତେ। ଅଥ ୱା ‘‘ଏୱଂରୂପୋ ସିଯଂ ଅନାଗତମଦ୍ଧାନ’’ନ୍ତି ତତ୍ଥ ନନ୍ଦିଂ ନ ସମନ୍ନାନେତି, ‘‘ଏୱଂୱେଦନୋ ସିଯଂ… ଏୱଂସଞ୍ଞୋ ସିଯଂ… ଏୱଂସଙ୍ଖାରୋ ସିଯଂ… ଏୱଂୱିଞ୍ଞାଣୋ ସିଯଂ ଅନାଗତମଦ୍ଧାନ’’ନ୍ତି ତତ୍ଥ ନନ୍ଦିଂ ନ ସମନ୍ନାନେତି। ଏୱମ୍ପି ନିରାସତ୍ତି ଅନାଗତେ। ଅଥ ୱା ‘‘ଇତି ମେ ଚକ୍ଖୁ ସିଯା ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ – ଇତି ରୂପା’’ତି ଅପ୍ପଟିଲଦ୍ଧସ୍ସ ପଟିଲାଭାଯ ଚିତ୍ତଂ ନ ପଣିଦହତି , ଚେତସୋ ଅପ୍ପଣିଧାନପ୍ପଚ୍ଚଯା ନ ତଦଭିନନ୍ଦତି; ନ ତଦଭିନନ୍ଦନ୍ତୋ। ଏୱମ୍ପି ନିରାସତ୍ତି ଅନାଗତେ। ‘‘ଇତି ମେ ସୋତଂ ସିଯା ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ – ଇତି ସଦ୍ଦା’’ତି…ପେ… ‘‘ଇତି ମେ ମନୋ ସିଯା ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ – ଇତି ଧମ୍ମା’’ତି ଅପ୍ପଟିଲଦ୍ଧସ୍ସ

ପଟିଲାଭାଯ ଚିତ୍ତଂ ନ ପଣିଦହତି, ଚେତସୋ ଅପ୍ପଣିଧାନପ୍ପଚ୍ଚଯା ନ ତଦଭିନନ୍ଦତି; ନ ତଦଭିନନ୍ଦନ୍ତୋ। ଏୱମ୍ପି ନିରାସତ୍ତି ଅନାଗତେ। ଅଥ ୱା "ଇମିନାହଂ ସୀଲେନ ୱା ୱତେନ ୱା ତପେନ ୱା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯେନ ୱା ଦେୱୋ ୱା ଭୱିସ୍ସାମି ଦେୱଞ୍ଞତରୋ ୱା"ତି ଅପ୍ପଟିଲଦ୍ଧସ୍ସ ପଟିଲାଭାଯ ଚିତ୍ତଂ ନ ପଣିଦହତି, ଚେତସୋ ଅପ୍ପଣିଧାନପ୍ପଚ୍ଚଯା ନ ତଦଭିନନ୍ଦତି; ନ ତଦଭିନନ୍ଦନ୍ତୋ। ଏୱମ୍ପି ନିରାସତ୍ତି ଅନାଗତେ।

ଅତୀତଂ ନାନୁସୋଚତୀତି। ୱିପରିଣତଂ ୱା ୱତ୍ଥୁଂ ନ ସୋଚତି, ୱିପରିଣତସ୍ମିଂ ୱା ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ନ ସୋଚତି, "ଚକ୍ଖୁ ମେ ୱିପରିଣତ"ନ୍ତି ନ ସୋଚତି, "ସୋତଂ ମେ… ଘାନଂ ମେ… ଜିୱ୍ହା ମେ… କାଯୋ ମେ… ରୂପା ମେ… ସଦ୍ଦା ମେ… ଗନ୍ଧା ମେ… ରସା ମେ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ମେ… କୁଲଂ ମେ… ଗଣୋ ମେ… ଆୱାସୋ ମେ… ଲାଭୋ ମେ… ଯସୋ ମେ… ପସଂସା ମେ… ସୁଖଂ ମେ… ଚୀୱରଂ ମେ… ପିଣ୍ଡପାତୋ ମେ… ସେନାସନଂ ମେ… ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରୋ ମେ… ମାତା ମେ… ପିତା ମେ… ଭାତା ମେ… ଭଗିନୀ ମେ… ପୁତ୍ତୋ ମେ… ଧୀତା ମେ… ମିତ୍ତା ମେ… ଅମଚ୍ଚା ମେ… ଞାତକା ମେ… ସାଲୋହିତା ମେ ୱିପରିଣତା"ତି ନ ସୋଚତି ନ କିଲମତି ନ ପରିଦେୱତି ନ ଉରତ୍ତାଳିଂ କନ୍ଦତି ନ ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜତୀତି – ଅତୀତଂ ନାନୁସୋଚତି।

ୱିୱେକଦସ୍ସୀଫସ୍ସେସୂତି। ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସୋ ସୋତସମ୍ଫସ୍ସୋ ଘାନସମ୍ଫସ୍ସୋ ଜିୱ୍ହାସମ୍ଫସ୍ସୋ କାଯସମ୍ଫସ୍ସୋ ମନୋସମ୍ଫସ୍ସୋ, ଅଧିୱଚନସମ୍ଫସ୍ସୋ ପଟିଘସମ୍ଫସ୍ସୋ, ସୁଖୱେଦନୀଯୋ ଫସ୍ସୋ ଦୁକ୍ଖୱେଦନୀଯୋ ଫସ୍ସୋ ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖୱେଦନୀଯୋ ଫସ୍ସୋ, କୁସଲୋ ଫସ୍ସୋ ଅକୁସଲୋ ଫସ୍ସୋ ଅବ୍ୟାକତୋ ଫସ୍ସୋ, କାମାୱଚରୋ ଫସ୍ସୋ ରୂପାୱଚରୋ ଫସ୍ସୋ ଅରୂପାୱଚରୋ ଫସ୍ସୋ, ସୁଞ୍ଞତୋ ଫସ୍ସୋ ଅନିମିତ୍ତୋ ଫସ୍ସୋ ଅପ୍ପଣିହିତୋ ଫସ୍ସୋ, ଲୋକିଯୋ ଫସ୍ସୋ ଲୋକୁତ୍ତରୋ ଫସ୍ସୋ, ଅତୀତୋ ଫସ୍ସୋ ଅନାଗତୋ ଫସ୍ସୋ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନୋ ଫସ୍ସୋ; ଯୋ ଏୱରୂପୋ ଫସ୍ସୋ ଫୁସନା ସମ୍ଫୁସନା ସମ୍ଫୁସିତତ୍ତଂ – ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଫସ୍ସୋ।

ୱିୱେକଦସ୍ସୀ ଫସ୍ସେସୂତି। ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ପସ୍ସତି ଅତ୍ତେନ ୱା ଅତ୍ତନିଯେନ ୱା ନିଚ୍ଚେନ ୱା ଧୁୱେନ ୱା ସସ୍ସତେନ ୱା ଅୱିପରିଣାମଧମ୍ମେନ ୱା, ସୋତସମ୍ଫସ୍ସଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ପସ୍ସତି… ଘାନସମ୍ଫସ୍ସଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ପସ୍ସତି… ଜିୱ୍ହାସମ୍ଫସ୍ସଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ପସ୍ସତି… କାଯସମ୍ଫସ୍ସଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ପସ୍ସତି… ମନୋସମ୍ଫସ୍ସଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ପସ୍ସତି… ଅଧିୱଚନସମ୍ଫସ୍ସଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ପସ୍ସତି… ପଟିଘସମ୍ଫସ୍ସଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ପସ୍ସତି… ସୁଖୱେଦନୀଯଂ ଫସ୍ସଂ… ଦୁକ୍ଖୱେଦନୀଯଂ ଫସ୍ସଂ… ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖୱେଦନୀଯଂ ଫସ୍ସଂ… କୁସଲଂ ଫସ୍ସଂ… ଅକୁସଲଂ ଫସ୍ସଂ… ଅବ୍ୟାକତଂ ଫସ୍ସଂ… କାମାୱଚରଂ ଫସ୍ସଂ… ରୂପାୱଚରଂ ଫସ୍ସଂ… ଅରୂପାୱଚରଂ ଫସ୍ସଂ… ଲୋକିଯଂ ଫସ୍ସଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ପସ୍ସତି ଅତ୍ତେନ ୱା ଅତ୍ତନିଯେନ ୱା ନିଚ୍ଚେନ ୱା ଧୁୱେନ ୱା ସସ୍ସତେନ ୱା ଅୱିପରିଣାମଧମ୍ମେନ ୱା।

ଅଥ ୱା ଅତୀତଂ ଫସ୍ସଂ ଅନାଗତେହି ଚ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେହି ଚ ଫସ୍ସେହି ୱିୱିତ୍ତଂ ପସ୍ସତି, ଅନାଗତଂ ଫସ୍ସଂ ଅତୀତେହି ଚ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେହି ଚ ଫସ୍ସେହି ୱିୱିତ୍ତଂ ପସ୍ସତି, ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଫସ୍ସଂ ଅତୀତେହି ଚ ଅନାଗତେହି ଚ ଫସ୍ସେହି ୱିୱିତ୍ତଂ ପସ୍ସତି। ଅଥ ୱା ଯେ ତେ ଫସ୍ସା ଅରିଯା ଅନାସୱା ଲୋକୁତ୍ତରା ସୁଞ୍ଞତପଟିସଞ୍ଞୁତ୍ତା, ତେ ଫସ୍ସେ ୱିୱିତ୍ତେ ପସ୍ସତି ରାଗେନ ଦୋସେନ ମୋହେନ କୋଧେନ ଉପନାହେନ ମକ୍ଖେନ ପଳାସେନ ଇସ୍ସାଯ ମଚ୍ଛରିଯେନ ମାଯାଯ ସାଠେଯ୍ୟେନ ଥମ୍ଭେନ ସାରମ୍ଭେନ ମାନେନ ଅତିମାନେନ ମଦେନ ପମାଦେନ ସବ୍ବକିଲେସେହି ସବ୍ବଦୁଚ୍ଚରିତେହି ସବ୍ବଦରଥେହି ସବ୍ବପରିଳାହେହି ସବ୍ବସନ୍ତାପେହି ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରେହି ୱିୱିତ୍ତେ ପସ୍ସତୀତି – ୱିୱେକଦସ୍ସୀ ଫସ୍ସେସୁ।

ଦିଟ୍ଠୀସୁ ଚ ନ ନୀଯତୀତି। ତସ୍ସ ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତାନି ପହୀନାନି ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନାନି ୱୂପସନ୍ତାନି ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧାନି ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକାନି ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢାନି। ସୋ ଦିଟ୍ଠିଯା ନ ଯାଯତି ନ ନୀଯତି ନ ୱୁଯ୍ହତି ନ ସଂହରୀଯତି; ନପି ତଂ ଦିଟ୍ଠିଗତଂ ସାରତୋ ପଚ୍ଚେତି ନ ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛତୀତି – ଦିଟ୍ଠୀସୁ ଚ ନ ନୀଯତି।

ତେନାହ ଭଗୱା –

"ନିରାସତ୍ତି ଅନାଗତେ, ଅତୀତଂ ନାନୁସୋଚତି;

ୱିୱେକଦସ୍ସୀ ଫସ୍ସେସୁ, ଦିଟ୍ଠୀସୁ ଚ ନ ନୀଯତୀ"ତି।

୮୭।

ପତିଲୀନୋ ଅକୁହକୋ, ଅପିହାଲୁ ଅମଚ୍ଛରୀ;

ଅପ୍ପଗବ୍ଭୋ ଅଜେଗୁଚ୍ଛୋ, ପେସୁଣେୟ୍ୟେ ଚ ନୋ ୟୁତୋ।

ପତିଲୀନୋ ଅକୁହକୋତି। ପତିଲୀନୋତି ରାଗସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ପତିଲୀନୋ, ଦୋସସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ପତିଲୀନୋ, ମୋହସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ପତିଲୀନୋ, କୋଧସ୍ସ… ଉପନାହସ୍ସ … ମକ୍ଖସ୍ସ… ପଳାସସ୍ସ… ଇସ୍ସାୟ… ମଚ୍ଛରିୟସ୍ସ…ପେ… ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରାନଂ ପହୀନତ୍ତା ପତିଲୀନୋ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପତିଲୀନୋ ହୋତି? ଇମସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅସ୍ମିମାନୋ ପହୀନୋ ହୋତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲୋ ତାଲାୱତ୍ଥୁକତୋ ଅନଭାୱଂକତୋ ଆୟତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମୋ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପତିଲୀନୋ ହୋତୀ''ତି – ପତିଲୀନୋ।

ଅକୁହକୋତି ତୀଣି କୁହନୱତ୍ଥୂନି – ପଚ୍ଚୟପଟିସେୱନସଙ୍ଖାତଂ କୁହନୱତ୍ଥୁ, ଇରିୟାପଥସଙ୍ଖାତଂ କୁହନୱତ୍ଥୁ, ସାମନ୍ତଜପ୍ପନସଙ୍ଖାତଂ କୁହନୱତ୍ଥୁ।

କତମଂ ପଚ୍ଚୟପଟିସେୱନସଙ୍ଖାତଂ କୁହନୱତ୍ଥୁ? ଇଧ ଗହପତିକା ଭିକ୍ଖୁଂ ନିମନ୍ତେନ୍ତି ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରେହି। ସୋ ପାପିଚ୍ଛୋ ଇଚ୍ଛାପକତୋ ଅତ୍ଥିକୋ ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନଂ ଭିୟ୍ୟୋକମ୍ୟତଂ ଉପାଦାୟ ଚୀୱରଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାତି, ପିଣ୍ଡପାତଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାତି, ସେନାସନଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାତି, ଗିଲାନପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାତି। ସୋ ଏୱମାହ – ''କିଂ ସମଣସ୍ସ ମହଗ୍ଘେନ ଚୀୱରେନ! ଏତଂ ସାରୁପ୍ପଂ ୟଂ ସମଣୋ ସୁସାନା ୱା ସଙ୍କାରକୂଟା ୱା ପାପଣିକା ୱା ନନ୍ତକାନି ଉଚ୍ଚିନିତ୍ୱା ସଙ୍ଘାଟିଂ କତ୍ୱା ଧାରେୟ୍ୟ। କିଂ ସମଣସ୍ସ ମହଗ୍ଘେନ ପିଣ୍ଡପାତେନ ! ଏତଂ ସାରୁପ୍ପଂ ୟଂ ସମଣୋ ଉଞ୍ଛାଚରିୟାୟ ପିଣ୍ଡିୟାଲୋପେନ ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେୟ୍ୟ। କିଂ ସମଣସ୍ସ ମହଗ୍ଘେନ ସେନାସନେନ! ଏତଂ ସାରୁପ୍ପଂ ୟଂ ସମଣୋ ରୁକ୍ଖମୂଲିକୋ ୱା ଅସ୍ସ ସୋସାନିକୋ ୱା ଅବ୍ଭୋକାସିକୋ ୱା। କିଂ ସମଣସ୍ସ ମହଗ୍ଘେନ ଗିଲାନପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରେନ! ଏତଂ ସାରୁପ୍ପଂ ୟଂ ସମଣୋ ପୂତିମୁତ୍ତେନ ୱା ହରିତକୀଖଣ୍ଡେନ ୱା ଓସଧଂ କରେୟ୍ୟା''ତି। ତଦୁପାଦାୟ ଲୂଖଂ ଚୀୱରଂ ଧାରେତି, ଲୂଖଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜତି, ଲୂଖଂ ସେନାସନଂ ପଟିସେୱତି , ଲୂଖଂ ଗିଲାନପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ ପଟିସେୱତି। ତମେନଂ ଗହପତିକା ଏୱଂ ଜାନନ୍ତି – ''ଅୟଂ ସମଣୋ ଅପ୍ପିଚ୍ଛୋ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ପୱିୱିତ୍ତୋ ଅସଂସଟ୍ଠୋ ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟୋ ଧୁତୱାଦୋ''ତି ଭିୟ୍ୟୋ ଭିୟ୍ୟୋ ନିମନ୍ତେନ୍ତି ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରେହି। ସୋ ଏୱମାହ – ''ତିଣ୍ଣଂ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱା ସଦ୍ଧୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ବହୁଂ ପୁଞ୍ଞଂ ପସୱତି। ସଦ୍ଧାୟ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱା ସଦ୍ଧୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ବହୁଂ ପୁଞ୍ଞଂ ପସୱତି, ଦେୟ୍ୟଧମ୍ମସ୍ସ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱା ସଦ୍ଧୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ବହୁଂ ପୁଞ୍ଞଂ ପସୱତି, ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟାନଂ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱା ସଦ୍ଧୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ବହୁଂ ପୁଞ୍ଞଂ ପସୱତି। 'ତୁମ୍ହାକଞ୍ଚେୱାୟଂ ସଦ୍ଧା ଅତ୍ଥି, ଦେୟ୍ୟଧମ୍ମୋ ଚ ସଂୱିଜ୍ଜତି, ଅହଞ୍ଚ ପଟିଗ୍ଗାହକୋ। ସଚେହଂ ନ ପଟିଗ୍ଗହେସ୍ସାମି, ଏୱଂ ତୁମ୍ହେ ପୁଞ୍ଞେନ ପରିବାହିରା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି। ନ ମୟ୍ହଂ ଇମିନା ଅତ୍ଥୋ। ଅପି ଚ ତୁମ୍ହାକଂୟେୱ ଅନୁକମ୍ପାୟ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାମୀ''’ତି। ତଦୁପାଦାୟ ବହୁମ୍ପି ଚୀୱରଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ବହୁମ୍ପି ପିଣ୍ଡପାତଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ବହୁମ୍ପି ଗିଲାନପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ୟା ଏୱରୂପା ଭାକୁଟିକା ଭାକୁଟିୟଂ କୁହନା କୁହାୟନା କୁହିତତ୍ତଂ – ଇଦଂ ପଚ୍ଚୟପଟିସେୱନସଙ୍ଖାତଂ କୁହନୱତ୍ଥୁ।

କତମଂ ଇରିୟାପଥସଙ୍ଖାତଂ କୁହନୱତ୍ଥୁ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପାପିଚ୍ଛୋ ଇଚ୍ଛାପକତୋ ସମ୍ଭାୱନାଧିପ୍ପାୟୋ, ''ଏୱଂ ମଂ ଜନୋ ସମ୍ଭାୱେସ୍ସତୀ''ତି, ଗମନଂ ସଣ୍ଠପେତି ଠାନଂ ସଣ୍ଠପେତି ନିସଜ୍ଜଂ ସଣ୍ଠପେତି ସୟନଂ ସଣ୍ଠପେତି, ପଣିଧାୟ ଗଚ୍ଛତି ପଣିଧାୟ ତିଟ୍ଠତି ପଣିଧାୟ ନିସୀଦତି ପଣିଧାୟ ସେୟ୍ୟଂ କପ୍ପେତି, ସମାହିତୋ ୱିୟ ଗଚ୍ଛତି ସମାହିତୋ ୱିୟ ତିଟ୍ଠତି ସମାହିତୋ ୱିୟ ନିସୀଦତି ସମାହିତୋ ୱିୟ ସେୟ୍ୟଂ କପ୍ପେତି, ଆପାଥକଜ୍ଝାୟୀୱ ହୋତି। ୟା ଏୱରୂପା ଇରିୟାପଥସ୍ସ ଠପନା ଆଠପନା [ଅଟ୍ଠପନା (ସୀ।)] ସଣ୍ଠପନା ଭାକୁଟିକା ଭାକୁଟିୟଂ କୁହନା କୁହାୟନା କୁହିତତ୍ତଂ – ଇଦଂ ଇରିୟାପଥସଙ୍ଖାତଂ କୁହନୱତ୍ଥୁ।

କତମଂ ସାମନ୍ତଜପ୍ପନସଙ୍ଖାତଂ କୁହନୱତ୍ଥୁ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପାପିଚ୍ଛୋ ଇଚ୍ଛାପକତୋ ସମ୍ଭାୱନାଧିପ୍ପାୟୋ, ''ଏୱଂ ମଂ ଜନୋ ସମ୍ଭାୱେସ୍ସତୀ''ତି, ଅରିୟଧମ୍ମସନ୍ନିସ୍ସିତଂ ୱାଚଂ ଭାସତି। ''ୟୋ ଏୱରୂପଂ ଚୀୱରଂ ଧାରେତି ସୋ ସମଣୋ ମହେସକ୍ଖୋ''ତି ଭଣତି; ''ୟୋ ଏୱରୂପଂ ପତ୍ତଂ ଧାରେତି… ଲୋହଥାଲକଂ ଧାରେତି… ଧମ୍ମକରଣଂ ଧାରେତି… ପରିସାୱନଂ ଧାରେତି… କୁଞ୍ଚିକଂ ଧାରେତି… ଉପାହନଂ ଧାରେତି… କାୟବନ୍ଧନଂ ଧାରେତି… ଆୟୋଗଂ ଧାରେତି ସୋ ସମଣୋ ମହେସକ୍ଖୋ''ତି ଭଣତି; ''ୟସ୍ସ ଏୱରୂପୋ ଉପଜ୍ଝାୟୋ ସୋ ସମଣୋ ମହେସକ୍ଖୋ''ତି ଭଣତି; ''ୟସ୍ସ ଏୱରୂପୋ ଆଚରିୟୋ… ଏୱରୂପା ସମାନୁପଜ୍ଝାୟକା… ସମାନାଚରିୟକା… ମିତ୍ତା… ସନ୍ଦିଟ୍ଠା… ସମ୍ଭତ୍ତା… ସହାୟା ସୋ ସମଣୋ ମହେସକ୍ଖୋ''ତି ଭଣତି; ''ୟୋ ଏୱରୂପେ ୱିହାରେ ୱସତି ସୋ ସମଣୋ ମହେସକ୍ଖୋ''ତି ଭଣତି; ''ୟୋ ଏୱରୂପେ ଅଡ୍ଢୟୋଗେ ୱସତି… ପାସାଦେ ୱସତି… ହମ୍ମିୟେ ୱସତି… ଗୁହାୟଂ ୱସତି… ଲେଣେ ୱସତି… କୁଟିୟା ୱସତି… କୂଟାଗାରେ ୱସତି… ଅଟ୍ଟେ ୱସତି … ମାଳେ ୱସତି… ଉଦଣ୍ଡେ ୱସତି… ଉପଟ୍ଠାନସାଲାୟଂ ୱସତି… ମଣ୍ଡପେ ୱସତି… ରୁକ୍ଖମୂଲେ ୱସତି, ସୋ ସମଣୋ ମହେସକ୍ଖୋ''ତି ଭଣତି।

ଅଥ ୱା କୋରଜିକକୋରଜିକୋ [କୋରଞ୍ଜିକକୋରଞ୍ଜିକୋ (ସୀ।)] ଭାକୁଟିକଭାକୁଟିକୋ କୁହକକୁହକୋ ଲପକଲପକୋ ମୁଖସମ୍ଭାୱିକୋ, ''ଅୟଂ

ସମଣୋ ଇମାସଂ ଏୱରୂପାନଂ ସନ୍ତାନଂ ୱିହାରସମାପତ୍ତୀନଂ ଲାଭୀ’’ତି ତାଦିସଂ ଗମ୍ଭୀରଂ ଗୂଳ୍ହଂ ନିପୁଣଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ଲୋକୁତ୍ତରଂ ସୁଞ୍ଞତାପଟିସଂଯୁତ୍ତଂ କଥଂ କଥେସି। ଯା ଏୱରୂପା ଭାକୁଟିକା ଭାକୁଟିଯଂ କୁହନା କୁହାଯନା କୁହିତତ୍ତଂ – ଇଦଂ ସାମନ୍ତଜପ୍ପନସଙ୍ଖାତଂ କୁହନୱତ୍ଥୁ। ଯସ୍ସିମାନି ତୀଣି କୁହନୱତ୍ଥୂନି ପହୀନାନି ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନାନି ୱୂପସନ୍ତାନି ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧାନି ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକାନି ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢାନି, ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଅକୁହକୋତି – ପତିଲୀନୋ ଅକୁହକୋ।

ଅପିହାଳୁ ଅମଚ୍ଛରୀତି। ପିହା ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ଯସ୍ସେସା ପିହା ତଣ୍ହା ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ୱୂପସନ୍ତା ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧା ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକା ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢା, ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଅପିହାଳୁ। ସୋ ରୂପେ ନ ପିହେତି, ସଦ୍ଦେ… ଗନ୍ଧେ… ରସେ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ… କୁଲଂ… ଗଣଂ… ଆୱାସଂ… ଲାଭଂ… ଯସଂ… ପସଂସଂ… ସୁଖଂ… ଚୀୱରଂ… ପିଣ୍ଡପାତଂ… ସେନାସନଂ… ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ… କାମଧାତୁଂ… ରୂପଧାତୁଂ… ଅରୂପଧାତୁଂ… କାମଭୱଂ… ରୂପଭୱଂ… ଅରୂପଭୱଂ… ସଞ୍ଞାଭୱଂ… ଅସଞ୍ଞାଭୱଂ … ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଭୱଂ… ଏକୱୋକାରଭୱଂ… ଚତୁୱୋକାରଭୱଂ… ପଞ୍ଚୱୋକାରଭୱଂ… ଅତୀତଂ… ଅନାଗତଂ… ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ… ଦିଟ୍ଠସୁତମୁତୱିଞ୍ଞାତବ୍ବେ ଧମ୍ମେ ନ ପିହେତି ନ ଇଚ୍ଛତି ନ ସାଦିଯତି ନ ପତ୍ଥେତି ନାଭିଜପ୍ପତୀତି – ଅପିହାଳୁ। ଅମଚ୍ଛରୀତି ପଞ୍ଚ ମଚ୍ଛରିଯାନି – ଆୱାସମଚ୍ଛରିଯଂ, କୁଲମଚ୍ଛରିଯଂ, ଲାଭମଚ୍ଛରିଯଂ, ୱଣ୍ଣମଚ୍ଛରିଯଂ, ଧମ୍ମମଚ୍ଛରିଯଂ। ଯଂ ଏୱରୂପଂ ମଚ୍ଛରଂ ମଚ୍ଛରାଯନା ମଚ୍ଛରାଯିତତ୍ତଂ ୱେୱିଚ୍ଛଂ କଦରିଯଂ କଟୁକଞ୍ଚୁକତା ଅଗ୍ଗହିତତ୍ତଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ – ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ମଚ୍ଛରିଯଂ। ଅପି ଚ ଖନ୍ଧମଚ୍ଛରିଯମ୍ପି ମଚ୍ଛରିଯଂ, ଧାତୁମଚ୍ଛରିଯମ୍ପି ମଚ୍ଛରିଯଂ, ଆଯତନମଚ୍ଛରିଯମ୍ପି ମଚ୍ଛରିଯଂ ଗାହୋ – ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ମଚ୍ଛରିଯଂ। ଯସ୍ସେତଂ ମଚ୍ଛରିଯଂ ପହୀନଂ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନଂ ୱୂପସନ୍ତଂ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧଂ ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକଂ ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢଂ, ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଅମଚ୍ଛରୀତି – ଅପିହାଳୁ ଅମଚ୍ଛରୀ।

ଅପ୍ପଗବ୍ଭୋଅଜେଗୁଚ୍ଛୋତି। ପାଗବ୍ଭିଯନ୍ତି ତୀଣି ପାଗବ୍ଭିଯାନି – କାଯିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ, ୱାଚସିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ, ଚେତସିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ। କତମଂ କାଯିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସଙ୍ଘଗତୋପି କାଯିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ ଦସ୍ସେତି, ଗଣଗତୋପି କାଯିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ ଦସ୍ସେତି, ଭୋଜନସାଲାଯମ୍ପି କାଯିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ ଦସ୍ସେତି, ଜନ୍ତାଘରେପି କାଯିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ ଦସ୍ସେତି, ଉଦକତିତ୍ଥେପି କାଯିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ ଦସ୍ସେତି, ଅନ୍ତରଘରଂ ପୱିସନ୍ତୋପି କାଯିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ ଦସ୍ସେତି, ଅନ୍ତରଘରଂ ପୱିଟ୍ଠୋପି କାଯିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ ଦସ୍ସେତି।

କଥଂ ସଙ୍ଘଗତୋ କାଯିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ ଦସ୍ସେତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସଙ୍ଘଗତୋ ଅଚିତ୍ତୀକାରକତୋ [ଅଚିତ୍ତିକାରକତୋ (ସ୍ୟା। କ।)] ଥେରେ ଭିକ୍ଖୂ ଘଟ୍ଟଯନ୍ତୋପି ତିଟ୍ଠତି, ଘଟ୍ଟଯନ୍ତୋପି ନିସୀଦତି, ପୁରତୋପି ତିଟ୍ଠତି, ପୁରତୋପି ନିସୀଦତି, ଉଚ୍ଚେପି ଆସନେ ନିସୀଦତି, ସସୀସଂ ପାରୁପିତ୍ୱାପି ନିସୀଦତି, ଠିତକୋପି ଭଣତି, ବାହାୱିକ୍ଖେପକୋପି ଭଣତି। ଏୱଂ ସଙ୍ଘଗତୋ କାଯିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ ଦସ୍ସେତି।

କଥଂ ଗଣଗତୋ କାଯିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ ଦସ୍ସେତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଗଣଗତୋ ଅଚିତ୍ତୀକାରକତୋ ଥେରାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅନୁପାହନାନଂ ଚଙ୍କମନ୍ତାନଂ ସଉପାହନୋ ଚଙ୍କମତି, ନୀଚେ ଚଙ୍କମେ ଚଙ୍କମନ୍ତାନଂ ଉଚ୍ଚେ ଚଙ୍କମେ ଚଙ୍କମତି, ଛମାଯ ଚଙ୍କମନ୍ତାନଂ ଚଙ୍କମେ ଚଙ୍କମତି, ଘଟ୍ଟଯନ୍ତୋପି ତିଟ୍ଠତି, ଘଟ୍ଟଯନ୍ତୋପି ନିସୀଦତି, ପୁରତୋପି ତିଟ୍ଠତି, ପୁରତୋପି ନିସୀଦତି, ଉଚ୍ଚେପି ଆସନେ ନିସୀଦତି, ସସୀସଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ନିସୀଦତି, ଠିତକୋପି ଭଣତି, ବାହାୱିକ୍ଖେପକୋପି ଭଣତି। ଏୱଂ ଗଣଗତୋ କାଯିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ ଦସ୍ସେତି।

କଥଂ ଭୋଜନସାଲାଯଂ କାଯିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ ଦସ୍ସେତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଭୋଜନସାଲାଯଂ ଅଚିତ୍ତୀକାରକତୋ ଥେରେ ଭିକ୍ଖୂ ଅନୁପଖଜ୍ଜ ନିସୀଦତି, ନୱେପି ଭିକ୍ଖୂ ଆସନେନ ପଟିବାହତି, ଘଟ୍ଟଯନ୍ତୋପି ତିଟ୍ଠତି, ଘଟ୍ଟଯନ୍ତୋପି ନିସୀଦତି, ପୁରତୋପି ତିଟ୍ଠତି, ପୁରତୋପି ନିସୀଦତି, ଉଚ୍ଚେପି ଆସନେ ନିସୀଦତି, ସସୀସଂ ପାରୁପିତ୍ୱାପି ନିସୀଦତି, ଠିତକୋପି ଭଣତି, ବାହାୱିକ୍ଖେପକୋପି ଭଣତି। ଏୱଂ ଭୋଜନସାଲାଯଂ କାଯିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ ଦସ୍ସେତି।

କଥଂ ଜନ୍ତାଘରେ କାଯିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ ଦସ୍ସେତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଜନ୍ତାଘରେ ଅଚିତ୍ତୀକାରକତୋ ଥେରେ ଭିକ୍ଖୂ ଘଟ୍ଟଯନ୍ତୋପି ତିଟ୍ଠତି, ଘଟ୍ଟଯନ୍ତୋପି ନିସୀଦତି, ପୁରତୋପି ତିଟ୍ଠତି, ପୁରତୋପି ନିସୀଦତି, ଉଚ୍ଚେପି ଆସନେ ନିସୀଦତି , ଅନାପୁଚ୍ଛମ୍ପି ଅନଜ୍ଝିଟ୍ଠୋପି କଟ୍ଠଂ ପକ୍ଖିପତି, ଦ୍ୱାରମ୍ପି ପିଦହତି, ବାହାୱିକ୍ଖେପକୋପି ଭଣତି। ଏୱଂ ଜନ୍ତାଘରେ କାଯିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ ଦସ୍ସେତି।

କଥଂ ଉଦକତିତ୍ଥେ କାଯିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ ଦସ୍ସେତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଉଦକତିତ୍ଥେ ଅଚିତ୍ତୀକାରକତୋ ଥେରେ ଭିକ୍ଖୂ ଘଟ୍ଟଯନ୍ତୋପି ଓତରତି, ପୁରତୋପି ଓତରତି, ଘଟ୍ଟଯନ୍ତୋପି ନ୍ହାଯତି [ନହାଯତି (ସୀ।)], ପୁରତୋପି ନ୍ହାଯତି , ଉପରିତୋପି ନ୍ହାଯତି, ଘଟ୍ଟଯନ୍ତୋପି ଉତ୍ତରତି, ପୁରତୋପି ଉତ୍ତରତି, ଉପରିତୋପି ଉତ୍ତରତି। ଏୱଂ ଉଦକତିତ୍ଥେ କାଯିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ ଦସ୍ସେତି।

କଥଂ ଅନ୍ତରଘରଂ ପଵିସନ୍ତୋ କାଯିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ ଦସ୍ସେତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଅନ୍ତରଘରଂ ପଵିସନ୍ତୋ ଅଚିତ୍ତୀକାରକତୋ ଥେରେ ଭିକ୍ଖୂ ଘଟ୍ଟଯନ୍ତୋପି ଗଚ୍ଛତି, ପୁରତୋପି ଗଚ୍ଛତି, ଓକ୍କମ୍ମାପି ଥେରାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପୁରତୋ ପୁରତୋ ଗଚ୍ଛତି। ଏଵଂ ଅନ୍ତରଘରଂ ପଵିସନ୍ତୋ କାଯିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ ଦସ୍ସେତି।

କଥଂ ଅନ୍ତରଘରଂ ପଵିଟ୍ଠୋ କାଯିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ ଦସ୍ସେତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଅନ୍ତରଘରଂ ପଵିଟ୍ଠୋ, ‘‘ନ ପଵିସ [ପଵିସଥ (ସୀ।) ଏଵମଞ୍ଞେସୁ ପଦଦ୍ଵଯେସୁପି], ଭନ୍ତେ’’ତି ଵୁଚ୍ଚମାନୋ ପଵିସତି, ‘‘ନ ତିଟ୍ଠ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଵୁଚ୍ଚମାନୋ ତିଟ୍ଠତି, ‘‘ନ ନିସୀଦ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଵୁଚ୍ଚମାନୋ ନିସୀଦତି, ଅନୋକାସମ୍ପି ପଵିସତି, ଅନୋକାସେପି ତିଟ୍ଠତି, ଅନୋକାସେପି ନିସୀଦତି, ଯାନିପି ତାନି ହୋନ୍ତି କୁଲାନଂ ଓଵରକାନି ଗୂଳ୍ହାନି ଚ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନାନି ଚ। ଯତ୍ଥ କୁଲିତ୍ଥିଯୋ କୁଲଧୀତରୋ କୁଲସୁଣ୍ହାଯୋ କୁଲକୁମାରିଯୋ ନିସୀଦନ୍ତି, ତତ୍ଥପି ସହସା ପଵିସତି କୁମାରକସ୍ସପି ସିରଂ ପରାମସତି। ଏଵଂ ଅନ୍ତରଘରଂ ପଵିଟ୍ଠୋ କାଯିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ ଦସ୍ସେତି – ଇଦଂ କାଯିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ ଦସ୍ସେତି।

କତମଂ ଵାଚସିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ ଦସ୍ସେତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସଙ୍ଘଗତୋପି ଵାଚସିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ ଦସ୍ସେତି, ଗଣଗତୋପି ଵାଚସିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ ଦସ୍ସେତି, ଅନ୍ତରଘରଂ ପଵିଟ୍ଠୋପି ଵାଚସିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ ଦସ୍ସେତି।

କଥଂ ସଙ୍ଘଗତୋ ଵାଚସିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ ଦସ୍ସେତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସଙ୍ଘଗତୋ ଅଚିତ୍ତୀକାରକତୋ ଥେରେ ଭିକ୍ଖୂ ଅନାପୁଚ୍ଛଂ ଵା ଅନଜ୍ଝିଟ୍ଠୋ ଵା ଆରାମଗତାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଧମ୍ମଂ ଭଣତି, ପଞ୍ହଂ ଵିସଜ୍ଜେତି, ପାତିମୋକ୍ଖଂ ଉଦ୍ଦିସତି, ଠିତକୋପି ଭଣତି, ବାହାଵିକ୍ଖେପକୋପି ଭଣତି। ଏଵଂ ସଙ୍ଘଗତୋ ଵାଚସିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ ଦସ୍ସେତି।

କଥଂ ଗଣଗତୋ ଵାଚସିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ ଦସ୍ସେତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଗଣଗତୋ ଅଚିତ୍ତୀକାରକତୋ ଥେରେ ଭିକ୍ଖୂ ଅନାପୁଚ୍ଛଂ ଵା ଅନଜ୍ଝିଟ୍ଠୋ ଵା ଆରାମଗତାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଧମ୍ମଂ ଭଣତି, ପଞ୍ହଂ ଵିସଜ୍ଜେତି, ଠିତକୋପି ଭଣତି, ବାହାଵିକ୍ଖେପକୋପି ଭଣତି। ଆରାମଗତାନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଉପାସକାନଂ ଉପାସିକାନଂ ଧମ୍ମଂ ଭଣତି, ପଞ୍ହଂ ଵିସଜ୍ଜେତି, ଠିତକୋପି ଭଣତି, ବାହାଵିକ୍ଖେପକୋପି ଭଣତି। ଏଵଂ ଗଣଗତୋ ଵାଚସିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ ଦସ୍ସେତି।

କଥଂ ଅନ୍ତରଘରଂ ପଵିଟ୍ଠୋ ଵାଚସିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ ଦସ୍ସେତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଅନ୍ତରଘରଂ ପଵିଟ୍ଠୋ ଇତ୍ଥିଂ ଵା କୁମାରିଂ ଵା ଏଵମାହ – ‘‘ଇତ୍ଥଂନାମେ ଇତ୍ଥଂଗୋତ୍ତେ କିଂ ଅତ୍ଥି? ଯାଗୁ ଅତ୍ଥି, ଭତ୍ତଂ ଅତ୍ଥି, ଖାଦନୀଯଂ ଅତ୍ଥି। କିଂ ପିଵିସ୍ସାମ, କିଂ ଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମ, କିଂ ଖାଦିସ୍ସାମ? କିଂ ଵା ଅତ୍ଥି, କିଂ ଵା ମେ ଦସ୍ସଥା’’ତି ଵିପ୍ପଲପତି, ଯା ଏଵରୂପା ଵାଚା ପଲାପୋ ଵିପ୍ପଲାପୋ ଲାଲପ୍ପୋ ଲାଲପ୍ପନା ଲାଲପ୍ପିତତ୍ତଂ। ଏଵଂ ଅନ୍ତରଘରଂ ପଵିଟ୍ଠୋ ଵାଚସିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ ଦସ୍ସେତି – ଇଦଂ ଵାଚସିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ।

କତମଂ ଚେତସିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ନ ଉଚ୍ଚା କୁଲା ପବ୍ବଜିତୋ ସମାନୋ ଉଚ୍ଚା କୁଲା ପବ୍ବଜିତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଦିସଂ ଅତ୍ତାନଂ ଦହତି ଚିତ୍ତେନ, ନ ମହାକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋ ସମାନୋ ମହାକୁଲା ପବ୍ବଜିତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଦିସଂ ଅତ୍ତାନଂ ଦହତି ଚିତ୍ତେନ, ନ ମହାଭୋଗକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋ ସମାନୋ ମହାଭୋଗକୁଲା ପବ୍ବଜିତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଦିସଂ ଅତ୍ତାନଂ ଦହତି ଚିତ୍ତେନ, ନ ଉଳାରଭୋଗକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋ ସମାନୋ… ନ ସୁତ୍ତନ୍ତିକୋ ସମାନୋ ସୁତ୍ତନ୍ତିକେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଦିସଂ ଅତ୍ତାନଂ ଦହତି ଚିତ୍ତେନ, ନ ଵିନଯଧରୋ ସମାନୋ… ନ ଧମ୍ମକଥିକୋ ସମାନୋ… ନ ଆରଞ୍ଞିକୋ ସମାନୋ… ନ ପିଣ୍ଡପାତିକୋ ସମାନୋ… ନ ପଂସୁକୂଲିକୋ ସମାନୋ… ନ ତେଚୀଵରିକୋ ସମାନୋ… ନ ସପଦାନଚାରିକୋ ସମାନୋ… ନ ଖଲୁପଚ୍ଛାଭତ୍ତିକୋ ସମାନୋ… ନ ନେସଜ୍ଜିକୋ ସମାନୋ… ନ ଯଥାସନ୍ଥତିକୋ ସମାନୋ… ନ ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଲାଭୀ ସମାନୋ ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଲାଭିନା ସଦ୍ଧିଂ ସଦିସଂ ଅତ୍ତାନଂ ଦହତି ଚିତ୍ତେନ…ପେ… ନ ନେଵସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ଲାଭୀ ସମାନୋ ନେଵସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ଲାଭିନା ସଦ୍ଧିଂ ସଦିସଂ ଅତ୍ତାନଂ ଦହତି ଚିତ୍ତେନ – ଇଦଂ ଚେତସିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ। ଯସ୍ସିମାନି ତୀଣି ପାଗବ୍ଭିଯାନି ପହୀନାନି ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନାନି ଵୂପସନ୍ତାନି ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧାନି ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକାନି ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢାନି, ସୋ ଵୁଚ୍ଚତି ଅପ୍ପଗବ୍ଭୋତି – ଅପ୍ପଗବ୍ଭୋ।

ଅଜେଗୁଚ୍ଛୋତି । ଅତ୍ଥି ପୁଗ୍ଗଲୋ ଜେଗୁଚ୍ଛୋ, ଅତ୍ଥି ଅଜେଗୁଚ୍ଛୋ। କତମୋ ଚ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଜେଗୁଚ୍ଛୋ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦୁସ୍ସୀଲୋ ହୋତି ପାପଧମ୍ମୋ ଅସୁଚିସଙ୍କସ୍ସରସମାଚାରୋ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନକମ୍ମନ୍ତୋ ଅସ୍ସମଣୋ ସମଣପଟିଞ୍ଞୋ ଅବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ବ୍ରହ୍ମଚାରିପଟିଞ୍ଞୋ ଅନ୍ତୋପୂତି ଅଵସ୍ସୁତୋ କସମ୍ବୁଜାତୋ – ଅଯଂ ଵୁଚ୍ଚତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ଜେଗୁଚ୍ଛୋ। ଅଥ ଵା କୋଧନୋ ହୋତି ଉପାଯାସବହୁଲୋ, ଅପ୍ପମ୍ପି ଵୁତ୍ତୋ ସମାନୋ ଅଭିସଜ୍ଜତି କୁପ୍ପତି ବ୍ୟାପଜ୍ଜତି ପତିଟ୍ଠୀଯତି, କୋପଞ୍ଚ ଦୋସଞ୍ଚ ଅପ୍ପଚ୍ଚଯଞ୍ଚ ପାତୁକରୋତି – ଅଯଂ ଵୁଚ୍ଚତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ଜେଗୁଚ୍ଛୋ। ଅଥ ଵା କୋଧନୋ ହୋତି ଉପନାହୀ, ମକ୍ଖୀ ହୋତି ପଳାସୀ, ଇସ୍ସୁକୀ ହୋତି ମଚ୍ଛରୀ, ସଠୋ ହୋତି ମାଯାଵୀ , ଥଦ୍ଧୋ ହୋତି ଅତିମାନୀ, ପାପିଚ୍ଛୋ ହୋତି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି [ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠୀ (ସୀ।)], ସନ୍ଦିଟ୍ଠିପରାମାସୀ ହୋତି ଆଦାନଗ୍ଗାହୀ ଦୁପ୍ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୀ – ଅଯଂ ଵୁଚ୍ଚତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ଜେଗୁଚ୍ଛୋ।

କତମୋ ଚ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅଜେଗୁଚ୍ଛୋ? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲଵା ହୋତି ପାତିମୋକ୍ଖସଂଵରସଂଵୁତୋ ଵିହରତି ଆଚାରଗୋଚରସମ୍ପନ୍ନୋ ଅଣୁମତ୍ତେସୁ ଵଜ୍ଜେସୁ ଭଯଦସ୍ସାଵୀ, ସମାଦାଯ ସିକ୍ଖତି ସିକ୍ଖାପଦେସୁ – ଅଯଂ ଵୁଚ୍ଚତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅଜେଗୁଚ୍ଛୋ। ଅଥ ଵା ଅକ୍କୋଧନୋ ହୋତି ଅନୁପାଯାସବହୁଲୋ, ବହୁମ୍ପି ଵୁତ୍ତୋ ସମାନୋ ନ ଅଭିସଜ୍ଜତି ନ କୁପ୍ପତି ନ ବ୍ଯାପଜ୍ଜତି ନ ପତିଟ୍ଠୀଯତି, ନ କୋପଞ୍ଚ ଦୋସଞ୍ଚ ଅପ୍ପଚ୍ଚଯଞ୍ଚ ପାତୁକରୋତି – ଅଯଂ ଵୁଚ୍ଚତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅଜେଗୁଚ୍ଛୋ। ଅଥ ଵା ଅକ୍କୋଧନୋ ହୋତି ଅନୁପନାହୀ, ଅମକ୍ଖୀ ହୋତି ଅପଳାସୀ, ଅନିସ୍ସୁକୀ ହୋତି ଅମଚ୍ଛରୀ, ଅସଠୋ ହୋତି ଅମାଯାଵୀ, ଅଥଦ୍ଧୋ ହୋତି ଅନତିମାନୀ , ନ ପାପିଚ୍ଛୋ ହୋତି ନ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି, ଅସନ୍ଦିଟ୍ଠିପରାମାସୀ ହୋତି ଅନାଦାନଗ୍ଗାହୀ ସୁପ୍ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୀ – ଅଯଂ ଵୁଚ୍ଚତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅଜେଗୁଚ୍ଛୋ। ସବ୍ବେ ବାଲପୁଥୁଜ୍ଜନା ଜେଗୁଚ୍ଛା, ପୁଥୁଜ୍ଜନକଲ୍ଯାଣକଂ ଉପାଦାଯ ଅଟ୍ଠ ଅରିଯପୁଗ୍ଗଲା ଅଜେଗୁଚ୍ଛାତି – ଅପ୍ପଗବ୍ଭୋ ଅଜେଗୁଚ୍ଛୋ।

ପେସୁଣେଯ୍ଯେ ଚ ନୋ ଯୁତୋତି। ପେସୁଞ୍ଞନ୍ତି ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପିସୁଣଵାଚୋ ହୋତି, ଇତୋ ସୁତ୍ଵା ଅମୁତ୍ର ଅକ୍ଖାତା ଇମେସଂ ଭେଦାଯ, ଅମୁତ୍ର ଵା ସୁତ୍ଵା ଇମେସଂ ଅକ୍ଖାତା ଅମୂସଂ ଭେଦାଯ। ଇତି ସମଗ୍ଗାନଂ ଵା ଭେତ୍ତା [ଭେଦୋ (କ।)], ଭିନ୍ନାନଂ ଵା ଅନୁପ୍ପଦାତା, ଵଗ୍ଗାରାମୋ, ଵଗ୍ଗରତୋ, ଵଗ୍ଗନନ୍ଦୀ, ଵଗ୍ଗକରଣିଂ ଵାଚଂ ଭାସିତା ହୋତି – ଇଦଂ ଵୁଚ୍ଚତି ପେସୁଞ୍ଞଂ।

ଅପି ଚ ଦ୍ଵୀହି କାରଣେହି ପେସୁଞ୍ଞଂ ଉପସଂହରତି – ପିଯକମ୍ଯତାଯ ଵା, ଭେଦାଧିପ୍ପାଯେନ [ଭେଦାଧିପ୍ପାଯୋ (ବହୂସୁ)] ଵା। କଥଂ ପିଯକମ୍ଯତାଯ ପେସୁଞ୍ଞଂ ଉପସଂହରତି? ଇମସ୍ସ ପିଯୋ ଭଵିସ୍ସାମି, ମନାପୋ ଭଵିସ୍ସାମି, ଵିସ୍ସାସିକୋ ଭଵିସ୍ସାମି, ଅବ୍ଭନ୍ତରିକୋ ଭଵିସ୍ସାମି, ସୁହଦଯୋ ଭଵିସ୍ସାମୀତି। ଏଵଂ ପିଯକମ୍ଯତାଯ ପେସୁଞ୍ଞଂ ଉପସଂହରତି। କଥଂ ଭେଦାଧିପ୍ପାଯେନ ପେସୁଞ୍ଞଂ ଉପସଂହରତି? ''କଥଂ ଇମେ ନାନା ଅସ୍ସୁ ଵିନା ଅସ୍ସୁ ଵଗ୍ଗା ଅସ୍ସୁ ଦ୍ଵେଧା ଅସ୍ସୁ ଦ୍ଵେଜ୍ଝା ଅସ୍ସୁ ଦ୍ଵେ ପକ୍ଖା ଅସ୍ସୁ ଭିଜ୍ଜେଯ୍ଯୁଂ ନ ସମାଗଚ୍ଛେଯ୍ଯୁଂ ଦୁକ୍ଖଂ ନ ଫାସୁ [ଅଫାସୁଂ (ସୀ।)] ଵିହରେଯ୍ଯୁ''ନ୍ତି। ଏଵଂ ଭେଦାଧିପ୍ପାଯେନ ପେସୁଞ୍ଞଂ ଉପସଂହରତି। ଯସ୍ସେତଂ ପେସୁଞ୍ଞଂ ପହୀନଂ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନଂ ଵୂପସନ୍ତଂ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧଂ ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକଂ ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢଂ, ସୋ ପେସୁଞ୍ଞେ ନୋ ଯୁତୋ ନ ଯୁତ୍ତୋ ନ ପଯୁତ୍ତୋ ନ ସମ୍ଯୁତ୍ତୋତି – ପେସୁଣେଯ୍ଯେ ଚ ନୋ ଯୁତୋ।

ତେନାହ ଭଗଵା –

''ପତିଲୀନୋ ଅକୁହକୋ, ଅପିହାଲୁ ଅମଚ୍ଛରୀ;

ଅପ୍ପଗବ୍ଭୋ ଅଜେଗୁଚ୍ଛୋ, ପେସୁଣେଯ୍ଯେ ଚ ନୋ ଯୁତୋ''ତି।

୮୮।

ସାତିଯେସୁ ଅନସ୍ସାଵୀ, ଅତିମାନେ ଚ ନୋ ଯୁତୋ;

ସଣ୍ହୋ ଚ ପଟିଭାନଵା, ନ ସଦ୍ଧୋ ନ ଵିରଜ୍ଜତି।

ସାତିଯେସୁ ଅନସ୍ସାଵୀତି। ସାତିଯା ଵୁଚ୍ଚନ୍ତି ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣା। କିଂକାରଣା ସାତିଯା ଵୁଚ୍ଚନ୍ତି ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣା? ଯେଭୁଯ୍ଯେନ ଦେଵମନୁସ୍ସା ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣେ ଇଚ୍ଛନ୍ତି ସାତିଯନ୍ତି ପତ୍ଥଯନ୍ତି ପିହଯନ୍ତି ଅଭିଜପ୍ପନ୍ତି, ତଂକାରଣା ସାତିଯା ଵୁଚ୍ଚନ୍ତି ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣା। ଯେସଂ ଏସା ସାତିଯା ତଣ୍ହା ଅପ୍ପହୀନା ତେସଂ ଚକ୍ଖୁତୋ ରୂପତଣ୍ହା ସଵତି ଆସଵତି [ପସଵତି (ସ୍ଯା।)] ସନ୍ଦତି ପଵତ୍ତତି, ସୋତତୋ ସଦ୍ଦତଣ୍ହା… ଘାନତୋ ଗନ୍ଧତଣ୍ହା… ଜିଵ୍ହାତୋ ରସତଣ୍ହା… କାଯତୋ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବତଣ୍ହା… ମନତୋ ଧମ୍ମତଣ୍ହା ସଵତି ଆସଵତି ସନ୍ଦତି ପଵତ୍ତତି। ଯେସଂ ଏସା ସାତିଯା ତଣ୍ହା ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ଵୂପସନ୍ତା ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧା ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକା ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢା ତେସଂ ଚକ୍ଖୁତୋ ରୂପତଣ୍ହା ନ ସଵତି ନାସଵତି [ନ ପସଵତି (ସ୍ଯା।)] ନ ସନ୍ଦତି ନ ପଵତ୍ତତି , ସୋତତୋ ସଦ୍ଦତଣ୍ହା…ପେ… ମନତୋ ଧମ୍ମତଣ୍ହା ନ ସଵତି ନାସଵତି ନ ସନ୍ଦତି ନ ପଵତ୍ତତୀତି – ସାତିଯେସୁ ଅନସ୍ସାଵୀ।

ଅତିମାନେ ଚ ନୋ ଯୁତୋତି। କତମୋ ଅତିମାନୋ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପରଂ ଅତିମଞ୍ଞତି ଜାତିଯା ଵା ଗୋତ୍ତେନ ଵା…ପେ… ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ଵା ଵତ୍ଥୁନା। ଯୋ ଏଵରୂପୋ ମାନୋ ମଞ୍ଞନା ମଞ୍ଞିତତ୍ତଂ ଉନ୍ନତି ଉନ୍ନମୋ ଧଜୋ ସମ୍ପଗ୍ଗାହୋ କେତୁକମ୍ଯତା ଚିତ୍ତସ୍ସ – ଅଯଂ ଵୁଚ୍ଚତି ଅତିମାନୋ। ଯସ୍ସେସୋ ଅତିମାନୋ ପହୀନୋ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନୋ ଵୂପସନ୍ତୋ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧୋ ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକୋ ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢୋ, ସୋ ଅତିମାନେ ଚ ନୋ ଯୁତୋ ନ ଯୁତ୍ତୋ ନପ୍ପଯୁତ୍ତୋ ନ ସମ୍ଯୁତ୍ତୋତି – ଅତିମାନେ ଚ ନୋ ଯୁତୋ।

ସଣ୍ଠୋ ଚ ପଟିଭାନଓ୍ୱାତି। ସଣ୍ଠୋତି ସଣ୍ଠେନ କାଯକମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋତି ସଣ୍ଠୋ, ସଣ୍ଠେନ ଓ୍ୱଚୀକମ୍ମେନ… ସଣ୍ଠେନ ମନୋକମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋତି ସଣ୍ଠୋ, ସଣ୍ଠେହି ସତିପଟ୍ଠାନେହି ସମନ୍ନାଗତୋତି ସଣ୍ଠୋ, ସଣ୍ଠେହି ସମ୍ମପ୍ପଧାନେହି… ସଣ୍ଠେହି ଇଦ୍ଧିପାଦେହି… ସଣ୍ଠେହି ଇନ୍ଦ୍ରିଯେହି… ସଣ୍ଠେହି ବଲେହି… ସଣ୍ଠେହି ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋତି ସଣ୍ଠୋ, ସଣ୍ଠେନ ଅରିଯେନ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକେନ ମଗ୍ଗେନ ସମନ୍ନାଗତୋତି – ସଣ୍ଠୋ।

ପଟିଭାନଓ୍ୱାତି ତଯୋ ପଟିଭାନଓନ୍ତୋ – ପରିଯତ୍ତିପଟିଭାନଓ୍ୱା, ପରିପୁଚ୍ଛାପଟିଭାନଓ୍ୱା, ଅଧିଗମପଟିଭାନଓ୍ୱା। କତମୋ ପରିଯତ୍ତିପଟିଭାନଓ୍ୱା? ଇଧେକଚ୍ଚସ୍ସ ପକତିଯା ପରିଯାପୁଟଂ ହୋତି – ସୁତ୍ତଂ ଗେଯ୍ୟଂ ଓ୍ୱେଯ୍ୟାକରଣଂ ଗାଥା ଉଦାନଂ ଇତିଓ୍ୱୁତ୍ତକଂ ଜାତକଂ ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମଂ ଓ୍ୱେଦଲ୍ଲଂ, ତସ୍ସ ପରିଯତ୍ତିଂ ନିସ୍ସାଯ ପଟିଭାଯତି – ଅଯଂ ପରିଯତ୍ତିପଟିଭାନଓ୍ୱା। କତମୋ ପରିପୁଚ୍ଛାପଟିଭାନଓ୍ୱା? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପରିପୁଚ୍ଛିତା [ପରିପୁଚ୍ଛିତଂ (ସୀ।), ପରିପୁଚ୍ଛକୋ (ସ୍ୟା।)] ହୋତି ଅତ୍ଥେ ଚ ଞାଯେ ଚ ଲକ୍ଖଣେ ଚ କାରଣେ ଚ ଠାନାଠାନେ ଚ, ତସ୍ସ ତଂ ପରିପୁଚ୍ଛଂ ନିସ୍ସାଯ ପଟିଭାଯତି – ଅଯଂ ପରିପୁଚ୍ଛାପଟିଭାନଓ୍ୱା। କତମୋ ଅଧିଗମପଟିଭାନଓ୍ୱା? ଇଧେକଚ୍ଚସ୍ସ ଅଧିଗତା ହୋନ୍ତି ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା ଚତ୍ତାରୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନା ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦା ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ପଞ୍ଚ ବଲାନି ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ ଚତ୍ତାରୋ ଅରିଯମଗ୍ଗା ଚତ୍ତାରି ସାମଞ୍ଞଫଲାନି ଚତସ୍ସୋ ପଟିସମ୍ଭିଦାଯୋ ଛ ଅଭିଞ୍ଞାଯୋ, ତସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ ଞାତୋ ଧମ୍ମୋ ଞାତୋ ନିରୁତ୍ତି ଞାତା, ଅତ୍ଥେ ଞାତେ ଅତ୍ଥୋ ପଟିଭାଯତି , ଧମ୍ମେ ଞାତେ ଧମ୍ମୋ ପଟିଭାଯତି, ନିରୁତ୍ତିଯା ଞାତାଯ ନିରୁତ୍ତି ପଟିଭାଯତି; ଇମେସୁ ତୀସୁ ଞାଣେସୁ ଞାଣଂ ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦା। ଇମାଯ ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ଉପେତୋ ସମୁପେତୋ ଉପଗତୋ ସମୁପଗତୋ ଉପପନ୍ନୋ ସମୁପପନ୍ନୋ ସମନ୍ନାଗତୋ ସୋ ଓ୍ୱୁଚ୍ଚତି ପଟିଭାନଓ୍ୱା। ଯସ୍ସ ପରିଯତ୍ତି ନତ୍ଥି, ପରିପୁଚ୍ଛା ନତ୍ଥି, ଅଧିଗମୋ ନତ୍ଥି, କିଂ ତସ୍ସ ପଟିଭାଯିସ୍ସତୀତି – ସଣ୍ଠୋ ଚ ପଟିଭାନଓ୍ୱା।

ନ ସଦ୍ଧୋ ନ ଓ୍ୱିରଜ୍ଜତୀତି। ନ ସଦ୍ଧୋତି ସାମଂ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞାତଂ ଅତ୍ତପଚ୍ଚକ୍ଖଂ ଧମ୍ମଂ ନ କସ୍ସଚି ସଦ୍ଦହତି ଅଞ୍ଞସ୍ସ ସମଣସ୍ସ ଓ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଓ୍ୱା ଦେଓ୍ୱସ୍ସ ଓ୍ୱା ମାରସ୍ସ ଓ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ଓ୍ୱା। ''ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା''ତି ସାମଂ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞାତଂ…ପେ… ''ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଦୁକ୍ଖା''ତି… ''ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ଅନତ୍ତା''ତି… ''ଅଓ୍ୱିଜ୍ଜାପଚ୍ଚଯା ସଙ୍ଖାରା''ତି…ପେ… ''ଜାତିପଚ୍ଚଯା ଜରାମରଣ''ନ୍ତି… ''ଅଓ୍ୱିଜ୍ଜାନିରୋଧା ସଙ୍ଖାରନିରୋଧୋ''ତି…ପେ… ''ଜାତିନିରୋଧା ଜରାମରଣନିରୋଧୋ''ତି… ''ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ''ନ୍ତି…ପେ… ''ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା''ତି… ''ଇମେ ଆସଓ୍ୱା''ତି… ପେ… ''ଅଯଂ ଆସଓ୍ୱନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା''ତି… ''ଇମେ ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା''ତି…ପେ… ''ଇମେ ଧମ୍ମା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା''ତି ସାମଂ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞାତଂ…ପେ… ଛନ୍ନଂ ଫସ୍ସାଯତନାନଂ ସମୁଦଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଅସ୍ସାଦଞ୍ଚ ଆଦୀନଓ୍ୱଞ୍ଚ ନିସ୍ସରଣଞ୍ଚ, ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଉପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧାନଂ ସମୁଦଯଞ୍ଚ… ପେ… ଚତୁନ୍ନଂ ମହାଭୂତାନଂ ସମୁଦଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଅସ୍ସାଦଞ୍ଚ ଆଦୀନଓ୍ୱଞ୍ଚ ନିସ୍ସରଣଞ୍ଚ ସାମଂ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞାତଂ…ପେ… ''ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦଯଧମ୍ମଂ ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ''ନ୍ତି ସାମଂ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞାତଂ ଅତ୍ତପଚ୍ଚକ୍ଖଂ ଧମ୍ମଂ ନ କସ୍ସଚି ସଦ୍ଦହତି ଅଞ୍ଞସ୍ସ ସମଣସ୍ସ ଓ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଓ୍ୱା ଦେଓ୍ୱସ୍ସ ଓ୍ୱା ମାରସ୍ସ ଓ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ଓ୍ୱା [ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ଓ୍ୱା…ପେ… (ସୀ। କ।)]।

ଓ୍ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗଓ୍ୱତା – ''ସଦ୍ଦହସି ତ୍ୱଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଭାଓ୍ୱିତଂ ବହୁଲୀକତଂ ଅମତୋଗଧଂ ହୋତି ଅମତପରାଯନଂ ଅମତପରିଯୋସାନଂ; ଓ୍ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ… ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ… ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ… ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଭାଓ୍ୱିତଂ ବହୁଲୀକତଂ ଅମତୋଗଧଂ ହୋତି ଅମତପରାଯନଂ ଅମତପରିଯୋସାନ''ନ୍ତି?

''ନ ଖ୍ୱାହଂ ଏତ୍ଥ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଓ୍ୱତୋ ସଦ୍ଧାଯ ଗଚ୍ଛାମି ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ… ଓ୍ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ… ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ… ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ… ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଭାଓ୍ୱିତଂ ବହୁଲୀକତଂ ଅମତୋଗଧଂ ହୋତି ଅମତପରାଯନଂ ଅମତପରିଯୋସାନଂ। ଯେସଂ ନୂନେତଂ, ଭନ୍ତେ , ଅଞ୍ଞାତଂ ଅସ୍ସ ଅଦିଟ୍ଠଂ ଅଓ୍ୱିଦିତଂ ଅସଚ୍ଛିକତଂ ଅଫସ୍ସିତଂ ପଞ୍ଞାଯ, ତେ ତତ୍ଥ ପରେସଂ ସଦ୍ଧାଯ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟୁଂ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଭାଓ୍ୱିତଂ ବହୁଲୀକତଂ ଅମତୋଗଧଂ ହୋତି ଅମତପରାଯନଂ ଅମତପରିଯୋସାନଂ। ଓ୍ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ… ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ… ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ … ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଭାଓ୍ୱିତଂ ବହୁଲୀକତଂ ଅମତୋଗଧଂ ହୋତି ଅମତପରାଯନଂ ଅମତପରିଯୋସାନଂ। ଯେସଞ୍ଚ ଖୋ ଏତଂ, ଭନ୍ତେ, ଞାତଂ ଦିଟ୍ଠଂ ଓ୍ୱିଦିତଂ ସଚ୍ଛିକତଂ ଫସ୍ସିତଂ ପଞ୍ଞାଯ, ନିକ୍କଙ୍ଖା ତେ ତତ୍ଥ ନିବ୍ବିଚିକିଚ୍ଛା। ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ… ଓ୍ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ… ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ… ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ… ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଭାଓ୍ୱିତଂ ବହୁଲୀକତଂ ଅମତୋଗଧଂ ହୋତି ଅମତପରାଯନଂ ଅମତପରିଯୋସାନଂ। ମଯ୍ହଞ୍ଚ ଖୋ, ଏତଂ ଭନ୍ତେ, ଞାତଂ ଦିଟ୍ଠଂ ଓ୍ୱିଦିତଂ ସଚ୍ଛିକତଂ ଫସ୍ସିତଂ ପଞ୍ଞାଯ, ନିକ୍କଙ୍ଖୋହଂ ତତ୍ଥ ନିବ୍ବିଚିକିଚ୍ଛୋ। ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ… ଓ୍ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ… ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ… ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ… ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଭାଓ୍ୱିତଂ ବହୁଲୀକତଂ ଅମତୋଗଧଂ ହୋତି ଅମତପରାଯନଂ ଅମତପରିଯୋସାନ''ନ୍ତି।

''ସାଧୁ ସାଧୁ, ସାରିପୁତ୍ତ! ଯେସଞ୍ହେତଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଅଞ୍ଞାତଂ ଅସ୍ସ ଅଦିଟ୍ଠଂ ଅଓ୍ୱିଦିତଂ ଅସଚ୍ଛିକତଂ ଅଫସ୍ସିତଂ ପଞ୍ଞାଯ, ତେ ତତ୍ଥ ପରେସଂ ସଦ୍ଧାଯ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟୁଂ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ…ପେ… ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଭାଓ୍ୱିତଂ ବହୁଲୀକତଂ ଅମତୋଗଧଂ ହୋତି ଅମତପରାଯନଂ ଅମତପରିଯୋସାନନ୍ତି।

''ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ଅକତଞ୍ଞୂ ଚ, ସନ୍ଧିଚ୍ଛେଦୋ ଚ ଯୋ ନରୋ;

ହତାଓକାସୋ ୱନ୍ତାସୋ, ସ ୱେ ଉତ୍ତମପୋରିସୋ’’ତି।

ନ ସନ୍ଧୋ ନ ୱିରଜ୍ଜତୀତି। ସନ୍ଧେ ବାଲପୁଥୁଜ୍ଜନା ରଜ୍ଜନ୍ତି, ପୁଥୁଜ୍ଜନକଲ୍ୟାଣକଂ ଉପାଦାଯ ସତ୍ତ ସେକ୍ଖା ୱିରଜ୍ଜନ୍ତି। ଅରହା ନେୱ ରଜ୍ଜତି ନୋ ୱିରଜ୍ଜତି, ୱିରତ୍ତୋ ସୋ ଖଯା ରାଗସ୍ସ ୱୀତରାଗତ୍ତା ଖଯା ଦୋସସ୍ସ ୱୀତଦୋସତ୍ତା, ଖଯା ମୋହସ୍ସ ୱୀତମୋହତ୍ତା। ସୋ ୱୁଟ୍ଠୱାସୋ ଚିଣ୍ଣଚରଣୋ…ପେ… ଜାତିମରଣସଂସାରୋ ନତ୍ଥି ତସ୍ସ ପୁନବ୍ଭୱୋତି – ନ ସନ୍ଧୋ ନ ୱିରଜ୍ଜତି।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ସାତିଯେସୁ ଅନସ୍ସାୱୀ, ଅତିମାନେ ଚ ନୋ ଯୁତୋ;

ସଣ୍ହୋ ଚ ପଟିଭାନୱା, ନ ସନ୍ଧୋ ନ ୱିରଜ୍ଜତୀ’’ତି।

୮୯।

ଲାଭକମ୍ୟା ନ ସିକ୍ଖତି, ଅଲାଭେ ଚ ନ କୁପ୍ପତି;

ଅୱିରୁଦ୍ଧୋ ଚ ତଣ୍ହାଯ, ରସେସୁ[ରସେ ଚ (ସୀ। ସ୍ୟା।)]ନାନୁଗିଜ୍ଝତି।

ଲାଭକମ୍ୟା ନ ସିକ୍ଖତି, ଅଲାଭେ ଚ ନ କୁପ୍ପତୀତି। କଥଂ ଲାଭକମ୍ୟା ସିକ୍ଖତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଭିକ୍ଖୁଂ ପସ୍ସତି ଲାଭିଂ ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନଂ। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘‘କେନ ନୁ ଖୋ ଅଯମାଯସ୍ମା ଲାଭୀ ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନ’’ନ୍ତି? ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘‘ଅଯଂ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ସୁତ୍ତନ୍ତିକୋ, ତେନାଯମାଯସ୍ମା ଲାଭୀ ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନ’’ନ୍ତି। ସୋ ଲାଭହେତୁ ଲାଭପଚ୍ଚଯା ଲାଭକାରଣା ଲାଭାଭିନିବ୍ବତ୍ତିଯା ଲାଭଂ ପରିପାଚେନ୍ତୋ ସୁତ୍ତନ୍ତଂ ପରିଯାପୁଣାତି। ଏୱମ୍ପି ଲାଭକମ୍ୟା ସିକ୍ଖତି।

ଅଥ ୱା ଭିକ୍ଖୁ ଭିକ୍ଖୁଂ ପସ୍ସତି ଲାଭିଂ ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନଂ। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘‘କେନ ନୁ ଖୋ ଅଯମାଯସ୍ମା ଲାଭୀ ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନ’’ନ୍ତି? ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘‘ଅଯଂ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ୱିନଯଧରୋ…ପେ… ଧମ୍ମକଥିକୋ… ଆଭିଧମ୍ମିକୋ, ତେନାଯମାଯସ୍ମା ଲାଭୀ ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନ’’ନ୍ତି। ସୋ ଲାଭହେତୁ ଲାଭପଚ୍ଚଯା ଲାଭକାରଣା ଲାଭାଭିନିବ୍ବତ୍ତିଯା ଲାଭଂ ପରିପାଚେନ୍ତୋ ଅଭିଧମ୍ମଂ ପରିଯାପୁଣାତି। ଏୱମ୍ପି ଲାଭକମ୍ୟା ସିକ୍ଖତି।

ଅଥ ୱା ଭିକ୍ଖୁ ଭିକ୍ଖୁଂ ପସ୍ସତି ଲାଭିଂ ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନଂ। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘‘କେନ ନୁ ଖୋ ଅଯମାଯସ୍ମା ଲାଭୀ ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନ’’ନ୍ତି? ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘‘ଅଯଂ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆରଞ୍ଞିକୋ… ପିଣ୍ଡପାତିକୋ… ପଂସୁକୂଲିକୋ… ତେଚୀୱରିକୋ… ସପଦାନଚାରିକୋ… ଖଲୁପଚ୍ଛାଭତ୍ତିକୋ… ନେସଜ୍ଜିକୋ… ଯଥାସନ୍ଥତିକୋ, ତେନାଯମାଯସ୍ମା ଲାଭୀ ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନ’’ନ୍ତି। ସୋ ଲାଭହେତୁ ଲାଭପଚ୍ଚଯା ଲାଭକାରଣା ଲାଭାଭିନିବ୍ବତ୍ତିଯା ଲାଭଂ ପରିପାଚେନ୍ତୋ ଆରଞ୍ଞିକୋ ହୋତି…ପେ… ଯଥାସନ୍ଥତିକୋ ହୋତି। ଏୱମ୍ପି ଲାଭକମ୍ୟା ସିକ୍ଖତି।

କଥଂ ନ ଲାଭକମ୍ୟା ସିକ୍ଖତି? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ନ ଲାଭହେତୁ, ନ ଲାଭପଚ୍ଚଯା, ନ ଲାଭକାରଣା, ନ ଲାଭାଭିନିବ୍ବତ୍ତିଯା, ନ ଲାଭଂ ପରିପାଚେନ୍ତୋ, ଯାୱଦେୱ ଅତ୍ତଦମଥାଯ ଅତ୍ତସମଥାଯ ଅତ୍ତପରିନିବ୍ବାପନତ୍ଥାଯ ସୁତ୍ତନ୍ତଂ ପରିଯାପୁଣାତି, ୱିନଯଂ ପରିଯାପୁଣାତି, ଅଭିଧମ୍ମଂ ପରିଯାପୁଣାତି। ଏୱମ୍ପି ନ ଲାଭକମ୍ୟା ସିକ୍ଖତି।

ଅଥ ୱା ଭିକ୍ଖୁ ନ ଲାଭହେତୁ, ନ ଲାଭପଚ୍ଚଯା, ନ ଲାଭକାରଣା, ନ ଲାଭାଭିନିବ୍ବତ୍ତିଯା, ନ ଲାଭଂ ପରିପାଚେନ୍ତୋ, ଯାୱଦେୱ ଅପ୍ପିଚ୍ଛଞ୍ଞେୱ [ଅପ୍ପିଚ୍ଛଂଯେୱ (ସୀ।)] ନିସ୍ସାଯ ସନ୍ତୁଟ୍ଠିଞ୍ଞେୱ ନିସ୍ସାଯ ସଲ୍ଲେଖଞ୍ଞେୱ ନିସ୍ସାଯ ପୱିୱେକଞ୍ଞେୱ ନିସ୍ସାଯ ଇଦମତ୍ଥିତଞ୍ଞେୱ [ଇଦମତ୍ଥିକତଞ୍ଞେୱ (ସୀ।)] ନିସ୍ସାଯ ଆରଞ୍ଞିକୋ ହୋତି, ପିଣ୍ଡପାତିକୋ ହୋତି, ପଂସୁକୂଲିକୋ ହୋତି, ତେଚୀୱରିକୋ ହୋତି , ସପଦାନଚାରିକୋ ହୋତି, ଖଲୁପଚ୍ଛାଭତ୍ତିକୋ ହୋତି, ନେସଜ୍ଜିକୋ ହୋତି, ଯଥାସନ୍ଥତିକୋ ହୋତି। ଏୱମ୍ପି ନ ଲାଭକମ୍ୟା ସିକ୍ଖତୀତି – ଲାଭକମ୍ୟା ନ ସିକ୍ଖତି।

ଅଲାଭେଚ ନ କୁପ୍ପତୀତି। କଥଂ ଅଲାଭେ କୁପ୍ପତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ‘‘କୁଲଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ଗଣଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ଆୱାସଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ଲାଭଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ଯସଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ପସଂସଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ସୁଖଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ଚୀୱରଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ପିଣ୍ଡପାତଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ସେନାସନଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ଗିଲାନୁପଟ୍ଠାକଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ଅପ୍ପଞ୍ଞାତୋମ୍ହୀ’’ତି କୁପ୍ପତି ବ୍ଯାପଜ୍ଜତି ପତିଟ୍ଠୀଯତି, କୋପଞ୍ଚ ଦୋସଞ୍ଚ ଅପ୍ପଚ୍ଚଯଞ୍ଚ ପାତୁକରୋତି। ଏୱଂ ଅଲାଭେ କୁପ୍ପତି।

କଥଂ ଅଲାଭେ ନ କୁପ୍ପତି? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ‘‘କୁଲଂ ୱା ନ ଲଭାମି ଗଣଂ ୱା ନ ଲଭାମି…ପେ… ଅପ୍ପଞ୍ଞାତୋମ୍ହୀ’’ତି ନ କୁପ୍ପତି ନ ବ୍ଯାପଜ୍ଜତି ନ ପତିଟ୍ଠୀଯତି, ନ କୋପଞ୍ଚ ଦୋସଞ୍ଚ ଅପ୍ପଚ୍ଚଯଞ୍ଚ ପାତୁକରୋତି। ଏୱଂ ଅଲାଭେ ନ କୁପ୍ପତୀତି – ଲାଭକମ୍ଯା ନ ସିକ୍ଖତି ଅଲାଭେ ଚ ନ କୁପ୍ପତି।

ଅୱିରୁଦ୍ଧୋଚ ତଣ୍ହାଯ, ରସେସୁ ନାନୁଗିଜ୍ଝତୀତି। ୱିରୁଦ୍ଧୋତି ଯୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଆଘାତୋ ପଟିଘାତୋ, ପଟିଘଂ ପଟିୱିରୋଧୋ, କୋପୋ ପକୋପୋ ସମ୍ପକୋପୋ, ଦୋସୋ ପଦୋସୋ ସମ୍ପଦୋସୋ, ଚିତ୍ତସ୍ସ ବ୍ଯାପତ୍ତି ମନୋପଦୋସୋ, କୋଧୋ କୁଜ୍ଝନା କୁଜ୍ଝିତତ୍ତଂ, ଦୋସୋ ଦୁସ୍ସନା ଦୁସ୍ସିତତ୍ତଂ, ବ୍ଯାପତ୍ତି ବ୍ଯାପଜ୍ଜନା ବ୍ଯାପଜ୍ଜିତତ୍ତଂ ୱିରୋଧୋ ପଟିୱିରୋଧୋ, ଚଣ୍ଡିକ୍କଂ, ଅସୁରୋପୋ, ଅନତ୍ତମନତା ଚିତ୍ତସ୍ସ – ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ୱିରୋଧୋ। ଯସ୍ସେସୋ ୱିରୋଧୋ ପହୀନୋ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନୋ ୱୂପସନ୍ତୋ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧୋ ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକୋ ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢୋ, ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଅୱିରୁଦ୍ଧୋ। ତଣ୍ହାତି ରୂପତଣ୍ହା ସଦ୍ଦତଣ୍ହା ଗନ୍ଧତଣ୍ହା ରସତଣ୍ହା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବତଣ୍ହା ଧମ୍ମତଣ୍ହା। ରସୋତି ମୂଲରସୋ ଖନ୍ଧରସୋ ତଚରସୋ ପତ୍ତରସୋ ପୁପ୍ଫରସୋ ଫଲରସୋ, ଅମ୍ବିଲଂ ମଧୁରଂ ତିତ୍ତକଂ କଟୁକଂ ଲୋଣିକଂ ଖାରିକଂ ଲମ୍ବିକଂ [ଲପିଲଂ (ସୀ।), ଲମ୍ପିଲଂ (ସ୍ଯା।), ଲବିଲଂ (କ।), ଆଯତନୱିଭଙ୍ଗେ] କସାୱୋ ସାଦୁ ଅସାଦୁ ସୀତଂ ଉଣ୍ହଂ। ସନ୍ତେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ରସଗିଦ୍ଧା। ତେ ଜିୱ୍ହଗ୍ଗେନ ରସଗ୍ଗାନି ପରିଯେସନ୍ତା ଆହିଣ୍ଡନ୍ତି, ତେ ଅମ୍ବିଲଂ ଲଭିତ୍ୱା ଅନମ୍ବିଲଂ ପରିଯେସନ୍ତି, ଅନମ୍ବିଲଂ ଲଭିତ୍ୱା ଅମ୍ବିଲଂ ପରିଯେସନ୍ତି; ମଧୁରଂ ଲଭିତ୍ୱା ଅମଧୁରଂ ପରିଯେସନ୍ତି, ଅମଧୁରଂ ଲଭିତ୍ୱା ମଧୁରଂ ପରିଯେସନ୍ତି; ତିତ୍ତକଂ ଲଭିତ୍ୱା ଅତିତ୍ତକଂ ପରିଯେସନ୍ତି, ଅତିତ୍ତକଂ ଲଭିତ୍ୱା ତିତ୍ତକଂ ପରିଯେସନ୍ତି; କଟୁକଂ ଲଭିତ୍ୱା ଅକଟୁକଂ ପରିଯେସନ୍ତି, ଅକଟୁକଂ ଲଭିତ୍ୱା କଟୁକଂ ପରିଯେସନ୍ତି; ଲୋଣିକଂ ଲଭିତ୍ୱା ଅଲୋଣିକଂ ପରିଯେସନ୍ତି, ଅଲୋଣିକଂ ଲଭିତ୍ୱା ଲୋଣିକଂ ପରିଯେସନ୍ତି; ଖାରିକଂ ଲଭିତ୍ୱା ଅଖାରିକଂ ପରିଯେସନ୍ତି, ଅଖାରିକଂ ଲଭିତ୍ୱା ଖାରିକଂ ପରିଯେସନ୍ତି; ଲମ୍ବିକଂ ଲଭିତ୍ୱା କସାୱଂ ପରିଯେସନ୍ତି , କସାୱଂ ଲଭିତ୍ୱା ଲମ୍ବିକଂ ପରିଯେସନ୍ତି; ସାଦୁଂ ଲଭିତ୍ୱା ଅସାଦୁଂ ପରିଯେସନ୍ତି, ଅସାଦୁଂ ଲଭିତ୍ୱା ସାଦୁଂ ପରିଯେସନ୍ତି; ସୀତଂ ଲଭିତ୍ୱା ଉଣ୍ହଂ ପରିଯେସନ୍ତି, ଉଣ୍ହଂ ଲଭିତ୍ୱା ସୀତଂ ପରିଯେସନ୍ତି। ତେ ଯଂ ଯଂ ଲଭିତ୍ୱା ତେନ ତେନ ନ ସନ୍ତୁସ୍ସନ୍ତି ଅପରାପରଂ ପରିଯେସନ୍ତି, ମନାପିକେସୁ ରସେସୁ ରତ୍ତା ଗିଦ୍ଧା ଗଧିତା ମୁଚ୍ଛିତା ଅଜ୍ଝୋସନ୍ନା ଲଗ୍ଗା ଲଗ୍ଗିତା ପଲିବୁଦ୍ଧା। ଯସ୍ସେସା ରସତଣ୍ହା ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ୱୂପସନ୍ତା ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧା ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକା ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢା, ସୋ ପଟିସଙ୍ଖା ଯୋନିସୋ ଆହାରଂ ଆହାରେତି – ‘‘ନେୱ ଦୱାଯ ନ ମଦାଯ ନ ମଣ୍ଡନାଯ ନ ୱିଭୂସନାଯ, ଯାୱଦେୱ ଇମସ୍ସ କାଯସ୍ସ ଠିତିଯା ଯାପନାଯ ୱିହିଂସୂପରତିଯା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯାନୁଗ୍ଗହାଯ। ଇତି ପୁରାଣଞ୍ଚ ୱେଦନଂ ପଟିହଙ୍ଖାମି, ନୱଞ୍ଚ ୱେଦନଂ ନ ଉପ୍ପାଦେସ୍ସାମି, ଯାତ୍ରା ଚ ମେ ଭୱିସ୍ସତି ଅନୱଜ୍ଜତା ଚ ଫାସୁୱିହାରୋ ଚା’’ତି।

ଯଥା ୱନଂ ଆଲିମ୍ପେଯ୍ଯ ଯାୱଦେୱ ରୋପନତ୍ଥାଯ, ଯଥା ୱା ପନ ଅକ୍ଖଂ ଅବ୍ଭଞ୍ଜେଯ୍ଯ ଯାୱଦେୱ ଭାରସ୍ସ ନିତ୍ଥରଣତ୍ଥାଯ, ଯଥା ୱା ପନ ପୁତ୍ତମଂସଂ ଆହାରଂ ଆହରେଯ୍ଯ ଯାୱଦେୱ କନ୍ତାରସ୍ସ ନିତ୍ଥରଣତ୍ଥାଯ; ଏୱମେୱ ଭିକ୍ଖୁ ପଟିସଙ୍ଖା ଯୋନିସୋ ଆହାରଂ ଆହାରେତି – ‘‘ନେୱ ଦୱାଯ…ପେ… ଫାସୁୱିହାରୋ ଚା’’ତି। ରସତଣ୍ହଂ ପଜହତି ୱିନୋଦେତି ବ୍ଯନ୍ତିଂ କରୋତି ଅନଭାୱଂ ଗମେତି, ରସତଣ୍ହାଯ ଆରତୋ ଅସ୍ସ ୱିରତୋ ପଟିୱିରତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିଯାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରତୀତି – ଅୱିରୁଦ୍ଧୋ ଚ ତଣ୍ହାଯ ରସେସୁ ନାନୁଗିଜ୍ଝତି।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଲାଭକମ୍ଯା ନ ସିକ୍ଖତି, ଅଲାଭେ ଚ ନ କୁପ୍ପତି;

ଅୱିରୁଦ୍ଧୋ ଚ ତଣ୍ହାଯ, ରସେସୁ ନାନୁଗିଜ୍ଝତୀ’’ତି।

୯୦।

ଉପେକ୍ଖକୋ ସଦା ସତୋ, ନ ଲୋକେ ମଞ୍ଞତେ ସମଂ;

ନ ୱିସେସୀ ନ ନୀଚେଯ୍ଯୋ, ତସ୍ସ ନୋ ସନ୍ତି ଉସ୍ସଦା।

ଉପେକ୍ଖକୋ ସଦା ସତୋତି। ଉପେକ୍ଖକୋତି ଛଳଙ୍ଗୁପେକ୍ଖାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ। ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ନେୱ ସୁମନୋ ହୋତି ନ ଦୁମ୍ମନୋ, ଉପେକ୍ଖକୋ ୱିହରତି ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ। ସୋତେନ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା…ପେ… ମନସା ଧମ୍ମଂ ୱିଞ୍ଞାଯ ନେୱ ସୁମନୋ ହୋତି ନ ଦୁମ୍ମନୋ, ଉପେକ୍ଖକୋ ୱିହରତି ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ। ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ମନାପଂ ନାଭିଗିଜ୍ଝତି ନାଭିହଂସତି [ନାଭିହସତି (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ନ ରାଗଂ ଜନେତି, ତସ୍ସ ଠିତୋୱ କାଯୋ ହୋତି, ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୁସଣ୍ଠିତଂ ସୁୱିମୁତ୍ତଂ। ଚକ୍ଖୁନା ଖୋ ପନେୱ ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ଅମନାପଂ ନ ମଙ୍କୁ ହୋତି ଅପ୍ପତିଟ୍ଠିତଚିତ୍ତୋ [ଅପ୍ପତିଟ୍ଠୀନ ଚିତ୍ତୋ (ସ୍ୟା।), ଅପ୍ପତିଟ୍ଠନଚିତ୍ତୋ (କ।)] ଅଲୀନମନସୋ [ଆଦିନମନସୋ (ସ୍ୟା।)] ଅବ୍ୟାପନ୍ନଚେତସୋ, ତସ୍ସ ଠିତୋୱ କାଯୋ ହୋତି, ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୁସଣ୍ଠିତଂ ସୁୱିମୁତ୍ତଂ। ସୋତେନ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା… ଘାନେନ ଗନ୍ଧଂ ଘାଯିତ୍ୱା… ଜିୱ୍ହାଯ ରସଂ ସାଯିତ୍ୱା… କାଯେନ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଂ ଫୁସିତ୍ୱା… ମନସା ଧମ୍ମଂ ୱିଞ୍ଞାଯ ମନାପଂ ନାଭିଗିଜ୍ଝତି ନାଭିହଂସତି ନ ରାଗଂ ଜନେତି, ତସ୍ସ ଠିତୋୱ କାଯୋ ହୋତି, ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୁସଣ୍ଠିତଂ ସୁୱିମୁତ୍ତଂ। ମନସା ଖୋ ପନେୱ ଧମ୍ମଂ ୱିଞ୍ଞାଯ ଅମନାପଂ ନ ମଙ୍କୁ ହୋତି ଅପ୍ପତିଟ୍ଠିତଚିତ୍ତୋ ଅଲୀନମନସୋ ଅବ୍ୟାପନ୍ନଚେତସୋ, ତସ୍ସ ଠିତୋୱ କାଯୋ ହୋତି, ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୁସଣ୍ଠିତଂ ସୁୱିମୁତ୍ତଂ।

ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ମନାପାମନାପେସୁ ରୂପେସୁ ତସ୍ସ ଠିତୋୱ କାଯୋ ହୋତି, ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୁସଣ୍ଠିତଂ ସୁୱିମୁତ୍ତଂ। ସୋତେନ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା… ପେ… ମନସା ଧମ୍ମଂ ୱିଞ୍ଞାଯ ମନାପାମନାପେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ତସ୍ସ ଠିତୋୱ କାଯୋ ହୋତି, ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୁସଣ୍ଠିତଂ ସୁୱିମୁତ୍ତଂ।

ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ରଜନୀଯେ ନ ରଜ୍ଜତି, ଦୁସ୍ସନୀଯେ [ଦୋସନୀଯେ (ବହୂସୁ)] ନ ଦୁସ୍ସତି, ମୋହନୀଯେ ନ ମୁଯ୍ହତି, କୋପନୀଯେ ନ କୁପ୍ପତି, ମଦନୀଯେ ନ ମଜ୍ଜତି, କିଲେସନୀଯେ ନ କିଲିସ୍ସତି। ସୋତେନ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା…ପେ… ମନସା ଧମ୍ମଂ ୱିଞ୍ଞାଯ ରଜନୀଯେ ନ ରଜ୍ଜତି ଦୁସ୍ସନୀଯେ ନ ଦୁସ୍ସତି, ମୋହନୀଯେ ନ ମୁଯ୍ହତି, କୋପନୀଯେ ନ କୁପ୍ପତି, ମଦନୀଯେ ନ ମଜ୍ଜତି, କିଲେସନୀଯେ ନ କିଲିସ୍ସତି। ଦିଟ୍ଠେ ଦିଟ୍ଠମତ୍ତୋ, ସୁତେ ସୁତମତ୍ତୋ, ମୁତେ ମୁତମତ୍ତୋ, ୱିଞ୍ଞାତେ ୱିଞ୍ଞାତମତ୍ତୋ। ଦିଟ୍ଠେ ନ ଲିମ୍ପତି, ସୁତେ ନ ଲିମ୍ପତି, ମୁତେ ନ ଲିମ୍ପତି, ୱିଞ୍ଞାତେ ନ ଲିମ୍ପତି। ଦିଟ୍ଠେ ଅନୂପଯୋ ଅନପାଯୋ ଅନିସ୍ସିତୋ ଅପ୍ପଟିବଦ୍ଧୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିଯାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରତି। ସୁତେ… ମୁତେ… ୱିଞ୍ଞାତେ ଅନୂପଯୋ ଅନପାଯୋ ଅନିସ୍ସିତୋ ଅପ୍ପଟିବଦ୍ଧୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିଯାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରତି।

ସଂୱିଜ୍ଜତି ଅରହତୋ ଚକ୍ଖୁ, ପସ୍ସତି ଅରହା ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ। ଛନ୍ଦରାଗୋ ଅରହତୋ ନତ୍ଥି, ସୁୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ ଅରହା। ସଂୱିଜ୍ଜତି ଅରହତୋ ସୋତଂ, ସୁଣାତି ଅରହା ସୋତେନ ସଦ୍ଦଂ। ଛନ୍ଦରାଗୋ ଅରହତୋ ନତ୍ଥି, ସୁୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ ଅରହା। ସଂୱିଜ୍ଜତି ଅରହତୋ ଘାନଂ, ଘାଯତି ଅରହା ଘାନେନ ଗନ୍ଧଂ। ଛନ୍ଦରାଗୋ ଅରହତୋ ନତ୍ଥି, ସୁୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ ଅରହା। ସଂୱିଜ୍ଜତି ଅରହତୋ ଜିୱ୍ହା, ସାଯତି ଅରହା ଜିୱ୍ହାଯ ରସଂ…ପେ… ସଂୱିଜ୍ଜତି ଅରହତୋ କାଯୋ, ଫୁସତି ଅରହା କାଯେନ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଂ…ପେ… ସଂୱିଜ୍ଜତି ଅରହତୋ ମନୋ, ୱିଜାନାତି ଅରହା ମନସା ଧମ୍ମଂ। ଛନ୍ଦରାଗୋ ଅରହତୋ ନତ୍ଥି ସୁୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ ଅରହା।

ଚକ୍ଖୁ ରୂପାରାମଂ ରୂପରତଂ ରୂପସମ୍ମୁଦିତଂ, ତଂ ଅରହତୋ ଦନ୍ତଂ ଗୁତ୍ତଂ ରକ୍ଖିତଂ ସଂୱୁତଂ, ତସ୍ସ ଚ ସଂୱରାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି। ସୋତଂ ସଦ୍ଦାରାମଂ… ପେ… ଘାନଂ ଗନ୍ଧାରାମଂ… ଜିୱ୍ହା ରସାରାମା ରସରତା ରସସମ୍ମୁଦିତା, ସା ଅରହତୋ ଦନ୍ତା ଗୁତ୍ତା ରକ୍ଖିତା ସଂୱୁତା, ତସ୍ସା ଚ ସଂୱରାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି। କାଯୋ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାରାମୋ…ପେ… ମନୋ ଧମ୍ମାରାମୋ ଧମ୍ମରତୋ ଧମ୍ମସମ୍ମୁଦିତୋ, ସୋ ଅରହତୋ ଦନ୍ତୋ ଗୁତ୍ତୋ ରକ୍ଖିତୋ ସଂୱୁତୋ, ତସ୍ସ ଚ ସଂୱରାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି।

‘‘ଦନ୍ତଂ ନଯନ୍ତି ସମିତିଂ, ଦନ୍ତଂ ରାଜାଭିରୂହତି;

ଦନ୍ତୋ ସେଟ୍ଠୋ ମନୁସ୍ସେସୁ, ଯୋତିୱାକ୍ୟଂ ତିତିକ୍ଖତି।

‘‘ୱରମସ୍ସତରା ଦନ୍ତା, ଆଜାନୀଯା ଚ [ଆଜାନିଯାୱ (ସ୍ୟା।)] ସିନ୍ଧୱା;

କୁଞ୍ଜରା ଚ ମହାନାଗା, ଅତ୍ତଦନ୍ତୋ ତତୋ ୱରଂ।

‘‘ନ ହି ଏତେହି ଯାନେହି, ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ ଅଗତଂ ଦିସଂ;

ଯଥାତ୍ତନା ସୁଦନ୍ତେନ, ଦନ୍ତୋ ଦନ୍ତେନ ଗଚ୍ଛତି।

‘‘ୱିଧାସୁ ନ ୱିକମ୍ପନ୍ତି, ୱିପ୍ପମୁତ୍ତା ପୁନବ୍ଭୱା;

ଦନ୍ତଭୂମିମନୁପ୍ପତ୍ତା, ତେ ଲୋକେ ୱିଜିତାୱିନୋ।

‘‘ଯସ୍ସିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଭାୱିତାନି [ୱିଭାୱିତାନି (ସୀ।)], ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ବହିଦ୍ଧା ଚ [ଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧା ଚ (ସୀ।), ଅଜ୍ଝତ୍ତଞ୍ଚ ବହିଦ୍ଧା ଚ (ସ୍ୟା। କ।) ସୁ। ନି। ୫୨୧] ସବ୍ବଲୋକେ;

ନିବ୍ବିଜ୍ଝ ଇମଂ [ନିବ୍ବିଜ୍ଝିମଂ (ସ୍ୟା।), ନିବ୍ବିଜ୍ଜ ଇମଂ (କ।)] ପରଞ୍ଚ ଲୋକଂ, କାଲଂ କଙ୍ଖତି ଭାୱିତୋ ସ ଦନ୍ତୋ’’ତି।

ଉପେକ୍ଖକୋ ସଦାତି। ସଦା ସବ୍ବଦା ସବ୍ବକାଲଂ ନିଚ୍ଚକାଲଂ ଧୁୱକାଲଂ…ପେ… ପଚ୍ଛିମେ ୱଯୋଖନ୍ଧେ। ସତୋତି ଚତୂହି କାରଣେହି ସତୋ – କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ସତୋ, ୱେଦନାସୁ… ଚିତ୍ତେ… ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ସତୋ…ପେ… ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ସତୋତି – ଉପେକ୍ଖକୋ ସଦା ସତୋ।

ନ ଲୋକେ ମଞ୍ଞତେ ସମନ୍ତି। ‘‘ସଦିସୋହମସ୍ମୀ’’ତି ମାନଂ ନ ଜନେତି ଜାତିଯା ୱା ଗୋତ୍ତେନ ୱା…ପେ… ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ୱା ୱତ୍ଥୁନାତି – ନ ଲୋକେ ମଞ୍ଞତେ ସମଂ।

ନ ୱିସେସୀ ନ ନୀଚେଯ୍ୟୋତି। ‘‘ସେଯ୍ୟୋହମସ୍ମୀ’’ତି ଅତିମାନଂ ନ ଜନେତି ଜାତିଯା ୱା ଗୋତ୍ତେନ ୱା…ପେ… ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ୱା ୱତ୍ଥୁନା । ‘‘ହୀନୋହମସ୍ମୀ’’ତି ଓମାନଂ ନ ଜନେତି ଜାତିଯା ୱା ଗୋତ୍ତେନ ୱା…ପେ… ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ୱା ୱତ୍ଥୁନାତି – ନ ୱିସେସୀ ନ ନୀଚେଯ୍ୟୋ।

ତସ୍ସ ନୋ ସନ୍ତି ଉସ୍ସଦାତି। ତସ୍ସାତି ଅରହତୋ ଖୀଣାସୱସ୍ସ। ଉସ୍ସଦାତି ସତ୍ତୁସ୍ସଦା – ରାଗୁସ୍ସଦୋ ଦୋସୁସ୍ସଦୋ ମୋହୁସ୍ସଦୋ ମାନୁସ୍ସଦୋ ଦିଟ୍ଠୁସ୍ସଦୋ କିଲେସୁସ୍ସଦୋ କମ୍ମୁସ୍ସଦୋ। ତସ୍ସିମେ ଉସ୍ସଦା ନତ୍ଥି ନ ସନ୍ତି ନ ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତି ନୁପଲବ୍ଭନ୍ତି, ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ୱୂପସନ୍ତା ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧା ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକା ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢାତି – ତସ୍ସ ନୋ ସନ୍ତି ଉସ୍ସଦା।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଉପେକ୍ଖକୋ ସଦା ସତୋ, ନ ଲୋକେ ମଞ୍ଞତେ ସମଂ;

ନ ୱିସେସୀ ନ ନୀଚେଯ୍ୟୋ, ତସ୍ସ ନୋ ସନ୍ତି ଉସ୍ସଦା’’ତି।

୯୧।

ଯସ୍ସନିସ୍ସଯତା[ନିସ୍ସଯନା (କ।)]ନତ୍ଥି, ଞତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଅନିସ୍ସିତୋ;

ଭୱାଯ ୱିଭୱାଯ ୱା, ତଣ୍ହା ଯସ୍ସ ନ ୱିଜ୍ଜତି।

ଯସ୍ସନିସ୍ସଯତା ନତ୍ଥୀତି। ଯସ୍ସାତି ଅରହତୋ ଖୀଣାସୱସ୍ସ। ନିସ୍ସଯାତି ଦ୍ୱେ ନିସ୍ସଯା – ତଣ୍ହାନିସ୍ସଯୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସଯୋ ଚ…ପେ… ଅଯଂ ତଣ୍ହାନିସ୍ସଯୋ…ପେ… ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସଯୋ । ତସ୍ସ ତଣ୍ହାନିସ୍ସଯୋ ପହୀନୋ, ଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସଯୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠୋ; ତଣ୍ହାନିସ୍ସଯସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସଯସ୍ସ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠତ୍ତା ନିସ୍ସଯତା ଯସ୍ସ ନତ୍ଥି ନ ସନ୍ତି ନ ସଂୱିଜ୍ଜତି ନୁପଲବ୍ଭତି, ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ୱୂପସନ୍ତା ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧା ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକା ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢାତି – ଯସ୍ସ ନିସ୍ସଯତା ନତ୍ଥି।

ଞତ୍ୱାଧମ୍ମଂ ଅନିସ୍ସିତୋତି। ଞତ୍ୱାତି ଞତ୍ୱା ଜାନିତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା, ‘‘ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା’’ତି ଞତ୍ୱା ଜାନିତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା, ‘‘ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଦୁକ୍ଖା’’ତି… ‘‘ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ଅନତ୍ତା’’ତି…ପେ… ‘‘ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦଯଧମ୍ମଂ ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ’’ନ୍ତି ଞତ୍ୱା ଜାନିତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା। ଅନିସ୍ସିତୋତି ଦ୍ୱେ ନିସ୍ସଯା – ତଣ୍ହାନିସ୍ସଯୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସଯୋ ଚ…ପେ… ଅଯଂ ତଣ୍ହାନିସ୍ସଯୋ…ପେ… ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସଯୋ। ତଣ୍ହାନିସ୍ସଯଂ ପହାଯ ଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସଯଂ ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ଚକ୍ଖୁଂ ଅନିସ୍ସିତୋ, ସୋତଂ

ଅନିସ୍ସିତୋ, ଘାନଂ ଅନିସ୍ସିତୋ, ଜିଵ୍ହଂ ଅନିସ୍ସିତୋ, କାଯଂ ଅନିସ୍ସିତୋ, ମନଂ ଅନିସ୍ସିତୋ, ରୂପେ… ସଦ୍ଦେ… ଗନ୍ଧେ… ରସେ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ… କୁଲଂ… ଗଣଂ… ଆଵାସଂ…ପେ… ଦିଟ୍ଠସୁତମୁତଵିଞ୍ଞାତବ୍ବେ ଧମ୍ମେ ଅନିସ୍ସିତୋ ଅନଲ୍ଲୀନୋ ଅନୁପଗତୋ ଅନଜ୍ଝୋସିତୋ ଅନଧିମୁତ୍ତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ଵିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ଵିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ଵିମରିଯାଦିକତେନ ଚେତସା ଵିହରତୀତି – ଞତ୍ଵା ଧମ୍ମଂ ଅନିସ୍ସିତୋ।

ଭଵାଯ ଵିଭଵାଯ ଵା, ତଣ୍ହା ଯସ୍ସ ନ ଵିଜ୍ଜତୀତି। ତଣ୍ହାତି ରୂପତଣ୍ହା ସଦ୍ଦତଣ୍ହା ଗନ୍ଧତଣ୍ହା ରସତଣ୍ହା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବତଣ୍ହା ଧମ୍ମତଣ୍ହା। ଯସ୍ସାତି ଅରହତୋ ଖୀଣାସଵସ୍ସ। ଭଵାଯାତି ଭଵଦିଟ୍ଠିଯା, ଵିଭଵାଯାତି ଵିଭଵଦିଟ୍ଠିଯା; ଭଵାଯାତି ସସ୍ସତଦିଟ୍ଠିଯା, ଵିଭଵାଯାତି ଉଚ୍ଛେଦଦିଟ୍ଠିଯା; ଭଵାଯାତି ପୁନପ୍ପୁନଭଵାଯ ପୁନପ୍ପୁନଗତିଯା ପୁନପ୍ପୁନଉପପତ୍ତିଯା ପୁନପ୍ପୁନପଟିସନ୍ଧିଯା ପୁନପ୍ପୁନଅତ୍ତଭାଵାଭିନିବ୍ବତ୍ତିଯା । ତଣ୍ହା ଯସ୍ସ ନତ୍ଥି ନ ସନ୍ତି ନ ସଂଵିଜ୍ଜତି ନୁପଲବ୍ଭତି, ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ଵୂପସନ୍ତା ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧା ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକା ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢାତି – ଭଵାଯ ଵିଭଵାଯ ଵା ତଣ୍ହା ଯସ୍ସ ନ ଵିଜ୍ଜତି।

ତେନାହ ଭଗଵା –

''ଯସ୍ସ ନିସ୍ସଯତା ନତ୍ଥି, ଞତ୍ଵା ଧମ୍ମଂ ଅନିସ୍ସିତୋ;

ଭଵାଯ ଵିଭଵାଯ ଵା, ତଣ୍ହା ଯସ୍ସ ନ ଵିଜ୍ଜତୀ''ତି।

୯୨।

ତଂବ୍ରୂମି ଉପସନ୍ତୋତି, କାମେସୁ ଅନପେକ୍ଖିନଂ;

ଗନ୍ଥା ତସ୍ସ ନ ଵିଜ୍ଜନ୍ତି, ଅତରୀ ସୋ ଵିସତ୍ତିକଂ।

ତଂ ବ୍ରୂମି ଉପସନ୍ତୋତି। ଉପସନ୍ତୋ ଵୂପସନ୍ତୋ ନିବ୍ବୁତୋ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧୋତି। ତଂ ବ୍ରୂମି ତଂ କଥେମି ତଂ ଭଣାମି ତଂ ଦୀପଯାମି ତଂ ଵୋହରାମୀତି – ତଂ ବ୍ରୂମି ଉପସନ୍ତୋତି।

କାମେସୁ ଅନପେକ୍ଖିନନ୍ତି। କାମାତି ଉଦ୍ଦାନତୋ ଦ୍ଵେ କାମା – ଵତ୍ଥୁକାମା ଚ କିଲେସକାମା ଚ…ପେ… ଇମେ ଵୁଚ୍ଚନ୍ତି ଵତ୍ଥୁକାମା…ପେ… ଇମେ ଵୁଚ୍ଚନ୍ତି କିଲେସକାମା। ଵତ୍ଥୁକାମେ ପରିଜାନିତ୍ଵା, କିଲେସକାମେ ପହାଯ ପଜହିତ୍ଵା ଵିନୋଦେତ୍ଵା ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରିତ୍ଵା ଅନଭାଵଂ ଗମେତ୍ଵା କାମେସୁ ଅନପେକ୍ଖିନୋ ଵୀତକାମୋ ଚତ୍ତକାମୋ ଵନ୍ତକାମୋ ମୁତ୍ତକାମୋ ପହୀନକାମୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠକାମୋ, କାମେସୁ ଵୀତରାଗୋ ଵିଗତରାଗୋ ଚତ୍ତରାଗୋ ଵନ୍ତରାଗୋ ମୁତ୍ତରାଗୋ ପହୀନରାଗୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠରାଗୋ ନିଚ୍ଛାତୋ ନିବ୍ବୁତୋ ସୀତିଭୂତୋ ସୁଖପ୍ପଟିସଂଵେଦୀ ବ୍ରହ୍ମଭୂତେନ ଅତ୍ତନା ଵିହରତୀତି – କାମେସୁ ଅନପେକ୍ଖିନଂ।

ଗନ୍ଥାତସ୍ସ ନ ଵିଜ୍ଜନ୍ତୀତି। ଗନ୍ଥାତି ଚତ୍ତାରୋ ଗନ୍ଥା – ଅଭିଜ୍ଝା କାଯଗନ୍ଥୋ, ବ୍ୟାପାଦୋ କାଯଗନ୍ଥୋ, ସୀଲବ୍ବତପରାମାସୋ କାଯଗନ୍ଥୋ, ଇଦଂସଚ୍ଚାଭିନିଵେସୋ କାଯଗନ୍ଥୋ। ଅତ୍ତନୋ ଦିଟ୍ଠିଯା ରାଗୋ ଅଭିଜ୍ଝା କାଯଗନ୍ଥୋ, ପରଵାଦେସୁ ଆଘାତୋ ଅପ୍ପଚ୍ଚଯୋ ବ୍ୟାପାଦୋ କାଯଗନ୍ଥୋ, ଅତ୍ତନୋ ସୀଲଂ ଵା ଵତଂ ଵା ସୀଲବ୍ବତଂ ଵା ପରାମାସୋ ସୀଲବ୍ବତପରାମାସୋ କାଯଗନ୍ଥୋ, ଅତ୍ତନୋ ଦିଟ୍ଠି ଇଦଂସଚ୍ଚାଭିନିଵେସୋ କାଯଗନ୍ଥୋ। ତସ୍ସାତି ଅରହତୋ ଖୀଣାସଵସ୍ସ। ଗନ୍ଥା ତସ୍ସ ନ ଵିଜ୍ଜନ୍ତୀତି। ଗନ୍ଥା ତସ୍ସ ନତ୍ଥି ନ ସନ୍ତି ନ ସଂଵିଜ୍ଜନ୍ତି ନୁପଲବ୍ଭନ୍ତି, ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ଵୂପସନ୍ତା ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧା ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକା ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢାତି – ଗନ୍ଥା ତସ୍ସ ନ ଵିଜ୍ଜନ୍ତି।

ଅତରୀ ସୋ ଵିସତ୍ତିକନ୍ତି। ଵିସତ୍ତିକା ଵୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ଵିସତ୍ତିକାତି କେନଟ୍ଠେନ ଵିସତ୍ତିକା ? ଵିସତାତି ଵିସତ୍ତିକା, ଵିସାଲାତି ଵିସତ୍ତିକା, ଵିସଟାତି ଵିସତ୍ତିକା, ଵିସମାତି ଵିସତ୍ତିକା, ଵିସକ୍କତୀତି ଵିସତ୍ତିକା, ଵିସଂହରତୀତି ଵିସତ୍ତିକା, ଵିସଂଵାଦିକାତି ଵିସତ୍ତିକା, ଵିସମୂଲାତି ଵିସତ୍ତିକା, ଵିସଫଲାତି ଵିସତ୍ତିକା, ଵିସପରିଭୋଗାତି ଵିସତ୍ତିକା, ଵିସାଲା ଵା ପନ ସା ତଣ୍ହା ରୂପେ… ସଦ୍ଦେ… ଗନ୍ଧେ… ରସେ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ… କୁଲେ… ଗଣେ… ଆଵାସେ…ପେ… ଦିଟ୍ଠସୁତମୁତଵିଞ୍ଞାତବ୍ବେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଵିସଟା ଵିତ୍ଥତାତି ଵିସତ୍ତିକା। ଅତରୀ ସୋ ଵିସତ୍ତିକନ୍ତି। ସୋ ଇମଂ ଵିସତ୍ତିକଂ ତଣ୍ହଂ ଅତରି ଉତ୍ତରି ପତରି ସମତିକ୍କମି ଵୀତିଵତ୍ତୀତି – ଅତରୀ ସୋ ଵିସତ୍ତିକଂ।

ତେନାହ ଭଗଵା –

‘‘ତଂ ବ୍ରୂମି ଉପସନ୍ତୋତି, କାମେସୁ ଅନପେକ୍ଖିନଂ;

ଗନ୍ଥା ତସ୍ସ ନ ୱିଜ୍ଜନ୍ତି, ଅତରୀ ସୋ ୱିସତ୍ତିକ’’ନ୍ତି।

୯୩।

ନ ତସ୍ସ ପୁତ୍ତା ପସୱୋ, ଖେତ୍ତଂ ୱତ୍ଥୁଞ୍ଚ ୱିଜ୍ଜତି;

ଅତ୍ତା ୱାପି ନିରତ୍ତା ୱା, ନ ତସ୍ମିଂ ଉପଲବ୍ଭତି।

ନ ତସ୍ସ ପୁତ୍ତା ପସୱୋ, ଖେତ୍ତଂ ୱତ୍ଥୁଞ୍ଚ ୱିଜ୍ଜତୀତି। ନାତି ପଟିକ୍ଖେପୋ। ତସ୍ସାତି ଅରହତୋ ଖୀଣାସୱସ୍ସ। ପୁତ୍ତାତି ଚତ୍ତାରୋ ପୁତ୍ତା – ଅତ୍ରଜୋ ପୁତ୍ତୋ, ଖେତ୍ତଜୋ ପୁତ୍ତୋ, ଦିନ୍ନକୋ ପୁତ୍ତୋ , ଅନ୍ତେୱାସିକୋ ପୁତ୍ତୋ। ପସୱୋତି। ଅଜେଳକା କୁକ୍କୁଟସୂକରା ହତ୍ଥିଗାୱାସ୍ସୱଳୱା। ଖେତ୍ତନ୍ତି ସାଲିଖେତ୍ତଂ ୱୀହିଖେତ୍ତଂ ମୁଗ୍ଗଖେତ୍ତଂ ମାସଖେତ୍ତଂ ଯୱଖେତ୍ତଂ ଗୋଧୁମଖେତ୍ତଂ ତିଲଖେତ୍ତଂ। ୱତ୍ଥୁନ୍ତି ଘରୱତ୍ଥୁଂ କୋଟ୍ଠୱତ୍ଥୁଂ ପୁରେୱତ୍ଥୁଂ ପଚ୍ଛାୱତ୍ଥୁଂ ଆରାମୱତ୍ଥୁଂ ୱିହାରୱତ୍ଥୁଂ। ନ ତସ୍ସ ପୁତ୍ତା ପସୱୋ, ଖେତ୍ତଂ ୱତ୍ଥୁଞ୍ଚ ୱିଜ୍ଜତୀତି। ତସ୍ସ ପୁତ୍ତପରିଗ୍ଗହୋ ୱା ପସୁପରିଗ୍ଗହୋ ୱା ଖେତ୍ତପରିଗ୍ଗହୋ ୱା ୱତ୍ଥୁପରିଗ୍ଗହୋ ୱା ନତ୍ଥି ନ ସନ୍ତି ନ ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତି ନୁପଲବ୍ଭନ୍ତି, ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ୱୂପସନ୍ତା ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧା ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକା ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢାତି – ନ ତସ୍ସ ପୁତ୍ତା ପସୱୋ, ଖେତ୍ତଂ ୱତ୍ଥୁଞ୍ଚ ୱିଜ୍ଜତି।

ଅତ୍ତା ୱାପି ନିରତ୍ତା ୱା, ନ ତସ୍ମିଂ ଉପଲବ୍ଭତୀତି। ଅତ୍ତାତି ଅତ୍ତଦିଟ୍ଠି, ନିରତ୍ତାତି ଉଚ୍ଛେଦଦିଟ୍ଠି; ଅତ୍ତାତି ଗହିତଂ ନତ୍ଥି, ନିରତ୍ତାତି ମୁଞ୍ଚିତବ୍ବଂ ନତ୍ଥି। ଯସ୍ସ ନତ୍ଥି ଗହିତଂ ତସ୍ସ ନତ୍ଥି ମୁଞ୍ଚିତବ୍ବଂ। ଯସ୍ସ ନତ୍ଥି ମୁଞ୍ଚିତବ୍ବଂ ତସ୍ସ ନତ୍ଥି ଗହିତଂ। ଗାହମୁଞ୍ଚନସମତିକ୍କନ୍ତୋ ଅରହା ୱୁଦ୍ଧିପରିହାନିୱୀତିୱତ୍ତୋ। ସୋ ୱୁଟ୍ଠୱାସୋ ଚିଣ୍ଣଚରଣୋ…ପେ… ଜାତିମରଣସଂସାରୋ ନତ୍ଥି ତସ୍ସ ପୁନବ୍ଭୱୋତି – ଅତ୍ତା ୱାପି ନିରତ୍ତା ୱା, ନ ତସ୍ମିଂ ଉପଲବ୍ଭତି।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ନ ତସ୍ସ ପୁତ୍ତା ପସୱୋ, ଖେତ୍ତଂ ୱତ୍ଥୁଞ୍ଚ ୱିଜ୍ଜତି;

ଅତ୍ତା ୱାପି ନିରତ୍ତା ୱା, ନ ତସ୍ମିଂ ଉପଲବ୍ଭତୀ’’ତି।

୯୪।

ଯେନ ନଂ ୱଜ୍ଜୁଂ ପୁଥୁଜ୍ଜନା, ଅଥୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା;

ତଂ ତସ୍ସ ଅପୁରକ୍ଖତଂ, ତସ୍ମା ୱାଦେସୁ ନେଜତି।

ଯେନ ନଂ ୱଜ୍ଜୁଂ ପୁଥୁଜ୍ଜନା, ଅଥୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାତି। ପୁଥୁଜ୍ଜନାତି ପୁଥୁ କିଲେସେ ଜନେନ୍ତୀତି ପୁଥୁଜ୍ଜନା , ପୁଥୁ ଅୱିହତସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠିକାତି ପୁଥୁଜ୍ଜନା, ପୁଥୁ ସତ୍ଥାରାନଂ ମୁଖୁଲ୍ଲୋକିକାତି [ମୁଖୁଲ୍ଲୋକକାତି (ସୀ।)] ପୁଥୁଜ୍ଜନା, ପୁଥୁ ସବ୍ବଗତୀହି ଅୱୁଟ୍ଠିତାତି ପୁଥୁଜ୍ଜନା, ପୁଥୁ ନାନାଭିସଙ୍ଖାରେ ଅଭିସଙ୍ଖରୋନ୍ତୀତି ପୁଥୁଜ୍ଜନା, ପୁଥୁ ନାନାଓଘେହି ୱୁଯ୍ହନ୍ତୀତି ପୁଥୁଜ୍ଜନା, ପୁଥୁ ନାନାସନ୍ତାପେହି ସନ୍ତପ୍ପେନ୍ତୀତି ପୁଥୁଜ୍ଜନା, ପୁଥୁ ନାନାପରିଳାହେହି ପରିଡଯ୍ହନ୍ତୀତି ପୁଥୁଜ୍ଜନା, ପୁଥୁ ପଞ୍ଚସୁ କାମଗୁଣେସୁ ରତ୍ତା ଗିଦ୍ଧା ଗଧିତା ମୁଚ୍ଛିତା ଅଜ୍ଝୋସନ୍ନା ଲଗ୍ଗା ଲଗ୍ଗିତା ପଲିବୁଦ୍ଧାତି ପୁଥୁଜ୍ଜନା, ପୁଥୁ ପଞ୍ଚହି ନୀୱରଣେହି ଆୱୁତା ନିୱୁତା ଓୱୁତା ପିହିତା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନା ପଟିକୁଜ୍ଜିତାତି – ପୁଥୁଜ୍ଜନା। ସମଣାତି ଯେ କେଚି ଇତୋ ବହିଦ୍ଧା ପରିବ୍ବଜୂପଗତା ପରିବ୍ବଜସମାପନ୍ନା। ବ୍ରାହ୍ମଣାତି ଯେ କେଚି ଭୋୱାଦିକା। ଯେନ ନଂ ୱଜ୍ଜୁଂ ପୁଥୁଜ୍ଜନା, ଅଥୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାତି । ପୁଥୁଜ୍ଜନା ଯେନ ତଂ ରାଗେନ ୱଦେଯ୍ୟୁଂ, ଯେନ ଦୋସେନ ୱଦେଯ୍ୟୁଂ, ଯେନ ମୋହେନ ୱଦେଯ୍ୟୁଂ, ଯେନ ମାନେନ ୱଦେଯ୍ୟୁଂ, ଯାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ୱଦେଯ୍ୟୁଂ, ଯେନ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେନ ୱଦେଯ୍ୟୁଂ, ଯାଯ ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯ ୱଦେଯ୍ୟୁଂ, ଯେହି ଅନୁସଯେହି ୱଦେଯ୍ୟୁଂ, ରତ୍ତୋତି ୱା ଦୁଟ୍ଠୋତି ୱା ମୂଳ୍ହୋତି ୱା ୱିନିବଦ୍ଧୋତି ୱା ପରାମଟ୍ଠୋତି ୱା ୱିକ୍ଖେପଗତୋତି ୱା ଅନିଟ୍ଠଙ୍ଗତୋତି ୱା ଥାମଗତୋତି ୱା ତେ ଅଭିସଙ୍ଖାରା ପହୀନା; ଅଭିସଙ୍ଖାରାନଂ ପହୀନତ୍ତା ଗତିଯା [ଗତିଯୋ (ସ୍ୟା।)] ଯେନ ତଂ ୱଦେଯ୍ୟୁଂ – ନେରଯିକୋତି ୱା ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିକୋତି ୱା ପେତ୍ତିୱିସଯିକୋତି ୱା ମନୁସ୍ସୋତି ୱା ଦେୱୋତି ୱା ରୂପୀତି ୱା ଅରୂପୀତି ୱା ସଞ୍ଞୀତି ୱା ଅସଞ୍ଞୀତି ୱା ନେୱସଞ୍ଞୀନାସଞ୍ଞୀତି ୱା। ସୋ ହେତୁ ନତ୍ଥି ପଚ୍ଚଯୋ ନତ୍ଥି କାରଣଂ ନତ୍ଥି ଯେନ ନଂ ୱଦେଯ୍ୟୁଂ କଥେଯ୍ୟୁଂ ଭଣେଯ୍ୟୁଂ ଦୀପଯେଯ୍ୟୁଂ

ୱୋହରେୟ୍ୟୁନ୍ତି – ଯେନ ନଂ ୱଜ୍ଜୁଂ ପୁଥୁଜ୍ଜନା, ଅଥୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା।

ତଂ ତସ୍ସ ଅପୁରକ୍ଖତନ୍ତି। ତସ୍ସାତି ଅରହତୋ ଖୀଣାସୱସ୍ସ। ପୁରେକ୍ଖାରାତି ଦ୍ୱେ ପୁରେକ୍ଖାରା – ତଣ୍ହାପୁରେକ୍ଖାରୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିପୁରେକ୍ଖାରୋ ଚ…ପେ… ଅଯଂ ତଣ୍ହାପୁରେକ୍ଖାରୋ…ପେ… ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠିପୁରେକ୍ଖାରୋ। ତସ୍ସ ତଣ୍ହାପୁରେକ୍ଖାରୋ ପହୀନୋ, ଦିଟ୍ଠିପୁରେକ୍ଖାରୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠୋ; ତଣ୍ହାପୁରେକ୍ଖାରସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା, ଦିଟ୍ଠିପୁରେକ୍ଖାରସ୍ସ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠତ୍ତା ନ ତଣ୍ହଂ ୱା ଦିଟ୍ଠିଂ ୱା ପୁରତୋ କତ୍ୱା ଚରତି, ନ ତଣ୍ହାଧଜୋ ନ ତଣ୍ହାକେତୁ ନ ତଣ୍ହାଧିପତେଯ୍ୟୋ, ନ ଦିଟ୍ଠିଧଜୋ ନ ଦିଟ୍ଠିକେତୁ ନ ଦିଟ୍ଠାଧିପତେଯ୍ୟୋ, ନ ତଣ୍ହାଯ ୱା ନ ଦିଟ୍ଠିଯା ୱା ପରିୱାରିତୋ ଚରତୀତି – ତଂ ତସ୍ସ ଅପୁରକ୍ଖତଂ।

ତସ୍ମା ୱାଦେସୁ ନେଜତୀତି। ତସ୍ମାତି ତସ୍ମା ତଂକାରଣା ତଂହେତୁ ତପ୍ପଚ୍ଚଯା ତଂନିଦାନା ୱାଦେସୁ ଉପୱାଦେସୁ ନିନ୍ଦାଯ ଗରହାଯ ଅକିତ୍ତିଯା ଅୱଣ୍ଣହାରିକାଯ ନେଜତି ନ ଇଞ୍ଜତି ନ ଚଲତି ନ ୱେଧତି ନପ୍ପୱେଧତି ନ ସମ୍ପୱେଧତୀତି – ତସ୍ମା ୱାଦେସୁ ନେଜତି।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଯେନ ନଂ ୱଜ୍ଜୁଂ ପୁଥୁଜ୍ଜନା, ଅଥୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା;

ତଂ ତସ୍ସ ଅପୁରକ୍ଖତଂ, ତସ୍ମା ୱାଦେସୁ ନେଜତୀ’’ତି।

୯୫।

ୱୀତଗେଧୋ ଅମଚ୍ଛରୀ, ନ ଉସ୍ସେସୁ ୱଦତେ ମୁନି;

ନ ସମେସୁ ନ ଓମେସୁ, କପ୍ପଂ ନେତି ଅକପ୍ପିଯୋ।

ୱୀତଗେଧୋ ଅମଚ୍ଛରୀତି। ଗେଧୋ ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ଯସ୍ସେସୋ ଗେଧୋ ପହୀନୋ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନୋ ୱୂପସନ୍ତୋ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧୋ ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକୋ ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢୋ, ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ୱୀତଗେଧୋ। ସୋ ରୂପେ ଅଗିଦ୍ଧୋ…ପେ… ଦିଟ୍ଠସୁତମୁତୱିଞ୍ଞାତବ୍ବେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଅଗିଦ୍ଧୋ ଅଗଧିତୋ ଅମୁଚ୍ଛିତୋ ଅନଜ୍ଝୋସିତୋ, ୱୀତଗେଧୋ ୱିଗତଗେଧୋ ଚତ୍ତଗେଧୋ ୱନ୍ତଗେଧୋ ମୁତ୍ତଗେଧୋ ପହୀନଗେଧୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠଗେଧୋ ନିଚ୍ଛାତୋ…ପେ… ବ୍ରହ୍ମଭୂତେନ ଅତ୍ତନା ୱିହରତୀତି – ୱୀତଗେଧୋ। ଅମଚ୍ଛରୀତି ମଚ୍ଛରିଯନ୍ତି ପଞ୍ଚ ମଚ୍ଛରିଯାନି – ଆୱାସମଚ୍ଛରିଯଂ, କୁଲମଚ୍ଛରିଯଂ, ଲାଭମଚ୍ଛରିଯଂ, ୱଣ୍ଣମଚ୍ଛରିଯଂ, ଧମ୍ମମଚ୍ଛରିଯଂ। ଯଂ ଏୱରୂପଂ…ପେ… ଗାହୋ – ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ମଚ୍ଛରିଯଂ। ଯସ୍ସେତଂ ମଚ୍ଛରିଯଂ ପହୀନଂ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନଂ ୱୂପସନ୍ତଂ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧଂ ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକଂ ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢଂ, ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଅମଚ୍ଛରୀତି – ୱୀତଗେଧୋ ଅମଚ୍ଛରୀ।

ନ ଉସ୍ସେସୁ ୱଦତେ ମୁନି, ନ ସମେସୁ ନ ଓମେସୂତି। ମୁନୀତି। ମୋନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଞାଣଂ…ପେ… ସଙ୍ଗଜାଲମତିଚ୍ଚ ସୋ ମୁନି। ‘‘ସେଯ୍ୟୋହମସ୍ମୀ’’ତି ୱା, ‘‘ସଦିସୋହମସ୍ମୀ’’ତି ୱା, ‘‘ହୀନୋହମସ୍ମୀ’’ତି ୱା ନ ୱଦତି ନ କଥେତି ନ ଭଣତି ନ ଦୀପଯତି ନ ୱୋହରତୀତି – ନ ଉସ୍ସେସୁ ୱଦତେ ମୁନି, ନ ସମେସୁ ନ ଓମେସୁ।

କପ୍ପଂ ନେତି ଅକପ୍ପିଯୋତି। କପ୍ପାତି ଦ୍ୱେ କପ୍ପା – ତଣ୍ହାକପ୍ପୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିକପ୍ପୋ ଚ…ପେ… ଅଯଂ ତଣ୍ହାକପ୍ପୋ…ପେ… ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠିକପ୍ପୋ। ତସ୍ସ ତଣ୍ହାକପ୍ପୋ ପହୀନୋ, ଦିଟ୍ଠିକପ୍ପୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠୋ; ତଣ୍ହାକପ୍ପସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା, ଦିଟ୍ଠିକପ୍ପସ୍ସ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠତ୍ତା ତଣ୍ହାକପ୍ପଂ ୱା ଦିଟ୍ଠିକପ୍ପଂ ୱା ନେତି ନ ଉପେତି ନ ଉପଗଚ୍ଛତି ନ ଗଣ୍ହାତି ନ ପରାମସତି ନାଭିନିୱିସତୀତି – କପ୍ପଂ ନେତି। ଅକପ୍ପିଯୋତି। କପ୍ପାତି ଦ୍ୱେ କପ୍ପା – ତଣ୍ହାକପ୍ପୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିକପ୍ପୋ ଚ…ପେ… ଅଯଂ ତଣ୍ହାକପ୍ପୋ…ପେ… ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠିକପ୍ପୋ। ତସ୍ସ ତଣ୍ହାକପ୍ପୋ ପହୀନୋ, ଦିଟ୍ଠିକପ୍ପୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠୋ; ତସ୍ସ ତଣ୍ହାକପ୍ପସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା, ଦିଟ୍ଠିକପ୍ପସ୍ସ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠତ୍ତା ତଣ୍ହାକପ୍ପଂ ୱା ଦିଟ୍ଠିକପ୍ପଂ ୱା ନ କପ୍ପେତି ନ ଜନେତି ନ ସଞ୍ଜନେତି ନ ନିବ୍ବତ୍ତେତି ନାଭିନିବ୍ବତ୍ତେତୀତି – କପ୍ପଂ ନେତି ଅକପ୍ପିଯୋ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ୱୀତଗେଧୋ ଅମଚ୍ଛରୀ, ନ ଉସ୍ସେସୁ ୱଦତେ ମୁନି;

ନ ସମେସୁ ନ ଓମେସୁ, କପ୍ପଂ ନେତି ଅକପ୍ପିଯୋ’’ତି।

୯୬।

ଯସ୍ସ ଲୋକେ ସକଂ ନତ୍ଥି, ଅସତା ଚ ନ ସୋଚତି;

ଧମ୍ମେସୁ ଚ ନ ଗଚ୍ଛତି, ସ ୱେ ସନ୍ତୋତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ଯସ୍ସଲୋକେ ସକଂ ନତ୍ଥୀତି। ଯସ୍ସାତି ଅରହତୋ ଖୀଣାସୱସ୍ସ। ଲୋକେ ସକଂ ନତ୍ଥୀତି। ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ ୱା ଇଦଂ ପରେସଂ ୱା ଇଦନ୍ତି କିଞ୍ଚି ରୂପଗତଂ ୱେଦନାଗତଂ ସଞ୍ଞାଗତଂ ସଙ୍ଖାରଗତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଗତଂ, ଗହିତଂ ପରାମଟ୍ଠଂ ଅଭିନିୱିଟ୍ଠଂ ଅଜ୍ଝୋସିତଂ ଅଧିମୁତ୍ତଂ, ନତ୍ଥି ନ ସନ୍ତି…ପେ… ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢନ୍ତି – ଯସ୍ସ ଲୋକେ ସକଂ ନତ୍ଥି। ଅସତା ଚ ନ ସୋଚତୀତି। ୱିପରିଣତଂ ୱା ୱତ୍ଥୁଂ ନ ସୋଚତି, ୱିପରିଣତସ୍ମିଂ ୱା ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ନ ସୋଚତି। ଚକ୍ଖୁ ମେ ୱିପରିଣତନ୍ତି ନ ସୋଚତି। ସୋତଂ ମେ… ଘାନଂ ମେ… ଜିୱ୍ହା ମେ… କାଯୋ ମେ… ମନୋ ମେ… ରୂପା ମେ… ସଦ୍ଦା ମେ… ଗନ୍ଧା ମେ… ରସା ମେ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ମେ… କୁଲଂ ମେ… ଗଣୋ ମେ… ଆୱାସୋ ମେ… ଲାଭୋ ମେ… ଯସୋ ମେ… ପସଂସା ମେ… ସୁଖଂ ମେ… ଚୀୱରଂ ମେ… ପିଣ୍ଡପାତୋ ମେ… ସେନାସନଂ ମେ… ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରୋ ମେ… ମାତା ମେ… ପିତା ମେ… ଭାତା ମେ… ଭଗିନୀ ମେ… ପୁତ୍ତୋ ମେ… ଧୀତା ମେ… ମିତ୍ତା ମେ… ଅମଚ୍ଚା ମେ… ଞାତକା ମେ… ସାଲୋହିତା ମେ ୱିପରିଣତାତି ନ ସୋଚତି ନ କିଲମତି ନ ପରିଦେୱତି ନ ଉରତ୍ତାଳିଂ କନ୍ଦତି ନ ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜତୀତି। ଏୱମ୍ପି, ଅସତା ଚ ନ ସୋଚତି।

ଅଥ ୱା ଅସନ୍ତାଯ [ଅସତାଯ (ସୀ।), ଅସାତାଯ (ସ୍ଯା।)] ଦୁକ୍ଖାଯ ୱେଦନାଯ ଫୁଟ୍ଠୋ ପରେତୋ ସମୋହିତୋ ସମନ୍ନାଗତୋ ନ ସୋଚତି ନ କିଲମତି ନ ପରିଦେୱତି ନ ଉରତ୍ତାଳିଂ କନ୍ଦତି ନ ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଚକ୍ଖୁରୋଗେନ ଫୁଟ୍ଠୋ ପରେତୋ ସମୋହିତୋ ସମନ୍ନାଗତୋ ନ ସୋଚତି ନ କିଲମତି ନ ପରିଦେୱତି ନ ଉରତ୍ତାଳିଂ କନ୍ଦତି ନ ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜତି, ସୋତରୋଗେନ… ଘାନରୋଗେନ… ଜିୱ୍ହାରୋଗେନ… କାଯରୋଗେନ… ସୀସରୋଗେନ… କଣ୍ଣରୋଗେନ… ମୁଖରୋଗେନ… ଦନ୍ତରୋଗେନ… କାସେନ… ସାସେନ… ପିନାସେନ… ଡାହେନ… ଜରେନ… କୁଚ୍ଛିରୋଗେନ… ମୁଚ୍ଛାଯ… ପକ୍ଖନ୍ଦିକାଯ… ସୂଲେନ… ୱିସୂଚିକାଯ… କୁଟ୍ଠେନ… ଗଣ୍ଡେନ… କିଲାସେନ… ସୋସେନ… ଅପମାରେନ… ଦଦ୍ଦୁଯା… କଣ୍ଡୁଯା… କଚ୍ଛୁଯା… ରଖସାଯ … ୱିତଚ୍ଛିକାଯ… ଲୋହିତେନ… ପିତ୍ତେନ… ମଧୁମେହେନ… ଅଂସାଯ… ପିଳକାଯ… ଭଗନ୍ଦଲେନ [ଭଗନ୍ଦଲାଯ (ସୀ। ସ୍ଯା।)] … ପିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନେନ ଆବାଧେନ… ସେମ୍ହସମୁଟ୍ଠାନେନ ଆବାଧେନ… ୱାତସମୁଟ୍ଠାନେନ ଆବାଧେନ… ସନ୍ନିପାତିକେନ ଆବାଧେନ… ଉତୁପରିଣାମଜେନ ଆବାଧେନ… ୱିସମପରିହାରଜେନ ଆବାଧେନ… ଓପକ୍କମିକେନ ଆବାଧେନ… କମ୍ମୱିପାକଜେନ ଆବାଧେନ… ସୀତେନ… ଉଣ୍ହେନ… ଜିଘଚ୍ଛାଯ… ପିପାସାଯ… ଡଂସମକସୱାତାତପସରୀସପସମ୍ଫସ୍ସେହି ଫୁଟ୍ଠୋ ପରେତୋ ସମୋହିତୋ ସମନ୍ନାଗତୋ ନ ସୋଚତି ନ କିଲମତି ନ ପରିଦେୱତି ନ ଉରତ୍ତାଳିଂ କନ୍ଦତି ନ ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜତୀତି। ଏୱମ୍ପି, ଅସତା ଚ ନ ସୋଚତି।

ଅଥ ୱା ଅସନ୍ତେ ଅସଂୱିଜ୍ଜମାନେ ଅନୁପଲବ୍ଭମାନେ [ଅନୁପଲବ୍ଭିଯମାନେ (ସ୍ଯା। କ।)] – ‘‘ଅହୋ ୱତ ମେ ତଂ ନତ୍ଥି, ସିଯା ୱତ ମେ ତଂ, ତଂ ୱତାହଂ ନ ଚ ଲଭାମୀ’’ତି ନ ସୋଚତି ନ କିଲମତି ନ ପରିଦେୱତି ନ ଉରତ୍ତାଳିଂ କନ୍ଦତି ନ ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜତୀତି। ଏୱମ୍ପି ଅସତା ଚ ନ ସୋଚତି। ଧମ୍ମେସୁଚ ନ ଗଚ୍ଛତୀତି ନ ଛନ୍ଦାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଦୋସାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ମୋହାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଭଯାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ରାଗୱସେନ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଦୋସୱସେନ ଗଚ୍ଛତି, ନ ମୋହୱସେନ ଗଚ୍ଛତି, ନ ମାନୱସେନ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଦିଟ୍ଠିୱସେନ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚୱସେନ ଗଚ୍ଛତି, ନ ୱିଚିକିଚ୍ଛାୱସେନ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଅନୁସଯୱସେନ ଗଚ୍ଛତି ନ ଚ ୱଗ୍ଗେହି ଧମ୍ମେହି ଯାଯତି ନୀଯତି ୱୁଯ୍ହତି ସଂହରୀଯତୀତି – ଧମ୍ମେସୁ ଚ ନ ଗଚ୍ଛତି।

ସ ୱେ ସନ୍ତୋତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି। ସୋ ସନ୍ତୋ ଉପସନ୍ତୋ ୱୂପସନ୍ତୋ ନିବ୍ବୁତୋ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧୋତି ୱୁଚ୍ଚତି ପୱୁଚ୍ଚତି କଥୀଯତି ଭଣୀଯତି ଦୀପୀଯତି ୱୋହରୀଯତୀତି – ସ ୱେ ସନ୍ତୋତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଯସ୍ସ ଲୋକେ ସକଂ ନତ୍ଥି, ଅସତା ଚ ନ ସୋଚତି;

ଧମ୍ମେସୁ ଚ ନ ଗଚ୍ଛତି, ସ ୱେ ସନ୍ତୋତି ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି।

ପୁରାଭେଦସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସୋ ଦସମୋ।

୧୧। କଲହୱିୱାଦସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସୋ

ଅଥ କଲହୱିୱାଦସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସଂ ୱକ୍ଖତି –

୯୭।

କୁତୋପହୂତାକଲହା ୱିୱାଦା, ପରିଦେୱସୋକା ସହମଚ୍ଛରା ଚ;

ମାନାତିମାନା ସହପେସୁଣା ଚ, କୁତୋପହୂତା ତେ ତଦିଙ୍ଘ ବ୍ରୂହି।

କୁତୋପହୂତା କଲହା ୱିୱାଦାତି। କଲହୋତି ଏକେନ ଆକାରେନ କଲହୋ; ୱିୱାଦୋତିପି ତଞ୍ଞେୱ। ଯୋ କଲହୋ ସୋ ୱିୱାଦୋ, ଯୋ ୱିୱାଦୋ ସୋ କଲହୋ। ଅଥ ୱା ଅପରେନ ଆକାରେନ ୱିୱାଦୋ ୱୁଚ୍ଚତି କଲହସ୍ସ ପୁବ୍ବଭାଗୋ ୱିୱାଦୋ। ରାଜାନୋପି ରାଜୂହି ୱିୱଦନ୍ତି, ଖତ୍ତିଯାପି ଖତ୍ତିଯେହି ୱିୱଦନ୍ତି, ବ୍ରାହ୍ମଣାପି ବ୍ରାହ୍ମଣେହି ୱିୱଦନ୍ତି, ଗହପତୀପି ଗହପତୀହି ୱିୱଦନ୍ତି, ମାତାପି ପୁତ୍ତେନ ୱିୱଦତି, ପୁତ୍ତୋପି ମାତରା ୱିୱଦତି, ପିତାପି ପୁତ୍ତେନ ୱିୱଦତି, ପୁତ୍ତୋପି ପିତରା ୱିୱଦତି, ଭାତାପି ଭାତରା ୱିୱଦତି, ଭାତାପି ଭଗିନିଯା ୱିୱଦତି, ଭଗିନୀପି ଭାତରା ୱିୱଦତି, ସହାଯୋପି ସହାଯେନ ୱିୱଦତି – ଅଯଂ ୱିୱାଦୋ। କତମୋ କଲହୋ? ଆଗାରିକା ଦଣ୍ଡପସୁତା କାଯେନ ୱାଚାଯ କଲହଂ କରୋନ୍ତି, ପବ୍ବଜିତା ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତା କାଯେନ ୱାଚାଯ କଲହଂ କରୋନ୍ତି – ଅଯଂ କଲହୋ।

କୁତୋପହୂତାକଲହା ୱିୱାଦାତି। କଲହା ଚ ୱିୱାଦା ଚ କୁତୋପହୂତା କୁତୋଜାତା କୁତୋସଞ୍ଜାତା କୁତୋନିବ୍ବତ୍ତା କୁତୋଅଭିନିବ୍ବତ୍ତା କୁତୋପାତୁଭୂତା, କିଂନିଦାନା କିଂସମୁଦଯା କିଂଜାତିକା କିଂପଭୱାତି କଲହସ୍ସ ଚ ୱିୱାଦସ୍ସ ଚ ମୂଲଂ ପୁଚ୍ଛତି, ହେତୁଂ ପୁଚ୍ଛତି , ନିଦାନଂ ପୁଚ୍ଛତି, ସମ୍ଭୱଂ ପୁଚ୍ଛତି, ପଭୱଂ ପୁଚ୍ଛତି, ସମୁଟ୍ଠାନଂ ପୁଚ୍ଛତି, ଆହାରଂ ପୁଚ୍ଛତି, ଆରମ୍ମଣଂ ପୁଚ୍ଛତି, ପଚ୍ଚଯଂ ପୁଚ୍ଛତି, ସମୁଦଯଂ ପୁଚ୍ଛତି ପପୁଚ୍ଛତି ଯାଚତି ଅଜ୍ଝେସତି [ଅଜ୍ଝୋସତି (ସୀ।)] ପସାଦେତୀତି – କୁତୋପହୂତା କଲହା ୱିୱାଦା।

ପରିଦେୱସୋକା ସହମଚ୍ଛରା ଚାତି। ପରିଦେୱୋତି ଞାତିବ୍ଯସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ, ଭୋଗବ୍ଯସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ, ରୋଗବ୍ଯସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ, ସୀଲବ୍ଯସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ, ଦିଟ୍ଠିବ୍ଯସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ, ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ୱା ବ୍ଯସନେନ ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ, ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ୱା ଦୁକ୍ଖଧମ୍ମେନ ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ, ଆଦେୱୋ ପରିଦେୱୋ, ଆଦେୱନା ପରିଦେୱନା, ଆଦେୱିତତ୍ତଂ ପରିଦେୱିତତ୍ତଂ, ୱାଚା ପଲାପୋ ୱିପ୍ପଲାପୋ ଲାଲପ୍ପୋ ଲାଲପ୍ପାଯନା ଲାଲପ୍ପାଯିତତ୍ତଂ। ସୋକୋତି ଞାତିବ୍ଯସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ, ଭୋଗରୋଗସୀଲଦିଟ୍ଠିବ୍ଯସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ, ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ୱା ବ୍ଯସନେନ ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ, ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ୱା ଦୁକ୍ଖଧମ୍ମେନ ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ, ସୋକୋ ସୋଚନା ସୋଚିତତ୍ତଂ, ଅନ୍ତୋସୋକୋ ଅନ୍ତୋପରିସୋକୋ, ଅନ୍ତୋଡାହୋ ଅନ୍ତୋପରିଡାହୋ, ଚେତସୋ ପରିଜ୍ଝାଯନା ଦୋମନସ୍ସଂ ସୋକସଲ୍ଲଂ। ମଚ୍ଛରନ୍ତି ପଞ୍ଚ ମଚ୍ଛରିଯାନି – ଆୱାସମଚ୍ଛରିଯଂ, କୁଲମଚ୍ଛରିଯଂ, ଲାଭମଚ୍ଛରିଯଂ, ୱଣ୍ଣମଚ୍ଛରିଯଂ, ଧମ୍ମମଚ୍ଛରିଯଂ। ଯଂ ଏୱରୂପଂ ମଚ୍ଛରିଯଂ ମଚ୍ଛରାଯନଂ ମଚ୍ଛରାଯିତତ୍ତଂ ୱେୱିଚ୍ଛଂ କଦରିଯଂ କଟୁକଞ୍ଚୁକତା ଅଗ୍ଗହିତତ୍ତଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ – ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ମଚ୍ଛରିଯଂ। ଅପି ଚ, ଖନ୍ଧମଚ୍ଛରିଯମ୍ପି ମଚ୍ଛରିଯଂ , ଧାତୁମଚ୍ଛରିଯମ୍ପି ମଚ୍ଛରିଯଂ, ଆଯତନମଚ୍ଛରିଯମ୍ପି ମଚ୍ଛରିଯଂ ଗାହୋ। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ମଚ୍ଛରିଯନ୍ତି – ପରିଦେୱସୋକା ସହମଚ୍ଛରା ଚ।

ମାନାତିମାନା ସହପେସୁଣା ଚାତି। ମାନୋତି ଇଧେକଚ୍ଚୋ ମାନଂ ଜନେତି ଜାତିଯା ୱା ଗୋତ୍ତେନ ୱା କୋଲପୁତ୍ତିଯେନ ୱା ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାଯ ୱା ଧନେନ ୱା ଅଜ୍ଝେନେନ ୱା କମ୍ମାଯତନେନ ୱା ସିପ୍ପାଯତନେନ ୱା ୱିଜ୍ଜାଟ୍ଠାନେନ ୱା ସୁତେନ ୱା ପଟିଭାନେନ ୱା ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ୱା ୱତ୍ଥୁନା। ଅତିମାନୋତି ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପରଂ ଅତିମଞ୍ଞତି ଜାତିଯା ୱା ଗୋତ୍ତେନ ୱା…ପେ… ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ୱା ୱତ୍ଥୁନା। ପେସୁଞ୍ଞନ୍ତି ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପିସୁଣୱାଚୋ ହୋତି – ଇତୋ ସୁତ୍ୱା ଅମୁତ୍ର ଅକ୍ଖାତା ଇମେସଂ ଭେଦାଯ, ଅମୁତ୍ର ୱା ସୁତ୍ୱା ଇମେସଂ ଅକ୍ଖାତା ଅମୂସଂ ଭେଦାଯ। ଇତି ସମଗ୍ଗାନଂ ୱା ଭେତ୍ତା, ଭିନ୍ନାନଂ ୱା ଅନୁପ୍ପଦାତା, ୱଗ୍ଗାରାମୋ ୱଗ୍ଗରତୋ ୱଗ୍ଗନନ୍ଦୀ ୱଗ୍ଗକରଣିଂ ୱାଚଂ ଭାସିତା ହୋତି – ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପେସୁଞ୍ଞଂ। ଅପି ଚ ଦ୍ୱୀହି କାରଣେହି ପେସୁଞ୍ଞଂ ଉପସଂହରତି – ପିଯକମ୍ୟତାଯ ୱା ଭେଦାଧିପ୍ପାଯେନ ୱା। କଥଂ ପିଯକମ୍ୟତାଯ ପେସୁଞ୍ଞଂ ଉପସଂହରତି? ଇମସ୍ସ ପିଯୋ ଭୱିସ୍ସାମି, ମନାପୋ ଭୱିସ୍ସାମି, ୱିସ୍ସାସିକୋ ଭୱିସ୍ସାମି, ଅବ୍ଭନ୍ତରିକୋ ଭୱିସ୍ସାମି, ସୁହଦଯୋ ଭୱିସ୍ସାମୀତି – ଏୱଂ ପିଯକମ୍ୟତାଯ ପେସୁଞ୍ଞଂ ଉପସଂହରତି। କଥଂ ଭେଦାଧିପ୍ପାଯେନ ପେସୁଞ୍ଞଂ ଉପସଂହରତି? କଥଂ ଇମେ ନାନା ଅସ୍ସୁ, ୱିନା ଅସ୍ସୁ, ୱଗ୍ଗା ଅସ୍ସୁ, ଦ୍ୱିଧା ଅସ୍ସୁ, ଦ୍ୱେଜ୍ଝା ଅସ୍ସୁ, ଦ୍ୱେ ପକ୍ଖା ଅସ୍ସୁ, ଭିଜ୍ଜେଯ୍ୟୁଂ ନ ସମାଗଚ୍ଛେଯ୍ୟୁଂ, ଦୁକ୍ଖଂ ନ ଫାସୁ ୱିହରେଯ୍ୟୁନ୍ତି – ଏୱଂ ଭେଦାଧିପ୍ପାଯେନ ପେସୁଞ୍ଞଂ ଉପସଂହରତୀତି – ମାନାତିମାନା

ସହପେସୁଣା ଚ।

କୁତୋପହୂତା ତେ ତଦିଙ୍ଘ ବ୍ରୂହୀତି। କଲହୋ ଚ ୱିୱାଦୋ ଚ ପରିଦେୱୋ ଚ ସୋକୋ ଚ ମଚ୍ଛରିଯଞ୍ଚ ମାନୋ ଚ ଅତିମାନୋ ଚ ପେସୁଞ୍ଞଞ୍ଚାତି – ଇମେ ଅଟ୍ଠ କିଲେସା କୁତୋପହୂତା କୁତୋଜାତା କୁତୋସଞ୍ଜାତା କୁତୋନିବ୍ବତ୍ତା କୁତୋଅଭିନିବ୍ବତ୍ତା କୁତୋପାତୁଭୂତା, କିଂନିଦାନା କିଂସମୁଦଯା କିଂଜାତିକା କିଂପଭୱାତି। ଇମେସଂ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ କିଲେସାନଂ ମୂଲଂ ପୁଚ୍ଛତି, ହେତୁଂ ପୁଚ୍ଛତି, ନିଦାନଂ ପୁଚ୍ଛତି, ସମ୍ଭୱଂ ପୁଚ୍ଛତି, ପଭୱଂ ପୁଚ୍ଛତି, ସମୁଟ୍ଠାନଂ ପୁଚ୍ଛତି, ଆହାରଂ ପୁଚ୍ଛତି, ଆରମ୍ମଣଂ ପୁଚ୍ଛତି, ପଚ୍ଚଯଂ ପୁଚ୍ଛତି, ସମୁଦଯଂ ପୁଚ୍ଛତି ପପୁଚ୍ଛତି ଯାଚତି ଅଜ୍ଝେସତି ପସାଦେତୀତି – କୁତୋପହୂତା ତେ ତଦିଙ୍ଘଂ ବ୍ରୂହୀତି। ଇଙ୍ଘ ବ୍ରୂହି ଆଚିକ୍ଖ ଦେସେହି ପଞ୍ଞପେହି ପଟ୍ଠପେହି ୱିୱର ୱିଭଜ ଉତ୍ତାନୀକରୋହି ପକାସେହୀତି – କୁତୋପହୂତା ତେ ତଦିଙ୍ଘ ବ୍ରୂହି।

ତେନାହ ସୋ ନିମ୍ମିତୋ –

‘‘କୁତୋପହୂତା କଲହା ୱିୱାଦା, ପରିଦେୱସୋକା ସହମଚ୍ଛରା ଚ;

ମାନାତିମାନା ସହପେସୁଣା ଚ, କୁତୋପହୂତା ତେ ତଦିଙ୍ଘ ବ୍ରୂହୀ’’ତି।

୯୮।

ପିଯପ୍ପହୂତା କଲହା ୱିୱାଦା, ପରିଦେୱସୋକା ସହମଚ୍ଛରା ଚ;

ମାନାତିମାନା ସହପେସୁଣା ଚ, ମଚ୍ଛେରଯୁତ୍ତାକଲହା ୱିୱାଦା;

ୱିୱାଦଜାତେସୁ ଚ ପେସୁଣାନି।

ପିଯପ୍ପହୂତା କଲହା ୱିୱାଦା, ପରିଦେୱସୋକା ସହମଚ୍ଛରା ଚାତି। ପିଯାତି ଦ୍ୱେ ପିଯା – ସତ୍ତା ୱା ସଙ୍ଖାରା ୱା। କତମେ ସତ୍ତା ପିଯା? ଇଧ ଯସ୍ସ ତେ ହୋନ୍ତି ଅତ୍ଥକାମା ହିତକାମା ଫାସୁକାମା ଯୋଗକ୍ଖେମକାମା ମାତା ୱା ପିତା ୱା ଭାତା ୱା ଭଗିନୀ ୱା ପୁତ୍ତୋ ୱା ଧୀତା ୱା ମିତ୍ତା ୱା ଅମଚ୍ଚା ୱା ଞାତୀ ୱା ସାଲୋହିତା ୱା – ଇମେ ସତ୍ତା ପିଯା। କତମେ ସଙ୍ଖାରା ପିଯା? ମନାପିକା ରୂପା ମନାପିକା ସଦ୍ଦା ମନାପିକା ଗନ୍ଧା ମନାପିକା ରସା ମନାପିକା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା – ଇମେ ସଙ୍ଖାରା ପିଯା।

ପିଯଂ ୱତ୍ଥୁଂ ଅଚ୍ଛେଦସଙ୍କିନୋପି କଲହଂ କରୋନ୍ତି, ଅଚ୍ଛିଜ୍ଜନ୍ତେପି କଲହଂ କରୋନ୍ତି, ଅଚ୍ଛିନ୍ନେପି କଲହଂ କରୋନ୍ତି। ପିଯଂ ୱତ୍ଥୁଂ ୱିପରିଣାମସଙ୍କିନୋପି କଲହଂ କରୋନ୍ତି, ୱିପରିଣାମନ୍ତେପି କଲହଂ କରୋନ୍ତି, ୱିପରିଣତେପି କଲହଂ କରୋନ୍ତି। ପିଯଂ ୱତ୍ଥୁଂ ଅଚ୍ଛେଦସଙ୍କିନୋପି ୱିୱଦନ୍ତି, ଅଚ୍ଛିଜ୍ଜନ୍ତେପି ୱିୱଦନ୍ତି, ଅଚ୍ଛିନ୍ନେପି ୱିୱଦନ୍ତି। ପିଯଂ ୱତ୍ଥୁଂ ୱିପରିଣାମସଙ୍କିନୋପି ୱିୱଦନ୍ତି, ୱିପରିଣାମନ୍ତେପି ୱିୱଦନ୍ତି, ୱିପରିଣତେପି ୱିୱଦନ୍ତି। ପିଯଂ ୱତ୍ଥୁଂ ଅଚ୍ଛେଦସଙ୍କିନୋପି ପରିଦେୱନ୍ତି, ଅଚ୍ଛିଜ୍ଜନ୍ତେପି ପରିଦେୱନ୍ତି, ଅଚ୍ଛିନ୍ନେପି ପରିଦେୱନ୍ତି। ପିଯଂ ୱତ୍ଥୁଂ ୱିପରିଣାମସଙ୍କିନୋପି ପରିଦେୱନ୍ତି, ୱିପରିଣାମନ୍ତେପି ପରିଦେୱନ୍ତି, ୱିପରିଣତେପି ପରିଦେୱନ୍ତି। ପିଯଂ ୱତ୍ଥୁଂ ଅଚ୍ଛେଦସଙ୍କିନୋପି ସୋଚନ୍ତି, ଅଚ୍ଛିଜ୍ଜନ୍ତେପି ସୋଚନ୍ତି, ଅଚ୍ଛିନ୍ନେପି ସୋଚନ୍ତି। ପିଯଂ ୱତ୍ଥୁଂ ୱିପରିଣାମସଙ୍କିନୋପି ସୋଚନ୍ତି , ୱିପରିଣାମନ୍ତେପି ସୋଚନ୍ତି, ୱିପରିଣତେପି ସୋଚନ୍ତି। ପିଯଂ ୱତ୍ଥୁଂ ରକ୍ଖନ୍ତି ଗୋପେନ୍ତି ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତି ମମାଯନ୍ତି ମଚ୍ଛରାଯନ୍ତି।

ମାନାତିମାନା ସହପେସୁଣା ଚାତି। ପିଯଂ ୱତ୍ଥୁଂ ନିସ୍ସାଯ ମାନଂ ଜନେନ୍ତି, ପିଯଂ ୱତ୍ଥୁଂ ନିସ୍ସାଯ ଅତିମାନଂ ଜନେନ୍ତି। କଥଂ ପିଯଂ ୱତ୍ଥୁଂ ନିସ୍ସାଯ ମାନଂ ଜନେନ୍ତି? ମଯଂ ଲାଭିନୋ ମନାପିକାନଂ ରୂପାନଂ ସଦ୍ଦାନଂ ଗନ୍ଧାନଂ ରସାନଂ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାନନ୍ତି। ଏୱଂ ପିଯଂ ୱତ୍ଥୁଂ ନିସ୍ସାଯ ମାନଂ ଜନେନ୍ତି। କଥଂ ପିଯଂ ୱତ୍ଥୁଂ ନିସ୍ସାଯ ଅତିମାନଂ ଜନେନ୍ତି? ମଯଂ ଲାଭିନୋ ମନାପିକାନଂ ରୂପାନଂ ସଦ୍ଦାନଂ ଗନ୍ଧାନଂ ରସାନଂ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାନଂ, ଇମେ ପନଞ୍ଞେ ନ ଲାଭିନୋ ମନାପିକାନଂ ରୂପାନଂ ସଦ୍ଦାନଂ ଗନ୍ଧାନଂ ରସାନଂ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାନନ୍ତି। ଏୱଂ ପିଯଂ ୱତ୍ଥୁଂ ନିସ୍ସାଯ ଅତିମାନଂ ଜନେନ୍ତି। ପେସୁଞ୍ଞନ୍ତି ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପିସୁଣୱାଚୋ ହୋତି, ଇତୋ ସୁତ୍ୱା ଅମୁତ୍ର ଅକ୍ଖାତା ଇମେସଂ ଭେଦାଯ…ପେ… ଏୱଂ ଭେଦାଧିପ୍ପାଯେନ ପେସୁଞ୍ଞଂ ଉପସଂହରତୀତି…ପେ… ମାନାତିମାନା ସହପେସୁଣା ଚ।

ମଚ୍ଛେରଯୁତ୍ତାକଲହା ୱିୱାଦାତି। କଲହୋ ଚ ୱିୱାଦୋ ଚ ପରିଦେୱୋ ଚ ସୋକୋ ଚ ମାନୋ ଚ ଅତିମାନୋ ଚ ପେସୁଞ୍ଞଞ୍ଚାତି – ଇମେ ସତ୍ତ କିଲେସା ମଚ୍ଛରିଯେ ଯୁତ୍ତା ପଯୁତ୍ତା ଆଯୁତ୍ତା ସମାଯୁତ୍ତାତି – ମଚ୍ଛେରଯୁତ୍ତା କଲହା ୱିୱାଦା।

ୱିୱାଦଜାତେସୁଚ ପେସୁଣାନୀତି। ୱିୱାଦେ ଜାତେ ସଞ୍ଜାତେ ନିବ୍ବତ୍ତେ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେ ପାତୁଭୂତେ ପେସୁଞ୍ଞଂ ଉପସଂହରନ୍ତି; ଇତୋ ସୁତ୍ୱା ଅମୁତ୍ର ଅକ୍ଖାଯନ୍ତି ଇମେସଂ ଭେଦାଯ, ଅମୁତ୍ର ୱା ସୁତ୍ୱା ଇମେସଂ ଅକ୍ଖାଯନ୍ତି ଅମୂସଂ ଭେଦାଯ। ଇତି ସମଗ୍ଗାନଂ ୱା ଭେତ୍ତାରୋ, ଭିନ୍ନାନଂ ୱା ଅନୁପ୍ପଦାତାରୋ, ୱଗ୍ଗାରାମା ୱଗ୍ଗରତା ୱଗ୍ଗନନ୍ଦୀ ୱଗ୍ଗକରଣିଂ ୱାଚଂ ଭାସିତାରୋ ହୋନ୍ତି – ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପେସୁଞ୍ଞଂ। ଅପି ଚ ଦ୍ୱୀହି କାରଣେହି ପେସୁଞ୍ଞଂ ଉପସଂହରନ୍ତି – ପିଯକମ୍ୟତାଯ ୱା ଭେଦାଧିପ୍ପାଯେନ ୱା। କଥଂ ପିଯକମ୍ୟତାଯ ପେସୁଞ୍ଞଂ ଉପସଂହରନ୍ତି? ଇମସ୍ସ ପିଯା ଭୱିସ୍ସାମ, ମନାପା ଭୱିସ୍ସାମ, ୱିସ୍ସାସିକା ଭୱିସ୍ସାମ, ଅବ୍ଭନ୍ତରିକା ଭୱିସ୍ସାମ, ସୁହଦଯା ଭୱିସ୍ସାମାତି। ଏୱଂ ପିଯକମ୍ୟତାଯ ପେସୁଞ୍ଞଂ ଉପସଂହରନ୍ତି। କଥଂ ଭେଦାଧିପ୍ପାଯେନ ପେସୁଞ୍ଞଂ ଉପସଂହରନ୍ତି? ''କଥଂ ଇମେ ନାନା ଅସ୍ସୁ, ୱିନା ଅସ୍ସୁ, ୱଗ୍ଗା ଅସ୍ସୁ, ଦ୍ୱେଧା ଅସ୍ସୁ, ଦ୍ୱେଜ୍ଝା ଅସ୍ସୁ, ଦ୍ୱେ ପକ୍ଖା ଅସ୍ସୁ, ଭିଜ୍ଜେଯ୍ୟୁଂ ନ ସମାଗଚ୍ଛେଯ୍ୟୁଂ, ଦୁକ୍ଖଂ ନ ଫାସୁ ୱିହରେଯ୍ୟୁ''ନ୍ତି – ଏୱଂ ଭେଦାଧିପ୍ପାଯେନ ପେସୁଞ୍ଞଂ ଉପସଂହରନ୍ତୀତି – ୱିୱାଦଜାତେସୁ ଚ ପେସୁଣାନି।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ପିଯପ୍ପହୂତା କଲହା ୱିୱାଦା, ପରିଦେୱସୋକା ସହମଚ୍ଛରା ଚ;

ମାନାତିମାନା ସହପେସୁଣା ଚ, ମଚ୍ଛେରଯୁତ୍ତା କଲହା ୱିୱାଦା;

ୱିୱାଦଜାତେସୁ ଚ ପେସୁଣାନୀ''ତି।

୯୯।

ପିଯାସୁ ଲୋକସ୍ମିଂ କୁତୋନିଦାନା, ଯେ ଚାପି ଲୋଭା ୱିଚରନ୍ତି ଲୋକେ;

ଆସା ଚ ନିଟ୍ଠା ଚ କୁତୋନିଦାନା, ଯେ ସମ୍ପରାଯାଯ ନରସ୍ସ ହୋନ୍ତି।

ପିଯା ସୁ ଲୋକସ୍ମିଂ କୁତୋନିଦାନାତି। ପିଯା କୁତୋନିଦାନା କୁତୋଜାତା କୁତୋସଞ୍ଜାତା କୁତୋନିବ୍ବତ୍ତା କୁତୋଅଭିନିବ୍ବତ୍ତା କୁତୋପାତୁଭୂତା, କିଂନିଦାନା କିଂସମୁଦଯା କିଂଜାତିକା କିଂପଭୱାତି ପିଯାନଂ ମୂଲଂ ପୁଚ୍ଛତି…ପେ… ସମୁଦଯଂ ପୁଚ୍ଛତି ପପୁଚ୍ଛତି ଯାଚତି ଅଜ୍ଝେସତି ପସାଦେତୀତି – ପିଯା ସୁ ଲୋକସ୍ମିଂ କୁତୋନିଦାନା।

ଯେ ଚାପି ଲୋଭା ୱିଚରନ୍ତି ଲୋକେତି। ଯେ ଚାପୀତି ଖତ୍ତିଯା ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଚ ୱେସ୍ସା ଚ ସୁଦ୍ଦା ଚ ଗହଟ୍ଠା ଚ ପବ୍ବଜିତା ଚ ଦେୱା ଚ ମନୁସ୍ସା ଚ। ଲୋଭାତି ଯୋ ଲୋଭୋ ଲୁବ୍ଭନା ଲୁବ୍ଭିତତ୍ତଂ ସାରାଗୋ ସାରଜ୍ଜନା ସାରଜ୍ଜିତତ୍ତଂ ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ୱିଚରନ୍ତୀତି ୱିଚରନ୍ତି ୱିହରନ୍ତି ଇରିଯନ୍ତି ୱତ୍ତନ୍ତି ପାଲେନ୍ତି ଯପେନ୍ତି ଯାପେନ୍ତି। ଲୋକେତି ଅପାଯଲୋକେ ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଦେୱଲୋକେ ଖନ୍ଧଲୋକେ ଧାତୁଲୋକେ ଆଯତନଲୋକେତି – ଯେ ଚାପି ଲୋଭା ୱିଚରନ୍ତି ଲୋକେ।

ଆସା ଚ ନିଟ୍ଠା ଚ କୁତୋନିଦାନାତି। ଆସା ଚ ନିଟ୍ଠା ଚ କୁତୋନିଦାନା କୁତୋଜାତା କୁତୋସଞ୍ଜାତା କୁତୋନିବ୍ବତ୍ତା କୁତୋଅଭିନିବ୍ବତ୍ତା କୁତୋପାତୁଭୂତା, କିଂନିଦାନା କିଂସମୁଦଯା କିଂଜାତିକା କିଂପଭୱାତି ଆସାଯ ଚ ନିଟ୍ଠାଯ ଚ ମୂଲଂ ପୁଚ୍ଛତି…ପେ… ସମୁଦଯଂ ପୁଚ୍ଛତି ପପୁଚ୍ଛତି ଯାଚତି ଅଜ୍ଝେସତି ପସାଦେତୀତି – ଆସା ଚ ନିଟ୍ଠା ଚ କୁତୋନିଦାନା। ଯେ ସମ୍ପରାଯାଯ ନରସ୍ସ ହୋନ୍ତୀତି। ଯେ ନରସ୍ସ ପରାଯନା ହୋନ୍ତି ଦୀପା ହୋନ୍ତି ତାଣା ହୋନ୍ତି ଲେଣା ହୋନ୍ତି ସରଣା ହୋନ୍ତି ନିଟ୍ଠା ପରାଯନା ହୋନ୍ତୀତି – ଯେ ସମ୍ପରାଯାଯ ନରସ୍ସ ହୋନ୍ତି।

ତେନାହ ସୋ ନିମ୍ମିତୋ –

''ପିଯା ସୁ ଲୋକସ୍ମିଂ କୁତୋନିଦାନା, ଯେ ଚାପି ଲୋଭା ୱିଚରନ୍ତି ଲୋକେ;

ଆସା ଚ ନିଟ୍ଠା ଚ କୁତୋନିଦାନା, ଯେ ସମ୍ପରାୟାୟ ନରସ୍ସ ହୋନ୍ତୀ''ତି।

୧୦୦।

ଛନ୍ଦାନିଦାନାନିପିୟାନି ଲୋକେ, ଯେ ଚାପି[ଯେ ୱାପି (ସ୍ୟା।)]ଲୋଭା ୱିଚରନ୍ତି ଲୋକେ;

ଆସା ଚ ନିଟ୍ଠା ଚ ଇତୋନିଦାନା, ଯେ ସମ୍ପରାୟାୟ ନରସ୍ସ ହୋନ୍ତି।

ଛନ୍ଦାନିଦାନାନି ପିୟାନି ଲୋକେତି। ଛନ୍ଦୋତି ଯୋ କାମେସୁ କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ କାମରାଗୋ କାମନନ୍ଦୀ କାମତଣ୍ହା କାମସ୍ନେହୋ କାମପରିଳାହୋ କାମମୁଚ୍ଛା କାମଜ୍ଝୋସାନଂ କାମୋଘୋ କାମଯୋଗୋ କାମୁପାଦାନଂ କାମଚ୍ଛନ୍ଦନୀୱରଣଂ। ଅପି ଚ ପଞ୍ଚ ଛନ୍ଦା – ପରିଯେସନଚ୍ଛନ୍ଦୋ, ପଟିଲାଭଚ୍ଛନ୍ଦୋ, ପରିଭୋଗଚ୍ଛନ୍ଦୋ, ସନ୍ନିଧିଚ୍ଛନ୍ଦୋ, ୱିସଜ୍ଜନଚ୍ଛନ୍ଦୋ। କତମୋ ପରିଯେସନଚ୍ଛନ୍ଦୋ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଅଜ୍ଝୋସିତୋଯେୱ ଅତ୍ଥିକୋ ଛନ୍ଦଜାତୋ ରୂପେ ପରିଯେସତି, ସଦ୍ଦେ… ଗନ୍ଧେ… ରସେ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ ପରିଯେସତି – ଅୟଂ ପରିଯେସନଚ୍ଛନ୍ଦୋ। କତମୋ ପଟିଲାଭଚ୍ଛନ୍ଦୋ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଅଜ୍ଝୋସିତୋଯେୱ ଅତ୍ଥିକୋ ଛନ୍ଦଜାତୋ ରୂପେ ପଟିଲଭତି, ସଦ୍ଦେ… ଗନ୍ଧେ… ରସେ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ ପଟିଲଭତି – ଅୟଂ ପଟିଲାଭଚ୍ଛନ୍ଦୋ। କତମୋ ପରିଭୋଗଚ୍ଛନ୍ଦୋ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଅଜ୍ଝୋସିତୋଯେୱ ଅତ୍ଥିକୋ ଛନ୍ଦଜାତୋ ରୂପେ ପରିଭୁଞ୍ଜତି, ସଦ୍ଦେ… ଗନ୍ଧେ… ରସେ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ ପରିଭୁଞ୍ଜତି – ଅୟଂ ପରିଭୋଗଚ୍ଛନ୍ଦୋ। କତମୋ ସନ୍ନିଧିଚ୍ଛନ୍ଦୋ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଅଜ୍ଝୋସିତୋଯେୱ ଅତ୍ଥିକୋ ଛନ୍ଦଜାତୋ ଧନସନ୍ନିଚୟଂ କରୋତି ''ଆପଦାସୁ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି – ଅୟଂ ସନ୍ନିଧିଚ୍ଛନ୍ଦୋ। କତମୋ ୱିସଜ୍ଜନଚ୍ଛନ୍ଦୋ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଅଜ୍ଝୋସିତୋଯେୱ ଅତ୍ଥିକୋ ଛନ୍ଦଜାତୋ ଧନଂ ୱିସଜ୍ଜେତି ହତ୍ଥାରୋହାନଂ ଅସ୍ସାରୋହାନଂ ରଥିକାନଂ ଧନୁଗ୍ଗହାନଂ ପତ୍ତିକାନଂ ''ଇମେ ମଂ ରକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତି ଗୋପିସ୍ସନ୍ତି ସମ୍ପରିୱାରିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି – ଅୟଂ ୱିସଜ୍ଜନଚ୍ଛନ୍ଦୋ। ପିୟାନୀତି ଦ୍ୱେ ପିୟା – ସତ୍ତା ୱା ସଙ୍ଖାରା ୱା…ପେ… ଇମେ ସତ୍ତା ପିୟା…ପେ… ଇମେ ସଙ୍ଖାରା ପିୟା। ଛନ୍ଦାନିଦାନାନି ପିୟାନି ଲୋକେତି। ପିୟା ଛନ୍ଦନିଦାନା ଛନ୍ଦସମୁଦୟା ଛନ୍ଦଜାତିକା ଛନ୍ଦପଭୱାତି – ଛନ୍ଦାନିଦାନାନି ପିୟାନି ଲୋକେ।

ଯେଚାପି ଲୋଭା ୱିଚରନ୍ତି ଲୋକେତି। ଯେ ଚାପୀତି ଖତ୍ତିୟା ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଚ ୱେସ୍ସା ଚ ସୁଦ୍ଦା ଚ ଗହଟ୍ଠା ଚ ପବ୍ବଜିତା ଚ ଦେୱା ଚ ମନୁସ୍ସା ଚ। ଲୋଭାତି ଯୋ ଲୋଭୋ ଲୁବ୍ଭନା ଲୁବ୍ଭିତତ୍ତଂ ସାରାଗୋ ସାରଜ୍ଜନା ସାରଜ୍ଜିତତ୍ତଂ ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ୱିଚରନ୍ତୀତି ୱିଚରନ୍ତି ୱିହରନ୍ତି ଇରିୟନ୍ତି ୱତ୍ତନ୍ତି ପାଲେନ୍ତି ୟପେନ୍ତି ୟାପେନ୍ତି। ଲୋକେତି ଅପାୟଲୋକେ…ପେ… ଆୟତନଲୋକେତି – ଯେ ଚାପି ଲୋଭା ୱିଚରନ୍ତି ଲୋକେ।

ଆସା ଚ ନିଟ୍ଠା ଚ ଇତୋନିଦାନାତି। ଆସା ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ନିଟ୍ଠାତି ଇଧେକଚ୍ଚୋ ରୂପେ ପରିଯେସନ୍ତୋ ରୂପଂ ପଟିଲଭତି, ରୂପନିଟ୍ଠୋ ହୋତି, ସଦ୍ଦେ… ଗନ୍ଧେ… ରସେ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ… କୁଲଂ… ଗଣଂ… ଆୱାସଂ… ଲାଭଂ… ୟସଂ… ପସଂସଂ… ସୁଖଂ… ଚୀୱରଂ… ପିଣ୍ଡପାତଂ… ସେନାସନଂ… ଗିଲାନପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ … ସୁତ୍ତନ୍ତଂ… ୱିନୟଂ… ଅଭିଧମ୍ମଂ… ଆରଞ୍ଞିକଙ୍ଗଂ… ପିଣ୍ଡପାତିକଙ୍ଗଂ… ପଂସୁକୂଲିକଙ୍ଗଂ… ତେଚୀୱରିକଙ୍ଗଂ… ସପଦାନଚାରିକଙ୍ଗଂ… ଖଲୁପଚ୍ଛାଭତ୍ତିକଙ୍ଗଂ… ନେସଜ୍ଜିକଙ୍ଗଂ… ୟଥାସନ୍ଥତିକଙ୍ଗଂ… ପଠମଂ ଝାନଂ… ଦୁତିୟଂ ଝାନଂ… ତତିୟଂ ଝାନଂ… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ… ଆକାସାନଞ୍ଚାୟତନସମାପତ୍ତିଂ… ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାୟତନସମାପତ୍ତିଂ… ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନସମାପତ୍ତିଂ … ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନସମାପତ୍ତିଂ ପରିଯେସନ୍ତୋ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନସମାପତ୍ତିଂ ପଟିଲଭତି, ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନସମାପତ୍ତିନିଟ୍ଠୋ ହୋତି।

''ଆସାୟ କସତେ ଖେତ୍ତଂ, ବୀଜଂ ଆସାୟ ୱପ୍ପତି;

ଆସାୟ ୱାଣିଜା ୟନ୍ତି, ସମୁଦ୍ଦଂ ଧନହାରକା;

ୟାୟ ଆସାୟ ତିଟ୍ଠାମି, ସା ମେ ଆସା ସମିଜ୍ଝତୀ''ତି।

ଆସାୟ ସମିଦ୍ଧି ୱୁଚ୍ଚତେ ନିଟ୍ଠା। ଆସାଚ ନିଟ୍ଠା ଚ ଇତୋନିଦାନାତି। ଆସା ଚ ନିଟ୍ଠା ଚ ଇତୋ ଛନ୍ଦନିଦାନା ଛନ୍ଦସମୁଦୟା ଛନ୍ଦଜାତିକା ଛନ୍ଦପଭୱାତି – ଆସା ଚ ନିଟ୍ଠା ଚ ଇତୋନିଦାନା।

ଯେ ସମ୍ପରାୟାୟ ନରସ୍ସ ହୋନ୍ତୀତି। ଯେ ନରସ୍ସ ପରାୟନା ହୋନ୍ତି ଦୀପା ହୋନ୍ତି ତାଣା ହୋନ୍ତି ଲେଣା ହୋନ୍ତି ସରଣା ହୋନ୍ତି ନିଟ୍ଠା ପରାୟନା ହୋନ୍ତୀତି – ଯେ ସମ୍ପରାୟାୟ ନରସ୍ସ ହୋନ୍ତି।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଛନ୍ଦୋନିଦାନାନି ପିଯାନି ଲୋକେ, ଯେ ଚାପି ଲୋଭା ୱିଚରନ୍ତି ଲୋକେ;

ଆସା ଚ ନିଟ୍ଠା ଚ ଇତୋନିଦାନା, ଯେ ସମ୍ପରାଯାଯ ନରସ୍ସ ହୋନ୍ତୀ’’ତି।

୧୦୧।

ଛନ୍ଦୋ ନୁ ଲୋକସ୍ମିଂ କୁତୋନିଦାନୋ, ୱିନିଚ୍ଛଯା ଚାପି[ୱାପି (ସୀ। ସ୍ଯା।)]କୁତୋପହୂତା;

କୋଧୋ ମୋସୱଜ୍ଜଞ୍ଚ କଥଂକଥା ଚ, ଯେ ଚାପି ଧମ୍ମା ସମଣେନ ୱୁତ୍ତା।

ଛନ୍ଦୋ ନୁ ଲୋକସ୍ମିଂ କୁତୋନିଦାନୋତି। ଛନ୍ଦୋ କୁତୋନିଦାନୋ କୁତୋଜାତୋ କୁତୋସଞ୍ଜାତୋ କୁତୋନିବ୍ବତ୍ତୋ କୁତୋଅଭିନିବ୍ବତ୍ତୋ କୁତୋପାତୁଭୂତୋ, କିଂନିଦାନୋ କିଂସମୁଦଯୋ କିଂଜାତିକୋ କିଂପଭୱୋତି ଛନ୍ଦସ୍ସ ମୂଲଂ ପୁଚ୍ଛତି…ପେ… ସମୁଦଯଂ ପୁଚ୍ଛତି ପପୁଚ୍ଛତି ଯାଚତି ଅଜ୍ଝେସତି ପସାଦେତୀତି – ଛନ୍ଦୋ ନୁ ଲୋକସ୍ମିଂ କୁତୋନିଦାନୋ।

ୱିନିଚ୍ଛଯାଚାପି କୁତୋପହୂତାତି। ୱିନିଚ୍ଛଯା କୁତୋପହୂତା କୁତୋଜାତା କୁତୋସଞ୍ଜାତା କୁତୋନିବ୍ବତ୍ତା କୁତୋଅଭିନିବ୍ବତ୍ତା କୁତୋପାତୁଭୂତା , କିଂନିଦାନା କିଂସମୁଦଯା କିଂଜାତିକା କିଂପଭୱାତି ୱିନିଚ୍ଛଯାନଂ ମୂଲଂ ପୁଚ୍ଛତି…ପେ… ସମୁଦଯଂ ପୁଚ୍ଛତି ପପୁଚ୍ଛତି ଯାଚତି ଅଜ୍ଝେସତି ପସାଦେତୀତି – ୱିନିଚ୍ଛଯା ଚାପି କୁତୋପହୂତା।

କୋଧୋ ମୋସୱଜ୍ଜଞ୍ଚ କଥଂକଥା ଚାତି। କୋଧୋତି ଯୋ ଏୱରୂପୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଆଘାତୋ ପଟିଘାତୋ, ପଟିଘଂ ପଟିୱିରୋଧୋ, କୋପୋ ପକୋପୋ ସମ୍ପକୋପୋ, ଦୋସୋ ପଦୋସୋ ସମ୍ପଦୋସୋ, ଚିତ୍ତସ୍ସ ବ୍ଯାପତ୍ତି ମନୋପଦୋସୋ, କୋଧୋ କୁଜ୍ଝନା କୁଜ୍ଝିତତ୍ତଂ, ଦୋସୋ ଦୁସ୍ସନା ଦୁସ୍ସିତତ୍ତଂ, ବ୍ଯାପତ୍ତି ବ୍ଯାପଜ୍ଜନା ବ୍ଯାପଜ୍ଜିତତ୍ତଂ, ୱିରୋଧୋ ପଟିୱିରୋଧୋ, ଚଣ୍ଡିକ୍କଂ ଅସୁରୋପୋ ଅନତ୍ତମନତା ଚିତ୍ତସ୍ସ। ମୋସୱଜ୍ଜଂ ୱୁଚ୍ଚତି ମୁସାୱାଦୋ। କଥଂକଥା ୱୁଚ୍ଚତି ୱିଚିକିଚ୍ଛାତି – କୋଧୋ ମୋସୱଜ୍ଜଞ୍ଚ କଥଂକଥା ଚ।

ଯେ ଚାପି ଧମ୍ମା ସମଣେନ ୱୁତ୍ତାତି। ଯେ ଚାପୀତି ଯେ କୋଧେନ ଚ ମୋସୱଜ୍ଜେନ ଚ କଥଂକଥାଯ ଚ ସହଗତା ସହଜାତା ସଂସଟ୍ଠା ସମ୍ପଯୁତ୍ତା, ଏକୁପ୍ପାଦା ଏକନିରୋଧା ଏକୱତ୍ଥୁକା ଏକାରମ୍ମଣା – ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଯେ ଚାପି ଧମ୍ମା। ଅଥ ୱା ଯେ ତେ କିଲେସା ଅଞ୍ଞଜାତିକା ଅଞ୍ଞୱିହିତକା – ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଯେ ଚାପି ଧମ୍ମା। ସମଣେନ ୱୁତ୍ତାତି ସମଣେନ ସମିତପାପେନ ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ବାହିତପାପଧମ୍ମେନ ଭିକ୍ଖୁନା ଭିନ୍ନକିଲେସମୂଲେନ ସବ୍ବାକୁସଲମୂଲବନ୍ଧନା ପମୁତ୍ତେନ ୱୁତ୍ତା ପୱୁତ୍ତା ଆଚିକ୍ଖିତା ଦେସିତା ପଞ୍ଞପିତା ପଟ୍ଠପିତା ୱିୱଟା ୱିଭତ୍ତା ଉତ୍ତାନୀକତା ପକାସିତାତି – ଯେ ଚାପି ଧମ୍ମା ସମଣେନ ୱୁତ୍ତା।

ତେନାହ ସୋ ନିମ୍ମିତୋ –

‘‘ଛନ୍ଦୋ ନୁ ଲୋକସ୍ମିଂ କୁତୋନିଦାନୋ, ୱିନିଚ୍ଛତା ଚାପି କୁତୋପହୂତା;

କୋଧୋ ମୋସୱଜ୍ଜଞ୍ଚ କଥଂକଥା ଚ, ଯେ ଚାପି ଧମ୍ମା ସମଣେନ ୱୁତ୍ତା’’ତି।

୧୦୨।

ସାତଂ ଅସାତନ୍ତି ଯମାହୁ ଲୋକେ, ତମୂପନିସ୍ସାଯ ପହୋତି ଛନ୍ଦୋ;

ରୂପେସୁ ଦିସ୍ୱା ୱିଭୱଂ ଭୱଞ୍ଚ, ୱିନିଚ୍ଛଯଂ କୁବ୍ବତି[କୁରୁତେ (ସ୍ଯା।)]ଜନ୍ତୁ ଲୋକେ।

ସାତଂ ଅସାତନ୍ତି ଯମାହୁ ଲୋକେତି। ସାତନ୍ତି ସୁଖା ଚ ୱେଦନା, ଇଟ୍ଠଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁ [ୱତ୍ଥୁଂ (ସୀ। କ।)]। ଅସାତନ୍ତି ଦୁକ୍ଖା ଚ ୱେଦନା, ଅନିଟ୍ଠଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁ। ଯମାହୁ

ଲୋକେତି ଯଂ ଆହଂସୁ ଯଂ କଥେନ୍ତି ଯଂ ଭଣନ୍ତି ଯଂ ଦୀପେନ୍ତି ଯଂ ୱୋହରନ୍ତୀତି – ସାତଂ ଅସାତନ୍ତି ଯମାହୁ ଲୋକେ।

ତମୂପନିସ୍ସାଯପହୋତି ଛନ୍ଦୋତି। ସାତାସାତଂ ନିସ୍ସାଯ, ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ ନିସ୍ସାଯ, ସୋମନସ୍ସଦୋମନସ୍ସଂ ନିସ୍ସାଯ, ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠଂ ନିସ୍ସାଯ, ଅନୁନଯପଟିଘଂ ନିସ୍ସାଯ ଛନ୍ଦୋ ପହୋତି ପଭୱତି ଜାଯତି ସଞ୍ଜାଯତି ନିବ୍ବତ୍ତତି ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତତୀତି – ତମୂପନିସ୍ସାଯ ପହୋତି ଛନ୍ଦୋ।

ରୂପେସୁ ଦିସ୍ୱା ୱିଭୱଂ ଭୱଞ୍ଚାତି। ରୂପେସୂତି ଚତ୍ତାରୋ ଚ ମହାଭୂତା ଚତୁନ୍ନଞ୍ଚ ମହାଭୂତାନଂ ଉପାଦାଯ ରୂପଂ। କତମୋ ରୂପାନଂ ଭୱୋ? ଯୋ ରୂପାନଂ ଭୱୋ ଜାତି ସଞ୍ଜାତି ନିବ୍ବତ୍ତି ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତି ପାତୁଭାୱୋ – ଅଯଂ ରୂପାନଂ ଭୱୋ। କତମୋ ରୂପାନଂ ୱିଭୱୋ? ଯୋ ରୂପାନଂ ଖଯୋ ୱଯୋ ଭେଦୋ ପରିଭେଦୋ ଅନିଚ୍ଚତା ଅନ୍ତରଧାନଂ – ଅଯଂ ରୂପାନଂ ୱିଭୱୋ। ରୂପେସୁ ଦିସ୍ୱା ୱିଭୱଂ ଭୱଞ୍ଚାତି ରୂପେସୁ ଭୱଞ୍ଚ ୱିଭୱଞ୍ଚ ଦିସ୍ୱା ପସ୍ସିତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱାତି – ରୂପେସୁ ଦିସ୍ୱା ୱିଭୱଂ ଭୱଞ୍ଚ।

ୱିନିଚ୍ଛଯଂ କୁବ୍ବତି ଜନ୍ତୁ ଲୋକେତି। ୱିନିଚ୍ଛଯାତି ଦ୍ୱେ ୱିନିଚ୍ଛଯା – ତଣ୍ହାୱିନିଚ୍ଛଯୋ ଚ, ଦିଟ୍ଠିୱିନିଚ୍ଛଯୋ ଚ। କଥଂ ତଣ୍ହାୱିନିଚ୍ଛଯଂ କରୋତି? ଇଧେକଚ୍ଚସ୍ସ ଅନୁପ୍ପନ୍ନା ଚେୱ ଭୋଗା ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ଉପ୍ପନ୍ନା ଚ ଭୋଗା ପରିକ୍ଖଯଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ''କେନ ନୁ ଖୋ ମେ ଉପାଯେନ ଅନୁପ୍ପନ୍ନା ଚେୱ ଭୋଗା ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ଉପ୍ପନ୍ନା ଚ ଭୋଗା ପରିକ୍ଖଯଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ''ତି। ତସ୍ସ ପନ ଏୱଂ ହୋତି ''ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପ୍ପମାଦଟ୍ଠାନାନୁଯୋଗଂ ଅନୁଯୁତ୍ତସ୍ସ ମେ ଅନୁପ୍ପନ୍ନା ଚେୱ ଭୋଗା ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ଉପ୍ପନ୍ନା ଚ ଭୋଗା ପରିକ୍ଖଯଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି; ୱିକାଲୱିସିଖାଚରିଯାନୁଯୋଗଂ ଅନୁଯୁତ୍ତସ୍ସ ମେ ଅନୁପ୍ପନ୍ନା ଚେୱ ଭୋଗା ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ଉପ୍ପନ୍ନା ଚ ଭୋଗା ପରିକ୍ଖଯଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି; ସମଜ୍ଜାଭିଚରଣଂ ଅନୁଯୁତ୍ତସ୍ସ ମେ… ଜୁତପ୍ପମାଦଟ୍ଠାନାନୁଯୋଗଂ ଅନୁଯୁତ୍ତସ୍ସ ମେ… ପାପମିତ୍ତାନୁଯୋଗଂ ଅନୁଯୁତ୍ତସ୍ସ ମେ ଅନୁପ୍ପନ୍ନା ଚେୱ ଭୋଗା ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ଉପ୍ପନ୍ନା ଚ ଭୋଗା ପରିକ୍ଖଯଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି; ଆଲସ୍ସାନୁଯୋଗଂ ଅନୁଯୁତ୍ତସ୍ସ ମେ ଅନୁପ୍ପନ୍ନା ଚେୱ ଭୋଗା ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ଉପ୍ପନ୍ନା ଚ ଭୋଗା ପରିକ୍ଖଯଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ''ତି ଏୱଂ ଞାଣଂ କତ୍ୱା ଛ ଭୋଗାନଂ ଅପାଯମୁଖାନି ନ ସେୱତି, ଛ ଭୋଗାନଂ ଆଯମୁଖାନି ସେୱତି। ଏୱମ୍ପି ତଣ୍ହାୱିନିଚ୍ଛଯଂ କରୋତି।

ଅଥ ୱା କସିଯା ୱା ୱଣିଜ୍ଜାଯ ୱା ଗୋରକ୍ଖେନ ୱା ଇସ୍ସତ୍ଥେନ [ଇସ୍ସତ୍ତେନ (କ। ସୀ। କ।) ଇସୁ + ସତ୍ଥ] ୱା ରାଜପୋରିସେନ ୱା ସିପ୍ପଞ୍ଞତରେନ ୱା ପଟିପଜ୍ଜତି। ଏୱମ୍ପି ତଣ୍ହାୱିନିଚ୍ଛଯଂ କରୋତି। କଥଂ ଦିଟ୍ଠିୱିନିଚ୍ଛଯଂ କରୋତି? ଚକ୍ଖୁସ୍ମିଂ ଉପ୍ପନ୍ନେ ଜାନାତି – ''ଅତ୍ତା ମେ ଉପ୍ପନ୍ନୋ''ତି, ଚକ୍ଖୁସ୍ମିଂ ଅନ୍ତରହିତେ ଜାନାତି – ''ଅତ୍ତା ମେ ଅନ୍ତରହିତୋ ୱିଗତୋ ମେ ଅତ୍ତା''ତି। ଏୱମ୍ପି ଦିଟ୍ଠିୱିନିଚ୍ଛଯଂ କରୋତି। ସୋତସ୍ମିଂ… ଘାନସ୍ମିଂ… ଜିୱ୍ହାଯ… କାଯସ୍ମିଂ… ରୂପସ୍ମିଂ… ସଦ୍ଦସ୍ମିଂ… ଗନ୍ଧସ୍ମିଂ… ରସସ୍ମିଂ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବସ୍ମିଂ ଉପ୍ପନ୍ନେ ଜାନାତି – ''ଅତ୍ତା ମେ ଉପ୍ପନ୍ନୋ''ତି, ଫୋଟ୍ଠବ୍ବସ୍ମିଂ ଅନ୍ତରହିତେ ଜାନାତି – ''ଅତ୍ତା ମେ ଅନ୍ତରହିତୋ ୱିଗତୋ ମେ ଅତ୍ତା''ତି। ଏୱମ୍ପି ଦିଟ୍ଠିୱିନିଚ୍ଛଯଂ କରୋତି ଜନେତି ସଞ୍ଜନେତି ନିବ୍ବତ୍ତେତି ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେତି। ଜନ୍ତୂତି ସତ୍ତୋ ନରୋ ମାନୱୋ…ପେ… ମନୁଜୋ। ଲୋକେତି ଅପାଯଲୋକେ …ପେ… ଆଯତନଲୋକେତି – ୱିନିଚ୍ଛଯଂ କୁବ୍ବତି ଜନ୍ତୁ ଲୋକେ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ସାତଂ ଅସାତନ୍ତି ଯମାହୁ ଲୋକେ, ତମୂପନିସ୍ସାଯ ପହୋତି ଛନ୍ଦୋ;

ରୂପେସୁ ଦିସ୍ୱା ୱିଭୱଂ ଭୱଞ୍ଚ, ୱିନିଚ୍ଛଯଂ କୁବ୍ବତି ଜନ୍ତୁ ଲୋକେ''ତି।

୧୦୩।

କୋଧୋ ମୋସୱଜ୍ଜଞ୍ଚ କଥଂକଥା ଚ, ଏତେପି ଧମ୍ମା ଦ୍ୱଯମେୱ ସନ୍ତେ;

କଥଂକଥୀ ଞାଣପଥାଯ ସିକ୍ଖେ, ଞତ୍ୱା ପୱୁତ୍ତା ସମଣେନ ଧମ୍ମା।

କୋଧୋ ମୋସୱଜ୍ଜଞ୍ଚ କଥଂକଥା ଚାତି। କୋଧୋତି ଯୋ ଏୱରୂପୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଆଘାତୋ ପଟିଘାତୋ…ପେ… ମୋସୱଜ୍ଜଂ ୱୁଚ୍ଚତି ମୁସାୱାଦୋ। କଥଂକଥା ୱୁଚ୍ଚତି ୱିଚିକିଚ୍ଛା। ଇଟ୍ଠଂ ୱତ୍ଥୁଂ ନିସ୍ସାଯପି କୋଧୋ ଜାଯତି, ଅନିଟ୍ଠଂ ୱତ୍ଥୁଂ ନିସ୍ସାଯପି କୋଧୋ ଜାଯତି। ଇଟ୍ଠଂ ୱତ୍ଥୁଂ ନିସ୍ସାଯପି ମୁସାୱାଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଅନିଟ୍ଠଂ ୱତ୍ଥୁଂ ନିସ୍ସାଯପି ମୁସାୱାଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଇଟ୍ଠଂ ୱତ୍ଥୁଂ ନିସ୍ସାଯପି କଥଂକଥା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଅନିଟ୍ଠଂ ୱତ୍ଥୁଂ ନିସ୍ସାଯପି କଥଂକଥା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି।

କଥଂ ଅନିଟ୍ଠଂ ୱତ୍ଥୁଂ ନିସ୍ସାଯ କୋଧୋ ଜାଯତି? ପକତିଯା ଅନିଟ୍ଠଂ ୱତ୍ଥୁଂ ନିସ୍ସାଯ କୋଧୋ ଜାଯତି। ଅନତ୍ଥଂ ମେ ଅଚରୀତି କୋଧୋ ଜାଯତି, ଅନତ୍ଥଂ

ମେ ଚରତୀତି କୋଧୋ ଜାଯତି, ଅନତ୍ଥଂ ମେ ଚରିସ୍ସତୀତି କୋଧୋ ଜାଯତି; ପିଯସ୍ସ ମେ ମନାପସ୍ସ ଅନତ୍ଥଂ ଅଚରି … ଅନତ୍ଥଂ ଚରତି… ଅନତ୍ଥଂ ଚରିସ୍ସତୀତି କୋଧୋ ଜାଯତି; ଅପ୍ପିଯସ୍ସ ମେ ଅମନାପସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଅଚରି… ଅତ୍ଥଂ ଚରତି… ଅତ୍ଥଂ ଚରିସ୍ସତୀତି କୋଧୋ ଜାଯତି। ଏୱଂ ଅନିଟ୍ଠଂ ୱତ୍ଥୁଂ ନିସ୍ସାଯ କୋଧୋ ଜାଯତି।

କଥଂ ଇଟ୍ଠଂ ୱତ୍ଥୁଂ ନିସ୍ସାଯ କୋଧୋ ଜାଯତି? ଇଟ୍ଠଂ ୱତ୍ଥୁଂ ଅଚ୍ଛେଦସଙ୍କିନୋପି କୋଧୋ ଜାଯତି, ଅଚ୍ଛିଜ୍ଜନ୍ତେପି କୋଧୋ ଜାଯତି, ଅଚ୍ଛିନ୍ନେପି କୋଧୋ ଜାଯତି। ଇଟ୍ଠଂ ୱତ୍ଥୁଂ ୱିପରିଣାମସଙ୍କିନୋପି କୋଧୋ ଜାଯତି, ୱିପରିଣାମନ୍ତେପି କୋଧୋ ଜାଯତି, ୱିପରିଣତେପି କୋଧୋ ଜାଯତି। ଏୱଂ ଇଟ୍ଠଂ ୱତ୍ଥୁଂ ନିସ୍ସାଯ କୋଧୋ ଜାଯତି।

କଥଂ ଅନିଟ୍ଠଂ ୱତ୍ଥୁଂ ନିସ୍ସାଯ ମୁସାୱାଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଅନ୍ଦୁବନ୍ଧନେନ [ଅଦ୍ଦୁବନ୍ଧନେନ (ସ୍ଯା। କ।)] ୱା ବଦ୍ଧୋ [ବନ୍ଧୋ (ସ୍ଯା। କ।)]; ତସ୍ସ ବନ୍ଧନସ୍ସ ମୋକ୍ଖତ୍ଥାଯ ସମ୍ପଜାନମୁସା ଭାସତି… ରଜ୍ଜୁବନ୍ଧନେନ ୱା ବଦ୍ଧୋ… ସଙ୍ଖଲିକବନ୍ଧନେନ ୱା ବଦ୍ଧୋ… ୱେତ୍ତବନ୍ଧନେନ ୱା ବଦ୍ଧୋ… ଲତାବନ୍ଧନେନ ୱା ବଦ୍ଧୋ… ପକ୍ଖେପବନ୍ଧନେନ ୱା ବଦ୍ଧୋ… ପରିକ୍ଖେପବନ୍ଧନେନ ୱା ବଦ୍ଧୋ… ଗାମନିଗମନଗରରଟ୍ଠବନ୍ଧନେନ ୱା ବଦ୍ଧୋ… ଜନପଦବନ୍ଧନେନ ୱା ବଦ୍ଧୋ; ତସ୍ସ ବନ୍ଧନସ୍ସ ମୋକ୍ଖତ୍ଥାଯ ସମ୍ପଜାନମୁସା ଭାସତି । ଏୱଂ ଅନିଟ୍ଠଂ ୱତ୍ଥୁଂ ନିସ୍ସାଯ ମୁସାୱାଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି।

କଥଂ ଇଟ୍ଠଂ ୱତ୍ଥୁଂ ନିସ୍ସାଯ ମୁସାୱାଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ମନାପିକାନଂ [ମନାପାନଂ (ସୀ।)] ରୂପାନଂ ହେତୁ ସମ୍ପଜାନମୁସା ଭାସତି… ମନାପିକାନଂ ସଦ୍ଦାନଂ… ଗନ୍ଧାନଂ… ରସାନଂ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାନଂ ହେତୁ… ଚୀୱରହେତୁ… ପିଣ୍ଡପାତହେତୁ… ସେନାସନହେତୁ… ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରହେତୁ ସମ୍ପଜାନମୁସା ଭାସତି। ଏୱଂ ଇଟ୍ଠଂ ୱତ୍ଥୁଂ ନିସ୍ସାଯ ମୁସାୱାଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି।

କଥଂ ଅନିଟ୍ଠଂ ୱତ୍ଥୁଂ ନିସ୍ସାଯ କଥଂକଥା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି? ''ମୁଚ୍ଚିସ୍ସାମି [ମୁଞ୍ଚିସ୍ସାମି (ସୀ।)] ନୁ ଖୋ ଚକ୍ଖୁରୋଗତୋ, ନ ନୁ ଖୋ ମୁଚ୍ଚିସ୍ସାମି ଚକ୍ଖୁରୋଗତୋ। ମୁଚ୍ଚିସ୍ସାମି ନୁ ଖୋ ସୋତରୋଗତୋ… ଘାନରୋଗତୋ… ଜିୱ୍ହାରୋଗତୋ… କାଯରୋଗତୋ… ସୀସରୋଗତୋ… କଣ୍ଣରୋଗତୋ… ମୁଖରୋଗତୋ… ମୁଚ୍ଚିସ୍ସାମି ନୁ ଖୋ ଦନ୍ତରୋଗତୋ, ନ ନୁ ଖୋ ମୁଚ୍ଚିସ୍ସାମି ଦନ୍ତରୋଗତୋ''ତି। ଏୱଂ ଅନିଟ୍ଠଂ ୱତ୍ଥୁଂ ନିସ୍ସାଯ କଥଂକଥା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି।

କଥଂ ଇଟ୍ଠଂ ୱତ୍ଥୁଂ ନିସ୍ସାଯ କଥଂକଥା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି? ''ଲଭିସ୍ସାମି ନୁ ଖୋ ମନାପିକେ [ମନାପିଯେ (ସୀ। କ।)] ରୂପେ, ନ ନୁ ଖୋ ଲଭିସ୍ସାମି ମନାପିକେ ରୂପେ। ଲଭିସ୍ସାମି ନୁ ଖୋ ମନାପିକେ ସଦ୍ଦେ… ଗନ୍ଧେ… ରସେ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ… କୁଲଂ… ଗଣଂ… ଆୱାସଂ… ଲାଭଂ… ଯସଂ… ପସଂସଂ… ସୁଖଂ… ଚୀୱରଂ… ପିଣ୍ଡପାତଂ… ସେନାସନଂ… ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାର''ନ୍ତି। ଏୱଂ ଇଟ୍ଠଂ ୱତ୍ଥୁଂ ନିସ୍ସାଯ କଥଂକଥା ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି – କୋଧୋ ମୋସୱଜ୍ଜଞ୍ଚ କଥଂକଥା ଚ।

ଏତେପି ଧମ୍ମା ଦ୍ୱଯମେୱ ସନ୍ତେତି। ସାତାସାତେ ସନ୍ତେ, ସୁଖଦୁକ୍ଖେ ସନ୍ତେ, ସୋମନସ୍ସଦୋମନସ୍ସେ ସନ୍ତେ, ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠେ ସନ୍ତେ, ଅନୁନଯପଟିଘେ ସନ୍ତେ ସଂୱିଜ୍ଜମାନେ ଅତ୍ଥି ଉପଲବ୍ଭମାନେତି – ଏତେପି ଧମ୍ମା ଦ୍ୱଯମେୱ ସନ୍ତେ।

କଥଂକଥୀ ଞାଣପଥାଯ ସିକ୍ଖେତି। ଞାଣମ୍ପି ଞାଣପଥୋ, ଞାଣସ୍ସ ଆରମ୍ମଣମ୍ପି ଞାଣପଥୋ, ଞାଣସହଭୁନୋପି ଧମ୍ମା ଞାଣପଥୋ। ଯଥା ଅରିଯମଗ୍ଗୋ ଅରିଯପଥୋ, ଦେୱମଗ୍ଗୋ ଦେୱପଥୋ, ବ୍ରହ୍ମମଗ୍ଗୋ ବ୍ରହ୍ମପଥୋ; ଏୱମେୱ ଞାଣମ୍ପି ଞାଣପଥୋ, ଞାଣସ୍ସ ଆରମ୍ମଣମ୍ପି ଞାଣପଥୋ, ଞାଣସହଭୁନୋପି ଧମ୍ମା ଞାଣପଥୋ।

ସିକ୍ଖେତି ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖା – ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖା, ଅଧିଚିତ୍ତସିକ୍ଖା, ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖା। କତମା ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖା? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲୱା ହୋତି, ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସଂୱୁତୋ ୱିହରତି ଆଚାରଗୋଚରସମ୍ପନ୍ନୋ, ଅଣୁମତ୍ତେସୁ ୱଜ୍ଜେସୁ ଭଯଦସ୍ସାୱୀ, ସମାଦାଯ ସିକ୍ଖତି ସିକ୍ଖାପଦେସୁ, ଖୁଦ୍ଦକୋ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧୋ… ମହନ୍ତୋ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧୋ… ସୀଲଂ ପତିଟ୍ଠା ଆଦି ଚରଣଂ ସଂଯମୋ ସଂୱରୋ ମୁଖଂ ପମୁଖଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ସମାପତ୍ତିଯା – ଅଯଂ ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖା। କତମା ଅଧିଚିତ୍ତସିକ୍ଖା? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି…ପେ… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି – ଅଯଂ ଅଧିଚିତ୍ତସିକ୍ଖା। କତମା ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖା? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ପଞ୍ଞୱା ହୋତି, ଉଦଯତ୍ଥଗାମିନିଯା ପଞ୍ଞାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅରିଯାଯ ନିବ୍ବେଧିକାଯ ସମ୍ମାଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯଗାମିନିଯା। ସୋ ''ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ''ନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି…ପେ… ''ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା''ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ''ଇମେ ଆସୱା''ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି…ପେ… ''ଅଯଂ ଆସୱନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା''ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି – ଅଯଂ ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖା।

କଥଂକଥୀଞାଣପଥାଯ ସିକ୍ଖେତି। କଥଂକଥୀ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସକଙ୍ଖୋ ସୱିଲେଖୋ ସଦ୍ୱେଳ୍ହକୋ ସୱିଚିକିଚ୍ଛୋ, ଞାଣାଧିଗମାଯ ଞାଣଫୁସନାଯ ଞାଣସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ ଅଧିସୀଲମ୍ପି ସିକ୍ଖେଯ୍ଯ, ଅଧିଚିତ୍ତମ୍ପି ସିକ୍ଖେଯ୍ଯ, ଅଧିପଞ୍ଞମ୍ପି ସିକ୍ଖେଯ୍ଯ; ଇମା ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖାଯୋ ଆୱଜ୍ଜନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ଯ, ଜାନନ୍ତୋ

ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ପସ୍ସନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ଚିତ୍ତଂ ଅଧିଟ୍ଠହନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ସଦ୍ଧାଯ ଅଧିମୁଚ୍ଚନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ୱୀରିଯଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ସତିଂ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ଚିତ୍ତଂ ସମାଦହନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ପଞ୍ଞାଯ ପଜାନନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ଅଭିଜାନନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ପରିଜାନନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ପହାତଙ୍ଗଂ ପଜହନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ଭାୱେତଙ୍ଗଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ସଚ୍ଛିକାତଙ୍ଗଂ ସଚ୍ଛିକରୋନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ ଆଚରେଯ୍ୟ ସମାଚରେଯ୍ୟ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତେଯ୍ୟାତି – କଥଂକଥୀ ଞାଣପଥାଯ ସିକ୍ଖେ।

ଞତ୍ୱା ପଓ୍ୱୁତ୍ତା ସମଣେନ ଧମ୍ମାତି। ଞତ୍ୱାତି ଞତ୍ୱା ଜାନିତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତା ପଓ୍ୱୁତ୍ତା ଆଚିକ୍ଖିତା ଦେସିତା ପଞ୍ଞପିତା ପଟ୍ଠପିତା ୱିୱଟା ୱିଭତ୍ତା ଉତ୍ତାନୀକତା [ଉତ୍ତାନିଂ କତା (କା)] ପକାସିତା। ‘‘ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା’’ତି ଞତ୍ୱା ଜାନିତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତା ପଓ୍ୱୁତ୍ତା ଆଚିକ୍ଖିତା ଦେସିତା ପଞ୍ଞପିତା ପଟ୍ଠପିତା ୱିୱଟା ୱିଭତ୍ତା ଉତ୍ତାନୀକତା ପକାସିତା, ‘‘ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଦୁକ୍ଖା’’ତି… ‘‘ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ଅନତ୍ତା’’ତି… ‘‘ଅୱିଜ୍ଜାପଚ୍ଚଯା ସଙ୍ଖାରା’’ତି…ପେ… ‘‘ଜାତିପଚ୍ଚଯା ଜରାମରଣ’’ନ୍ତି… ‘‘ଅୱିଜ୍ଜାନିରୋଧା ସଙ୍ଖାରନିରୋଧୋ’’ତି…ପେ… ‘‘ଜାତିନିରୋଧା ଜରାମରଣନିରୋଧୋ’’ତି… ‘‘ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ’’ନ୍ତି…ପେ… ‘‘ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା’’ତି… ‘‘ଇମେ ଆସୱା’’ତି…ପେ… ‘‘ଅଯଂ ଆସୱନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା’’ତି… ‘‘ଇମେ ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା’’ତି… ‘‘ଇମେ ଧମ୍ମା ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟା’’ତି… ‘‘ଇମେ ଧମ୍ମା ପହାତବ୍ବା’’ତି… ‘‘ଇମେ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା’’ତି… ‘‘ଇମେ ଧମ୍ମା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା’’ତି… ଛନ୍ନଂ ଫସ୍ସାଯତନାନଂ ସମୁଦଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଅସ୍ସାଦଞ୍ଚ ଆଦୀନୱଞ୍ଚ ନିସ୍ସରଣଞ୍ଚ… ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଉପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧାନଂ… ଚତୁନ୍ନଂ ମହାଭୂତାନଂ… ‘‘ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦଯଧମ୍ମଂ ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ’’ନ୍ତି ଞତ୍ୱା ଜାନିତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତା ପଓ୍ୱୁତ୍ତା ଆଚିକ୍ଖିତା ଦେସିତା ପଞ୍ଞପିତା ପଟ୍ଠପିତା ୱିୱଟା ୱିଭତ୍ତା ଉତ୍ତାନୀକତା ପକାସିତା।

ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ‘‘ଅଭିଞ୍ଞାଯାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମଂ ଦେସେମି, ନୋ ଅନଭିଞ୍ଞାଯ। ସନିଦାନାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମଂ ଦେସେମି, ନୋ ଅନିଦାନଂ। ସପ୍ପାଟିହାରିଯାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମଂ ଦେସେମି, ନୋ ଅପ୍ପାଟିହାରିଯଂ। ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଭିଞ୍ଞାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସଯତୋ, ନୋ ଅନଭିଞ୍ଞାଯ, ସନିଦାନଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସଯତୋ, ନୋ ଅନିଦାନଂ, ସପ୍ପାଟିହାରିଯଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସଯତୋ, ନୋ ଅପ୍ପାଟିହାରିଯଂ, କରଣୀଯୋ ଓୱାଦୋ, କରଣୀଯା ଅନୁସାସନୀ। ଅଲଞ୍ଚ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱୋ ତୁଟ୍ଠିଯା ଅଲଂ ପାମୋଜ୍ଜାଯ ଅଲଂ ସୋମନସ୍ସାଯ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା, ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ ଧମ୍ମୋ, ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ସଙ୍ଘୋତି। ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ପନ ୱେଯ୍ୟାକରଣସ୍ମିଂ ଭଞ୍ଞମାନେ ଦସସହସ୍ସୀ ଲୋକଧାତୁ ଅକମ୍ପିତ୍ଥା’’ତି – ଞତ୍ୱା ପଓ୍ୱୁତ୍ତା ସମଣେନ ଧମ୍ମା।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘କୋଧୋ ମୋସୱଜ୍ଜଞ୍ଚ କଥଂକଥା ଚ, ଏତେପି ଧମ୍ମା ଦ୍ୱଯମେୱ ସନ୍ତେ;

କଥଂକଥୀ ଞାଣପଥାଯ ସିକ୍ଖେ, ଞତ୍ୱା ପଓ୍ୱୁତ୍ତା ସମଣେନ ଧମ୍ମା’’ତି।

୧୦୪।

ସାତଂଅସାତଞ୍ଚ କୁତୋନିଦାନା, କିସ୍ମିଂ ଅସନ୍ତେ ନ ଭୱନ୍ତି ହେତେ;

ୱିଭୱଂ ଭୱଞ୍ଚାପି ଯମେତମତ୍ଥଂ, ଏତଂ ମେ ପବ୍ରୂହି ଯତୋନିଦାନଂ।

ସାତଂ ଅସାତଞ୍ଚ କୁତୋନିଦାନାତି। ସାତା ଅସାତା କୁତୋନିଦାନା କୁତୋଜାତା କୁତୋସଞ୍ଜାତା କୁତୋନିବ୍ବତ୍ତା କୁତୋଅଭିନିବ୍ବତ୍ତା କୁତୋପାତୁଭୂତା, କିଂନିଦାନା କିଂସମୁଦଯା କିଂଜାତିକା କିଂପଭୱାତି ସାତାସାତାନଂ ମୂଲଂ ପୁଚ୍ଛତି…ପେ… ସମୁଦଯଂ ପୁଚ୍ଛତି ପପୁଚ୍ଛତି ଯାଚତି ଅଜ୍ଝେସତି ପସାଦେତୀତି – ସାତଂ ଅସାତଞ୍ଚ କୁତୋନିଦାନା।

କିସ୍ମିଂ ଅସନ୍ତେ ନ ଭୱନ୍ତି ହେତେତି। କିସ୍ମିଂ ଅସନ୍ତେ ଅସଂୱିଜ୍ଜମାନେ ନତ୍ଥି ଅନୁପଲବ୍ଭମାନେ ସାତାସାତା ନ ଭୱନ୍ତି ନପ୍ପଭୱନ୍ତି ନ ଜାଯନ୍ତି ନ ସଞ୍ଜାଯନ୍ତି ନ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି ନ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତୀତି – କିସ୍ମିଂ ଅସନ୍ତେ ନ ଭୱନ୍ତି ହେତେ।

ୱିଭୱଂ ଭୱଞ୍ଚାପି ଯମେତମତ୍ଥନ୍ତି। କତମୋ ସାତାସାତାନଂ ଭୱୋ? ଯୋ ସାତାସାତାନଂ ଭୱୋ ପଭୱୋ ଜାତି ସଞ୍ଜାତି ନିବ୍ବତ୍ତି ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତି ପାତୁଭାୱୋ – ଅଯଂ ସାତାସାତାନଂ ଭୱୋ। କତମୋ ସାତାସାତାନଂ ୱିଭୱୋ? ଯୋ ସାତାସାତାନଂ ଖଯୋ ୱଯୋ ଭେଦୋ ପରିଭେଦୋ ଅନିଚ୍ଚତା

ଅନ୍ତରଧାନଂ – ଅଯଂ ସାତାସାତାନଂ ୱିଭୱୋ। ଯମେତମତ୍ଥନ୍ତି ଯଂ ପରମତ୍ଥନ୍ତି – ୱିଭୱଂ ଭୱଞ୍ଚାପି ଯମେତମତ୍ଥଂ।

ଏତଂ ମେ ପବ୍ରୂହି ଯତୋନିଦାନନ୍ତି। ଏତନ୍ତି ଯଂ ପୁଚ୍ଛାମି ଯଂ ଯାଚାମି ଯଂ ଅଜ୍ଝେସାମି ଯଂ ପସାଦେମି। ପବ୍ରୂହୀତି ବ୍ରୂହି ୱଦେହି ଆଚିକ୍ଖ ଦେସେହି ପଞ୍ଞପେହି ପଟ୍ଠପେହି ୱିୱର ୱିଭଜ ଉତ୍ତାନୀକରୋହି ପକାସେହୀତି – ଏତଂ ମେ ପବ୍ରୂହି। ଯତୋନିଦାନନ୍ତି ଯଂନିଦାନଂ ଯଂସମୁଦଯଂ ଯଂଜାତିକଂ ଯଂପଭୱନ୍ତି – ଏତଂ ମେ ପବ୍ରୂହି ଯତୋନିଦାନଂ।

ତେନାହ ସୋ ନିମ୍ମିତୋ –

''ସାତଂ ଅସାତଞ୍ଚ କୁତୋନିଦାନା, କିସ୍ମିଂ ଅସନ୍ତେ ନ ଭୱନ୍ତି ହେତେ;

ୱିଭୱଂ ଭୱଞ୍ଚାପି ଯମେତମତ୍ଥଂ, ଏତଂ ମେ ପବ୍ରୂହି ଯତୋନିଦାନ''ନ୍ତି।

୧୦୫।

ଫସ୍ସନିଦାନଂ ସାତଂ ଅସାତଂ, ଫସ୍ସେ ଅସନ୍ତେ ନ ଭୱନ୍ତି ହେତେ;

ୱିଭୱଂ ଭୱଞ୍ଚାପି ଯମେତମତ୍ଥଂ, ଏତଂ ତେ ପବ୍ରୂମି ଇତୋନିଦାନଂ।

ଫସ୍ସନିଦାନଂ ସାତଂ ଅସାତନ୍ତି। ସୁଖୱେଦନୀଯଂ ଫସ୍ସଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସୁଖା ୱେଦନା। ଯା ତସ୍ସେୱ ସୁଖୱେଦନୀଯସ୍ସ ଫସ୍ସସ୍ସ ନିରୋଧା, ଯଂ ତଜ୍ଜଂ ୱେଦଯିତଂ ସୁଖୱେଦନୀଯଂ ଫସ୍ସଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପନ୍ନା ସୁଖା ୱେଦନା ସା ନିରୁଜ୍ଝତି, ସା ୱୂପସମ୍ମତି। ଦୁକ୍ଖୱେଦନୀଯଂ ଫସ୍ସଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଦୁକ୍ଖା ୱେଦନା। ଯା ତସ୍ସେୱ ଦୁକ୍ଖୱେଦନୀଯସ୍ସ ଫସ୍ସସ୍ସ ନିରୋଧା, ଯଂ ତଜ୍ଜଂ ୱେଦଯିତଂ ଦୁକ୍ଖୱେଦନୀଯଂ ଫସ୍ସଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପନ୍ନା ଦୁକ୍ଖା ୱେଦନା ସା ନିରୁଜ୍ଝତି, ସା ୱୂପସମ୍ମତି। ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖୱେଦନୀଯଂ ଫସ୍ସଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖା ୱେଦନା। ଯା ତସ୍ସେୱ ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖୱେଦନୀଯସ୍ସ ଫସ୍ସସ୍ସ ନିରୋଧା, ଯଂ ତଜ୍ଜଂ ୱେଦଯିତଂ ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖୱେଦନୀଯଂ ଫସ୍ସଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପନ୍ନା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖା ୱେଦନା ସା ନିରୁଜ୍ଝତି, ୱୂପସମ୍ମତି। ଫସ୍ସନିଦାନଂ ସାତଂ ଅସାତନ୍ତି । ସାତାସାତା ଫସ୍ସନିଦାନା ଫସ୍ସସମୁଦଯା ଫସ୍ସଜାତିକା ଫସ୍ସପ୍ପଭୱାତି – ଫସ୍ସନିଦାନଂ ସାତଂ ଅସାତଂ।

ଫସ୍ସେ ଅସନ୍ତେ ନ ଭୱନ୍ତି ହେତେତି। ଫସ୍ସେ ଅସନ୍ତେ ଅସଂୱିଜ୍ଜମାନେ ନତ୍ଥି ଅନୁପଲବ୍ଭମାନେ ସାତାସାତା ନ ଭୱନ୍ତି ନପ୍ପଭୱନ୍ତି ନ ଜାଯନ୍ତି ନ ସଞ୍ଜାଯନ୍ତି ନ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି ନାଭିନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି ନ ପାତୁଭୱନ୍ତୀତି – ଫସ୍ସେ ଅସନ୍ତେ ନ ଭୱନ୍ତି ହେତେ।

ୱିଭୱଂଭୱଞ୍ଚାପି ଯମେତମତ୍ଥନ୍ତି। ଭୱଦିଟ୍ଠିପି ଫସ୍ସନିଦାନା, ୱିଭୱଦିଟ୍ଠିପି ଫସ୍ସନିଦାନା। ଯମେତମତ୍ଥନ୍ତି ଯଂ ପରମତ୍ଥନ୍ତି – ୱିଭୱଂ ଭୱଞ୍ଚାପି ଯମେତମତ୍ଥଂ।

ଏତଂ ତେ ପବ୍ରୂମି ଇତୋନିଦାନନ୍ତି। ଏତନ୍ତି ଯଂ ପୁଚ୍ଛସି ଯଂ ଯାଚସି ଯଂ ଅଜ୍ଝେସସି ଯଂ ପସାଦେସି। ପବ୍ରୂମୀତି ବ୍ରୂମି ଆଚିକ୍ଖାମି ଦେସେମି ପଞ୍ଞପେମି ପଟ୍ଠପେମି ୱିୱରାମି ୱିଭଜାମି ଉତ୍ତାନୀକରୋମି ପକାସେମୀତି – ଏତଂ ତେ ପବ୍ରୂମି। ଇତୋନିଦାନନ୍ତି ଇତୋ ଫସ୍ସନିଦାନଂ ଫସ୍ସସମୁଦଯଂ ଫସ୍ସଜାତିକଂ ଫସ୍ସପ୍ପଭୱନ୍ତି – ଏତଂ ତେ ପବ୍ରୂମି ଇତୋନିଦାନଂ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ଫସ୍ସନିଦାନଂ ସାତଂ ଅସାତଂ, ଫସ୍ସେ ଅସନ୍ତେ ନ ଭୱନ୍ତି ହେତେ;

ୱିଭୱଂ ଭୱଞ୍ଚାପି ଯମେତମତ୍ଥଂ, ଏତଂ ତେ ପବ୍ରୂମି ଇତୋନିଦାନ''ନ୍ତି।

୧୦୬।

ଫସ୍ସୋନୁ ଲୋକସ୍ମିଂ କୁତୋନିଦାନୋ, ପରିଗ୍ଗହା ଚାପି[ୱାପି (ସୀ। ସ୍ଯା।)]କୁତୋପହୂତା;

କିସ୍ମିଂ ଅସନ୍ତେ ନ ମମତ୍ତମତ୍ଥି, କିସ୍ମିଂ ୱିଭୂତେ ନ ଫୁସନ୍ତି ଫସ୍ସା।

ଫସ୍ସୋ ନୁ ଲୋକସ୍ମିଂ କୁତୋନିଦାନୋତି। ଫସ୍ସୋ କୁତୋନିଦାନୋ କୁତୋଜାତୋ କୁତୋସଞ୍ଜାତୋ କୁତୋନିବ୍ବତ୍ତୋ କୁତୋଅଭିନିବ୍ବତ୍ତୋ କୁତୋପାତୁଭୂତୋ, କିଂନିଦାନୋ କିଂସମୁଦଯୋ କିଂଜାତିକୋ କିଂପଭୱୋତି ଫସ୍ସସ୍ସ ମୂଲଂ ପୁଚ୍ଛତି ହେତୁଂ ପୁଚ୍ଛତି…ପେ… ସମୁଦଯଂ ପୁଚ୍ଛତି ପପୁଚ୍ଛତି ଯାଚତି ଅଜ୍ଝେସତି ପସାଦେତୀତି – ଫସ୍ସୋ ନୁ ଲୋକସ୍ମିଂ କୁତୋନିଦାନୋ।

ପରିଗ୍ଗହା ଚାପି କୁତୋପହୂତାତି ପରିଗ୍ଗହା କୁତୋପହୂତା କୁତୋଜାତା କୁତୋସଞ୍ଜାତା କୁତୋନିବ୍ବତ୍ତା କୁତୋଅଭିନିବ୍ବତ୍ତା କୁତୋପାତୁଭୂତା, କିଂନିଦାନା କିଂସମୁଦଯା କିଂଜାତିକା କିଂପଭୱାତି ପରିଗ୍ଗହାନଂ ମୂଲଂ ପୁଚ୍ଛତି ହେତୁଂ ପୁଚ୍ଛତି…ପେ… ସମୁଦଯଂ ପୁଚ୍ଛତି ପପୁଚ୍ଛତି ଯାଚତି ଅଜ୍ଝେସତି ପସାଦେତୀତି – ପରିଗ୍ଗହା ଚାପି କୁତୋପହୂତା।

କିସ୍ମିଂଅସନ୍ତେ ନ ମମତ୍ତମତ୍ଥୀତି। କିସ୍ମିଂ ଅସନ୍ତେ ଅସଂୱିଜ୍ଜମାନେ ନତ୍ଥି ଅନୁପଲବ୍ଭମାନେ ମମତ୍ତା ନତ୍ଥି ନ ସନ୍ତି ନ ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତି ନୁପଲବ୍ଭନ୍ତି, ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ୱୂପସନ୍ତା ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧା ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକା ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢାତି – କିସ୍ମିଂ ଅସନ୍ତେ ନ ମମତ୍ତମତ୍ଥି।

କିସ୍ମିଂୱିଭୂତେ ନ ଫୁସନ୍ତି ଫସ୍ସାତି। କିସ୍ମିଂ ୱିଭୂତେ ୱିଭୱିତେ ଅତିକ୍କନ୍ତେ ସମତିକ୍କନ୍ତେ ୱୀତିୱତ୍ତେ ଫସ୍ସା ନ ଫୁସନ୍ତୀତି – କିସ୍ମିଂ ୱିଭୂତେ ନ ଫୁସନ୍ତି ଫସ୍ସା।

ତେନାହ ସୋ ନିମ୍ମିତୋ –

‘‘ଫସ୍ସୋ ନୁ ଲୋକସ୍ମିଂ କୁତୋନିଦାନୋ, ପରିଗ୍ଗହା ଚାପି କୁତୋପହୂତା;

କିସ୍ମିଂ ଅସନ୍ତେ ନ ମମତ୍ତମତ୍ଥି, କିସ୍ମିଂ ୱିଭୂତେ ନ ଫୁସନ୍ତି ଫସ୍ସା’’ତି।

୧୦୭।

ନାମଞ୍ଚ ରୂପଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚ ଫସ୍ସୋ, ଇଚ୍ଛାନିଦାନାନି ପରିଗ୍ଗହାନି;

ଇଚ୍ଛାଯସନ୍ତ୍ୟା ନ ମମତ୍ତମତ୍ଥି, ରୂପେ ୱିଭୂତେ ନ ଫୁସନ୍ତି ଫସ୍ସା।

ନାମଞ୍ଚରୂପଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚ ଫସ୍ସୋତି। ଚକ୍ଖୁଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚ ରୂପେ ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଂ, ତିଣ୍ଣଂ ସଙ୍ଗତି ଫସ୍ସୋ। ଚକ୍ଖୁ ଚ [ଚକ୍ଖୁଞ୍ଚ (ବହୂସୁ)] ରୂପା ଚ ରୂପସ୍ମିଂ ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସଂ ଠପେତ୍ୱା ସମ୍ପଯୁତ୍ତକା ଧମ୍ମା ନାମସ୍ମିଂ। ଏୱମ୍ପି ନାମଞ୍ଚ ରୂପଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚ ଫସ୍ସୋ। ସୋତଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚ ସଦ୍ଦେ ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସୋତୱିଞ୍ଞାଣଂ, ତିଣ୍ଣଂ ସଙ୍ଗତି ଫସ୍ସୋ। ସୋତଞ୍ଚ ସଦ୍ଦା ଚ ରୂପସ୍ମିଂ ସୋତସମ୍ଫସ୍ସଂ ଠପେତ୍ୱା ସମ୍ପଯୁତ୍ତକା ଧମ୍ମା ନାମସ୍ମିଂ। ଏୱମ୍ପି ନାମଞ୍ଚ ରୂପଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚ ଫସ୍ସୋ। ଘାନଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚ ଗନ୍ଧେ ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଘାନୱିଞ୍ଞାଣଂ, ତିଣ୍ଣଂ ସଙ୍ଗତି ଫସ୍ସୋ। ଘାନଞ୍ଚ ଗନ୍ଧା ଚ ରୂପସ୍ମିଂ ଘାନସମ୍ଫସ୍ସଂ ଠପେତ୍ୱା ସମ୍ପଯୁତ୍ତକା ଧମ୍ମା ନାମସ୍ମିଂ। ଏୱମ୍ପି ନାମଞ୍ଚ ରୂପଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚ ଫସ୍ସୋ। ଜିୱ୍ହଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚ ରସେ ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଜିୱ୍ହାୱିଞ୍ଞାଣଂ, ତିଣ୍ଣଂ ସଙ୍ଗତି ଫସ୍ସୋ। ଜିୱ୍ହା ଚ ରସା ଚ ରୂପସ୍ମିଂ ଜିୱ୍ହାସମ୍ଫସ୍ସଂ ଠପେତ୍ୱା ସମ୍ପଯୁତ୍ତକା ଧମ୍ମା ନାମସ୍ମିଂ। ଏୱମ୍ପି ନାମଞ୍ଚ ରୂପଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚ ଫସ୍ସୋ। କାଯଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କାଯୱିଞ୍ଞାଣଂ, ତିଣ୍ଣଂ ସଙ୍ଗତି ଫସ୍ସୋ। କାଯୋ ଚ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ଚ ରୂପସ୍ମିଂ କାଯସମ୍ଫସ୍ସଂ ଠପେତ୍ୱା ସମ୍ପଯୁତ୍ତକା ଧମ୍ମା ନାମସ୍ମିଂ। ଏୱମ୍ପି ନାମଞ୍ଚ ରୂପଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚ ଫସ୍ସୋ। ମନଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚ ଧମ୍ମେ ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଂ, ତିଣ୍ଣଂ ସଙ୍ଗତି ଫସ୍ସୋ। ୱତ୍ଥୁ ରୂପଂ ରୂପସ୍ମିଂ, ଧମ୍ମା ରୂପିନୋ ରୂପସ୍ମିଂ ମନୋସମ୍ଫସ୍ସଂ ଠପେତ୍ୱା ସମ୍ପଯୁତ୍ତକା ଧମ୍ମା ନାମସ୍ମିଂ। ଏୱମ୍ପି ନାମଞ୍ଚ ରୂପଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚ ଫସ୍ସୋ।

ଇଚ୍ଛାନିଦାନାନି ପରିଗ୍ଗହାନୀତି। ଇଚ୍ଛା ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ପରିଗ୍ଗହାତି ଦ୍ୱେ ପରିଗ୍ଗହା – ତଣ୍ହାପରିଗ୍ଗହୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିପରିଗ୍ଗହୋ ଚ…ପେ… ଅଯଂ ତଣ୍ହାପରିଗ୍ଗହୋ…ପେ… ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠିପରିଗ୍ଗହୋ। ଇଚ୍ଛାନିଦାନାନି ପରିଗ୍ଗହାନୀତି। ପରିଗ୍ଗହା ଇଚ୍ଛାନିଦାନା ଇଚ୍ଛାହେତୁକା ଇଚ୍ଛାପଚ୍ଚଯା ଇଚ୍ଛାକାରଣା ଇଚ୍ଛାପଭୱାତି – ଇଚ୍ଛାନିଦାନାନି ପରିଗ୍ଗହାନି।

ଇଚ୍ଛାଯସନ୍ତ୍ୟା ନ ମମତ୍ତମତ୍ଥୀତି। ଇଚ୍ଛା ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ମମତ୍ତାତି ଦ୍ୱେ ମମତ୍ତା – ତଣ୍ହାମମତ୍ତଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠିମମତ୍ତଞ୍ଚ …ପେ… ଇଦଂ ତଣ୍ହାମମତ୍ତଂ …ପେ… ଇଦଂ ଦିଟ୍ଠିମମତ୍ତଂ। ଇଚ୍ଛାଯସନ୍ତ୍ୟା ନ ମମତ୍ତମତ୍ଥୀତି। ଇଚ୍ଛାଯ ଅସନ୍ତ୍ୟା ଅସଂୱିଜ୍ଜମାନାଯ ନତ୍ଥି ଅନୁପଲବ୍ଭମାନାଯ ମମତ୍ତା ନତ୍ଥି ନ ସନ୍ତି ନ ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତି ନୁପଲବ୍ଭନ୍ତି, ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ୱୂପସନ୍ତା ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧା ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକା

ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢାତି – ଇଚ୍ଛାୟସନ୍ତ୍ଵା ନ ମମତ୍ତମତ୍ଥି।

ରୂପେ ୱିଭୂତେ ନ ଫୁସନ୍ତି ଫସ୍ସାତି। ରୂପେତି ଚତ୍ତାରୋ ଚ ମହାଭୂତା ଚତୁନ୍ନଞ୍ଚ ମହାଭୂତାନଂ ଉପାଦାୟ ରୂପଂ। ରୂପେ ୱିଭୂତେତି ଚତୂହାକାରେହି [ଚତୂହି କାରଣେହି (ସ୍ୟା।)] ରୂପଂ ୱିଭୂତଂ ହୋତି – ଞାତୱିଭୂତେନ [ଞାଣୱିଭୂତେନ (ସୀ।), ତଦଟ୍ଠକଥାୟଂ ପନ ଞାତୱୀତିୱତ୍ତେନାତି ଦିସ୍ସତି], ତୀରଣୱିଭୂତେନ, ପହାନୱିଭୂତେନ, ସମତିକ୍କମୱିଭୂତେନ। କଥଂ ଞାତୱିଭୂତେନ ରୂପଂ ୱିଭୂତଂ ହୋତି? ରୂପଂ ଜାନାତି – ‘‘ୟଂ କିଞ୍ଚି ରୂପଂ ସବ୍ବଂ ରୂପଂ ଚତ୍ତାରି ଚ ମହାଭୂତାନି ଚତୁନ୍ନଞ୍ଚ ମହାଭୂତାନଂ ଉପାଦାୟ ରୂପ’’ନ୍ତି ଜାନାତି ପସ୍ସତି। ଏୱଂ ଞାତୱିଭୂତେନ ରୂପଂ ୱିଭୂତଂ ହୋତି।

କଥଂ ତୀରଣୱିଭୂତେନ ରୂପଂ ୱିଭୂତଂ ହୋତି? ଏୱଂ ଞାତଂ କତ୍ୱା ରୂପଂ ତୀରେତି, ଅନିଚ୍ଚତୋ ଦୁକ୍ଖତୋ ରୋଗତୋ ଗଣ୍ଡତୋ ସଲ୍ଲତୋ ଅଘତୋ ଆବାଧତୋ ପରତୋ ପଲୋକତୋ ଈତିତୋ ଉପଦ୍ଦୱତୋ ଭୟତୋ ଉପସଗ୍ଗତୋ ଚଲତୋ ପଭଙ୍ଗୁତୋ ଅଧୁୱତୋ ଅତାଣତୋ ଅଲେଣତୋ ଅସରଣତୋ ରିତ୍ତତୋ ତୁଚ୍ଛତୋ ସୁଞ୍ଞତୋ ଅନତ୍ତତୋ ଆଦୀନୱତୋ ୱିପରିଣାମଧମ୍ମତୋ ଅସାରକତୋ ଅଘମୂଲତୋ ୱଧକତୋ ୱିଭୱତୋ ସାସୱତୋ ସଙ୍ଖତତୋ ମାରାମିସତୋ ଜାତିଧମ୍ମତୋ ଜରାଧମ୍ମତୋ ବ୍ୟାଧିଧମ୍ମତୋ ମରଣଧମ୍ମତୋ, ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାୟାସଧମ୍ମତୋ ସଂକିଲେସିକଧମ୍ମତୋ ସମୁଦୟତୋ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମତୋ, ଅସ୍ସାଦତୋ ଆଦୀନୱତୋ ନିସ୍ସରଣତୋ ତୀରେତି। ଏୱଂ ତୀରଣୱିଭୂତେନ ରୂପଂ ୱିଭୂତଂ ହୋତି।

କଥଂ ପହାନୱିଭୂତେନ ରୂପଂ ୱିଭୂତଂ ହୋତି? ଏୱଂ ତୀରୟିତ୍ୱା ରୂପେ ଛନ୍ଦରାଗଂ ପଜହତି ୱିନୋଦେତି ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରୋତି ଅନଭାୱଂ ଗମେତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ‘‘ୟୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରୂପେ ଛନ୍ଦରାଗୋ ତଂ ପଜହଥ। ଏୱଂ ତଂ ରୂପଂ ପହୀନଂ ଭୱିସ୍ସତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲଂ ତାଲାୱତ୍ଥୁକତଂ ଅନଭାୱଂକତଂ ଆୟତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମ’’ନ୍ତି। ଏୱଂ ପହାନୱିଭୂତେନ ରୂପଂ ୱିଭୂତଂ ହୋତି।

କଥଂ ସମତିକ୍କମୱିଭୂତେନ ରୂପଂ ୱିଭୂତଂ ହୋତି। ଚତସ୍ସୋ ଅରୂପସମାପତ୍ତିୟୋ ପଟିଲଦ୍ଧସ୍ସ ରୂପା ୱିଭୂତା ହୋନ୍ତି ୱିଭାୱିତା ଅତିକ୍କନ୍ତା ସମତିକ୍କନ୍ତା ୱୀତିୱତ୍ତା। ଏୱଂ ସମତିକ୍କମୱିଭୂତେନ ରୂପଂ ୱିଭୂତଂ ହୋତି। ଇମେହି ଚତୂହି କାରଣେହି ରୂପଂ ୱିଭୂତଂ ହୋତି।

ରୂପେ ୱିଭୂତେ ନ ଫୁସନ୍ତି ଫସ୍ସାତି। ରୂପେ ୱିଭୂତେ ୱିଭାୱିତେ ଅତିକ୍କନ୍ତେ ସମତିକ୍କନ୍ତେ ୱୀତିୱତ୍ତେ ପଞ୍ଚ ଫସ୍ସା ନ ଫୁସନ୍ତି – ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସୋ, ସୋତସମ୍ଫସ୍ସୋ, ଘାନସମ୍ଫସ୍ସୋ, ଜିୱ୍ହାସମ୍ଫସ୍ସୋ, କାୟସମ୍ଫସ୍ସୋତି – ରୂପେ ୱିଭୂତେ ନ ଫୁସନ୍ତି ଫସ୍ସା।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ନାମଞ୍ଚ ରୂପଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚ ଫସ୍ସୋ, ଇଚ୍ଛାନିଦାନାନି ପରିଗ୍ଗହାନି;

ଇଚ୍ଛାୟସନ୍ତ୍ୟା ନ ମମତ୍ତମତ୍ଥି, ରୂପେ ୱିଭୂତେ ନ ଫୁସନ୍ତି ଫସ୍ସା’’ତି।

୧୦୮।

କଥଂସମେତସ୍ସ ୱିଭୋତି ରୂପଂ, ସୁଖଂ ଦୁଖଞ୍ଚାପି[ଦୁକ୍ଖଂ ୱାପି (ସ୍ୟା।)]କଥଂ ୱିଭୋତି;

ଏତଂ ମେ ପବ୍ରୂହି ୟଥା ୱିଭୋତି, ତଂ ଜାନିୟାମାତି[ଜାନିସ୍ସାମାତି (ସୀ। କ।)]ମେ ମନୋ ଅହୁ।

କଥଂ ସମେତସ୍ସ ୱିଭୋତି ରୂପନ୍ତି। କଥଂ ସମେତସ୍ସାତି କଥଂ ସମେତସ୍ସ କଥଂ ପଟିପନ୍ନସ୍ସ କଥଂ ଇରିୟନ୍ତସ୍ସ କଥଂ ୱତ୍ତେନ୍ତସ୍ସ କଥଂ ପାଲେନ୍ତସ୍ସ କଥଂ ୟପେନ୍ତସ୍ସ କଥଂ ୟାପେନ୍ତସ୍ସ ରୂପଂ ୱିଭୋତି ୱିଭାୱୀୟତି ଅତିକ୍କମୀୟତି ସମତିକ୍କମୀୟତି [ୱିଭାୱିସ୍ସତି ଅତିକ୍କମିସ୍ସତି ସମତିକ୍କମିସ୍ସତି (ବହୂସୁ)] ୱୀତିୱତ୍ତୀୟତୀତି – କଥଂ ସମେତସ୍ସ ୱିଭୋତି ରୂପଂ।

ସୁଖଂ ଦୁଖଞ୍ଚାପି କଥଂ ୱିଭୋତୀତି ସୁଖଞ୍ଚ ଦୁକ୍ଖଞ୍ଚ କଥଂ ୱିଭୋତି ୱିଭାୱୀୟତି ଅତିକ୍କମୀୟତି ସମତିକ୍କମୀୟତି ୱୀତିୱତ୍ତୀୟତୀତି – ସୁଖଂ ଦୁଖଞ୍ଚାପି କଥଂ ୱିଭୋତି।

ଏତଂ ମେ ପବ୍ରୂହି ୟଥା ୱିଭୋତୀତି। ଏତନ୍ତି ୟଂ ପୁଚ୍ଛାମି ୟଂ ୟାଚାମି ୟଂ ଅଜ୍ଝେସାମି ୟଂ ପସାଦେମୀତି – ଏତଂ। ମେ ପବ୍ରୂହୀତି ମେ ପବ୍ରୂହି ଆଚିକ୍ଖ

ଦେସେହି ପଞ୍ଞେପେହି ପଟ୍ଠପେହି ୱିୱର ୱିଭଜ ଉତ୍ତାନୀକରୋହି ପକାସେହୀତି – ଏତଂ ମେ ପବ୍ରୂହି। ଯଥା ୱିଭୋତୀତି ଯଥା ୱିଭୋତି ୱିଭାୱୀଯତି ଅତିକ୍କମୀଯତି ସମତିକ୍କମୀଯତି ୱୀତିୱତ୍ତୀଯତୀତି – ଏତଂ ମେ ପବ୍ରୂହି ଯଥା ୱିଭୋତି।

ତଂ ଜାନିଯାମାତି ମେ ମନୋ ଅହୂତି। ତଂ ଜାନିଯାମାତି ତଂ ଜାନେଯ୍ୟାମ ଆଜାନେଯ୍ୟାମ ୱିଜାନେଯ୍ୟାମ ପଟିୱିଜାନେଯ୍ୟାମ ପଟିୱିଜ୍ଝେଯ୍ୟାମାତି – ତଂ ଜାନିଯାମ। ଇତି ମେ ମନୋ ଅହୂତି ଇତି ମେ ମନୋ ଅହୁ, ଇତି ମେ ଚିତ୍ତଂ ଅହୁ , ଇତି ମେ ସଙ୍କପ୍ପୋ ଅହୁ, ଇତି ମେ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅହୂତି – ତଂ ଜାନିଯାମ ଇତି ମେ ମନୋ ଅହୁ।

ତେନାହ ସୋ ନିମ୍ମିତୋ –

''କଥଂ ସମେତସ୍ସ ୱିଭୋତି ରୂପଂ, ସୁଖଂ ଦୁଖଞ୍ଚାପି କଥଂ ୱିଭୋତି;

ଏତଂ ମେ ପବ୍ରୂହି ଯଥା ୱିଭୋତି, ତଂ ଜାନିଯାମାତି ମେ ମନୋ ଅହୂ''ତି।

୧୦୯।

ନ ସଞ୍ଞସଞ୍ଞୀ ନ ୱିସଞ୍ଞସଞ୍ଞୀ, ନୋପି ଅସଞ୍ଞୀ ନ ୱିଭୂତସଞ୍ଞୀ;

ଏୱଂ ସମେତସ୍ସ ୱିଭୋତି ରୂପଂ, ସଞ୍ଞାନିଦାନା ହି ପପଞ୍ଚସଙ୍ଖା।

ନ ସଞ୍ଞସଞ୍ଞୀ ନ ୱିସଞ୍ଞସଞ୍ଞୀତି। ସଞ୍ଞସଞ୍ଞିନୋ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଯେ ପକତିସଞ୍ଞାଯ ଠିତା, ନପି ସୋ ପକତିସଞ୍ଞାଯ ଠିତୋ। ୱିସଞ୍ଞସଞ୍ଞିନୋ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଉମ୍ମତ୍ତକା ଯେ ଚ ଖିତ୍ତଚିତ୍ତା [ଉକ୍ଖିତ୍ତଚିତ୍ତା (ସ୍ୟା।)], ନପି ସୋ ଉମ୍ମତ୍ତକୋ, ନୋପି ଖିତ୍ତଚିତ୍ତୋତି – ନ ସଞ୍ଞସଞ୍ଞୀ ନ ୱିସଞ୍ଞସଞ୍ଞୀ।

ନୋପିଅସଞ୍ଞୀ ନ ୱିଭୂତସଞ୍ଞୀତି। ଅସଞ୍ଞିନୋ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ନିରୋଧସମାପନ୍ନା ଯେ ଚ ଅସଞ୍ଞସତ୍ତା, ନପି ସୋ ନିରୋଧସମାପନ୍ନୋ, ନପି ଅସଞ୍ଞସତ୍ତୋ। ୱିଭୂତସଞ୍ଞିନୋ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଯେ ଚତୁନ୍ନଂ ଅରୂପସମାପତ୍ତୀନଂ ଲାଭିନୋ, ନପି ସୋ ଚତୁନ୍ନଂ ଅରୂପସମାପତ୍ତୀନଂ ଲାଭୀତି – ନୋପି ଅସଞ୍ଞୀ ନ ୱିଭୂତସଞ୍ଞୀ।

ଏୱଂସମେତସ୍ସ ୱିଭୋତି ରୂପନ୍ତି। ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ସୁଖସ୍ସ ଚ ପହାନା…ପେ… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୋ ଏୱଂ ସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ ପରିସୁଦ୍ଧେ ପରିଯୋଦାତେ ଅନଙ୍ଗଣେ ୱିଗତୂପକ୍କିଲେସେ ମୁଦୁଭୂତେ କମ୍ମନିଯେ ଠିତେ ଆନେଞ୍ଜପ୍ପତ୍ତେ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିପଟିଲାଭତ୍ଥାଯ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନୀହରତି ଅଭିନିନ୍ନାମେତି ଆରୁପ୍ପମଗ୍ଗସମଙ୍ଗୀତି। ଏୱଂ ସମେତସ୍ସ ଏୱଂ ପଟିପନ୍ନସ୍ସ ଏୱଂ ଇରିଯନ୍ତସ୍ସ ଏୱଂ ୱତ୍ତେନ୍ତସ୍ସ ଏୱଂ ପାଲେନ୍ତସ୍ସ ଏୱଂ ଯପେନ୍ତସ୍ସ ଏୱଂ ଯାପେନ୍ତସ୍ସ ରୂପଂ ୱିଭୋତି ୱିଭାୱୀଯତି ଅତିକ୍କମୀଯତି ସମତିକ୍କମୀଯତି ୱୀତିୱତ୍ତୀଯତୀତି – ଏୱଂ ସମେତସ୍ସ ୱିଭୋତି ରୂପଂ।

ସଞ୍ଞାନିଦାନା ହି ପପଞ୍ଚସଙ୍ଖାତି। ପପଞ୍ଚାଯେୱ ପପଞ୍ଚସଙ୍ଖା ତଣ୍ହାପପଞ୍ଚସଙ୍ଖା, ଦିଟ୍ଠିପପଞ୍ଚସଙ୍ଖା, ମାନପପଞ୍ଚସଙ୍ଖା ସଞ୍ଞାନିଦାନା ସଞ୍ଞାସମୁଦଯା ସଞ୍ଞାଜାତିକା ସଞ୍ଞାପଭୱାତି – ସଞ୍ଞାନିଦାନା ହି ପପଞ୍ଚସଙ୍ଖା।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ନ ସଞ୍ଞସଞ୍ଞୀ ନ ୱିସଞ୍ଞସଞ୍ଞୀ, ନୋପି ଅସଞ୍ଞୀ ନ ୱିଭୂତସଞ୍ଞୀ;

ଏୱଂ ସମେତସ୍ସ ୱିଭୋତି ରୂପଂ, ସଞ୍ଞାନିଦାନା ହି ପପଞ୍ଚସଙ୍ଖା''ତି।

୧୧୦।

ଯଂତଂ ଅପୁଚ୍ଛିମ୍ହ ଅକିତ୍ତଯୀ ନୋ, ଅଞ୍ଞଂ ତଂ ପୁଚ୍ଛାମ ତଦିଙ୍ଘ ବ୍ରୂହି;

ଏତ୍ତାୱତଗ୍ଗଂନୁ ୱଦନ୍ତି ହେକେ, ଯକ୍ଖସ୍ସ ସୁଦ୍ଧିଂ ଇଧ ପଣ୍ଡିତାସେ;

ଉଦାହୁ ଅଞ୍ଞମ୍ପି ୱଦନ୍ତି ଏତ୍ତୋ।

ଯଂ ତଂ ଅପୁଚ୍ଛିମ୍ହ ଅକିତ୍ତଯୀ ନୋତି। ଯଂ ତଂ ଅପୁଚ୍ଛିମ୍ହ ଅଯାଚିମ୍ହ ଅଜ୍ଝେସିମ୍ହ ପସାଦୟିମ୍ହା ଅକିତ୍ତଯୀ ନୋତି କିତ୍ତିତଂ ପକିତ୍ତିତଂ ଆଚିକ୍ଖିତଂ ଦେସିତଂ ପଞ୍ଞପିତଂ ପଟ୍ଠପିତଂ ୱିୱଟଂ ୱିଭତ୍ତଂ ଉତ୍ତାନୀକତଂ ପକାସିତନ୍ତି – ଯଂ ତଂ ଅପୁଚ୍ଛିମ୍ହ ଅକିତ୍ତଯୀ ନୋ।

ଅଞ୍ଞଂ ତଂ ପୁଚ୍ଛାମ ତଦିଙ୍ଘ ବ୍ରୂହୀତି। ଅଞ୍ଞଂ ତଂ ପୁଚ୍ଛାମ, ଅଞ୍ଞଂ ତଂ ଯାଚାମ, ଅଞ୍ଞଂ ତଂ ଅଜ୍ଝେସାମ, ଅଞ୍ଞଂ ତଂ ପସାଦେମ, ଉତ୍ତରିଂ ତଂ ପୁଚ୍ଛାମ। ତଦିଙ୍ଘ ବ୍ରୂହୀତି ଇଙ୍ଘ ବ୍ରୂହି ଆଚିକ୍ଖ ଦେସେହି ପଞ୍ଞପେହି ପଟ୍ଠପେହି ୱିୱର ୱିଭଜ ଉତ୍ତାନୀକରୋହି ପକାସେହୀତି – ଅଞ୍ଞଂ ତଂ ପୁଚ୍ଛାମ ତଦିଙ୍ଘ ବ୍ରୂହି।

ଏତ୍ତାୱତଗ୍ଗଂ ନୁ ୱଦନ୍ତି ହେକେ ଯକ୍ଖସ୍ସ ସୁଦ୍ଧିଂ ଇଧ ପଣ୍ଡିତାସେତି। ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏତା ଅରୂପସମାପତ୍ତିଯୋ ଅଗ୍ଗଂ ସେଟ୍ଠଂ ୱିସିଟ୍ଠଂ ପାମୋକ୍ଖଂ ଉତ୍ତମଂ ପୱରଂ ୱଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପଯନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତି। ଯକ୍ଖସ୍ସାତି ସତ୍ତସ୍ସ ନରସ୍ସ ମାନୱସ୍ସ ପୋସସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଜୀୱସ୍ସ ଜାଗୁସ୍ସ ଜନ୍ତୁସ୍ସ ଇନ୍ଦଗୁସ୍ସ ମନୁଜସ୍ସ। ସୁଦ୍ଧିନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ। ଇଧ ପଣ୍ଡିତାସେତି ଇଧ ପଣ୍ଡିତୱାଦା ଥିରୱାଦା ଞାଯୱାଦା ହେତୁୱାଦା ଲକ୍ଖଣୱାଦା କାରଣୱାଦା ଠାନୱାଦା ସକାଯ ଲଦ୍ଧିଯାତି – ଏତ୍ତାୱତଗ୍ଗଂ ନୁ ୱଦନ୍ତି ହେକେ ଯକ୍ଖସ୍ସ ସୁଦ୍ଧିଂ ଇଧ ପଣ୍ଡିତାସେ।

ଉଦାହୁ ଅଞ୍ଞମ୍ପି ୱଦନ୍ତି ଏତ୍ତୋତି। ଉଦାହୁ ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏତା ଅରୂପସମାପତ୍ତିଯୋ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ସମତିକ୍କମିତ୍ୱା ୱୀତିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଏତ୍ତୋ ଅରୂପସମାପତ୍ତିତୋ ଅଞ୍ଞଂ ଉତ୍ତରିଂ ଯକ୍ଖସ୍ସ ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ୱଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପଯନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତୀତି – ଉଦାହୁ ଅଞ୍ଞମ୍ପି ୱଦନ୍ତି ଏତ୍ତୋ।

ତେନାହ ସୋ ନିମ୍ମିତୋ –

‘‘ଯଂ ତଂ ଅପୁଚ୍ଛିମ୍ହ ଅକିତ୍ତଯୀ ନୋ, ଅଞ୍ଞଂ ତଂ ପୁଚ୍ଛାମ ତଦିଙ୍ଘ ବ୍ରୂହି;

ଏତ୍ତାୱତଗ୍ଗଂ ନୁ ୱଦନ୍ତି ହେକେ, ଯକ୍ଖସ୍ସ ସୁଦ୍ଧିଂ ଇଧ ପଣ୍ଡିତାସେ;

ଉଦାହୁ ଅଞ୍ଞମ୍ପି ୱଦନ୍ତି ଏତ୍ତୋ’’ତି।

୧୧୧।

ଏତ୍ତାୱତଗ୍ଗମ୍ପି ୱଦନ୍ତି ହେକେ, ଯକ୍ଖସ୍ସ ସୁଦ୍ଧିଂ ଇଧ ପଣ୍ଡିତାସେ;

ତେସଂ ପନେକେ ସମଯଂ ୱଦନ୍ତି, ଅନୁପାଦିସେସେ କୁସଲାୱଦାନା।

ଏତ୍ତାୱତଗ୍ଗମ୍ପି ୱଦନ୍ତି ହେକେ, ଯକ୍ଖସ୍ସ ସୁଦ୍ଧିଂ ଇଧ ପଣ୍ଡିତାସେତି। ସନ୍ତେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ସସ୍ସତୱାଦା, ଏତା ଅରୂପସମାପତ୍ତିଯୋ ଅଗ୍ଗଂ ସେଟ୍ଠଂ ୱିସିଟ୍ଠଂ ପାମୋକ୍ଖଂ ଉତ୍ତମଂ ପୱରଂ ୱଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପଯନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତି। ଯକ୍ଖସ୍ସାତି ସତ୍ତସ୍ସ ନରସ୍ସ ମାନୱସ୍ସ ପୋସସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଜୀୱସ୍ସ ଜାଗୁସ୍ସ ଜନ୍ତୁସ୍ସ ଇନ୍ଦଗୁସ୍ସ ମନୁଜସ୍ସ। ସୁଦ୍ଧିନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ, ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ। ଇଧ ପଣ୍ଡିତାସେତି ଇଧ ପଣ୍ଡିତୱାଦା ଥିରୱାଦା ଞାଯୱାଦା ହେତୁୱାଦା ଲକ୍ଖଣୱାଦା କାରଣୱାଦା ଠାନୱାଦା ସକାଯ ଲଦ୍ଧିଯାତି – ଏତ୍ତାୱତଗ୍ଗମ୍ପି ୱଦନ୍ତି ହେକେ ଯକ୍ଖସ୍ସ ସୁଦ୍ଧିଂ ଇଧ ପଣ୍ଡିତାସେ।

ତେସଂ ପନେକେ ସମଯଂ ୱଦନ୍ତି, ଅନୁପାଦିସେସେ କୁସଲାୱଦାନାତି ତେସଂଯେୱ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଉଚ୍ଛେଦୱାଦା ଭୱତଜ୍ଜିତା ୱିଭୱଂ ଅଭିନନ୍ଦନ୍ତି, ତେ ସତ୍ତସ୍ସ ସମଂ ଉପସମଂ ୱୂପସମଂ ନିରୋଧଂ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧିନ୍ତି ୱଦନ୍ତି, ଯତୋ କିଂ, ଭୋ, ଅଯଂ ଅତ୍ତା କାଯସ୍ସ ଭେଦା ଉଚ୍ଛିଜ୍ଜତି ୱିନସ୍ସତି ନ ହୋତି ପରଂ ମରଣା, ଏତ୍ତାୱତା ଅନୁପାଦିସେସୋତି। କୁସଲାୱଦାନାତି କୁସଲୱାଦା ପଣ୍ଡିତୱାଦା ଥିରୱାଦା ଞାଯୱାଦା ହେତୁୱାଦା ଲକ୍ଖଣୱାଦା କାରଣୱାଦା ଠାନୱାଦା ସକାଯ ଲଦ୍ଧିଯାତି – ତେସଂ ପନେକେ ସମଯଂ ୱଦନ୍ତି ଅନୁପାଦିସେସେ କୁସଲାୱଦାନା।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଏତ୍ତାୱତଗ୍ଗମ୍ପି ୱଦନ୍ତି ହେକେ, ଯକ୍ଖସ୍ସ ସୁଦ୍ଧିଂ ଇଧ ପଣ୍ଡିତାସେ;

ତେସଂ ପନେକେ ସମଯଂ ୱଦନ୍ତି, ଅନୁପାଦିସେସେ କୁସଲାୱଦାନା’’ତି।

୧୧୨।

ଏତେ ଚ ଞତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସିତାତି, ଞତ୍ୱା ମୁନୀ ନିସ୍ସଯେ ସୋ ୱୀମଂସୀ;

ଞତ୍ୱାୱିମୁତ୍ତୋ ନ ୱିୱାଦମେତି, ଭୱାଭୱାଯ ନ ସମେତି ଧୀରୋ।

ଏତେ ଚ ଞତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସିତାତି। ଏତେତି ଦିଟ୍ଠିଗତିକେ। ଉପନିସ୍ସିତାତି ସସ୍ସତଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସିତାତି ଞତ୍ୱା, ଉଚ୍ଛେଦଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସିତାତି ଞତ୍ୱା, ସସ୍ସତୁଚ୍ଛେଦଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସିତାତି ଞତ୍ୱା ଜାନିତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱାତି – ଏତେ ଚ ଞତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସିତାତି।

ଞତ୍ୱା ମୁନୀ ନିସ୍ସଯେ ସୋ ୱୀମଂସୀତି। ମୁନୀତି। ମୋନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଞାଣଂ…ପେ… ସଙ୍ଗଜାଲମତିଚ୍ଚ ସୋ ମୁନି। ମୁନି ସସ୍ସତଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସିତାତି ଞତ୍ୱା, ଉଚ୍ଛେଦଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସିତାତି ଞତ୍ୱା, ସସ୍ସତୁଚ୍ଛେଦଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସିତାତି ଞତ୍ୱା ଜାନିତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା। ସୋ ୱୀମଂସୀତି ପଣ୍ଡିତୋ ପଞ୍ଞୱା ବୁଦ୍ଧିମା ଞାଣୀ ୱିଭାୱୀ ମେଧାୱୀତି ଞତ୍ୱା ମୁନି ନିସ୍ସଯେ ସୋ ୱୀମଂସୀ। ଞତ୍ୱା ୱିମୁତ୍ତୋ ନ ୱିୱାଦମେତୀତି ଞତ୍ୱା ଜାନିତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା । ୱିମୁତ୍ତୋତି ମୁତ୍ତୋ ୱିମୁତ୍ତୋ ପରିମୁତ୍ତୋ ସୁୱିମୁତ୍ତୋ ଅଚ୍ଚନ୍ତଅନୁପାଦାୱିମୋକ୍ଖେନ। ‘‘ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା’’ତି ଞତ୍ୱା ଜାନିତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା ମୁତ୍ତୋ ୱିମୁତ୍ତୋ ପରିମୁତ୍ତୋ ସୁୱିମୁତ୍ତୋ ଅଚ୍ଚନ୍ତଅନୁପାଦାୱିମୋକ୍ଖେନ। ‘‘ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଦୁକ୍ଖା’’ତି… ‘‘ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ଅନତ୍ତା’’ତି…ପେ… ‘‘ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦଯଧମ୍ମଂ ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ’’ନ୍ତି ଞତ୍ୱା ଜାନିତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା ମୁତ୍ତୋ ୱିମୁତ୍ତୋ ପରିମୁତ୍ତୋ ସୁୱିମୁତ୍ତୋ ଅଚ୍ଚନ୍ତଅନୁପାଦାୱିମୋକ୍ଖେନାତି – ଞତ୍ୱା ୱିମୁତ୍ତୋ। ନ ୱିୱାଦମେତୀତି ନ କଲହଂ କରୋତି, ନ ଭଣ୍ଡନଂ କରୋତି, ନ ୱିଗ୍ଗହଂ କରୋତି, ନ ୱିୱାଦଂ କରୋତି, ନ ମେଧଗଂ କରୋତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ‘‘ଏୱଂ ୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ ଖୋ, ଅଗ୍ଗିୱେସ୍ସନ, ଭିକ୍ଖୁ ନ କେନଚି ସଂୱଦତି, ନ କେନଚି ୱିୱଦତି, ଯଞ୍ଚ ଲୋକେ ୱୁତ୍ତଂ ତେନ ଚ ୱୋହରତି ଅପରାମସ’’ନ୍ତି – ଞତ୍ୱା ୱିମୁତ୍ତୋ ନ ୱିୱାଦମେତି।

ଭୱାଭୱାଯ ନ ସମେତି ଧୀରୋତି। ଭୱାଭୱାଯାତି ଭୱାଯ କମ୍ମଭୱାଯ ପୁନବ୍ଭୱାଯ କାମଭୱାଯ , କମ୍ମଭୱାଯ କାମଭୱାଯ ପୁନବ୍ଭୱାଯ ରୂପଭୱାଯ, କମ୍ମଭୱାଯ ରୂପଭୱାଯ ପୁନବ୍ଭୱାଯ ଅରୂପଭୱାଯ, କମ୍ମଭୱାଯ ଅରୂପଭୱାଯ ପୁନବ୍ଭୱାଯ ପୁନପ୍ପୁନବ୍ଭୱାଯ ପୁନପ୍ପୁନଗତିଯା ପୁନପ୍ପୁନୌପପତ୍ତିଯା ପୁନପ୍ପୁନପଟିସନ୍ଧିଯା ପୁନପ୍ପୁନଅତ୍ତଭାୱାଯ ପୁନପ୍ପୁନାଭିନିବ୍ବତ୍ତିଯା ନ ସମେତି ନ ସମାଗଚ୍ଛତି ନ ଗଣ୍ହାତି ନ ପରାମସତି ନାଭିନିୱିସତି। ଧୀରୋତି ଧୀରୋ ପଣ୍ଡିତୋ ପଞ୍ଞୱା ବୁଦ୍ଧିମା ଞାଣୀ ୱିଭାୱୀ ମେଧାୱୀତି – ଭୱାଭୱାଯ ନ ସମେତି ଧୀରୋ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଏତେ ଚ ଞତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସିତାତି, ଞତ୍ୱା ମୁନୀ ନିସ୍ସଯେ ସୋ ୱୀମଂସୀ;

ଞତ୍ୱା ୱିମୁତ୍ତୋ ନ ୱିୱାଦମେତି, ଭୱାଭୱାଯ ନ ସମେତି ଧୀରୋ’’ତି।

କଲହୱିୱାଦସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସୋ ଏକାଦସମୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୧୨। ଚୂଳବିୟୂହସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସୋ

ଅଥ ଚୂଳବିୟୂହସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସଂ ୱକ୍ଖତି –

୧୧୩।

ସକଂସକଂ ଦିଟ୍ଠିପରିବ୍ବସାନା, ୱିଗ୍ଗୟ୍ହ ନାନା କୁସଲା ୱଦନ୍ତି;

ଯୋ ଏୱଂ ଜାନାତି[ଏୱଂ ପଜାନାତି (ସୀ।)]ସ ୱେଦି ଧମ୍ମଂ, ଇଦଂ ପଟିକ୍କୋସମକେୱଲୀ ସୋ।

ସକଂସକଂ ଦିଟ୍ଠିପରିବ୍ବସାନାତି। ସନ୍ତେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଦିଟ୍ଠିଗତିକା; ତେ ଦ୍ୱାସଟ୍ଠିୟା ଦିଟ୍ଠିଗତାନଂ ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରଂ ଦିଟ୍ଠିଗତଂ ଗହେତ୍ୱା ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ପରାମସିତ୍ୱା ଅଭିନିୱିସିତ୍ୱା ସକାଯ ସକାଯ ଦିଟ୍ଠିୟା ୱସନ୍ତି ସଂୱସନ୍ତି ଆୱସନ୍ତି ପରିୱସନ୍ତି। ଯଥା ଅଗାରିକା ଘରେସୁ ୱସନ୍ତି, ସାପତ୍ତିକା ୱା ଆପତ୍ତୀସୁ ୱସନ୍ତି, ସକିଲେସା ୱା କିଲେସେସୁ ୱସନ୍ତି; ଏୱମେୱ ସନ୍ତେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଦିଟ୍ଠିଗତିକା, ତେ ଦ୍ୱାସଟ୍ଠିୟା ଦିଟ୍ଠିଗତାନଂ ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରଂ ଦିଟ୍ଠିଗତଂ ଗହେତ୍ୱା ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ପରାମସିତ୍ୱା ଅଭିନିୱିସିତ୍ୱା ସକାଯ ସକାଯ ଦିଟ୍ଠିୟା ୱସନ୍ତି ସଂୱସନ୍ତି ଆୱସନ୍ତି ପରିୱସନ୍ତୀତି – ସକଂ ସକଂ ଦିଟ୍ଠିପରିବ୍ବସାନା।

ୱିଗ୍ଗୟ୍ହ ନାନା କୁସଲା ୱଦନ୍ତୀତି। ୱିଗ୍ଗୟ୍ହାତି ଗହେତ୍ୱା ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ପରାମସିତ୍ୱା ଅଭିନିୱିସିତ୍ୱା ନାନା ୱଦନ୍ତି ୱିୱିଧଂ ୱଦନ୍ତି ଅଞ୍ଞୋଞ୍ଞଂ ୱଦନ୍ତି ପୁଥୁ [ପୁଥୁଂ (ସୀ।)] ୱଦନ୍ତି, ନ ଏକଂ ୱଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପଯନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତି। କୁସଲାତି କୁସଲୱାଦା ପଣ୍ଡିତୱାଦା ଥିରୱାଦା ଞାଯୱାଦା ହେତୁୱାଦା ଲକ୍ଖଣୱାଦା କାରଣୱାଦା ଠାନୱାଦା ସକାଯ ଲଦ୍ଧିଯାତି – ୱିଗ୍ଗୟ୍ହ ନାନା କୁସଲା ୱଦନ୍ତି।

ଯୋ ଏୱଂ ଜାନାତି ସ ୱେଦି ଧମ୍ମନ୍ତି। ଯୋ ଇମଂ [ଇଦଂ (ସୀ। କ।)] ଧମ୍ମଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ପଟିପଦଂ ମଗ୍ଗଂ ଜାନାତି ସୋ ଧମ୍ମଂ ୱେଦି ଅଞ୍ଞାସି ଅପସ୍ସି ପଟିୱିଜ୍ଝୀତି – ଯୋ ଏୱଂ ଜାନାତି ସ ୱେଦି ଧମ୍ମଂ।

ଇଦଂ ପଟିକ୍କୋସମକେୱଲୀ ସୋତି। ଯୋ ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ପଟିପଦଂ ମଗ୍ଗଂ ପଟିକ୍କୋସତି, ଅକେୱଲୀ ସୋ ଅସମତ୍ତୋ ସୋ ଅପରିପୁଣ୍ଣୋ ସୋ ହୀନୋ ନିହୀନୋ ଓମକୋ ଲାମକୋ ଛତୁକ୍କୋ ପରିତ୍ତୋତି – ଇଦଂ ପଟିକ୍କୋସମକେୱଲୀ ସୋ।

ତେନାହ ସୋ ନିମ୍ମିତୋ –

''ସକଂ ସକଂ ଦିଟ୍ଠିପରିବ୍ବସାନା, ୱିଗ୍ଗୟ୍ହ ନାନା କୁସଲା ୱଦନ୍ତି;

ଯୋ ଏୱଂ ଜାନାତି ସ ୱେଦି ଧମ୍ମଂ, ଇଦଂ ପଟିକ୍କୋସମକେୱଲୀ ସୋ''ତି।

୧୧୪।

ଏୱମ୍ପି ୱିଗ୍ଗୟ୍ହ ୱିୱାଦଯନ୍ତି, ବାଲୋ ପରୋ ଅକ୍କୁସଲୋତି ଚାହୁ;

ସଚ୍ଚୋ ନୁ ୱାଦୋ କତମୋ ଇମେସଂ, ସବ୍ବେୱ ହୀମେ କୁସଲାୱଦାନା।

ଏୱମ୍ପିୱିଗ୍ଗୟ୍ହ ୱିୱାଦଯନ୍ତୀତି। ଏୱଂ ଗହେତ୍ୱା ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ପରାମସିତ୍ୱା ଅଭିନିୱିସିତ୍ୱା ୱିୱାଦଯନ୍ତି, କଲହଂ କରୋନ୍ତି, ଭଣ୍ଡନଂ କରୋନ୍ତି, ୱିଗ୍ଗହଂ କରୋନ୍ତି, ୱିୱାଦଂ କରୋନ୍ତି, ମେଧଗଂ କରୋନ୍ତି – ''ନ ତ୍ୱଂ ଇମଂ ଧମ୍ମୱିନଯଂ ଆଜାନାସି…ପେ… ନିବ୍ବେଠେହି ୱା ସଚେ ପହୋସୀ''ତି – ଏୱମ୍ପି ୱିଗ୍ଗୟ୍ହ ୱିୱାଦଯନ୍ତି।

ବାଲୋ ପରୋ ଅକ୍କୁସଲୋତି ଚାହୂତି। ପରୋ ବାଲୋ ହୀନୋ ନିହୀନୋ ଓମକୋ ଲାମକୋ ଛତୁକ୍କୋ ପରିତ୍ତୋ ଅକୁସଲୋ ଅୱିଦ୍ୱା ଅୱିଜ୍ଜାଗତୋ

ଅଞ୍ଞାଣୀ ଅୱିଭାୱୀ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋତି, ଏୱମାହଂସୁ ଏୱଂ କଥେନ୍ତି ଏୱଂ ଭଣନ୍ତି ଏୱଂ ଦୀପଯନ୍ତି ଏୱଂ ୱୋହରନ୍ତୀତି – ବାଲୋ ପରୋ ଅକ୍କୁସଲୋତି ଚାହୁ।

ସଙ୍ଗୋ ନୁ ୱାଦୋ କତମୋ ଇମେସନ୍ତି। ଇମେସଂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ୱାଦୋ କତମୋ ସଙ୍ଗୋ ତଚ୍ଛୋ ତଥୋ ଭୂତୋ ଯାଥାୱୋ ଅୱିପରୀତୋତି – ସଙ୍ଗୋ ନୁ ୱାଦୋ କତମୋ ଇମେସଂ।

ସବ୍ବେୱ ହୀମେ କୁସଲାୱଦାନାତି। ସବ୍ବେୱିମେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା କୁସଲୱାଦା ପଣ୍ଡିତୱାଦା ଥିରୱାଦା ଞାଯୱାଦା ହେତୁୱାଦା ଲକ୍ଖଣୱାଦା କାରଣୱାଦା ଠାନୱାଦା ସକାଯ ଲଦ୍ଧିଯାତି – ସବ୍ବେୱ ହୀମେ କୁସଲାୱଦାନା।

ତେନାହ ସୋ ନିମ୍ମିତୋ –

‘‘ଏୱମ୍ପି ୱିଗ୍ଗଯ୍ହ ୱିୱାଦଯନ୍ତି, ବାଲୋ ପରୋ ଅକ୍କୁସଲୋତି ଚାହୁ;

ସଙ୍ଗୋ ନୁ ୱାଦୋ କତମୋ ଇମେସଂ, ସବ୍ବେୱ ହୀମେ କୁସଲାୱଦାନା’’ତି।

୧୧୫।

ପରସ୍ସଚେ ଧମ୍ମମନାନୁଜାନଂ, ବାଲୋମକୋ ହୋତି ନିହୀନପଞ୍ଞୋ;

ସବ୍ବେୱବାଲା ସୁନିହୀନପଞ୍ଞା, ସବ୍ବେୱିମେ ଦିଟ୍ଠିପରିବ୍ବସାନା।

ପରସ୍ସ ଚେ ଧମ୍ମମନାନୁଜାନନ୍ତି। ପରସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ପଟିପଦଂ ମଗ୍ଗଂ ଅନାନୁଜାନନ୍ତୋ ଅନାନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନାନୁମନନ୍ତୋ ଅନାନୁମଞ୍ଞନ୍ତୋ ଅନାନୁମୋଦନ୍ତୋତି – ପରସ୍ସ ଚେ ଧମ୍ମମନାନୁଜାନଂ।

ବାଲୋମକୋହୋତି ନିହୀନପଞ୍ଞୋତି। ପରୋ ବାଲୋ ହୋତି ହୀନୋ ନିହୀନୋ ଓମକୋ ଲାମକୋ ଛତୁକ୍କୋ ପରିତ୍ତୋ, ହୀନପଞ୍ଞୋ ନିହୀନପଞ୍ଞୋ ଓମକପଞ୍ଞୋ ଲାମକପଞ୍ଞୋ ଛତୁକ୍କପଞ୍ଞୋ ପରିତ୍ତପଞ୍ଞୋତି – ବାଲୋମକୋ ହୋତି ନିହୀନପଞ୍ଞୋ।

ସବ୍ବେୱ ବାଲା ସୁନିହୀନପଞ୍ଞାତି। ସବ୍ବେୱିମେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ବାଲା ହୀନା ନିହୀନା ଓମକା ଲାମକା ଛତୁକ୍କା ପରିତ୍ତା, ସବ୍ବେୱ ହୀନପଞ୍ଞା ନିହୀନପଞ୍ଞା ଓମକପଞ୍ଞା ଲାମକପଞ୍ଞା ଛତୁକ୍କପଞ୍ଞା ପରିତ୍ତପଞ୍ଞାତି – ସବ୍ବେୱ ବାଲା ସୁନିହୀନପଞ୍ଞା।

ସବ୍ବେୱିମେ ଦିଟ୍ଠିପରିବ୍ବସାନାତି। ସବ୍ବେୱିମେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଦିଟ୍ଠିଗତିକା; ତେ ଦ୍ୱାସଟ୍ଠିଯା ଦିଟ୍ଠିଗତାନଂ ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରଂ ଦିଟ୍ଠିଗତଂ ଗହେତ୍ୱା ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ପରାମସିତ୍ୱା ଅଭିନିୱିସିତ୍ୱା ସକାଯ ସକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ୱସନ୍ତି ସଂୱସନ୍ତି ଆୱସନ୍ତି ପରିୱସନ୍ତି। ଯଥା ଅଗାରିକା ୱା ଘରେସୁ ୱସନ୍ତି, ସାପତ୍ତିକା ୱା ଆପତ୍ତୀସୁ ୱସନ୍ତି, ସକିଲେସା ୱା କିଲେସେସୁ ୱସନ୍ତି; ଏୱମେୱ ସବ୍ବେୱିମେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଦିଟ୍ଠିଗତିକା…ପେ… ପରିୱସନ୍ତୀତି – ସବ୍ବେୱିମେ ଦିଟ୍ଠିପରିବ୍ବସାନା।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ପରସ୍ସ ଚେ ଧମ୍ମମନାନୁଜାନଂ, ବାଲୋମକୋ ହୋତି ନିହୀନପଞ୍ଞୋ;

ସବ୍ବେୱ ବାଲା ସୁନିହୀନପଞ୍ଞା, ସବ୍ବେୱିମେ ଦିଟ୍ଠିପରିବ୍ବସାନା’’ତି।

୧୧୬।

ସନ୍ଦିଟ୍ଠିଯା ଚେୱ ନୱୀୱଦାତା,[ଚେୱନୱେୱଦାତା (ସୀ।), ଚେ ପନ ୱିୱଦାତା (ସ୍ୟା।)]ସଂସୁଦ୍ଧପଞ୍ଞା କୁସଲା ମୁତୀମା;

ନ ତେସଂ କୋଚି ପରିହୀନପଞ୍ଞୋ, ଦିଟ୍ଠୀ ହି ତେସମ୍ପି ତଥା ସମତ୍ତା।

ସନ୍ଦିଟ୍ଠିଯା ଚେୱ ନୱୀୱଦାତାତି। ସକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ସକାଯ ଖନ୍ତିଯା ସକାଯ ରୁଚିଯା ସକାଯ ଲଦ୍ଧିଯା ଅନୱୀୱଦାତା ଅୱୋଦାତା ଅପରିଯୋଦାତା ସଂକିଲିଟ୍ଠା ସଂକିଲେସିକାତି – ସନ୍ଦିଟ୍ଠିଯା ଚେୱ ନୱୀୱଦାତା।

ସଂସୁଦ୍ଧପଞ୍ଞାକୁସଲା ମୁତୀମାତି। ସୁଦ୍ଧପଞ୍ଞା ୱିସୁଦ୍ଧପଞ୍ଞା ପରିସୁଦ୍ଧପଞ୍ଞା ୱୋଦାତପଞ୍ଞା ପରିଯୋଦାତପଞ୍ଞା। ଅଥ ୱା ସୁଦ୍ଧଦସ୍ସନା ୱିସୁଦ୍ଧଦସ୍ସନା ପରିସୁଦ୍ଧଦସ୍ସନା ୱୋଦାତଦସ୍ସନା ପରିଯୋଦାତଦସ୍ସନାତି – ସଂସୁଦ୍ଧପଞ୍ଞା। କୁସଲାତି କୁସଲା ପଣ୍ଡିତା ପଞ୍ଞୱନ୍ତୋ ଇଦ୍ଧିମନ୍ତୋ ଞାଣିନୋ ୱିଭାୱିନୋ ମେଧାୱିନୋତି – ସଂସୁଦ୍ଧପଞ୍ଞା କୁସଲା। ମୁତୀମାତି ମୁତିମା ପଣ୍ଡିତା ପଞ୍ଞୱନ୍ତୋ ଇଦ୍ଧିମନ୍ତୋ ଞାଣିନୋ ୱିଭାୱିନୋ ମେଧାୱିନୋତି – ସଂସୁଦ୍ଧପଞ୍ଞା କୁସଲା ମୁତୀମା।

ତେସଂ ନ କୋଚି ପରିହୀନପଞ୍ଞୋତି। ତେସଂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ନ କୋଚି ହୀନପଞ୍ଞୋ ନିହୀନପଞ୍ଞୋ ଓମକପଞ୍ଞୋ ଲାମକପଞ୍ଞୋ ଛତୁକ୍କପଞ୍ଞୋ ପରିତ୍ତପଞ୍ଞୋ ଅତ୍ଥି। ସବ୍ବେୱ ସେଟ୍ଠପଞ୍ଞା ୱିସିଟ୍ଠପଞ୍ଞା ପାମୋକ୍ଖପଞ୍ଞା ଉତ୍ତମପଞ୍ଞା ପୱରପଞ୍ଞାତି – ତେସଂ ନ କୋଚି ପରିହୀନପଞ୍ଞୋ।

ଦିଟ୍ଠୀ ହି ତେସମ୍ପି ତଥା ସମତ୍ତାତି। ତେସଂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଦିଟ୍ଠି ତଥା ସମତ୍ତା ସମାଦିନ୍ନା ଗହିତା ପରାମଟ୍ଠା ଅଭିନିୱିଟ୍ଠା ଅଜ୍ଝୋସିତା ଅଧିମୁତ୍ତାତି – ଦିଟ୍ଠୀ ହି ତେସମ୍ପି ତଥା ସମତ୍ତା।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ସନ୍ଦିଟ୍ଠିଯା ଚେୱ ନୱୀୱଦାତା, ସଂସୁଦ୍ଧପଞ୍ଞା କୁସଲା ମୁତୀମା;

ତେସଂ ନ କୋଚି ପରିହୀନପଞ୍ଞୋ, ଦିଟ୍ଠୀ ହି ତେସମ୍ପି ତଥା ସମତ୍ତା''ତି।

୧୧୭।

ନ ୱାହମେତଂ ତଥିଯନ୍ତି[ତଥିୱନ୍ତି (ସ୍ୟା।)]ବ୍ରୂମି, ଯମାହୁ ବାଲା ମିଥୁ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ;

ସକଂ ସକଂ ଦିଟ୍ଠିମକଂସୁ ସଚ୍ଚଂ, ତସ୍ମା ହି ବାଲୋତି ପରଂ ଦହନ୍ତି।

ନୱାହମେତଂ ତଥିଯନ୍ତି ବ୍ରୂମୀତି। ନାତି ପଟିକ୍ଖେପୋ। ଏତନ୍ତି ''ଦ୍ୱାସଟ୍ଠିଦିଟ୍ଠିଗତାନି ନାହଂ ଏତଂ ତଚ୍ଛଂ ତଥଂ ଭୂତଂ ଯାଥାୱଂ ଅୱିପରୀତ''ନ୍ତି ବ୍ରୂମି ଆଚିକ୍ଖାମି ଦେସେମି ପଞ୍ଞପେମି ପଟ୍ଠପେମି ୱିୱରାମି ୱିଭଜାମି ଉତ୍ତାନୀକରୋମି ପକାସେମୀତି – ନ ୱାହମେତଂ ତଥିଯନ୍ତି ବ୍ରୂମି।

ଯମାହୁ ବାଲା ମିଥୁ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞନ୍ତି। ମିଥୂତି ଦ୍ୱେ ଜନା, ଦ୍ୱେ କଲହକାରକା, ଦ୍ୱେ ଭଣ୍ଡନକାରକା, ଦ୍ୱେ ଭସ୍ସକାରକା, ଦ୍ୱେ ୱିୱାଦକାରକା, ଦ୍ୱେ ଅଧିକରଣକାରକା, ଦ୍ୱେ ୱାଦିନୋ, ଦ୍ୱେ ସଲ୍ଲପକା; ତେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ବାଲୋ [ବାଲତୋ (ସୀ। କ।) ଏୱମଞ୍ଞେସୁ ଛପ୍ପଦେସୁପି ତୋପଚ୍ଚଯନ୍ତୱସେନ] ହୀନୋ ନିହୀନୋ ଓମକୋ ଲାମକୋ ଛତୁକ୍କୋ ପରିତ୍ତୋତି, ଏୱମାହଂସୁ ଏୱଂ କଥେନ୍ତି ଏୱଂ ଭଣନ୍ତି ଏୱଂ ଦୀପଯନ୍ତି ଏୱଂ ୱୋହରନ୍ତୀତି – ଯମାହୁ ବାଲା ମିଥୁ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ।

ସକଂ ସକଂ ଦିଟ୍ଠିମକଂସୁ ସଚ୍ଚନ୍ତି। ''ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ''ନ୍ତି – ସକଂ ସକଂ ଦିଟ୍ଠିମକଂସୁ ସଚ୍ଚଂ। ''ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ''ନ୍ତି…ପେ… ''ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ''ନ୍ତି – ସକଂ ସକଂ ଦିଟ୍ଠିମକଂସୁ ସଚ୍ଚଂ।

ତସ୍ମା ହି ବାଲୋତି ପରଂ ଦହନ୍ତୀତି। ତସ୍ମାତି ତସ୍ମା ତଂକାରଣା ତଂହେତୁ ତପ୍ପଚ୍ଚଯା ତଂନିଦାନା ପରଂ ବାଲୋ ହୀନୋ ନିହୀନୋ ଓମକୋ ଲାମକୋ ଛତୁକ୍କୋ ପରିତ୍ତୋତି ଦହନ୍ତି ପସ୍ସନ୍ତି ଦକ୍ଖନ୍ତି ଓଲୋକେନ୍ତି ନିଜ୍ଝାଯନ୍ତି ଉପପରିକ୍ଖନ୍ତୀତି – ତସ୍ମା ହି ବାଲୋତି ପରଂ ଦହନ୍ତି।

ତେନାହ ଭଗଵା –

‘‘ନ ଵାହମେତଂ ତଥିଯନ୍ତି ବ୍ରୂମି, ଯମାହୁ ବାଲା ମିଥୁ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ;

ସକଂ ସକଂ ଦିଟ୍ଠିମକଂସୁ ସଚ୍ଚଂ, ତସ୍ମା ହି ବାଲୋତି ପରଂ ଦହନ୍ତୀ’’ତି।

୧୧୮।

ଯମାହୁସଚ୍ଚଂ ତଥିଯନ୍ତି ଏକେ, ତମାହୁ ଅଞ୍ଞେପି[ଅଞ୍ଞେ (ସୀ। କ।)]ତୁଚ୍ଛଂ ମୁସାତି;

ଏଵମ୍ପି ଵିଗ୍ଗଯ୍ହ ଵିଵାଦଯନ୍ତି, କସ୍ମା ନ ଏକଂ ସମଣା ଵଦନ୍ତି।

ଯମାହୁ ସଚ୍ଚଂ ତଥିଯନ୍ତି ଏକେତି। ଯଂ ଧମ୍ମଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ପଟିପଦଂ ମଗ୍ଗଂ ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ‘‘ଇଦଂ ସଚ୍ଚଂ ତଚ୍ଛଂ ତଥଂ ଭୂତଂ ଯାଥାଵଂ ଅଵିପରୀତ’’ନ୍ତି, ଏଵମାହଂସୁ ଏଵଂ କଥେନ୍ତି ଏଵଂ ଭଣନ୍ତି ଏଵଂ ଦୀପଯନ୍ତି ଏଵଂ ଵୋହରନ୍ତୀତି – ଯମାହୁ ସଚ୍ଚଂ ତଥିଯନ୍ତି ଏକେ।

ତମାହୁ ଅଞ୍ଞେପି ତୁଚ୍ଛଂ ମୁସାତୀତି। ତମେଵ ଧମ୍ମଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ପଟିପଦଂ ମଗ୍ଗଂ ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ‘‘ତୁଚ୍ଛଂ ଏତଂ, ମୁସା ଏତଂ, ଅଭୂତଂ ଏତଂ, ଅଲିକଂ ଏତଂ, ଅଯାଥାଵଂ ଏତ’’ନ୍ତି, ଏଵମାହଂସୁ ଏଵଂ କଥେନ୍ତି ଏଵଂ ଭଣନ୍ତି ଏଵଂ ଦୀପଯନ୍ତି ଏଵଂ ଵୋହରନ୍ତୀତି – ତମାହୁ ଅଞ୍ଞେପି ତୁଚ୍ଛଂ ମୁସାତି।

ଏଵମ୍ପିଵିଗ୍ଗଯ୍ହ ଵିଵାଦଯନ୍ତୀତି। ଏଵଂ ଗହେତ୍ଵା ଉଗ୍ଗହେତ୍ଵା ଗଣ୍ହିତ୍ଵା ପରାମସିତ୍ଵା ଅଭିନିଵିସିତ୍ଵା ଵିଵାଦଯନ୍ତି, କଲହଂ କରୋନ୍ତି, ଭଣ୍ଡନଂ କରୋନ୍ତି, ଵିଗ୍ଗହଂ କରୋନ୍ତି, ଵିଵାଦଂ କରୋନ୍ତି , ମେଧଗଂ କରୋନ୍ତି – ‘‘ନ ତ୍ଵଂ ଇମଂ ଧମ୍ମଵିନଯଂ ଆଜାନାସି…ପେ… ନିବ୍ବେଠେହି ଵା ସଚେ ପହୋସୀ’’ତି – ଏଵମ୍ପି ଵିଗ୍ଗଯ୍ହ ଵିଵାଦଯନ୍ତି।

କସ୍ମାନ ଏକଂ ସମଣା ଵଦନ୍ତୀତି। କସ୍ମାତି କସ୍ମା କିଂକାରଣା କିଂହେତୁ କିଂପଚ୍ଚଯା କିଂନିଦାନା କିଂସମୁଦଯା କିଂଜାତିକା କିଂପଭଵା ନ ଏକଂ ଵଦନ୍ତି ନାନା ଵଦନ୍ତି ଵିଵିଧଂ ଵଦନ୍ତି ଅଞ୍ଞୋଞ୍ଞଂ [ଅଞ୍ଞୋଞ୍ଞେ (କ।)] ଵଦନ୍ତି ପୁଥୁ ଵଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପଯନ୍ତି ଵୋହରନ୍ତୀତି – କସ୍ମା ନ ଏକଂ ସମଣା ଵଦନ୍ତି।

ତେନାହ ସୋ ନିମ୍ମିତୋ –

‘‘ଯମାହୁ ସଚ୍ଚଂ ତଥିଯନ୍ତି ଏକେ, ତମାହୁ ଅଞ୍ଞେପି ତୁଚ୍ଛଂ ମୁସାତି;

ଏଵମ୍ପି ଵିଗ୍ଗଯ୍ହ ଵିଵାଦଯନ୍ତି, କସ୍ମା ନ ଏକଂ ସମଣା ଵଦନ୍ତୀ’’ତି।

୧୧୯।

ଏକଞ୍ହି ସଚ୍ଚଂ ନ ଦୁତୀଯମତ୍ଥି, ଯସ୍ମିଂ ପଜା ନୋ ଵିଵଦେ ପଜାନଂ;

ନାନା ତେ ସଚ୍ଚାନି ସଯଂ ଥୁନନ୍ତି, ତସ୍ମା ନ ଏକଂ ସମଣା ଵଦନ୍ତି।

ଏକଞ୍ହି ସଚ୍ଚଂ ନ ଦୁତୀଯମତ୍ଥୀତି। ଏକଂ ସଚ୍ଚଂ ଵୁଚ୍ଚତି ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ। ଯୋ ସୋ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରସମଥୋ ସବ୍ବୂପଧିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ତଣ୍ହକ୍ଖଯୋ ଵିରାଗୋ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ। ଅଥ ଵା ଏକଂ ସଚ୍ଚଂ ଵୁଚ୍ଚତି – ମଗ୍ଗସଚ୍ଚଂ, ନିଯ୍ୟାନସଚ୍ଚଂ, ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା, ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି, ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ, ସମ୍ମାଵାଚା, ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ, ସମ୍ମାଆଜୀଵୋ, ସମ୍ମାଵାଯାମୋ, ସମ୍ମାସତି, ସମ୍ମାସମାଧୀତି – ଏକଞ୍ହି ସଚ୍ଚଂ ନ ଦୁତୀଯମତ୍ଥି।

ଯସ୍ମିଂପଜା ନୋ ଵିଵଦେ ପଜାନନ୍ତି। ଯସ୍ମିନ୍ତି ଯସ୍ମିଂ ସଚ୍ଚେ। ପଜାତି ସତ୍ତାଧିଵଚନଂ। ପଜାନନ୍ତି [ପଜାନଂ (ସୀ। କ।), ପଜା (ସ୍ୟା।)] ଯଂ ସଚ୍ଚଂ ପଜାନନ୍ତା ଆଜାନନ୍ତା ଵିଜାନନ୍ତା ପଟିଵିଜାନନ୍ତା ପଟିଵିଜ୍ଝନ୍ତା ନ କଲହଂ କରେଯ୍ୟୁଂ, ନ ଭଣ୍ଡନଂ କରେଯ୍ୟୁଂ, ନ ଵିଗ୍ଗହଂ କରେଯ୍ୟୁଂ, ନ ଵିଵାଦଂ କରେଯ୍ୟୁଂ, ନ ମେଧଗଂ

କରେଯ୍ୟୁଂ, କଲହଂ ଭଣ୍ଡନଂ ୱିଗ୍ଗହଂ ୱିୱାଦଂ ମେଧଗଂ ପଜହେଯ୍ୟୁଂ, ୱିନୋଦେଯ୍ୟୁଂ, ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରେଯ୍ୟୁଂ [ବ୍ୟନ୍ତୀକରେଯ୍ୟୁଂ (ସୀ। ସ୍ୟା।)], ଅନଭାୱଂ ଗମେଯ୍ୟୁନ୍ତି – ଯସ୍ମିଂ ପଜା ନୋ ୱିୱଦେ ପଜାନଂ।

ନାନାତେ ସଚ୍ଚାନି ସଯଂ ଥୁନନ୍ତୀତି। ନାନା ତେ ସଚ୍ଚାନି ସଯଂ ଥୁନନ୍ତି ୱଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପଯନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତି। ‘‘ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି ସଯଂ ଥୁନନ୍ତି ୱଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପଯନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତି। ‘‘ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ…ପେ… ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି ସଯଂ ଥୁନନ୍ତି ୱଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପଯନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତୀତି – ନାନା ତେ ସଚ୍ଚାନି ସଯଂ ଥୁନନ୍ତି।

ତସ୍ମା ନ ଏକଂ ସମଣା ୱଦନ୍ତୀତି। ତସ୍ମାତି ତସ୍ମା ତଂକାରଣା ତଂହେତୁ ତପ୍ପଚ୍ଚଯା ତଂନିଦାନା ନ ଏକଂ ୱଦନ୍ତି ନାନା ୱଦନ୍ତି ୱିୱିଧଂ ୱଦନ୍ତି ଅଞ୍ଞୋଞ୍ଞଂ ୱଦନ୍ତି ପୁଥୁ ୱଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପଯନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତୀତି – ତସ୍ମା ନ ଏକଂ ସମଣା ୱଦନ୍ତି।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଏକଞ୍ହି ସଚ୍ଚଂ ନ ଦୁତୀଯମତ୍ଥି, ଯସ୍ମିଂ ପଜା ନୋ ୱିୱଦେ ପଜାନଂ;

ନାନା ତେ ସଚ୍ଚାନି ସଯଂ ଥୁନନ୍ତି, ତସ୍ମା ନ ଏକଂ ସମଣା ୱଦନ୍ତୀ’’ତି।

୧୨୦।

କସ୍ମା ନୁ ସଚ୍ଚାନି ୱଦନ୍ତି ନାନା, ପୱାଦିଯାସେ କୁସଲାୱଦାନା;

ସଚ୍ଚାନି ସୁତାନି ବହୂନି ନାନା, ଉଦାହୁ ତେ ତକ୍କମନୁସ୍ସରନ୍ତି।

କସ୍ମା ନୁ ସଚ୍ଚାନି ୱଦନ୍ତି ନାନାତି। କସ୍ମାତି କସ୍ମା କିଂକାରଣା କିଂହେତୁ କିଂପଚ୍ଚଯା କିଂନିଦାନା ସଚ୍ଚାନି ନାନା [ନାନାନି (କ।)] ୱଦନ୍ତି, ୱିୱିଧାନି ୱଦନ୍ତି, ଅଞ୍ଞୋଞ୍ଞାନି ୱଦନ୍ତି, ପୁଥୂନି ୱଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପଯନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତୀତି – କସ୍ମା ନୁ ସଚ୍ଚାନି ୱଦନ୍ତି ନାନା।

ପୱାଦିଯାସେ କୁସଲାୱଦାନାତି। ପୱାଦିଯାସେତି ୱିପ୍ପୱଦନ୍ତୀତିପି ପୱାଦିଯାସେ। ଅଥ ୱା ସକଂ ସକଂ ଦିଟ୍ଠିଗତଂ ପୱଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପଯନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତି। ‘‘ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି ପୱଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପଯନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତି। ‘‘ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ… ପେ… ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି ପୱଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପଯନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତି। କୁସଲାୱଦାନାତି କୁସଲୱାଦା ପଣ୍ଡିତୱାଦା ଥିରୱାଦା ଞାଯୱାଦା ହେତୁୱାଦା ଲକ୍ଖଣୱାଦା କାରଣୱାଦା ଠାନୱାଦା ସକାଯ ଲଦ୍ଧିଯାତି – ପୱାଦିଯାସେ କୁସଲାୱଦାନା।

ସଚ୍ଚାନି ସୁତାନି ବହୂନି ନାନାତି ସଚ୍ଚାନି ସୁତାନି ବହୁକାନି ନାନାନି ୱିୱିଧାନି ଅଞ୍ଞୋଞ୍ଞାନି ପୁଥୂନୀତି – ସଚ୍ଚାନି ସୁତାନି ବହୂନି ନାନା।

ଉଦାହୁ ତେ ତକ୍କମନୁସ୍ସରନ୍ତୀତି ଉଦାହୁ ତକ୍କେନ ସଙ୍କପ୍ପେନ ଯାଯନ୍ତି ନୀଯନ୍ତି ୱୁଯ୍ହନ୍ତି ସଂହରୀଯନ୍ତୀତି । ଏୱମ୍ପି ଉଦାହୁ ତେ ତକ୍କମନୁସ୍ସରନ୍ତି। ଅଥ ୱା ତକ୍କପରିଯାହତଂ ୱୀମଂସାନୁଚରିତଂ ସଯଂ ପଟିଭାନଂ ୱଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପଯନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତୀତି। ଏୱମ୍ପି ଉଦାହୁ ତେ ତକ୍କମନୁସ୍ସରନ୍ତି।

ତେନାହ ସୋ ନିମ୍ମିତୋ –

‘‘କସ୍ମା ନୁ ସଚ୍ଚାନି ୱଦନ୍ତି ନାନା, ପୱାଦିଯାସେ କୁସଲାୱଦାନା;

ସଚ୍ଚାନି ସୁତାନି ବହୂନି ନାନା, ଉଦାହୁ ତେ ତକ୍କମନୁସ୍ସରନ୍ତୀ’’ତି।

୧୨୧।

ନ ହେୱ ସଚ୍ଚାନି ବହୂନି ନାନା, ଅଞ୍ଞତ୍ର ସଞ୍ଞାୟ ନିଚ୍ଚାନି ଲୋକେ;

ତକ୍କଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠୀସୁ ପକପ୍ପୟିତ୍ୱା, ସଚ୍ଚଂ ମୁସାତି ଦ୍ୱୟଧମ୍ମମାହୁ।

ନ ହେୱ ସଚ୍ଚାନି ବହୂନି ନାନାତି ନ ହେୱ ସଚ୍ଚାନି ବହୁକାନି ନାନାନି ୱିୱିଧାନି ଅଞ୍ଞୋଞ୍ଞାନି ପୁଥୂନୀତି – ନ ହେୱ ସଚ୍ଚାନି ବହୂନି ନାନା।

ଅଞ୍ଞତ୍ର ସଞ୍ଞାୟ ନିଚ୍ଚାନି ଲୋକେତି ଅଞ୍ଞତ୍ର ସଞ୍ଞାୟ ନିଚ୍ଚଗ୍ଗାହା ଏକଞ୍ଞେୱ ସଚ୍ଚଂ ଲୋକେ କଥୀୟତି ଭଣୀୟତି ଦୀପୀୟତି ୱୋହରୀୟତି – ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ। ଯୋ ସୋ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରସମଥୋ ସବ୍ବୂପଧିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ତଣ୍ହକ୍ଖୟୋ ୱିରାଗୋ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ। ଅଥ ୱା ଏକଂ ସଚ୍ଚଂ ୱୁଚ୍ଚତି ମଗ୍ଗସଚ୍ଚଂ, ନିୟ୍ୟାନସଚ୍ଚଂ, ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା, ଅରିୟୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି …ପେ… ସମ୍ମାସମାଧୀତି – ଅଞ୍ଞତ୍ର ସଞ୍ଞାୟ ନିଚ୍ଚାନି ଲୋକେ।

ତକ୍କଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠୀସୁ ପକପ୍ପୟିତ୍ୱା, ସଚ୍ଚଂ ମୁସାତି ଦ୍ୱୟଧମ୍ମମାହୂତି। ତକ୍କଂ ୱିତକ୍କଂ ସଙ୍କପ୍ପଂ ତକ୍କୟିତ୍ୱା ୱିତକ୍କୟିତ୍ୱା ସଙ୍କପ୍ପୟିତ୍ୱା ଦିଟ୍ଠିଗତାନି ଜନେନ୍ତି ସଞ୍ଜାନେନ୍ତି ନିବ୍ବତ୍ତେନ୍ତି ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେନ୍ତି। ଦିଟ୍ଠିଗତାନି ଜନେତ୍ୱା ସଞ୍ଜାନେତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ''ମୟ୍ହଂ ସଚ୍ଚଂ ତୁୟ୍ହଂ ମୁସା''ତି, ଏୱମାହଂସୁ ଏୱଂ କଥେନ୍ତି ଏୱଂ ଭଣନ୍ତି ଏୱଂ ଦୀପୟନ୍ତି ଏୱଂ ୱୋହରନ୍ତୀତି – ତକ୍କଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠୀସୁ ପକପ୍ପୟିତ୍ୱା ସଚ୍ଚଂ ମୁସାତି ଦ୍ୱୟଧମ୍ମମାହୁ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ନ ହେୱ ସଚ୍ଚାନି ବହୂନି ନାନା, ଅଞ୍ଞତ୍ର ସଞ୍ଞାୟ ନିଚ୍ଚାନି ଲୋକେ;

ତକ୍କଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠୀସୁ ପକପ୍ପୟିତ୍ୱା, ସଚ୍ଚଂ ମୁସାତି ଦ୍ୱୟଧମ୍ମମାହୂ''ତି।

୧୨୨।

ଦିଟ୍ଠେସୁତେ ସୀଲୱତେ ମୁତେ ୱା, ଏତେ ଚ[ଏତେସୁ (ସୀ।)]ନିସ୍ସାୟ ୱିମାନଦସ୍ସୀ;

ୱିନିଚ୍ଛୟେ ଠତ୍ୱା ପହସ୍ସମାନୋ, ବାଲୋ ପରୋ ଅକ୍କୁସଲୋତି ଚାହ।

ଦିଟ୍ଠେସୁତେ ସୀଲୱତେ ମୁତେ ୱା, ଏତେ ଚ ନିସ୍ସାୟ ୱିମାନଦସ୍ସୀତି। ଦିଟ୍ଠଂ ୱା ଦିଟ୍ଠସୁଦ୍ଧିଂ ୱା, ସୁତଂ ୱା ସୁତସୁଦ୍ଧିଂ ୱା, ସୀଲଂ ୱା ସୀଲସୁଦ୍ଧିଂ ୱା, ୱତଂ ୱା ୱତସୁଦ୍ଧିଂ ୱା, ମୁତଂ ୱା ମୁତସୁଦ୍ଧିଂ ୱା ନିସ୍ସାୟ ଉପନିସ୍ସାୟ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ପରାମସିତ୍ୱା ଅଭିନିୱିସିତ୍ୱାତି – ଦିଟ୍ଠେ ସୁତେ ସୀଲୱତେ ମୁତେ ୱା। ଏତେ ଚ ନିସ୍ସାୟ ୱିମାନଦସ୍ସୀତି। ନ ସମ୍ମାନେତୀତିପି ୱିମାନଦସ୍ସୀ। ଅଥ ୱା ଦୋମନସ୍ସଂ ଜନେତୀତିପି ୱିମାନଦସ୍ସୀତି – ଦିଟ୍ଠେ ସୁତେ ସୀଲୱତେ ମୁତେ ୱା ଏତେ ଚ ନିସ୍ସାୟ ୱିମାନଦସ୍ସୀ।

ୱିନିଚ୍ଛୟେ ଠତ୍ୱା ପହସ୍ସମାନୋତି। ୱିନିଚ୍ଛୟା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତାନି। ଦିଟ୍ଠିୱିନିଚ୍ଛୟେ ୱିନିଚ୍ଛୟଦିଟ୍ଠିୟା ଠତ୍ୱା ପତିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ପରାମସିତ୍ୱା ଅଭିନିୱିସିତ୍ୱାତି – ୱିନିଚ୍ଛୟେ ଠତ୍ୱା। ପହସ୍ସମାନୋତି ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି ହଟ୍ଠୋ ପହଟ୍ଠୋ ଅତ୍ତମନୋ ପରିପୁଣ୍ଣସଙ୍କପ୍ପୋ। ଅଥ ୱା ଦନ୍ତୱିଦଂସକଂ ପହସ୍ସମାନୋତି – ୱିନିଚ୍ଛୟେ ଠତ୍ୱା ପହସ୍ସମାନୋ।

ବାଲୋ ପରୋ ଅକ୍କୁସଲୋତି ଚାହାତି। ପରୋ ବାଲୋ ହୀନୋ ନିହୀନୋ ଓମକୋ ଲାମକୋ ଛତୁକ୍କୋ ପରିତ୍ତୋ ଅକୁସଲୋ ଅୱିଦ୍ୱା ଅୱିଜ୍ଜାଗତୋ ଅଞ୍ଞାଣୀ ଅୱିଭାୱୀ ଅମେଧାୱୀ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋତି, ଏୱମାହ ଏୱଂ କଥେତି ଏୱଂ ଭଣତି ଏୱଂ ଦୀପୟତି ଏୱଂ ୱୋହରତୀତି – ବାଲୋ ପରୋ ଅକ୍କୁସଲୋତି ଚାହ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ଦିଟ୍ଠେ ସୁତେ ସୀଲୱତେ ମୁତେ ୱା, ଏତେ ଚ ନିସ୍ସାୟ ୱିମାନଦସ୍ସୀ;

ୱିନିଚ୍ଛୟେ ଠତ୍ୱା ପହସ୍ସମାନୋ, ବାଲୋ ପରୋ ଅକ୍କୁସଲୋତି ଚାହା''ତି।

୧୨୩।

ଯେନେୱ ବାଲୋତି ପରଂ ଦହାତି, ତେନାତୁମାନଂ କୁସଲୋତି ଚାହ;

ସୟମେୱ ସୋ କୁସଲାୱଦାନୋ, ଅଞ୍ଞଂ ୱିମାନେତି ତଦେୱ ପାୱ।

ଯେନେୱ ବାଲୋତି ପରଂ ଦହାତୀତି। ଯେନେୱ ହେତୁନା ଯେନ ପଚ୍ଚୟେନ ଯେନ କାରଣେନ ଯେନ ପଭୱେନ ପରଂ ବାଲତୋ ହୀନତୋ ନିହୀନତୋ ଓମକତୋ ଲାମକତୋ ଛତୁକ୍କତୋ ପରିତ୍ତତୋ ଦହତି ପସ୍ସତି ଦକ୍ଖତି ଓଲୋକେତି ନିଜ୍ଝାୟତି ଉପପରିକ୍ଖତୀତି – ଯେନେୱ ବାଲୋତି ପରଂ ଦହାତି।

ତେନାତୁମାନଂକୁସଲୋତି ଚାହାତି। ଆତୁମାନୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଅତ୍ତା। ସୋପି ତେନେୱ ହେତୁନା ତେନ ପଚ୍ଚୟେନ ତେନ କାରଣେନ ତେନ ପଭୱେନ ଅତ୍ତାନଂ ଅହମସ୍ମି କୁସଲୋ ପଣ୍ଡିତୋ ପଞ୍ଞୱା ବୁଦ୍ଧିମା ଞାଣୀ ୱିଭାୱୀ ମେଧାୱୀତି – ତେନାତୁମାନଂ କୁସଲୋତି ଚାହ।

ସୟମେୱ ସୋ କୁସଲାୱଦାନୋତି। ସୟମେୱ ଅତ୍ତାନଂ କୁସଲୱାଦୋ ପଣ୍ଡିତୱାଦୋ ଥିରୱାଦୋ ଞାୟୱାଦୋ ହେତୁୱାଦୋ ଲକ୍ଖଣୱାଦୋ କାରଣୱାଦୋ ଠାନୱାଦୋ ସକାୟ ଲଦ୍ଧିୟାତି – ସୟମେୱ ସୋ କୁସଲାୱଦାନୋ।

ଅଞ୍ଞଂୱିମାନେତି ତଦେୱ ପାୱାତି। ନ ସମ୍ମାନେତୀତିପି ଅଞ୍ଞଂ ୱିମାନେତି। ଅଥ ୱା ଦୋମନସ୍ସଂ ଜନେତୀତିପି ଅଞ୍ଞଂ ୱିମାନେତି। ତଦେୱ ପାୱାତି ତଦେୱ ତଂ ଦିଟ୍ଠିଗତଂ ପାୱଦତି ‘‘ଇତିପାୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକୋ ୱିପରୀତଦସ୍ସନୋ’’ତି – ଅଞ୍ଞଂ ୱିମାନେତି ତଦେୱ ପାୱଦ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଯେନେୱ ବାଲୋତି ପରଂ ଦହାତି, ତେନାତୁମାନଂ କୁସଲୋତି ଚାହ;

ସୟମେୱ ସୋ କୁସଲାୱଦାନୋ, ଅଞ୍ଞଂ ୱିମାନେତି ତଦେୱ ପାୱା’’ତି।

୧୨୪।

ଅତିସାରଦିଟ୍ଠିୟାସୋ ସମତ୍ତୋ, ମାନେନ ମତ୍ତୋ ପରିପୁଣ୍ଣମାନୀ;

ସୟମେୱ ସାମଂ ମନସାଭିସିତ୍ତୋ, ଦିଟ୍ଠୀ ହି ସା ତସ୍ସ ତଥା ସମତ୍ତା।

ଅତିସାରଦିଟ୍ଠିୟା ସୋ ସମତ୍ତୋତି। ଅତିସାରଦିଟ୍ଠିୟୋ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତାନି। କିଂକାରଣା ଅତିସାରଦିଟ୍ଠିୟୋ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତାନି? ସବ୍ବା ତା ଦିଟ୍ଠିୟୋ କାରଣାତିକ୍କନ୍ତା ଲକ୍ଖଣାତିକ୍କନ୍ତା ଠାନାତିକ୍କନ୍ତା, ତଂକାରଣା ଅତିସାରଦିଟ୍ଠିୟୋ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତାନି। ସବ୍ବାପି ଦିଟ୍ଠିୟୋ ଅତିସାରଦିଟ୍ଠିୟୋ [ସବ୍ବେପି ତିତ୍ଥିୟା ଅତିସାରଦିଟ୍ଠିୟା (ସ୍ୟା।)]। କିଂକାରଣା ସବ୍ବାପି ଦିଟ୍ଠିୟୋ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଅତିସାରଦିଟ୍ଠିୟୋ? ତେ [ତା (କ।)] ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ସମତିକ୍କମିତ୍ୱା ୱୀତିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଦିଟ୍ଠିଗତାନି ଜନେନ୍ତି ସଞ୍ଜନେନ୍ତି ନିବ୍ବତ୍ତେନ୍ତି ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେନ୍ତି, ତଂକାରଣା ସବ୍ବାପି ଦିଟ୍ଠିୟୋ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଅତିସାରଦିଟ୍ଠିୟୋ। ଅତିସାରଦିଟ୍ଠିୟା ସୋ ସମତ୍ତୋତି। ଅତିସାରଦିଟ୍ଠିୟା ସମତ୍ତୋ ପରିପୁଣ୍ଣୋ ଅନୋମୋତି – ଅତିସାରଦିଟ୍ଠିୟା ସୋ ସମତ୍ତୋ।

ମାନେନ ମତ୍ତୋ ପରିପୁଣ୍ଣମାନୀତି। ସକାୟ ଦିଟ୍ଠିୟା ଦିଟ୍ଠିମାନେନ ମତ୍ତୋ ପମତ୍ତୋ ଉମ୍ମତ୍ତୋ ଅତିମତ୍ତୋତି – ମାନେନ ମତ୍ତୋ। ପରିପୁଣ୍ଣମାନୀତି ପରିପୁଣ୍ଣମାନୀ ସମତ୍ତମାନୀ ଅନୋମମାନୀତି – ମାନେନ ମତ୍ତୋ ପରିପୁଣ୍ଣମାନୀ।

ସୟମେୱ ସାମଂ ମନସାଭିସିତ୍ତୋତି। ସୟମେୱ ଅତ୍ତାନଂ ଚିତ୍ତେନ ଅଭିସିଞ୍ଚତି ‘‘ଅହମସ୍ମି କୁସଲୋ ପଣ୍ଡିତୋ ପଞ୍ଞୱା ବୁଦ୍ଧିମା ଞାଣୀ ୱିଭାୱୀ ମେଧାୱୀ’’ତି – ସୟମେୱ ସାମଂ ମନସାଭିସିତ୍ତୋ।

ଦିଟ୍ଠୀ ହି ସା ତସ୍ସ ତଥା ସମତ୍ତାତି। ତସ୍ସ ସା ଦିଟ୍ଠି ତଥା ସମତ୍ତା ସମାଦିନ୍ନା ଗହିତା ପରାମଟ୍ଠା ଅଭିନିୱିଟ୍ଠା ଅଜ୍ଝୋସିତା ଅଧିମୁତ୍ତାତି – ଦିଟ୍ଠୀ ହି ସା ତସ୍ସ

ତଥା ସମତ୍ତା।

ତେନାହ ଭଗଵା –

‘‘ଅତିସାରଦିଟ୍ଠିଯା ସୋ ସମତ୍ତୋ, ମାନେନ ମତ୍ତୋ ପରିପୁଣ୍ଣମାନୀ;

ସଯମେଵ ସାମଂ ମନସାଭିସିତ୍ତୋ, ଦିଟ୍ଠୀ ହି ସା ତସ୍ସ ତଥା ସମତ୍ତା’’ତି।

୧୨୫।

ପରସ୍ସଚେ ହି ଵଚସା ନିହୀନୋ, ତୁମୋ ସହା ହୋତି ନିହୀନପଞ୍ଞୋ;

ଅଥଚେ ସଯଂ ଵେଦଗୂ ହୋତି ଧୀରୋ, ନ କୋଚି ବାଲୋ ସମଣେସୁ ଅତ୍ଥି।

ପରସ୍ସଚେ ହି ଵଚସା ନିହୀନୋତି ପରସ୍ସ ଚେ ଵାଚାଯ ଵଚନେନ ନିନ୍ଦିତକାରଣା ଗରହିତକାରଣା ଉପଵଦିତକାରଣା ପରୋ ବାଲୋ ହୋତି ହୀନୋ ନିହୀନୋ ଓମକୋ ଲାମକୋ ଛତୁକ୍କୋ ପରିତ୍ତୋତି – ପରସ୍ସ ଚେ ହି ଵଚସା ନିହୀନୋ। ତୁମୋ ସହା ହୋତି ନିହୀନପଞ୍ଞୋତି। ସୋପି ତେନେଵ ସହା ହୋତି ହୀନପଞ୍ଞୋ ନିହୀନପଞ୍ଞୋ ଓମକପଞ୍ଞୋ ଲାମକପଞ୍ଞୋ ଛତୁକ୍କପଞ୍ଞୋ ପରିତ୍ତପଞ୍ଞୋତି – ତୁମୋ ସହା ହୋତି ନିହୀନପଞ୍ଞୋ।

ଅଥ ଚେ ସଯଂ ଵେଦଗୂ ହୋତି ଧୀରୋତି ଅଥ ଚେ ସଯଂ ଵେଦଗୂ ହୋତି ଧୀରୋ ପଣ୍ଡିତୋ ପଞ୍ଞଵା ବୁଦ୍ଧିମା ଞାଣୀ ଵିଭାଵୀ ମେଧାଵୀତି – ଅଥ ଚେ ସଯଂ ଵେଦଗୂ ହୋତି ଧୀରୋ।

ନ କୋଚି ବାଲୋ ସମଣେସୁ ଅତ୍ଥୀତି। ସମଣେସୁ ନ କୋଚି ବାଲୋ ହୀନୋ ନିହୀନୋ ଓମକୋ ଲାମକୋ ଛତୁକ୍କୋ ପରିତ୍ତୋ ଅତ୍ଥି, ସବ୍ବେଵ ସେଟ୍ଠପଞ୍ଞା [ଅଗ୍ଗପଞ୍ଞା ସେଟ୍ଠପଞ୍ଞା (ସ୍ଯା।)] ଵିସିଟ୍ଠପଞ୍ଞା ପାମୋକ୍ଖପଞ୍ଞା ଉତ୍ତମପଞ୍ଞା ପଵରପଞ୍ଞାତି – ନ କୋଚି ବାଲୋ ସମଣେସୁ ଅତ୍ଥି।

ତେନାହ ଭଗଵା –

‘‘ପରସ୍ସ ଚେ ହି ଵଚସା ନିହୀନୋ, ତୁମୋ ସହା ହୋତି ନିହୀନପଞ୍ଞୋ;

ଅଥ ଚେ ସଯଂ ଵେଦଗୂ ହୋତି ଧୀରୋ, ନ କୋଚି ବାଲୋ ସମଣେସୁ ଅତ୍ଥୀ’’ତି।

୧୨୬।

ଅଞ୍ଞଂଇତୋ ଯାଭିଵଦନ୍ତି ଧମ୍ମଂ, ଅପରଦ୍ଧା ସୁଦ୍ଧିମକେଵଲୀ ତେ;

ଏଵମ୍ପି ତିତ୍ଥ୍ଯା ପୁଥୁସୋ ଵଦନ୍ତି, ସନ୍ଦିଟ୍ଠିରାଗେନ ହି ତେଭିରତ୍ତା।

ଅଞ୍ଞଂ ଇତୋ ଯାଭିଵଦନ୍ତି ଧମ୍ମଂ, ଅପରଦ୍ଧା ସୁଦ୍ଧିମକେଵଲୀ ତେତି। ଇତୋ ଅଞ୍ଞଂ ଧମ୍ମଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ପଟିପଦଂ ମଗ୍ଗଂ ଯେ ଅଭିଵଦନ୍ତି, ତେ ସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗଂ ଵିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗଂ ପରିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗଂ ଵୋଦାତମଗ୍ଗଂ ପରିଯୋଦାତମଗ୍ଗଂ ଵିରଦ୍ଧା ଅପରଦ୍ଧା ଖଲିତା ଗଲିତା ଅଞ୍ଞାଯ ଅପରଦ୍ଧା ଅକେଵଲୀ ତେ, ଅସମତ୍ତା ତେ, ଅପରିପୁଣ୍ଣା ତେ, ହୀନା ନିହୀନା ଓମକା ଲାମକା ଛତୁକ୍କା ପରିତ୍ତାତି – ଅଞ୍ଞଂ ଇତୋ ଯାଭିଵଦନ୍ତି ଧମ୍ମଂ, ଅପରଦ୍ଧା ସୁଦ୍ଧିମକେଵଲୀ ତେ।

ଏଵମ୍ପି ତିତ୍ଥ୍ଯା ପୁଥୁସୋ ଵଦନ୍ତୀତି। ତିତ୍ଥଂ ଵୁଚ୍ଚତି ଦିଟ୍ଠିଗତଂ। ତିତ୍ଥିଯା ଵୁଚ୍ଚନ୍ତି ଦିଟ୍ଠିଗତିକା। ପୁଥୁଦିଟ୍ଠିଯା ପୁଥୁଦିଟ୍ଠିଗତାନି ଵଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପଯନ୍ତି ଵୋହରନ୍ତୀତି – ଏଵମ୍ପି ତିତ୍ଥ୍ଯା ପୁଥୁସୋ ଵଦନ୍ତି।

ସନ୍ଦିଟ୍ଠିରାଗେନ ହି ତେଭିରତ୍ତାତି। ସକାୟ ଦିଟ୍ଠିୟା ଦିଟ୍ଠିରାଗେନ ରତ୍ତା ଅଭିରତ୍ତାତି – ସନ୍ଦିଟ୍ଠିରାଗେନ ହି ତେଭିରତ୍ତା।

ତେନାହ ଭଗଵା –

‘‘ଅଞ୍ଞଂ ଇତୋ ୟାଭିଵଦନ୍ତି ଧମ୍ମଂ, ଅପରଦ୍ଧା ସୁଦ୍ଧିମକେଵଲୀ ତେ;

ଏଵମ୍ପି ତିତ୍ଥ୍ୟା ପୁଥୁସୋ ଵଦନ୍ତି, ସନ୍ଦିଟ୍ଠିରାଗେନ ହି ତେଭିରତ୍ତା’’ତି।

୧୨୭।

ଇଧେଵ ସୁଦ୍ଧିଂ ଇତି ଵାଦୟନ୍ତି, ନାଞ୍ଞେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଵିସୁଦ୍ଧିମାହୁ;

ଏଵମ୍ପି ତିତ୍ଥ୍ୟା ପୁଥୁସୋ ନିଵିଟ୍ଠା, ସକାୟନେ ତତ୍ଥ ଦଳ୍ହଂ ଵଦାନା।

ଇଧେଵ ସୁଦ୍ଧିଂ ଇତି ଵାଦୟନ୍ତୀତି। ଇଧ ସୁଦ୍ଧିଂ ଵିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ, ମୁତ୍ତିଂ ଵିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ଵଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପୟନ୍ତି ଵୋହରନ୍ତି। ‘‘ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ, ଇଦମେଵ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି ଇଧ ସୁଦ୍ଧିଂ ଵିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ, ମୁତ୍ତିଂ ଵିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ଵଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପୟନ୍ତି ଵୋହରନ୍ତି। ‘‘ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ…ପେ… ନେଵ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେଵ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି ଇଧ ସୁଦ୍ଧିଂ ଵିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ ମୁତ୍ତିଂ ଵିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ଵଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପୟନ୍ତି ଵୋହରନ୍ତୀତି – ଇଧେଵ ସୁଦ୍ଧିଂ ଇତି ଵାଦୟନ୍ତି।

ନାଞ୍ଞେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଵିସୁଦ୍ଧିମାହୁତି। ଅତ୍ତନୋ ସତ୍ଥାରଂ ଧମ୍ମକ୍ଖାନଂ ଗଣଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ପଟିପଦଂ ମଗ୍ଗଂ ଠପେତ୍ୱା ସବ୍ବେ ପରଵାଦେ ଖିପନ୍ତି ଉକ୍ଖିପନ୍ତି ପରିକ୍ଖିପନ୍ତି। ‘‘ସୋ ସତ୍ଥା ନ ସବ୍ବଞ୍ଞୂ, ଧମ୍ମୋ ନ ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ, ଗଣୋ ନ ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ, ଦିଟ୍ଠି ନ ଭଦ୍ଦିକା, ପଟିପଦା ନ ସୁପଞ୍ଞତ୍ତା, ମଗ୍ଗୋ ନ ନିୟ୍ୟାନିକୋ, ନତ୍ଥେତ୍ଥ ସୁଦ୍ଧି ଵା ଵିସୁଦ୍ଧି ଵା ପରିସୁଦ୍ଧି ଵା, ମୁତ୍ତି ଵା ଵିମୁତ୍ତି ଵା ପରିମୁତ୍ତି ଵା, ନତ୍ଥେତ୍ଥ ସୁଜ୍ଝନ୍ତି ଵା ଵିସୁଜ୍ଝନ୍ତି ଵା ପରିସୁଜ୍ଝନ୍ତି ଵା, ମୁଚ୍ଚନ୍ତି ଵା ଵିମୁଚ୍ଚନ୍ତି ଵା ପରିମୁଚ୍ଚନ୍ତି ଵା ହୀନା ନିହୀନା ଓମକା ଲାମକା ଛତୁକ୍କା ପରିତ୍ତା’’ତି, ଏଵମାହଂସୁ ଏଵଂ କଥେନ୍ତି ଏଵଂ ଭଣନ୍ତି ଏଵଂ ଦୀପୟନ୍ତି ଏଵଂ ଵୋହରନ୍ତୀତି – ନାଞ୍ଞେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଵିସୁଦ୍ଧିମାହୁ।

ଏଵମ୍ପି ତିତ୍ଥ୍ୟା ପୁଥୁସୋ ନିଵିଟ୍ଠାତି। ତିତ୍ଥଂ ଵୁଚ୍ଚତି ଦିଟ୍ଠିଗତଂ। ତିତ୍ଥିୟା ଵୁଚ୍ଚନ୍ତି ଦିଟ୍ଠିଗତିକା। ପୁଥୁଦିଟ୍ଠିୟା [ପୁଥୁତିତ୍ଥିୟା (ସୀ। କ।) ପୁରିମଗାଥାୟ ପାଠଭେଦୋ ନତ୍ଥି] ପୁଥୁଦିଟ୍ଠିଗତେସୁ ନିଵିଟ୍ଠା ପତିଟ୍ଠିତା ଅଲ୍ଲୀନା ଉପଗତା ଅଜ୍ଝୋସିତା ଅଧିମୁତ୍ତାତି – ଏଵମ୍ପି ତିତ୍ଥ୍ୟା ପୁଥୁସୋ ନିଵିଟ୍ଠା।

ସକାୟନେ ତତ୍ଥ ଦଳ୍ହଂ ଵଦାନାତି। ଧମ୍ମୋ ସକାୟନଂ, ଦିଟ୍ଠି ସକାୟନଂ, ପଟିପଦା ସକାୟନଂ, ମଗ୍ଗୋ ସକାୟନଂ, ସକାୟନେ ଦଳ୍ହଵାଦା ଥିରଵାଦା ବଲିକଵାଦା ଅଵଟ୍ଠିତଵାଦାତି – ସକାୟନେ ତତ୍ଥ ଦଳ୍ହଂ ଵଦାନା।

ତେନାହ ଭଗଵା –

‘‘ଇଧେଵ ସୁଦ୍ଧିଂ ଇତି ଵାଦୟନ୍ତି, ନାଞ୍ଞେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଵିସୁଦ୍ଧିମାହୁ;

ଏଵମ୍ପି ତିତ୍ଥ୍ୟା ପୁଥୁସୋ ନିଵିଟ୍ଠା, ସକାୟନେ ତତ୍ଥ ଦଳ୍ହଂ ଵଦାନା’’ତି।

୧୨୮।

ସକାୟନେ ଵାପି ଦଳ୍ହଂ ଵଦାନୋ, କମେତ୍ଥ[କଂ ତତ୍ଥ (ସୀ। କ।)]ବାଲୋତି ପରଂ ଦହେୟ୍ୟ;

ସୟଂଵ[ସୟମେଵ (ସ୍ୟା।)]ସୋ ମେଧଗମାଵହେୟ୍ୟ, ପରଂ ଵଦଂ ବାଲମସୁଦ୍ଧିଧମ୍ମଂ।

ସକାୟନେଵାପି ଦଳ୍ହଂ ଵଦାନୋତି। ଧମ୍ମୋ ସକାୟନଂ, ଦିଟ୍ଠି ସକାୟନଂ, ପଟିପଦା ସକାୟନଂ, ମଗ୍ଗୋ ସକାୟନଂ, ସକାୟନେ ଦଳ୍ହଵାଦୋ ଥିରଵାଦୋ ବଲିକଵାଦୋ ଅଵଟ୍ଠିତଵାଦୋତି – ସକାୟନେ ଵାପି ଦଳ୍ହଂ ଵଦାନୋ।

କମେହ୍ବାଲୋତି ପରଂ ଦହେଯ୍ୟାତି। ଏହ୍ଥାତି ସକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ସକାଯ ଖନ୍ତିଯା ସକାଯ ରୁଚିଯା ସକାଯ ଲଦ୍ଧିଯା ପରଂ ବାଲତୋ ହୀନତୋ ନିହୀନତୋ ଓମକତୋ ଲାମକତୋ ଛତୁକ୍କତୋ ପରିତ୍ତତୋ କଂ ଦହେଯ୍ୟ କଂ ପସ୍ସେଯ୍ୟ କଂ ଦକ୍ଖେଯ୍ୟ କଂ ଓଲୋକେଯ୍ୟ କଂ ନିଜ୍ଝାଯେଯ୍ୟ କଂ ଉପପରିକ୍ଖେଯ୍ୟାତି – କମେହ୍ବ ବାଲୋତି ପରଂ ଦହେଯ୍ୟ।

ସଯଂଓ୍ବସୋ ମେଧଗମାଓ୍ବହେଯ୍ୟ, ପରଂ ଓ୍ବଦଂ ବାଲମସୁଦ୍ଧିଧମ୍ମନ୍ତି। ପରୋ ବାଲୋ ହୀନୋ ନିହୀନୋ ଓମକୋ ଲାମକୋ ଛତୁକ୍କୋ ପରିତ୍ତୋ ଅସୁଦ୍ଧିଧମ୍ମୋ ଅଓ୍ବିସୁଦ୍ଧିଧମ୍ମୋ ଅପରିସୁଦ୍ଧିଧମ୍ମୋ ଅଓ୍ବୋଦାତଧମ୍ମୋତି – ଏଓ୍ବଂ ଓ୍ବଦନ୍ତୋ ଏଓ୍ବଂ କଥେନ୍ତୋ ଏଓ୍ବଂ ଭଣନ୍ତୋ ଏଓ୍ବଂ ଦୀପଯନ୍ତୋ ଏଓ୍ବଂ ଓ୍ବୋହରନ୍ତୋ ସଯମେଓ୍ବ କଲହଂ ଭଣ୍ଡନଂ ଓ୍ବିଗ୍ଗହଂ ଓ୍ବିଓ୍ବାଦଂ ମେଧଗଂ ଆଓ୍ବହେଯ୍ୟ ସମାଓ୍ବହେଯ୍ୟ ଆହରେଯ୍ୟ ସମାହରେଯ୍ୟ ଆକଡ୍ଢେଯ୍ୟ ସମାକଡ୍ଢେଯ୍ୟ ଗଣ୍ହେଯ୍ୟ ପରାମସେଯ୍ୟ ଅଭିନିଓ୍ବିସେଯ୍ୟାତି – ସଯଂଓ୍ବ ସୋ ମେଧଗମାଓ୍ବହେଯ୍ୟ ପରଂ ଓ୍ବଦଂ ବାଲମସୁଦ୍ଧିଧମ୍ମଂ।

ତେନାହ ଭଗଓ୍ବା –

''ସକାଯନେ ଓ୍ବାପି ଦଳ୍ହଂ ଓ୍ବଦାନୋ, କମେହ୍ବ ବାଲୋତି ପରଂ ଦହେଯ୍ୟ;

ସଯଂଓ୍ବ ସୋ ମେଧଗମାଓ୍ବହେଯ୍ୟ, ପରଂ ଓ୍ବଦଂ ବାଲମସୁଦ୍ଧିଧମ୍ମ''ନ୍ତି।

୧୨୯।

ଓ୍ବିନିଚ୍ଛଯେ ଠତ୍ବା ସଯଂ ପମାଯ, ଉଦ୍ଧଂସ[ଉଦ୍ଧଂ ସୋ (ସ୍ୟା।)]ଲୋକସ୍ମିଂ ଓ୍ବିଓ୍ବାଦମେତି;

ହିତ୍ବାନ ସବ୍ବାନି ଓ୍ବିନିଚ୍ଛଯାନି, ନ ମେଧଗଂ କୁବ୍ବତି ଜନ୍ତୁ ଲୋକେ।

ଓ୍ବିନିଚ୍ଛଯେଠତ୍ବା ସଯଂ ପମାଯାତି। ଓ୍ବିନିଚ୍ଛଯା ଓ୍ବୁଚ୍ଚନ୍ତି ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତାନି। ଓ୍ବିନିଚ୍ଛଯଦିଟ୍ଠିଯା ଠତ୍ବା ପତିଟ୍ଠହିତ୍ବା ଗଣ୍ହିତ୍ବା ପରାମସିତ୍ବା ଅଭିନିଓ୍ବିସିତ୍ବା ଓ୍ବିନିଚ୍ଛଯେ ଠତ୍ବା। ସଯଂ ପମାଯାତି ସଯଂ ପମାଯ ପମିନିତ୍ବା। ''ଅଯଂ ସତ୍ଥା ସବ୍ବଞ୍ଞୂ''ତି ସଯଂ ପମାଯ ପମିନିତ୍ବା, ''ଅଯଂ ଧମ୍ମୋ ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ… ଅଯଂ ଗଣୋ ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ… ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠି ଭଦ୍ଦିକା… ଅଯଂ ପଟିପଦା ସୁପଞ୍ଞତ୍ତା… ଅଯଂ ମଗ୍ଗୋ ନିଯ୍ୟାନିକୋ''ତି ସଯଂ ପମାଯ ପମିନିତ୍ବାତି – ଓ୍ବିନିଚ୍ଛଯେ ଠତ୍ବା ସଯଂ ପମାଯ।

ଉଦ୍ଧଂସ ଲୋକସ୍ମିଂ ଓ୍ବିଓ୍ବାଦମେତୀତି। ଉଦ୍ଧଂସୋ ଓ୍ବୁଚ୍ଚତି ଅନାଗତଂ। ଅତ୍ତନୋ ଓ୍ବାଦଂ ଉଦ୍ଧଂ ଠପେତ୍ବା ସଯମେଓ୍ବ କଲହଂ ଭଣ୍ଡନଂ ଓ୍ବିଗ୍ଗହଂ ଓ୍ବିଓ୍ବାଦଂ ମେଧଗଂ ଏତି ଉପେତି ଉପଗଚ୍ଛତି ଗଣ୍ହାତି ପରାମସତି ଅଭିନିଓ୍ବିସତୀତି। ଏଓ୍ବମ୍ପି ଉଦ୍ଧଂସ ଲୋକସ୍ମିଂ ଓ୍ବିଓ୍ବାଦମେତି। ଅଥ ଓ୍ବା ଅଞ୍ଞେନ ଉଦ୍ଧଂ ଓ୍ବାଦେନ ସଦ୍ଧିଂ କଲହଂ କରୋତି ଭଣ୍ଡନଂ କରୋତି ଓ୍ବିଗ୍ଗହଂ କରୋତି ଓ୍ବିଓ୍ବାଦଂ କରୋତି ମେଧଗଂ କରୋତି – ''ନ ତ୍ୱଂ ଇମଂ ଧମ୍ମଓ୍ବିନଯଂ ଆଜାନାସି…ପେ… ନିବ୍ବେଠେହି ଓ୍ବା ସଚେ ପହୋସୀ''ତି। ଏଓ୍ବମ୍ପି ଉଦ୍ଧଂସ ଲୋକସ୍ମିଂ ଓ୍ବିଓ୍ବାଦମେତି।

ହିତ୍ବାନସବ୍ବାନି ଓ୍ବିନିଚ୍ଛଯାନୀତି। ଓ୍ବିନିଚ୍ଛଯା ଓ୍ବୁଚ୍ଚନ୍ତି ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତାନି। ଦିଟ୍ଠିଓ୍ବିନିଚ୍ଛଯା ସବ୍ବେ ଓ୍ବିନିଚ୍ଛଯେ [ସବ୍ବା ଓ୍ବିନିଚ୍ଛିତଦିଟ୍ଠିଯୋ (ସ୍ୟା।), ସବ୍ବା ଓ୍ବିନିଚ୍ଛଯଦିଟ୍ଠିଯୋ (କ।)] ହିତ୍ବା ଚଜିତ୍ବା ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ବା ଜହିତ୍ବା ପଜହିତ୍ବା ଓ୍ବିନୋଦେତ୍ବା ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରିତ୍ବା ଅନଭାଓ୍ବଂ ଗମେତ୍ବାତି – ହିତ୍ବାନ ସବ୍ବାନି ଓ୍ବିନିଚ୍ଛଯାନି।

ନ ମେଧଗଂ କୁବ୍ବତି ଜନ୍ତୁ ଲୋକେତି। ନ କଲହଂ କରୋତି, ନ ଭଣ୍ଡନଂ କରୋତି, ନ ଓ୍ବିଗ୍ଗହଂ କରୋତି, ନ ଓ୍ବିଓ୍ବାଦଂ କରୋତି, ନ ମେଧଗଂ କରୋତି। ଓ୍ବୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗଓ୍ବତା – ''ଏଓ୍ବଂ ଓ୍ବିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ ଖୋ, ଅଗ୍ଗିଓ୍ବେସ୍ସନ, ଭିକ୍ଖୁ ନ କେନଚି ସଂଓ୍ବଦତି, ନ କେନଚି ଓ୍ବିଓ୍ବଦତି, ଯଞ୍ଚ ଲୋକେ ଓ୍ବୁତ୍ତଂ ତେନ ଚ ଓ୍ବୋହରତି ଅପରାମସ''ନ୍ତି। ଜନ୍ତୂତି ସତ୍ତୋ ନରୋ ମାନଓ୍ବୋ ପୋସୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଜୀଓ୍ବୋ ଜାଗୁ ଜନ୍ତୁ ଇନ୍ଦଗୁ ମନୁଜୋ। ଲୋକେତି ଅପାଯଲୋକେ… ପେ… ଆଯତନଲୋକେତି – ନ ମେଧଗଂ କୁବ୍ବତି ଜନ୍ତୁ ଲୋକେତି।

ତେନାହ ଭଗଓ୍ବା –

''ଓ୍ବିନିଚ୍ଛଯେ ଠତ୍ବା ସଯଂ ପମାଯ, ଉଦ୍ଧଂସ ଲୋକସ୍ମିଂ ଓ୍ବିଓ୍ବାଦମେତି;

ହିତ୍ୱାନ ସବ୍ବାନି ଵିନିଚ୍ଛୟାନି, ନ ମେଧଗଂ କୁବ୍ବତି ଜନ୍ତୁ ଲୋକେ’’ତି।

ଚୂଳଵିୟୂହସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସୋ ଦ୍ୱାଦସମୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୧୩। ମହାୱିୟୂହସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସୋ

ଅଥ ମହାୱିୟୂହସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସଂ ୱକ୍ଖତି –

୧୩୦।

ଯେକେଚିମେ ଦିଟ୍ଠିପରିବ୍ବସାନା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚନ୍ତି ଚ ୱାଦୟନ୍ତି[ସଚ୍ଚନ୍ତି ପୱାଦୟନ୍ତି (ସ୍ଯା।)];

ସବ୍ବେୱ ତେ ନିନ୍ଦମନ୍ୱାନୟନ୍ତି, ଅଥୋ ପସଂସମ୍ପି ଲଭନ୍ତି ତତ୍ଥ।

ଯେ କେଚିମେ ଦିଟ୍ଠିପରିବ୍ବସାନାତି। ଯେ କେଚୀତି ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ସବ୍ବଥା ସବ୍ବଂ ଅସେସଂ ନିସ୍ସେସଂ ପରିୟାଦିୟନୱଚନମେତଂ – ଯେ କେଚୀତି। ଦିଟ୍ଠିପରିବ୍ବସାନାତି। ସନ୍ତେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଦିଟ୍ଠିଗତିକା; ତେ ଦ୍ୱାସଟ୍ଠିୟା ଦିଟ୍ଠିଗତାନଂ ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରଂ ଦିଟ୍ଠିଗତଂ ଗହେତ୍ୱା ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ପରାମସିତ୍ୱା ଅଭିନିୱିସିତ୍ୱା ସକାଯ ସକାଯ ଦିଟ୍ଠିୟା ୱସନ୍ତି ସଂୱସନ୍ତି ଆୱସନ୍ତି ପରିୱସନ୍ତି। ଯଥା ଅଗାରିକା ୱା ଘରେସୁ ୱସନ୍ତି, ସାପତ୍ତିକା ୱା ଆପତ୍ତୀସୁ ୱସନ୍ତି, ସକିଲେସା ୱା କିଲେସେସୁ ୱସନ୍ତି; ଏୱମେୱ ସନ୍ତେକେ…ପେ… ପରିୱସନ୍ତୀତି – ଯେ କେଚିମେ ଦିଟ୍ଠିପରିବ୍ବସାନା।

ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚନ୍ତି ଚ ୱାଦୟନ୍ତୀତି। ''ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ''ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପୟନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତି। ''ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ…ପେ… ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ''ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପୟନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତୀତି – ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚନ୍ତି ଚ ୱାଦୟନ୍ତି।

ସବ୍ବେୱ ତେ ନିନ୍ଦମନ୍ୱାନୟନ୍ତୀତି। ସବ୍ବେୱ ତେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ନିନ୍ଦମେୱ ଅନ୍ୱେନ୍ତି, ଗରହମେୱ ଅନ୍ୱେନ୍ତି, ଅକିତ୍ତିମେୱ ଅନ୍ୱେନ୍ତି; ସବ୍ବେ ନିନ୍ଦିତାଯେୱ ହୋନ୍ତି, ଗରହିତାଯେୱ ହୋନ୍ତି, ଅକିତ୍ତିତାଯେୱ ହୋନ୍ତୀତି – ସବ୍ବେୱ ତେ ନିନ୍ଦମନ୍ୱାନୟନ୍ତି।

ଅଥୋ ପସଂସମ୍ପି ଲଭନ୍ତି ତତ୍ଥାତି। ତତ୍ଥ ସକାଯ ଦିଟ୍ଠିୟା ସକାଯ ଖନ୍ତିୟା ସକାଯ ରୁଚିୟା ସକାଯ ଲଦ୍ଧିୟା ପସଂସଂ ଥୋମନଂ କିତ୍ତିଂ ୱଣ୍ଣହାରିକଂ ଲଭନ୍ତି ପଟିଲଭନ୍ତି ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତି ୱିନ୍ଦନ୍ତୀତି – ଅଥୋ ପସଂସମ୍ପି ଲଭନ୍ତି ତତ୍ଥ।

ତେନାହ ସୋ ନିମ୍ମିତୋ –

''ଯେ କେଚିମେ ଦିଟ୍ଠିପରିବ୍ବସାନା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚନ୍ତି ଚ ୱାଦୟନ୍ତି;

ସବ୍ବେୱ ତେ ନିନ୍ଦମନ୍ୱାନୟନ୍ତି, ଅଥୋ ପସଂସମ୍ପି ଲଭନ୍ତି ତତ୍ଥା''ତି।

୧୩୧।

ଅପ୍ପଞ୍ହି ଏତଂ ନ ଅଲଂ ସମାଯ, ଦୁୱେ ୱିୱାଦସ୍ସ ଫଲାନି ବ୍ରୂମି;

ଏତମ୍ପି ଦିସ୍ୱା ନ ୱିୱାଦୟେଥ, ଖେମାଭିପସ୍ସଂ ଅୱିୱାଦଭୂମିଂ।

ଅପ୍ପଞ୍ହି ଏତଂ ନ ଅଲଂ ସମାୟାତି। ଅପ୍ପଞ୍ହି ଏତନ୍ତି ଅପ୍ପକଂ ଏତଂ, ଓମକଂ ଏତଂ, ଥୋକକଂ ଏତଂ, ଲାମକଂ ଏତଂ, ଛତୁକ୍କଂ ଏତଂ, ପରିତ୍ତକଂ ଏତନ୍ତି – ଅପ୍ପଞ୍ହି ଏତଂ। ନ ଅଲଂ ସମାୟାତି ନାଲଂ ରାଗସ୍ସ ସମାଯ, ଦୋସସ୍ସ ସମାଯ, ମୋହସ୍ସ ସମାଯ , କୋଧସ୍ସ… ଉପନାହସ୍ସ… ମକ୍ଖସ୍ସ… ପଳାସସ୍ସ… ଇସ୍ସାଯ… ମଚ୍ଛରିୟସ୍ସ… ମାୟାଯ… ସାଠେୟ୍ୟସ୍ସ… ଥମ୍ଭସ୍ସ… ସାରମ୍ଭସ୍ସ… ମାନସ୍ସ… ଅତିମାନସ୍ସ… ମଦସ୍ସ… ପମାଦସ୍ସ… ସବ୍ବକିଲେସାନଂ… ସବ୍ବଦୁଚ୍ଚରିତାନଂ… ସବ୍ବଦରଥାନଂ … ସବ୍ବପରିଳାହାନଂ… ସବ୍ବସନ୍ତାପାନଂ… ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରାନଂ ସମାଯ ଉପସମାଯ ୱୂପସମାଯ ନିବ୍ବାନାଯ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାଯ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧିୟାତି – ଅପ୍ପଞ୍ହି ଏତଂ ନ ଅଲଂ ସମାଯ।

ଦୁଟ୍ଠେ ୱିୱାଦସ୍ସ ଫଲାନି ବ୍ରୂମୀତି। ଦିଟ୍ଠିକଲହସ୍ସ ଦିଟ୍ଠିଭଣ୍ଡନସ୍ସ ଦିଟ୍ଠିୱିଗ୍ଗହସ୍ସ ଦିଟ୍ଠିୱିୱାଦସ୍ସ ଦିଟ୍ଠିମେଧଗସ୍ସ ଦ୍ୱେ ଫଲାନି ହୋନ୍ତି – ଜଯପରାଜଯୋ ହୋତି, ଲାଭାଲାଭୋ ହୋତି, ଯସାଯସୋ ହୋତି, ନିନ୍ଦାପସଂସୋ ହୋତି, ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ ହୋତି, ସୋମନସ୍ସଦୋମନସ୍ସଂ ହୋତି, ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠଂ ହୋତି, ଅନୁନଯପଟିଘଂ ହୋତି, ଉଗ୍ଘାତିନିଗ୍ଘାତି ହୋତି, ଅନୁରୋଧୱିରୋଧୋ ହୋତି। ଅଥ ୱା ତଂ କମ୍ମଂ ନିରଯସଂୱତ୍ତନିକଂ, ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିସଂୱତ୍ତନିକଂ, ପେତ୍ତିୱିସଯସଂୱତ୍ତନିକନ୍ତି ବ୍ରୂମି ଆଚିକ୍ଖାମି ଦେସେମି ପଞ୍ଞପେମି ପଟ୍ଠପେମି ୱିୱରାମି ୱିଭଜାମି ଉତ୍ତାନୀକରୋମି ପକାସେମୀତି – ଦୁଟ୍ଠେ ୱିୱାଦସ୍ସ ଫଲାନି ବ୍ରୂମି।

ଏତମ୍ପି ଦିସ୍ୱା ନ ୱିୱାଦଯେଥାତି। ଏତମ୍ପି ଦିସ୍ୱାତି ଏତଂ ଆଦୀନୱଂ ଦିସ୍ୱା ପସ୍ସିତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା ଦିଟ୍ଠିକଲହେସୁ ଦିଟ୍ଠିଭଣ୍ଡନେସୁ ଦିଟ୍ଠିୱିଗ୍ଗହେସୁ ଦିଟ୍ଠିୱିୱାଦେସୁ ଦିଟ୍ଠିମେଧଗେସୂତି – ଏତମ୍ପି ଦିସ୍ୱା। ନ ୱିୱାଦଯେଥାତି ନ କଲହଂ କରେଯ୍ଯ, ନ ଭଣ୍ଡନଂ କରେଯ୍ଯ, ନ ୱିଗ୍ଗହଂ କରେଯ୍ଯ, ନ ୱିୱାଦଂ କରେଯ୍ଯ, ନ ମେଧଗଂ କରେଯ୍ଯ, କଲହଂ ଭଣ୍ଡନଂ ୱିଗ୍ଗହଂ ୱିୱାଦଂ ମେଧଗଂ ପଜହେଯ୍ଯ ୱିନୋଦେଯ୍ଯ ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରେଯ୍ଯ ଅନଭାୱଂ ଗମେଯ୍ଯ, କଲହା ଭଣ୍ଡନା ୱିଗ୍ଗହା ୱିୱାଦା ମେଧଗା ଆରତୋ ଅସ୍ସ ୱିରତୋ ପଟିୱିରତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିଯାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରେଯ୍ଯାତି – ଏତମ୍ପି ଦିସ୍ୱା ନ ୱିୱାଦଯେଥ।

ଖେମାଭିପସ୍ସଂଅୱିୱାଦଭୂମିନ୍ତି। ଅୱିୱାଦଭୂମିଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅମତଂ ନିବ୍ବାନଂ। ଯୋ ସୋ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରସମଥୋ ସବ୍ବୂପଧିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ତଣ୍ହକ୍ଖଯୋ ୱିରାଗୋ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ। ଏତଂ ଅୱିୱାଦଭୂମିଂ ଖେମତୋ ତାଣତୋ ଲେଣତୋ ସରଣତୋ ଅଭଯତୋ ଅଚ୍ଚୁତତୋ ଅମତତୋ ନିବ୍ବାନତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଦକ୍ଖନ୍ତୋ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ନିଜ୍ଝାଯନ୍ତୋ ଉପପରିକ୍ଖନ୍ତୋତି – ଖେମାଭିପସ୍ସଂ ଅୱିୱାଦଭୂମିଂ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ଅପ୍ପଞ୍ହି ଏତଂ ନ ଅଲଂ ସମାଯ, ଦୁଟ୍ଠେ ୱିୱାଦସ୍ସ ଫଲାନି ବ୍ରୂମି;

ଏତମ୍ପି ଦିସ୍ୱା ନ ୱିୱାଦଯେଥ, ଖେମାଭିପସ୍ସଂ ଅୱିୱାଦଭୂମି''ନ୍ତି।

୧୩୨।

ଯା କାଚିମା ସମ୍ମୁତିଯୋ ପୁଥୁଜ୍ଜା, ସବ୍ବାୱ ଏତା ନ ଉପେତି ୱିଦ୍ୱା;

ଅନୂପଯୋ ସୋ ଉପଯଂ କିମେଯ୍ଯ, ଦିଟ୍ଠେ ସୁତେ ଖନ୍ତିମକୁବ୍ବମାନୋ।

ଯାକାଚିମା ସମ୍ମୁତିଯୋ ପୁଥୁଜ୍ଜାତି। ଯା କାଚୀତି ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ସବ୍ବଥା ସବ୍ବଂ ଅସେସଂ ନିସ୍ସେସଂ ପରିଯାଦିଯନୱଚନମେତଂ – ଯା କାଚୀତି। ସମ୍ମୁତିଯୋତି। ସମ୍ମୁତିଯୋ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତାନି ଦିଟ୍ଠିସମ୍ମୁତିଯୋ। ପୁଥୁଜ୍ଜାତି ପୁଥୁଜ୍ଜନେହି ଜନିତା ସମ୍ମୁତିଯୋତି ପୁଥୁଜ୍ଜା, ପୁଥୁ ନାନାଜନେହି ଜନିତା ୱା ସମ୍ମୁତିଯୋତି ପୁଥୁଜ୍ଜାତି – ଯା କାଚିମା ସମ୍ମୁତିଯୋ ପୁଥୁଜ୍ଜା।

ସବ୍ବାୱ ଏତା ନ ଉପେତି ୱିଦ୍ୱାତି। ୱିଦ୍ୱା ୱିଜ୍ଜାଗତୋ ଞାଣୀ ୱିଭାୱୀ ମେଧାୱୀ। ସବ୍ବାୱ ଏତା ଦିଟ୍ଠିସମ୍ମୁତିଯୋ ନେତି ନ ଉପେତି ନ ଉପଗଚ୍ଛତି ନ ଗଣ୍ହାତି ନ ପରାମସତି ନାଭିନିୱିସତୀତି – ସବ୍ବାୱ ଏତା ନ ଉପେତି ୱିଦ୍ୱା।

ଅନୂପଯୋ ସୋ ଉପଯଂ କିମେଯ୍ଯାତି। ଉପଯୋତି ଦ୍ୱେ ଉପଯା – ତଣ୍ହୂପଯୋ ଚ ଦିଟ୍ଠୂପଯୋ ଚ…ପେ… ଅଯଂ ତଣ୍ହୂପଯୋ…ପେ… ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠୂପଯୋ। ତସ୍ସ ତଣ୍ହୂପଯୋ ପହୀନୋ, ଦିଟ୍ଠୂପଯୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠୋ; ତଣ୍ହୂପଯସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା, ଦିଟ୍ଠୂପଯସ୍ସ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠତ୍ତା ଅନୂପଯୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ କିଂ ରୂପଂ ଉପେଯ୍ଯ ଉପଗଚ୍ଛେଯ୍ଯ ଗଣ୍ହେଯ୍ଯ ପରାମସେଯ୍ଯ ଅଭିନିୱିସେଯ୍ଯ ଅତ୍ତା ମେତି। କିଂ ୱେଦନଂ… କିଂ ସଞ୍ଞଂ… କିଂ ସଙ୍ଖାରେ… କିଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ… କିଂ ଗତିଂ… କିଂ ଉପପତ୍ତିଂ… କିଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ… କିଂ ଭୱଂ … କିଂ ସଂସାରଂ… କିଂ ୱଟ୍ଟଂ ଉପେଯ୍ଯ ଉପଗଚ୍ଛେଯ୍ଯ ଗଣ୍ହେଯ୍ଯ ପରାମସେଯ୍ଯ ଅଭିନିୱେସେଯ୍ଯାତି – ଅନୂପଯୋ ସୋ ଉପଯଂ କିମେଯ୍ଯ।

ଦିଟ୍ଠେ ସୁତେ ଖନ୍ତିମକୁବ୍ବମାନୋତି। ଦିଟ୍ଠେ ୱା ଦିଟ୍ଠସୁଦ୍ଧିଯା ୱା ସୁତେ ୱା ସୁତସୁଦ୍ଧିଯା ୱା ମୁତେ ୱା ମୁତସୁଦ୍ଧିଯା ୱା ଖନ୍ତିଂ ଅକୁବ୍ବମାନୋ ଛନ୍ଦଂ ଅକୁବ୍ବମାନୋ ପେମଂ ଅକୁବ୍ବମାନୋ ରାଗଂ ଅକୁବ୍ବମାନୋ ଅଜନଯମାନୋ ଅସଞ୍ଜନଯମାନୋ ଅନିବ୍ବତ୍ତଯମାନୋ ଅନଭିନିବ୍ବତ୍ତଯମାନୋତି – ଦିଟ୍ଠେ

ସୁତେ ଖନ୍ତିମକୁବ୍ବମାନୋ।

ତେନାହ ଭଗଵା –

‘‘ଯା କାଚିମା ସମ୍ମୁତିଯୋ ପୁଥୁଜ୍ଜା, ସବ୍ବାଵ ଏତା ନ ଉପେତି ଵିଦ୍ଵା;

ଅନୂପଯୋ ସୋ ଉପଯଂ କିମେଯ୍ଯ, ଦିଟ୍ଠେ ସୁତେ ଖନ୍ତିମକୁବ୍ବମାନୋ’’ତି।

୧୩୩।

ସୀଲୁତ୍ତମା ସଞ୍ଞମେନାହୁ ସୁଦ୍ଧିଂ, ଵତଂ ସମାଦାଯ ଉପଟ୍ଠିତାସେ;

ଇଧେଵ ସିକ୍ଖେମ ଅଥସ୍ସ ସୁଦ୍ଧିଂ, ଭଵୂପନୀତା କୁସଲାଵଦାନା।

ସୀଲୁତ୍ତମା ସଞ୍ଞମେନାହୁ ସୁଦ୍ଧିନ୍ତି। ସନ୍ତେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ସୀଲୁତ୍ତମଵାଦା; ତେ ସୀଲମତ୍ତେନ ସଞ୍ଞମମତ୍ତେନ ସଂଵରମତ୍ତେନ ଅଵୀତିକ୍କମମତ୍ତେନ ସୁଦ୍ଧିଂ ଵିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିଵିସୁଦ୍ଧିଂ, ମୁତ୍ତିଂ ଵିମୁତ୍ତିଂ ପରିଵିମୁତ୍ତିଂ ଆହୁ [ଆହଂସୁ (ସୀ। କ।)] ଵଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପଯନ୍ତି ଵୋହରନ୍ତି।

ସମଣମୁଣ୍ଡିକାପୁତ୍ତୋ ଏଵମାହ – ‘‘ଚତୂହି ଖୋ ଅହଂ, ଗହପତି, ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତଂ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲଂ ପଞ୍ଞପେମି ସମ୍ପନ୍ନକୁସଲଂ ପରମକୁସଲଂ ଉତ୍ତମପତ୍ତିପତ୍ତଂ ସମଣଂ ଅଯୋଜ୍ଝଂ। କତମେହି ଚତୂହି? ଇଧ, ଗହପତି, ନ କାଯେନ ପାପକମ୍ମଂ କରୋତି, ନ ପାପିକଂ [ପାପକଂ (ସୀ।)] ଵାଚଂ ଭାସତି, ନ ପାପକଂ ସଙ୍କପ୍ପଂ ସଙ୍କପ୍ପେତି, ନ ପାପକଂ ଆଜୀଵଂ ଆଜୀଵତି। ଇମେହି ଖୋ ଅହଂ, ଗହପତି , ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତଂ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲଂ ପଞ୍ଞପେମି ସମ୍ପନ୍ନକୁସଲଂ ପରମକୁସଲଂ ଉତ୍ତମପତ୍ତିପତ୍ତଂ ସମଣଂ ଅଯୋଜ୍ଝଂ; ଏଵମେଵ ସନ୍ତେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ସୀଲୁତ୍ତମଵାଦା; ତେ ସୀଲମତ୍ତେନ ସଞ୍ଞମମତ୍ତେନ ସଂଵରମତ୍ତେନ ଅଵୀତିକ୍କମମତ୍ତେନ ସୁଦ୍ଧିଂ ଵିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ, ମୁତ୍ତିଂ ଵିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ଆହୁ ଵଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପଯନ୍ତି ଵୋହରନ୍ତୀ’’ତି – ସୀଲୁତ୍ତମା ସଞ୍ଞମେନାହୁ ସୁଦ୍ଧିଂ।

ଵତଂ ସମାଦାଯ ଉପଟ୍ଠିତାସେତି। ଵତନ୍ତି ହତ୍ଥିଵତଂ ଵା ଅସ୍ସଵତଂ ଵା ଗୋଵତଂ ଵା କୁକ୍କୁରଵତଂ ଵା କାକଵତଂ ଵା ଵାସୁଦେଵଵତଂ ଵା ବଲଦେଵଵତଂ ଵା ପୁଣ୍ଣଭଦ୍ଦଵତଂ ଵା ମଣିଭଦ୍ଦଵତଂ ଵା ଅଗ୍ଗିଵତଂ ଵା ନାଗଵତଂ ଵା ସୁପଣ୍ଣଵତଂ ଵା ଯକ୍ଖଵତଂ ଵା ଅସୁରଵତଂ ଵା ଗନ୍ଧବ୍ବଵତଂ ଵା ମହାରାଜଵତଂ ଵା ଚନ୍ଦଵତଂ ଵା ସୂରିଯଵତଂ ଵା ଇନ୍ଦଵତଂ ଵା ବ୍ରହ୍ମଵତଂ ଵା ଦେଵଵତଂ ଵା ଦିସାଵତଂ ଵା ଆଦାଯ ସମାଦାଯ ଆଦିଯିତ୍ଵା ସମାଦିଯିତ୍ଵା ଗଣ୍ହିତ୍ଵା ପରାମସିତ୍ଵା ଅଭିନିଵିସିତ୍ଵା ଉପଟ୍ଠିତା ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତା ଅଲ୍ଲୀନା ଉପଗତା ଅଜ୍ଝୋସିତା ଅଧିମୁତ୍ତାତି – ଵତଂ ସମାଦାଯ ଉପଟ୍ଠିତାସେ।

ଇଧେଵ ସିକ୍ଖେମ ଅଥସ୍ସ ସୁଦ୍ଧିନ୍ତି। ଇଧାତି ସକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ସକାଯ ଖନ୍ତିଯା ସକାଯ ରୁଚିଯା ସକାଯ ଲଦ୍ଧିଯା। ସିକ୍ଖେମାତି ସିକ୍ଖେମ ଆଚରେମ ସମାଚରେମ ସମାଦାଯ ଵତ୍ତେମାତି – ଇଧେଵ ସିକ୍ଖେମ। ଅଥସ୍ସ ସୁଦ୍ଧିନ୍ତି ଅଥସ୍ସ ସୁଦ୍ଧିଂ ଵିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ, ମୁତ୍ତିଂ ଵିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିନ୍ତି – ଇଧେଵ ସିକ୍ଖେମ ଅଥସ୍ସ ସୁଦ୍ଧିଂ।

ଭଵୂପନୀତାକୁସଲାଵଦାନାତି। ଭଵୂପନୀତାତି ଭଵୂପନୀତା ଭଵୂପଗତା ଭଵଜ୍ଝୋସିତା ଭଵାଧିମୁତ୍ତାତି – ଭଵୂପନୀତା । କୁସଲାଵଦାନାତି କୁସଲଵାଦା ପଣ୍ଡିତଵାଦା ଥିରଵାଦା ଞାଯଵାଦା ହେତୁଵାଦା ଲକ୍ଖଣଵାଦା କାରଣଵାଦା ଠାନଵାଦା ସକାଯ ଲଦ୍ଧିଯାତି – ଭଵୂପନୀତା କୁସଲାଵଦାନା।

ତେନାହ ଭଗଵା –

‘‘ସୀଲୁତ୍ତମା ସଞ୍ଞମେନାହୁ ସୁଦ୍ଧିଂ, ଵତଂ ସମାଦାଯ ଉପଟ୍ଠିତାସେ;

ଇଧେଵ ସିକ୍ଖେମ ଅଥସ୍ସ ସୁଦ୍ଧିଂ, ଭଵୂପନୀତା କୁସଲାଵଦାନା’’ତି।

୧୩୪।

ସଚେ ଚୁତୋ ସୀଲଵତତୋ ହୋତି, ପଵେଧତୀ[ସ ଵେଧତୀ (ସୀ ସ୍ଯା।)]କମ୍ମଵିରାଧଯିତ୍ଵା;

ପଜପ୍ପତୀ[ସ ଜପ୍ପତୀ (ସୀ। ସ୍ଯା।)]ପତ୍ଥଯତୀ ଚ ସୁଦ୍ଧିଂ, ସତ୍ଥାଓ ହୀନୋ ପଓସଂ ଘରମ୍ହା।

ସଚେ ଚୁତୋ ସୀଲଓତତୋ ହୋତୀତି। ଦ୍ୱୀହି କାରଣେହି ସୀଲଓତତୋ ଚଓତି – ପରଓିଚ୍ଛିନ୍ଦନାଯ ୱା ଚଓତି, ଅନଭିସମ୍ଭୁଣନ୍ତୋ ୱା ଚଓତି। କଥଂ ପରଓିଚ୍ଛିନ୍ଦନାଯ ଚଓତି? ପରୋ ଓିଚ୍ଛିନ୍ଦତି ସୋ ସତ୍ଥା ନ ସବ୍ବଞ୍ଞୂ, ଧମ୍ମୋ ନ ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ, ଗଣୋ ନ ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ, ଦିଟ୍ଠି ନ ଭଦ୍ଦିକା, ପଟିପଦା ନ ସୁପଞ୍ଞତ୍ତା, ମଗ୍ଗୋ ନ ନିଯ୍ଯାନିକୋ, ନତ୍ଥେତ୍ଥ ସୁଦ୍ଧି ୱା ଓିସୁଦ୍ଧି ୱା ପରିସୁଦ୍ଧି ୱା, ମୁତ୍ତି ୱା ଓିମୁତ୍ତି ୱା ପରିମୁତ୍ତି ୱା, ନତ୍ଥେତ୍ଥ ସୁଜ୍ଝନ୍ତି ୱା ଓିସୁଜ୍ଝନ୍ତି ୱା ପରିସୁଜ୍ଝନ୍ତି ୱା, ମୁଚ୍ଚନ୍ତି ୱା ଓିମୁଚ୍ଚନ୍ତି ୱା, ପରିମୁଚ୍ଚନ୍ତି ୱା, ହୀନା ନିହୀନା ଓମକା ଲାମକା ଛତୁକ୍କା ପରିତ୍ତାତି। ଏୱଂ ପରୋ ଓିଚ୍ଛିନ୍ଦତି। ଏୱଂ ଓିଚ୍ଛିନ୍ଦିଯମାନୋ ସତ୍ଥାରା ଚଓତି, ଧମ୍ମକ୍ଖାନା ଚଓତି, ଗଣା ଚଓତି, ଦିଟ୍ଠିଯା ଚଓତି, ପଟିପଦାଯ ଚଓତି, ମଗ୍ଗତୋ ଚଓତି। ଏୱଂ ପରିଓିଚ୍ଛିନ୍ଦନାଯ ଚଓତି। କଥଂ ଅନଭିସମ୍ଭୁଣନ୍ତୋ ଚଓତି? ସୀଲଂ ଅନଭିସମ୍ଭୁଣନ୍ତୋ ସୀଲତୋ ଚଓତି, ଓତଂ ଅନଭିସମ୍ଭୁଣନ୍ତୋ ଓତତୋ ଚଓତି, ସୀଲବ୍ବତଂ ଅନଭିସମ୍ଭୁଣନ୍ତୋ ସୀଲବ୍ବତତୋ ଚଓତି। ଏୱଂ ଅନଭିସମ୍ଭୁଣନ୍ତୋ ଚଓତୀତି – ସଚେ ଚୁତୋ ସୀଲଓତତୋ ହୋତି।

ପଓେଧତି କମ୍ମଓିରାଧଯିତ୍ୱାତି। ପଓେଧତୀତି ସୀଲଂ ୱା ଓତଂ ୱା ସୀଲବ୍ବତଂ ୱା ''ଓିରଦ୍ଧଂ ମଯା, ଅପରଦ୍ଧଂ ମଯା, ଖଲିତଂ ମଯା, ଗଲିତଂ ମଯା, ଅଞ୍ଞାଯ ଅପରଦ୍ଧୋ ଅହ''ନ୍ତି ୱେଧତି ପଓେଧତି ସମ୍ପଓେଧତୀତି – ପଓେଧତି। କମ୍ମଓିରାଧଯିତ୍ୱାତି ପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରଂ ୱା ଅପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରଂ ୱା ଆନେଞ୍ଜାଭିସଙ୍ଖାରଂ ୱା ''ଓିରଦ୍ଧଂ ମଯା, ଅପରଦ୍ଧଂ ମଯା, ଖଲିତଂ ମଯା, ଗଲିତଂ ମଯା, ଅଞ୍ଞାଯ ଅପରଦ୍ଧୋ ଅହ''ନ୍ତି ୱେଧତି ପଓେଧତି ସମ୍ପଓେଧତୀତି – ପଓେଧତି କମ୍ମଓିରାଧଯିତ୍ୱା।

ପଜପ୍ପତୀ ପତ୍ଥଯତୀ ଚ ସୁଦ୍ଧିନ୍ତି। ପଜପ୍ପତୀତି ସୀଲଂ ୱା ଜପ୍ପତି, ଓତଂ ୱା ଜପ୍ପତି, ସୀଲବ୍ବତଂ ୱା ଜପ୍ପତି ପଜପ୍ପତି ଅଭିଜପ୍ପତୀତି – ପଜପ୍ପତି। ପତ୍ଥଯତୀ ଚ ସୁଦ୍ଧିନ୍ତି ସୀଲସୁଦ୍ଧିଂ ୱା ପତ୍ଥେତି, ଓତସୁଦ୍ଧିଂ ୱା ପତ୍ଥେତି, ସୀଲବ୍ବତସୁଦ୍ଧିଂ ୱା ପତ୍ଥେତି ପିହେତି ଅଭିଜପ୍ପତୀତି – ପଜପ୍ପତୀ ପତ୍ଥଯତୀ ଚ ସୁଦ୍ଧିଂ।

ସତ୍ଥାଓ ହୀନୋ ପଓସଂ ଘରମ୍ହାତି। ଯଥା ପୁରିସୋ ଘରତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ସତ୍ଥେନ ପଓସଂ ଓସନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଓହୀନୋ, ତଂ ୱା ସତ୍ଥଂ ଅନୁବନ୍ଧତି ସକଂ ୱା ଘରଂ ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛତି; ଏୱମେୱ ସୋ ଦିଟ୍ଠିଗତିକୋ ତଂ ୱା ସତ୍ଥାରଂ ଗଣ୍ହାତି ଅଞ୍ଞଂ ୱା ସତ୍ଥାରଂ ଗଣ୍ହାତି, ତଂ ୱା ଧମ୍ମକ୍ଖାନଂ ଗଣ୍ହାତି ଅଞ୍ଞଂ ୱା ଧମ୍ମକ୍ଖାନଂ ଗଣ୍ହାତି, ତଂ ୱା ଗଣଂ ଗଣ୍ହାତି ଅଞ୍ଞଂ ୱା ଗଣଂ ଗଣ୍ହାତି, ତଂ ୱା ଦିଟ୍ଠିଂ ଗଣ୍ହାତି ଅଞ୍ଞଂ ୱା ଦିଟ୍ଠିଂ ଗଣ୍ହାତି, ତଂ ୱା ପଟିପଦଂ ଗଣ୍ହାତି ଅଞ୍ଞଂ ୱା ପଟିପଦଂ ଗଣ୍ହାତି, ତଂ ୱା ମଗ୍ଗଂ ଗଣ୍ହାତି ଅଞ୍ଞଂ ୱା ମଗ୍ଗଂ ଗଣ୍ହାତି ପରାମସତି ଅଭିନିଓିସତୀତି – ସତ୍ଥାଓ ହୀନୋ ପଓସଂ ଘରମ୍ହା।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ସଚେ ଚୁତୋ ସୀଲଓତତୋ ହୋତି, ପଓେଧତୀ କମ୍ମଓିରାଧଯିତ୍ୱା;

ପଜପ୍ପତୀ ପତ୍ଥଯତୀ ଚ ସୁଦ୍ଧିଂ, ସତ୍ଥାଓ ହୀନୋ ପଓସଂ ଘରମ୍ହା''ତି।

୧୩୫।

ସୀଲବ୍ବତଂୱାପି ପହାଯ ସବ୍ବଂ, କମ୍ମଞ୍ଚ ସାଓଜ୍ଜନଓଜ୍ଜମେତଂ;

ସୁଦ୍ଧିଂ ଅସୁଦ୍ଧିନ୍ତି ଅପତ୍ଥଯାନୋ, ଓିରତୋ ଚରେ ସନ୍ତିମନୁଗ୍ଗହାଯ।

ସୀଲବ୍ବତଂୱାପି ପହାଯ ସବ୍ବନ୍ତି। ସବ୍ବା ସୀଲସୁଦ୍ଧିଯୋ ପହାଯ ପଜହିତ୍ୱା ଓିନୋଦେତ୍ୱା ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରିତ୍ୱା ଅନଭାୱଂ ଗମେତ୍ୱା, ସବ୍ବା ଓତସୁଦ୍ଧିଯୋ ପହାଯ ପଜହିତ୍ୱା ଓିନୋଦେତ୍ୱା ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରିତ୍ୱା ଅନଭାୱଂ ଗମେତ୍ୱା, ସବ୍ବା ସୀଲବ୍ବତସୁଦ୍ଧିଯୋ ପହାଯ ପଜହିତ୍ୱା ଓିନୋଦେତ୍ୱା ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରିତ୍ୱା ଅନଭାୱଂ ଗମେତ୍ୱାତି – ସୀଲବ୍ବତଂ ୱାପି ପହାଯ ସବ୍ବଂ।

କମ୍ମଞ୍ଚ ସାଓଜ୍ଜନଓଜ୍ଜମେତନ୍ତି। ସାଓଜ୍ଜକମ୍ମଂ ୱୁଚ୍ଚତି – କଣ୍ହଂ କଣ୍ହଓିପାକଂ। ଅନଓଜ୍ଜକମ୍ମଂ ୱୁଚ୍ଚତି – ସୁକ୍କଂ ସୁକ୍କଓିପାକଂ। ସାଓଜ୍ଜଞ୍ଚ କମ୍ମଂ ଅନଓଜ୍ଜଞ୍ଚ କମ୍ମଂ ପହାଯ ପଜହିତ୍ୱା ଓିନୋଦେତ୍ୱା ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରିତ୍ୱା ଅନଭାୱଂ ଗମେତ୍ୱାତି – କମ୍ମଞ୍ଚ ସାଓଜ୍ଜନଓଜ୍ଜମେତଂ।

ସୁଦ୍ଧିଂ ଅସୁଦ୍ଧିନ୍ତି ଅପତ୍ଥଯାନୋତି। ଅସୁଦ୍ଧିନ୍ତି ଅସୁଦ୍ଧିଂ ପତ୍ଥେନ୍ତି, ଅକୁସଲେ ଧମ୍ମେ ପତ୍ଥେନ୍ତି। ସୁଦ୍ଧିନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ ପତ୍ଥେନ୍ତି, ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣେ ପତ୍ଥେନ୍ତି; ଅସୁଦ୍ଧିଂ

ପଝେନ୍ତି, ଅକୁସଲେ ଧମ୍ମେ ପଝେନ୍ତି, ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣେ ପଝେନ୍ତି; ସୁଦ୍ଧିଂ ପଝେନ୍ତି, ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତାନି ପଝେନ୍ତି, ଅସୁଦ୍ଧିଂ ପଝେନ୍ତି, ଅକୁସଲେ ଧମ୍ମେ ପଝେନ୍ତି, ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣେ ପଝେନ୍ତି, ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତାନି ପଝେନ୍ତି; ସୁଦ୍ଧିଂ ପଝେନ୍ତି, ତେଧାତୁକେ କୁସଲେ ଧମ୍ମେ ପଝେନ୍ତି, ଅସୁଦ୍ଧିଂ ପଝେନ୍ତି, ଅକୁସଲେ ଧମ୍ମେ ପଝେନ୍ତି, ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣେ ପଝେନ୍ତି, ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତାନି ପଝେନ୍ତି, ତେଧାତୁକେ କୁସଲେ ଧମ୍ମେ ପଝେନ୍ତି; ସୁଦ୍ଧିଂ ପଝେନ୍ତି, ପୁଥୁଜ୍ଜନକଲ୍ୟାଣକା [କଲ୍ୟାଣପୁଥୁଜ୍ଜନା (ସ୍ୟା।) ଏୱମୀଦିସେସୁ ଠାନେସୁ] ନିୟାମାୱକ୍କନ୍ତିଂ [ନିୟାମାୱଓକ୍କନ୍ତିଂ (କ।)] ପଝେନ୍ତି। ସେକ୍ଖା ଅଗ୍ଗଧମ୍ମଂ ଅରହତ୍ତଂ ପଝେନ୍ତି। ଅରହତ୍ତେ ପତ୍ତେ ଅରହା ନେୱ ଅକୁସଲେ ଧମ୍ମେ ପଝେତି, ନପି ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣେ ପଝେତି, ନପି ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତାନି ପଝେତି, ନପି ତେଧାତୁକେ କୁସଲେ ଧମ୍ମେ ପଝେତି, ନପି ନିୟାମାୱକ୍କନ୍ତିଂ ପଝେତି, ନପି ଅଗ୍ଗଧମ୍ମଂ ଅରହତ୍ତଂ ପଝେତି। ପଝନା ସମତିକ୍କନ୍ତୋ ଅରହା ୱୁଦ୍ଧିପାରିହାନିୱୀତିୱତ୍ତୋ [ୱୁଦ୍ଧିପାରିହାନିଂ ୱୀତିୱତ୍ତୋ (ସୀ।)]। ସୋ ୱୁଟ୍ଠୱାସୋ ଚିଣ୍ଣଚରଣୋ…ପେ… ଜାତିଜରାମରଣସଂସାରୋ ନତ୍ଥି ତସ୍ସ ପୁନବ୍ଭୱୋତି – ସୁଦ୍ଧିଂ ଅସୁଦ୍ଧିନ୍ତି ଅପଝୟାନୋ।

ୱିରତୋଚରେ ସନ୍ତିମନୁଗ୍ଗହାୟାତି। ୱିରତୋତି ସୁଦ୍ଧିଅସୁଦ୍ଧିୟା ଆରତୋ ଅସ୍ସ ୱିରତୋ ପଟିୱିରତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ, ୱିମରିୟାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରତୀତି – ୱିରତୋ। ଚରେତି ଚରେୟ୍ୟ ୱିଚରେୟ୍ୟ ୱିହରେୟ୍ୟ ଇରିୟେୟ୍ୟ ୱତ୍ତେୟ୍ୟ ପାଲେୟ୍ୟ ୟପେୟ୍ୟ ୟାପେୟ୍ୟାତି – ୱିରତୋ ଚରେ। ସନ୍ତିମନୁଗ୍ଗହାୟାତି ସନ୍ତିୟୋ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତାନି ଦିଟ୍ଠିସନ୍ତିୟୋ ଅଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଅପରାମସନ୍ତୋ ଅନଭିନିୱିସନ୍ତୋତି – ୱିରତୋ ଚରେ ସନ୍ତିମନୁଗ୍ଗହାୟ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ସୀଲବ୍ବତଂ ୱାପି ପହାୟ ସବ୍ବଂ, କମ୍ମଞ୍ଚ ସାୱଜ୍ଜନୱଜ୍ଜମେତଂ;

ସୁଦ୍ଧିଂ ଅସୁଦ୍ଧିନ୍ତି ଅପଝୟାନୋ, ୱିରତୋ ଚରେ ସନ୍ତିମନୁଗ୍ଗହାୟା’’ତି।

୧୩୬।

ତମୂପନିସ୍ସାୟଜିଗୁଚ୍ଛିତଂ ୱା, ଅଥ ୱାପି ଦିଟ୍ଠଂ ୱ ସୁତଂ ମୁତଂ ୱା;

ଉଦ୍ଧଂସରା ସୁଦ୍ଧିମନୁତ୍ଥୁନନ୍ତି, ଅୱୀତତଣ୍ହାସେ ଭୱାଭୱେସୁ।

ତମୂପନିସ୍ସାୟ ଜିଗୁଚ୍ଛିତଂ ୱାତି। ସନ୍ତେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛୱାଦା ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛସାରା ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛନିସ୍ସିତା ଆନିସ୍ସିତା ଅଲ୍ଲୀନା ଉପଗତା ଅଜ୍ଝୋସିତା ଅଧିମୁତ୍ତାତି – ତମୂପନିସ୍ସାୟ ଜିଗୁଚ୍ଛିତଂ ୱା।

ଅଥ ୱାପି ଦିଟ୍ଠଂ ୱ ସୁତଂ ମୁତଂ ୱାତି। ଦିଟ୍ଠଂ ୱା ଦିଟ୍ଠସୁଦ୍ଧିଂ ୱା ସୁତଂ ୱା ସୁତସୁଦ୍ଧିଂ ୱା ମୁତଂ ୱା ମୁତସୁଦ୍ଧିଂ ୱା ନିସ୍ସାୟ ଉପନିସ୍ସାୟ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ପରାମସିତ୍ୱା ଅଭିନିୱିସିତ୍ୱାତି – ଅଥ ୱାପି ଦିଟ୍ଠଂ ୱ ସୁତଂ ମୁତଂ ୱା।

ଉଦ୍ଧଂସରା ସୁଦ୍ଧିମନୁତ୍ଥୁନନ୍ତୀତି। ସନ୍ତେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଉଦ୍ଧଂସରାୱାଦା। କତମେ ତେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଉଦ୍ଧଂସରାୱାଦା? ୟେ ତେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଅଚ୍ଚନ୍ତସୁଦ୍ଧିକା, ସଂସାରସୁଦ୍ଧିକା, ଅକିରିୟଦିଟ୍ଠିକା, ସସ୍ସତୱାଦା – ଇମେ ତେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଉଦ୍ଧଂସରାୱାଦା। ତେ ସଂସାରେ ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ, ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ଥୁନନ୍ତି ୱଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପୟନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତୀତି – ଉଦ୍ଧଂସରା ସୁଦ୍ଧିମନୁତ୍ଥୁନନ୍ତି।

ଅୱୀତତଣ୍ହାସେ ଭୱାଭୱେସୂତି। ତଣ୍ହାତି ରୂପତଣ୍ହା ସଦ୍ଦତଣ୍ହା ଗନ୍ଧତଣ୍ହା ରସତଣ୍ହା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବତଣ୍ହା ଧମ୍ମତଣ୍ହା। ଭୱାଭୱେସୂତି ଭୱାଭୱେ କମ୍ମଭୱେ ପୁନବ୍ଭୱେ କାମଭୱେ, କମ୍ମଭୱେ କାମଭୱେ ପୁନବ୍ଭୱେ ରୂପଭୱେ , କମ୍ମଭୱେ ରୂପଭୱେ ପୁନବ୍ଭୱେ ଅରୂପଭୱେ, କମ୍ମଭୱେ ଅରୂପଭୱେ ପୁନବ୍ଭୱେ ପୁନପ୍ପୁନବ୍ଭୱେ ପୁନପ୍ପୁନଗତିୟା ପୁନପ୍ପୁନଉପପତ୍ତିୟା ପୁନପ୍ପୁନପଟିସନ୍ଧିୟା ପୁନପ୍ପୁନଅତ୍ତଭାୱାଭିନିବ୍ବତ୍ତିୟା ଅୱୀତତଣ୍ହା ଅୱିଗତତଣ୍ହା ଅଚତ୍ତତଣ୍ହା ଅୱନ୍ତତଣ୍ହା ଅମୁତ୍ତତଣ୍ହା ଅପ୍ପହୀନତଣ୍ହା ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠତଣ୍ହାତି – ଅୱୀତତଣ୍ହାସେ ଭୱାଭୱେସୁ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ତମୂପନିସ୍ସାୟ ଜିଗୁଚ୍ଛିତଂ ୱା, ଅଥ ୱାପି ଦିଟ୍ଠଂ ୱ ସୁତଂ ମୁତଂ ୱା;

ଉଦ୍ଧଂସରା ସୁଦ୍ଧିମନୁତ୍ଥୁନନ୍ତି, ଅୱୀତତଣ୍ହାସେ ଭୱାଭୱେସୂ’’ତି।

୧୩୭।

ପତ୍ଥଯମାନସ୍ସ ହି ଜପ୍ପିତାନି, ପୱେଧିତଂ ୱାପି ପକପ୍ପିତେସୁ;

ଚୁତୂପପାତୋ ଇଧ ଯସ୍ସ ନତ୍ଥି, ସ କେନ ୱେଧେୟ୍ୟ କୁହିଂ ୱ ଜପ୍ପେ।

ପତ୍ଥଯମାନସ୍ସ ହି ଜପ୍ପିତାନୀତି। ପତ୍ଥନା ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ପତ୍ଥଯମାନସ୍ସାତି ପତ୍ଥଯମାନସ୍ସ ଇଚ୍ଛମାନସ୍ସ ସାଦିଯମାନସ୍ସ ପିହଯମାନସ୍ସ ଅଭିଜପ୍ପଯମାନସ୍ସାତି – ପତ୍ଥଯମାନସ୍ସ ହି। ଜପ୍ପିତାନୀତି। ଜପ୍ପନା ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲନ୍ତି – ପତ୍ଥଯମାନସ୍ସ ହି ଜପ୍ପିତାନି।

ପୱେଧିତଂ ୱାପି ପକପ୍ପିତେସୂତି। ପକପ୍ପନାତି ଦ୍ୱେ ପକପ୍ପନା – ତଣ୍ହାପକପ୍ପନା ଚ ଦିଟ୍ଠିପକପ୍ପନା ଚ…ପେ… ଅଯଂ ତଣ୍ହାପକପ୍ପନା…ପେ… ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠିପକପ୍ପନା। ପୱେଧିତଂ ୱାପି ପକପ୍ପିତେସୂତି। ପକପ୍ପିତଂ ୱତ୍ଥୁଂ ଅଚ୍ଛେଦସଙ୍କିନୋପି ୱେଧେନ୍ତି, ଅଚ୍ଛିଜ୍ଜନ୍ତେପି ୱେଧେନ୍ତି, ଅଚ୍ଛିନ୍ନେପି ୱେଧେନ୍ତି; ପକପ୍ପିତଂ ୱତ୍ଥୁଂ ୱିପରିଣାମସଙ୍କିନୋପି ୱେଧେନ୍ତି, ୱିପରିଣମନ୍ତେପି ୱେଧେନ୍ତି, ୱିପରିଣତେପି ୱେଧେନ୍ତି ପୱେଧେନ୍ତି ସମ୍ପୱେଧେନ୍ତୀତି – ପୱେଧିତଂ ୱାପି ପକପ୍ପିତେସୁ।

ଚୁତୂପପାତୋ ଇଧ ଯସ୍ସ ନତ୍ଥୀତି। ଯସ୍ସାତି ଅରହତୋ ଖୀଣାସୱସ୍ସ। ଯସ୍ସ ଗମନଂ ଆଗମନଂ ଗମନାଗମନଂ କାଲଂଗତି ଭୱାଭୱୋ ଚୁତି ଚ ଉପପତ୍ତି ଚ ନିବ୍ବତ୍ତି ଚ ଭେଦୋ ଚ ଜାତି ଚ ଜରାମରଣଞ୍ଚ ନତ୍ଥି ନ ସନ୍ତି ନ ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତି ନୁପଲବ୍ଭନ୍ତି, ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ୱୂପସନ୍ତା ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧା ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକା ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢାତି – ଚୁତୂପପାତୋ ଇଧ ଯସ୍ସ ନତ୍ଥି।

ସକେନ ୱେଧେୟ୍ୟ କୁହିଂ ୱ ଜପ୍ପେତି। ସୋ କେନ ରାଗେନ ୱେଧେୟ୍ୟ, କେନ ଦୋସେନ ୱେଧେୟ୍ୟ, କେନ ମୋହେନ ୱେଧେୟ୍ୟ, କେନ ମାନେନ ୱେଧେୟ୍ୟ, କାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ୱେଧେୟ୍ୟ, କେନ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେନ ୱେଧେୟ୍ୟ, କାଯ ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯ ୱେଧେୟ୍ୟ, କେହି ଅନୁସଯେହି ୱେଧେୟ୍ୟ – ରତ୍ତୋତି ୱା ଦୁଟ୍ଠୋତି ୱା ମୂଳ୍ହୋତି ୱା ୱିନିବଦ୍ଧୋତି ୱା ପରାମଟ୍ଠୋତି ୱା ୱିକ୍ଖେପଗତୋତି ୱା ଅନିଟ୍ଠଙ୍ଗତୋତି ୱା ଥାମଗତୋତି ୱା। ତେ ଅଭିସଙ୍ଖାରା ପହୀନା; ଅଭିସଙ୍ଖାରାନଂ ପହୀନତ୍ତା ଗତିଯା କେନ ୱେଧେୟ୍ୟ – ନେରଯିକୋତି ୱା ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିକୋତି ୱା ପେତ୍ତିୱିସଯିକୋତି ୱା ମନୁସ୍ସୋତି ୱା ଦେୱୋତି ୱା ରୂପୀତି ୱା ଅରୂପୀତି ୱା ସଞ୍ଞୀତି ୱା ଅସଞ୍ଞୀତି ୱା ନେୱସଞ୍ଞୀନାସଞ୍ଞୀତି ୱା, ସୋ ହେତୁ ନତ୍ଥି ପଚ୍ଚଯୋ ନତ୍ଥି କାରଣଂ ନତ୍ଥି ଯେନ ୱେଧେୟ୍ୟ ପୱେଧେୟ୍ୟ ସମ୍ପୱେଧେୟ୍ୟାତି – ସ କେନ ୱେଧେୟ୍ୟ। କୁହିଂୱ ଜପ୍ପେତି କୁହିଂ ୱା ଜପ୍ପେୟ୍ୟ କିମ୍ହି ଜପ୍ପେୟ୍ୟ, କତ୍ଥ ଜପ୍ପେୟ୍ୟ ପଜପ୍ପେୟ୍ୟ ଅଭିଜପ୍ପେୟ୍ୟାତି – ସ କେନ ୱେଧେୟ୍ୟ କୁହିଂ ୱ ଜପ୍ପେ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ପତ୍ଥଯମାନସ୍ସ ହି ଜପ୍ପିତାନି, ପୱେଧିତଂ ୱାପି ପକପ୍ପିତେସୁ;

ଚୁତୂପପାତୋ ଇଧ ଯସ୍ସ ନତ୍ଥି, ସ କେନ ୱେଧେୟ୍ୟ କୁହିଂ ୱ ଜପ୍ପେ’’ତି।

୧୩୮।

ଯମାହୁ ଧମ୍ମଂ ପରମନ୍ତି ଏକେ, ତମେୱ ହୀନନ୍ତି ପନାହୁ ଅଞ୍ଞେ;

ସଚ୍ଚୋ ନୁ ୱାଦୋ କତମୋ ଇମେସଂ, ସବ୍ବେୱ ହୀମେ କୁସଲାୱଦାନା।

ଯମାହୁ ଧମ୍ମଂ ପରମନ୍ତି ଏକେତି। ଯଂ ଧମ୍ମଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ପଟିପଦଂ ମଗ୍ଗଂ ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ‘‘ଇଦଂ ପରମଂ ଅଗ୍ଗଂ ସେଟ୍ଠଂ ୱିସିଟ୍ଠଂ ପାମୋକ୍ଖଂ ଉତ୍ତମଂ ପୱର’’ନ୍ତି , ଏୱମାହଂସୁ ଏୱଂ କଥେନ୍ତି ଏୱଂ ଭଣନ୍ତି ଏୱଂ ଦୀପଯନ୍ତି ଏୱଂ ୱୋହରନ୍ତୀତି – ଯମାହୁ ଧମ୍ମଂ ପରମନ୍ତି ଏକେ।

ତମେୱ ହୀନନ୍ତି ପନାହୁ ଅଞ୍ଞେତି ତମେୱ ଧମ୍ମଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ପଟିପଦଂ ମଗ୍ଗଂ ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ‘‘ହୀନଂ ଏତଂ, ନିହୀନଂ ଏତଂ, ଓମକଂ ଏତଂ, ଲାମକଂ ଏତଂ, ଛତୁକ୍କଂ ଏତଂ, ପରିତ୍ତକଂ ଏତ’’ନ୍ତି, ଏୱମାହଂସୁ ଏୱଂ କଥେନ୍ତି ଏୱଂ ଭଣନ୍ତି ଏୱଂ ଦୀପଯନ୍ତି ଏୱଂ ୱୋହରନ୍ତୀତି – ତମେୱ ହୀନନ୍ତି ପନାହୁ ଅଞ୍ଞେ।

ସଚ୍ଚୋନୁ ୱାଦୋ କତମୋ ଇମେସନ୍ତି। ଇମେସଂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ୱାଦୋ କତମୋ ସଚ୍ଚୋ ତଚ୍ଛୋ ତଥୋ ଭୂତୋ ଯାଥାୱୋ ଅୱିପରୀତୋତି – ସଚ୍ଚୋ ନୁ ୱାଦୋ କତମୋ ଇମେସଂ।

ସବ୍ବେୱ ହୀମେ କୁସଲାୱଦାନାତି। ସବ୍ବେୱିମେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା କୁସଲୱାଦା ପଣ୍ଡିତୱାଦା ଥିରୱାଦା ଞାଯୱାଦା ହେତୁୱାଦା ଲକ୍ଖଣୱାଦା କାରଣୱାଦା ଠାନୱାଦା ସକାଯ ଲଦ୍ଧିଯାତି – ସବ୍ବେୱ ହୀମେ କୁସଲାୱଦାନା।

ତେନାହ ସୋ ନିମ୍ମିତୋ –

‘‘ଯମାହୁ ଧମ୍ମଂ ପରମନ୍ତି ଏକେ, ତମେୱ ହୀନନ୍ତି ପନାହୁ ଅଞ୍ଞେ;

ସଚ୍ଚୋ ନୁ ୱାଦୋ କତମୋ ଇମେସଂ, ସବ୍ବେୱ ହୀମେ କୁସଲାୱଦାନା’’ତି।

୧୩୯।

ସକଞ୍ହି ଧମ୍ମଂ ପରିପୁଣ୍ଣମାହୁ, ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ପନ ହୀନମାହୁ;

ଏୱମ୍ପି ୱିଗ୍ଗଯ୍ହ ୱିୱାଦଯନ୍ତି, ସକଂ ସକଂ ସମ୍ମୁତିମାହୁ ସଚ୍ଚଂ।

ସକଞ୍ହି ଧମ୍ମଂ ପରିପୁଣ୍ଣମାହୂତି ସକଂ ଧମ୍ମଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ପଟିପଦଂ ମଗ୍ଗଂ ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ‘‘ଇଦଂ ସମତ୍ତଂ ପରିପୁଣ୍ଣଂ ଅନୋମ’’ନ୍ତି, ଏୱମାହଂସୁ… ପେ… ଏୱଂ ୱୋହରନ୍ତୀତି – ସକଞ୍ହି ଧମ୍ମଂ ପରିପୁଣ୍ଣମାହୁ।

ଅଞ୍ଞସ୍ସଧମ୍ମଂ ପନ ହୀନମାହୂତି। ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ପଟିପଦଂ ମଗ୍ଗଂ ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ‘‘ହୀନଂ ଏତଂ, ନିହୀନଂ ଏତଂ, ଓମକଂ ଏତଂ, ଲାମକଂ ଏତଂ, ଛତୁକ୍କଂ ଏତଂ, ପରିତ୍ତକଂ ଏତ’’ନ୍ତି, ଏୱମାହଂସୁ ଏୱଂ କଥେନ୍ତି ଏୱଂ ଭଣନ୍ତି ଏୱଂ ଦୀପଯନ୍ତି ଏୱଂ ୱୋହରନ୍ତୀତି – ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ପନ ହୀନମାହୁ।

ଏୱମ୍ପି ୱିଗ୍ଗଯ୍ହ ୱିୱାଦଯନ୍ତୀତି ଏୱଂ ଗହେତ୍ୱା ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ପରାମସିତ୍ୱା ଅଭିନିୱିସିତ୍ୱା ୱିୱାଦଯନ୍ତି, କଲହଂ କରୋନ୍ତି, ଭଣ୍ଡନଂ କରୋନ୍ତି, ୱିଗ୍ଗହଂ କରୋନ୍ତି, ୱିୱାଦଂ କରୋନ୍ତି, ମେଧଗଂ କରୋନ୍ତି – ‘‘ନ ତ୍ୱଂ ଇମଂ ଧମ୍ମୱିନଯଂ ଆଜାନାସି…ପେ… ନିବ୍ବେଠେହି ୱା ସଚେ ପହୋସୀ’’ତି – ଏୱମ୍ପି ୱିଗ୍ଗଯ୍ହ ୱିୱାଦଯନ୍ତି।

ସକଂ ସକଂ ସମ୍ମୁତିମାହୁ ସଚ୍ଚନ୍ତି। ‘‘ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି – ସକଂ ସକଂ ସମ୍ମୁତିମାହୁ ସଚ୍ଚଂ। ‘‘ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ …ପେ… ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି – ସକଂ ସକଂ ସମ୍ମୁତିମାହୁ ସଚ୍ଚଂ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ସକଞ୍ହି ଧମ୍ମଂ ପରିପୁଣ୍ଣମାହୁ, ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ପନ ହୀନମାହୁ;

ଏୱମ୍ପି ୱିଗ୍ଗଯ୍ହ ୱିୱାଦଯନ୍ତି, ସକଂ ସକଂ ସମ୍ମୁତିମାହୁ ସଚ୍ଚ’’ନ୍ତି।

୧୪୦।

ପରସ୍ସଚେ ୱମ୍ଭଯିତେନ ହୀନୋ, ନ କୋଚି ଧମ୍ମେସୁ ୱିସେସି ଅସ୍ସ;

ପୁଥୂ ହି ଅଞ୍ଞସ୍ସ ୱଦନ୍ତି ଧମ୍ମଂ, ନିହୀନତୋ ସମ୍ହି ଦଳ୍ହଂ ୱଦାନା।

ପରସ୍ସଚେ ୱମ୍ଭଯିତେନ ହୀନୋତି ପରସ୍ସ ଚେ ୱମ୍ଭଯିତକାରଣା ନିନ୍ଦିତକାରଣା ଗରହିତକାରଣା ଉପୱଦିତକାରଣା ପରୋ ବାଲୋ ହୋତି ହୀନୋ ନିହୀନୋ ଓମକୋ ଲାମକୋ ଛତୁକ୍କୋ ପରିତ୍ତୋତି – ପରସ୍ସ ଚେ ୱମ୍ଭଯିତେନ ହୀନୋ।

ନ କୋଚି ଧମ୍ମେସୁ ୱିସେସି ଅସ୍ସାତି। ଧମ୍ମେସୁ ନ କୋଚି ଅଗ୍ଗୋ ସେଟ୍ଠୋ ୱିସିଟ୍ଠୋ ପାମୋକ୍ଖୋ ଉତ୍ତମୋ ପୱରୋ ଅସ୍ସାତି – ନ କୋଚି ଧମ୍ମେସୁ ୱିସେସି ଅସ୍ସ।

ପୁଥୂହି ଅଞ୍ଞସ୍ସ ୱଦନ୍ତି ଧମ୍ମଂ, ନିହୀନତୋତି। ବହୁକାପି ବହୂନଂ ଧମ୍ମଂ ୱଦନ୍ତି ଉପୱଦନ୍ତି ନିନ୍ଦନ୍ତି ଗରହନ୍ତି ହୀନତୋ ନିହୀନତୋ ଓମକତୋ ଲାମକତୋ ଛତୁକ୍କତୋ ପରିତ୍ତତୋ, ବହୂକାପି ଏକସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ୱଦନ୍ତି ଉପୱଦନ୍ତି ନିନ୍ଦନ୍ତି ଗରହନ୍ତି ହୀନତୋ ନିହୀନତୋ ଓମକତୋ ଲାମକତୋ ଛତୁକ୍କତୋ ପରିତ୍ତତୋ, ଏକୋପି ବହୂନଂ ଧମ୍ମଂ ୱଦତି ଉପୱଦତି ନିନ୍ଦତି ଗରହତି ହୀନତୋ ନିହୀନତୋ ଓମକତୋ ଲାମକତୋ ଛତୁକ୍କତୋ ପରିତ୍ତତୋ, ଏକୋପି ଏକସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ୱଦତି ଉପୱଦତି ନିନ୍ଦତି ଗରହତି ହୀନତୋ ନିହୀନତୋ ଓମକତୋ ଲାମକତୋ ଛତୁକ୍କତୋ ପରିତ୍ତତୋତି – ପୁଥୂ ହି ଅଞ୍ଞସ୍ସ ୱଦନ୍ତି ଧମ୍ମଂ।

ନିହୀନତୋ ସମ୍ହି ଦଳ୍ହଂ ୱଦାନାତି। ଧମ୍ମୋ ସକାଯନଂ, ଦିଟ୍ଠି ସକାଯନଂ, ପଟିପଦା ସକାଯନଂ, ମଗ୍ଗୋ ସକାଯନଂ, ସକାଯନେ ଦଳ୍ହୱାଦା ଥିରୱାଦା ବଲିକୱାଦା ଅଟ୍ଠିତୱାଦାତି – ନିହୀନତୋ ସମ୍ହି ଦଳ୍ହଂ ୱଦାନା।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ପରସ୍ସ ଚେ ୱମ୍ଭଯିତେନ ହୀନୋ, ନ କୋଚି ଧମ୍ମେସୁ ୱିସେସି ଅସ୍ସ;

ପୁଥୂ ହି ଅଞ୍ଞସ୍ସ ୱଦନ୍ତି ଧମ୍ମଂ, ନିହୀନତୋ ସମ୍ହି ଦଳ୍ହଂ ୱଦାନା''ତି।

୧୪୧।

ସଦ୍ଧମ୍ମପୂଜାପି[ସଦ୍ଧମ୍ମପୂଜା ଚ (ସୀ। ସ୍ୟା।)]ପନା ତଥେୱ, ଯଥା ପସଂସନ୍ତି ସକାଯନାନି;

ସବ୍ବେୱ ୱାଦା[ସବ୍ବେ ପୱାଦା (ସ୍ୟା।)]ତଥିଯା[ତଥି ୱା (ବହୂସୁ)]ଭୱେଯ୍ୟୁଂ, ସୁଦ୍ଧୀ ହି ନେସଂ ପଚ୍ଚତ୍ତମେୱ।

ସଦ୍ଧମ୍ମପୂଜାପି ପନା ତଥେୱାତି। କତମା ସଦ୍ଧମ୍ମପୂଜା? ସକଂ ସତ୍ଥାରଂ ସକ୍କରୋତି ଗରୁଂ କରୋତି ମାନେତି ପୂଜେତି ''ଅଯଂ ସତ୍ଥା ସବ୍ବଞ୍ଞୂ''ତି – ଅଯଂ ସଦ୍ଧମ୍ମପୂଜା। ସକଂ ଧମ୍ମକ୍ଖାନଂ ସକଂ ଗଣଂ ସକଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ସକଂ ପଟିପଦଂ ସକଂ ମଗ୍ଗଂ ସକ୍କରୋତି ଗରୁଂ କରୋତି ମାନେତି ପୂଜେତି ''ଅଯଂ ମଗ୍ଗୋ ନିଯ୍ୟାନିକୋ''ତି – ଅଯଂ ସଦ୍ଧମ୍ମପୂଜା । ସଦ୍ଧମ୍ମପୂଜାପି ପନା ତଥେୱାତି ସଦ୍ଧମ୍ମପୂଜା ତଥା ତଚ୍ଛା ଭୂତା ଯାଥାୱା ଅୱିପରୀତାତି – ସଦ୍ଧମ୍ମପୂଜାପି ପନା ତଥେୱ।

ଯଥା ପସଂସନ୍ତି ସକାଯନାନୀତି। ଧମ୍ମୋ ସକାଯନଂ ଦିଟ୍ଠି ସକାଯନଂ ପଟିପଦା ସକାଯନଂ ମଗ୍ଗୋ ସକାଯନଂ, ସକାଯନାନି ପସଂସନ୍ତି ଥୋମେନ୍ତି କିତ୍ତେନ୍ତି ୱଣ୍ଣେନ୍ତୀତି – ଯଥା ପସଂସନ୍ତି ସକାଯନାନି।

ସବ୍ବେୱ ୱାଦା ତଥିଯା ଭୱେଯ୍ୟୁନ୍ତି ସବ୍ବେୱ ୱାଦା ତଥା ତଚ୍ଛା ଭୂତା ଯାଥାୱା ଅୱିପରୀତା ଭୱେଯ୍ୟୁନ୍ତି – ସବ୍ବେୱ ୱାଦା ତଥିଯା ଭୱେଯ୍ୟୁଂ।

ସୁଦ୍ଧୀହି ନେସଂ ପଚ୍ଚତ୍ତମେୱାତି। ପଚ୍ଚତ୍ତମେୱ ତେସଂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ସୁଦ୍ଧି ୱିସୁଦ୍ଧି ପରିସୁଦ୍ଧି, ମୁତ୍ତି ୱିମୁତ୍ତି ପରିମୁତ୍ତୀତି – ସୁଦ୍ଧୀ ହି ନେସଂ ପଚ୍ଚତ୍ତମେୱ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ସକ୍କାୟପୂଜାପି ପନା ତଥେୱ, ଯଥା ପସଂସନ୍ତି ସକାୟନାନି;

ସବ୍ବେୱ ୱାଦା ତଥିୟା ଭୱେୟ୍ୟୁଂ, ସୁଦ୍ଧୀ ହି ନେସଂ ପଚ୍ଚତ୍ତମେୱା’’ତି।

୧୪୨।

ନବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ପରନେୟ୍ୟମତ୍ଥି, ଧମ୍ମେସୁ ନିଚ୍ଛେୟ୍ୟ ସମୁଗ୍ଗହୀତଂ;

ତସ୍ମା ୱିୱାଦାନି ଉପାତିୱତ୍ତୋ, ନ ହି ସେଟ୍ଠତୋ ପସ୍ସତି ଧମ୍ମମଞ୍ଞଂ।

ନ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ପରନେୟ୍ୟମତ୍ଥୀତି। ନାତି ପଟିକ୍ଖେପୋ। ବ୍ରାହ୍ମଣୋତି ସତ୍ତନ୍ନଂ ଧମ୍ମାନଂ ବାହିତତ୍ତା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ…ପେ… ଅସିତୋ ତାଦି ପୱୁଚ୍ଚତେ ସ ବ୍ରହ୍ମା। ନ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ପରନେୟ୍ୟମତ୍ଥୀତି ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ପରନେୟ୍ୟତା ନତ୍ଥି, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ନ ପରନେୟ୍ୟୋ, ନ ପରପତ୍ତିୟୋ, ନ ପରପଚ୍ଚୟୋ, ନ ପରପଟିବଦ୍ଧଗୂ [ପରପଟିବନ୍ଧଗୂ (କ।)] ଜାନାତି ପସ୍ସତି ଅସମ୍ମୂଳ୍ହୋ ସମ୍ପଜାନୋ ପଟିସ୍ସତୋ। ‘‘ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା’’ତି ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ପରନେୟ୍ୟତା ନତ୍ଥି, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ନ ପରନେୟ୍ୟୋ, ନ ପରପତ୍ତିୟୋ, ନ ପରପଚ୍ଚୟୋ, ନ ପରପଟିବଦ୍ଧଗୂ ଜାନାତି ପସ୍ସତି ଅସମ୍ମୂଳ୍ହୋ ସମ୍ପଜାନୋ ପଟିସ୍ସତୋ। ‘‘ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଦୁକ୍ଖା’’ତି…ପେ… ‘‘ୟଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦୟଧମ୍ମଂ ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ’’ନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ପରନେୟ୍ୟତା ନତ୍ଥି, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ନ ପରନେୟ୍ୟୋ , ନ ପରପତ୍ତିୟୋ, ନ ପରପଚ୍ଚୟୋ, ନ ପରପଟିବଦ୍ଧଗୂ ଜାନାତି ପସ୍ସତି ଅସମ୍ମୂଳ୍ହୋ ସମ୍ପଜାନୋ ପଟିସ୍ସତୋତି – ନ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ପରନେୟ୍ୟମତ୍ଥି।

ଧମ୍ମେସୁ ନିଚ୍ଛେୟ୍ୟ ସମୁଗ୍ଗହୀତନ୍ତି। ଧମ୍ମେସୂତି ଦ୍ୱାସଟ୍ଠିୟା ଦିଟ୍ଠିଗତେସୁ। ନିଚ୍ଛେୟ୍ୟାତି ନିଚ୍ଛିନିତ୍ୱା ୱିନିଚ୍ଛିନିତ୍ୱା ୱିଚିନିତ୍ୱା ପୱିଚିନିତ୍ୱା ତୁଲୟିତ୍ୱା ତୀରୟିତ୍ୱା ୱିଭାୱୟିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା। ଓଧିଗ୍ଗାହୋ ବିଲଗ୍ଗାହୋ ୱରଗ୍ଗାହୋ କୋଟ୍ଠାସଗ୍ଗାହୋ ଉଚ୍ଚୟଗ୍ଗାହୋ ସମୁଚ୍ଚୟଗ୍ଗାହୋ ‘‘ଇଦଂ ସଚ୍ଚଂ ତଥଂ ଭୂତଂ ୟାଥାୱଂ ଅୱିପରୀତ’’ନ୍ତି ଗହିତଂ ପରାମଟ୍ଠଂ ଅଭିନିୱିଟ୍ଠଂ ଅଜ୍ଝୋସିତଂ ଅଧିମୁତ୍ତଂ ନତ୍ଥି ନ ସନ୍ତି ନ ସଂୱିଜ୍ଜତି ନୁପଲବ୍ଭତି, ପହୀନଂ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନଂ ୱୂପସନ୍ତଂ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧଂ ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକଂ ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢନ୍ତି – ଧମ୍ମେସୁ ନିଚ୍ଛେୟ୍ୟ ସମୁଗ୍ଗହୀତଂ।

ତସ୍ମା ୱିୱାଦାନି ଉପାତିୱତ୍ତୋତି। ତସ୍ମାତି ତସ୍ମା ତଂକାରଣା ତଂହେତୁ ତପ୍ପଚ୍ଚୟା ତଂନିଦାନା ଦିଟ୍ଠିକଲହାନି ଦିଟ୍ଠିଭଣ୍ଡନାନି ଦିଟ୍ଠିୱିଗ୍ଗହାନି ଦିଟ୍ଠିୱିୱାଦାନି ଦିଟ୍ଠିମେଧଗାନି ଉପାତିୱତ୍ତୋ ଅତିକ୍କନ୍ତୋ ସମତିକ୍କନ୍ତୋ ୱୀତିୱତ୍ତୋତି – ତସ୍ମା ୱିୱାଦାନି ଉପାତିୱତ୍ତୋ।

ନ ହି ସେଟ୍ଠତୋ ପସ୍ସତି ଧମ୍ମମଞ୍ଞନ୍ତି। ଅଞ୍ଞଂ ସତ୍ଥାରଂ ଧମ୍ମକ୍ଖାନଂ ଗଣଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ପଟିପଦଂ ମଗ୍ଗଂ ଅଞ୍ଞତ୍ର ସତିପଟ୍ଠାନେହି, ଅଞ୍ଞତ୍ର ସମ୍ମପ୍ପଧାନେହି, ଅଞ୍ଞତ୍ର ଇଦ୍ଧିପାଦେହି , ଅଞ୍ଞତ୍ର ଇନ୍ଦ୍ରିୟେହି, ଅଞ୍ଞତ୍ର ବଲେହି, ଅଞ୍ଞତ୍ର ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେହି, ଅଞ୍ଞତ୍ର ଅରିୟା ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକା ମଗ୍ଗା, ଅଗ୍ଗଂ ସେଟ୍ଠଂ ୱିସିଟ୍ଠଂ ପାମୋକ୍ଖଂ ଉତ୍ତମଂ ପୱରଂ ଧମ୍ମଂ ନ ପସ୍ସତି ନ ଦକ୍ଖତି ନ ଓଲୋକେତି ନ ନିଜ୍ଝାୟତି ନ ଉପପରିକ୍ଖତୀତି – ନ ହି ସେଟ୍ଠତୋ ପସ୍ସତି ଧମ୍ମମଞ୍ଞଂ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ନ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ପରନେୟ୍ୟମତ୍ଥି, ଧମ୍ମେସୁ ନିଚ୍ଛେୟ୍ୟ ସମୁଗ୍ଗହୀତଂ;

ତସ୍ମା ୱିୱାଦାନି ଉପାତିୱତ୍ତୋ, ନ ହି ସେଟ୍ଠତୋ ପସ୍ସତି ଧମ୍ମମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି।

୧୪୩।

ଜାନାମି ପସ୍ସାମି ତଥେୱ ଏତଂ, ଦିଟ୍ଠିୟା ଏକେ ପଚ୍ଚେନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ;

ଅଦକ୍ଖି ଚେ କିଞ୍ହି ତୁମସ୍ସ ତେନ, ଅତିସିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞେନ ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ।

ଜାନାମି ପସ୍ସାମି ତଥେୱ ଏତନ୍ତି। ଜାନାମୀତି ପରଚିତ୍ତଞାଣେନ [ପରଚିତ୍ତୱିଜାନନଞାଣେନ (ସୀ।) ଅଟ୍ଠକଥା ଓଲୋକେତବ୍ବା] ୱା ଜାନାମି, ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିଞାଣେନ ୱା ଜାନାମି। ପସ୍ସାମୀତି ମଂସଚକ୍ଖୁନା ୱା ପସ୍ସାମି, ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱା ପସ୍ସାମି। ତଥେୱ ଏତନ୍ତି ଏତଂ ତଥଂ ତଚ୍ଛଂ ଭୂତଂ ୟାଥାୱଂ ଅୱିପରୀତନ୍ତି – ଜାନାମି ପସ୍ସାମି ତଥେୱ ଏତଂ।

ଦିଟ୍ଠିଯା ଏକେ ପଚ୍ଚେନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିନ୍ତି। ଦିଟ୍ଠିଯା ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ, ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚେନ୍ତି। ‘‘ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି ଦିଟ୍ଠିଯା ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ, ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚେନ୍ତି। ‘‘ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ…ପେ… ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି ଦିଟ୍ଠିଯା ଏକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ, ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚେନ୍ତୀତି – ଦିଟ୍ଠିଯା ଏକେ ପଚ୍ଚେନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ।

ଅଦକ୍ଖି ଚେ କିଞ୍ହି ତୁମସ୍ସ ତେନାତି। ଅଦକ୍ଖୀତି ପରଚିତ୍ତଞାଣେନ ୱା ଅଦକ୍ଖି, ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିଞାଣେନ ୱା ଅଦକ୍ଖି, ମଂସଚକ୍ଖୁନା ୱା ଅଦକ୍ଖି, ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱା ଅଦକ୍ଖୀତି – ଅଦକ୍ଖି ଚେ। କିଞ୍ହି ତୁମସ୍ସ ତେନାତି। ତସ୍ସ ତେନ ଦସ୍ସନେନ କିଂ କତଂ? ନ ଦୁକ୍ଖପରିଞ୍ଞା ଅତ୍ଥି, ନ ସମୁଦଯସ୍ସ ପହାନଂ ଅତ୍ଥି, ନ ମଗ୍ଗଭାୱନା ଅତ୍ଥି, ନ ଫଲସଚ୍ଛିକିରିଯା ଅତ୍ଥି, ନ ରାଗସ୍ସ ସମୁଚ୍ଛେଦପହାନଂ ଅତ୍ଥି, ନ ଦୋସସ୍ସ ସମୁଚ୍ଛେଦପହାନଂ ଅତ୍ଥି, ନ ମୋହସ୍ସ ସମୁଚ୍ଛେଦପହାନଂ ଅତ୍ଥି , ନ କିଲେସାନଂ ସମୁଚ୍ଛେଦପହାନଂ ଅତ୍ଥି, ନ ସଂସାରୱଟ୍ଟସ୍ସ ଉପଚ୍ଛେଦୋ ଅତ୍ଥୀତି – ଅଦକ୍ଖି ଚେ କିଞ୍ହି ତୁମସ୍ସ ତେନ।

ଅତିସିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞେନ ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିନ୍ତି ତେ ତିତ୍ଥିଯା ସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗଂ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗଂ ପରିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗଂ ୱୋଦାତମଗ୍ଗଂ ପରିୱୋଦାତମଗ୍ଗଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ସମତିକ୍କମିତ୍ୱା ୱୀତିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ର ସତିପଟ୍ଠାନେହି, ଅଞ୍ଞତ୍ର ସମ୍ମପ୍ପଧାନେହି, ଅଞ୍ଞତ୍ର ଇଦ୍ଧିପାଦେହି, ଅଞ୍ଞତ୍ର ଇନ୍ଦ୍ରିଯେହି, ଅଞ୍ଞତ୍ର ବଲେହି ଅଞ୍ଞତ୍ର ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେହି, ଅଞ୍ଞତ୍ର ଅରିଯା ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକା ମଗ୍ଗା ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ, ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ୱଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପଯନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତୀତି। ଏୱମ୍ପି ଅତିସିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞେନ ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ।

ଅଥ ୱା ବୁଦ୍ଧା ଚ ବୁଦ୍ଧସାୱକା ଚ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ଚ ତେସଂ ତିତ୍ଥିଯାନଂ ଅସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗଂ ଅୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗଂ ଅପରିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗଂ ଅୱୋଦାତମଗ୍ଗଂ ଅପରିୱୋଦାତମଗ୍ଗଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ସମତିକ୍କମିତ୍ୱା ୱୀତିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଚତୂହି ସତିପଟ୍ଠାନେହି ଚତୂହି ସମ୍ମପ୍ପଧାନେହି ଚତୂହି ଇଦ୍ଧିପାଦେହି ପଞ୍ଚହି ଇନ୍ଦ୍ରିଯେହି ପଞ୍ଚହି ବଲେହି ସତ୍ତହି ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେହି ଅରିଯେନ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକେନ ମଗ୍ଗେନ ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ, ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ୱଦନ୍ତି କଥେନ୍ତି ଭଣନ୍ତି ଦୀପଯନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତୀତି – ଏୱମ୍ପି ଅତିସିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞେନ ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଜାନାମି ପସ୍ସାମି ତଥେୱ ଏତଂ, ଦିଟ୍ଠିଯା ଏକେ ପଚ୍ଚେନ୍ତି ସୁଦ୍ଧିଂ;

ଅଦକ୍ଖି ଚେ କିଞ୍ହି ତୁମସ୍ସ ତେନ, ଅତିସିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞେନ ୱଦନ୍ତି ସୁଦ୍ଧି’’ନ୍ତି।

୧୪୪।

ପସ୍ସଂ ନରୋ ଦକ୍ଖତି ନାମରୂପଂ, ଦିସ୍ୱାନ ୱା ଞାଯତି[ଞସ୍ସତି (ସୀ। ସ୍ଯା।)]ତାନିମେୱ;

କାମଂ ବହୁଂ ପସ୍ସତୁ ଅପ୍ପକଂ ୱା, ନ ହି ତେନ ସୁଦ୍ଧିଂ କୁସଲା ୱଦନ୍ତି।

ପସ୍ସଂନରୋ ଦକ୍ଖତି ନାମରୂପନ୍ତି ପସ୍ସଂ ନରୋ ଦକ୍ଖତି ପରଚିତ୍ତଞାଣେନ ୱା ପସ୍ସନ୍ତୋ, ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିଞାଣେନ ୱା ପସ୍ସନ୍ତୋ, ମଂସଚକ୍ଖୁନା ୱା ପସ୍ସନ୍ତୋ, ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱା ପସ୍ସନ୍ତୋ ନାମରୂପଂଯେୱ ଦକ୍ଖତି ନିଚ୍ଚତୋ ସୁଖତୋ ଅତ୍ତତୋ, ନ ତେସଂ ଧମ୍ମାନଂ ସମୁଦଯଂ ୱା ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଂ ୱା ଅସ୍ସାଦଂ ୱା ଆଦୀନୱଂ ୱା ନିସ୍ସରଣଂ ୱା ଦକ୍ଖତୀତି – ପସ୍ସଂ ନରୋ ଦକ୍ଖତି ନାମରୂପଂ।

ଦିସ୍ୱାନୱା ଞାଯତି ତାନିମେୱାତି। ଦିସ୍ୱାତି ପରଚିତ୍ତଞାଣେନ ୱା ଦିସ୍ୱା, ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିଞାଣେନ ୱା ଦିସ୍ୱା, ମଂସଚକ୍ଖୁନା ୱା ଦିସ୍ୱା, ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱା ଦିସ୍ୱା, ନାମରୂପଂଯେୱ ଦିସ୍ୱା ଞାଯତି ନିଚ୍ଚତୋ ସୁଖତୋ ଅତ୍ତତୋ, ନ ତେସଂ ଧମ୍ମାନଂ ସମୁଦଯଂ ୱା ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଂ ୱା ଅସ୍ସାଦଂ ୱା ଆଦୀନୱଂ ୱା ନିସ୍ସରଣଂ ୱା ଞାଯତୀତି – ଦିସ୍ୱାନ ୱା ଞାଯତି ତାନିମେୱ।

କାମଂ ବହୁଂ ପସ୍ସତୁ ଅପ୍ପକଂ ୱାତି। କାମଂ ବହୁକଂ ୱା ପସ୍ସନ୍ତୋ ନାମରୂପଂ ଅପ୍ପକଂ ୱା ନିଚ୍ଚତୋ ସୁଖତୋ ଅତ୍ତତୋତି – କାମଂ ବହୁଂ ପସ୍ସତୁ ଅପ୍ପକଂ ୱା।

ନ ହି ତେନ ସୁଦ୍ଧିଂ କୁସଲା ୱଦନ୍ତୀତି। କୁସଲାତି ଯେ ତେ ଖନ୍ଧକୁସଲା ଧାତୁକୁସଲା ଆଯତନକୁସଲା ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦକୁସଲା ସତିପଟ୍ଠାନକୁସଲା

ସମ୍ମପ୍ପଧାନକୁସଲା ଇଦ୍ଧିପାଦକୁସଲା ଇନ୍ଦ୍ରିଯକୁସଲା ବଲକୁସଲା ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗକୁସଲା ମଗ୍ଗକୁସଲା ଫଲକୁସଲା ନିବ୍ବାନକୁସଲା, ତେ କୁସଲା ପରଚିତ୍ତଞ୍ଞାଣେନ ୱା ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିଞାଣେନ ୱା ମଂସଚକ୍ଖୁନା ୱା ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱା ନାମରୂପଦସ୍ସନେନ ସୁଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପରିସୁଦ୍ଧିଂ ମୁତ୍ତିଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିମୁତ୍ତିଂ ନ ୱଦନ୍ତି ନ କଥେନ୍ତି ନ ଭଣନ୍ତି ନ ଦୀପଯନ୍ତି ନ ୱୋହରନ୍ତୀତି – ନ ହି ତେନ ସୁଦ୍ଧିଂ କୁସଲା ୱଦନ୍ତି।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ପସ୍ସଂ ନରୋ ଦକ୍ଖତି ନାମରୂପଂ, ଦିସ୍ୱାନ ୱା ଞାଯତି ତାନିମେୱ;

କାମଂ ବହୁଂ ପସ୍ସତୁ ଅପ୍ପକଂ ୱା, ନ ହି ତେନ ସୁଦ୍ଧିଂ କୁସଲା ୱଦନ୍ତୀ''ତି।

୧୪୫।

ନିୱିସ୍ସୱାଦୀନ ହି ସୁବ୍ବିନାଯୋ, ପକପ୍ପିତା ଦିଟ୍ଠିପୁରେକ୍ଖରାନୋ;

ଯଂ ନିସ୍ସିତୋ ତତ୍ଥ ସୁଭଂ ୱଦାନୋ, ସୁଦ୍ଧିଂ ୱଦୋ ତତ୍ଥ ତଥଦ୍ଦସା ସୋ।

ନିୱିସ୍ସୱାଦୀ ନ ହି ସୁବ୍ବିନାଯୋତି। ''ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ''ନ୍ତି ନିୱିସ୍ସୱାଦୀ, ''ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ…ପେ… ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ''ନ୍ତି – ନିୱିସ୍ସୱାଦୀ। ନ ହି ସୁବ୍ବିନାଯୋତି। ନିୱିସ୍ସୱାଦୀ ଦୁବ୍ବିନଯୋ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞାପଯୋ [ଦୁପ୍ପଞ୍ଞାପିଯୋ (ସୀ।) ଏୱମୀଦିସେସୁ ଠାନେସୁ] ଦୁନ୍ନିଜ୍ଝାପଯୋ ଦୁପ୍ପେକ୍ଖାପଯୋ ଦୁପ୍ପସାଦଯୋତି – ନିୱିସ୍ସୱାଦୀ ନ ହି ସୁବ୍ବିନାଯୋ।

ପକପ୍ପିତା ଦିଟ୍ଠିପୁରେକ୍ଖରାନୋତି। କପ୍ପିତା ପକପ୍ପିତା ଅଭିସଙ୍ଖତା ସଣ୍ଠପିତା ଦିଟ୍ଠିଂ ପୁରେକ୍ଖତୋ କତ୍ୱା ଚରତି। ଦିଟ୍ଠିଧଜୋ ଦିଟ୍ଠିକେତୁ ଦିଟ୍ଠାଧିପତେଯ୍ୟୋ ଦିଟ୍ଠିଯା ପରିୱାରିତୋ ଚରତୀତି – ପକପ୍ପିତା ଦିଟ୍ଠିପୁରେକ୍ଖରାନୋ।

ଯଂ ନିସ୍ସିତୋ ତତ୍ଥ ସୁଭଂ ୱଦାନୋତି। ଯଂ ନିସ୍ସିତୋତି ଯଂ ସତ୍ଥାରଂ ଧମ୍ମକ୍ଖାନଂ ଗଣଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ପଟିପଦଂ ମଗ୍ଗଂ ନିସ୍ସିତୋ ଆନିସ୍ସିତୋ ଅଲ୍ଲୀନୋ ଉପଗତୋ ଅଜ୍ଝୋସିତୋ ଅଧିମୁତ୍ତୋତି – ଯଂ ନିସ୍ସିତୋ। ତତ୍ଥାତି ସକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ସକାଯ ଖନ୍ତିଯା ସକାଯ ରୁଚିଯା ସକାଯ ଲଦ୍ଧିଯା। ସୁଭଂ ୱଦାନୋତି ସୁଭୱାଦୋ ସୋଭନୱାଦୋ ପଣ୍ଡିତୱାଦୋ ଥିରୱାଦୋ ଞାଯୱାଦୋ ହେତୁୱାଦୋ ଲକ୍ଖଣୱାଦୋ କାରଣୱାଦୋ ଠାନୱାଦୋ ସକାଯ ଲଦ୍ଧିଯାତି – ଯଂ ନିସ୍ସିତୋ ତତ୍ଥ ସୁଭଂ ୱଦାନୋ।

ସୁଦ୍ଧିଂ ୱଦୋ ତତ୍ଥ ତଥଦ୍ଦସା ସୋତି। ସୁଦ୍ଧିୱାଦୋ ୱିସୁଦ୍ଧିୱାଦୋ ପରିସୁଦ୍ଧିୱାଦୋ ୱୋଦାତୱାଦୋ ପରିୱୋଦାତୱାଦୋ। ଅଥ ୱା ସୁଦ୍ଧିଦସ୍ସନୋ ୱିସୁଦ୍ଧିଦସ୍ସନୋ ପରିସୁଦ୍ଧିଦସ୍ସନୋ ୱୋଦାତଦସ୍ସନୋ ପରିୱୋଦାତଦସ୍ସନୋତି – ସୁଦ୍ଧିଂ ୱାଦୋ। ତତ୍ଥାତି ସକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ସକାଯ ଖନ୍ତିଯା ସକାଯ ରୁଚିଯା ସକାଯ ଲଦ୍ଧିଯା ତଥଂ ତଚ୍ଛଂ ଭୂତଂ ଯାଥାୱଂ ଅୱିପରୀତନ୍ତି ଅଦ୍ଦସ୍ସ ଅଦକ୍ଖି ଅପସ୍ସି ପଟିୱିଜ୍ଝୀତି – ସୁଦ୍ଧିଂ ୱାଦୋ ତତ୍ଥ ତଥଦ୍ଦସା ସୋ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ନିୱିସ୍ସୱାଦୀ ନ ହି ସୁବ୍ବିନାଯୋ, ପକପ୍ପିତା ଦିଟ୍ଠିପୁରେକ୍ଖରାନୋ;

ଯଂ ନିସ୍ସିତୋ ତତ୍ଥ ସୁଭଂ ୱଦାନୋ, ସୁଦ୍ଧିଂ ୱଦୋ ତତ୍ଥ ତଥଦ୍ଦସା ସୋ''ତି।

୧୪୬।

ନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ କପ୍ପମୁପେତି ସଙ୍ଖା, ନ ଦିଟ୍ଠିସାରୀ ନପି ଞାଣବନ୍ଧୁ;

ଞତ୍ୱା ଚ ସୋ ସମ୍ମୁତିଯୋ ପୁଥୁଜ୍ଜା, ଉପେକ୍ଖତୀ ଉଗ୍ଗହଣନ୍ତି ମଞ୍ଞେ।

ନବ୍ରାହ୍ମଣୋ କପ୍ପମୁପେତି ସଙ୍ଖାତି। ନାତି ପଟିକ୍ଖେପୋ। ବ୍ରାହ୍ମଣୋତି ସତ୍ତନ୍ନଂ ଧମ୍ମାନଂ ବାହିତତ୍ତା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ…ପେ… ଅସିତୋ ତାଦି ପୱୁଚ୍ଚତେ ସ ବ୍ରହ୍ମା। କପ୍ପାତି ଦ୍ୱେ କପ୍ପା – ତଣ୍ହାକପ୍ପୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିକପ୍ପୋ ଚ…ପେ… ଅଯଂ ତଣ୍ହାକପ୍ପୋ…ପେ… ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠିକପ୍ପୋ। ସଙ୍ଖା ୱୁଚ୍ଚତି ଞାଣଂ। ଯା ପଞ୍ଞା ପଜାନନା…ପେ… ଅମୋହୋ ଧମ୍ମୱିଚଯୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି। ନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ କପ୍ପମୁପେତି ସଙ୍ଖାତି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସଙ୍ଖାଯ ଜାନିତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା। ‘‘ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା… ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଦୁକ୍ଖା…ପେ… ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦଯଧମ୍ମଂ ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ’’ନ୍ତି ସଙ୍ଖାଯ ଜାନିତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା ତଣ୍ହାକପ୍ପଂ ୱା ଦିଟ୍ଠିକପ୍ପଂ ୱା ନେତି ନ ଉପେତି ନ ଉପଗଚ୍ଛତି ନ ଗଣ୍ହାତି ନ ପରାମସତି ନାଭିନିୱିସତୀତି – ନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ କପ୍ପମୁପେତି ସଙ୍ଖା।

ନ ଦିଟ୍ଠିସାରୀ ନପି ଞାଣବନ୍ଧୂତି। ତସ୍ସ ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତାନି ପହୀନାନି ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନାନି ୱୂପସନ୍ତାନି ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧାନି ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକାନି ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢାନି। ସୋ ଦିଟ୍ଠିଯା ନ ଯାଯତି ନ ନୀଯତି ନ ୱୁଯ୍ହତି ନ ସଂହରୀଯତି ନପି ତଂ ଦିଟ୍ଠିଗତଂ ସାରତୋ ପଚ୍ଚେତି ନ ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛତୀତି – ନ ଦିଟ୍ଠିସାରୀ। ନପି ଞାଣବନ୍ଧୂତି ଅଟ୍ଠସମାପତ୍ତିଞାଣେନ ୱା ପଞ୍ଚାଭିଞ୍ଞାଞାଣେନ ୱା ତଣ୍ହାବନ୍ଧୁଂ ୱା ଦିଟ୍ଠିବନ୍ଧୁଂ ୱା ନ କରୋତି ନ ଜନେତି ନ ସଞ୍ଜନେତି ନ ନିବ୍ବତ୍ତେତି ନାଭିନିବ୍ବତ୍ତେତୀତି – ନ ଦିଟ୍ଠିସାରୀ ନପି ଞାଣବନ୍ଧୁ।

ଞତ୍ୱା ଚ ସୋ ସମ୍ମୁତିଯୋ ପୁଥୁଜ୍ଜାତି। ଞତ୍ୱାତି ଞତ୍ୱା ଜାନିତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା। ‘‘ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା’’ତି ଞତ୍ୱା ଜାନିତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା, ‘‘ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଦୁକ୍ଖା’’ତି…ପେ… ‘‘ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦଯଧମ୍ମଂ ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ’’ନ୍ତି ଞତ୍ୱା ଜାନିତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱାତି – ଞତ୍ୱା ଚ ସୋ। ସମ୍ମୁତିଯୋ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତାନି ଦିଟ୍ଠିସମ୍ମୁତିଯୋ। ପୁଥୁଜ୍ଜାତି ପୁଥୁଜ୍ଜନେହି ଜନିତା ୱା ତା ସମ୍ମୁତିଯୋତି – ପୁଥୁଜ୍ଜା। ପୁଥୁ ନାନାଜନେହି ଜନିତା ୱା ସମ୍ମୁତିଯୋତି ପୁଥୁଜ୍ଜାତି – ଞତ୍ୱା ଚ ସୋ ସମ୍ମୁତିଯୋ ପୁଥୁଜ୍ଜା।

ଉପେକ୍ଖତୀ ଉଗ୍ଗହଣନ୍ତି ମଞ୍ଞେତି। ଅଞ୍ଞେ ତଣ୍ହାୱସେନ ଦିଟ୍ଠିୱସେନ ଗଣ୍ହନ୍ତି ପରାମସନ୍ତି ଅଭିନିୱିସନ୍ତି। ଅରହା ଉପେକ୍ଖତି ନ ଗଣ୍ହାତି ନ ପରାମସତି ନାଭିନିୱିସତୀତି – ଉପେକ୍ଖତୀ ଉଗ୍ଗହଣନ୍ତି ମଞ୍ଞେ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ କପ୍ପମୁପେତି ସଙ୍ଖା, ନ ଦିଟ୍ଠିସାରୀ ନପି ଞାଣବନ୍ଧୁ;

ଞତ୍ୱା ଚ ସୋ ସମ୍ମୁତିଯୋ ପୁଥୁଜ୍ଜା, ଉପେକ୍ଖତୀ ଉଗ୍ଗହଣନ୍ତି ମଞ୍ଞେ’’ତି।

୧୪୭।

ୱିସ୍ସଜ୍ଜ ଗନ୍ଥାନି ମୁନୀଧ ଲୋକେ, ୱିୱାଦଜାତେସୁ ନ ୱଗ୍ଗସାରୀ;

ସନ୍ତୋ ଅସନ୍ତେସୁ ଉପେକ୍ଖକୋ ସୋ, ଅନୁଗ୍ଗହୋ ଉଗ୍ଗହଣନ୍ତି ମଞ୍ଞେ।

ୱିସ୍ସଜ୍ଜ ଗନ୍ଥାନି ମୁନୀଧ ଲୋକେତି। ଗନ୍ଥାତି ଚତ୍ତାରୋ ଗନ୍ଥା – ଅଭିଜ୍ଝା କାଯଗନ୍ଥୋ, ବ୍ୟାପାଦୋ କାଯଗନ୍ଥୋ, ସୀଲବ୍ବତପରାମାସୋ କାଯଗନ୍ଥୋ, ଇଦଂସଚ୍ଚାଭିନିୱେସୋ କାଯଗନ୍ଥୋ। ଅତ୍ତନୋ ଦିଟ୍ଠିଯା ରାଗୋ ଅଭିଜ୍ଝା କାଯଗନ୍ଥୋ, ପରୱାଦେସୁ ଆଘାତୋ ଅପ୍ପଚ୍ଚଯୋ ବ୍ୟାପାଦୋ କାଯଗନ୍ଥୋ, ଅତ୍ତନୋ ସୀଲଂ ୱା ୱତଂ ୱା ସୀଲବ୍ବତଂ ୱା ପରାମସତି ସୀଲବ୍ବତପରାମାସୋ କାଯଗନ୍ଥୋ, ଅତ୍ତନୋ ଦିଟ୍ଠିଂ ଅଭିନିୱେସୋ କାଯଗନ୍ଥୋ ଇଦଂସଚ୍ଚାଭିନିୱେସୋ କାଯଗନ୍ଥୋ। ୱିସ୍ସଜ୍ଜାତି ଗନ୍ଥେ ୱୋସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜ। ଅଥ ୱା ଗନ୍ଥେ ଗଧିତେ ଗନ୍ଥିତେ [ଗଥିତେ ଗଣ୍ଠିତେ (ବହୂସୁ) ସୁତ୍ତନିପାତଅଟ୍ଠକଥା ଓଲୋକେତବ୍ବା] ବନ୍ଧେ ୱିବନ୍ଧେ ଆବନ୍ଧେ [ବଦ୍ଧେ ୱିବଦ୍ଧେ ଆବଦ୍ଧେ (ସୀ।)] ଲଗ୍ଗେ ଲଗ୍ଗିତେ ପଲିବୁଦ୍ଧେ ବନ୍ଧନେ ଫୋଟଯିତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜ। ଯଥା ୱୟ୍ହଂ ୱା ରଥଂ ୱା ସକଟଂ ୱା ସନ୍ଦମାନିକଂ ୱା ସଜ୍ଜଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜଂ କରୋନ୍ତି ୱିକୋପେନ୍ତି; ଏୱମେୱ ଗନ୍ଥେ ୱୋସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜ। ଅଥ ୱା ଗନ୍ଥେ ଗଧିତେ ଗଣ୍ଠିତେ ବନ୍ଧେ ୱିବନ୍ଧେ ଆବନ୍ଧେ ଲଗ୍ଗେ ଲଗ୍ଗିତେ ପଲିବୁଦ୍ଧେ ବନ୍ଧନେ ଫୋଟଯିତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜ। ମୁନୀତି। ମୋନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଞାଣଂ…ପେ… ସଙ୍ଗଜାଲମତିଚ୍ଚ ସୋ ମୁନି। ଇଧାତି ଇମିସ୍ସା ଦିଟ୍ଠିଯା…ପେ… ଇମସ୍ମିଂ ମନୁସ୍ସଲୋକେତି – ୱିସ୍ସଜ୍ଜ ଗନ୍ଥାନି ମୁନୀଧ ଲୋକେ।

ୱିୱାଦଜାତେସୁ ନ ୱଗ୍ଗସାରୀତି। ୱିୱାଦଜାତେସୁ ସଞ୍ଜାତେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତେସୁ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେସୁ ପାତୁଭୂତେସୁ [ୱିୱାଦେ ଜାତେ ସଞ୍ଜାତେ ନିବ୍ବତ୍ତେ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେ ପାତୁଭୂତେ (ସୀ। କ।)] ଛନ୍ଦାଗତିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତେସୁ ଦୋସାଗତିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତେସୁ ଭଯାଗତିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତେସୁ ମୋହାଗତିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତେସୁ ନ ଛନ୍ଦାଗତିଂ

ଗଚ୍ଛତି, ନ ଦୋସାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଭୟାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ମୋହାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ରାଗୱସେନ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଦୋସୱସେନ ଗଚ୍ଛତି, ନ ମୋହୱସେନ ଗଚ୍ଛତି, ନ ମାନୱସେନ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଦିଟ୍ଠିୱସେନ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚୱସେନ ଗଚ୍ଛତି, ନ ୱିଚିକିଚ୍ଛାୱସେନ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଅନୁସୟୱସେନ ଗଚ୍ଛତି, ନ ୱଗ୍ଗେହି ଧମ୍ମେହି ଯାୟତି ନୀୟତି ୱୁୟ୍ହତି ସଂହରୀୟତୀତି – ୱିୱାଦଜାତେସୁ ନ ୱଗ୍ଗସାରୀ।

ସନ୍ତୋ ଅସନ୍ତେସୁ ଉପେକ୍ଖକୋ ସୋତି। ସନ୍ତୋତି ରାଗସ୍ସ ସନ୍ତତ୍ତା ସନ୍ତୋ, ଦୋସସ୍ସ ସନ୍ତତ୍ତା ସନ୍ତୋ, ମୋହସ୍ସ ସନ୍ତତ୍ତା ସନ୍ତୋ…ପେ… ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରାନଂ ସନ୍ତତ୍ତା ସମିତତ୍ତା ୱୂପସମିତତ୍ତା ୱିଜ୍ଝାତତ୍ତା ନିବ୍ବୁତତ୍ତା ୱିଗତତ୍ତା ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧତ୍ତା ସନ୍ତୋ ଉପସନ୍ତୋ ୱୂପସନ୍ତୋ ନିବ୍ବୁତୋ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧୋତି – ସନ୍ତୋ। ଅସନ୍ତେସୂତି ଅସନ୍ତେସୁ ଅନୁପସନ୍ତେସୁ ଅୱୂପସନ୍ତେସୁ ଅନିବ୍ବୁତେସୁ ଅପ୍ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧେସୂତି – ସନ୍ତୋ ଅସନ୍ତେସୁ। ଉପେକ୍ଖକୋ ସୋତି ଅରହା ଛଳଙ୍ଗୁପେକ୍ଖାୟ ସମନ୍ନାଗତୋ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ନେୱ ସୁମନୋ ହୋତି ନ ଦୁମ୍ମନୋ ଉପେକ୍ଖକୋ ୱିହରତି ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ। ସୋତେନ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା…ପେ… କାଲଂ କଙ୍ଖତି ଭାୱିତୋ ସନ୍ତୋତି – ସନ୍ତୋ ଅସନ୍ତେସୁ ଉପେକ୍ଖକୋ ସୋ।

ଅନୁଗ୍ଗହୋ ଉଗ୍ଗହଣନ୍ତି ମଞ୍ଞେତି। ଅଞ୍ଞେ ତଣ୍ହାୱସେନ ଦିଟ୍ଠିୱସେନ ଗଣ୍ହନ୍ତେ ପରାମସନ୍ତେ ଅଭିନିୱିସନ୍ତେ। ଅରହା ଉପେକ୍ଖତି ନ ଗଣ୍ହାତି ନ ପରାମସତି ନାଭିନିୱିସତୀତି – ଅନୁଗ୍ଗହୋ ଉଗ୍ଗହଣନ୍ତି ମଞ୍ଞେ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ୱିସ୍ସଜ ଗନ୍ଥାନି ମୁନୀଧ ଲୋକେ, ୱିୱାଦଜାତେସୁ ନ ୱଗ୍ଗସାରୀ;

ସନ୍ତୋ ଅସନ୍ତେସୁ ଉପେକ୍ଖକୋ ସୋ, ଅନୁଗ୍ଗହୋ ଉଗ୍ଗହଣନ୍ତି ମଞ୍ଞେ''ତି।

୧୪୮।

ପୁବ୍ବାସୱେ ହିତ୍ୱା ନୱେ ଅକୁବ୍ବଂ, ନ ଛନ୍ଦଗୂ ନୋପି ନିୱିସ୍ସୱାଦୀ;

ସ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ଦିଟ୍ଠିଗତେହି ଧୀରୋ, ନ ଲିମ୍ପତି ଲୋକେ ଅନତ୍ତଗରହୀ।

ପୁବ୍ବାସୱେହିତ୍ୱା ନୱେ ଅକୁବ୍ବନ୍ତି। ପୁବ୍ବାସୱା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଅତୀତା ରୂପୱେଦନାସଞ୍ଞାସଙ୍ଖାରୱିଞ୍ଞାଣା। ଅତୀତେ ସଙ୍ଖାରେ ଆରବ୍ଭ ଯେ କିଲେସା ଉପ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟୁଂ ତେ କିଲେସେ ହିତ୍ୱା ଚଜିତ୍ୱା ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ପଜହିତ୍ୱା ୱିନୋଦେତ୍ୱା ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରିତ୍ୱା ଅନଭାୱଂ ଗମେତ୍ୱାତି – ପୁବ୍ବାସୱେ ହିତ୍ୱା। ନୱେ ଅକୁବ୍ବନ୍ତି ନୱା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନା ରୂପୱେଦନାସଞ୍ଞାସଙ୍ଖାରୱିଞ୍ଞାଣା। ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ସଙ୍ଖାରେ ଆରବ୍ଭ ଛନ୍ଦଂ [ଖନ୍ତିଂ (କ।)] ଅକୁବ୍ବମାନୋ ପେମଂ ଅକୁବ୍ବମାନୋ ରାଗଂ ଅକୁବ୍ବମାନୋ ଅଜନୟମାନୋ ଅସଞ୍ଜନୟମାନୋ ଅନିବ୍ବତ୍ତୟମାନୋ ଅନଭିନିବ୍ବତ୍ତୟମାନୋତି – ପୁବ୍ବାସୱେ ହିତ୍ୱା ନୱେ ଅକୁବ୍ବଂ।

ନ ଛନ୍ଦଗୂ ନୋପି ନିୱିସ୍ସୱାଦୀତି। ନ ଛନ୍ଦାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି , ନ ଦୋସାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ମୋହାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଭୟାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ରାଗୱସେନ ଗଚ୍ଛତି , ନ ଦୋସୱସେନ ଗଚ୍ଛତି, ନ ମୋହୱସେନ ଗଚ୍ଛତି, ନ ମାନୱସେନ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଦିଟ୍ଠିୱସେନ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚୱସେନ ଗଚ୍ଛତି, ନ ୱିଚିକିଚ୍ଛାୱସେନ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଅନୁସୟୱସେନ ଗଚ୍ଛତି, ନ ୱଗ୍ଗେହି ଧମ୍ମେହି ଯାୟତି ନୀୟତି ୱୁୟ୍ହତି ନ ସଂହରୀୟତୀତି – ନ ଛନ୍ଦଗୂ। ନୋପି ନିୱିସ୍ସୱାଦୀତି ''ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ''ନ୍ତି ନ ନିୱିସ୍ସୱାଦୀ…ପେ… ''ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞ''ନ୍ତି ନ ନିୱିସ୍ସୱାଦୀତି – ନ ଛନ୍ଦଗୂ ନୋପି ନିୱିସ୍ସୱାଦୀ।

ସ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ଦିଟ୍ଠିଗତେହି ଧୀରୋତି ତସ୍ସ ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତାନି ପହୀନାନି ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନାନି ୱୂପସନ୍ତାନି ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧାନି ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକାନି ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢାନି। ସୋ ଦିଟ୍ଠିଗତେହି ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିୟାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରତି। ଧୀରୋତି ଧୀରୋ ପଣ୍ଡିତୋ ପଞ୍ଞୱା ବୁଦ୍ଧିମା ଞାଣୀ ୱିଭାୱୀ ମେଧାୱୀତି – ସ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ଦିଟ୍ଠିଗତେହି ଧୀରୋ।

ନ ଲିମ୍ପତି ଲୋକେ ଅନତ୍ତଗରହୀତି। ଲେପାତି ଦ୍ୱେ ଲେପା – ତଣ୍ହାଲେପୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିଲେପୋ ଚ…ପେ… ଅୟଂ ତଣ୍ହାଲେପୋ …ପେ… ଅୟଂ ଦିଟ୍ଠିଲେପୋ। ତସ୍ସ ତଣ୍ହାଲେପୋ ପହୀନୋ, ଦିଟ୍ଠିଲେପୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠୋ; ତସ୍ସ ତଣ୍ହାଲେପସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା, ଦିଟ୍ଠିଲେପସ୍ସ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠତ୍ତା ଅପାୟଲୋକେ

ନ ଲିମ୍ପତି, ମନୁସ୍ସଲୋକେ ନ ଲିମ୍ପତି, ଦେୱଲୋକେ ନ ଲିମ୍ପତି, ଖନ୍ଧଲୋକେ ନ ଲିମ୍ପତି, ଧାତୁଲୋକେ ନ ଲିମ୍ପତି, ଆଯତନଲୋକେ ନ ଲିମ୍ପତି ନ ପଲିମ୍ପତି ନ ଉପଲିମ୍ପତି, ଅଲିତ୍ତୋ ଅପଲିତ୍ତୋ ଅନୁପଲିତ୍ତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିଯାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରତୀତି – ନ ଲିମ୍ପତି ଲୋକେ।

ଅନତ୍ତଗରହୀତି ଦ୍ୱୀହି କାରଣେହି ଅତ୍ତାନଂ ଗରହତି – କତତ୍ତା ଚ ଅକତତ୍ତା ଚ। କଥଂ କତତ୍ତା ଚ ଅକତତ୍ତା ଚ ଅତ୍ତାନଂ ଗରହତି? ''କତଂ ମେ କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ଅକତଂ ମେ କାଯସୁଚରିତ''ନ୍ତି ଅତ୍ତାନଂ ଗରହତି। ''କତଂ ମେ ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ…ପେ… କତଂ ମେ ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ … କତୋ ମେ ପାଣାତିପାତୋ…ପେ… କତା ମେ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି, ଅକତା ମେ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠୀ''ତି ଅତ୍ତାନଂ ଗରହତି। ଏୱଂ କତତ୍ତା ଚ ଅକତତ୍ତା ଚ ଅତ୍ତାନଂ ଗରହତି।

ଅଥ ୱା ''ସୀଲେସୁମ୍ହି ନ ପରିପୂରକାରୀ''ତି ଅତ୍ତାନଂ ଗରହତି। ''ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁମ୍ହି ଅଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରୋ''ତି… ''ଭୋଜନେମ୍ହି ଅମତ୍ତଞ୍ଞୂ''ତି… ''ଜାଗରିଯମ୍ହି ଅନନୁଯୁତ୍ତୋ''ତି… ''ନ ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞେନାମ୍ହି ସମନ୍ନାଗତୋ''ତି… ''ଅଭାୱିତା ମେ ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା''ତି… ''ଅଭାୱିତା ମେ ଚତ୍ତାରୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନା''ତି… ''ଅଭାୱିତା ମେ ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦା''ତି… ''ଅଭାୱିତାନି ମେ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନୀ''ତି… ''ଅଭାୱିତାନି ମେ ପଞ୍ଚ ବଲାନୀ''ତି… ''ଅଭାୱିତା ମେ ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା''ତି… ''ଅଭାୱିତୋ ମେ ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ''ତି… ''ଦୁକ୍ଖଂ ମେ ଅପରିଞ୍ଞାତ''ନ୍ତି… ''ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯୋ ମେ ଅପ୍ପହୀନୋ''ତି… ''ମଗ୍ଗୋ ମେ ଅଭାୱିତୋ''ତି… ''ନିରୋଧୋ ମେ ଅସଚ୍ଛିକତୋ''ତି ଅତ୍ତାନଂ ଗରହତି। ଏୱଂ କତତ୍ତା ଚ ଅକତତ୍ତା ଚ ଅତ୍ତାନଂ ଗରହତି। ଏୱଂ ଅତ୍ତଗରହୀ। ତଯିଦଂ କମ୍ମଂ ଅକୁବ୍ବମାନୋ ଅଜନଯମାନୋ ଅସଞ୍ଜନଯମାନୋ ଅନିବ୍ବତ୍ତଯମାନୋ ଅନଭିନିବ୍ବତ୍ତଯମାନୋ ଅନତ୍ତଗରହୀତି – ନ ଲିମ୍ପତି ଲୋକେ ଅନତ୍ତଗରହୀ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ପୁବ୍ବାସୱେ ହିତ୍ୱା ନୱେ ଅକୁବ୍ବଂ, ନ ଛନ୍ଦଗୂ ନୋପି ନିୱିସ୍ସୱାଦୀ;

ସ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ଦିଟ୍ଠିଗତେହି ଧୀରୋ, ନ ଲିମ୍ପତି ଲୋକେ ଅନତ୍ତଗରହୀ''ତି।

୧୪୯।

ସ ସବ୍ବଧମ୍ମେସୁ ୱିସେନିଭୂତୋ, ଯଂ କିଞ୍ଚି ଦିଟ୍ଠଂ ୱ ସୁତଂ ମୁତଂ ୱା;

ସ ପନ୍ନଭାରୋ ମୁନି ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ, ନ କପ୍ପିଯୋ ନୂପରତୋ ନ ପତ୍ଥିଯୋ।[ଇତି ଭଗୱା]

ସ ସବ୍ବଧମ୍ମେସୁ ୱିସେନିଭୂତୋ ଯଂ କିଞ୍ଚି ଦିଟ୍ଠଂ ୱ ସୁତଂ ମୁତଂ ୱାତି। ସେନା ୱୁଚ୍ଚତି ମାରସେନା। କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ ମାରସେନା, ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ ମାରସେନା, ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ ମାରସେନା, ରାଗୋ… ଦୋସୋ… ମୋହୋ… କୋଧୋ… ଉପନାହୋ… ମକ୍ଖୋ… ପଳାସୋ… ଇସ୍ସା… ମଚ୍ଛରିଯଂ… ମାଯା… ସାଠେଯ୍ୟଂ… ଥମ୍ଭୋ… ସାରମ୍ଭୋ… ମାନୋ… ଅତିମାନୋ… ମଦୋ… ପମାଦୋ… ସବ୍ବେ କିଲେସା… ସବ୍ବେ ଦୁଚ୍ଚରିତା… ସବ୍ବେ ଦରଥା… ସବ୍ବେ ପରିଳାହା… ସବ୍ବେ ସନ୍ତାପା… ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରା ମାରସେନା।

ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା –

''କାମା ତେ ପଠମା ସେନା, ଦୁତିଯା ଅରତି ୱୁଚ୍ଚତି…ପେ… ;

ନ ନଂ ଅସୁରୋ ଜିନାତି, ଜେତ୍ୱାୱ ଲଭତେ ସୁଖ''ନ୍ତି।

ଯତୋ ଚତୂହି ଅରିଯମଗ୍ଗେହି ସବ୍ବା ଚ ମାରସେନା ସବ୍ବେ ଚ ପଟିସେନିକରା କିଲେସା ଜିତା ଚ ପରାଜିତା ଚ ଭଗ୍ଗା ୱିପ୍ପଲୁଗ୍ଗା ପରମ୍ମୁଖା – ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ୱିସେନିଭୂତୋ। ସୋ ଦିଟ୍ଠେ ୱିସେନିଭୂତୋ, ସୁତେ… ମୁତେ … ୱିଞ୍ଞାତେ ୱିସେନିଭୂତୋତି – ସ ସବ୍ବଧମ୍ମେସୁ ୱିସେନିଭୂତୋ, ଯଂ କିଞ୍ଚି ଦିଟ୍ଠଂ ୱ ସୁତଂ ମୁତଂ ୱା।

ସ ପନ୍ନଭାରୋ ମୁନି ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋତି। ଭାରାତି ତଯୋ ଭାରା – ଖନ୍ଧଭାରୋ, କିଲେସଭାରୋ, ଅଭିସଙ୍ଖାରଭାରୋ। କତମୋ ଖନ୍ଧଭାରୋ? ପଟିସନ୍ଧିଯା

ରୂପଂ ୱେଦନା ସଞ୍ଞା ସଙ୍ଖାରା ୱିଞ୍ଞାଣଂ – ଅଯଂ ଖନ୍ଧଭାରୋ। କତମୋ କିଲେସଭାରୋ? ରାଗୋ ଦୋସୋ ମୋହୋ…ପେ… ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରା – ଅଯଂ କିଲେସଭାରୋ। କତମୋ ଅଭିସଙ୍ଖାରଭାରୋ? ପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରୋ ଅପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରୋ ଆନେଞ୍ଜାଭିସଙ୍ଖାରୋ – ଅଯଂ ଅଭିସଙ୍ଖାରଭାରୋ। ଯତୋ ଖନ୍ଧଭାରୋ ଚ କିଲେସଭାରୋ ଚ ଅଭିସଙ୍ଖାରଭାରୋ ଚ ପହୀନା ହୋନ୍ତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାୱତ୍ଥୁକତା ଅନଭାୱଂକତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା, ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ପନ୍ନଭାରୋ ପତିତଭାରୋ ଓରୋପିତଭାରୋ ସମୋରୋପିତଭାରୋ ନିକ୍ଖିତ୍ତଭାରୋ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧଭାରୋ।

ମୁନୀତି ମୋନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଞାଣଂ। ଯା ପଞ୍ଞା ପଜାନନା ୱିଚଯୋ ପୱିଚଯୋ ଧମ୍ମୱିଚଯୋ ସଲ୍ଲକ୍ଖଣା ଉପଲକ୍ଖଣା ପଚ୍ଚୁପଲକ୍ଖଣା, ପଣ୍ଡିଚ୍ଚଂ କୋସଲ୍ଲଂ ନେପୁଞ୍ଞଂ ୱେଭବ୍ୟା ଚିନ୍ତା ଉପପରିକ୍ଖା ଭୂରି ମେଧା ପରିଣାଯିକା ୱିପସ୍ସନା ସମ୍ପଜଞ୍ଞଂ ପତୋଦୋ ପଞ୍ଞା ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ପଞ୍ଞାବଲଂ ପଞ୍ଞାସତ୍ଥଂ ପଞ୍ଞାପାସାଦୋ ପଞ୍ଞାଆଲୋକୋ ପଞ୍ଞାଓଭାସୋ ପଞ୍ଞାପଜ୍ଜୋତୋ ପଞ୍ଞାରତନଂ ଅମୋହୋ ଧମ୍ମୱିଚଯୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି। ତେନ ଞାଣେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ମୁନି ମୋନପ୍ପତ୍ତୋ।

ତୀଣି ମୋନେଯ୍ୟାନି – କାଯମୋନେଯ୍ୟଂ, ୱଚୀମୋନେଯ୍ୟଂ, ମନୋମୋନେଯ୍ୟଂ। କତମଂ କାଯମୋନେଯ୍ୟଂ? ତିୱିଧାନଂ କାଯଦୁଚ୍ଚରିତାନଂ [ତିୱିଧକାଯଦୁଚ୍ଚରିତାନଂ (କ॰) ମହାନି॰ ୧୪] ପହାନଂ କାଯମୋନେଯ୍ୟଂ, ତିୱିଧଂ କାଯସୁଚରିତଂ କାଯମୋନେଯ୍ୟଂ, କାଯାରମ୍ମଣେ ଞାଣଂ କାଯମୋନେଯ୍ୟଂ, କାଯପରିଞ୍ଞା କାଯମୋନେଯ୍ୟଂ, ପରିଞ୍ଞାସହଗତୋ ମଗ୍ଗୋ କାଯମୋନେଯ୍ୟଂ, କାଯେ ଛନ୍ଦରାଗସ୍ସ ପହାନଂ କାଯମୋନେଯ୍ୟଂ, କାଯସଙ୍ଖାରନିରୋଧୋ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନସମାପତ୍ତି କାଯମୋନେଯ୍ୟଂ – ଇଦଂ କାଯମୋନେଯ୍ୟଂ।

କତମଂ ୱଚୀମୋନେଯ୍ୟଂ? ଚତୁବ୍ବିଧାନଂ ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତାନଂ ପହାନଂ ୱଚୀମୋନେଯ୍ୟଂ, ଚତୁବ୍ବିଧଂ ୱଚୀସୁଚରିତଂ ୱଚୀମୋନେଯ୍ୟଂ, ୱାଚାରମ୍ମଣେ ଞାଣଂ ୱଚୀମୋନେଯ୍ୟଂ, ୱାଚାପରିଞ୍ଞା ୱଚୀମୋନେଯ୍ୟଂ, ପରିଞ୍ଞାସହଗତୋ ମଗ୍ଗୋ ୱଚୀମୋନେଯ୍ୟଂ, ୱାଚାଯ ଛନ୍ଦରାଗସ୍ସ ପହାନଂ ୱଚୀମୋନେଯ୍ୟଂ, ୱଚୀସଙ୍ଖାରନିରୋଧୋ ଦୁତିଯଜ୍ଝାନସମାପତ୍ତି ୱଚୀମୋନେଯ୍ୟଂ – ଇଦଂ ୱଚୀମୋନେଯ୍ୟଂ।

କତମଂ ମନୋମୋନେଯ୍ୟଂ? ତିୱିଧାନଂ ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତାନଂ ପହାନଂ ମନୋମୋନେଯ୍ୟଂ, ତିୱିଧଂ ମନୋସୁଚରିତଂ ମନୋମୋନେଯ୍ୟଂ, ଚିତ୍ତାରମ୍ମଣେ ଞାଣଂ ମନୋମୋନେଯ୍ୟଂ, ଚିତ୍ତପରିଞ୍ଞା ମନୋମୋନେଯ୍ୟଂ, ପରିଞ୍ଞାସହଗତୋ ମଗ୍ଗୋ ମନୋମୋନେଯ୍ୟଂ, ଚିତ୍ତେ ଛନ୍ଦରାଗସ୍ସ ପହାନଂ ମନୋମୋନେଯ୍ୟଂ, ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରନିରୋଧୋ ସଞ୍ଞାୱେଦଯିତନିରୋଧସମାପତ୍ତି ମନୋମୋନେଯ୍ୟଂ – ଇଦଂ ମନୋମୋନେଯ୍ୟଂ।

‘‘କାଯମୁନିଂ ୱାଚାମୁନିଂ, ମନୋମୁନିମନାସୱଂ;

ମୁନିଂ ମୋନେଯ୍ୟସମ୍ପନ୍ନଂ, ଆହୁ ସବ୍ବପ୍ପହାଯିନଂ।

‘‘କାଯମୁନିଂ ୱାଚାମୁନିଂ, ମନୋମୁନିମନାସୱଂ;

ମୁନିଂ ମୋନେଯ୍ୟସମ୍ପନ୍ନଂ, ଆହୁ ନିନ୍ହାତପାପକ’’ନ୍ତି [ନିନହାତପାପକନ୍ତି (ସୀ॰)]।

ଇମେହି ତୀହି ମୋନେଯ୍ୟେହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତା ଛ ମୁନିନୋ [ମୁନଯୋ (ସୀ॰ ସ୍ୟା॰ କ॰)] – ଅଗାରମୁନିନୋ, ଅନଗାରମୁନିନୋ, ସେଖମୁନିନୋ, ଅସେଖମୁନିନୋ, ପଚ୍ଚେକମୁନିନୋ, ମୁନିମୁନିନୋତି [ମୁନିମୁନିନୋ (ସୀ॰ ସ୍ୟା॰ କ॰) ମହାନି॰ ୧୪]। କତମେ ଅଗାରମୁନିନୋ? ଯେ ତେ ଅଗାରିକା ଦିଟ୍ଠପଦା ୱିଞ୍ଞାତସାସନା – ଇମେ ଅଗାରମୁନିନୋ। କତମେ ଅନଗାରମୁନିନୋ? ଯେ ତେ ପବ୍ବଜିତା ଦିଟ୍ଠପଦା ୱିଞ୍ଞାତସାସନା – ଇମେ ଅନଗାରମୁନିନୋ। ସତ୍ତ ସେଖା ସେଖମୁନିନୋ, ଅରହନ୍ତୋ ଅସେଖମୁନିନୋ। ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ପଚ୍ଚେକମୁନିନୋ। ମୁନିମୁନିନୋ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ତଥାଗତା ଅରହନ୍ତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା।

‘‘ନ ମୋନେନ ମୁନି ହୋତି, ମୂଳ୍ହରୂପୋ ଅୱିଦ୍ଦସୁ;

ଯୋ ଚ ତୁଲଂୱ ପଗ୍ଗଯ୍ହ, ୱରମାଦାଯ ପଣ୍ଡିତୋ।

‘‘ପାପାନି ପରିୱଜ୍ଜେତି, ସ ମୁନି ତେନ ସୋ ମୁନି;

ଯୋ ମୁନାତି ଉଭୋ ଲୋକେ, ମୁନି ତେନ ପଵୁଚ୍ଚତି।

''ଅସତଞ୍ଚ ସତଞ୍ଚ ଞତ୍ଵା ଧମ୍ମଂ, ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବଲୋକେ;

ଦେଵମନୁସ୍ସେହି ପୂଜିତୋ ଯୋ, ସଙ୍ଗଜାଲମତିଚ୍ଚ ସୋ ମୁନି''।

ଵିସମୁତୋତି ମୁନିନୋ ରାଗା ଚିତ୍ତଂ ମୁତ୍ତଂ ଵିମୁତ୍ତଂ ସୁଵିମୁତ୍ତଂ; ଦୋସା ଚିତ୍ତଂ… ମୋହା ଚିତ୍ତଂ ମୁତ୍ତଂ ଵିମୁତ୍ତଂ ସୁଵିମୁତ୍ତଂ…ପେ… ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରେହି ଚିତ୍ତଂ ମୁତ୍ତଂ ଵିମୁତ୍ତଂ ସୁଵିମୁତ୍ତନ୍ତି – ସ ପନ୍ନଭାରୋ ମୁନି ଵିପ୍ପମୁତ୍ତୋ।

ନ କପ୍ପିୟୋ ନୂପରତୋ ନ ପତ୍ଥିୟୋତି ଭଗଵାତି। କପ୍ପାତି ଦ୍ଵେ କପ୍ପା – ତଣ୍ହାକପ୍ପୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିକପ୍ପୋ ଚ…ପେ… ଅୟଂ ତଣ୍ହାକପ୍ପୋ…ପେ… ଅୟଂ ଦିଟ୍ଠିକପ୍ପୋ। ତସ୍ସ ତଣ୍ହାକପ୍ପୋ ପହୀନୋ, ଦିଟ୍ଠିକପ୍ପୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠୋ; ତଣ୍ହାକପ୍ପସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ଦିଟ୍ଠିକପ୍ପସ୍ସ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠତ୍ତା ତଣ୍ହାକପ୍ପଂ ଵା ଦିଟ୍ଠିକପ୍ପଂ ଵା ନ କପ୍ପେତି ନ ଜନେତି ନ ସଞ୍ଜନେତି ନ ନିବ୍ବତ୍ତେତି ନାଭିନିବ୍ବତ୍ତେତୀତି – ନ କପ୍ପିୟୋ। ନୂପରତୋତି। ସବ୍ବେ ବାଲପୁଥୁଜ୍ଜନା ରଜ୍ଜନ୍ତି, ପୁଥୁଜ୍ଜନକଲ୍ୟାଣକଂ ଉପାଦାୟ ସତ୍ତ ସେଖା ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିୟା ଅନଧିଗତସ୍ସ ଅଧିଗମାୟ ଅସଚ୍ଛିକତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିୟାୟ ଆରମନ୍ତି ଵିରମନ୍ତି ପଟିଵିରମନ୍ତି, ଅରହା ଆରତୋ ଵିରତୋ ପଟିଵିରତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ଵିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ଵିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ଵିମରିୟାଦିକତେନ ଚେତସା ଵିହରତୀତି – ନ କପ୍ପିୟୋ ନୂପରତୋ। ନ ପତ୍ଥିୟୋତି। ପତ୍ଥନା ଵୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ଯସ୍ସେସା ପତ୍ଥନା ତଣ୍ହା ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ଵୂପସନ୍ତା ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧା ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକା ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢା, ସୋ ଵୁଚ୍ଚତି ନ ପତ୍ଥିୟୋ।

ଭଗଵାତି ଗାରଵାଧିଵଚନଂ। ଅପି ଚ ଭଗ୍ଗରାଗୋତି ଭଗଵା, ଭଗ୍ଗଦୋସୋତି ଭଗଵା, ଭଗ୍ଗମୋହୋତି ଭଗଵା, ଭଗ୍ଗମାନୋତି ଭଗଵା, ଭଗ୍ଗଦିଟ୍ଠୀତି ଭଗଵା, ଭଗ୍ଗକଣ୍ଟକୋତି ଭଗଵା, ଭଗ୍ଗକିଲେସୋତି ଭଗଵା, ଭଜି ଵିଭଜି ପଵିଭଜି ଧମ୍ମରତନନ୍ତି ଭଗଵା, ଭଵାନଂ ଅନ୍ତକରୋତି ଭଗଵା, ଭାଵିତକାୟୋ ଭାଵିତସୀଲୋ ଭାଵିତଚିତ୍ତୋ ଭାଵିତପଞ୍ଞୋତି ଭଗଵା; ଭାଗୀ ଵା ଭଗଵା ଅରଞ୍ଞଵନପତ୍ଥାନି ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନି ଅପ୍ପସଦ୍ଦାନି ଅପ୍ପନିଗ୍ଘୋସାନି ଵିଜନଵାତାନି ମନୁସ୍ସରାହସ୍ସେୟ୍ୟକାନି ପଟିସଲ୍ଲାନସାରୁପ୍ପାନୀତି ଭଗଵା, ଭାଗୀ ଵା ଭଗଵା ଚୀଵରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନନ୍ତି ଭଗଵା, ଭାଗୀ ଵା ଭଗଵା ଅତ୍ଥରସସ୍ସ ଧମ୍ମରସସ୍ସ ଵିମୁତ୍ତିରସସ୍ସ ଅଧିସୀଲସ୍ସ ଅଧିଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଧିପଞ୍ଞାୟାତି ଭଗଵା, ଭାଗୀ ଵା ଭଗଵା ଚତୁନ୍ନଂ ଝାନାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଅପ୍ପମଞ୍ଞାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଅରୂପସମାପତ୍ତୀନନ୍ତି ଭଗଵା, ଭାଗୀ ଵା ଭଗଵା ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ଵିମୋକ୍ଖାନଂ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ଅଭିଭାୟତନାନଂ ନଵନ୍ନଂ ଅନୁପୁବ୍ବଵିହାରସମାପତ୍ତୀନନ୍ତି ଭଗଵା, ଭାଗୀ ଵା ଭଗଵା ଦସନ୍ନଂ ସଞ୍ଞାଭାଵନାନଂ ଦସନ୍ନଂ କସିଣସମାପତ୍ତୀନଂ ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧିସ୍ସ ଅସୁଭସମାପତ୍ତିୟାତି ଭଗଵା, ଭାଗୀ ଵା ଭଗଵା ଚତୁନ୍ନଂ ସତିପଟ୍ଠାନାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ସମ୍ମପ୍ପଧାନାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଇଦ୍ଧିପାଦାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ବଲାନଂ ସତ୍ତନ୍ନଂ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାନଂ ଅରିୟସ୍ସ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସାତି ଭଗଵା, ଭାଗୀ ଵା ଭଗଵା ଦସନ୍ନଂ ତଥାଗତବଲାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଵେସାରଜ୍ଜାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ପଟିସମ୍ଭିଦାନଂ ଛନ୍ନଂ ଅଭିଞ୍ଞାନଂ ଛନ୍ନଂ ବୁଦ୍ଧଧମ୍ମାନନ୍ତି ଭଗଵା, ଭଗଵାତି ନେତଂ ନାମଂ ମାତରା କତଂ ନ ପିତରା କତଂ ନ ଭାତରା କତଂ ନ ଭଗିନିୟା କତଂ ନ ମିତ୍ତାମଚ୍ଚେହି କତଂ ନ ଞାତିସାଲୋହିତେହି କତଂ ନ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେହି କତଂ ନ ଦେଵତାହି କତଂ; ଵିମୋକ୍ଖନ୍ତିକମେତଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଭଗଵନ୍ତାନଂ ବୋଧିୟା ମୂଲେ ସହ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣସ୍ସ ପଟିଲାଭା ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି ଯଦିଦଂ ଭଗଵାତି – ନ କପ୍ପିୟୋ ନୂପରତୋ ନ ପତ୍ଥିୟୋ ଇତି ଭଗଵା।

ତେନାହ ଭଗଵା –

''ସ ସବ୍ବଧମ୍ମେସୁ ଵିସେନିଭୂତୋ, ଯଂ କିଞ୍ଚି ଦିଟ୍ଠଂ ଵ ସୁତଂ ମୁତଂ ଵା;

ସ ପନ୍ନଭାରୋ ମୁନି ଵିପ୍ପମୁତ୍ତୋ, ନ କପ୍ପିୟୋ ନୂପରତୋ ନ ପତ୍ଥିୟୋ''।[ଇତି ଭଗଵାତି]

ମହାଵିୟୂହସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସୋ ତେରସମୋ।

୧୪। ତୁୱଟ୍ଟକସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସୋ

ଅଥ ତୁୱଟ୍ଟକସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସଂ ୱକ୍ଖତି –

୧୫୦।

ପୁଚ୍ଛାମିତଂ ଆଦିଚ୍ଚବନ୍ଧୁ,[ଆଦିଚ୍ଚବନ୍ଧୂ (ସୀ। ସ୍ୟା।)]ୱିୱେକଂ ସନ୍ତିପଦଞ୍ଚ ମହେସି[ମହେସିଂ (ସୀ। ସ୍ୟା।)];

କଥଂ ଦିସ୍ୱା ନିବ୍ବାତି ଭିକ୍ଖୁ, ଅନୁପାଦିୟାନୋ ଲୋକସ୍ମିଂ କିଞ୍ଚି।

ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଆଦିଚ୍ଚବନ୍ଧୂତି। ପୁଚ୍ଛାତି ତିସ୍ସୋ ପୁଚ୍ଛା – ଅଦିଟ୍ଠଜୋତନା ପୁଚ୍ଛା, ଦିଟ୍ଠସଂସନ୍ଦନା ପୁଚ୍ଛା, ୱିମତିଚ୍ଛେଦନା ପୁଚ୍ଛା। କତମା ଅଦିଟ୍ଠଜୋତନା ପୁଚ୍ଛା? ପକତିୟା ଲକ୍ଖଣଂ ଅଞ୍ଞାତଂ ହୋତି ଅଦିଟ୍ଠଂ ଅତୁଲିତଂ ଅତୀରିତଂ ଅୱିଭୂତଂ ଅୱିଭାୱିତଂ, ତସ୍ସ ଞାଣାୟ ଦସ୍ସନାୟ ତୁଲନାୟ ତୀରଣାୟ ୱିଭାୱନାୟ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛତି – ଅୟଂ ଅଦିଟ୍ଠଜୋତନା ପୁଚ୍ଛା। କତମା ଦିଟ୍ଠସଂସନ୍ଦନା ପୁଚ୍ଛା? ପକତିୟା ଲକ୍ଖଣଂ ଞାତଂ ହୋତି ଦିଟ୍ଠଂ ତୁଲିତଂ ତୀରିତଂ ୱିଭୂତଂ ୱିଭାୱିତଂ, ଅଞ୍ଞେହି ପଣ୍ଡିତେହି ସଦ୍ଧିଂ ସଂସନ୍ଦନତ୍ଥାୟ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛତି – ଅୟଂ ଦିଟ୍ଠସଂସନ୍ଦନା ପୁଚ୍ଛା। କତମା ୱିମତିଚ୍ଛେଦନା ପୁଚ୍ଛା? ପକତିୟା ସଂସୟପକ୍ଖନ୍ଦୋ [ସଂସୟପକ୍ଖନ୍ତୋ (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ହୋତି ୱିମତିପକ୍ଖନ୍ଦୋ ଦ୍ୱେଳ୍ହକଜାତୋ, ''ଏୱଂ ନୁ ଖୋ, ନ ନୁ ଖୋ, କିଂ ନୁ ଖୋ, କଥଂ ନୁ ଖୋ''ତି ସୋ ୱିମତିଚ୍ଛେଦନତ୍ଥାୟ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛତି – ଅୟଂ ୱିମତିଚ୍ଛେଦନା ପୁଚ୍ଛା। ଇମା ତିସ୍ସୋ ପୁଚ୍ଛା।

ଅପରାପି ତିସ୍ସୋ ପୁଚ୍ଛା – ମନୁସ୍ସପୁଚ୍ଛା, ଅମନୁସ୍ସପୁଚ୍ଛା, ନିମ୍ମିତପୁଚ୍ଛା। କତମା ମନୁସ୍ସପୁଚ୍ଛା? ମନୁସ୍ସା ବୁଦ୍ଧଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୁନିୟୋ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଉପାସକା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଉପାସିକାୟୋ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ରାଜାନୋ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଖତ୍ତିୟା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ବ୍ରାହ୍ମଣା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ୱେସ୍ସା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ସୁଦ୍ଦା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଗହଟ୍ଠା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ପବ୍ବଜିତା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି – ଅୟଂ ମନୁସ୍ସପୁଚ୍ଛା। କତମା ଅମନୁସ୍ସପୁଚ୍ଛା? ଅମନୁସ୍ସା ବୁଦ୍ଧଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ନାଗା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ସୁପଣ୍ଣା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ୟକ୍ଖା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଅସୁରା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଗନ୍ଧବ୍ବା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ମହାରାଜାନୋ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଇନ୍ଦା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ବ୍ରହ୍ମାନୋ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଦେୱତାୟୋ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି – ଅୟଂ ଅମନୁସ୍ସପୁଚ୍ଛା। କତମା ନିମ୍ମିତପୁଚ୍ଛା? ୟଂ ଭଗୱା ରୂପଂ ଅଭିନିମ୍ମିନାତି ମନୋମୟଂ ସବ୍ବଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗଂ ଅହୀନିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ତଂ ସୋ ନିମ୍ମିତୋ ବୁଦ୍ଧଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛତି, ଭଗୱା ତସ୍ସ [ନତ୍ଥି ସୀ। ସ୍ୟା। ପୋତ୍ଥକେସୁ] ୱିସଜ୍ଜେତି – ଅୟଂ ନିମ୍ମିତପୁଚ୍ଛା। ଇମା ତିସ୍ସୋ ପୁଚ୍ଛା।

ଅପରାପି ତିସ୍ସୋ ପୁଚ୍ଛା – ଅତ୍ତତ୍ଥପୁଚ୍ଛା, ପରତ୍ଥପୁଚ୍ଛା, ଉଭୟତ୍ଥପୁଚ୍ଛା। ଅପରାପି ତିସ୍ସୋ ପୁଚ୍ଛା – ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକତ୍ଥପୁଚ୍ଛା, ସମ୍ପରାୟିକତ୍ଥପୁଚ୍ଛା, ପରମତ୍ଥପୁଚ୍ଛା। ଅପରାପି ତିସ୍ସୋ ପୁଚ୍ଛା – ଅନୱଜ୍ଜତ୍ଥପୁଚ୍ଛା, ନିକ୍କିଲେସତ୍ଥପୁଚ୍ଛା [ନିକ୍ଖେପତ୍ଥପୁଚ୍ଛା (ସୀ। କ।)], ୱୋଦାନତ୍ଥପୁଚ୍ଛା। ଅପରାପି ତିସ୍ସୋ ପୁଚ୍ଛା – ଅତୀତପୁଚ୍ଛା, ଅନାଗତପୁଚ୍ଛା, ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନପୁଚ୍ଛା। ଅପରାପି ତିସ୍ସୋ ପୁଚ୍ଛା – ଅଜ୍ଝତ୍ତପୁଚ୍ଛା, ବହିଦ୍ଧାପୁଚ୍ଛା, ଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧାପୁଚ୍ଛା। ଅପରାପି ତିସ୍ସୋ ପୁଚ୍ଛା – କୁସଲପୁଚ୍ଛା, ଅକୁସଲପୁଚ୍ଛା, ଅବ୍ୟାକତପୁଚ୍ଛା। ଅପରାପି ତିସ୍ସୋ ପୁଚ୍ଛା – ଖନ୍ଧପୁଚ୍ଛା, ଧାତୁପୁଚ୍ଛା, ଆୟତନପୁଚ୍ଛା। ଅପରାପି ତିସ୍ସୋ ପୁଚ୍ଛା – ସତିପଟ୍ଠାନପୁଚ୍ଛା, ସମ୍ମପ୍ପଧାନପୁଚ୍ଛା, ଇଦ୍ଧିପାଦପୁଚ୍ଛା। ଅପରାପି ତିସ୍ସୋ ପୁଚ୍ଛା – ଇନ୍ଦ୍ରିୟପୁଚ୍ଛା, ବଲପୁଚ୍ଛା, ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗପୁଚ୍ଛା। ଅପରାପି ତିସ୍ସୋ ପୁଚ୍ଛା – ମଗ୍ଗପୁଚ୍ଛା, ଫଲପୁଚ୍ଛା, ନିବ୍ବାନପୁଚ୍ଛା।

ପୁଚ୍ଛାମି ତନ୍ତି ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ୟାଚାମି ତଂ ଅଜ୍ଝେସାମି ତଂ ପସାଦେମି ତଂ, ''କଥୟସ୍ସୁ ମେ''ତି – ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ। ଆଦିଚ୍ଚବନ୍ଧୂତି। ଆଦିଚ୍ଚୋ ୱୁଚ୍ଚତି ସୂରିୟୋ [ସୁରିୟୋ (ସୀ। ସ୍ୟା।)]। ସୂରିୟୋ ଗୋତମୋ ଗୋତ୍ତେନ, ଭଗୱାପି ଗୋତମୋ ଗୋତ୍ତେନ, ଭଗୱା ସୂରିୟସ୍ସ ଗୋତ୍ତଞାତକୋ ଗୋତ୍ତବନ୍ଧୁ; ତସ୍ମା ବୁଦ୍ଧୋ ଆଦିଚ୍ଚବନ୍ଧୂତି – ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଆଦିଚ୍ଚବନ୍ଧୁ।

ୱିୱେକଂ ସନ୍ତିପଦଞ୍ଚ ମହେସୀତି। ୱିୱେକାତି ତୟୋ ୱିୱେକା – କାୟୱିୱେକୋ , ଚିତ୍ତୱିୱେକୋ, ଉପଧିୱିୱେକୋ। କତମୋ କାୟୱିୱେକୋ? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ୱିୱିତ୍ତଂ ସେନାସନଂ ଭଜତି ଅରଞ୍ଞଂ ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ପବ୍ବତଂ କନ୍ଦରଂ ଗିରିଗୁହଂ ସୁସାନଂ ୱନପତ୍ଥଂ ଅବ୍ଭୋକାସଂ ପଲାଲପୁଞ୍ଜଂ କାୟେନ ୱିୱିତ୍ତେନ ୱିହରତି। ସୋ ଏକୋ ଗଚ୍ଛତି, ଏକୋ ତିଟ୍ଠତି, ଏକୋ ନିସୀଦତି, ଏକୋ ସେୟ୍ୟଂ କପ୍ପେତି, ଏକୋ ଗାମଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପୱିସତି, ଏକୋ ପଟିକ୍କମତି, ଏକୋ ରହୋ ନିସୀଦତି, ଏକୋ ଚଙ୍କମଂ ଅଧିଟ୍ଠାତି, ଏକୋ ଚରତି ୱିହରତି ଇରିୟତି ୱତ୍ତତି ପାଲେତି ୟପେତି ୟାପେତି – ଅୟଂ କାୟୱିୱେକୋ।

କତମୋ ଚିତ୍ତୱିୱେକୋ? ପଠମଂ ଝାନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ନୀୱରଣେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ହୋତି, ଦୁତିୟଂ ଝାନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ୱିତକ୍କୱିଚାରେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିୱିତ୍ତଂ

ହୋତି, ତତିଯଂ ଝାନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ପୀତିଯା ଚିତ୍ତଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ହୋତି, ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ସୁଖଦୁକ୍ଖେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ହୋତି, ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ରୂପସଞ୍ଞାଯ ପଟିଘସଞ୍ଞାଯ ନାନତ୍ତସଞ୍ଞାଯ ଚିତ୍ତଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ହୋତି, ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସଞ୍ଞାଯ ଚିତ୍ତଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ହୋତି, ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସଞ୍ଞାଯ ଚିତ୍ତଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ହୋତି , ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସଞ୍ଞାଯ ଚିତ୍ତଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ହୋତି। ସୋତାପନ୍ନସ୍ସ ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠିଯା ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯ ସୀଲବ୍ବତପରାମାସା ଦିଟ୍ଠାନୁସଯା ୱିଚିକିଚ୍ଛାନୁସଯା, ତଦେକଟ୍ଠେହି ଚ କିଲେସେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ହୋତି। ସକଦାଗାମିସ୍ସ ଓଳାରିକା କାମରାଗସଞ୍ଞୋଜନା ପଟିଘସଞ୍ଞୋଜନା ଓଳାରିକା କାମରାଗାନୁସଯା ପଟିଘାନୁସଯା, ତଦେକଟ୍ଠେହି ଚ କିଲେସେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ହୋତି। ଅନାଗାମିସ୍ସ ଅନୁସହଗତା କାମରାଗସଞ୍ଞୋଜନା ପଟିଘସଞ୍ଞୋଜନା ଅନୁସହଗତା କାମରାଗାନୁସଯା ପଟିଘାନୁସଯା, ତଦେକଟ୍ଠେହି ଚ କିଲେସେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ହୋତି। ଅରହତୋ ରୂପରାଗା ଅରୂପରାଗା ମାନା ଉଦ୍ଧଚ୍ଚା ଅୱିଜ୍ଜାଯ ମାନାନୁସଯା ଭୱରାଗାନୁସଯା ଅୱିଜ୍ଜାନୁସଯା, ତଦେକଟ୍ଠେହି ଚ କିଲେସେହି ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ହୋତି – ଅଯଂ ଚିତ୍ତୱିୱେକୋ।

କତମୋ ଉପଧିୱିୱେକୋ? ଉପଧି ୱୁଚ୍ଚତି କିଲେସା ଚ ଖନ୍ଧା ଚ ଅଭିସଙ୍ଖାରା ଚ। ଉପଧିୱିୱେକୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଅମତଂ ନିବ୍ବାନଂ। ଯୋ ସୋ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରସମଥୋ ସବ୍ବୂପଧିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ତଣ୍ହକ୍ଖଯୋ ୱିରାଗୋ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ – ଅଯଂ ଉପଧିୱିୱେକୋ। କାଯୱିୱେକୋ ଚ ୱିୱେକଟ୍ଠକାଯାନଂ [ୱୂପକଟ୍ଠକାଯାନଂ (ସୀ।)] ନେକ୍ଖମ୍ମାଭିରତାନଂ, ଚିତ୍ତୱିୱେକୋ ଚ ପରିସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତାନଂ ପରମୱୋଦାନପତ୍ତାନଂ, ଉପଧିୱିୱେକୋ ଚ ନିରୁପଧୀନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ୱିସଙ୍ଖାରଗତାନଂ। ସନ୍ତୀତି ଏକେନ ଆକାରେନ ସନ୍ତିପି ସନ୍ତିପଦମ୍ପି ତଂଯେୱ ଅମତଂ ନିବ୍ବାନଂ, ଯୋ ସୋ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରସମଥୋ ସବ୍ବୂପଧିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ତଣ୍ହକ୍ଖଯୋ ୱିରାଗୋ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ''ସନ୍ତମେତଂ ପଦଂ, ପଣୀତମେତଂ ପଦଂ, ଯଦିଦଂ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରସମଥୋ ସବ୍ବୂପଧିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ତଣ୍ହକ୍ଖଯୋ ୱିରାଗୋ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନ''ନ୍ତି। ଅଥ ଅପରେନ ଆକାରେନ ଯେ ଧମ୍ମା ସନ୍ତାଧିଗମାଯ ସନ୍ତିଫୁସନାଯ ସନ୍ତିସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା, ଚତ୍ତାରୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନା, ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦା, ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି, ପଞ୍ଚ ବଲାନି, ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ – ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ସନ୍ତିପଦଂ ତାଣପଦଂ ଲେଣପଦଂ ସରଣପଦଂ ଅଭଯପଦଂ ଅଚ୍ଚୁତପଦଂ ଅମତପଦଂ ନିବ୍ବାନପଦଂ।

ମହେସୀତି ମହେସି ଭଗୱା। ମହନ୍ତଂ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧଂ ଏସୀ ଗୱେସୀ ପରିଯେସୀତି ମହେସି, ମହନ୍ତଂ ସମାଧିକ୍ଖନ୍ଧଂ…ପେ… ମହନ୍ତଂ ପଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧଂ… ମହନ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧଂ… ମହନ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନକ୍ଖନ୍ଧଂ ଏସୀ ଗୱେସୀ ପରିଯେସୀତି ମହେସି; ମହତୋ ତମୋକାଯସ୍ସ ପଦାଲନଂ, ମହତୋ ୱିପଲ୍ଲାସସ୍ସ ଭେଦନଂ, ମହତୋ ତଣ୍ହାସଲ୍ଲସ୍ସ ଅବ୍ବହନଂ [ଅବ୍ବୂହନଂ (ସୀ। ସ୍ଯା।), ଅବ୍ବୁହନଂ (କ।)], ମହତୋ ଦିଟ୍ଠିସଙ୍ଘାଟସ୍ସ ୱିନିୱେଠନଂ, ମହତୋ ମାନଧଜସ୍ସ ପପାତନଂ [ପୱାହନଂ (ସ୍ଯା।)], ମହତୋ ଅଭିସଙ୍ଖାରସ୍ସ ୱୂପସମଂ, ମହତୋ ଓଘସ୍ସ ନିତ୍ଥରଣଂ, ମହତୋ ଭାରସ୍ସ ନିକ୍ଖେପନଂ, ମହତୋ ସଂସାରୱଟ୍ଟସ୍ସ ଉପଚ୍ଛେଦଂ, ମହତୋ ସନ୍ତାପସ୍ସ ନିବ୍ବାପନଂ , ମହତୋ ପରିଳାହସ୍ସ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧିଂ, ମହତୋ ଧମ୍ମଧଜସ୍ସ ଉସ୍ସାପନଂ ଏସୀ ଗୱେସୀ ପରିଯେସୀତି ମହେସି, ମହନ୍ତେ ସତିପଟ୍ଠାନେ ମହନ୍ତେ ସମ୍ମପ୍ପଧାନେ ମହନ୍ତେ ଇଦ୍ଧିପାଦେ ମହନ୍ତାନି ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ମହନ୍ତାନି ବଲାନି ମହନ୍ତେ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ ମହନ୍ତଂ ଅରିଯଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ ମହନ୍ତଂ ପରମତ୍ଥଂ ଅମତଂ ନିବ୍ବାନଂ ଏସୀ ଗୱେସୀ ପରିଯେସୀତି ମହେସି; ମହେସକ୍ଖେହି ୱା ସତ୍ତେହି ଏସିତୋ ଗୱେସିତୋ ପରିଯେସିତୋ କହଂ ବୁଦ୍ଧୋ କହଂ ଭଗୱା କହଂ ଦେୱଦେୱୋ କହଂ ନରାସଭୋତି ମହେସୀତି – ୱିୱେକଂ ସନ୍ତିପଦଞ୍ଚ ମହେସି।

କଥଂ ଦିସ୍ୱା ନିବ୍ବାତି ଭିକ୍ଖୂତି। କଥଂ ଦିସ୍ୱା ପସ୍ସିତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ରାଗଂ ନିବ୍ବାପେତି, ଦୋସଂ ନିବ୍ବାପେତି, ମୋହଂ ନିବ୍ବାପେତି, କୋଧଂ…ପେ… ଉପନାହଂ… ମକ୍ଖଂ… ପଳାସଂ… ଇସ୍ସଂ… ମଚ୍ଛରିଯଂ… ମାଯଂ… ସାଠେଯ୍ୟଂ… ଥମ୍ଭଂ… ସାରମ୍ଭଂ… ମାନଂ… ଅତିମାନଂ… ମଦଂ… ପମାଦଂ… ସବ୍ବେ କିଲେସେ… ସବ୍ବେ ଦୁଚ୍ଚରିତେ… ସବ୍ବେ ଦରଥେ… ସବ୍ବେ ପରିଳାହେ… ସବ୍ବେ ସନ୍ତାପେ … ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରେ ନିବ୍ବାପେତି ସମେତି ଉପସମେତି ୱୂପସମେତି ପଟିପସ୍ସମ୍ଭେତି। ଭିକ୍ଖୂତି ପୁଥୁଜ୍ଜନକଲ୍ୟାଣକୋ ୱା ଭିକ୍ଖୁ ସେଖୋ ୱା ଭିକ୍ଖୂତି – କଥଂ ଦିସ୍ୱା ନିବ୍ବାତି ଭିକ୍ଖୁ।

ଅନୁପାଦିଯାନୋ ଲୋକସ୍ମିଂ କିଞ୍ଚୀତି। ଚତୂହି ଉପାଦାନେହି ଅନୁପାଦିଯମାନୋ ଅଗଣ୍ହଯମାନୋ ଅପରାମସମାନୋ ଅନଭିନିୱିସମାନୋ। ଲୋକସ୍ମିନ୍ତି ଅପାଯଲୋକେ ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଦେୱଲୋକେ, ଖନ୍ଧଲୋକେ ଧାତୁଲୋକେ ଆଯତନଲୋକେ। କିଞ୍ଚୀତି କିଞ୍ଚି ରୂପଗତଂ ୱେଦନାଗତଂ ସଞ୍ଞାଗତଂ ସଙ୍ଖାରଗତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଗତନ୍ତି – ଅନୁପାଦିଯାନୋ ଲୋକସ୍ମିଂ କିଞ୍ଚି।

ତେନାହ ସୋ ନିମ୍ମିତୋ –

''ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଆଦିଚ୍ଚବନ୍ଧୁ, ୱିୱେକଂ ସନ୍ତିପଦଞ୍ଚ ମହେସି;

କଥଂ ଦିସ୍ୱା ନିବ୍ବାତି ଭିକ୍ଖୁ, ଅନୁପାଦିୟାନୋ ଲୋକସ୍ମିଂ କିଞ୍ଚୀ’’ତି।

୧୫୧।

ମୂଲଂପପଞ୍ଚସଙ୍ଖାଯ, [ଇତି ଭଗୱା]

ମନ୍ତା ଅସ୍ମୀତି ସବ୍ବମୁପରୁନ୍ଧେ[ସବ୍ବମୁପରୁନ୍ଧେ (ସ୍ୟା।)];

ଯା କାଚି ତଣ୍ହା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ, ତାସଂ ୱିନଯା ସଦା ସତୋ ସିକ୍ଖେ।

ମୂଲଂ ପପଞ୍ଚସଙ୍ଖାଯ, [ଇତି ଭଗୱା] ମନ୍ତା ଅସ୍ମୀତି ସବ୍ବମୁପରୁନ୍ଧେତି। ପପଞ୍ଚାୟେୱ ପପଞ୍ଚସଙ୍ଖା। ତଣ୍ହାପପଞ୍ଚସଙ୍ଖା ଦିଟ୍ଠିପପଞ୍ଚସଙ୍ଖା। କତମଂ ତଣ୍ହାପପଞ୍ଚସ୍ସ ମୂଲଂ? ଅୱିଜ୍ଜାମୂଲଂ, ଅଯୋନିସୋମନସିକାରୋ ମୂଲଂ, ଅସ୍ମିମାନୋ ମୂଲଂ, ଅହିରିକଂ ମୂଲଂ , ଅନୋତ୍ତପ୍ପଂ ମୂଲଂ, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ମୂଲଂ – ଇଦଂ ତଣ୍ହାପପଞ୍ଚସ୍ସ ମୂଲଂ। କତମଂ ଦିଟ୍ଠିପପଞ୍ଚସ୍ସ ମୂଲଂ? ଅୱିଜ୍ଜାମୂଲଂ, ଅଯୋନିସୋମନସିକାରୋ ମୂଲଂ, ଅସ୍ମିମାନୋ ମୂଲଂ, ଅହିରିକଂ ମୂଲଂ, ଅନୋତ୍ତପ୍ପଂ ମୂଲଂ, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ମୂଲଂ – ଇଦଂ ଦିଟ୍ଠିପପଞ୍ଚସ୍ସ ମୂଲଂ।

ଭଗୱାତି ଗାରୱାଧିୱଚନଂ। ଅପି ଚ ଭଗ୍ଗରାଗୋତି ଭଗୱା, ଭଗ୍ଗଦୋସୋତି ଭଗୱା, ଭଗ୍ଗମୋହୋତି ଭଗୱା, ଭଗ୍ଗମାନୋତି ଭଗୱା, ଭଗ୍ଗଦିଟ୍ଠୀତି ଭଗୱା, ଭଗ୍ଗକଣ୍ଡକୋତି ଭଗୱା, ଭଗ୍ଗକିଲେସୋତି ଭଗୱା, ଭଜି ୱିଭଜି ପୱିଭଜି ଧମ୍ମରତନନ୍ତି ଭଗୱା, ଭୱାନଂ ଅନ୍ତକରୋତି ଭଗୱା, ଭାୱିତକାୟୋ ଭାୱିତସୀଲୋ ଭାୱିତଚିତ୍ତୋ ଭାୱିତପଞ୍ଞୋତି ଭଗୱା; ଭାଗୀ ୱା ଭଗୱା ଅରଞ୍ଞୱନପତ୍ଥାନି ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନି ଅପ୍ପସଦ୍ଦାନି ଅପ୍ପନିଗ୍ଘୋସାନି ୱିଜନୱାତାନି ମନୁସ୍ସରାହସ୍ସେଯ୍ୟକାନି ପଟିସଲ୍ଲାନସାରୁପ୍ପାନୀତି ଭଗୱା, ଭାଗୀ ୱା ଭଗୱା ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନନ୍ତି ଭଗୱା, ଭାଗୀ ୱା ଭଗୱା ଅତ୍ଥରସସ୍ସ ଧମ୍ମରସସ୍ସ ୱିମୁତ୍ତିରସସ୍ସ ଅଧିସୀଲସ୍ସ ଅଧିଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଧିପଞ୍ଞାଯାତି ଭଗୱା, ଭାଗୀ ୱା ଭଗୱା ଚତୁନ୍ନଂ ଝାନାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଅପ୍ପମଞ୍ଞାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଅରୂପସମାପତ୍ତୀନନ୍ତି ଭଗୱା, ଭାଗୀ ୱା ଭଗୱା ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ୱିମୋକ୍ଖାନଂ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ଅଭିଭାଯତନାନଂ ନୱନ୍ନଂ ଅନୁପୁବ୍ବୱିହାରସମାପତ୍ତୀନନ୍ତି ଭଗୱା, ଭାଗୀ ୱା ଭଗୱା ଦସନ୍ନଂ ସଞ୍ଞାଭାୱନାନଂ ଦସନ୍ନଂ କସିଣସମାପତ୍ତୀନଂ ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧିସ୍ସ ଅସୁଭସମାପତ୍ତିଯାତି ଭଗୱା, ଭାଗୀ ୱା ଭଗୱା ଚତୁନ୍ନଂ ସତିପଟ୍ଠାନାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ସମ୍ମପ୍ପଧାନାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଇଦ୍ଧିପାଦାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ବଲାନଂ ସତ୍ତନ୍ନଂ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାନଂ ଅରିଯସ୍ସ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସାତି ଭଗୱା, ଭାଗୀ ୱା ଭଗୱା ଦସନ୍ନଂ ତଥାଗତବଲାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ୱେସାରଜ୍ଜାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ପଟିସମ୍ଭିଦାନଂ ଛନ୍ନଂ ଅଭିଞ୍ଞାନଂ ଛନ୍ନଂ ବୁଦ୍ଧଧମ୍ମାନନ୍ତି ଭଗୱା, ଭଗୱାତି ନେତଂ ନାମଂ ମାତରା କତଂ ନ ପିତରା କତଂ ନ ଭାତରା କତଂ ନ ଭଗିନିଯା କତଂ ନ ମିତ୍ତାମଚ୍ଚେହି କତଂ ନ ଞାତିସାଲୋହିତେହି କତଂ ନ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେହି କତଂ ନ ଦେୱତାହି କତଂ; ୱିମୋକ୍ଖନ୍ତିକମେତଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଭଗୱନ୍ତାନଂ ବୋଧିଯା ମୂଲେ ସହ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣସ୍ସ ପଟିଲାଭା ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି ଯଦିଦଂ ଭଗୱାତି – ମୂଲଂ ପପଞ୍ଚସଙ୍ଖାଯ ଇତି ଭଗୱା।

ମନ୍ତା ଅସ୍ମୀତି ସବ୍ବମୁପରୁନ୍ଧେତି। ମନ୍ତା ୱୁଚ୍ଚତି ପଞ୍ଞା। ଯା ପଞ୍ଞା ପଜାନନା…ପେ… ଅମୋହୋ ଧମ୍ମୱିଚଯୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି। ଅସ୍ମୀତି ରୂପେ ଅସ୍ମୀତି ମାନୋ ଅସ୍ମୀତି ଛନ୍ଦୋ ଅସ୍ମୀତି ଅନୁସଯୋ; ୱେଦନାଯ… ସଞ୍ଞାଯ… ସଙ୍ଖାରେସୁ… ୱିଞ୍ଞାଣେ ଅସ୍ମୀତି ମାନୋ ଅସ୍ମୀତି ଛନ୍ଦୋ ଅସ୍ମୀତି ଅନୁସଯୋତି। ମୂଲଂ ପପଞ୍ଚସଙ୍ଖାଯ ଇତି ଭଗୱା। ମନ୍ତା ଅସ୍ମୀତି ସବ୍ବମୁପରୁନ୍ଧେତି। ପପଞ୍ଚସଙ୍ଖାଯ ମୂଲଞ୍ଚ ଅସ୍ମିମାନଞ୍ଚ ମନ୍ତାଯ ସବ୍ବଂ ରୁନ୍ଧେଯ୍ୟ ଉପରୁନ୍ଧେଯ୍ୟ ନିରୋଧେଯ୍ୟ ୱୂପସମେଯ୍ୟ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମେଯ୍ୟ ପଟିପସ୍ସମ୍ଭେଯ୍ୟାତି – ମୂଲଂ ପପଞ୍ଚସଙ୍ଖାଯ ଇତି ଭଗୱା, ମନ୍ତା ଅସ୍ମୀତି ସବ୍ବମୁପରୁନ୍ଧେ।

ଯା କାଚି ତଣ୍ହା ଅଜ୍ଝତ୍ତନ୍ତି। ଯା କାଚୀତି ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ସବ୍ବଥା ସବ୍ବଂ ଅସେସଂ ନିସ୍ସେସଂ ପରିଯାଦିଯନୱଚନମେତଂ – ଯା କାଚୀତି। ତଣ୍ହାତି ରୂପତଣ୍ହା…ପେ… ଧମ୍ମତଣ୍ହା। ଅଜ୍ଝତ୍ତନ୍ତି ଅଜ୍ଝତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନା ୱା [ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସମୁଟ୍ଠାତି (ସ୍ୟା।)] ସା ତଣ୍ହାତି – ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ । ଅଥ ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତିକଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଚିତ୍ତଂ। ଯଂ ଚିତ୍ତଂ ମନୋ ମାନସଂ ହଦଯଂ ପଣ୍ଡରଂ ମନୋ ମନାଯତନଂ ମନିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ୱିଞ୍ଞାଣକ୍ଖନ୍ଧୋ ତଜ୍ଜା ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁ। ଚିତ୍ତେନ ସା ତଣ୍ହା ସହଗତା ସହଜାତା ସଂସଟ୍ଠା ସମ୍ପଯୁତ୍ତା ଏକୁପ୍ପାଦା ଏକନିରୋଧା ଏକୱତ୍ଥୁକା ଏକାରମ୍ମଣାତିପି ଅଜ୍ଝତ୍ତନ୍ତି – ଯା କାଚି ତଣ୍ହା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ।

ତାସଂ ୱିନଯା ସଦା ସତୋ ସିକ୍ଖେତି। ସଦାତି ସଦା ସବ୍ବଦା ସବ୍ବକାଲଂ ନିଚ୍ଚକାଲଂ ଧୁୱକାଲଂ, ସତତଂ ସମିତଂ ଅବ୍ବୋକିଣ୍ଣଂ ପୋଙ୍ଖାନୁପୋଙ୍ଖଂ ଉଦକୂମିଗଜାତଂ ଅୱୀଚିସନ୍ତତିସହିତଂ ଫୁସିତଂ, ପୁରେଭତ୍ତଂ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ , ପୁରିମଂ ଯାମଂ ମଜ୍ଝିମଂ ଯାମଂ ପଚ୍ଛିମଂ ଯାମଂ, କାଳେ ଜୁଣ୍ହେ, ୱସ୍ସେ ହେମନ୍ତେ ଗିମ୍ହେ, ପୁରିମେ ୱଯୋଖନ୍ଧେ ମଜ୍ଝିମେ ୱଯୋଖନ୍ଧେ ପଚ୍ଛିମେ ୱଯୋଖନ୍ଧେ। ସତୋତି ଚତୂହି କାରଣେହି ସତୋ – କାଯେ

କାଯାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ସତୋ, ୱେଦନାସୁ…ପେ… ଚିତ୍ତେ…ପେ… ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ସତୋ। ଅପରେହିପି ଚତୂହି କାରଣେହି ସତୋ – ଅସତି ପରିୱଜ୍ଜନାଯ ସତୋ, ସତିକରଣୀଯାନଂ ଧମ୍ମାନଂ କତତ୍ତା ସତୋ, ସତିପଟିପକ୍ଖାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ହତତ୍ତା ସତୋ, ସତିନିମିତ୍ତାନଂ ଅସମ୍ମୁଟ୍ଠତ୍ତା ସତୋ। ଅପରେହିପି ଚତୂହି କାରଣେହି ସତୋ – ସତିଯା ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ସତୋ, ସତିଯା ୱସିତତ୍ତା ସତୋ, ସତିଯା ପାଗୁଞ୍ଞତାଯ ସତୋ, ସତିଯା ଅପଚ୍ଚୋରୋହନତାଯ ସତୋ। ଅପରେହିପି ଚତୂହି କାରଣେହି ସତୋ – ସତ୍ତତ୍ତା ସତୋ, ସନ୍ତତ୍ତା ସତୋ, ସମିତତ୍ତା ସତୋ, ସନ୍ତଧମ୍ମସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ସତୋ। ବୁଦ୍ଧାନୁସ୍ସତିଯା ସତୋ, ଧମ୍ମାନୁସ୍ସତିଯା ସତୋ, ସଙ୍ଘାନୁସ୍ସତିଯା ସତୋ, ସୀଲାନୁସ୍ସତିଯା ସତୋ, ଚାଗାନୁସ୍ସତିଯା ସତୋ, ଦେୱତାନୁସ୍ସତିଯା ସତୋ, ଆନାପାନସ୍ସତିଯା ସତୋ, ମରଣସ୍ସତିଯା ସତୋ, କାଯଗତାସତିଯା ସତୋ, ଉପସମାନୁସ୍ସତିଯା ସତୋ। ଯା ସତି ଅନୁସ୍ସତି ପଟିସ୍ସତି, ସତି ସରଣତା ଧାରଣତା ଅପିଲାପନତା ଅସମ୍ମୁସ୍ସନତା, ସତି ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ସତିବଲଂ ସମ୍ମାସତି ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଏକାଯନମଗ୍ଗୋ – ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ସତି। ଇମାଯ ସତିଯା ଉପେତୋ ସମୁପେତୋ, ଉପଗତୋ ସମୁପଗତୋ, ଉପପନ୍ନୋ ସମୁପପନ୍ନୋ, ସମନ୍ନାଗତୋ ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ସତୋ।

ସିକ୍ଖେତି ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖା – ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖା, ଅଧିଚିତ୍ତସିକ୍ଖା, ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖା। କତମା ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖା? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲୱା ହୋତି, ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସଂୱୁତୋ ୱିହରତି ଆଚାରଗୋଚରସମ୍ପନ୍ନୋ, ଅଣୁମତ୍ତେସୁ ୱଜ୍ଜେସୁ ଭଯଦସ୍ସାୱୀ, ସମାଦାଯ ସିକ୍ଖତି ସିକ୍ଖାପଦେସୁ, ଖୁଦ୍ଦକୋ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧୋ… ମହନ୍ତୋ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧୋ, ସୀଲଂ ପତିଟ୍ଠା ଆଦି ଚରଣଂ ସଂଯମୋ ସଂୱରୋ ମୁଖଂ ପମୁଖଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ସମାପତ୍ତିଯା – ଅଯଂ ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖା।

କତମା ଅଧିଚିତ୍ତସିକ୍ଖା? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି ୱିୱିଚ୍ଚ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି ସୱିତକ୍କଂ ସୱିଚାରଂ ୱିୱେକଜଂ ପୀତିସୁଖଂ ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସମ୍ପସାଦନଂ ଚେତସୋ ଏକୋଦିଭାୱଂ ଅୱିତକ୍କଂ ଅୱିଚାରଂ ସମାଧିଜଂ ପୀତିସୁଖଂ ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ପୀତିଯା ଚ ୱିରାଗା ଉପେକ୍ଖକୋ ଚ ୱିହରତି ସତୋ ଚ ସମ୍ପଜାନୋ ସୁଖଞ୍ଚ କାଯେନ ପଟିସଂୱେଦେତି, ଯଂ ତଂ ଅରିଯା ଆଚିକ୍ଖନ୍ତି ''ଉପେକ୍ଖକୋ ସତିମା ସୁଖୱିହାରୀ''ତି ତତିଯଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୁଖସ୍ସ ଚ ପହାନା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଚ ପହାନା ପୁବ୍ବେୱ ସୋମନସ୍ସଦୋମନସ୍ସାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ଉପେକ୍ଖାସତିପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି – ଅଯଂ ଅଧିଚିତ୍ତସିକ୍ଖା।

କତମା ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖା? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ପଞ୍ଞୱା ହୋତି, ଉଦଯତ୍ଥଗାମିନିଯା ପଞ୍ଞାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅରିଯାଯ ନିବ୍ବେଧିକାଯ ସମ୍ମାଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯଗାମିନିଯା। ସୋ ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯୋତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି , ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦାତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ଇମେ ଆସୱାତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ଅଯଂ ଆସୱସମୁଦଯୋତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ଅଯଂ ଆସୱନିରୋଧୋତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ଅଯଂ ଆସୱନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦାତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି – ଅଯଂ ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖା।

ତାସଂ ୱିନଯା ସଦା ସତୋ ସିକ୍ଖେତି। ତାସଂ ତଣ୍ହାନଂ ୱିନଯାଯ ପଟିୱିନଯାଯ ପହାନାଯ ୱୂପସମାଯ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାଯ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧିଯା ଅଧିସୀଲମ୍ପି ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ଅଧିଚିତ୍ତମ୍ପି ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ଅଧିପଞ୍ଞମ୍ପି ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ; ଇମା ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖାଯୋ ଆୱଜ୍ଜନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ପଜାନନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ପସ୍ସନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ଚିତ୍ତଂ ଅଧିଟ୍ଠହନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ସଦ୍ଧାଯ ଅଧିମୁଚ୍ଚନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ୱୀରିଯଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ଚିତ୍ତଂ ସମାଦହନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ପଞ୍ଞାଯ ପଜାନନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ଅଭିଜାନନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ପରିଜାନନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ପହାତବ୍ବଂ ପଜହନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ଭାୱେତବ୍ବଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବଂ ସଚ୍ଛିକରୋନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ ଆଚରେଯ୍ୟ ସମାଚରେଯ୍ୟ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତେଯ୍ୟାତି – ତାସଂ ୱିନଯା ସଦା ସତୋ ସିକ୍ଖେ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ମୂଲଂ ପପଞ୍ଚସଙ୍ଖାଯ, [ଇତି ଭଗୱା]

ମନ୍ତା ଅସ୍ମୀତି ସବ୍ବମୁପରୁନ୍ଧେ;

ଯା କାଚି ତଣ୍ହା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ, ତାସଂ ୱିନଯା ସଦା ସତୋ ସିକ୍ଖେ''ତି।

୧୫୨।

ଯଂକିଞ୍ଚି ଧମ୍ମମଭିଜଞ୍ଞା, ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅଥ ୱାପି ବହିଦ୍ଧା;

ନ ତେନ ଥାମଂ କୁବ୍ବେଥ, ନ ହି ସା ନିବ୍ବୁତି ସତଂ ୱୁତ୍ତା।

ଯଂ କିଞ୍ଚି ଧମ୍ମମଭିଜଞ୍ଞା ଅଜ୍ଝତ୍ତନ୍ତି। ଯଂ କିଞ୍ଚି ଅତ୍ତନୋ ଗୁଣଂ ଜାନେୟ୍ୟ କୁସଲେ ୱା ଧମ୍ମେ ଅବ୍ୟାକତେ ୱା ଧମ୍ମେ। କତମେ ଅତ୍ତନୋ ଗୁଣା? ଉଚ୍ଚା କୁଲା ପବ୍ବଜିତୋ ୱା ଅସ୍ସଂ [ଅସ୍ସ (ସ୍ୟା।)], ମହାଭୋଗକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋ ୱା ଅସ୍ସଂ, ଉଳାରଭୋଗକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋ ୱା ଅସ୍ସଂ, ଞାତୋ ଯସସ୍ସୀ ସଗହଟ୍ଠପବ୍ବଜିତାନନ୍ତି ୱା ଅସ୍ସଂ, ଲାଭିମ୍ହି ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନନ୍ତି ୱା ଅସ୍ସଂ, ସୁତ୍ତନ୍ତିକୋ ୱା ଅସ୍ସଂ, ୱିନଯଧରୋ ୱା ଅସ୍ସଂ, ଧମ୍ମକଥିକୋ ୱା ଅସ୍ସଂ, ଆରଞ୍ଞିକୋ ୱା ଅସ୍ସଂ, ପିଣ୍ଡପାତିକୋ ୱା ଅସ୍ସଂ, ପଂସୁକୂଲିକୋ ୱା ଅସ୍ସଂ, ତେଚୀୱରିକୋ ୱା ଅସ୍ସଂ, ସପଦାନଚାରିକୋ ୱା ଅସ୍ସଂ, ଖଲୁପଚ୍ଛାଭତ୍ତିକୋ ୱା ଅସ୍ସଂ, ନେସଜ୍ଜିକୋ ୱା ଅସ୍ସଂ, ଯଥାସନ୍ଥତିକୋ ୱା ଅସ୍ସଂ, ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଲାଭୀତି ୱା ଅସ୍ସଂ, ଦୁତିଯସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଲାଭୀତି ୱା ଅସ୍ସଂ, ତତିଯସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଲାଭୀତି ୱା ଅସ୍ସଂ, ଚତୁତ୍ଥସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଲାଭୀତି ୱା ଅସ୍ସଂ, ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ଲାଭୀତି ୱା ଅସ୍ସଂ, ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଯା… ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଯା… ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ଲାଭୀତି ୱା ଅସ୍ସଂ – ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ଗୁଣା । ଯଂ କିଞ୍ଚି ଅତ୍ତନୋ ଗୁଣଂ ଜାନେୟ୍ୟ ଆଜାନେୟ୍ୟ ୱିଜାନେୟ୍ୟ ପଟିୱିଜାନେୟ୍ୟ ପଟିୱିଜ୍ଝେୟ୍ୟାତି – ଯଂ କିଞ୍ଚି ଧମ୍ମମଭିଜଞ୍ଞା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ। ଅଥ ୱାପି ବହିଦ୍ଧାତି। ଉପଜ୍ଝାଯସ୍ସ ୱା ଆଚରିଯସ୍ସ ୱା ତେ ଗୁଣା ଅସ୍ସୂତି [ଅସ୍ସୂତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ (ବହୂସୁ)] – ଅଥ ୱାପି ବହିଦ୍ଧା।

ନତେନ ଥାମଂ କୁବ୍ବେଥାତି। ଅତ୍ତନୋ ୱା ଗୁଣେନ ପରେସଂ ୱା ଗୁଣେନ ଥାମଂ ନ କରେୟ୍ୟ, ଥମ୍ଭଂ ନ କରେୟ୍ୟ, ମାନଂ ନ କରେୟ୍ୟ, ଉନ୍ନତିଂ ନ କରେୟ୍ୟ, ଉନ୍ନମଂ ନ କରେୟ୍ୟ, ନ ତେନ ମାନଂ ଜନେୟ୍ୟ, ନ ତେନ ଥଦ୍ଧୋ ଅସ୍ସ ପତ୍ଥଦ୍ଧୋ ପଗ୍ଗହିତସିରୋତି – ନ ତେନ ଥାମଂ କୁବ୍ବେଥ।

ନ ହି ସା ନିବ୍ବୁତି ସତଂ ୱୁତ୍ତାତି। ସତାନଂ ସନ୍ତାନଂ ସପ୍ପୁରିସାନଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ବୁଦ୍ଧସାୱକାନଂ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂ ସା ନିବ୍ବୁତୀତି ନ ୱୁତ୍ତା ନ ପୱୁତ୍ତା ନ ଆଚିକ୍ଖିତା ନ ଦେସିତା ନ ପଞ୍ଞପିତା ନ ପଟ୍ଠପିତା ନ ୱିୱଟା ନ ୱିଭତ୍ତା ନ ଉତ୍ତାନୀକତା ନପ୍ପକାସିତାତି – ନ ହି ସା ନିବ୍ବୁତି ସତଂ ୱୁତ୍ତା।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ଯଂ କିଞ୍ଚି ଧମ୍ମମଭିଜଞ୍ଞା, ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅଥ ୱାପି ବହିଦ୍ଧା;

ନ ତେନ ଥାମଂ କୁବ୍ବେଥ, ନ ହି ସା ନିବ୍ବୁତି ସତଂ ୱୁତ୍ତା''ତି।

୧୫୩।

ସେୟ୍ୟୋ ନ ତେନ ମଞ୍ଞେୟ୍ୟ, ନୀଚେୟ୍ୟୋ ଅଥ ୱାପି ସରିକ୍ଖୋ;

ଫୁଟ୍ଠୋଅନେକରୂପେହି, ନାତୁମାନଂ ୱିକପ୍ପଯଂ ତିଟ୍ଠେ।

ସେୟ୍ୟୋ ନ ତେନ ମଞ୍ଞେୟ୍ୟାତି। ''ସେୟ୍ୟୋହମସ୍ମୀ''ତି ଅତିମାନଂ ନ ଜନେୟ୍ୟ ଜାତିଯା ୱା ଗୋତ୍ତେନ ୱା କୋଲପୁତ୍ତିଯେନ ୱା ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାଯ ୱା ଧନେନ ୱା ଅଜ୍ଝେନେନ ୱା କମ୍ମାଯତନେନ ୱା ସିପ୍ପାଯତନେନ ୱା ୱିଜ୍ଜାଟ୍ଠାନେନ ୱା ସୁତେନ ୱା ପଟିଭାନେନ ୱା ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ୱା ୱତ୍ଥୁନାତି – ସେୟ୍ୟୋ ନ ତେନ ମଞ୍ଞେୟ୍ୟ।

ନୀଚେୟ୍ୟୋ ଅଥ ୱାପି ସରିକ୍ଖୋତି। ''ହୀନୋହମସ୍ମୀ''ତି ଓମାନଂ ନ ଜନେୟ୍ୟ ଜାତିଯା ୱା ଗୋତ୍ତେନ ୱା…ପେ… ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ୱା ୱତ୍ଥୁନା। ''ସଦିସୋହମସ୍ମୀ''ତି ମାନଂ ନ ଜନେୟ୍ୟ ଜାତିଯା ୱା ଗୋତ୍ତେନ ୱା କୋଲପୁତ୍ତିଯେନ ୱା ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାଯ ୱା ଧନେନ ୱା ଅଜ୍ଝେନେନ ୱା କମ୍ମାଯତନେନ ୱା ସିପ୍ପାଯତନେନ ୱା ୱିଜ୍ଜାଟ୍ଠାନେନ ୱା ସୁତେନ ୱା ପଟିଭାନେନ ୱା ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ୱା ୱତ୍ଥୁନାତି – ନୀଚେୟ୍ୟୋ ଅଥ ୱାପି ସରିକ୍ଖୋ।

ଫୁଟ୍ଠୋ ଅନେକରୂପେହୀତି। ଅନେକୱିଧେହି ଆକାରେହି ଫୁଟ୍ଠୋ ପରେତୋ ସମୋହିତୋ ସମନ୍ନାଗତୋତି – ଫୁଟ୍ଠୋ ଅନେକରୂପେହି।

ନାତୁମାନଂଵିକପ୍ପଯଂ ତିଟ୍ଠେତି। ଆତୁମା ଵୁଚ୍ଚତି ଅତ୍ତା। ଅତ୍ତାନଂ କପ୍ପେନ୍ତୋ ଵିକପ୍ପେନ୍ତୋ ଵିକପ୍ପଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତୋ ନ ତିଟ୍ଠେଯ୍ୟାତି – ନାତୁମାନଂ ଵିକପ୍ପଯଂ ତିଟ୍ଠେ।

ତେନାହ ଭଗଵା –

''ସେଯ୍ୟୋ ନ ତେନ ମଞ୍ଞେଯ୍ୟ, ନୀଚେଯ୍ୟୋ ଅଥ ଵାପି ସରିକ୍ଖୋ;

ଫୁଟ୍ଠୋ ଅନେକରୂପେହି, ନାତୁମାନଂ ଵିକପ୍ପଯଂ ତିଟ୍ଠେ''ତି।

୧୫୪।

ଅଜ୍ଝତ୍ତମେଵୁପସମେ , ନ ଅଞ୍ଞତୋ ଭିକ୍ଖୁ ସନ୍ତିମେସେଯ୍ୟ;

ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଉପସନ୍ତସ୍ସ, ନତ୍ଥି ଅତ୍ତା[ଅତ୍ତଂ (ସ୍ୟା।)]କୁତୋ ନିରତ୍ତା[ନିରତ୍ତଂ (ସ୍ୟା।)]ଵା।

ଅଜ୍ଝତ୍ତମେଵୁପସମେତି। ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ରାଗଂ ସମେଯ୍ୟ, ଦୋସଂ ସମେଯ୍ୟ, ମୋହଂ ସମେଯ୍ୟ, କୋଧଂ…ପେ… ଉପନାହଂ… ମକ୍ଖଂ… ପଳାସଂ… ଇସ୍ସଂ… ମଚ୍ଛରିଯଂ… ମାଯଂ… ସାଠେଯ୍ୟଂ… ଥମ୍ଭଂ… ସାରମ୍ଭଂ … ମାନଂ… ଅତିମାନଂ… ମଦଂ… ପମାଦଂ… ସବ୍ବେ କିଲେସେ… ସବ୍ବେ ଦୁଚ୍ଚରିତେ… ସବ୍ବେ ଦରଥେ… ସବ୍ବେ ପରିଳାହେ… ସବ୍ବେ ସନ୍ତାପେ… ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରେ ସମେଯ୍ୟ ଉପସମେଯ୍ୟ ଵୂପସମେଯ୍ୟ ନିବ୍ବାପେଯ୍ୟ ପଟିପସ୍ସମ୍ଭେଯ୍ୟାତି – ଅଜ୍ଝତ୍ତମେଵୁପସମେ।

ନ ଅଞ୍ଞତୋ ଭିକ୍ଖୁ ସନ୍ତିମେସେଯ୍ୟାତି। ଅଞ୍ଞତୋ ଅସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେନ, ମିଚ୍ଛାପଟିପଦାଯ, ଅନିଯ୍ୟାନପଥେନ, ଅଞ୍ଞତ୍ର ସତିପଟ୍ଠାନେହି, ଅଞ୍ଞତ୍ର ସମ୍ମପ୍ପଧାନେହି, ଅଞ୍ଞତ୍ର ଇଦ୍ଧିପାଦେହି, ଅଞ୍ଞତ୍ର ଇନ୍ଦ୍ରିଯେହି, ଅଞ୍ଞତ୍ର ବଲେହି, ଅଞ୍ଞତ୍ର ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେହି, ଅଞ୍ଞତ୍ର ଅରିଯା ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକା ମଗ୍ଗା ସନ୍ତିଂ ଉପସନ୍ତିଂ ଵୂପସନ୍ତିଂ ନିବ୍ବୁତିଂ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧିଂ ନ ଏସେଯ୍ୟ ନ ଗଵେସେଯ୍ୟ ନ ପରିଯେସେଯ୍ୟାତି – ନ ଅଞ୍ଞତୋ ଭିକ୍ଖୁ ସନ୍ତିମେସେଯ୍ୟ।

ଅଜ୍ଝତ୍ତଂଉପସନ୍ତସ୍ସାତି। ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ରାଗଂ ସନ୍ତସ୍ସ, ଦୋସଂ ସନ୍ତସ୍ସ, ମୋହଂ ସନ୍ତସ୍ସ…ପେ… ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରେ ସନ୍ତସ୍ସ ଉପସନ୍ତସ୍ସ ଵୂପସନ୍ତସ୍ସ ନିବ୍ବୁତସ୍ସ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧିଯାତି – ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଉପସନ୍ତସ୍ସ।

ନତ୍ଥି ଅତ୍ତା କୁତୋ ନିରତ୍ତା ଵାତି। ନତ୍ଥୀତି ପଟିକ୍ଖେପୋ। ଅତ୍ତାତି ଅତ୍ତଦିଟ୍ଠି ନତ୍ଥି; ନିରତ୍ତାତି ଉଚ୍ଛେଦଦିଟ୍ଠି ନତ୍ଥି। ଅତ୍ତାତି ଗହିତଂ ନତ୍ଥି; ନିରତ୍ତାତି ମୁଞ୍ଚିତବ୍ବଂ ନତ୍ଥି। ଯସ୍ସତ୍ଥି ଗହିତଂ, ତସ୍ସତ୍ଥି ମୁଞ୍ଚିତବ୍ବଂ। ତସ୍ସ ଗହିତଂ ଗାହଂ ମୁଞ୍ଚନଂ ସମତିକ୍କନ୍ତୋ ଅରହା ଵୁଦ୍ଧିପାରିହାନିଵୀତିଵତ୍ତୋ। ସୋ ଵୁଟ୍ଠଵାସୋ ଚିଣ୍ଣଚରଣୋ…ପେ… ଜାତିମରଣସଂସାରୋ, ନତ୍ଥି ତସ୍ସ ପୁନବ୍ଭଵୋତି – ନତ୍ଥି ଅତ୍ତା କୁତୋ ନିରତ୍ତା ଵା।

ତେନାହ ଭଗଵା –

''ଅଜ୍ଝତ୍ତମେଵୁପସମେ, ନ ଅଞ୍ଞତୋ ଭିକ୍ଖୁ ସନ୍ତିମେସେଯ୍ୟ;

ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଉପସନ୍ତସ୍ସ, ନତ୍ଥି ଅତ୍ତା କୁତୋ ନିରତ୍ତା ଵା''ତି।

୧୫୫।

ମଜ୍ଝେଯଥା ସମୁଦ୍ଦସ୍ସ, ଊମି ନୋ ଜାଯତୀ ଠିତୋ ହୋତି;

ଏଵଂ ଠିତୋ ଅନେଜସ୍ସ, ଉସ୍ସଦଂ ଭିକ୍ଖୁ ନ କରେଯ୍ୟ[କରେ (ସୀ।)]କୁହିଞ୍ଚି।

ମଜ୍ଝେ ଯଥା ସମୁଦ୍ଦସ୍ସ, ଊମି ନୋ ଜାଯତୀ ଠିତୋ ହୋତୀତି। ସମୁଦ୍ଦୋ ଚତୁରାସୀତିଯୋଜନସହସ୍ସାନି ଉବ୍ବେଧେନ ଗମ୍ଭୀରୋ। ହେଟ୍ଠା ଚତ୍ତାରୀସଯୋଜନସହସ୍ସାନି ଉଦକଂ ମଚ୍ଛକଚ୍ଛପେହି କମ୍ପତି। ଉପରି ଚତ୍ତାରୀସଯୋଜନସହସ୍ସାନି ଉଦକଂ ଵାତେହି କମ୍ପତି। ମଜ୍ଝେ

ଚତ୍ତାରୀସଯୋଜନସହସ୍ସାନି ଉଦକଂ ନ କମ୍ପତି ନ ୱିକମ୍ପତି ନ ଚଲତି ନ ୱେଧତି ନପ୍ପୱେଧତି ନ ସମ୍ପୱେଧତି। ଅନେରିତୋ ଅଘଟ୍ଟିତୋ ଅଚଲିତୋ ଅଲୁଳିଇତୋ ଅଭନ୍ତୋ ୱୂପସନ୍ତୋ ତତ୍ର ଊମି ନୋ ଜାଯତି, ଠିତୋ ହୋତି ସମୁଦ୍ଦୋତି। ଏୱମ୍ପି ମଜ୍ଝେ ଯଥା ସମୁଦ୍ଦସ୍ସ ଊମି ନୋ ଜାଯତୀ ଠିତୋ ହୋତି।

ଅଥ ୱା ସତ୍ତନ୍ନଂ ପବ୍ବତାନଂ ଅନ୍ତରିକାସୁ ସତ୍ତସୀଦନ୍ତରା ମହାସମୁଦ୍ଦା। [ସୀଦନ୍ତରସମୁଦ୍ଦୋ (ସ୍ୟା।)] ତତ୍ର ଉଦକଂ ନ କମ୍ପତି ନ ୱିକମ୍ପତି ନ ଚଲତି ନ ୱେଧତି ନପ୍ପୱେଧତି ନ ସମ୍ପୱେଧତି। ଅନେରିତୋ ଅଘଟ୍ଟିତୋ ଅଚଲିତୋ ଅଲୁଳିଇତୋ ଅଭନ୍ତୋ ୱୂପସନ୍ତୋ ତତ୍ର ଊମି ନୋ ଜାଯତି, ଠିତୋ ହୋତି ସମୁଦ୍ଦୋତି। ଏୱମ୍ପି ମଜ୍ଝେ ଯଥା ସମୁଦ୍ଦସ୍ସ ଊମି ନୋ ଜାଯତୀ ଠିତୋ ହୋତି।

ଏୱଂ ଠିତୋ ଅନେଜସ୍ସାତି। ଏୱନ୍ତି ଓପମ୍ମସମ୍ପଟିପାଦନଂ। ଠିତୋତି ଲାଭେପି ନ କମ୍ପତି, ଅଲାଭେପି ନ କମ୍ପତି, ଯସେପି ନ କମ୍ପତି, ଅଯସେପି ନ କମ୍ପତି, ପସଂସାଯପି ନ କମ୍ପତି, ନିନ୍ଦାଯପି ନ କମ୍ପତି, ସୁଖେପି ନ କମ୍ପତି, ଦୁକ୍ଖେପି ନ କମ୍ପତି ନ ୱିକମ୍ପତି ନ ଚଲତି ନ ୱେଧତି ନପ୍ପୱେଧତି ନ ସମ୍ପୱେଧତୀତି – ଏୱଂ ଠିତୋ। ଅନେଜସ୍ସାତି ଏଜା ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ଯସ୍ସେସା ଏଜା ତଣ୍ହା ପହୀନା ଉଚ୍ଛିନ୍ନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ୱୂପସନ୍ତା ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧା ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକା ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢା, ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଅନେଜୋ। ଏଜାଯ ପହୀନତ୍ତା ଅନେଜୋ ; ସୋ ଲାଭେପି ନ ଇଞ୍ଜତି, ଅଲାଭେପି ନ ଇଞ୍ଜତି, ଯସେପି ନ ଇଞ୍ଜତି, ଅଯସେପି ନ ଇଞ୍ଜତି, ପସଂସାଯପି ନ ଇଞ୍ଜତି, ନିନ୍ଦାଯପି ନ ଇଞ୍ଜତି, ସୁଖେପି ନ ଇଞ୍ଜତି, ଦୁକ୍ଖେପି ନ ଇଞ୍ଜତି, ନ ଚଲତି ନ ୱେଧତି ନପ୍ପୱେଧତି ନ ସମ୍ପୱେଧତୀତି – ଏୱଂ ଠିତୋ ଅନେଜସ୍ସ।

ଉସ୍ସଦଂ ଭିକ୍ଖୁ ନ କରେଯ୍ୟ କୁହିଞ୍ଚୀତି। ଉସ୍ସଦାତି ସତ୍ତୁସ୍ସଦା – ରାଗୁସ୍ସଦଂ [ରାଗୁସ୍ସଦୋ (ସ୍ୟା।)], ଦୋସୁସ୍ସଦଂ, ମୋହୁସ୍ସଦଂ, ମାନୁସ୍ସଦଂ, ଦିଟ୍ଠୁସ୍ସଦଂ, କିଲେସୁସ୍ସଦଂ, କମ୍ମୁସ୍ସଦଂ ନ କରେଯ୍ୟ ନ ଜନେଯ୍ୟ ନ ସଞ୍ଜନେଯ୍ୟ ନ ନିବ୍ବତ୍ତେଯ୍ୟ ନାଭିନିବ୍ବତ୍ତେଯ୍ୟ। କୁହିଞ୍ଚୀତି କୁହିଞ୍ଚି କିମ୍ହିଞ୍ଚି କତ୍ଥଚି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱା ବହିଦ୍ଧା ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧା ୱାତି – ଉସ୍ସଦଂ ଭିକ୍ଖୁ ନ କରେଯ୍ୟ କୁହିଞ୍ଚି।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ମଜ୍ଝେ ଯଥା ସମୁଦ୍ଦସ୍ସ, ଊମି ନୋ ଜାଯତୀ ଠିତୋ ହୋତି;

ଏୱଂ ଠିତୋ ଅନେଜସ୍ସ, ଉସ୍ସଦଂ ଭିକ୍ଖୁ ନ କରେଯ୍ୟ କୁହିଞ୍ଚୀ''ତି।

୧୫୬।

ଅକିତ୍ତଯୀ ୱିୱଟଚକ୍ଖୁ, ସକ୍ଖିଧମ୍ମଂ ପରିସ୍ସଯୱିନଯଂ;

ପଟିପଦଂ ୱଦେହି ଭଦ୍ଦନ୍ତେ, ପାତିମୋକ୍ଖଂ ଅଥ ୱାପି ସମାଧିଂ।

ଅକିତ୍ତଯୀ ୱିୱଟଚକ୍ଖୂତି। ଅକିତ୍ତଯୀତି କିତ୍ତିତଂ ଆଚିକ୍ଖିତଂ ଦେସିତଂ ପଞ୍ଞପିତଂ ପଟ୍ଠପିତଂ ୱିୱଟଂ ୱିଭତ୍ତଂ ଉତ୍ତାନୀକତଂ ପକାସିତନ୍ତି – ଅକିତ୍ତଯି [ଅକିତ୍ତଯୀତି ଅକିତ୍ତଯି ପରିକିତ୍ତଯି ଆଚିକ୍ଖି ଦେସେସି ପଞ୍ଞପେସି ପଟ୍ଠପେସି ୱିୱରି ୱିଭଜି ଉତ୍ତାନିମକାସି ପକାସେସୀତି ଅକିତ୍ତଯି (ସ୍ୟା।)]। ୱିୱଟଚକ୍ଖୂତି ଭଗୱା ପଞ୍ଚହି ଚକ୍ଖୂହି ୱିୱଟଚକ୍ଖୁ – ମଂସଚକ୍ଖୁନାପି ୱିୱଟଚକ୍ଖୁ, ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନାପି ୱିୱଟଚକ୍ଖୁ, ପଞ୍ଞାଚକ୍ଖୁନାପି ୱିୱଟଚକ୍ଖୁ, ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁନାପି ୱିୱଟଚକ୍ଖୁ, ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁନାପି ୱିୱଟଚକ୍ଖୁ।

କଥଂ ଭଗୱା ମଂସଚକ୍ଖୁନାପି ୱିୱଟଚକ୍ଖୁ? ମଂସଚକ୍ଖୁମ୍ହିପି ଭଗୱତୋ ପଞ୍ଚ ୱଣ୍ଣା ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତି – ନୀଲୋ ଚ ୱଣ୍ଣୋ, ପୀତକୋ ଚ ୱଣ୍ଣୋ, ଲୋହିତକୋ ଚ ୱଣ୍ଣୋ, କଣ୍ହୋ ଚ ୱଣ୍ଣୋ, ଓଦାତୋ ଚ ୱଣ୍ଣୋ। ଅକ୍ଖିଲୋମାନି ଚ ଭଗୱତୋ ଯତ୍ଥ ଚ ଅକ୍ଖିଲୋମାନି ପତିଟ୍ଠିତାନି ତଂ ନୀଲଂ ହୋତି ସୁନୀଲଂ ପାସାଦିକଂ ଦସ୍ସନେଯ୍ୟଂ ଉମାପୁପ୍ଫସମାନଂ [ଉମ୍ମାପୁପ୍ଫସମାନଂ (ସୀ। କ।), ଉମ୍ମାରପୁପ୍ଫସମାନଂ (ସ୍ୟା।)]। ତସ୍ସ ପରତୋ ପୀତକଂ ହୋତି ସୁପୀତକଂ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣଂ ପାସାଦିକଂ ଦସ୍ସନେଯ୍ୟଂ କଣିକାରପୁପ୍ଫସମାନଂ। ଉଭଯତୋ ଚ ଅକ୍ଖିକୂଟାନି ଭଗୱତୋ ଲୋହିତକାନି ହୋନ୍ତି ସୁଲୋହିତକାନି ପାସାଦିକାନି ଦସ୍ସନେଯ୍ୟାନି ଇନ୍ଦଗୋପକସମାନାନି। ମଜ୍ଝେ କଣ୍ହଂ ହୋତି ସୁକଣ୍ହଂ ଅଲୂଖଂ ସିନିଦ୍ଧଂ ପାସାଦିକଂ ଦସ୍ସନେଯ୍ୟଂ ଅଦ୍ଦାରିଟ୍ଠକସମାନଂ [ଅଙ୍ଗାରିଟ୍ଠକସମାନଂ (ସ୍ୟା।)]। ତସ୍ସ ପରତୋ ଓଦାତଂ ହୋତି ସୁଓଦାତଂ ସେତଂ ପଣ୍ଡରଂ ପାସାଦିକଂ ଦସ୍ସନେଯ୍ୟଂ ଓସଧିତାରକସମାନଂ। ତେନ ଭଗୱା ପାକତିକେନ ମଂସଚକ୍ଖୁନା ଅତ୍ତଭାୱପରିଯାପନ୍ନେନ ପୁରିମସୁଚରିତକମ୍ମାଭିନିବ୍ବତ୍ତେନ ସମନ୍ତା ଯୋଜନଂ ପସ୍ସତି ଦିୱା ଚେୱ ରତ୍ତିଞ୍ଚ। ଯଦା

ହିପି ଚତୁରଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତୋ ଅନ୍ଧକାରୋ ହୋତି। ସୂରିୟୋ ୱା ଅତ୍ଥଙ୍ଗତୋ ହୋତି। କାଳଅପକ୍ଖୋ ଚ ଉପୋସଥୋ ହୋତି। ତିବ୍ବୋ ଚ ୱନସଣ୍ଡୋ ହୋତି। ମହା ଚ କାଳଅମେଘୋ [ଅକାଲମେଘୋ (ସ୍ୟା।)] ଅବ୍ଭୁଟ୍ଠିତୋ ହୋତି। ଏୱରୂପେପି ଚତୁରଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତେ ଅନ୍ଧକାରେ ସମନ୍ତା ଯୋଜନଂ ପସ୍ସତି। ନତ୍ଥି ସୋ କୁଟ୍ଟୋ [କୁଡ୍ଡୋ (ସୀ।)] ୱା କୱାଟଂ ୱା ପାକାରୋ ୱା ପବ୍ବତୋ ୱା ଗଚ୍ଛୋ ୱା ଲତା ୱା ଆୱରଣଂ ରୂପାନଂ ଦସ୍ସନାୟ। ଏକଞ୍ଚେ ତିଲଫଲଂ ନିମିତ୍ତଂ କତ୍ୱା ତିଲୱାହେ ପକ୍ଖିପେୟ୍ୟ। ତଞ୍ଞେୱ ତିଲଫଲଂ ଉଦ୍ଧରେୟ୍ୟ। ଏୱଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ଭଗୱତୋ ପାକତିକଂ ମଂସଚକ୍ଖୁ। ଏୱଂ ଭଗୱା ମଂସଚକ୍ଖୁନାପି ୱିୱଟଚକ୍ଖୁ।

କଥଂ ଭଗୱା ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନାପି ୱିୱଟଚକ୍ଖୁ? ଭଗୱା ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ସତ୍ତେ ପସ୍ସତି ଚୱମାନେ ଉପପଜ୍ଜମାନେ ହୀନେ ପଣୀତେ ସୁୱଣ୍ଣେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣେ ସୁଗତେ ଦୁଗ୍ଗତେ। ଯଥାକମ୍ମୂପଗେ ସତ୍ତେ ପଜାନାତି – ‘‘ଇମେ ୱତ ଭୋନ୍ତୋ ସତ୍ତା କାୟଦୁଚ୍ଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ଅରିୟାନଂ ଉପୱାଦକା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକମ୍ମସମାଦାନା , ତେ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାୟଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରୟଂ ଉପପନ୍ନା। ଇମେ ୱା ପନ ଭୋନ୍ତୋ ସତ୍ତା କାୟସୁଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ୱଚୀସୁଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ମନୋସୁଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ଅରିୟାନଂ ଅନୁପୱାଦକା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକମ୍ମସମାଦାନା, ତେ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପନ୍ନା’’ତି । ଇତି ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ସତ୍ତେ ପସ୍ସତି ଚୱମାନେ ଉପପଜ୍ଜମାନେ ହୀନେ ପଣୀତେ ସୁୱଣ୍ଣେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣେ ସୁଗତେ ଦୁଗ୍ଗତେ; ଯଥାକମ୍ମୂପଗେ ସତ୍ତେ ପଜାନାତି। ଆକଙ୍ଖମାନୋ ଚ ଭଗୱା ଏକମ୍ପି ଲୋକଧାତୁଂ ପସ୍ସେୟ୍ୟ, ଦ୍ୱେପି ଲୋକଧାତୁୟୋ ପସ୍ସେୟ୍ୟ, ତିସ୍ସୋପି ଲୋକଧାତୁୟୋ ପସ୍ସେୟ୍ୟ, ଚତସ୍ସୋପି ଲୋକଧାତୁୟୋ ପସ୍ସେୟ୍ୟ, ପଞ୍ଚପି ଲୋକଧାତୁୟୋ ପସ୍ସେୟ୍ୟ, ଦସପି ଲୋକଧାତୁୟୋ ପସ୍ସେୟ୍ୟ, ୱୀସମ୍ପି ଲୋକଧାତୁୟୋ ପସ୍ସେୟ୍ୟ, ତିଂସମ୍ପି ଲୋକଧାତୁୟୋ ପସ୍ସେୟ୍ୟ, ଚତ୍ତାଲୀସମ୍ପି ଲୋକଧାତୁୟୋ ପସ୍ସେୟ୍ୟ, ପଞ୍ଞାସମ୍ପି ଲୋକଧାତୁୟୋ ପସ୍ସେୟ୍ୟ, ସତମ୍ପି ଲୋକଧାତୁୟୋ ପସ୍ସେୟ୍ୟ, ସହସ୍ସିମ୍ପି ଚୂଳନିକଂ ଲୋକଧାତୁଂ ପସ୍ସେୟ୍ୟ, ଦ୍ୱିସହସ୍ସିମ୍ପି ମଜ୍ଝିମିକଂ ଲୋକଧାତୁଂ ପସ୍ସେୟ୍ୟ, ତିସହସ୍ସିମ୍ପି ଲୋକଧାତୁଂ ପସ୍ସେୟ୍ୟ, ମହାସହସ୍ସିମ୍ପି [ତିସହସ୍ସିଂ ମହାସହସ୍ସିମ୍ପି (ସୀ। କ।)] ଲୋକଧାତୁଂ ପସ୍ସେୟ୍ୟ। ଯାୱତକଂ ୱା ପନ ଆକଙ୍ଖେୟ୍ୟ ତାୱତକଂ ପସ୍ସେୟ୍ୟ। ଏୱଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ଭଗୱତୋ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁ। ଏୱଂ ଭଗୱା ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନାପି ୱିୱଟଚକ୍ଖୁ।

କଥଂ ଭଗୱା ପଞ୍ଞାଚକ୍ଖୁନାପି ୱିୱଟଚକ୍ଖୁ? ଭଗୱା ମହାପଞ୍ଞୋ ପୁଥୁପଞ୍ଞୋ ହାସପଞ୍ଞୋ ଜୱନପଞ୍ଞୋ ତିକ୍ଖପଞ୍ଞୋ ନିବ୍ବେଧିକପଞ୍ଞୋ ପଞ୍ଞାପଭେଦକୁସଲୋ ପଭିନ୍ନଞାଣୋ ଅଧିଗତପଟିସମ୍ଭିଦୋ ଚତୁୱେସାରଜ୍ଜପ୍ପତ୍ତୋ ଦସବଲଧାରୀ ପୁରିସାସଭୋ ପୁରିସସୀହୋ ପୁରିସନାଗୋ ପୁରିସାଜଞ୍ଞୋ ପୁରିସଧୋରୟ୍ହୋ ଅନନ୍ତଞାଣୋ ଅନନ୍ତତେଜୋ ଅନନ୍ତୟସୋ ଅଡ୍ଢୋ ମହଦ୍ଧନୋ ଧନୱା ନେତା ୱିନେତା ଅନୁନେତା ପଞ୍ଞାପେତା ଅନିଜ୍ଝାପେତା ପେକ୍ଖେତା ପସାଦେତା। ସୋ ହି ଭଗୱା ଅନୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଉପ୍ପାଦେତା, ଅସଞ୍ଜାତସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ସଞ୍ଜନେତା, ଅନକ୍ଖାତସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଅକ୍ଖାତା, ମଗ୍ଗଞ୍ଞୂ ମଗ୍ଗୱିଦୂ ମଗ୍ଗକୋୱିଦୋ ମଗ୍ଗାନୁଗା ଚ ପନ ଏତରହି ସାୱକା ୱିହରନ୍ତି ପଚ୍ଛା ସମନ୍ନାଗତା।

ସୋ ହି ଭଗୱା ଜାନଂ ଜାନାତି ପସ୍ସଂ ପସ୍ସତି, ଚକ୍ଖୁଭୂତୋ ଞାଣଭୂତୋ ଧମ୍ମଭୂତୋ ବ୍ରହ୍ମଭୂତୋ ୱତ୍ତା ପୱତ୍ତା ଅତ୍ଥସ୍ସ ନିନ୍ନେତା ଅମତସ୍ସ ଦାତା ଧମ୍ମସ୍ସାମୀ ତଥାଗତୋ। ନତ୍ଥି ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅଞ୍ଞାତଂ ଅଦିଟ୍ଠଂ ଅୱିଦିତଂ ଅସଚ୍ଛିକତଂ ଅଫସ୍ସିତଂ ପଞ୍ଞାୟ। ଅତୀତଂ ଅନାଗତଂ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ [ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ (ସ୍ୟା।) ମହାନି। ୬୯] ଉପାଦାୟ ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ସବ୍ବାକାରେନ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଞାଣମୁଖେ ଆପାଥଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଯଂ କିଞ୍ଚି ନେୟ୍ୟଂ ନାମ ଅତ୍ଥି ଜାନିତବ୍ବଂ [ଅତ୍ଥି ଧମ୍ମଂ ଜାନିତବ୍ବଂ (ସୀ। କ।)] ଅତ୍ତତ୍ଥୋ ୱା ପରତ୍ଥୋ ୱା ଉଭୟତ୍ଥୋ ୱା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ ସମ୍ପରାୟିକୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ ଉତ୍ତାନୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ ଗମ୍ଭୀରୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ ଗୂଳ୍ହୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ ନେୟ୍ୟୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ ନୀତୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ ଅନୱଜ୍ଜୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ ନିକ୍କିଲେସୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ ୱୋଦାନୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ ପରମତ୍ଥୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ, ସବ୍ବଂ ତଂ [ପରମତ୍ଥୋ ୱା, ସବ୍ବନ୍ତଂ (ସ୍ୟା।)] ଅନ୍ତୋବୁଦ୍ଧଞାଣେ ପରିୱତ୍ତତି।

ସବ୍ବଂ କାୟକମ୍ମଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଞାଣାନୁପରିୱତ୍ତି ସବ୍ବଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ... ସବ୍ବଂ ମନୋକମ୍ମଂ... ଅତୀତେ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅପ୍ପଟିହତଂ ଞାଣଂ, ଅନାଗତେ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ଅପ୍ପଟିହତଂ ଞାଣଂ। ଯାୱତକଂ ନେୟ୍ୟଂ ତାୱତକଂ ଞାଣଂ, ଯାୱତକଂ ଞାଣଂ ତାୱତକଂ ନେୟ୍ୟଂ; ନେୟ୍ୟପରିୟନ୍ତିକଂ ଞାଣଂ ଞାଣପରିୟନ୍ତିକଂ ନେୟ୍ୟଂ, ନେୟ୍ୟଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଞାଣଂ ନପ୍ପୱତ୍ତତି, ଞାଣଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ନେୟ୍ୟପଥୋ ନତ୍ଥି। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପରିୟନ୍ତଟ୍ଠାୟିନୋ ତେ ଧମ୍ମା। ଯଥା ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସମୁଗ୍ଗପଟଲାନଂ ସମ୍ମାଫୁସିତାନଂ ହେଟ୍ଠିମଂ ସମୁଗ୍ଗପଟଲଂ ଉପରିମଂ ନାତିୱତ୍ତତି, ଉପରିମଂ ସମୁଗ୍ଗପଟଲଂ ହେଟ୍ଠିମଂ ନାତିୱତ୍ତତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପରିୟନ୍ତଟ୍ଠାୟିନୋ; ଏୱମେୱ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ନେୟ୍ୟଞ୍ଚ ଞାଣଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପରିୟନ୍ତଟ୍ଠାୟିନୋ। ଯାୱତକଂ ନେୟ୍ୟଂ ତାୱତକଂ ଞାଣଂ, ଯାୱତକଂ ଞାଣଂ ତାୱତକଂ ନେୟ୍ୟଂ; ନେୟ୍ୟପରିୟନ୍ତିକଂ ଞାଣଂ ଞାଣପରିୟନ୍ତିକଂ ନେୟ୍ୟଂ। ନେୟ୍ୟଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଞାଣଂ ନପ୍ପୱତ୍ତତି, ଞାଣଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ନେୟ୍ୟପଥୋ ନତ୍ଥି। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପରିୟନ୍ତଟ୍ଠାୟିନୋ ତେ ଧମ୍ମା।

ସବ୍ବଧମ୍ମେସୁ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତି। ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଆୱଜ୍ଜନପଟିବଦ୍ଧା ଆକଙ୍ଖପଟିବଦ୍ଧା ମନସିକାରପଟିବଦ୍ଧା ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦପଟିବଦ୍ଧା। ସବ୍ବସତ୍ତେସୁ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତି। ସବ୍ବେସଂ ସତ୍ତାନଂ ଭଗୱା ଆସଯଂ ଜାନାତି, ଅନୁସଯଂ ଜାନାତି, ଚରିତଂ ଜାନାତି, ଅଧିମୁତ୍ତିଂ ଜାନାତି, ଅପ୍ପରଜକ୍ଖେ ମହାରଜକ୍ଖେ ତିକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିଯେ ମୁଦିନ୍ଦ୍ରିଯେ ସ୍ୱାକାରେ ଦ୍ୱାକାରେ ସୁୱିଞ୍ଞାପଯେ ଦୁୱିଞ୍ଞାପଯେ ଭବ୍ବାଭବ୍ବେ ସତ୍ତେ ପଜାନାତି। ସଦେୱକୋ ଲୋକୋ ସମାରକୋ ସବ୍ରହ୍ମକୋ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣୀ ପଜା ସଦେୱମନୁସ୍ସା ଅନ୍ତୋବୁଦ୍ଧଞାଣେ ପରିୱତ୍ତତି [ପରିୱତ୍ତନ୍ତି (କ।) ପସୂରସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସେ ଅୱସାନେପି]।

ଯଥା ଯେ କେଚି ମଚ୍ଛକଚ୍ଛପା ଅନ୍ତମସୋ ତିମିତିମିଙ୍ଗଲଂ ଉପାଦାଯ ଅନ୍ତୋମହାସମୁଦ୍ଦେ ପରିୱତ୍ତନ୍ତି; ଏୱମେୱ ସଦେୱକୋ ଲୋକୋ ସମାରକୋ ସବ୍ରହ୍ମକୋ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣୀ ପଜା ସଦେୱମନୁସ୍ସା ଅନ୍ତୋବୁଦ୍ଧଞାଣେ ପରିୱତ୍ତତି [ପରିୱତ୍ତନ୍ତି (କ।) ପସୂରସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସେ ଅୱସାନେପି]। ଯଥା ଯେ କେଚି ପକ୍ଖୀ ଅନ୍ତମସୋ ଗରୁଳଂ ୱେନତେଯ୍ଯଂ ଉପାଦାଯ ଆକାସସ୍ସ ପଦେସେ ପରିୱତ୍ତନ୍ତି; ଏୱମେୱ ଯେପି ତେ ସାରିପୁତ୍ତସମା ପଞ୍ଞାଯ ତେପି ବୁଦ୍ଧଞାଣସ୍ସ ପଦେସେ ପରିୱତ୍ତନ୍ତି; ବୁଦ୍ଧଞାଣଂ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ପଞ୍ଞଂ ଫରିତ୍ୱା ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି। ଯେପି ତେ ଖତ୍ତିଯପଣ୍ଡିତା ବ୍ରାହ୍ମଣପଣ୍ଡିତା ଗହପତିପଣ୍ଡିତା ସମଣପଣ୍ଡିତା ନିପୁଣା କତପରପ୍ପୱାଦା ୱାଲୱେଧିରୂପା ୱୋଭିନ୍ଦନ୍ତା ମଞ୍ଞେ ଚରନ୍ତି ପଞ୍ଞାଗତେନ ଦିଟ୍ଠିଗତାନି, ତେ ପଞ୍ହଂ ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା ତଥାଗତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି ଗୂଳ୍ହାନି ଚ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନାନି ଚ। କଥିତା ୱିସଜ୍ଜିତା ଚ ତେ ପଞ୍ହା ଭଗୱତା ହୋନ୍ତି ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠକାରଣା। ଉପକ୍ଖିତ୍ତକା ଚ ତେ ଭଗୱତୋ ସମ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ତତ୍ଥ ଅତିରୋଚତି ଯଦିଦଂ ପଞ୍ଞାଯାତି। ଏୱଂ ଭଗୱା ପଞ୍ଞାଚକ୍ଖୁନାପି ୱିୱଟଚକ୍ଖୁ।

କଥଂ ଭଗୱା ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁନାପି ୱିୱଟଚକ୍ଖୁ? ଭଗୱା ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁନା ଲୋକଂ ୱୋଲୋକେନ୍ତୋ ଅଦ୍ଦସ ସତ୍ତେ ଅପ୍ପରଜକ୍ଖେ ମହାରଜକ୍ଖେ ତିକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିଯେ ମୁଦିନ୍ଦ୍ରିଯେ ସ୍ୱାକାରେ ଦ୍ୱାକାରେ ସୁୱିଞ୍ଞାପଯେ ଦୁୱିଞ୍ଞାପଯେ ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ପରଲୋକୱଜ୍ଜଭଯଦସ୍ସାୱିନୋ ୱିହରନ୍ତେ, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ନ ପରଲୋକୱଜ୍ଜଭଯଦସ୍ସାୱିନୋ ୱିହରନ୍ତେ। ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ଉପ୍ପଲିନିଯଂ ୱା ପଦୁମିନିଯଂ ୱା ପୁଣ୍ଡରୀକିନିଯଂ ୱା ଅପ୍ପେକଚ୍ଚାନି ଉପ୍ପଲାନି ୱା ପଦୁମାନି ୱା ପୁଣ୍ଡରୀକାନି ୱା ଉଦକେ ଜାତାନି ଉଦକେ ସଂୱଡ୍ଢାନି ଉଦକା ଅନୁଗ୍ଗତାନି ଅନ୍ତୋନିମୁଗ୍ଗପୋସୀନି, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚାନି ଉପ୍ପଲାନି ୱା ପଦୁମାନି ୱା ପୁଣ୍ଡରୀକାନି ୱା ଉଦକେ ଜାତାନି ଉଦକେ ସଂୱଡ୍ଢାନି ସମୋଦକଂ ଠିତାନି, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚାନି ଉପ୍ପଲାନି ୱା ପଦୁମାନି ୱା ପୁଣ୍ଡରୀକାନି ୱା ଉଦକେ ଜାତାନି ଉଦକେ ସଂୱଡ୍ଢାନି ଉଦକା ଅଚ୍ଚୁଗ୍ଗମ୍ମ ତିଟ୍ଠନ୍ତି ଅନୁପଲିତ୍ତାନି ଉଦକେନ; ଏୱମେୱ ଭଗୱା ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁନା ଲୋକଂ ୱୋଲୋକେନ୍ତୋ ଅଦ୍ଦସ ସତ୍ତେ ଅପ୍ପରଜକ୍ଖେ ମହାରଜକ୍ଖେ ତିକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିଯେ ମୁଦିନ୍ଦ୍ରିଯେ ସ୍ୱାକାରେ ଦ୍ୱାକାରେ ସୁୱିଞ୍ଞାପଯେ ଦୁୱିଞ୍ଞାପଯେ ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ପରଲୋକୱଜ୍ଜଭଯଦସ୍ସାୱିନୋ ୱିହରନ୍ତେ, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ନ ପରଲୋକୱଜ୍ଜଭଯଦସ୍ସାୱିନୋ ୱିହରନ୍ତେ। ଜାନାତି ଭଗୱା – ''ଅଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ରାଗଚରିତୋ, ଅଯଂ ଦୋସଚରିତୋ, ଅଯଂ ମୋହଚରିତୋ, ଅଯଂ ୱିତକ୍କଚରିତୋ, ଅଯଂ ସଦ୍ଧାଚରିତୋ, ଅଯଂ ଞାଣଚରିତୋ''ତି। ରାଗଚରିତସ୍ସ ଭଗୱା ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଅସୁଭକଥଂ କଥେତି; ଦୋସଚରିତସ୍ସ ଭଗୱା ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ମେତ୍ତାଭାୱନଂ ଆଚିକ୍ଖତି; ମୋହଚରିତସ୍ସ ଭଗୱା ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଉଦ୍ଦେସେ ପରିପୁଚ୍ଛାଯ କାଲେନ ଧମ୍ମସ୍ସୱନେ କାଲେନ ଧମ୍ମସାକଚ୍ଛାଯ ଗରୁସଂୱାସେ ନିୱେସେତି; ୱିତକ୍କଚରିତସ୍ସ ଭଗୱା ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଆନାପାନସ୍ସତିଂ ଆଚିକ୍ଖତି; ସଦ୍ଧାଚରିତସ୍ସ ଭଗୱା ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ପସାଦନୀଯଂ ନିମିତ୍ତଂ ଆଚିକ୍ଖତି ବୁଦ୍ଧସୁବୋଧିଂ [ବୁଦ୍ଧସୁବୁଦ୍ଧତଂ (କ।)] ଧମ୍ମସୁଧମ୍ମତଂ ସଙ୍ଘସୁପ୍ପଟିପତ୍ତିଂ ସୀଲାନି ଚ; ଅତ୍ତନୋ ଞାଣଚରିତସ୍ସ ଭଗୱା ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଆଚିକ୍ଖତି ୱିପସ୍ସନାନିମିତ୍ତଂ ଅନିଚ୍ଚାକାରଂ ଦୁକ୍ଖାକାରଂ ଅନତ୍ତାକାରଂ।

''ସେଲେ ଯଥା ପବ୍ବତମୁଦ୍ଧନିଟ୍ଠିତୋ, ଯଥାପି ପସ୍ସେ ଜନତଂ ସମନ୍ତତୋ;

ତଥୂପମଂ ଧମ୍ମମଯଂ ସୁମେଧ, ପାସାଦମାରୁଯ୍ହ ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁ;

ସୋକାୱତିଣ୍ଣଂ ଜନତମପେତସୋକୋ, ଅୱେକ୍ଖସ୍ସୁ ଜାତିଜରାଭିଭୂତ''ନ୍ତି।

ଏୱଂ ଭଗୱା ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁନାପି ୱିୱଟଚକ୍ଖୁ।

କଥଂ ଭଗୱା ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁନାପି ୱିୱଟଚକ୍ଖୁ? ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁ ୱୁଚ୍ଚତି ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞାଣଂ। ଭଗୱା ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞାଣେନ ଉପେତୋ ସମୁପେତୋ ଉପଗତୋ ସମୁପଗତୋ ଉପପନ୍ନୋ ସମୁପପନ୍ନୋ ସମନ୍ନାଗତୋ।

''ନ ତସ୍ସ ଅଦିଟ୍ଠମିଧତ୍ଥି କିଞ୍ଚି, ଅଥୋ ଅୱିଞ୍ଞାତମଜାନିତବ୍ବଂ;

ସବ୍ବଂ ଅଭିଞ୍ଞାସି ଯଦତ୍ଥି ନେଯ୍ୟଂ, ତଥାଗତୋ ତେନ ସମନ୍ତଚକ୍ଖୂ''ତି।

ଏୱଂ ଭଗୱା ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁନାପି ୱିୱଟଚକ୍ଖୂତି – ଅକିଉୟି ୱିୱଟଚକ୍ଖୁ।

ସକ୍ଖିଧମ୍ମଂ ପରିସ୍ସୟୱିନୟନ୍ତି। ସକ୍ଖିଧମ୍ମନ୍ତି ନ ଇତିହିତିହଂ, ନ ଇତିକିରାୟ, ନ ପରମ୍ପରାୟ, ନ ପିଟକସମ୍ପଦାୟ, ନ ତକ୍କହେତୁ, ନ ନୟହେତୁ, ନ ଆକାରପରିୱିତକ୍କେନ, ନ ଦିଟ୍ଠିନିଜ୍ଝାନକ୍ଖନ୍ତିୟା ସାମଂ ସୟମଭିଞ୍ଞାତଂ ଅତ୍ତପଚ୍ଚକ୍ଖଂ ଧମ୍ମନ୍ତି – ସକ୍ଖିଧମ୍ମଂ। ପରିସ୍ସୟୱିନୟନ୍ତି। ପରିସ୍ସୟାତି ଦ୍ୱେ ପରିସ୍ସୟା – ପାକଟପରିସ୍ସୟା ଚ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନପରିସ୍ସୟା ଚ। କତମେ ପାକଟପରିସ୍ସୟା? ସୀହା ବ୍ୟଗ୍ଘା ଦୀପୀ ଅଚ୍ଛା ତରଚ୍ଛା କୋକା ମହିଂସା [ଗୋମହିସା (ସ୍ୟା।) ମହାନି। ୫] ହତ୍ଥୀ ଅହି ୱିଚ୍ଛିକା ସତପଦୀ, ଚୋରା ୱା ଅସ୍ସୁ ମାଣୱା ୱା କତକମ୍ମା ୱା ଅକତକମ୍ମା ୱା, ଚକ୍ଖୁରୋଗୋ ସୋତରୋଗୋ ଘାନରୋଗୋ ଜିୱ୍ହାରୋଗୋ କାୟରୋଗୋ ସୀସରୋଗୋ କଣ୍ଣରୋଗୋ ମୁଖରୋଗୋ ଦନ୍ତରୋଗୋ କାସୋ ସାସୋ ପିନାସୋ ଡାହୋ [ଡହୋ (ସୀ। ସ୍ୟା।) ମହାନି। ୫] ଜରୋ କୁଚ୍ଛିରୋଗୋ ମୁଚ୍ଛା ପକ୍ଖନ୍ଦିକା ସୂଲା ୱିସୂଚିକା କୁଟ୍ଠଂ ଗଣ୍ଡୋ କିଲାସୋ ସୋସୋ ଅପମାରୋ ଦଦ୍ଦୁ କଣ୍ଡୁ କଚ୍ଛୁ ରଖସା ୱିତଚ୍ଛିକା ଲୋହିତପିତ୍ତଂ [ଲୋହିତଂ ପିତ୍ତଂ (ସ୍ୟା। କ।)] ମଧୁମେହୋ ଅଂସା ପିଳଅକା ଭଗନ୍ଦଲା, ପିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନା ଆବାଧା ସେମ୍ହସମୁଟ୍ଠାନା ଆବାଧା ୱାତସମୁଟ୍ଠାନା ଆବାଧା ସନ୍ନିପାତିକା ଆବାଧା ଉତୁପରିଣାମଜା ଆବାଧା ୱିସମପରିହାରଜା ଆବାଧା ଓପକ୍କମିକା ଆବାଧା କମ୍ମୱିପାକଜା ଆବାଧା, ସୀତଂ ଉଣ୍ହଂ ଜିଘଚ୍ଛା ପିପାସା ଉଚ୍ଚାରୋ ପସ୍ସାୱୋ ଡଂସମକସୱାତାତପସରୀସପସମ୍ଫସ୍ସା ଇତି ୱା – ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ପାକଟପରିସ୍ସୟା।

କତମେ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନପରିସ୍ସୟା? କାୟଦୁଚ୍ଚରିତଂ ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ କାମଚ୍ଛନ୍ଦନୀୱରଣଂ ବ୍ୟାପାଦନୀୱରଣଂ ଥିନମିଦ୍ଧନୀୱରଣଂ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚନୀୱରଣଂ ୱିଚିକିଚ୍ଛାନୀୱରଣଂ ରାଗୋ ଦୋସୋ ମୋହୋ କୋଧୋ ଉପନାହୋ ମକ୍ଖୋ ପଳଆସୋ ଇସ୍ସା ମଚ୍ଛରିୟଂ ମାୟା ସାଠେୟ୍ୟଂ ଥମ୍ଭୋ ସାରମ୍ଭୋ ମାନୋ ଅତିମାନୋ ମଦୋ ପମାଦୋ, ସବ୍ବେ କିଲେସା ସବ୍ବେ ଦୁଚ୍ଚରିତା ସବ୍ବେ ଦରଥା ସବ୍ବେ ପରିଳଆହା ସବ୍ବେ ସନ୍ତାପା ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରା – ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ପଟିଚ୍ଛନ୍ନପରିସ୍ସୟା।

ପରିସ୍ସୟାତି କେନଟ୍ଠେନ ପରିସ୍ସୟା? ପରିସହନ୍ତୀତି ପରିସ୍ସୟା, ପରିହାନାୟ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି ପରିସ୍ସୟା, ତତ୍ରାସୟାତି ପରିସ୍ସୟା। କଥଂ ପରିସହନ୍ତୀତି ପରିସ୍ସୟା? ତେ ପରିସ୍ସୟା ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ସହନ୍ତି ପରିସହନ୍ତି ଅଭିଭୱନ୍ତି ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରନ୍ତି ପରିୟାଦିୟନ୍ତି ମଦ୍ଦନ୍ତି। ଏୱଂ ପରିସହନ୍ତୀତି – ପରିସ୍ସୟା।

କଥଂ ପରିହାନାୟ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି ପରିସ୍ସୟା? ତେ ପରିସ୍ସୟା କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନ୍ତରାୟାୟ ପରିହାନାୟ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। କତମେସଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ? ସମ୍ମାପଟିପଦାୟ ଅନୁଲୋମପଟିପଦାୟ ଅପଚ୍ଚନୀକପଟିପଦାୟ ଅୱିରୁଦ୍ଧପଟିପଦାୟ ଅନ୍ୱତ୍ଥପଟିପଦାୟ ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପଟିପଦାୟ ସୀଲେସୁ ପରିପୂରକାରିତାୟ ଇନ୍ଦ୍ରିୟେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରତାୟ ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁତାୟ ଜାଗରିୟାନୁୟୋଗସ୍ସ ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞସ୍ସ ଚତୁନ୍ନଂ ସତିପଟ୍ଠାନାନଂ ଭାୱନାନୁୟୋଗସ୍ସ ଚତୁନ୍ନଂ ସମ୍ମପ୍ପଧାନାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଇଦ୍ଧିପାଦାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ବଲାନଂ ସତ୍ତନ୍ନଂ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାନଂ ଅରିୟସ୍ସ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଭାୱନାନୁୟୋଗସ୍ସ – ଇମେସଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନ୍ତରାୟାୟ ପରିହାନାୟ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। ଏୱମ୍ପି ପରିହାନାୟ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି – ପରିସ୍ସୟା।

କଥଂ ତତ୍ରାସୟାତି ପରିସ୍ସୟା? ତତ୍ଥେତେ ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଅତ୍ତଭାୱସନ୍ନିସ୍ସୟା। ୟଥା ବିଲେ ବିଲାସୟା ପାଣା ସୟନ୍ତି, ଦକେ ଦକାସୟା ପାଣା ସୟନ୍ତି, ୱନେ ୱନାସୟା ପାଣା ସୟନ୍ତି, ରୁକ୍ଖେ ରୁକ୍ଖାସୟା ପାଣା ସୟନ୍ତି; ଏୱମେୱ ତତ୍ଥେତେ ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଅତ୍ତଭାୱସନ୍ନିସ୍ସୟାତି। ଏୱମ୍ପି ତତ୍ରାସୟାତି – ପରିସ୍ସୟା।

ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ''ସାନ୍ତେୱାସିକୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସାଚରିୟକୋ ଦୁକ୍ଖଂ ନ ଫାସୁ ୱିହରତି। କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସାନ୍ତେୱାସିକୋ ସାଚରିୟକୋ ଦୁକ୍ଖଂ ନ ଫାସୁ ୱିହରତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ସରସଙ୍କପ୍ପା ସଞ୍ଞୋଜନିୟା, ତ୍ୟସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ୱସନ୍ତି ଅନ୍ୱାସ୍ସୱନ୍ତି ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମାତି। ତସ୍ମା ସାନ୍ତେୱାସିକୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତେ ନଂ ସମୁଦାଚରନ୍ତି, ସମୁଦାଚରନ୍ତି [ସମୁଦାଚାରେନ୍ତି (ସୀ।)] ନଂ ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମାତି। ତସ୍ମା ସାଚରିୟକୋତି ୱୁଚ୍ଚତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ସୋତେନ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା…ପେ… ଘାନେନ ଗନ୍ଧଂ ଘାୟିତ୍ୱା… ଜିୱ୍ହାୟ ରସଂ ସାୟିତ୍ୱା… କାୟେନ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଂ ଫୁସିତ୍ୱା … ମନସା ଧମ୍ମଂ ୱିଞ୍ଞାୟ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ସରସଙ୍କପ୍ପା ସଞ୍ଞୋଜନିୟା, ତ୍ୟସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ୱସନ୍ତି ଅନ୍ୱାସ୍ସୱନ୍ତି ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମାତି। ତସ୍ମା ସାନ୍ତେୱାସିକୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତେ ନଂ ସମୁଦାଚରନ୍ତି, ସମୁଦାଚରନ୍ତି ନଂ ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମାତି। ତସ୍ମା ସାଚରିୟକୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସାନ୍ତେୱାସିକୋ ସାଚରିୟକୋ ଦୁକ୍ଖଂ ନ ଫାସୁ ୱିହରତୀ''ତି। ଏୱମ୍ପି ତତ୍ରାସୟାତି – ପରିସ୍ସୟା।

ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ''ତୟୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନ୍ତରାମଲା ଅନ୍ତରାଅମିତ୍ତା ଅନ୍ତରାସପତ୍ତା ଅନ୍ତରାୱଧକା ଅନ୍ତରାପଚ୍ଚତ୍ଥିକା। କତମେ ତୟୋ? ଲୋଭୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନ୍ତରାମଲୋ [ଅନ୍ତରାମଲଂ (ସୀ। କ) ଇତିୱୁ। ୮୮] ଅନ୍ତରାଅମିତ୍ତୋ ଅନ୍ତରାସପତ୍ତୋ ଅନ୍ତରାୱଧକୋ ଅନ୍ତରାପଚ୍ଚତ୍ଥିକୋ;

ଦୋସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ…ପେ… ମୋହୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନ୍ତରାମଲୋ ଅନ୍ତରାଅମିତ୍ତୋ ଅନ୍ତରାସପତ୍ତୋ ଅନ୍ତରାୱଧକୋ ଅନ୍ତରାପଚ୍ଚତ୍ଥିକୋ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଯୋ ଅନ୍ତରାମଲା ଅନ୍ତରାଅମିତ୍ତା ଅନ୍ତରାସପତ୍ତା ଅନ୍ତରାୱଧକା ଅନ୍ତରାପଚ୍ଚତ୍ଥିକା''ତି।

''ଅନତ୍ଥଜନନୋ ଲୋଭୋ, ଲୋଭୋ ଚିତ୍ତପ୍ପକୋପନୋ;

ଭଯମନ୍ତରତୋ ଜାତଂ, ତଂ ଜନୋ ନାୱବୁଜ୍ଝତି।

''ଲୁଦ୍ଧୋ ଅତ୍ଥଂ ନ ଜାନାତି, ଲୁଦ୍ଧୋ ଧମ୍ମଂ ନ ପସ୍ସତି;

ଅନ୍ଧନ୍ତମଂ [ଅନ୍ଧତମଂ (ସ୍ୟା।) ଇତିୱୁ। ୮୮] ତଦା ହୋତି, ଯଂ ଲୋଭୋ ସହତେ ନରଂ।

''ଅନତ୍ଥଜନନୋ ଦୋସୋ, ଦୋସୋ ଚିତ୍ତପ୍ପକୋପନୋ;

ଭଯମନ୍ତରତୋ ଜାତଂ, ତଂ ଜନୋ ନାୱବୁଜ୍ଝତି।

''କୁଦ୍ଧୋ ଅତ୍ଥଂ ନ ଜାନାତି, କୁଦ୍ଧୋ ଧମ୍ମଂ ନ ପସ୍ସତି;

ଅନ୍ଧନ୍ତମଂ ତଦା ହୋତି, ଯଂ ଦୋସୋ ସହତେ ନରଂ।

''ଅନତ୍ଥଜନନୋ ମୋହୋ, ମୋହୋ ଚିତ୍ତପ୍ପକୋପନୋ;

ଭଯମନ୍ତରତୋ ଜାତଂ, ତଂ ଜନୋ ନାୱବୁଜ୍ଝତି।

''ମୂଳ୍ହୋ ଅତ୍ଥଂ ନ ଜାନାତି, ମୂଳ୍ହୋ ଧମ୍ମଂ ନ ପସ୍ସତି;

ଅନ୍ଧନ୍ତମଂ ତଦା ହୋତି, ଯଂ ମୋହୋ ସହତେ ନର''ନ୍ତି।

ଏଓମ୍ପି ତତ୍ରାସଯାତି – ପରିସ୍ସଯା।

ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ''ତଯୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ପୁରିସସ୍ସ ଧମ୍ମା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ଅଫାସୁୱିହାରାଯ। କତମେ ତଯୋ? ଲୋଭୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ପୁରିସସ୍ସ ଧମ୍ମୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ଅଫାସୁୱିହାରାଯ; ଦୋସୋ ଖୋ, ମହାରାଜ…ପେ… ମୋହୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ପୁରିସସ୍ସ ଧମ୍ମୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ଅଫାସୁୱିହାରାଯ। ଇମେ ଖୋ, ମହାରାଜ, ତଯୋ ପୁରିସସ୍ସ ଧମ୍ମା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ଅଫାସୁୱିହାରାଯ।

''ଲୋଭୋ ଦୋସୋ ଚ ମୋହୋ ଚ, ପୁରିସଂ ପାପଚେତସଂ;

ହିଂସନ୍ତି ଅତ୍ତସମ୍ଭୂତା, ତଚସାରଂୱ ସମ୍ଫଲ''ନ୍ତି।

ଏଓମ୍ପି ତତ୍ରାସଯାତି – ପରିସ୍ସଯା।

ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା –

''ରାଗୋ ଚ ଦୋସୋ ଚ ଇତୋ ନିଦାନା, ଅରତୀ ରତୀ ଲୋମହଂସୋ ଇତୋଜା;

ଇତୋ ସମୁଟ୍ଠାଯ ମନୋୱିତକ୍କା, କୁମାରକା ଧଙ୍କମିୱୋସ୍ସଜନ୍ତୀ''ତି।

ଏୱମ୍ପି ତତ୍ରାସଯାତି – ପରିସ୍ସୟା।

ପରିସ୍ସୟୱିନଯନ୍ତି ପରିସ୍ସୟୱିନଯଂ ପରିସ୍ସୟପ୍ପହାନଂ ପରିସ୍ସୟୱୂପସମଂ ପରିସ୍ସୟପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗଂ ପରିସ୍ସୟପଟିପସ୍ସଦ୍ଧିଂ ଅମତଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି – ସକ୍ଖିଧମ୍ମଂ ପରିସ୍ସୟୱିନଯଂ।

ପଟିପଦଂ ୱଦେହି ଭଦ୍ଦନ୍ତେତି। ପଟିପଦଂ ୱଦେହି – ସମ୍ମାପଟିପଦଂ ଅନୁଲୋମପଟିପଦଂ ଅପଚ୍ଚନୀକପଟିପଦଂ ଅୱିରୁଦ୍ଧପଟିପଦଂ ଅନ୍ୱତ୍ଥପଟିପଦଂ ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପଟିପଦଂ ସୀଲେସୁ ପରିପୂରକାରିତଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରତଂ ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁତଂ ଜାଗରିଯାନୁଯୋଗଂ ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞଂ ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନେ ଚତ୍ତାରୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନେ ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦେ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ପଞ୍ଚ ବଲାନି ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ ଅରିଯଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ ନିବ୍ବାନଗାମିନିଞ୍ଚ ପଟିପଦଂ ୱଦେହି ଆଚିକ୍ଖ ଦେସେହି ପଞ୍ଞପେହି ପଟ୍ଠପେହି ୱିୱର ୱିଭଜ ଉତ୍ତାନୀକରୋହି ପକାସେହୀତି – ପଟିପଦଂ ୱଦେହି। ଭଦ୍ଦନ୍ତେତି ସୋ ନିମ୍ମିତୋ ବୁଦ୍ଧଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଆଲପତି। ଅଥ ୱା ଯଂ ତ୍ୱଂ ଧମ୍ମଂ ଆଚିକ୍ଖସି ଦେସେସି ପଞ୍ଞପେସି ପଟ୍ଠପେସି ୱିୱରି ୱିଭଜି ଉତ୍ତାନୀଅକାସି ପକାସେସି ସବ୍ବଂ ତଂ ସୁନ୍ଦରଂ ଭଦ୍ଦକଂ କଲ୍ୟାଣଂ ଅନୱଜ୍ଜଂ ସେୱିତବ୍ବନ୍ତି – ପଟିପଦଂ ୱଦେହି ଭଦ୍ଦନ୍ତେ।

ପାତିମୋକ୍ଖଂ ଅଥ ୱାପି ସମାଧିନ୍ତି। ପାତିମୋକ୍ଖନ୍ତି ସୀଲଂ ପତିଟ୍ଠା ଆଦି ଚରଣଂ ସଂଯମୋ ସଂୱରୋ ମୁଖଂ ପମୁଖଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ସମାପତ୍ତିଯା। ଅଥ ୱାପି ସମାଧିନ୍ତି ଯା ଚିତ୍ତସ୍ସ ଠିତି ସଣ୍ଠିତି ଅୱଟ୍ଠିତି ଅୱିସାହାରୋ ଅୱିକ୍ଖେପୋ ଅୱିସାହଟମାନସତା ସମଥୋ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ସମାଧିବଲଂ ସମ୍ମାସମାଧୀତି – ପାତିମୋକ୍ଖଂ ଅଥ ୱାପି ସମାଧିଂ।

ତେନାହ ସୋ ନିମ୍ମିତୋ –

''ଅକିତ୍ତଯୀ ୱିୱଟଚକ୍ଖୁ, ସକ୍ଖିଧମ୍ମଂ ପରିସ୍ସୟୱିନଯଂ;

ପଟିପଦଂ ୱଦେହି ଭଦ୍ଦନ୍ତେ, ପାତିମୋକ୍ଖଂ ଅଥ ୱାପି ସମାଧି''ନ୍ତି।

୧୫୭।

ଚକ୍ଖୂହିନେୱ ଲୋଲସ୍ସ, ଗାମକଥାଯ ଆୱରଯେ ସୋତଂ;

ରସେ ଚ ନାନୁଗିଜ୍ଝେଯ୍ୟ, ନ ଚ ମମାଯେଥ କିଞ୍ଚି ଲୋକସ୍ମିଂ।

ଚକ୍ଖୂହିନେୱ ଲୋଲସ୍ସାତି। କଥଂ ଚକ୍ଖୁଲୋଲୋତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଚକ୍ଖୁଲୋଲିଯେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି – ''ଅଦିଟ୍ଠଂ ଦକ୍ଖିତବ୍ବଂ , ଦିଟ୍ଠଂ ସମତିକ୍କମିତବ୍ବ''ନ୍ତି ଆରାମେନ ଆରାମଂ ଉଯ୍ୟାନେନ ଉଯ୍ୟାନଂ ଗାମେନ ଗାମଂ ନିଗମେନ ନିଗମଂ ନଗରେନ ନଗରଂ ରଟ୍ଠେନ ରଟ୍ଠଂ ଜନପଦେନ ଜନପଦଂ ଦୀଘଚାରିକଂ ଅନୱଟ୍ଠିତଚାରିକଂ [ଅନୱଟ୍ଠିତଚାରିକଂ (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ଅନୁଯୁତ୍ତୋ ଚ ହୋତି ରୂପସ୍ସ ଦସ୍ସନାଯ। ଏୱମ୍ପି ଚକ୍ଖୁଲୋଲୋ ହୋତି।

ଅଥ ୱା ଭିକ୍ଖୁ ଅନ୍ତରଘରଂ ପୱିଟ୍ଠୋ ୱୀଥିଂ ପଟିପନ୍ନୋ ଅସଂୱୁତୋ ଗଚ୍ଛତି ହତ୍ଥିଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ଅସ୍ସଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ରଥଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ପତ୍ତିଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ଇତ୍ଥିଯୋ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ପୁରିସେ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, କୁମାରକେ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, କୁମାରିକାଯୋ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ଅନ୍ତରାପଣଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ , ଘରମୁଖାନି ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ଉଦ୍ଧଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ଅଧୋ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ଦିସାୱିଦିସଂ ୱିପେକ୍ଖମାନୋ ଗଚ୍ଛତି। ଏୱମ୍ପି ଚକ୍ଖୁଲୋଲୋ ହୋତି।

ଅଥ ୱା ଭିକ୍ଖୁ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହୀ ହୋତି ଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନଗ୍ଗାହୀ। ଯତ୍ୱାଧିକରଣମେନଂ ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅସଂୱୁତଂ ୱିହରନ୍ତଂ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସା ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅନ୍ୱାସ୍ସୱେଯ୍ୟୁଂ, ତସ୍ସ ସଂୱରାଯ ନ ପଟିପଜ୍ଜତି, ନ ରକ୍ଖତି ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯେ ନ ସଂୱରଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଏୱମ୍ପି ଚକ୍ଖୁଲୋଲୋ ହୋତି।

ଯଥା ୱା ପନେକେ ଭୋନ୍ତୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ସଦ୍ଧାଦେଯ୍ୟାନି ଭୋଜନାନି ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ତେ ଏୱରୂପଂ ୱିସୂକଦସ୍ସନଂ ଅନୁଯୁତ୍ତା ୱିହରନ୍ତି, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ନଚ୍ଚଂ ଗୀତଂ ୱାଦିତଂ ପେକ୍ଖଂ ଅକ୍ଖାନଂ ପାଣିସ୍ସରଂ ୱେତାଳଂ କୁମ୍ଭଥୂଣଂ [କୁମ୍ଭଥୂନଂ (ସୀ। ସ୍ୟା। କ।)] ସୋଭନକଂ [ସୋଭନଗରକଂ (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ଚଣ୍ଡାଲଂ ୱଂସଂ ଧୋୱନଂ ହତ୍ଥିଯୁଦ୍ଧଂ ଅସ୍ସଯୁଦ୍ଧଂ ମହିଂସଯୁଦ୍ଧଂ [ମହିସଯୁଦ୍ଧଂ (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ଉସଭଯୁଦ୍ଧଂ ଅଜଯୁଦ୍ଧଂ ମେଣ୍ଡଯୁଦ୍ଧଂ କୁକ୍କୁଟଯୁଦ୍ଧଂ ୱଟ୍ଟକଯୁଦ୍ଧଂ

ଦଣ୍ଡଯୁଦ୍ଧଂ ମୁଟ୍ଠିଯୁଦ୍ଧଂ ନିବ୍ଯୁଦ୍ଧଂ ଉୟ୍ୟୋଧିକଂ ବଲଗ୍ଗଂ ସେନାବ୍ୟୂହଂ ଅନୀକଦସ୍ସନଂ ଇତି ୱା । ଏୱମ୍ପି ଚକ୍ଖୁଲୋଲୋ ହୋତି।

କଥଂ ନ ଚକ୍ଖୁଲୋଲୋ ହୋତି? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ଅନ୍ତରଘରଂ ପୱିଟ୍ଠୋ ୱୀଥିଂ ପଟିପନ୍ନୋ ସଂୱୁତୋ ଗଚ୍ଛତି ନ ହତ୍ଥିଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ନ ଅସ୍ସଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ନ ରଥଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ନ ପତ୍ତିଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ନ ଇତ୍ଥିୟୋ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ନ ପୁରିସେ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ନ କୁମାରକେ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ନ କୁମାରିକାୟୋ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ନ ଅନ୍ତରାପଣଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ନ ଘରମୁଖାନି ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ନ ଉଦ୍ଧଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ନ ଅଧୋ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ନ ଦିସାୱିଦିସାୱିପେକ୍ଖମାନୋ ଗଚ୍ଛତି। ଏୱମ୍ପି ନ ଚକ୍ଖୁଲୋଲୋ ହୋତି।

ଅଥ ୱା ଭିକ୍ଖୁ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ନ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହୀ ହୋତି ନାନୁବ୍ୟଞ୍ଜନଗ୍ଗାହୀ। ଯତ୍ୱାଧିକରଣମେନଂ ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅସଂୱୁତଂ ୱିହରନ୍ତଂ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସା ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅନ୍ୱାସ୍ସୱେୟ୍ୟୁଂ, ତସ୍ସ ସଂୱରାୟ ପଟିପଜ୍ଜତି, ରକ୍ଖତି ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିୟଂ, ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିୟେ ସଂୱରଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଏୱମ୍ପି ନ ଚକ୍ଖୁଲୋଲୋ ହୋତି।

ଯଥା ୱା ପନେକେ ଭୋନ୍ତୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ସଦ୍ଧାଦେୟ୍ୟାନି ଭୋଜନାନି ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ତେ ଏୱରୂପଂ ୱିସୂକଦସ୍ସନଂ ଅନନୁୟୁତ୍ତା ୱିହରନ୍ତି, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ନଚ୍ଚଂ ଗୀତଂ ୱାଦିତଂ ପେକ୍ଖଂ ଅକ୍ଖାନଂ…ପେ… ଅନୀକଦସ୍ସନଂ ଇତି ୱା। ଏୱରୂପା ୱିସୂକଦସ୍ସନା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି। ଏୱମ୍ପି ନ ଚକ୍ଖୁଲୋଲୋ ହୋତି।

ଚକ୍ଖୁହିନେୱ ଲୋଲସ୍ସାତି। ଚକ୍ଖୁଲୋଲିୟଂ ପଜହେୟ୍ୟ ୱିନୋଦେୟ୍ୟ ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରେୟ୍ୟ ଅନଭାୱଂ ଗମେୟ୍ୟ, ଚକ୍ଖୁଲୋଲିୟା ଆରତୋ ଅସ୍ସ ୱିରତୋ ପଟିୱିରତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିୟାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରେୟ୍ୟାତି – ଚକ୍ଖୂହି ନେୱ ଲୋଲସ୍ସ।

ଗାମକଥାୟ ଆୱରୟେ ସୋତନ୍ତି। ଗାମକଥା ୱୁଚ୍ଚତି ବାତ୍ତିଂସ ତିରଚ୍ଛାନକଥା, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ରାଜକଥା ଚୋରକଥା ମହାମତ୍ତକଥା ସେନାକଥା ଭୟକଥା ଯୁଦ୍ଧକଥା ଅନ୍ନକଥା ପାନକଥା ୱତ୍ଥକଥା ଯାନକଥା ସୟନକଥା ମାଲାକଥା ଗନ୍ଧକଥା ଞାତିକଥା ଗାମକଥା ନିଗମକଥା ନଗରକଥା ଜନପଦକଥା ଇତ୍ଥିକଥା [ଇତ୍ଥିକଥା ପୁରିସକଥା (ବହୂସୁ)] ସୂରକଥା ୱିସିଖାକଥା କୁମ୍ଭଟ୍ଠାନକଥା ପୁବ୍ବପେତକଥା ନାନତ୍ତକଥା ଲୋକକ୍ଖାୟିକା ସମୁଦ୍ଦକ୍ଖାୟିକା ଇତିଭୱାଭୱକଥା ଇତି ୱା। ଗାମକଥାୟ ଆୱରୟେ ସୋତନ୍ତି । ଗାମକଥାୟ ସୋତଂ ଆୱରେୟ୍ୟ ନିୱାରେୟ୍ୟ ସଂୱରେୟ୍ୟ ରକ୍ଖେୟ୍ୟ ଗୋପେୟ୍ୟ ପିଦହେୟ୍ୟ ପଚ୍ଛିନ୍ଦେୟ୍ୟାତି – ଗାମକଥାୟ ଆୱରୟେ ସୋତଂ।

ରସେ ଚ ନାନୁଗିଜ୍ଝେୟ୍ୟାତି। ରସେ ଚାତି ମୂଲରସୋ ଖନ୍ଧରସୋ ତଚରସୋ ପତ୍ତରସୋ ପୁପ୍ଫରସୋ ଫଲରସୋ ଅମ୍ବିଲଂ ମଧୁରଂ ତିତ୍ତକଂ କଟୁକଂ ଲୋଣିକଂ ଖାରିକଂ ଲମ୍ବିକଂ କସାୱୋ ସାଦୁ ଅସାଦୁ ସୀତଂ ଉଣ୍ହଂ। ସନ୍ତେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ରସଗିଦ୍ଧା; ତେ ଜିୱ୍ହଗ୍ଗେନ ରସଗ୍ଗାନି ପରିୟେସନ୍ତା ଆହିଣ୍ଡନ୍ତି, ତେ ଅମ୍ବିଲଂ ଲଭିତ୍ୱା ଅନମ୍ବିଲଂ ପରିୟେସନ୍ତି, ଅନମ୍ବିଲଂ ଲଭିତ୍ୱା ଅମ୍ବିଲଂ ପରିୟେସନ୍ତି…ପେ… ସୀତଂ ଲଭିତ୍ୱା ଉଣ୍ହଂ ପରିୟେସନ୍ତି, ଉଣ୍ହଂ ଲଭିତ୍ୱା ସୀତଂ ପରିୟେସନ୍ତି। ତେ ଯଂ ଯଂ ଲଭିତ୍ୱା ତେନ ତେନ ନ ତୁସ୍ସନ୍ତି, ଅପରାପରଂ ପରିୟେସନ୍ତି, ମନାପିକେସୁ ରସେସୁ ରତ୍ତା ଗିଦ୍ଧା ଗଧିତା ମୁଚ୍ଛିତା ଅଜ୍ଝୋସନ୍ନା ଲଗ୍ଗା ଲଗ୍ଗିତା ପଲିବୁଦ୍ଧା। ଯସ୍ସେସା ରସତଣ୍ହା ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା…ପେ… ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢା, ସୋ ପଟିସଙ୍ଖା ୟୋନିସୋ ଆହାରଂ ଆହାରେତି ନେୱ ଦୱାୟ…ପେ… ଅନୱଜ୍ଜତା ଚ ଫାସୁୱିହାରୋ ଚାତି।

ଯଥା ୱଣଂ ଆଲିମ୍ପେୟ୍ୟ ଯାୱଦେୱ ଆରୁହଣତ୍ଥାୟ [ଆରୁହନତ୍ଥାୟ (କ।) ପୁରାଭେଦସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସେ ସତ୍ତମଗାଥାୱଣ୍ଣନାୟଂ], ଯଥା ୱା ପନ ଅକ୍ଖଂ ଅବ୍ଭଞ୍ଜେୟ୍ୟ ଯାୱଦେୱ ଭାରସ୍ସ ନିତ୍ଥରଣତ୍ଥାୟ, ଯଥା ୱା ପୁତ୍ତମଂସଂ ଆହାରଂ ଆହାରେୟ୍ୟ ଯାୱଦେୱ କନ୍ତାରସ୍ସ ନିତ୍ଥରଣତ୍ଥାୟ; ଏୱମେୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ପଟିସଙ୍ଖା ୟୋନିସୋ ଆହାରଂ ଆହାରେତି ନେୱ ଦୱାୟ…ପେ… ଅନୱଜ୍ଜତା ଚ ଫାସୁୱିହାରୋ ଚାତି ରସତଣ୍ହଂ ପଜହେୟ୍ୟ ୱିନୋଦେୟ୍ୟ ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରେୟ୍ୟ ଅନଭାୱଂ ଗମେୟ୍ୟ, ରସତଣ୍ହାୟ ଆରତୋ ଅସ୍ସ ୱିରତୋ ପଟିୱିରତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିୟାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରେୟ୍ୟାତି – ରସେ ଚ ନାନୁଗିଜ୍ଝେୟ୍ୟ।

ନ ଚ ମମାୟେଥ କିଞ୍ଚି ଲୋକସ୍ମିନ୍ତି। ମମତ୍ତାତି ଦ୍ୱେ ମମତ୍ତା – ତଣ୍ହାମମତ୍ତଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠିମମତ୍ତଞ୍ଚ …ପେ… ଇଦଂ ତଣ୍ହାମମତ୍ତଂ…ପେ… ଇଦଂ ଦିଟ୍ଠିମମତ୍ତଂ। ତଣ୍ହାମମତ୍ତଂ ପହାୟ ଦିଟ୍ଠିମମତ୍ତଂ ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ଚକ୍ଖୁଂ ନ ମମାୟେୟ୍ୟ ନ ଗଣ୍ହେୟ୍ୟ ନ ପରାମସେୟ୍ୟ ନାଭିନିୱିସେୟ୍ୟ; ସୋତଂ… ଘାନଂ… ଜିୱ୍ହଂ… କାୟଂ… ରୂପେ… ସଦ୍ଦେ… ଗନ୍ଧେ… ରସେ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ… କୁଲଂ… ଗଣଂ… ଆୱାସଂ… ଲାଭଂ… ଯସଂ… ପସଂସଂ… ସୁଖଂ… ଚୀୱରଂ… ପିଣ୍ଡପାତଂ… ସେନାସନଂ… ଗିଲାନପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ… କାମଧାତୁଂ… ରୂପଧାତୁଂ… ଅରୂପଧାତୁଂ… କାମଭୱଂ… ରୂପଭୱଂ… ଅରୂପଭୱଂ… ସଞ୍ଞାଭୱଂ… ଅସଞ୍ଞାଭୱଂ… ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଭୱଂ … ଏକୱୋକାରଭୱଂ…

ଚତୁୱୋକାରଭୱଂ… ପଞ୍ଚୱୋକାରଭୱଂ … ଅତୀତଂ… ଅନାଗତଂ… ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ… ଦିଟ୍ଠସୁତମୁତୱିଞ୍ଞାତବ୍ବେ ଧମ୍ମେ ନ ମମାୟେୟ୍ୟ ନ ଗଣ୍ହେୟ୍ୟ ନ ପରାମସେୟ୍ୟ ନାଭିନିୱିସେୟ୍ୟ। କିଞ୍ଚୀତି କିଞ୍ଚି ରୂପଗତଂ ୱେଦନାଗତଂ ସଞ୍ଞାଗତଂ ସଙ୍ଖାରଗତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଗତଂ। ଲୋକସ୍ମିନ୍ତି ଅପାୟଲୋକେ… ପେ… ଆୟତନଲୋକେତି – ନ ଚ ମମାୟେଥ କିଞ୍ଚି ଲୋକସ୍ମିଂ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଚକ୍ଖୂହି ନେୱ ଲୋଲସ୍ସ, ଗାମକଥାୟ ଆୱରୟେ ସୋତଂ;

ରସେ ଚ ନାନୁଗିଜ୍ଝେୟ୍ୟ, ନ ଚ ମମାୟେଥ କିଞ୍ଚି ଲୋକସ୍ମି’’ନ୍ତି।

୧୫୮।

ଫସ୍ସେନ ୟଦା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ, ପରିଦେୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ନ କରେୟ୍ୟ କୁହିଞ୍ଚି;

ଭୱଞ୍ଚ ନାଭିଜପ୍ପେୟ୍ୟ, ଭେରୱେସୁ ଚ ନ ସମ୍ପୱେଧେୟ୍ୟ।

ଫସ୍ସେନୟଦା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସାତି। ଫସ୍ସୋତି ରୋଗଫସ୍ସୋ। ରୋଗଫସ୍ସେନ ଫୁଟ୍ଠୋ ପରେତୋ ସମୋହିତୋ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅସ୍ସ; ଚକ୍ଖୁରୋଗେନ ଫୁଟ୍ଠୋ ପରେତୋ ସମୋହିତୋ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅସ୍ସ, ସୋତରୋଗେନ…ପେ… ଘାନରୋଗେନ… ଜିୱ୍ହାରୋଗେନ… କାୟରୋଗେନ… ସୀସରୋଗେନ… କଣ୍ଣରୋଗେନ… ମୁଖରୋଗେନ… ଦନ୍ତରୋଗେନ… କାସେନ… ସାସେନ… ପିନାସେନ… ଡାହେନ… ଜରେନ… କୁଚ୍ଛିରୋଗେନ… ମୁଚ୍ଛାୟ… ପକ୍ଖନ୍ଦିକାୟ… ସୂଲାୟ… ୱିସୂଚିକାୟ… କୁଟ୍ଠେନ… ଗଣ୍ଡେନ… କିଲାସେନ… ସୋସେନ… ଅପମାରେନ… ଦଦ୍ଦୁୟା… କଣ୍ଡୁୟା … କଚ୍ଛୁୟା… ରଖସାୟ… ୱିତଚ୍ଛିକାୟ… ଲୋହିତେନ… ପିତ୍ତେନ… ମଧୁମେହେନ… ଅଂସାୟ… ପିଳକାୟ… ଭଗନ୍ଦଲେନ… ପିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନେନ ଆବାଧେନ… ସେମ୍ହସମୁଟ୍ଠାନେନ ଆବାଧେନ… ୱାତସମୁଟ୍ଠାନେନ ଆବାଧେନ… ସନ୍ନିପାତିକେନ ଆବାଧେନ… ଉତୁପରିଣାମଜେନ ଆବାଧେନ… ୱିସମପରିହାରଜେନ ଆବାଧେନ… ଓପକ୍କମିକେନ ଆବାଧେନ… କମ୍ମୱିପାକଜେନ ଆବାଧେନ… ସୀତେନ… ଉଣ୍ହେନ… ଜିଘଚ୍ଛାୟ… ପିପାସାୟ… ଉଚ୍ଚାରେନ… ପସ୍ସାୱେନ… ଡଂସମକସୱାତାତପସରୀସପସମ୍ଫସ୍ସେହି ଫୁଟ୍ଠୋ ପରେତୋ ସମୋହିତୋ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅସ୍ସାତି – ଫସ୍ସେନ ୟଦା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ।

ପରିଦେୱଂଭିକ୍ଖୁ ନ କରେୟ୍ୟ କୁହିଞ୍ଚୀତି। ଆଦେୱଂ ପରିଦେୱଂ ଆଦେୱନଂ ପରିଦେୱନଂ ଆଦେୱିତତ୍ତଂ ପରିଦେୱିତତ୍ତଂ ୱାଚା ପଲାପଂ ୱିପ୍ପଲାପଂ ଲାଲପ୍ପଂ ଲାଲପ୍ପାୟନଂ ଲାଲପ୍ପାୟିତତ୍ତଂ ନ କରେୟ୍ୟ ନ ଜନେୟ୍ୟ ନ ସଞ୍ଜନେୟ୍ୟ ନ ନିବ୍ବତ୍ତେୟ୍ୟ ନାଭିନିବ୍ବତ୍ତେୟ୍ୟ। କୁହିଞ୍ଚୀତି କୁହିଞ୍ଚି କିମ୍ହିଚି କତ୍ଥଚି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱା ବହିଦ୍ଧା ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧା ୱାତି – ପରିଦେୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ନ କରେୟ୍ୟ କୁହିଞ୍ଚି।

ଭୱଞ୍ଚ ନାଭିଜପ୍ପେୟ୍ୟାତି। କାମଭୱଂ ନ ଜପ୍ପେୟ୍ୟ, ରୂପଭୱଂ ନ ଜପ୍ପେୟ୍ୟ, ଅରୂପଭୱଂ ନ ଜପ୍ପେୟ୍ୟ ନ ପଜପ୍ପେୟ୍ୟ ନାଭିଜପ୍ପେୟ୍ୟାତି – ଭୱଞ୍ଚ ନାଭିଜପ୍ପେୟ୍ୟ।

ଭେରୱେସୁ ଚ ନ ସମ୍ପୱେଧେୟ୍ୟାତି। ଭେରୱାତି ଏକେନାକାରେନ ଭୟମ୍ପି ଭେରୱମ୍ପି ତଞ୍ଞେୱ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ‘‘ଏତଂ ନୂନ ତଂ ଭୟଂ ଭେରୱଂ ନ ଜହେ ଆଗଚ୍ଛତୀ’’ତି। ବହିଦ୍ଧାରମ୍ମଣଂ ୱୁତ୍ତଂ ସୀହା ବ୍ୟଗ୍ଘା ଦୀପୀ ଅଚ୍ଛା ତରଚ୍ଛା କୋକା ମହିଂସା ଅସ୍ସା ହତ୍ଥୀ ଅହି ୱିଚ୍ଛିକା ସତପଦୀ, ଚୋରା ୱା ଅସ୍ସୁ ମାନୱା ୱା କତକମ୍ମା ୱା ଅକତକମ୍ମା ୱା। ଅଥାପରେନ ଆକାରେନ ଭୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅଜ୍ଝତ୍ତିକଂ ଚିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନଂ ଭୟଂ ଭୟାନକଂ ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ଲୋମହଂସୋ ଚେତସୋ ଉବ୍ବେଗୋ ଉତ୍ରାସୋ, ଜାତିଭୟଂ ଜରାଭୟଂ ବ୍ୟାଧିଭୟଂ ମରଣଭୟଂ ରାଜଭୟଂ ଚୋରଭୟଂ ଅଗ୍ଗିଭୟଂ ଉଦକଭୟଂ ଅତ୍ତାନୁୱାଦଭୟଂ ପରାନୁୱାଦଭୟଂ ଦଣ୍ଡଭୟଂ ଦୁଗ୍ଗତିଭୟଂ ଊମିଭୟଂ କୁମ୍ଭୀଲଭୟଂ ଆୱଟ୍ଟଭୟଂ ସୁସୁକାଭୟଂ [ସୁଂସୁକାଭୟଂ (ସ୍ୟା।)] ଆଜୀୱିକଭୟଂ ଅସିଲୋକଭୟଂ ପରିସାୟ ସାରଜ୍ଜଭୟଂ ମଦନଭୟଂ ଦୁଗ୍ଗତିଭୟଂ ଭୟଂ ଭୟାନକଂ ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ଲୋମହଂସୋ ଚେତସୋ ଉବ୍ବେଗୋ ଉତ୍ରାସୋ। ଭେରୱେସୁ ଚ ନ ସମ୍ପୱେଧେୟ୍ୟାତି ଭେରୱେ ପସ୍ସିତ୍ୱା ୱା ସୁଣିତ୍ୱା ୱା ନ ୱେଧେୟ୍ୟ ନ ପୱେଧେୟ୍ୟ ନ ସମ୍ପୱେଧେୟ୍ୟ ନ ତସେୟ୍ୟ ନ ଉତ୍ତସେୟ୍ୟ ନ ପରିତସେୟ୍ୟ ନ ଭାୟେୟ୍ୟ ନ ସନ୍ତାସଂ ଆପଜ୍ଜେୟ୍ୟ, ଅଭୀରୂ ଅସ୍ସ ଅଛମ୍ଭୀ ଅନୁତ୍ରାସୀ ଅପଲାୟୀ, ପହୀନଭୟଭେରୱୋ ୱିଗତଲୋମହଂସୋ ୱିହରେୟ୍ୟାତି – ଭେରୱେସୁ ଚ ନ ସମ୍ପୱେଧେୟ୍ୟ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଫସ୍ସେନ ଯଦା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ, ପରିଦେୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ନ କରେୟ୍ୟ କୁହିଞ୍ଚି;

ଭୱଞ୍ଚ ନାଭିଜପ୍ପେୟ୍ୟ, ଭେରୱେସୁ ଚ ନ ସମ୍ପୱେଧେୟ୍ୟା’’ତି।

୧୫୯।

ଅନ୍ନାନମଥୋ ପାନାନଂ, ଖାଦନୀଯାନମଥୋପି ୱତ୍ଥାନଂ;

ଲଦ୍ଧାନ ସନ୍ନିଧିଂ କଯିରା, ନ ଚ ପରିତ୍ତସେ ତାନି ଅଲଭମାନୋ।

ଅନ୍ନାନମଥୋପାନାନଂ, ଖାଦନୀଯାନମଥୋପି ୱତ୍ଥାନନ୍ତି। ଅନ୍ନାନନ୍ତି ଓଦନୋ କୁମ୍ମାସୋ ସତ୍ତୁ ମଚ୍ଛୋ ମଂସଂ। ପାନାନନ୍ତି ଅଟ୍ଠ ପାନାନି – ଅମ୍ବପାନଂ, ଜମ୍ବୁପାନଂ, ଚୋଚପାନଂ, ମୋଚପାନଂ, ମଧୂପାନଂ , ମୁଦ୍ଦିକପାନଂ, ସାଲୁକପାନଂ, ଫାରୁସକପାନଂ। ଅପରାନିପି ଅଟ୍ଠ ପାନାନି – କୋସମ୍ବପାନଂ, କୋଲପାନଂ, ବଦରପାନଂ, ଘତପାନଂ, ତେଲପାନଂ, ପଯୋପାନଂ, ଯାଗୁପାନଂ, ରସପାନଂ। ଖାଦନୀଯାନନ୍ତି ପିଟ୍ଠଖଜ୍ଜକଂ, ପୂୱଖଜ୍ଜକଂ, ମୂଲଖଜ୍ଜକଂ, ତଚଖଜ୍ଜକଂ, ପତ୍ତଖଜ୍ଜକଂ, ପୁପ୍ଫଖଜ୍ଜକଂ, ଫଲଖଜ୍ଜକଂ। ୱତ୍ଥାନନ୍ତି ଛ ଚୀୱରାନି – ଖୋମଂ, କପ୍ପାସିକଂ, କୋସେୟ୍ୟଂ, କମ୍ବଲଂ, ସାଣଂ, ଭଙ୍ଗନ୍ତି – ଅନ୍ନାନମଥୋ ପାନାନଂ ଖାଦନୀଯାନମଥୋପି ୱତ୍ଥାନଂ।

ଲଦ୍ଧା ନ ସନ୍ନିଧିଂ କଯିରାତି। ଲଦ୍ଧାତି ଲଦ୍ଧା ଲଭିତ୍ୱା ଅଧିଗନ୍ତ୍ୱା ୱିନ୍ଦିତ୍ୱା ପଟିଲଭିତ୍ୱା ନ କୁହନାଯ, ନ ଲପନାଯ, ନ ନେମିତ୍ତିକତାଯ, ନ ନିପ୍ପେସିକତାଯ, ନ ଲାଭେନ ଲାଭଂ ନିଜିଗୀସନତାଯ [ନିଜିଗିଂସନତାଯ (ସୀ। ସ୍ୟା।)], ନ କଟ୍ଠଦାନେନ, ନ ୱେଳୁଦାନେନ, ନ ପତ୍ତଦାନେନ, ନ ପୁପ୍ଫଦାନେନ, ନ ଫଲଦାନେନ, ନ ସିନାନଦାନେନ, ନ ଚୁଣ୍ଣଦାନେନ, ନ ମତ୍ତିକାଦାନେନ, ନ ଦନ୍ତକଟ୍ଠଦାନେନ, ନ ମୁଖୋଦକଦାନେନ, ନ ଚାଟୁକମ୍ୟତାଯ, ନ ମୁଗ୍ଗସୂପ୍ୟତାଯ [ନ ମୁଗ୍ଗସୁପ୍ପତାଯ (ସୀ।), ନ ମୁଗ୍ଗସୂପତାଯ (ସ୍ୟା।)], ନ ପାରିଭଟ୍ୟଯତାଯ, ନ ପୀଠମଦ୍ଦିକତାଯ [ପିଟ୍ଠିମଂସିକତାଯ (ସୀ।), ପିଟ୍ଠିମଦ୍ଦିକତାଯ (କ।)], ନ ୱତ୍ଥୁୱିଜ୍ଜାଯ, ନ ତିରଚ୍ଛାନୱିଜ୍ଜାଯ, ନ ଅଙ୍ଗୱିଜ୍ଜାଯ, ନ ନକ୍ଖତ୍ତୱିଜ୍ଜାଯ, ନ ଦୂତଗମନେନ, ନ ପହିଣଗମନେନ, ନ ଜଙ୍ଘପେସନିଯେନ, ନ ୱେଜ୍ଜକମ୍ମେନ, ନ ନୱକମ୍ମେନ, ନ ପିଣ୍ଡପଟିପିଣ୍ଡକେନ, ନ ଦାନାନୁପ୍ପଦାନେନ ଧମ୍ମେନ ସମେନ ଲଦ୍ଧା ଲଭିତ୍ୱା ଅଧିଗନ୍ତ୍ୱା ୱିନ୍ଦିତ୍ୱା ପଟିଲଭିତ୍ୱାତି – ଲଦ୍ଧା। ନ ସନ୍ନିଧିଂ କଯିରାତି ଅନ୍ନସନ୍ନିଧିଂ ପାନସନ୍ନିଧିଂ ୱତ୍ଥସନ୍ନିଧିଂ ଯାନସନ୍ନିଧିଂ ସଯନସନ୍ନିଧିଂ ଗନ୍ଧସନ୍ନିଧିଂ ଆମିସସନ୍ନିଧିଂ ନ କରେୟ୍ୟ ନ ଜନେୟ୍ୟ ନ ସଞ୍ଜନେୟ୍ୟ ନ ନିବ୍ବତ୍ତେୟ୍ୟ ନାଭିନିବ୍ବତ୍ତେୟ୍ୟାତି – ଲଦ୍ଧା ନ ସନ୍ନିଧିଂ କଯିରା।

ନ ଚ ପରିତ୍ତସେ ତାନି ଅଲଭମାନୋତି। ଅନ୍ନଂ ୱା ନ ଲଭାମି , ପାନଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ୱତ୍ଥଂ ୱା ନ ଲଭାମି, କୁଲଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ଗଣଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ଆୱାସଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ଲାଭଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ଯସଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ପସଂସଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ସୁଖଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ଚୀୱରଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ପିଣ୍ଡପାତଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ସେନାସନଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ଗିଲାନୁପଟ୍ଠାକଂ ୱା ନ ଲଭାମି, ‘‘ଅପ୍ପଞ୍ଞାତୋମ୍ହୀ’’ତି ନ ତସେୟ୍ୟ ନ ଉତ୍ତସେୟ୍ୟ ନ ପରିତ୍ତସେୟ୍ୟ ନ ଭାଯେୟ୍ୟ ନ ସନ୍ତାସଂ ଆପଜ୍ଜେୟ୍ୟ , ଅଭୀରୂ ଅସ୍ସ ଅଛମ୍ଭୀ ଅନୁତ୍ରାସୀ ଅପଲାଯୀ, ପହୀନଭଯଭେରୱୋ ୱିଗତଲୋମହଂସୋ ୱିହରେୟ୍ୟାତି – ନ ଚ ପରିତ୍ତସେ ତାନି ଅଲଭମାନୋ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଅନ୍ନାନମଥୋ ପାନାନଂ, ଖାଦନୀଯାନମଥୋପି ୱତ୍ଥାନଂ;

ଲଦ୍ଧା ନ ସନ୍ନିଧିଂ କଯିରା, ନ ଚ ପରିତ୍ତସେ ତାନି ଅଲଭମାନୋ’’ତି।

୧୬୦।

ଝାଯୀନ ପାଦଲୋଲସ୍ସ, ୱିରମେ କୁକ୍କୁଚ୍ଚା ନପ୍ପମଜ୍ଜେୟ୍ୟ;

ଅଥାସନେସୁ ସଯନେସୁ, ଅପ୍ପସଦ୍ଦେସୁ ଭିକ୍ଖୁ ୱିହରେୟ୍ୟ।

ଝାଯୀ ନ ପାଦଲୋଲସ୍ସାତି। ଝାଯୀତି ପଠମେନପି ଝାନେନ ଝାଯୀ, ଦୁତିଯେନପି ଝାନେନ ଝାଯୀ, ତତିଯେନପି ଝାନେନ ଝାଯୀ, ଚତୁତ୍ଥେନପି ଝାନେନ ଝାଯୀ, ସୱିତକ୍କସୱିଚାରେନପି ଝାନେନ ଝାଯୀ, ଅୱିତକ୍କୱିଚାରମତ୍ତେନପି ଝାନେନ ଝାଯୀ, ଅୱିତକ୍କଅୱିଚାରେନପି ଝାନେନ ଝାଯୀ, ସପ୍ପୀତିକେନପି ଝାନେନ ଝାଯୀ, ନିପ୍ପୀତିକେନପି ଝାନେନ ଝାଯୀ, ପୀତିସହଗତେନପି ଝାନେନ ଝାଯୀ, ସାତସହଗତେନପି ଝାନେନ ଝାଯୀ, ସୁଖସହଗତେନପି ଝାନେନ ଝାଯୀ, ଉପେକ୍ଖାସହଗତେନପି ଝାନେନ ଝାଯୀ, ସୁଞ୍ଞତେନପି ଝାନେନ ଝାଯୀ, ଅନିମିତ୍ତେନପି ଝାନେନ ଝାଯୀ, ଅପ୍ପଣିହିତେନପି ଝାନେନ ଝାଯୀ, ଲୋକିଯେନପି ଝାନେନ ଝାଯୀ, ଲୋକୁତ୍ତରେନପି ଝାନେନ ଝାଯୀ, ଝାନରତୋ ଏକତ୍ତମନୁଯୁତ୍ତୋ ପରମତ୍ଥଗରୁକୋତି [ସଦତ୍ଥଗରୁକୋତି (ସୀ। ସ୍ଯା।)] – ଝାଯୀ।

ନପାଦଲୋଲସ୍ସାତି। କଥଂ ପାଦଲୋଲୋ ହୋତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପାଦଲୋଲିଯେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି ଆରାମେନ ଆରାମଂ ଉଯ୍ଯାନେନ ଉଯ୍ଯାନଂ ଗାମେନ ଗାମଂ ନିଗମେନ ନିଗମଂ ନଗରେନ ନଗରଂ ରଟ୍ଠେନ ରଟ୍ଠଂ ଜନପଦେନ ଜନପଦଂ ଦୀଘଚାରିକଂ ଅନୱଟ୍ଠିତଚାରିକଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ ୱିହରତି। ଏୱମ୍ପି ପାଦଲୋଲୋ ହୋତି।

ଅଥ ୱା ଭିକ୍ଖୁ ଅନ୍ତୋପିସଙ୍ଘାରାମେ ପାଦଲୋଲିଯେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି। ନ ଅତ୍ଥହେତୁ ନ କାରଣହେତୁ ଉଦ୍ଧତୋ ଅୱୂପସନ୍ତଚିତ୍ତୋ ପରିୱେଣତୋ ପରିୱେଣଂ ଗଚ୍ଛତି ୱିହାରତୋ ୱିହାରଂ ଗଚ୍ଛତି ଅଡ୍ଢଯୋଗତୋ ଅଡ୍ଢଯୋଗଂ ଗଚ୍ଛତି ପାସାଦତୋ ପାସାଦଂ ଗଚ୍ଛତି ହମ୍ମିଯତୋ ହମ୍ମିଯଂ ଗଚ୍ଛତି ଗୁହାଯ ଗୁହଂ ଗଚ୍ଛତି ଲେଣତୋ ଲେଣଂ ଗଚ୍ଛତି କୁଟିତୋ କୁଟିଂ ଗଚ୍ଛତି କୂଟାଗାରତୋ କୂଟାଗାରଂ ଗଚ୍ଛତି ଅଟ୍ଟତୋ ଅଟ୍ଟଂ ଗଚ୍ଛତି ମାଳଅତୋ ମାଳଅଂ ଗଚ୍ଛତି ଉଦ୍ଦଣ୍ଡତୋ ଉଦ୍ଦଣ୍ଡଂ ଗଚ୍ଛତି ଉପଟ୍ଠାନସାଲତୋ ଉପଟ୍ଠାନସାଲଂ ଗଚ୍ଛତି ମଣ୍ଡଲମାଳଅତୋ ମଣ୍ଡଲମାଳଅଂ ଗଚ୍ଛତି ରୁକ୍ଖମୂଲତୋ ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ଗଚ୍ଛତି। ଯତ୍ଥ ୱା ପନ ଭିକ୍ଖୂ ନିସୀଦନ୍ତି ତହିଂ ଗଚ୍ଛତି, ତତ୍ଥ ଏକସ୍ସ ୱା ଦୁତିଯୋ ହୋତି, ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ୱା ତତିଯୋ ହୋତି, ତିଣ୍ଣଂ ୱା ଚତୁତ୍ଥୋ ହୋତି। ତତ୍ଥ ବହୁଂ ସମ୍ଫପ୍ପଲାପଂ ପଲପତି, ସେଯ୍ଯଥିଦଂ – ରାଜକଥଂ ଚୋରକଥଂ ମହାମତ୍ତକଥଂ ସେନାକଥଂ ଭଯକଥଂ ଯୁଦ୍ଧକଥଂ ଅନ୍ନକଥଂ ପାନକଥଂ ୱତ୍ଥକଥଂ ଯାନକଥଂ ସଯନକଥଂ ମାଲାକଥଂ ଗନ୍ଧକଥଂ ଞାତିକଥଂ ଗାମକଥଂ ନିଗମକଥଂ ନଗରକଥଂ ଜନପଦକଥଂ ଇତ୍ଥିକଥଂ ସୂରକଥଂ ୱିସିଖାକଥଂ କୁମ୍ଭଟ୍ଠାନକଥଂ ପୁବ୍ବପେତକଥଂ ନାନତ୍ତକଥଂ ଲୋକକ୍ଖାଯିକଂ ସମୁଦ୍ଦକ୍ଖାଯିକଂ ଇତି ଭୱାଭୱକଥଂ ଇତି ୱା। ଏୱମ୍ପି ପାଦଲୋଲୋ ହୋତି।

ନପାଦଲୋଲସ୍ସାତି। ପାଦଲୋଲିଯଂ ପଜହେଯ୍ଯ ୱିନୋଦେଯ୍ଯ ବ୍ଯନ୍ତିଂ କରେଯ୍ଯ ଅନଭାୱଂ ଗମେଯ୍ଯ, ପାଦଲୋଲିଯା ଆରତୋ ଅସ୍ସ ୱିରତୋ ପଟିୱିରତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିଯାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରେଯ୍ଯ ଚରେଯ୍ଯ ୱିଚରେଯ୍ଯ ଇରିଯେଯ୍ଯ ୱତ୍ତେଯ୍ଯ ପାଲେଯ୍ଯ ଯପେଯ୍ଯ ଯାପେଯ୍ଯ, ପଟିସଲ୍ଲାନାରାମୋ ଅସ୍ସ ପଟିସଲ୍ଲାନରତୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥମନୁଯୁତ୍ତୋ ଅନିରାକତଜ୍ଝାନୋ ୱିପସ୍ସନା ସମନ୍ନାଗତୋ ବ୍ରୂହେତା ସୁଞ୍ଞାଗାରାନଂ ଝାଯୀ ଝାନରତୋ ଏକତ୍ତମନୁଯୁତ୍ତୋ ପରମତ୍ଥଗରୁକୋତି – ଝାଯୀ ନ ପାଦଲୋଲସ୍ସ।

ୱିରମେ କୁକ୍କୁଚ୍ଚା ନପ୍ପମଜ୍ଜେଯ୍ଯାତି। କୁକ୍କୁଚ୍ଚନ୍ତି ହତ୍ଥକୁକ୍କୁଚ୍ଚମ୍ପି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ, ପାଦକୁକ୍କୁଚ୍ଚମ୍ପି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ, ହତ୍ଥପାଦକୁକ୍କୁଚ୍ଚମ୍ପି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ, ଅକପ୍ପିଯେ କପ୍ପିଯସଞ୍ଞିତା, କପ୍ପିଯେ ଅକପ୍ପିଯସଞ୍ଞିତା, ଅୱଜ୍ଜେ ୱଜ୍ଜସଞ୍ଞିତା, ୱଜ୍ଜେ ଅୱଜ୍ଜସଞ୍ଞିତା, ଯଂ ଏୱରୂପଂ କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ କୁକ୍କୁଚ୍ଚାଯନା କୁକ୍କୁଚ୍ଚାଯିତତ୍ତଂ ଚେତସୋ ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ମନୋୱିଲେଖୋ – ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ।

ଅପି ଚ ଦ୍ୱୀହି କାରଣେହି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଚେତସୋ ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ମନୋୱିଲେଖୋ – କତତ୍ତା ଚ ଅକତତ୍ତା ଚ। କଥଂ କତତ୍ତା ଚ ଅକତତ୍ତା ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଚେତସୋ ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ମନୋୱିଲେଖୋ? ''କତଂ ମେ କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ଅକତଂ ମେ କାଯସୁଚରିତ''ନ୍ତି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଚେତସୋ ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ମନୋୱିଲେଖୋ, ''କତଂ ମେ ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ଅକତଂ ମେ ୱଚୀସୁଚରିତ''ନ୍ତି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଚେତସୋ ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ମନୋୱିଲେଖୋ, ''କତଂ ମେ ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ଅକତଂ ମେ ମନୋସୁଚରିତନ୍ତି…ପେ… ''କତୋ ମେ ପାଣାତିପାତୋ, ଅକତା ମେ ପାଣାତିପାତା ୱେରମଣୀ''ତି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ…ପେ… ମନୋୱିଲେଖୋ, ''କତଂ ମେ ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ… କତୋ ମେ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରୋ… କତୋ ମେ ମୁସାୱାଦୋ… କତା ମେ ପିସୁଣୱାଚା… କତା ମେ ଫରୁସୱାଚା… କତୋ ମେ ସମ୍ଫପ୍ପଲାପୋ… କତା ମେ ଅଭିଜ୍ଝା… କତୋ ମେ ବ୍ଯାପାଦୋ… କତା ମେ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି, ଅକତା ମେ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠୀ''ତି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଚେତସୋ ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ମନୋୱିଲେଖୋ । ଏୱଂ କତତ୍ତା ଚ ଅକତତ୍ତା ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଚେତସୋ ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ମନୋୱିଲେଖୋ।

ଅଥ ୱା ''ସୀଲେସୁମ୍ହି ନ ପରିପୂରକାରୀ''ତି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଚେତସୋ ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ମନୋୱିଲେଖୋ, ''ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁମ୍ହି ଅଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରୋ''ତି… ପେ… ''ଭୋଜନେ ଅମତ୍ତଞ୍ଞୁମ୍ହୀ''ତି… ''ଜାଗରିଯଂ ଅନନୁଯୁତ୍ତୋମ୍ହୀ''ତି… ''ନ ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞେନ ସମନ୍ନାଗତୋମ୍ହୀ''ତି… ''ଅଭାୱିତା ମେ ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା''ତି… ''ଅଭାୱିତା ମେ ଚତ୍ତାରୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନା''ତି… ''ଅଭାୱିତା ମେ ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦା''ତି… ''ଅଭାୱିତାନି ମେ

ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନୀ’’ତି… ‘‘ଅଭାୱିତାନି ମେ ପଞ୍ଚ ବଲାନୀ’’ତି… ‘‘ଅଭାୱିତା ମେ ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା’’ତି… ‘‘ଅଭାୱିତୋ ମେ ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ’’ତି… ‘‘ଦୁକ୍ଖଂ ମେ ଅପରିଞ୍ଞାତ’’ନ୍ତି… ‘‘ସମୁଦଯୋ ମେ ଅପ୍ପହୀନୋ’’ତି… ‘‘ମଗ୍ଗୋ ମେ ଅଭାୱିତୋ’’ତି… ‘‘ନିରୋଧୋ ମେ ଅସଚ୍ଛିକତୋ’’ତି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଚେତସୋ ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ମନୋୱିଲେଖୋ। ୱିରମେ କୁକ୍କୁଚ୍ଚାତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚା ଆରମେଯ୍ୟ ୱିରମେଯ୍ୟ ପଟିୱିରମେଯ୍ୟ କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ପଜହେଯ୍ୟ ୱିନୋଦେଯ୍ୟ ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରେଯ୍ୟ ଅନଭାୱଂ ଗମେଯ୍ୟ। କୁକ୍କୁଚ୍ଚା ଆରତୋ ଅସ୍ସ ୱିରତୋ ପଟିୱିରତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିଯାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରେଯ୍ୟାତି – ୱିରମେ କୁକ୍କୁଚ୍ଚା।

ନପ୍ପମଜ୍ଜେଯ୍ୟାତି ସକ୍କଚ୍ଚକାରୀ ଅସ୍ସ ସାତଚ୍ଚକାରୀ ଅଟ୍ଠିତକାରୀ ଅନୋଲୀନୱୁତ୍ତିକୋ ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଛନ୍ଦୋ ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରୋ ଅପ୍ପମାଦୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ। ‘‘କଦାହଂ ଅପରିପୂରଂ ୱା ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧଂ ପରିପୂରେଯ୍ୟଂ, ପରିପୂରଂ ୱା ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପଞ୍ଞାଯ ଅନୁଗ୍ଗଣ୍ହେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି? ଯୋ ତତ୍ଥ ଛନ୍ଦୋ ଚ ୱାଯାମୋ ଚ ଉସ୍ସାହୋ ଚ ଉସ୍ସୋଳ୍ହୀ ଚ ଥାମୋ ଚ ଅପ୍ପଟିୱାନୀ ଚ ସତି ଚ ସମ୍ପଜଞ୍ଞଞ୍ଚ ଆତପ୍ପଂ ପଧାନଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ଅନୁଯୋଗୋ ଅପ୍ପମାଦୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ । ‘‘କଦାହଂ ଅପରିପୂରଂ ୱା ସମାଧିକ୍ଖନ୍ଧଂ…ପେ… ପଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧଂ… ୱିମୁତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧଂ… ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନକ୍ଖନ୍ଧଂ… କଦାହଂ ଅପରିଞ୍ଞାତଂ ୱା ଦୁକ୍ଖଂ ପରିଜାନେଯ୍ୟଂ, ଅପ୍ପହୀନେ ୱା କିଲେସେ ପଜହେଯ୍ୟଂ, ଅଭାୱିତଂ ୱା ମଗ୍ଗଂ ଭାୱେଯ୍ୟଂ, ଅସଚ୍ଛିକତଂ ୱା ନିରୋଧଂ ସଚ୍ଛିକରେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି? ଯୋ ତତ୍ଥ ଛନ୍ଦୋ ଚ ୱାଯାମୋ ଚ ଉସ୍ସାହୋ ଚ ଉସ୍ସୋଳ୍ହୀ ଚ ଥାମୋ ଚ ଅପ୍ପଟିୱାନୀ ଚ ସତି ଚ ସମ୍ପଜଞ୍ଞଞ୍ଚ ଆତପ୍ପଂ ପଧାନଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ଅନୁଯୋଗୋ ଅପ୍ପମାଦୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୂତି – ୱିରମେ କୁକ୍କୁଚ୍ଚା ନପ୍ପମଜ୍ଜେଯ୍ୟ।

ଅଥାସନେସୁ ସଯନେସୁ, ଅପ୍ପସଦ୍ଦେସୁ ଭିକ୍ଖୁ ୱିହରେଯ୍ୟାତି। ଅଥାତି ପଦସନ୍ଧି…ପେ… ଆସନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଯତ୍ଥ ନିସୀଦତି – ମଞ୍ଚୋ ପୀଠଂ ଭିସି ତଟ୍ଟିକା ଚମ୍ମଖଣ୍ଡୋ ତିଣସନ୍ଥାରୋ ପଣ୍ଣସନ୍ଥାରୋ ପଲାଲସନ୍ଥାରୋ। ସଯନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ସେନାସନଂ ୱିହାରୋ ଅଡ୍ଢଯୋଗୋ ପାସାଦୋ ହମ୍ମିଯଂ ଗୁହାତି – ଅଥାସନେସୁ ସଯନେସୁ।

ଅପ୍ପସଦ୍ଦେସୁ ଭିକ୍ଖୁ ୱିହରେଯ୍ୟାତି। ଅପ୍ପସଦ୍ଦେସୁ ଅପ୍ପନିଗ୍ଘୋସେସୁ ୱିଜନୱାତେସୁ ମନୁସ୍ସରାହସ୍ସେଯ୍ୟକେସୁ ପଟିସଲ୍ଲାନସାରୁପ୍ପେସୁ ସେନାସନେସୁ ଚରେଯ୍ୟ ୱିଚରେଯ୍ୟ ୱିହରେଯ୍ୟ ଇରିଯେଯ୍ୟ ୱତ୍ତେଯ୍ୟ ପାଲେଯ୍ୟ ଯପେଯ୍ୟ ଯାପେଯ୍ୟାତି – ଅଥାସନେସୁ ସଯନେସୁ ଅପ୍ପସଦ୍ଦେସୁ ଭିକ୍ଖୁ ୱିହରେଯ୍ୟ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଝାଯୀ ନ ପାଦଲୋଲସ୍ସ, ୱିରମେ କୁକ୍କୁଚ୍ଚା ନପ୍ପମଜ୍ଜେଯ୍ୟ;

ଅଥାସନେସୁ ସଯନେସୁ, ଅପ୍ପସଦ୍ଦେସୁ ଭିକ୍ଖୁ ୱିହରେଯ୍ୟା’’ତି।

୧୬୧।

ନିଦ୍ଦଂ ନ ବହୁଲୀକରେଯ୍ୟ, ଜାଗରିଯଂ ଭଜେଯ୍ୟ ଆତାପୀ;

ତନ୍ଦିଂ ମାଯଂ ହସ୍ସଂ ଖିଡ୍ଡଂ, ମେଥୁନଂ ୱିପ୍ପଜହେ ସୱିଭୂସଂ।

ନିଦ୍ଦଂ ନ ବହୁଲୀକରେଯ୍ୟାତି। ରତ୍ତିନ୍ଦିୱଂ ଛକୋଟ୍ଠାସଂ କାରେତ୍ୱା ପଞ୍ଚକୋଟ୍ଠାସଂ ପଟିପଜ୍ଜେଯ୍ୟ ଏକକୋଟ୍ଠାସଂ ନିପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟାତି – ନିଦ୍ଦଂ ନ ବହୁଲୀକରେଯ୍ୟ।

ଜାଗରିଯଂ ଭଜେଯ୍ୟ ଆତାପୀତି। ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ଦିୱସଂ ଚଙ୍କମେନ ନିସଜ୍ଜାଯ ଆୱରଣୀଯେହି ଧମ୍ମେହି ଚିତ୍ତଂ ପରିସୋଧେଯ୍ୟ, ରତ୍ତିଯା ପଠମଂ ଯାମଂ ଚଙ୍କମେନ ନିସଜ୍ଜାଯ ଆୱରଣୀଯେହି ଧମ୍ମେହି ଚିତ୍ତଂ ପରିସୋଧେଯ୍ୟ, ରତ୍ତିଯା ମଜ୍ଝିମଂ ଯାମଂ ଦକ୍ଖିଣେନ ପସ୍ସେନ ସୀହସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେଯ୍ୟ ପାଦେପାଦଂ ଅଚ୍ଚାଧାଯ ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ ଉଟ୍ଠାନସଞ୍ଞଂ ମନସିକରିତ୍ୱା, ରତ୍ତିଯା ପଚ୍ଛିମଂ ଯାମଂ ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାଯ ଚଙ୍କମେନ ନିସଜ୍ଜାଯ ଆୱରଣୀଯେହି ଧମ୍ମେହି ଚିତ୍ତଂ ପରିସୋଧେଯ୍ୟ।

ଜାଗରିଯଂ ଭଜେଯ୍ୟାତି ଜାଗରିଯଂ ଭଜେଯ୍ୟ ସମ୍ଭଜେଯ୍ୟ ସେୱେଯ୍ୟ ନିସେୱେଯ୍ୟ ସଂସେୱେଯ୍ୟ ପଟିସେୱେଯ୍ୟାତି – ଜାଗରିଯଂ ଭଜେଯ୍ୟ।

ଆତାପୀତି। ଆତପ୍ପଂ ୱୁଚ୍ଚତି ୱୀରିଯଂ [ୱିରିଯଂ (ସୀ। ସ୍ୟା।)]। ଯୋ ଚେତସିକୋ ୱୀରିଯାରମ୍ଭୋ ନିକ୍କମୋ ପରକ୍କମୋ ଉଯ୍ୟାମୋ ୱାଯାମୋ ଉସ୍ସାହୋ

ଉସ୍ସୋଳ୍ହୀ ଥାମୋ ଠିତି ଅସିଥିଲପରକ୍କମତା ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଛନ୍ଦତା ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରତା ଧୁରସମ୍ପଗ୍ଗହୋ ୱୀରିଯଂ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ୱୀରିଯବଲଂ ସମ୍ମାୱାଯାମୋ। ଇମିନା ଆତାପେନ ଉପେତୋ ସମୁପେତୋ ଉପଗତୋ ସମୁପଗତୋ ଉପପନ୍ନୋ ସମୁପପନ୍ନୋ ସମନ୍ନାଗତୋ ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଆତାପୀତି – ଜାଗରିଯଂ ଭଜେୟ୍ଯ ଆତାପୀ।

ତନ୍ଦିଂ ମାଯଂ ହସ୍ସଂ ଖିଡ୍ଡଂ, ମେଥୁନଂ ୱିପ୍ପଜହେ ସୱିଭୂସନ୍ତି। ତନ୍ଦୀତି [ତନ୍ଦିନ୍ତି (ସୀ।)] ତନ୍ଦୀ ତନ୍ଦିଯନା ତନ୍ଦିଯିତତ୍ତଂ [ନତ୍ଥି ଅଭ୍ରଦଣ୍ଡସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସେ ଖୁଦ୍ଦକୱତ୍ଥୁୱିଭଙ୍ଗେପି] ତନ୍ଦିମନକତା ଆଲସ୍ୟଂ ଆଲସ୍ୟାଯନା ଆଲସ୍ୟାଯିତତ୍ତଂ। ମାଯା ୱୁଚ୍ଚତି ୱଞ୍ଚନିକା ଚରିଯା। ଇଧେକଚ୍ଚୋ କାଯେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା…ପେ… ୱାଚାଯ ମନସା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା ତସ୍ସ ପଟିଚ୍ଛାଦନହେତୁ ପାପିକଂ ଇଚ୍ଛଂ ପଣିଦହତି। ମା ମଂ ଜଞ୍ଞାତି [ଜଞ୍ଞୂତି (କ।)] ଇଚ୍ଛତି, ମା ମଂ ଜଞ୍ଞାତି ସଙ୍କପ୍ପେତି, ମା ମଂ ଜଞ୍ଞାତି ୱାଚଂ ଭାସତି, ମା ମଂ ଜଞ୍ଞାତି କାଯେନ ପରକ୍କମତି। ଯା ଏୱରୂପା ମାଯାୱିତା ଅଚ୍ଚସରା ୱଞ୍ଚନା ନିକତି ନିକିରଣା ପରିହରଣା ଗୂହନା ପରିଗୂହନା ଛାଦନା ପରିଚ୍ଛାଦନା [ପଟିଚ୍ଛାଦନା (ସୀ। କ।) ମହାନିଦ୍ଦେସେ] ଅନୁତ୍ତାନୀକମ୍ମଂ ଅନାୱିକମ୍ମଂ ୱୋଚ୍ଛାଦନା ପାପକିରିଯା – ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ମାଯା। ହସ୍ସନ୍ତି ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଅତିୱେଲଂ ଦନ୍ତୱିଦଂସକଂ ହସତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ''କୁମାରକମିଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ , ଅରିଯସ୍ସ ୱିନଯେ ଯଦିଦଂ ଅତିୱେଲଂ ଦନ୍ତୱିଦଂସକଂ ହସିତ''ନ୍ତି।

ଖିଡ୍ଡାତି ଦ୍ୱେ ଖିଡ୍ଡା – କାଯିକା ଚ ଖିଡ୍ଡା ୱାଚସିକା ଚ ଖିଡ୍ଡା। କତମା କାଯିକା ଖିଡ୍ଡା? ହତ୍ଥୀହିପି କୀଳନ୍ତି, ଅସ୍ସେହିପି କୀଳନ୍ତି, ରଥେହିପି କୀଳନ୍ତି, ଧନୂହିପି କୀଳନ୍ତି, ଅଟ୍ଠପଦେହିପି କୀଳନ୍ତି, ଦସପଦେହିପି କୀଳନ୍ତି, ଆକାସେପି କୀଳନ୍ତି, ପରିହାରପଥେପି କୀଳନ୍ତି, ସନ୍ତିକାଯପି କୀଳନ୍ତି , ଖଲିକାଯପି କୀଳନ୍ତି, ଘଟିକାଯପି କୀଳନ୍ତି, ସଲାକହତ୍ଥେନପି କୀଳନ୍ତି, ଅକ୍ଖେନପି କୀଳନ୍ତି, ପଙ୍ଗଚୀରେନପି କୀଳନ୍ତି , ୱଙ୍କକେନପି କୀଳନ୍ତି, ମୋକ୍ଖଚିକାଯପି କୀଳନ୍ତି, ଚିଙ୍ଗୁଲକେନପି କୀଳନ୍ତି, ପତ୍ତାଳ୍ହକେନପି କୀଳନ୍ତି, ରଥକେନପି କୀଳନ୍ତି, ଧନୁକେନପି କୀଳନ୍ତି, ଅକ୍ଖରିକାଯପି କୀଳନ୍ତି, ମନେସିକାଯପି କୀଳନ୍ତି, ଯଥାୱଜ୍ଜେନପି କୀଳନ୍ତି – ଅଯଂ କାଯିକା ଖିଡ୍ଡା। କତମା ୱାଚସିକା ଖିଡ୍ଡା? ମୁଖଭେରିକଂ [ମୁଖଭେରିଯଂ (ସ୍ୟା।)] ମୁଖାଲମ୍ବରଂ ମୁଖଡିଣ୍ଡିମକଂ [ମୁଖଦେଣ୍ଡିମକଂ (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ମୁଖୱଲିମକଂ ମୁଖଭେରୁଳକଂ [ମୁଖଭେରୁଲକଂ (ସୀ।)] ମୁଖଦଦ୍ଦରିକଂ ନାଟକଂ ଲାପଂ ଗୀତଂ ଦୱକମ୍ମଂ – ଅଯଂ ୱାଚସିକା ଖିଡ୍ଡା।

ମେଥୁନଧମ୍ମୋ ନାମ ଯୋ ସୋ ଅସଦ୍ଧମ୍ମୋ ଗାମଧମ୍ମୋ ୱସଲଧମ୍ମୋ ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲୋ ଓଦକନ୍ତିକୋ ରହସ୍ସୋ ଦ୍ୱଯଂଦ୍ୱଯସମାପତ୍ତି। କିଂକାରଣା ୱୁଚ୍ଚତି ମେଥୁନଧମ୍ମୋ? ଉଭିନ୍ନଂ ରତ୍ତାନଂ ସାରତ୍ତାନଂ ଅୱସ୍ସୁତାନଂ ପରିଯୁଟ୍ଠିତାନଂ ପରିଯାଦିନ୍ନଚିତ୍ତାନଂ ଉଭିନ୍ନଂ ସଦିସାନଂ ଧମ୍ମୋତି, ତଂକାରଣା ୱୁଚ୍ଚତି ମେଥୁନଧମ୍ମୋ। ଯଥା ଉଭୋ କଲହକାରକା ମେଥୁନକାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଉଭୋ ଭଣ୍ଡନକାରକା…ପେ… ଉଭୋ ଭସ୍ସକାରକା… ଉଭୋ ଅଧିକରଣକାରକା… ଉଭୋ ୱିୱାଦକାରକା… ଉଭୋ ୱାଦିନୋ… ଉଭୋ ସଲ୍ଲାପକା ମେଥୁନକାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ; ଏୱମେୱ ଉଭିନ୍ନଂ ରତ୍ତାନଂ ସାରତ୍ତାନଂ ଅୱସ୍ସୁତାନଂ ପରିଯୁଟ୍ଠିତାନଂ ପରିଯାଦିନ୍ନଚିତ୍ତାନଂ ଉଭିନ୍ନଂ ସଦିସାନଂ ଧମ୍ମୋତି, ତଂକାରଣା ୱୁଚ୍ଚତି ମେଥୁନଧମ୍ମୋ।

ୱିଭୂସାତି ଦ୍ୱେ ୱିଭୂସା – ଅତ୍ଥି ଅଗାରିଯସ୍ସ ୱିଭୂସା, ଅତ୍ଥି ପବ୍ବଜିତସ୍ସ ୱିଭୂସା। କତମା ଅଗାରିଯସ୍ସ ୱିଭୂସା? କେସା ଚ ମସ୍ସୁ ଚ ମାଲା ଚ ଗନ୍ଧା ଚ ୱିଲେପନା ଚ ଆଭରଣା ଚ ପିଲନ୍ଧନା ଚ ୱତ୍ଥଞ୍ଚ ସଯନାସନଞ୍ଚ ୱେଠନଞ୍ଚ ଉଚ୍ଛାଦନଂ ପରିମଦ୍ଦନଂ ନ୍ହାପନଂ ସମ୍ବାହନଂ ଆଦାସଂ ଅଞ୍ଜନଂ ମାଲାୱିଲେପନଂ ମୁଖଚୁଣ୍ଣକଂ ମୁଖଲେପଂ ହତ୍ଥବନ୍ଧଂ ସିଖାବନ୍ଧଂ [ୱସିକ୍ଖାବନ୍ଧଂ (ସ୍ୟା।)] ଦଣ୍ଡନାଳିଯଂ ଖଗ୍ଗଂ ଛତ୍ତଂ ଚିତ୍ରା ଉପାହନା ଉଣ୍ହୀସଂ ମଣିଂ ୱାଳବୀଜନିଂ ଓଦାତାନି ୱତ୍ଥାନି ଦୀଘଦସାନି ଇତି ୱା – ଅଯଂ ଅଗାରିଯସ୍ସ ୱିଭୂସା। କତମା ପବ୍ବଜିତସ୍ସ ୱିଭୂସା? ଚୀୱରମଣ୍ଡନା ପତ୍ତମଣ୍ଡନା ସେନାସନମଣ୍ଡନା ଇମସ୍ସ ୱା ପୂତିକାଯସ୍ସ ବାହିରାନଂ ୱା ପରିକ୍ଖାରାନଂ ମଣ୍ଡନା ୱିଭୂସନା କେଳନା ପରିକେଳନା ଗେଧିତତା ଗେଧିତତ୍ତଂ ଚପଲତା ଚାପଲ୍ଯଂ – ଅଯଂ ପବ୍ବଜିତସ୍ସ ୱିଭୂସା।

ତନ୍ଦିଂ ମାଯଂ ହସ୍ସଂ ଖିଡ୍ଡଂ, ମେଥୁନଂ ୱିପ୍ପଜହେ ସୱିଭୂସନ୍ତି। ତନ୍ଦିଞ୍ଚ ମାଯଞ୍ଚ ହସ୍ସଞ୍ଚ ଖିଡ୍ଡଞ୍ଚ ମେଥୁନଧମ୍ମଞ୍ଚ ସୱିଭୂସଂ ସପରିୱାରଂ ସପରିଭଣ୍ଡଂ ସପରିକ୍ଖାରଂ ପଜହେୟ୍ଯ ୱିନୋଦେୟ୍ଯ ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରେୟ୍ଯ ଅନଭାୱଂ ଗମେୟ୍ଯାତି – ତନ୍ଦିଂ ମାଯଂ ହସ୍ସଂ ଖିଡ୍ଡଂ, ମେଥୁନଂ ୱିପ୍ପଜହେ ସୱିଭୂସଂ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ନିଦ୍ଦଂ ନ ବହୁଲୀକରେୟ୍ଯ, ଜାଗରିଯଂ ଭଜେୟ୍ଯ ଆତାପୀ;

ତନ୍ଦିଂ ମାଯଂ ହସ୍ସଂ ଖିଡ୍ଡଂ, ମେଥୁନଂ ୱିପ୍ପଜହେ ସୱିଭୂସ''ନ୍ତି।

୧୬୨।

ଆଥବ୍ବଣଂସୁପିନଂ ଲକ୍ଖଣଂ, ନୋ ୱିଦହେ ଅଥୋପି ନକ୍ଖତ୍ତଂ;

ୱିରୁତଞ୍ଚଗବ୍ଭକରଣଂ, ତିକିଚ୍ଛଂ ମାମକୋ ନ ସେୱେୟ୍ୟ।

ଆଥବ୍ବଣଂ ସୁପିନଂ ଲକ୍ଖଣଂ, ନୋ ୱିଦହେ ଅଥୋପି ନକ୍ଖତ୍ତନ୍ତି। ଆଥବ୍ବଣିକା ଆଥବ୍ବଣଂ ପୟୋଜେନ୍ତି, ନଗରେ ୱା ରୁଦ୍ଧେ [ରୁନ୍ଧେ (କ।)] ସଙ୍ଗାମେ ୱା ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତେ ପରସେନପଚ୍ଚତ୍ଥିକେସୁ ପଚ୍ଚାମିତ୍ତେସୁ ଈତିଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତି, ଉପଦ୍ଦୱଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତି, ରୋଗଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତି, ପଜ୍ଜରକଂ କରୋନ୍ତି, ସୂଲଂ କରୋନ୍ତି, ୱିସୂଚିକଂ କରୋନ୍ତି, ପକ୍ଖନ୍ଦିକଂ କରୋନ୍ତି। ଏୱଂ ଆଥବ୍ବଣିକା ଆଥବ୍ବଣଂ ପୟୋଜେନ୍ତି।

ସୁପିନପାଠକା ସୁପିନଂ ଆଦିସନ୍ତି, ୟୋ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ ସୁପିନଂ ପସ୍ସତି, ଏୱଂ ୱିପାକୋ ହୋତି। ୟୋ ମଜ୍ଝନ୍ହିକସମୟଂ [ମଜ୍ଝନ୍ତିକସମୟଂ (ବହୂସୁ)] ସୁପିନଂ ପସ୍ସତି, ଏୱଂ ୱିପାକୋ ହୋତି। ୟୋ ସାୟନ୍ହସମୟଂ ସୁପିନଂ ପସ୍ସତି, ଏୱଂ ୱିପାକୋ ହୋତି। ୟୋ ପୁରିମେ ୟାମେ…ପେ… ୟୋ ମଜ୍ଝିମେ ୟାମେ… ୟୋ ପଚ୍ଛିମେ ୟାମେ… ୟୋ ଦକ୍ଖିଣେନ ପସ୍ସେନ ନିପନ୍ନୋ… ୟୋ ୱାମେନ ପସ୍ସେନ ନିପନ୍ନୋ… ୟୋ ଉତ୍ତାନଂ ନିପନ୍ନୋ… ୟୋ ଅୱକୁଜ୍ଜ ନିପନ୍ନୋ… ୟୋ ଚନ୍ଦଂ ପସ୍ସତି… ୟୋ ସୂରିୟଂ ପସ୍ସତି… ୟୋ ମହାସମୁଦ୍ଦଂ ପସ୍ସତି… ୟୋ ସିନେରୁଂ ପବ୍ବତରାଜାନଂ ପସ୍ସତି… ୟୋ ହତ୍ଥିଂ ପସ୍ସତି… ୟୋ ଅସ୍ସଂ ପସ୍ସତି… ୟୋ ରଥଂ ପସ୍ସତି… ୟୋ ପତ୍ତିଂ ପସ୍ସତି… ୟୋ ସେନାବ୍ୟୂହଂ ପସ୍ସତି… ୟୋ ଆରାମରାମଣେୟ୍ୟକଂ ପସ୍ସତି… ୟୋ ୱନରାମଣେୟ୍ୟକଂ ପସ୍ସତି… ୟୋ ଭୂମିରାମଣେୟ୍ୟକଂ ପସ୍ସତି… ୟୋ ପୋକ୍ଖରଣୀରାମଣେୟ୍ୟକଂ [ପୋକ୍ଖରଣିରାମଣେୟ୍ୟକଂ (ସ୍ୟା।)] ପସ୍ସତି, ଏୱଂ ୱିପାକୋ ହୋତୀତି। ଏୱଂ ସୁପିନପାଠକା ସୁପିନଂ ଆଦିସନ୍ତି।

ଲକ୍ଖଣପାଠକା ଲକ୍ଖଣଂ ଆଦିସନ୍ତି – ମଣିଲକ୍ଖଣଂ ଦଣ୍ଡଲକ୍ଖଣଂ ୱତ୍ଥଲକ୍ଖଣଂ ଅସିଲକ୍ଖଣଂ ଉସୁଲକ୍ଖଣଂ ଧନୁଲକ୍ଖଣଂ ଆୱୁଧଲକ୍ଖଣଂ ଇତ୍ଥିଲକ୍ଖଣଂ ପୁରିସଲକ୍ଖଣଂ କୁମାରିକାଲକ୍ଖଣଂ କୁମାରଲକ୍ଖଣଂ ଦାସିଲକ୍ଖଣଂ ଦାସଲକ୍ଖଣଂ ହତ୍ଥିଲକ୍ଖଣଂ ଅସ୍ସଲକ୍ଖଣଂ ମହିଂସଲକ୍ଖଣଂ ଉସଭଲକ୍ଖଣଂ ଗୋଣଲକ୍ଖଣଂ ଅଜଲକ୍ଖଣଂ ମେଣ୍ଡଲକ୍ଖଣଂ କୁକ୍କୁଟଲକ୍ଖଣଂ ୱଟ୍ଟଲକ୍ଖଣଂ ଗୋଧାଲକ୍ଖଣଂ କଣ୍ଣିକାଲକ୍ଖଣଂ କଚ୍ଛପଲକ୍ଖଣଂ ମିଗଲକ୍ଖଣଂ ଇତି ୱା ତି। ଏୱଂ ଲକ୍ଖଣପାଠକା ଲକ୍ଖଣଂ ଆଦିସନ୍ତି।

ନକ୍ଖତ୍ତପାଠକା ନକ୍ଖତ୍ତଂ ଆଦିସନ୍ତି। ଅଟ୍ଠୱୀସତି ନକ୍ଖତ୍ତାନି। ଇମିନା ନକ୍ଖତ୍ତେନ ଘରପ୍ପୱେସୋ କତ୍ତବ୍ବୋ, ଇମିନା ନକ୍ଖତ୍ତେନ ମକୁଟଂ ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ, ଇମିନା ନକ୍ଖତ୍ତେନ ୱାରେୟ୍ୟଂ କାରେତବ୍ବଂ, ଇମିନା ନକ୍ଖତ୍ତେନ ବୀଜନୀହାରୋ [ବୀଜନିହାରୋ (ସ୍ୟା। କ।)] କତ୍ତବ୍ବୋ, ଇମିନା ନକ୍ଖତ୍ତେନ ସଂୱାସୋ [ଘରୱାସୋ (ସ୍ୟା।)] ଗନ୍ତବ୍ବୋତି। ଏୱଂ ନକ୍ଖତ୍ତପାଠକା ନକ୍ଖତ୍ତଂ ଆଦିସନ୍ତି।

ଆଥବ୍ବଣଂ ସୁପିନଂ ଲକ୍ଖଣଂ, ନୋ ୱିଦହେ ଅଥୋପି ନକ୍ଖତ୍ତନ୍ତି। ଆଥବ୍ବଣଞ୍ଚ ସୁପିନଞ୍ଚ ଲକ୍ଖଣଞ୍ଚ ନକ୍ଖତ୍ତଞ୍ଚ ନୋ ୱିଦହେୟ୍ୟ ନ ଚରେୟ୍ୟ ନ ସମାଚରେୟ୍ୟ ନ ସମାଦାୟ ୱତ୍ତେୟ୍ୟ। ଅଥ ୱା ନ ଗଣ୍ହେୟ୍ୟ ନ ଉଗ୍ଗଣ୍ହେୟ୍ୟ ନ ଧାରେୟ୍ୟ ନ ଉପଧାରେୟ୍ୟ ନ ଉପଲକ୍ଖେୟ୍ୟ ନପ୍ପୟୋଜେୟ୍ୟାତି – ଆଥବ୍ବଣଂ ସୁପିନଂ ଲକ୍ଖଣଂ, ନୋ ୱିଦହେ ଅଥୋପି ନକ୍ଖତ୍ତଂ।

ୱିରୁତଞ୍ଚ ଗବ୍ଭକରଣଂ, ତିକିଚ୍ଛଂ ମାମକୋ ନ ସେୱେୟ୍ୟାତି। ୱିରୁତଂ ୱୁଚ୍ଚତି ମିଗୱାକ୍କଂ। ମିଗୱାକ୍କପାଠକା [ମିଗଚକ୍କଂ। ମିଗଚକ୍କପାଠକା (ସ୍ୟା।)] ମିଗୱାକ୍କଂ ଆଦିସନ୍ତି – ସକୁଣ୍ତାନଂ ୱା ଚତୁପ୍ପଦାନଂ ୱା ରୁତଂ [ରୁଦଂ (ସ୍ୟା।)] ୱସ୍ସିତଂ ଜାନନ୍ତୀତି। ଏୱଂ ମିଗୱାକ୍କପାଠକା ମିଗୱାକ୍କଂ ଆଦିସନ୍ତି। ଗବ୍ଭକରଣୀୟା ଗବ୍ଭଂ ସଣ୍ଠାପେନ୍ତି। ଦ୍ୱୀହି କାରଣେହି ଗବ୍ଭୋ ନ ସଣ୍ଠାତି – ପାଣକେହି ୱା ୱାତକୁପ୍ପେହି ୱା। ପାଣକାନଂ ୱା ୱାତକୁପ୍ପାନଂ ୱା ପଟିଘାତାୟ ଓସଧଂ ଦେନ୍ତୀତି। ଏୱଂ ଗବ୍ଭକରଣୀୟା ଗବ୍ଭଂ ସଣ୍ଠାପେନ୍ତି। ତିକିଚ୍ଛାତି ପଞ୍ଚ ତିକିଚ୍ଛା – ସାଲାକିୟଂ, ସଲ୍ଲକତ୍ତିୟଂ, କାୟତିକିଚ୍ଛଂ, ଭୂତିୟଂ, କୋମାରଭଚ୍ଚଂ। ମାମକୋତି ବୁଦ୍ଧମାମକୋ ଧମ୍ମମାମକୋ ସଙ୍ଘମାମକୋ, ସୋ ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ମମାୟତି ଭଗୱା ୱା ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – “ୟେ ତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ କୁହା ଥଦ୍ଧା ଲପା ସିଙ୍ଗୀ ଉନ୍ନଳା ଅସମାହିତା ନ ମେ ତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ମାମକା, ଅପଗତା ଚ ତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ଇମସ୍ମା ଧମ୍ମୱିନୟା, ନ ଚ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନୟେ ୱୁଦ୍ଧିଂ ୱିରୂଳ୍ହିଂ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି। ୟେ ଚ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ନିକ୍କୁହା ନିଲ୍ଲପା ଧୀରା ଅତ୍ଥଦ୍ଧା ସୁସମାହିତା ତେ ଖୋ ମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ମାମକା ନ ଚ ଅପଗତା ତେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ଇମସ୍ମା ଧମ୍ମୱିନୟା, ତେ ଚ ଭିକ୍ଖୂ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନୟେ ୱୁଦ୍ଧିଂ ୱିରୂଳ୍ହିଂ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି”।

“କୁହା ଥଦ୍ଧା ଲପା ସିଙ୍ଗୀ, ଉନ୍ନଳା ଅସମାହିତା;

ନ ତେ ଧମ୍ମେ ୱିରୂହନ୍ତି, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଦେସିତେ।

‘‘ନିକ୍କୁହା ନିଲ୍ଲପା ଧୀରା, ଅତ୍ତଦ୍ଧା ସୁସମାହିତା;

ତେ ୱେ ଧମ୍ମେ ୱିରୂହନ୍ତି, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଦେସିତେ’’।

ୱିରୁତଞ୍ଚ ଗବ୍ଭକରଣଂ, ତିକିଚ୍ଛଂ ମାମକୋ ନ ସେୱେୟ୍ୟାତି। ୱିରୁତଞ୍ଚ ଗବ୍ଭକରଣଞ୍ଚ ତିକିଚ୍ଛଞ୍ଚ ମାମକୋ ନ ସେୱେୟ୍ୟ ନ ନିସେୱେୟ୍ୟ ନ ସଂସେୱେୟ୍ୟ ନପ୍ପଟିସେୱେୟ୍ୟ ନ ଚରେୟ୍ୟ ନ ସମାଚରେୟ୍ୟ ନ ସମାଦାୟ ୱତ୍ତେୟ୍ୟ। ଅଥ ୱା ନ ଗଣ୍ହେୟ୍ୟ ନ ଉଗ୍ଗଣ୍ହେୟ୍ୟ ନ ଧାରେୟ୍ୟ ନ ଉପଧାରେୟ୍ୟ ନ ଉପଲକ୍ଖେୟ୍ୟ ନପ୍ପଯୋଜେୟ୍ୟାତି – ୱିରୁତଞ୍ଚ ଗବ୍ଭକରଣଂ ତିକିଚ୍ଛଂ ମାମକୋ ନ ସେୱେୟ୍ୟ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଆଥବ୍ବଣଂ ସୁପିନଂ ଲକ୍ଖଣଂ, ନୋ ୱିଦହେ ଅଥୋପି ନକ୍ଖତ୍ତଂ;

ୱିରୁତଞ୍ଚ ଗବ୍ଭକରଣଂ, ତିକିଚ୍ଛଂ ମାମକୋ ନ ସେୱେୟ୍ୟା’’ତି।

୧୬୩।

ନିନ୍ଦାୟନପ୍ପୱେଧେୟ୍ୟ, ନ ଉନ୍ନମେୟ୍ୟ ପସଂସିତୋ ଭିକ୍ଖୁ;

ଲୋଭଂ ସହ ମଚ୍ଛରିୟେନ, କୋଧଂ ପେସୁଣିୟଞ୍ଚ ପନୁଦେୟ୍ୟ।

ନିନ୍ଦାୟ ନପ୍ପୱେଧେୟ୍ୟାତି। ଇଧେକଚ୍ଚେ ଭିକ୍ଖୁ ନିନ୍ଦନ୍ତି ଜାତିୟା ୱା ଗୋତ୍ତେନ ୱା କୋଲପୁତ୍ତିୟେନ ୱା ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାୟ ୱା ଧନେନ ୱା ଅଜ୍ଝେନେନ ୱା କମ୍ମାୟତନେନ ୱା ସିପ୍ପାୟତନେନ ୱା ୱିଜ୍ଜାଟ୍ଠାନେନ ୱା ସୁତେନ ୱା ପଟିଭାନେନ ୱା ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ୱା ୱତ୍ଥୁନା ନିନ୍ଦନ୍ତି ଗରହନ୍ତି ଉପୱଦନ୍ତି, ନିନ୍ଦିତୋ ଗରହିତୋ ଉପୱଦିତୋ ନିନ୍ଦାୟ ଗରହାୟ ଉପୱାଦେନ ଅକିତ୍ତିୟା ଅୱଣ୍ଣହାରିକାୟ ନ ୱେଧେୟ୍ୟ ନପ୍ପୱେଧେୟ୍ୟ ନ ସମ୍ପୱେଧେୟ୍ୟ ନ ତସେୟ୍ୟ ନ ଉତ୍ତସେୟ୍ୟ ନ ପରିତସେୟ୍ୟ ନ ଭାୟେୟ୍ୟ ନ ସନ୍ତାସଂ ଆପଜ୍ଜେୟ୍ୟ, ଅଭୀରୂ ଅସ୍ସ ଅଛମ୍ଭୀ ଅନୁତ୍ରାସୀ ଅପଲାୟୀ, ପହୀନଭୟଭେରୱୋ ୱିଗତଲୋମହଂସୋ ୱିହରେୟ୍ୟାତି – ନିନ୍ଦାୟ ନପ୍ପୱେଧେୟ୍ୟ।

ନୌନ୍ନମେୟ୍ୟ ପସଂସିତୋ ଭିକ୍ଖୂତି। ଇଧେକଚ୍ଚେ ଭିକ୍ଖୂ ପସଂସନ୍ତି ଜାତିୟା ୱା ଗୋତ୍ତେନ ୱା କୋଲପୁତ୍ତିୟେନ ୱା ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାୟ ୱା ଧନେନ ୱା ଅଜ୍ଝେନେନ ୱା କମ୍ମାୟତନେନ ୱା ସିପ୍ପାୟତନେନ ୱା ୱିଜ୍ଜାଟ୍ଠାନେନ ୱା ସୁତେନ ୱା ପଟିଭାନେନ ୱା ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ୱା ୱତ୍ଥୁନା ପସଂସନ୍ତି ଥୋମେନ୍ତି କିତ୍ତେନ୍ତି ୱଣ୍ଣେନ୍ତି, ପସଂସିତୋ ଥୋମିତୋ କିତ୍ତିତୋ ୱଣ୍ଣିତୋ ପସଂସାୟ ଥୋମନେନ କିତ୍ତିୟା ୱଣ୍ଣହାରିକାୟ ଉନ୍ନତିଂ ନ କରେୟ୍ୟ ଉନ୍ନମଂ ନ କରେୟ୍ୟ ମାନଂ ନ କରେୟ୍ୟ ଥମ୍ଭଂ ନ କରେୟ୍ୟ, ନ ତେନ ମାନଂ ଜନେୟ୍ୟ ନ ତେନ ଥଦ୍ଧୋ ଅସ୍ସ ପତ୍ଥଦ୍ଧୋ ପଗ୍ଗହିତସିରୋତି – ନ ଉନ୍ନମେୟ୍ୟ ପସଂସିତୋ ଭିକ୍ଖୁ।

ଲୋଭଂ ସହ ମଚ୍ଛରିୟେନ, କୋଧଂ ପେସୁଣିୟଞ୍ଚ ପନୁଦେୟ୍ୟାତି। ଲୋଭୋତି ଯୋ ଲୋଭୋ ଲୁବ୍ଭନା ଲୁବ୍ଭିତତ୍ତଂ ସାରାଗୋ ସାରଜ୍ଜନା ସାରଜ୍ଜିତତ୍ତଂ ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ମଚ୍ଛରିୟନ୍ତି ପଞ୍ଚ ମଚ୍ଛରିୟାନି – ଆୱାସମଚ୍ଛରିୟଂ…ପେ… ଗାହୋ ୱୁଚ୍ଚତି ମଚ୍ଛରିୟଂ। କୋଧୋତି ଯୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଆଘାତୋ ପଟିଘାତୋ ପଟିଘଂ ପଟିୱିରୋଧୋ, କୋପୋ ପକୋପୋ ସମ୍ପକୋପୋ, ଦୋସୋ ପଦୋସୋ ସମ୍ପଦୋସୋ, ଚିତ୍ତସ୍ସ ବ୍ୟାପତ୍ତି ମନୋପଦୋସୋ, କୋଧୋ କୁଜ୍ଝନା କୁଜ୍ଝିତତ୍ତଂ, ଦୋସୋ ଦୁସ୍ସନା ଦୁସ୍ସିତତ୍ତଂ, ବ୍ୟାପତ୍ତିଂ ବ୍ୟାପଜ୍ଜନା ବ୍ୟାପଜ୍ଜିତତ୍ତଂ, ୱିରୋଧୋ ପଟିୱିରୋଧୋ ଚଣ୍ଡିକ୍କଂ ଅସୁରୋପୋ ଅନତ୍ତମନତା ଚିତ୍ତସ୍ସ। ପେସୁଞ୍ଞନ୍ତି ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପିସୁଣୱାଚୋ ହୋତି ଇତୋ ସୁତ୍ୱା ଅମୁତ୍ର ଅକ୍ଖାତା ଇମେସଂ ଭେଦାୟ, ଅମୁତ୍ର ୱା ସୁତ୍ୱା ଇମେସଂ ଅକ୍ଖାତା ଅମୂସଂ ଭେଦାୟ। ଇତି ସମଗ୍ଗାନଂ ୱା ଭେତ୍ତା ଭିନ୍ନାନଂ ୱା ଅନୁପ୍ପଦାତା, ୱଗ୍ଗାରାମୋ ୱଗ୍ଗରତୋ ୱଗ୍ଗନନ୍ଦୀ ୱଗ୍ଗକରଣିଂ ୱାଚଂ ଭାସିତା ହୋତି – ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପେସୁଞ୍ଞଂ।

ଅପି ଚ ଦ୍ୱୀହି କାରଣେହି ପେସୁଞ୍ଞଂ ଉପସଂହରତି – ପିଯକମ୍ୟତାୟ ୱା ଭେଦାଧିପ୍ପାୟେନ ୱା। କଥଂ ପିଯକମ୍ୟତାୟ ପେସୁଞ୍ଞଂ ଉପସଂହରତି? ଇମସ୍ସ ପିୟୋ ଭୱିସ୍ସାମି ମନାପୋ ଭୱିସ୍ସାମି ୱିସ୍ସାସିକୋ ଭୱିସ୍ସାମି ଅବ୍ଭନ୍ତରିକୋ ଭୱିସ୍ସାମି ସୁହଦୟୋ ଭୱିସ୍ସାମୀତି। ଏୱଂ ପିଯକମ୍ୟତାୟ ପେସୁଞ୍ଞଂ ଉପସଂହରତି। କଥଂ ଭେଦାଧିପ୍ପାୟେନ ପେସୁଞ୍ଞଂ ଉପସଂହରତି? କଥଂ ଇମେ ନାନା ଅସ୍ସୁ ୱିନା ଅସ୍ସୁ ୱଗ୍ଗା ଅସ୍ସୁ ଦ୍ୱେଧା ଅସ୍ସୁ ଦ୍ୱେଜ୍ଝା

ଅସ୍ସ ଦ୍ୱେ ପକ୍ଖା ଅସ୍ସୁ ଭିନ୍ନେୟ୍ୟୁଂ ନ ସମାଗଚ୍ଛେୟ୍ୟୁଂ ଦୁକ୍ଖଂ ନ ଫାସୁ ୱିହରେୟ୍ୟୁନ୍ତି। ଏୱଂ ଭେଦାଧିପ୍ପାୟେନ ପେସୁଞ୍ଞଂ ଉପସଂହରତି। ଲୋଭଂ ସହ ମଚ୍ଛରିୟେନ, କୋଧଂ ପେସୁଣିୟଞ୍ଚ ପନୁଦେୟ୍ୟାତି। ଲୋଭଞ୍ଚ ମଚ୍ଛରିୟଞ୍ଚ କୋଧଞ୍ଚ ପେସୁଞ୍ଞଞ୍ଚ ନୁଦେୟ୍ୟ ପନୁଦେୟ୍ୟ ପଜହେୟ୍ୟ ୱିନୋଦେୟ୍ୟ ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରେୟ୍ୟ ଅନଭାୱଂ ଗମେୟ୍ୟାତି – ଲୋଭଂ ସହ ମଚ୍ଛରିୟେନ, କୋଧଂ ପେସୁଣିୟଞ୍ଚ ପନୁଦେୟ୍ୟ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ନିଦ୍ଦାୟ ନପ୍ପୱେଧେୟ୍ୟ, ନ ଉନ୍ନମେୟ୍ୟ ପସଂସିତୋ ଭିକ୍ଖୁ;

ଲୋଭଂ ସହ ମଚ୍ଛରିୟେନ, କୋଧଂ ପେସୁଣିୟଞ୍ଚ ପନୁଦେୟ୍ୟା''ତି।

୧୬୪।

କୟୱିକ୍କୟେ ନ ତିଟ୍ଠେୟ୍ୟ, ଉପୱାଦଂ ଭିକ୍ଖୁ ନ କରେୟ୍ୟ କୁହିଞ୍ଚି;

ଗାମେ ଚ ନାଭିସଜ୍ଜେୟ୍ୟ, ଲାଭକମ୍ୟା ଜନଂ ନ ଲପୟେୟ୍ୟ।

କୟୱିକ୍କୟେନ ତିଟ୍ଠେୟ୍ୟାତି। ଯେ କୟୱିକ୍କୟା ୱିନୟେ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତା ନ ତେ ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥେ ଅଧିପ୍ପେତା। କଥଂ କୟୱିକ୍କୟେ ତିଟ୍ଠତି? ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ସଦ୍ଧିଂ ପତ୍ତଂ ୱା ଚୀୱରଂ ୱା ଅଞ୍ଞଂ ୱା କିଞ୍ଚି ପରିକ୍ଖାରଂ ୱଞ୍ଚନିୟଂ ୱା କରୋନ୍ତୋ ଉଦୟଂ ୱା ପତ୍ଥୟନ୍ତୋ ପରିୱତ୍ତେତି। ଏୱଂ କୟୱିକ୍କୟେ ତିଟ୍ଠତି। କଥଂ କୟୱିକ୍କୟେ ନ ତିଟ୍ଠତି? ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ସଦ୍ଧିଂ ପତ୍ତଂ ୱା ଚୀୱରଂ ୱା ଅଞ୍ଞଂ ୱା କିଞ୍ଚି ପରିକ୍ଖାରଂ ନ ୱଞ୍ଚନିୟଂ ୱା କରୋନ୍ତୋ ନ ଉଦୟଂ ୱା ପତ୍ଥୟନ୍ତୋ ପରିୱତ୍ତେତି। ଏୱଂ କୟୱିକ୍କୟେ ନ ତିଟ୍ଠତି। କୟୱିକ୍କୟେ ନ ତିଟ୍ଠେୟ୍ୟାତି। କୟୱିକ୍କୟେ ନ ତିଟ୍ଠେୟ୍ୟ ନ ସନ୍ତିଟ୍ଠେୟ୍ୟ, କୟୱିକ୍କୟଂ ପଜହେୟ୍ୟ ୱିନୋଦେୟ୍ୟ ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରେୟ୍ୟ ଅନଭାୱଂ ଗମେୟ୍ୟ, କୟୱିକ୍କୟା ଆରତୋ ଅସ୍ସ ୱିରତୋ ପଟିୱିରତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିୟାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରେୟ୍ୟାତି – କୟୱିକ୍କୟେ ନ ତିଟ୍ଠେୟ୍ୟ।

ଉପୱାଦଂ ଭିକ୍ଖୁ ନ କରେୟ୍ୟ କୁହିଞ୍ଚୀତି। କତମେ ଉପୱାଦକରାତି କିଲେସା? ସନ୍ତେକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଇଦ୍ଧିମନ୍ତୋ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁକା ପରଚିତ୍ତୱିଦୁନୋ, ତେ ଦୂରତୋପି ପସ୍ସନ୍ତି ଆସନ୍ନାପି ନ ଦିସ୍ସନ୍ତି ଚେତସାପି ଚିତ୍ତଂ ପଜାନନ୍ତି, ଦେୱତାପି ଖୋ ସନ୍ତି ଇଦ୍ଧିମନ୍ତିନିୟୋ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁକା ପରଚିତ୍ତୱିଦୁନିୟୋ, ତା ଦୂରତୋପି ପସ୍ସନ୍ତି, ଆସନ୍ନାପି ନ ଦିସ୍ସନ୍ତି ଚେତସାପି ଚିତ୍ତଂ ପଜାନନ୍ତି। ତେ ଓଳାରିକେହି ୱା କିଲେସେହି ମଜ୍ଝିମେହି ୱା କିଲେସେହି ସୁଖୁମେହି ୱା କିଲେସେହି ଉପୱଦେୟ୍ୟୁଂ। କତମେ ଓଳାରିକା କିଲେସା? କାୟଦୁଚ୍ଚରିତଂ ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ – ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଓଳାରିକା କିଲେସା। କତମେ ମଜ୍ଝିମା କିଲେସା? କାମୱିତକ୍କୋ ବ୍ୟାପାଦୱିତକ୍କୋ ୱିହିଂସାୱିତକ୍କୋ – ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ମଜ୍ଝିମା କିଲେସା। କତମେ ସୁଖୁମା କିଲେସା? ଞାତିୱିତକ୍କୋ, ଜନପଦୱିତକ୍କୋ, ଅପରୱିତକ୍କୋ, ପରାନୁଦୟତା ପଟିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିତକ୍କୋ , ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକପଟିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିତକ୍କୋ, ଅନୱଞ୍ଞତ୍ତିପଟିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିତକ୍କୋ – ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ସୁଖୁମା କିଲେସା। ତେ ଓଳାରିକେହି ୱା କିଲେସେହି ମଜ୍ଝିମେହି ୱା କିଲେସେହି ସୁଖୁମେହି ୱା କିଲେସେହି ନ ଉପୱଦେୟ୍ୟ ଉପୱାଦଂ ନ କରେୟ୍ୟ ଉପୱାଦକରେ କିଲେସେ ନ କରେୟ୍ୟ ନ ଜନେୟ୍ୟ ନ ସଞ୍ଜନେୟ୍ୟ ନ ନିବ୍ବତ୍ତେୟ୍ୟ ନାଭିନିବ୍ବତ୍ତେୟ୍ୟ, ଉପୱାଦକରେ କିଲେସେ ପଜହେୟ୍ୟ ୱିନୋଦେୟ୍ୟ ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରେୟ୍ୟ ଅନଭାୱଂ ଗମେୟ୍ୟ, ଉପୱାଦକରେହି କିଲେସେହି ଆରତୋ ଅସ୍ସ ୱିରତୋ ପଟିୱିରତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିୟାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରେୟ୍ୟ। କୁହିଞ୍ଚୀତି କୁହିଞ୍ଚି କିମ୍ହିଚି କହଚି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱା ବହିଦ୍ଧା ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧା ୱାତି – ଉପୱାଦଂ ଭିକ୍ଖୁ ନ କରେୟ୍ୟ କୁହିଞ୍ଚି।

ଗାମେ ଚ ନାଭିସଜ୍ଜେୟ୍ୟାତି। କଥଂ ଗାମେ ସଜ୍ଜତି? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ଗାମେ ଗିହୀହି ସଂସଟ୍ଠୋ ୱିହରତି ସହନନ୍ଦୀ ସହସୋକୀ ସୁଖିତେସୁ ସୁଖିତୋ ଦୁକ୍ଖିତେସୁ ଦୁକ୍ଖିତୋ, ଉପ୍ପନ୍ନେସୁ କିଚ୍ଚକରଣୀୟେସୁ ଅତ୍ତନା ୱୋୟୋଗଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଏୱମ୍ପି ଗାମେ ସଜ୍ଜତି।

ଅଥ ୱା ଭିକ୍ଖୁ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ଗାମଂ ୱା ନିଗମଂ ୱା ପିଣ୍ଡାୟ ପୱିସତି ଅରକ୍ଖିତେନେୱ କାୟେନ ଅରକ୍ଖିତାୟ ୱାଚାୟ ଅରକ୍ଖିତେନ ଚିତ୍ତେନ ଅନୁପଟ୍ଠିତାୟ ସତିୟା ଅସଂୱୁତେହି ଇନ୍ଦ୍ରିୟେହି। ସୋ ତତ୍ର ତତ୍ର ସଜ୍ଜତି ତତ୍ର ତତ୍ର ଗଣ୍ହାତି ତତ୍ର ତତ୍ର ବଜ୍ଝତି ତତ୍ର ତତ୍ର ଅନୟବ୍ୟସନଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଏୱମ୍ପି ଗାମେ ସଜ୍ଜତି।

କଥଂ ଗାମେ ନ ସଜ୍ଜତି? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ଗାମେ ଗିହୀହି ଅସଂସଟ୍ଠୋ ୱିହରତି ନ ସହନନ୍ଦୀ ନ ସହସୋକୀ ନ ସୁଖିତେସୁ ସୁଖିତୋ ନ ଦୁକ୍ଖିତେସୁ ଦୁକ୍ଖିତୋ,

ଉପ୍ପନ୍ନେସୁ କିଚ୍ଚକରଣୀୟେସୁ ନ ଅତ୍ତନା ୱୋୟୋଗଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଏୱମ୍ପି ଗାମେ ନ ସଜ୍ଜତି।

ଅଥ ୱା ଭିକ୍ଖୁ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ଗାମଂ ୱା ନିଗମଂ ୱା ପିଣ୍ଡାୟ ପୱିସତି ରକ୍ଖିତେନେୱ କାୟେନ ରକ୍ଖିତାୟ ୱାଚାୟ ରକ୍ଖିତେନ ଚିତ୍ତେନ ଉପଟ୍ଠିତାୟ ସତିୟା ସଂୱୁତେହି ଇନ୍ଦ୍ରିୟେହି। ସୋ ତତ୍ର ତତ୍ର ନ ସଜ୍ଜତି ତତ୍ର ତତ୍ର ନ ଗଣ୍ହାତି ତତ୍ର ତତ୍ର ନ ବଜ୍ଝତି ତତ୍ର ତତ୍ର ନ ଅନୟବ୍ୟସନଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଏୱମ୍ପି ଗାମେ ନ ସଜ୍ଜତି। ଗାମେ ଚ ନାଭିସଜ୍ଜେୟ୍ୟାତି ଗାମେ ନ ସଜ୍ଜେୟ୍ୟ ନ ଗଣ୍ହେୟ୍ୟ ନ ବଜ୍ଝେୟ୍ୟ ନ ପଲିବଜ୍ଝେୟ୍ୟ, ଅଗିଦ୍ଧୋ ଅସ୍ସ ଅଗଧିତୋ ଅମୁଚ୍ଛିତୋ ଅନଜ୍ଝୋସନ୍ନୋ ୱୀତଗେଧୋ ୱିଗତଗେଧୋ ଚତ୍ତଗେଧୋ…ପେ… ବ୍ରହ୍ମଭୂତେନ ଅତ୍ତନା ୱିହରେୟ୍ୟାତି – ଗାମେ ଚ ନାଭିସଜ୍ଜେୟ୍ୟ।

ଲାଭକମ୍ୟା ଜନଂ ନ ଲପୟେୟ୍ୟାତି। କତମା ଲପନା? ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକସନ୍ନିସ୍ସିତସ୍ସ ପାପିଚ୍ଛସ୍ସ ଇଚ୍ଛାପକତସ୍ସ ଆମିସଚକ୍ଖୁକସ୍ସ ଲୋକଧମ୍ମଗରୁକସ୍ସ ୟା ପରେସଂ ଆଲପନା ଲପନା ସଲ୍ଲପନା ଉଲ୍ଲପନା ସମୁଲ୍ଲପନା ଉନ୍ନହନା ସମୁନ୍ନହନା ଉକ୍କାଚନା ସମୁକ୍କାଚନା [ଉକ୍କାପନା ସମୁକ୍କାପନା (ସ୍ୟା।)] ଅନୁପିୟଭାଣିତା ଚାଟୁକମ୍ୟତା ମୁଗ୍ଗସୂପ୍ୟତା ପାରିଭଟୟତା ପରପିଟ୍ଠିମଂସିକତା [ପିଟ୍ଠିମଂସିକତା (କ।) ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ସୀଲନିଦ୍ଦେସୱଣ୍ଣନା ଓଲୋକେତବ୍ବା], ୟା ତତ୍ଥ ସଣ୍ହୱାଚତା ସଖିଲୱାଚତା ସିଥିଲୱାଚତା [ମେତ୍ତୱାଚକତା (ସ୍ୟା।)] ଅଫରୁସୱାଚତା – ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଲପନା।

ଅପି ଚ ଦ୍ୱୀହି କାରଣେହି ଜନଂ ଲପତି – ଅତ୍ତାନଂ ୱା ନୀଚଂ ଠପେନ୍ତୋ ପରଂ ଉଚ୍ଚଂ ଠପେନ୍ତୋ ଜନଂ ଲପତି, ଅତ୍ତାନଂ ୱା ଉଚ୍ଚଂ ଠପେନ୍ତୋ ପରଂ ନୀଚଂ ଠପେନ୍ତୋ ଜନଂ ଲପତି। କଥଂ ଅତ୍ତାନଂ ନୀଚଂ ଠପେନ୍ତୋ ପରଂ ଉଚ୍ଚଂ ଠପେନ୍ତୋ ଜନଂ ଲପତି? ''ତୁମ୍ହେ ମେ ବହୂପକାରା, ଅହଂ ତୁମ୍ହେ ନିସ୍ସାୟ ଲଭାମି ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ, ୟେପି ମେ ଅଞ୍ଞେ ଦାତୁଂ ୱା କାତୁଂ ୱା ମଞ୍ଞନ୍ତି, ତୁମ୍ହେ ନିସ୍ସାୟ ତୁମ୍ହେ ସମ୍ପସ୍ସନ୍ତା ୟମ୍ପି ମେ ପୁରାଣଂ ମାତାପେତ୍ତିକଂ ନାମଧେୟ୍ୟଂ ତମ୍ପି ମେ ଅନ୍ତରହିତଂ। ତୁମ୍ହେହି ଅହଂ ଞାୟାମି ଅସୁକସ୍ସ କୁଲୂପକୋ ଅସୁକାୟ କୁଲୂପକୋ''ତି। ଏୱଂ ଅତ୍ତାନଂ ନୀଚଂ ଠପେନ୍ତୋ ପରଂ ଉଚ୍ଚଂ ଠପେନ୍ତୋ ଜନଂ ଲପତି।

କଥଂ ଅତ୍ତାନଂ ଉଚ୍ଚଂ ଠପେନ୍ତୋ ପରଂ ନୀଚଂ ଠପେନ୍ତୋ ଜନଂ ଲପତି? ''ଅହଂ ତୁମ୍ହାକଂ ବହୂପକାରୋ, ତୁମ୍ହେ ମଂ ଆଗମ୍ମ ବୁଦ୍ଧଂ ସରଣଂ ଗତା, ଧମ୍ମଂ ସରଣଂ ଗତା, ସଙ୍ଘଂ ସରଣଂ ଗତା, ପାଣାତିପାତା ପଟିୱିରତା, ଅଦିନ୍ନାଦାନା ପଟିୱିରତା, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ପଟିୱିରତା, ମୁସାୱାଦା ପଟିୱିରତା, ସୁରାମେରୟମଜ୍ଜପ୍ପମାଦଟ୍ଠାନା ପଟିୱିରତା। ଅହଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଉଦ୍ଦେସଂ ଦେମି, ପରିପୁଚ୍ଛଂ ଦେମି, ଉପୋସଥଂ ଆଚିକ୍ଖାମି, ନୱକମ୍ମଂ ଅଧିଟ୍ଠାମି। ଅଥ ପନ ତୁମ୍ହେ ମଂ ଉଜ୍ଝିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞେ ସକ୍କରୋଥ ଗରୁଂ କରୋଥ ମାନେଥ ପୂଜେଥା''ତି। ଏୱଂ ଅତ୍ତାନଂ ଉଚ୍ଚଂ ଠପେନ୍ତୋ ପରଂ ନୀଚଂ ଠପେନ୍ତୋ ଜନଂ ଲପତି।

ଲାଭକମ୍ୟାଜନଂ ନ ଲପୟେୟ୍ୟାତି। ଲାଭହେତୁ ଲାଭପଚ୍ଚୟା ଲାଭକାରଣା ଲାଭାଭିନିବ୍ବତ୍ତିୟା ଲାଭଂ ପରିପାଚେନ୍ତୋ ଜନଂ ନ ଲପୟେୟ୍ୟ, ଲପନଂ ପଜହେୟ୍ୟ ୱିନୋଦେୟ୍ୟ ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରେୟ୍ୟ ଅନଭାୱଂ ଗମେୟ୍ୟ, ଲପନା ଆରତୋ ଅସ୍ସ ୱିରତୋ ପଟିୱିରତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିୟାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରେୟ୍ୟାତି – ଲାଭକମ୍ୟା ଜନଂ ନ ଲପୟେୟ୍ୟ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''କୟୱିକ୍କୟେ ନ ତିଟ୍ଠେୟ୍ୟ, ଉପୱାଦଂ ଭିକ୍ଖୁ ନ କରେୟ୍ୟ କୁହିଞ୍ଚି;

ଗାମେ ଚ ନାଭିସଜ୍ଜେୟ୍ୟ, ଲାଭକମ୍ୟା ଜନଂ ନ ଲପୟେୟ୍ୟା''ତି।

୧୬୫।

ନ ଚ କତ୍ଥିକୋ[କତ୍ଥିତା (ସ୍ୟା। କ।)]ସିୟା ଭିକ୍ଖୁ, ନ ଚ ୱାଚଂ ପୟୁତ୍ତଂ ଭାସେୟ୍ୟ;

ପାଗବ୍ଭିୟଂ ନ ସିକ୍ଖେୟ୍ୟ, କଥଂ ୱିଗ୍ଗାହିକଂ ନ କଥୟେୟ୍ୟ।

ନଚ କତ୍ଥିକୋ ସିୟା ଭିକ୍ଖୂତି। ଇଧେକଚ୍ଚୋ କତ୍ଥୀ ହୋତି ୱିକତ୍ଥୀ। ସୋ କତ୍ଥତି ୱିକତ୍ଥତି ଅହମସ୍ମି ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋତି ୱା ୱତସମ୍ପନ୍ନୋତି ୱା ସୀଲବ୍ବତସମ୍ପନ୍ନୋତି ୱା ଜାତିୟା ୱା ଗୋତ୍ତେନ ୱା କୋଲପୁତ୍ତିୟେନ ୱା ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାୟ ୱା ଧନେନ ୱା ଅଜ୍ଝେନେନ ୱା କମ୍ମାୟତନେନ ୱା

ସିପ୍ପାୟତନେନ ୱା ୱିଜ୍ଜାଟ୍ଠାନେନ ୱା ସୁତେନ ୱା ପଟିଭାନେନ ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତରଜ୍ଝତ୍ତରେନ ୱା ୱତ୍ତୁନା। ଉଚ୍ଚା କୁଲା ପବ୍ବଜିତୋତି ୱା ମହାଭୋଗକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋତି ୱା ଉଳାରଭୋଗକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋତି ୱା ସୁତ୍ତନ୍ତିକୋତି ୱା ୱିନୟଧରୋତି ୱା ଧମ୍ମକଥିକୋତି ୱା ଆରଞ୍ଞିକୋତି ୱା…ପେ… ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନସମାପତ୍ତିୟା ଲାଭୀତି ୱା କହତି ୱିକହତି। ଏୱଂ ନ କହେୟ୍ୟ ନ ୱିକହେୟ୍ୟ, କହଂ ପଜହେୟ୍ୟ ୱିନୋଦେୟ୍ୟ ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରେୟ୍ୟ ଅନଭାୱଂ ଗମେୟ୍ୟ, କହନା ଆରତୋ ଅସ୍ସ ୱିରତୋ ପଟିୱିରତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିୟାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରେୟ୍ୟାତି – ନ ଚ କହିକୋ ସିୟା ଭିକ୍ଖୁ।

ନଚ ୱାଚଂ ପୟୁତ୍ତଂ ଭାସେୟ୍ୟାତି। କତମା ପୟୁତ୍ତୱାଚା? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଚୀୱରପୟୁତ୍ତଂ ୱାଚଂ ଭାସତି, ପିଣ୍ଡପାତପୟୁତ୍ତଂ ୱାଚଂ ଭାସତି, ସେନାସନପୟୁତ୍ତଂ ୱାଚଂ ଭାସତି, ଗିଲାନପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରପୟୁତ୍ତଂ ୱାଚଂ ଭାସତି – ଅୟମ୍ପି ୱୁଚ୍ଚତି ପୟୁତ୍ତୱାଚା।

ଅଥ ୱା ଚୀୱରହେତୁ ପିଣ୍ଡପାତହେତୁ ସେନାସନହେତୁ ଗିଲାନପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରହେତୁ ସଚ୍ଚମ୍ପି ଭଣତି ମୁସାପି ଭଣତି, ପିସୁଣମ୍ପି ଭଣତି ଅପିସୁଣମ୍ପି ଭଣତି, ଫରୁସମ୍ପି ଭଣତି ଅଫରୁସମ୍ପି ଭଣତି, ସମ୍ଫପ୍ପଲାପମ୍ପି ଭଣତି ଅସମ୍ଫପ୍ପଲାପମ୍ପି ଭଣତି, ମନ୍ତାପି ୱାଚଂ ଭାସତି – ଅୟମ୍ପି ୱୁଚ୍ଚତି ପୟୁତ୍ତୱାଚା। ଅଥ ୱା ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ପରେସଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି – ''ଅହୋ ୱତ ମେ ଧମ୍ମଂ ସୁଣେୟ୍ୟୁଂ, ସୁତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ପସୀଦେୟ୍ୟୁଂ, ପସନ୍ନା ଚ ମେ ପସନ୍ନାକାରଂ କରେୟ୍ୟୁ''ନ୍ତି – ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପୟୁତ୍ତୱାଚା। ନ ଚ ୱାଚଂ ପୟୁତ୍ତଂ ଭାସେୟ୍ୟାତି। ଅନ୍ତମସୋ ଧମ୍ମଦେସନଂ ୱାଚଂ ଉପାଦାୟ ପୟୁତ୍ତୱାଚଂ ନ ଭାସେୟ୍ୟ ନ କଥେୟ୍ୟ ନ ଭଣେୟ୍ୟ ନ ଦୀପେୟ୍ୟ ନ ୱୋହରେୟ୍ୟ, ପୟୁତ୍ତଂ ୱାଚଂ ପଜହେୟ୍ୟ ୱିନୋଦେୟ୍ୟ ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରେୟ୍ୟ ଅନଭାୱଂ ଗମେୟ୍ୟ, ପୟୁତ୍ତୱାଚାୟ ଆରତୋ ଅସ୍ସ ୱିରତୋ ପଟିୱିରତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିୟାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରେୟ୍ୟାତି – ନ ଚ ୱାଚଂ ପୟୁତ୍ତଂ ଭାସେୟ୍ୟ।

ପାଗବ୍ଭିୟଂ ନ ସିକ୍ଖେୟ୍ୟାତି। ପାଗବ୍ଭିୟନ୍ତି ତୀଣି ପାଗବ୍ଭିୟାନି – କାୟିକଂ ପାଗବ୍ଭିୟଂ, ୱାଚସିକଂ ପାଗବ୍ଭିୟଂ, ଚେତସିକଂ ପାଗବ୍ଭିୟଂ। କତମଂ କାୟିକଂ ପାଗବ୍ଭିୟଂ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସଙ୍ଘଗତୋପି କାୟିକଂ ପାଗବ୍ଭିୟଂ ଦସ୍ସେତି, ଗଣଗତୋପି କାୟିକଂ ପାଗବ୍ଭିୟଂ ଦସ୍ସେତି, ଭୋଜନସାଲାୟପି କାୟିକଂ ପାଗବ୍ଭିୟଂ ଦସ୍ସେତି, ଜନ୍ତାଘରେପି କାୟିକଂ ପାଗବ୍ଭିୟଂ ଦସ୍ସେତି, ଉଦକତିତ୍ଥେପି କାୟିକଂ ପାଗବ୍ଭିୟଂ ଦସ୍ସେତି, ଅନ୍ତରଘରଂ ପୱିସନ୍ତୋପି କାୟିକଂ ପାଗବ୍ଭିୟଂ ଦସ୍ସେତି, ଅନ୍ତରଘରଂ ପୱିଟ୍ଠୋପି କାୟିକଂ ପାଗବ୍ଭିୟଂ ଦସ୍ସେତି।

କଥଂ ସଙ୍ଘଗତୋ କାୟିକଂ ପାଗବ୍ଭିୟଂ ଦସ୍ସେତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସଙ୍ଘଗତୋ ଅଚିତ୍ତୀକାରକତୋ ଥେରେ ଭିକ୍ଖୂ ଘଟ୍ଟୟନ୍ତୋପି ତିଟ୍ଠତି, ଘଟ୍ଟୟନ୍ତୋପି ନିସୀଦତି, ପୁରତୋପି ତିଟ୍ଠତି, ପୁରତୋପି ନିସୀଦତି, ଉଚ୍ଚେପି ଆସନେ ନିସୀଦତି, ସସୀସଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ନିସୀଦତି , ଠିତକୋପି ଭଣତି, ବାହାୱିକ୍ଖେପକୋପି ଭଣତି। ଏୱଂ ସଙ୍ଘଗତୋ କାୟିକଂ ପାଗବ୍ଭିୟଂ ଦସ୍ସେତି।

କଥଂ ଗଣଗତୋ କାୟିକଂ ପାଗବ୍ଭିୟଂ ଦସ୍ସେତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଗଣଗତୋ ଅଚିତ୍ତୀକାରକତୋ ଥେରାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅନୁପାହନାନଂ ଚଙ୍କମନ୍ତାନଂ ସୌପାହନୋ ଚଙ୍କମତି , ନୀଚେ ଚଙ୍କମେ ଚଙ୍କମନ୍ତାନଂ ଉଚ୍ଚେ ଚଙ୍କମେ ଚଙ୍କମତି, ଛମାୟ ଚଙ୍କମନ୍ତାନଂ ଚଙ୍କମେ ଚଙ୍କମତି, ଘଟ୍ଟୟନ୍ତୋପି ତିଟ୍ଠତି, ଘଟ୍ଟୟନ୍ତୋପି ନିସୀଦତି, ପୁରତୋପି ତିଟ୍ଠତି, ପୁରତୋପି ନିସୀଦତି, ଉଚ୍ଚେପି ଆସନେ ନିସୀଦତି, ସସୀସଂ ପାରୁପିତ୍ୱାପି ନିସୀଦତି, ଠିତୋପି ଭଣତି, ବାହାୱିକ୍ଖେପକୋପି ଭଣତି। ଏୱଂ ଗଣଗତୋ କାୟିକଂ ପାଗବ୍ଭିୟଂ ଦସ୍ସେତି।

କଥଂ ଭୋଜନସାଲାୟ କାୟିକଂ ପାଗବ୍ଭିୟଂ ଦସ୍ସେତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଭୋଜନସାଲାୟ ଅଚିତ୍ତୀକାରକତୋ ଥେରେ ଭିକ୍ଖୂ ଅନୁପଖଜ୍ଜ ନିସୀଦତି, ନୱେପି ଭିକ୍ଖୂ ଆସନେନ ପଟିବାହତି, ଘଟ୍ଟୟନ୍ତୋପି ତିଟ୍ଠତି, ଘଟ୍ଟୟନ୍ତୋପି ନିସୀଦତି, ପୁରତୋପି ତିଟ୍ଠତି, ପୁରତୋପି ନିସୀଦତି, ଉଚ୍ଚେପି ଆସନେ ନିସୀଦତି, ସସୀସଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ନିସୀଦତି, ଠିତକୋପି ଭଣତି, ବାହାୱିକ୍ଖେପକୋପି ଭଣତି। ଏୱଂ ଭୋଜନସାଲାୟ କାୟିକଂ ପାଗବ୍ଭିୟଂ ଦସ୍ସେତି।

କଥଂ ଜନ୍ତାଘରେ କାୟିକଂ ପାଗବ୍ଭିୟଂ ଦସ୍ସେତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଜନ୍ତାଘରେ ଅଚିତ୍ତୀକାରକତୋ ଥେରେ ଭିକ୍ଖୂ ଘଟ୍ଟୟନ୍ତୋପି ତିଟ୍ଠତି, ଘଟ୍ଟୟନ୍ତୋପି ନିସୀଦତି, ପୁରତୋପି ତିଟ୍ଠତି, ପୁରତୋପି ନିସୀଦତି, ଉଚ୍ଚେପି ଆସନେ ନିସୀଦତି, ଅନାପୁଚ୍ଛାପି କଟ୍ଠଂ ପକ୍ଖିପତି, ଅନାପୁଚ୍ଛାପି ଦ୍ୱାରଂ ପିଦହତି। ଏୱଂ ଜନ୍ତାଘରେ କାୟିକଂ ପାଗବ୍ଭିୟଂ ଦସ୍ସେତି।

କଥଂ ଉଦକତିତ୍ଥେ କାୟିକଂ ପାଗବ୍ଭିୟଂ ଦସ୍ସେତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଉଦକତିତ୍ଥେ ଅଚିତ୍ତୀକାରକତୋ ଥେରେ ଭିକ୍ଖୂ ଘଟ୍ଟୟନ୍ତୋପି ଓତରତି, ପୁରତୋପି ଓତରତି, ଘଟ୍ଟୟନ୍ତୋପି ନ୍ହାୟତି, ପୁରତୋପି ନ୍ହାୟତି, ଉପରିତୋପି ନ୍ହାୟତି, ଘଟ୍ଟୟନ୍ତୋପି ଉତ୍ତରତି, ପୁରତୋପି ଉତ୍ତରତି । ଏୱଂ ଉଦକତିତ୍ଥେ କାୟିକଂ ପାଗବ୍ଭିୟଂ ଦସ୍ସେତି।

କଥଂ ଅନ୍ତରଘରଂ ପୱିସନ୍ତୋ କାଯିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ ଦସ୍ସେତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଅନ୍ତରଘରଂ ପୱିସନ୍ତୋ ଅଚିତ୍ତୀକାରକତୋ ଥେରେ ଭିକ୍ଖୂ ଘଟ୍ଟଯନ୍ତୋପି ଗଚ୍ଛତି, ପୁରତୋପି ଗଚ୍ଛତି, ୱୋକ୍କମ୍ମପି ଥେରାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପୁରତୋ ଗଚ୍ଛତି । ଏୱଂ ଅନ୍ତରଘରଂ ପୱିସନ୍ତୋ କାଯିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ ଦସ୍ସେତି।

କଥଂ ଅନ୍ତରଘରଂ ପୱିଟ୍ଠୋ କାଯିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ ଦସ୍ସେତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଅନ୍ତରଘରଂ ପୱିଟ୍ଠୋ ''ନ ପୱିସ, ଭନ୍ତେ''ତି ୱୁଚ୍ଚମାନୋ ପୱିସତି, ''ନ ତିଟ୍ଠ, ଭନ୍ତେ''ତି ୱୁଚ୍ଚମାନୋ ତିଟ୍ଠତି, ''ନ ନିସୀଦ, ଭନ୍ତେ''ତି ୱୁଚ୍ଚମାନୋ ନିସୀଦତି, ଅନୋକାସମ୍ପି ପୱିସତି, ଅନୋକାସେପି ତିଟ୍ଠତି, ଅନୋକାସେପି ନିସୀଦତି, ଯାନିପି ତାନି ହୋନ୍ତି କୁଲାନଂ ଓୱରକାନି ଗୂଳ୍ହାନି ଚ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନାନି ଚ, ଯତ୍ଥ କୁଲିତ୍ଥିଯୋ କୁଲଧୀତରୋ କୁଲସୁଣ୍ହାଯୋ କୁଲକୁମାରିଯୋ ନିସୀଦନ୍ତି ତତ୍ଥପି ସହସା ପୱିସତି, କୁମାରକସ୍ସ ସୀସମ୍ପି ପରାମସତି। ଏୱଂ ଅନ୍ତରଘରଂ ପୱିଟ୍ଠୋ କାଯିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ ଦସ୍ସେତି – ଇଦଂ କାଯିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ।

କତମଂ ୱାଚସିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସଙ୍ଘଗତୋପି ୱାଚସିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ ଦସ୍ସେତି, ଗଣଗତୋପି ୱାଚସିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ ଦସ୍ସେତି, ଅନ୍ତରଘରଂ ପୱିଟ୍ଠୋପି ୱାଚସିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ ଦସ୍ସେତି। କଥଂ ସଙ୍ଘଗତୋ ୱାଚସିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ ଦସ୍ସେତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସଙ୍ଘଗତୋ ଅଚିତ୍ତୀକାରକତୋ ଥେରେ ଭିକ୍ଖୂ ଅନାପୁଚ୍ଛଂ ୱା ଅନଜ୍ଝିଟ୍ଠୋ ୱା ଆରାମଗତାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଧମ୍ମଂ ଭଣତି, ପଞ୍ହଂ ୱିସଜ୍ଜେତି, ପାତିମୋକ୍ଖଂ ଉଦ୍ଦିସତି , ଠିତକୋପି ଭଣତି, ବାହାୱିକ୍ଖେପକୋପି ଭଣତି। ଏୱଂ ସଙ୍ଘଗତୋ ୱାଚସିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ ଦସ୍ସେତି।

କଥଂ ଗଣଗତୋ ୱାଚସିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ ଦସ୍ସେତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଗଣଗତୋ ଅଚିତ୍ତୀକାରକତୋ ଥେରେ ଭିକ୍ଖୂ ଅନାପୁଚ୍ଛଂ ୱା ଅନଜ୍ଝିଟ୍ଠୋ ୱା ଆରାମଗତାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଧମ୍ମଂ ଭଣତି, ପଞ୍ହଂ ୱିସଜ୍ଜେତି, ଠିତକୋପି ଭଣତି, ବାହାୱିକ୍ଖେପକୋପି ଭଣତି; ଆରାମଗତାନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଉପାସକାନଂ ଉପାସିକାନଂ ଧମ୍ମଂ ଭଣତି, ପଞ୍ହଂ ୱିସଜ୍ଜେତି, ଠିତକୋପି ଭଣତି, ବାହାୱିକ୍ଖେପକୋପି ଭଣତି। ଏୱଂ ଗଣଗତୋ ୱାଚସିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ ଦସ୍ସେତି।

କଥଂ ଅନ୍ତରଘରଂ ପୱିଟ୍ଠୋ ୱାଚସିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ ଦସ୍ସେତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଅନ୍ତରଘରଂ ପୱିଟ୍ଠୋ ଇତ୍ଥିଂ ୱା କୁମାରିଂ ୱା ଏୱମାହ – ''ଇତ୍ଥନ୍ନାମେ ଇତ୍ଥଂଗୋତ୍ତେ କିଂ ଅତ୍ଥି? ଯାଗୁ ଅତ୍ଥି, ଭତ୍ତଂ ଅତ୍ଥି, ଖାଦନୀଯଂ ଅତ୍ଥି? କିଂ ପିୱିସ୍ସାମ , କିଂ ଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମ, କିଂ ଖାଦିସ୍ସାମ, କିଂ ୱା ଅତ୍ଥି, କିଂ ୱା ମେ ଦସ୍ସଥା''ତି ୱିପ୍ପଲପତି। ଏୱଂ ଅନ୍ତରଘରଂ ପୱିଟ୍ଠୋ ୱାଚସିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ ଦସ୍ସେତି – ଇଦଂ ୱାଚସିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ।

କତମଂ ଚେତସିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ନ ଉଚ୍ଚା କୁଲା ପବ୍ବଜିତୋ ସମାନୋ ଉଚ୍ଚା କୁଲା ପବ୍ବଜିତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଦିସଂ ଅତ୍ତାନଂ କରୋତି ଚିତ୍ତେନ, ନ ମହାଭୋଗକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋ ସମାନୋ ମହାଭୋଗକୁଲା ପବ୍ବଜିତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଦିସଂ ଅତ୍ତାନଂ କରୋତି ଚିତ୍ତେନ, ନ ଉଳାରଭୋଗକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋ ସମାନୋ ଉଳାରଭୋଗକୁଲା ପବ୍ବଜିତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଦିସଂ ଅତ୍ତାନଂ କରୋତି ଚିତ୍ତେନ, ନ ସୁତ୍ତନ୍ତିକୋ ସମାନୋ ସୁତ୍ତନ୍ତିକେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଦିସଂ ଅତ୍ତାନଂ କରୋତି ଚିତ୍ତେନ, ନ ୱିନଯଧରୋ ସମାନୋ ୱିନଯଧରେନ... ନ ଧମ୍ମକଥିକୋ ସମାନୋ ଧମ୍ମକଥିକେନ... ନ ଆରଞ୍ଞିକୋ ସମାନୋ ଆରଞ୍ଞିକେନ... ନ ପିଣ୍ଡପାତିକୋ ସମାନୋ ପିଣ୍ଡପାତିକେନ... ନ ପଂସୁକୂଲିକୋ ସମାନୋ ପଂସୁକୂଲିକେନ... ନ ତେଚୀୱରିକୋ ସମାନୋ ତେଚୀୱରିକେନ... ନ ସପଦାନଚାରିକୋ ସମାନୋ ସପଦାନଚାରିକେନ... ନ ଖଲୁପଚ୍ଛାଭତ୍ତିକୋ ସମାନୋ ଖଲୁପଚ୍ଛାଭତ୍ତିକେନ... ନ ନେସଜ୍ଜିକୋ ସମାନୋ ନେସଜ୍ଜିକେନ... ନ ଯଥାସନ୍ଥତିକୋ ସମାନୋ ଯଥାସନ୍ଥତିକେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଦିସଂ ଅତ୍ତାନଂ କରୋତି ଚିତ୍ତେନ, ନ ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଲାଭୀ ସମାନୋ ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଲାଭିନା ସଦ୍ଧିଂ ସଦିସଂ ଅତ୍ତାନଂ କରୋତି ଚିତ୍ତେନ, ନ ଦୁତିଯସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଲାଭୀ ସମାନୋ ଦୁତିଯସ୍ସ... ନ ତତିଯସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଲାଭୀ ସମାନୋ ତତିଯସ୍ସ... ନ ଚତୁତ୍ଥସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଲାଭୀ ସମାନୋ ଲାଭୀ ସମାନୋ ଚତୁତ୍ଥସ୍ସ... ନ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ଲାଭୀ ସମାନୋ ଆକାସନଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଯା... ନ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ଲାଭୀ ସମାନୋ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନ ସମାପତ୍ତିଯା... ନ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ଲାଭୀ ସମାନୋ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନ ସମାପତ୍ତିଯା... ନ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ଲାଭୀ ସମାନୋ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ଲାଭିନା ସଦ୍ଧିଂ ସଦିସଂ ଅତ୍ତାନଂ କରୋତି ଚିତ୍ତେନ – ଇଦଂ ଚେତସିକଂ ପାଗବ୍ଭିଯଂ। ନ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟାତି ପାଗବ୍ଭିଯଂ ନ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ ନ ଚରେଯ୍ୟ ନ ଆଚରେଯ୍ୟ ନ ସମାଚରେଯ୍ୟ ନ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତେଯ୍ୟ, ପାଗବ୍ଭିଯଂ ପଜହେଯ୍ୟ ୱିନୋଦେଯ୍ୟ ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରେଯ୍ୟ ଅନଭାୱଂ ଗମେଯ୍ୟ, ପାଗବ୍ଭିଯା ଆରତୋ ଅସ୍ସ ୱିରତୋ ପଟିୱିରତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିଯାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରେଯ୍ୟାତି – ପାଗବ୍ଭିଯଂ ନ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ।

କଥଂୱିଗ୍ଗାହିକଂ ନ କଥଯେଯ୍ୟାତି। କତମା ୱିଗ୍ଗାହିକା କଥା? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଏୱରୂପିଂ କଥଂ କତ୍ତା ହୋତି – ''ନ ତ୍ୱଂ ଇମଂ ଧମ୍ମୱିନଯଂ ଆଜାନାସି... ପେ... ନିବ୍ବେଠେହି ୱା ସଚେ ପହୋସୀ''ତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ''ୱିଗ୍ଗାହିକାଯ ଖୋ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, କଥାଯ ସତି କଥାବାହୁଲ୍ଲଂ ପାଟିକଙ୍ଖଂ, କଥାବାହୁଲ୍ଲେ ସତି ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ, ଉଦ୍ଧତସ୍ସ ଅସଂୱରୋ, ଅସଂୱୁତସ୍ସ ଆରା ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିମ୍ହା''ତି। କଥଂ ୱିଗ୍ଗାହିକଂ ନ କଥଯେଯ୍ୟାତି। ୱିଗ୍ଗାହିକଂ କଥଂ ନ କଥେଯ୍ୟ ନ ଭଣେଯ୍ୟ ନ ଦୀପେଯ୍ୟ ନ ୱୋହରେଯ୍ୟ, ୱିଗ୍ଗାହିକଂ କଥଂ ପଜହେଯ୍ୟ ୱିନୋଦେଯ୍ୟ ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରେଯ୍ୟ ଅନଭାୱଂ ଗମେଯ୍ୟ, ୱିଗ୍ଗାହିକକଥାଯ

ଆରତୋ ଅସ୍ସ ୱିରତୋ ପଟିୱିରତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିୟାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରେୟ୍ୟାତି – କଥଂ ୱିଗ୍ଗାହିକଂ ନ କଥୟେୟ୍ୟ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ନ ଚ କତ୍ଥିକୋ ସିୟା ଭିକ୍ଖୁ, ନ ଚ ୱାଚଂ ପୟୁତ୍ତଂ ଭାସେୟ୍ୟ;

ପାଗବ୍ଭିୟଂ ନ ସିକ୍ଖେୟ୍ୟ, କଥଂ ୱିଗ୍ଗାହିକଂ ନ କଥୟେୟ୍ୟା’’ତି।

୧୬୬।

ମୋସୱଜ୍ଜେ ନ ନିୟ୍ୟେଥ, ସମ୍ପଜାନୋ ସଠାନି ନ କୟିରା;

ଅଥ ଜୀୱିତେନ ପଞ୍ଞାୟ, ସୀଲବ୍ବତେନ ନାଞ୍ଞମତିମଞ୍ଞେ।

ମୋସୱଜ୍ଜେ ନ ନିୟ୍ୟେଥାତି। ମୋସୱଜ୍ଜଂ ୱୁଚ୍ଚତି ମୁସାୱାଦୋ। ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସଭଗ୍ଗତୋ [ସଭାଗଗ୍ଗତୋ (ସୀ। କ।)] ୱା ପରିସଗ୍ଗତୋ [ପରିସଗତୋ (ସୀ। କ।)] ୱା…ପେ… ଆମିସକିଞ୍ଚିକ୍ଖହେତୁ ୱା ସମ୍ପଜାନମୁସା ଭାସିତା ହୋତି – ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ମୋସୱଜ୍ଜଂ। ଅପି ଚ ତୀହାକାରେହି ମୁସାୱାଦୋ ହୋତି – ପୁବ୍ବେୱସ୍ସ ହୋତି ‘‘ମୁସା ଭଣିସ୍ସ’’ନ୍ତି, ଭଣନ୍ତସ୍ସ ହୋତି ‘‘ମୁସା ଭଣାମୀ’’ତି, ଭଣିତସ୍ସ ହୋତି ‘‘ମୁସା ମୟା ଭଣିତ’’ନ୍ତି, ଇମେହି ତୀହାକାରେହି ମୁସାୱାଦୋ ହୋତି। ଅପି ଚ ଚତୂହାକାରେହି… ପଞ୍ଚହାକାରେହି… ଛହାକାରେହି… ସତ୍ତହାକାରେହି… ଅଟ୍ଠହାକାରେହି… ମୁସାୱାଦୋ ହୋତି – ପୁବ୍ବେୱସ୍ସ ହୋତି ‘‘ମୁସା ଭଣିସ୍ସ’’ନ୍ତି, ଭଣନ୍ତସ୍ସ ହୋତି ‘‘ମୁସା ଭଣାମୀ’’ତି, ଭଣିତସ୍ସ ହୋତି ‘‘ମୁସା ମୟା ଭଣିତ’’ନ୍ତି ୱିନିଧାୟ ଦିଟ୍ଠିଂ ୱିନିଧାୟ ଖନ୍ତିଂ ୱିନିଧାୟ ରୁଚିଂ ୱିନିଧାୟ ସଞ୍ଞଂ ୱିନିଧାୟ ଭାୱଂ – ଇମେହି ଅଟ୍ଠହାକାରେହି ମୁସାୱାଦୋ ହୋତି। ମୋସୱଜ୍ଜେ ନ ନିୟ୍ୟେଥାତି। ମୋସୱଜ୍ଜେ ନ ୟାୟେୟ୍ୟ ନ ନିୟ୍ୟାୟେୟ୍ୟ ନ ୱହେୟ୍ୟ [ନ ୱୁୟ୍ହେୟ୍ୟ (ସୀ। କ।), ନତ୍ଥି ସ୍ୟା। ପୋତ୍ଥକେ] ନ ସଂହରେୟ୍ୟ, ମୋସୱଜ୍ଜଂ ପଜହେୟ୍ୟ ୱିନୋଦେୟ୍ୟ ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରେୟ୍ୟ ଅନଭାୱଂ ଗମେୟ୍ୟ, ମୋସୱଜ୍ଜା ଆରତୋ ଅସ୍ସ ୱିରତୋ ପଟିୱିରତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିୟାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରେୟ୍ୟାତି – ମୋସୱଜ୍ଜେ ନ ନିୟ୍ୟେଥ।

ସମ୍ପଜାନୋ ସଠାନି ନ କୟିରାତି। କତମଂ ସାଠେୟ୍ୟଂ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସଠୋ ହୋତି ପରିସଠୋ, ୟଂ ତତ୍ଥ ସଠଂ ସଠତା ସାଠେୟ୍ୟଂ କକ୍କରତା କକ୍କରିୟଂ ପରିକ୍ଖତ୍ତତା ପାରିକ୍ଖତ୍ତିୟଂ – ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ସାଠେୟ୍ୟଂ। ସମ୍ପଜାନୋ ସଠାନି ନ କୟିରାତି। ସମ୍ପଜାନୋ ହୁତ୍ୱା ସାଠେୟ୍ୟଂ ନ କରେୟ୍ୟ ନ ଜନେୟ୍ୟ ନ ସଞ୍ଜନେୟ୍ୟ ନ ନିବ୍ବତ୍ତେୟ୍ୟ ନାଭିନିବ୍ବତ୍ତେୟ୍ୟ, ସାଠେୟ୍ୟଂ ପଜହେୟ୍ୟ ୱିନୋଦେୟ୍ୟ ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରେୟ୍ୟ ଅନଭାୱଂ ଗମେୟ୍ୟ, ସାଠେୟ୍ୟା ଆରତୋ ଅସ୍ସ ୱିରତୋ ପଟିୱିରତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିୟାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରେୟ୍ୟାତି – ସମ୍ପଜାନୋ ସଠାନି ନ କୟିରା।

ଅଥ ଜୀୱିତେନ ପଞ୍ଞାୟ, ସୀଲବ୍ବତେନ ନାଞ୍ଞମତିମଞ୍ଞେତି। ଅଥାତି ପଦସନ୍ଧି…ପେ… ପଦାନୁପୁବ୍ବତାପେତଂ – ଅଥାତି। ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଲୂଖଜୀୱିତଂ ଜୀୱନ୍ତୋ ପରଂ ପଣୀତଜୀୱିତଂ ଜୀୱନ୍ତଂ ଅତିମଞ୍ଞତି – ‘‘କିଂ ପନାୟଂ ବହୁଲାଜୀୱୋ ସବ୍ବଂ ସଂଭକ୍ଖେତି, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ମୂଲବୀଜଂ ଖନ୍ଧବୀଜଂ ଫଳୁବୀଜଂ ଅଗ୍ଗବୀଜଂ ବୀଜବୀଜମେୱ ପଞ୍ଚମଂ ଅସନିୱିଚକ୍କଦନ୍ତକୂଟସମଣପ୍ପଧାନେନା’’ତି [ଅସନୀୱ ଚକ୍କଂ ଦନ୍ତକୂଟଂ ସମଣପ୍ପଧାନେନାତି (ସୀ।)]। ସୋ ତାୟ ଲୂଖଜୀୱିତାୟ ପରଂ ପଣୀତଜୀୱିତଂ ଜୀୱନ୍ତଂ ଅତିମଞ୍ଞତି।

ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପଣୀତଜୀୱିତଂ ଜୀୱନ୍ତୋ ପରଂ ଲୂଖଜୀୱିତଂ ଜୀୱନ୍ତଂ ଅତିମଞ୍ଞତି – ‘‘କିଂ ପନାୟଂ ଅପ୍ପପୁଞ୍ଞୋ ଅପ୍ପେସକ୍ଖୋ ନ ଲାଭୀ ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନ’’ନ୍ତି। ସୋ ତାୟ ପଣୀତଜୀୱିତାୟ ପରଂ ଲୂଖଜୀୱିତଂ ଜୀୱନ୍ତଂ ଅତିମଞ୍ଞତି। ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପଞ୍ଞାସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି। ସୋ ପୁଟ୍ଠୋ ପଞ୍ହଂ ୱିସଜ୍ଜେତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘‘ଅହମସ୍ମି ପଞ୍ଞାସମ୍ପନ୍ନୋ, ଇମେ ପନଞ୍ଞେ ନ ପଞ୍ଞାସମ୍ପନ୍ନା’’ତି। ସୋ ତାୟ ପଞ୍ଞାସମ୍ପଦାୟ ପରଂ ଅତିମଞ୍ଞତି। ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସଂୱୁତୋ ୱିହରତି ଆଚାରଗୋଚରସମ୍ପନ୍ନୋ, ଅଣୁମତ୍ତେସୁ ୱଜ୍ଜେସୁ ଭୟଦସ୍ସାୱୀ, ସମାଦାୟ ସିକ୍ଖତି ସିକ୍ଖାପଦେସୁ। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘‘ଅହମସ୍ମି ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ, ଇମେ ପନଞ୍ଞେ ଭିକ୍ଖୂ ଦୁସ୍ସୀଲା ପାପଧମ୍ମା’’ତି। ସୋ ତାୟ ସୀଲସମ୍ପଦାୟ ପରଂ ଅତିମଞ୍ଞତି। ଇଧେକଚ୍ଚୋ ୱତସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି ଆରଞ୍ଞିକୋ ୱା ପିଣ୍ଡପାତିକୋ ୱା ପଂସୁକୂଲିକୋ ୱା ତେଚୀୱରିକୋ ୱା ସପଦାନଚାରିକୋ ୱା ଖଲୁପଚ୍ଛାଭତ୍ତିକୋ ୱା ନେସଜ୍ଜିକୋ ୱା ୟଥାସନ୍ଥତିକୋ ୱା। ତସ୍ସ

ଏୱଂ ହୋତି – ''ଅହମସ୍ମି ୱତ ସମ୍ପନ୍ନୋ, ଇମେ ପନଞ୍ଞେ ନ ୱତସମ୍ପନ୍ନା''ତି। ସୋ ତାୟ ୱତସମ୍ପଦାୟ ପରଂ ଅତିମଞ୍ଞତି। ଅଥ ଜୀୱିତେନ ପଞ୍ଞାୟ, ସୀଲବ୍ବତେନ ନାଞ୍ଞମତିମଞ୍ଞେତି। ଲୂଖଜୀୱିତାୟ ୱା ପଣୀତଜୀୱିତାୟ ୱା ପଞ୍ଞାସମ୍ପଦାୟ ୱା ସୀଲସମ୍ପଦାୟ ୱା ୱତସମ୍ପଦାୟ ୱା ପରଂ ନାତିମଞ୍ଞେୟ୍ୟ, ନାୱଜାନେୟ୍ୟ, ନ ତେନ ମାନଂ ଜନେୟ୍ୟ, ନ ତେନ ଥଦ୍ଧୋ ଅସ୍ସ, ପତ୍ଥଦ୍ଧୋ ପଗ୍ଗହିତସିରୋତି – ଅଥ ଜୀୱିତେନ ପଞ୍ଞାୟ ସୀଲବ୍ବତେନ ନାଞ୍ଞମତିମଞ୍ଞେ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ମୋସୱଜ୍ଜେ ନ ନିୟ୍ୟେଥ, ସମ୍ପଜାନୋ ସଠାନି ନ କୟିରା;

ଅଥ ଜୀୱିତେନ ପଞ୍ଞାୟ, ସୀଲବ୍ବତେନ ନାଞ୍ଞମତିମଞ୍ଞେ''ତି।

୧୬୭।

ସୁତ୍ୱାରୁସିତୋ[ଦୂସିତୋ (ସୀ। ସ୍ୟା।)]ବହୁଂ ୱାଚଂ, ସମଣାନଂ ୱା ପୁଥୁଜନାନଂ[ପୁଥୁୱଚନାନଂ (ସୀ। ସ୍ୟା।)];

ଫରୁସେନ ନେ ନ ପଟିୱଜ୍ଜା, ନ ହି ସନ୍ତୋ ପଟିସେନିଂ କରୋନ୍ତି[ପଟିସେନି କରୋତି (ସ୍ୟା।)]।

ସୁତ୍ୱାରୁସିତୋ ବହୁଂ ୱାଚଂ, ସମଣାନଂ ପୁଥୁଜନାନନ୍ତି। ରୁସିତୋତି ଦୂସିତୋ ଖୁଂସିତୋ ଘଟ୍ଟିତୋ ୱମ୍ଭିତୋ ଗରହିତୋ ଉପୱଦିତୋ। ସମଣାନନ୍ତି ଯେ କେଚି ଇତୋ ବହିଦ୍ଧା ପରିବ୍ବଜୂପଗତା ପରିବ୍ବଜସମାପନ୍ନା। ପୁଥୁଜନାନନ୍ତି ଖତ୍ତିୟା ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଚ ୱେସ୍ସା ଚ ସୁଦ୍ଦା ଚ ଗହଟ୍ଠା ଚ ପବ୍ବଜିତା ଚ ଦେୱା ଚ ମନୁସ୍ସା ଚ, ତେ ବହୁକାହି ୱାଚାହି ଅନିଟ୍ଠାହି ଅକନ୍ତାହି ଅମନାପାହି ଅକ୍କୋସେୟ୍ୟୁଂ ପରିଭାସେୟ୍ୟୁଂ ରୋସେୟ୍ୟୁଂ ୱିରୋସେୟ୍ୟୁଂ ହିଂସେୟ୍ୟୁଂ ୱିହିଂସେୟ୍ୟୁଂ ହେଠେୟ୍ୟୁଂ ୱିହେଠେୟ୍ୟୁଂ ଘାତେୟ୍ୟୁଂ ଉପଘାତେୟ୍ୟୁଂ ଉପଘାତଂ କରେୟ୍ୟୁଂ ତେସଂ ବହୁଂ ୱାଚଂ ଅନିଟ୍ଠଂ ଅକନ୍ତଂ ଅମନାପଂ ସୁତ୍ୱା ସୁଣିତ୍ୱା ଉଗ୍ଗହିତ୍ୱା ଉପଧାରୟିତ୍ୱା ଉପଲକ୍ଖୟିତ୍ୱାତି – ସୁତ୍ୱା ରୁସିତୋ ବହୁଂ ୱାଚଂ, ସମଣାନଂ ୱା ପୁଥୁଜନାନଂ।

ଫରୁସେନ ନେ ନ ପଟିୱଜ୍ଜାତି। ଫରୁସେନାତି ଫରୁସେନ କକ୍ଖଳେନ ନ ପଟିୱଜ୍ଜା ନପ୍ପଟିଭଣେୟ୍ୟ, ଅକ୍କୋସନ୍ତଂ ନ ପଚ୍ଚକ୍କୋସେୟ୍ୟ, ରୋସନ୍ତଂ ନପ୍ପଟିରୋସେୟ୍ୟ, ଭଣ୍ଡନଂ ନପ୍ପଟିଭଣ୍ଡେୟ୍ୟ ନ କଲହଂ କରେୟ୍ୟ ନ ଭଣ୍ଡନଂ କରେୟ୍ୟ ନ ୱିଗ୍ଗହଂ କରେୟ୍ୟ ନ ୱିୱାଦଂ କରେୟ୍ୟ ନ ମେଧଗଂ କରେୟ୍ୟ, କଲହଭଣ୍ଡନୱିଗ୍ଗହୱିୱାଦମେଧଗଂ ପଜହେୟ୍ୟ ୱିନୋଦେୟ୍ୟ ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରେୟ୍ୟ ଅନଭାୱଂ ଗମେୟ୍ୟ, କଲହଭଣ୍ଡନୱିଗ୍ଗହୱିୱାଦମେଧଗା ଆରତୋ ଅସ୍ସ ୱିରତୋ ପଟିୱିରତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିୟାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରେୟ୍ୟାତି – ଫରୁସେନ ନେ ନ ପଟିୱଜ୍ଜା।

ନ ହି ସନ୍ତୋ ପଟିସେନିଂ କରୋନ୍ତୀତି। ସନ୍ତୋତି ରାଗସ୍ସ ସନ୍ତତ୍ତା ସନ୍ତୋ, ଦୋସସ୍ସ… ମୋହସ୍ସ… କୋଧସ୍ସ… ଉପନାହସ୍ସ…ପେ… ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରାନଂ ସନ୍ତତ୍ତା ସମିତତ୍ତା ୱୂପସମିତତ୍ତା ୱିଜ୍ଝାତତ୍ତା ନିବ୍ବୁତତ୍ତା ୱିଗତତ୍ତା ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧତ୍ତା ସନ୍ତୋ ଉପସନ୍ତୋ ୱୂପସନ୍ତୋ ନିବ୍ବୁତୋ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧୋତି – ସନ୍ତୋ। ନ ହି ସନ୍ତୋ ପଟିସେନିଂ କରୋନ୍ତୀତି। ସନ୍ତୋ ପଟିସେନିଂ ପଟିମଲ୍ଲଂ ପଟିକଣ୍ଟକଂ [ପଟିବନ୍ଧନଂ (ସୀ।)] ପଟିପକ୍ଖଂ ନ କରୋନ୍ତି ନ ଜନେନ୍ତି ନ ସଞ୍ଜନେନ୍ତି ନ ନିବ୍ବତ୍ତେନ୍ତି ନାଭିନିବ୍ବତ୍ତେନ୍ତୀତି – ନ ହି ସନ୍ତୋ ପଟିସେନିଂ କରୋନ୍ତି।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ସୁତ୍ୱା ରୁସିତୋ ବହୁଂ ୱାଚଂ, ସମଣାନଂ ୱା ପୁଥୁଜନାନଂ;

ଫରୁସେନ ନେ ନ ପଟିୱଜ୍ଜା, ନ ହି ସନ୍ତୋ ପଟିସେନିଂ କରୋନ୍ତୀ''ତି।

୧୬୮।

ଏତଞ୍ଚଧମ୍ମମଞ୍ଞାୟ, ୱିଚିନଂ ଭିକ୍ଖୁ ସଦା ସତୋ ସିକ୍ଖେ;

ସନ୍ତୀତି ନିବ୍ବୁତିଂ ଞତ୍ୱା, ସାସନେ ଗୋତମସ୍ସ ନପ୍ପମଜ୍ଜେୟ୍ୟ।

ଏତଞ୍ଚ ଧମ୍ମମଞ୍ଞାୟାତି। ଏତନ୍ତି ଆଚିକ୍ଖିତଂ ଦେସିତଂ ପଞ୍ଞପିତଂ ପଟ୍ଠପିତଂ ୱିୱଟଂ ୱିଭତ୍ତଂ ଉତ୍ତାନୀକତଂ ପକାସିତଂ ଧମ୍ମଂ ଅଞ୍ଞାୟ ଜାନିତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱାତି। ଏୱମ୍ପି ଏତଞ୍ଚ ଧମ୍ମମଞ୍ଞାୟ। ଅଥ ୱା ସମଞ୍ଚ ୱିସମଞ୍ଚ ପଥଞ୍ଚ ୱିପଥଞ୍ଚ ସାୱଜ୍ଜଞ୍ଚ ଅନୱଜ୍ଜଞ୍ଚ ହୀନଞ୍ଚ ପଣୀତଞ୍ଚ କଣ୍ହଞ୍ଚ ସୁକ୍କଞ୍ଚ ୱିଞ୍ଞୂଗରହିତଞ୍ଚ ୱିଞ୍ଞୂପସତ୍ଥଞ୍ଚ ଧମ୍ମଂ ଅଞ୍ଞାୟ ଜାନିତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱାତି। ଏୱମ୍ପି ଏତଞ୍ଚ ଧମ୍ମମଞ୍ଞାୟ। ଅଥ ୱା ସମ୍ମାପଟିପଦଂ ଅନୁଲୋମପଟିପଦଂ ଅପଚ୍ଚନୀକପଟିପଦଂ ଅୱିରୁଦ୍ଧପଟିପଦଂ ଅନ୍ୱତ୍ଥପଟିପଦଂ ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପଟିପଦଂ ସୀଲେସୁ ପରିପୂରକାରିତଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରତଂ ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁତଂ ଜାଗରିଯାନୁଯୋଗଂ ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞଂ, ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନେ ଚତ୍ତାରୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନେ ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦେ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ପଞ୍ଚ ବଲାନି ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ ଅରିଯଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ, ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ ନିବ୍ବାନଗାମିନିଞ୍ଚ ପଟିପଦଂ ଧମ୍ମଂ ଅଞ୍ଞାୟ ଜାନିତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱାତି। ଏୱମ୍ପି ତଞ୍ଚ ଧମ୍ମମଞ୍ଞାୟ।

ୱିଚିନଂ ଭିକ୍ଖୁ ସଦା ସତୋ ସିକ୍ଖେତି। ୱିଚିନନ୍ତି ୱିଚିନନ୍ତୋ ପୱିଚିନନ୍ତୋ ତୁଲଯନ୍ତୋ ତୀରଯନ୍ତୋ ୱିଭାୱଯନ୍ତୋ ୱିଭୂତଂ କରୋନ୍ତୋ। ''ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା''ତି…ପେ… ''ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦଯଧମ୍ମଂ ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ''ନ୍ତି ୱିଚିନନ୍ତୋ ପୱିଚିନନ୍ତୋ ତୁଲଯନ୍ତୋ ତୀରଯନ୍ତୋ ୱିଭାୱଯନ୍ତୋ ୱିଭୂତଂ କରୋନ୍ତୋତି – ୱିଚିନଂ ଭିକ୍ଖୁ। ସଦାତି ସଦା ସବ୍ବଦା ସବ୍ବକାଲଂ…ପେ… ପଚ୍ଛିମେ ୱଯୋଖନ୍ଧେ। ସତୋତି ଚତୂହି କାରଣେହି ସତୋ – କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ସତୋ…ପେ… ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ସତୋ। ସିକ୍ଖେତି ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖାଯୋ – ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖା, ଅଧିଚିତ୍ତସିକ୍ଖା, ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖା…ପେ… ଅଯଂ ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖା। ଇମା ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖାଯୋ ଆୱଜ୍ଜନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ଯ…ପେ… ସିକ୍ଖେଯ୍ଯ ଆଚରେଯ୍ଯ ସମାଚରେଯ୍ଯ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତେଯ୍ଯାତି – ୱିଚିନଂ ଭିକ୍ଖୁ ସଦା ସତୋ ସିକ୍ଖେ।

ସନ୍ତୀତିନିବ୍ବୁତିଂ ଞତ୍ୱାତି। ରାଗସ୍ସ ନିବ୍ବୁତିଂ ସନ୍ତୀତି ଞତ୍ୱା, ଦୋସସ୍ସ… ମୋହସ୍ସ…ପେ… ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରାନଂ ନିବ୍ବୁତିଂ ସନ୍ତୀତି ଞତ୍ୱା ଜାନିତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱାତି – ସନ୍ତୀତି ନିବ୍ବୁତିଂ ଞତ୍ୱା।

ସାସନେ ଗୋତମସ୍ସ ନପ୍ପମଜ୍ଜେଯ୍ଯାତି। ଗୋତମସ୍ସ ସାସନେ ବୁଦ୍ଧସାସନେ ଜିନସାସନେ ତଥାଗତସାସନେ ଦେୱସାସନେ ଅରହନ୍ତସାସନେ। ନପ୍ପମଜ୍ଜେଯ୍ଯାତି ସକ୍କଚ୍ଚକାରୀ ଅସ୍ସ ସାତଚ୍ଚକାରୀ ଅଟ୍ଠିତକାରୀ ଅନୋଲୀନୱୁତ୍ତିକୋ ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଛନ୍ଦୋ ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ। ''କଦାହଂ ଅପରିପୂରଂ ୱା ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧଂ ପରିପୂରେଯ୍ଯଂ…ପେ… ଅପରିପୂରଂ ୱା ସମାଧିକ୍ଖନ୍ଧଂ… ପଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧଂ… ୱିମୁତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧଂ… ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନକ୍ଖନ୍ଧଂ? କଦାହଂ ଅପରିଞ୍ଞାତଂ ୱା ଦୁକ୍ଖଂ ପରିଜାନେଯ୍ଯଂ, ଅପ୍ପହୀନେ ୱା କିଲେସେ ପଜହେଯ୍ଯଂ, ଅଭାୱିତଂ ୱା ମଗ୍ଗଂ ଭାୱେଯ୍ଯଂ, ଅସଚ୍ଛିକତଂ ୱା ନିରୋଧଂ ସଚ୍ଛିକରେଯ୍ଯ''ନ୍ତି? ଯୋ ତତ୍ଥ ଛନ୍ଦୋ ଚ ୱାଯାମୋ ଚ ଉସ୍ସାହୋ ଚ ଉସ୍ସୋଳ୍ହୀ ଚ ଥାମୋ ଚ ଅପ୍ପଟିୱାନୀ ଚ ସତି ଚ ସମ୍ପଜଞ୍ଞଞ୍ଚ ଆତପ୍ପଂ ପଧାନଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ଅନୁଯୋଗୋ ଅପ୍ପମାଦୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୂତି – ସାସନେ ଗୋତମସ୍ସ ନପ୍ପମଜ୍ଜେଯ୍ଯ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ଏତଞ୍ଚ ଧମ୍ମମଞ୍ଞାୟ, ୱିଚିନଂ ଭିକ୍ଖୁ ସଦା ସତୋ ସିକ୍ଖେ;

ସନ୍ତୀତି ନିବ୍ବୁତିଂ ଞତ୍ୱା, ସାସନେ ଗୋତମସ୍ସ ନପ୍ପମଜ୍ଜେଯ୍ଯା''ତି।

୧୬୯।

ଅଭିଭୂହି ସୋ ଅନଭିଭୂତୋ, ସକ୍ଖିଧମ୍ମମନୀତିହମଦ୍ଦସି;

ତସ୍ମା ହି ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ସାସନେ, ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ସଦା ନମସ୍ସମନୁସିକ୍ଖେ।[ଇତି ଭଗୱା]

ଅଭିଭୂହି ସୋ ଅନଭିଭୂତୋତି। ଅଭିଭୂତି ରୂପାଭିଭୂ [ଅଭିଭୂତରୂପା (ସ୍ୟା।) ଏୱମଞ୍ଞେସୁ ପଞ୍ଚପଦେସୁପି] ସଦ୍ଦାଭିଭୂ ଗନ୍ଧାଭିଭୂ ରସାଭିଭୂ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାଭିଭୂ ଧମ୍ମାଭିଭୂ, ଅନଭିଭୂତୋ କେହିଚି କିଲେସେହି, ଅଭିଭୋସି ନେ ପାପକେ [ଅଭିଭୂ ହି ନେ ହୀନେ ପାପକେ (ସୀ। କ।), ଅଭିଭୂ ହି ପାପକେ (ସ୍ୟା।)] ଅକୁସଲେ ଧମ୍ମେ ସଂକିଲେସିକେ ପୋନୋଭୱିକେ ସଦରେ ଦୁକ୍ଖୱିପାକେ ଆଯତିଂ ଜାତିଜରାମରଣିଯେତି – ଅଭିଭୂ ହି ସୋ ଅନଭିଭୂତୋ।

ସକ୍ଖିଧମ୍ମମନୀତିହମଦ୍ଦସୀତି। ସକ୍ଖିଧମ୍ମନ୍ତି ନ ଇତିହିତିହଂ ନ ଇତିକିରିଯାଯ ନ ପରମ୍ପରାଯ ନ ପିଟକସମ୍ପଦାଯ ନ ତକ୍କହେତୁ ନ ନଯହେତୁ ନ

ଆକାରପରିୱିତକ୍କେନ ନ ଦିଟ୍ଠିନିଜ୍ଝାନକ୍ଖନ୍ତିଯା ସାମଂ ସଯମଭିଞ୍ଞାତଂ ଅତ୍ତପଚ୍ଚକ୍ଖଧମ୍ମଂ ଅଦ୍ଦସି ଅଦ୍ଦକ୍ଖି ଅପସ୍ସି ପଟିୱିଜ୍ଝୀତି – ସକ୍ଖିଧମ୍ମମନୀତିହମଦ୍ଦସି।

ତସ୍ମା ହି ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ସାସନେତି। ତସ୍ମାତି ତସ୍ମା ତଂକାରଣା ତଂହେତୁ ତପ୍ପଚ୍ଚଯା ତଂନିଦାନା। ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ସାସନେତି। ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ସାସନେ ଗୋତମସାସନେ ବୁଦ୍ଧସାସନେ ଜିନସାସନେ ତଥାଗତସାସନେ ଦେୱସାସନେ ଅରହନ୍ତସାସନେତି – ତସ୍ମା ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ସାସନେ।

ଅପ୍ପମତ୍ତୋସଦା ନମସ୍ସମନୁସିକ୍ଖେ (ଇତି ଭଗୱା)ତି। ଅପ୍ପମତ୍ତୋତି ସକ୍କଚ୍ଚକାରୀ…ପେ… ଅପ୍ପମାଦୋ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ। ସଦାତି ସଦା ସବ୍ବକାଲଂ…ପେ… ପଚ୍ଛିମେ ୱଯୋଖନ୍ଧେ। ନମସ୍ସନ୍ତି କାଯେନ ୱା ନମସ୍ସମାନୋ ୱାଚାଯ ୱା ନମସ୍ସମାନୋ ଚିତ୍ତେନ ୱା ନମସ୍ସମାନୋ ଅନ୍ୱତ୍ଥପଟିପତ୍ତିଯା ୱା ନମସ୍ସମାନୋ ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପଟିପତ୍ତିଯା ୱା ନମସ୍ସମାନୋ ସକ୍କୁରୁମାନୋ ଗରୁକୁରୁମାନୋ [ସକ୍କାରମାନୋ ଗରୁକାରମାନୋ (ସ୍ୟା।)] ମାନଯମାନୋ ପୂଜଯମାନୋ ଅପଚଯମାନୋ। ଅନୁସିକ୍ଖେତି ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖାଯୋ – ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖା, ଅଧିଚିତ୍ତସିକ୍ଖା, ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖା…ପେ… ଅଯଂ ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖା। ଇମା ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖାଯୋ ଆୱଜ୍ଜନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ଯ…ପେ… ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବଂ ସଚ୍ଛିକରୋନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ଯ ଚରେଯ୍ଯ ଆଚରେଯ୍ଯ ସମାଚରେଯ୍ଯ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତେଯ୍ଯ। ଭଗୱାତି ଗାରୱାଧିୱଚନଂ…ପେ… ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି ଯଦିଦଂ ଭଗୱାତି – ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ସଦା ନମସ୍ସମନୁସିକ୍ଖେ। (ଇତି ଭଗୱା)।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ଅଭିଭୂ ହି ସୋ ଅନଭିଭୂତୋ, ସକ୍ଖିଧମ୍ମମନୀତିହମଦ୍ଦସି;

ତସ୍ମା ହି ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ସାସନେ, ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ସଦା ନମସ୍ସମନୁସିକ୍ଖେ''। [ଇତି ଭଗୱାତି]

ତୁୱଟ୍ଟକସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସୋ [ତୁୱଟକସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସୋ (ସୀ। ସ୍ୟା।) ସୁତ୍ତନିପାତେପି] ଚୁଦ୍ଦସମୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୧୫। ଅତ୍ତଦଣ୍ଡସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସୋ

ଅଥ ଅତ୍ତଦଣ୍ଡସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସଂ ୱକ୍ଖତି –

୧୭୦।

ଅତ୍ତଦଣ୍ଡାଭଯଂ ଜାତଂ, ଜନଂ ପସ୍ସଥ ମେଧଗଂ;

ସଂୱେଗଂ କିତ୍ତଯିସ୍ସାମି, ଯଥା ସଂୱିଜିତଂ ମଯା।

ଅତ୍ତଦଣ୍ଡା ଭଯଂ ଜାତନ୍ତି। ଦଣ୍ଡାତି ତଯୋ ଦଣ୍ଡା – କାଯଦଣ୍ଡୋ, ୱଚୀଦଣ୍ଡୋ, ମନୋଦଣ୍ଡୋ। ତିୱିଧଂ କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ କାଯଦଣ୍ଡୋ, ଚତୁବ୍ବିଧଂ ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ ୱଚୀଦଣ୍ଡୋ, ତିୱିଧଂ ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ ମନୋଦଣ୍ଡୋ। ଭଯନ୍ତି ଦ୍ୱେ ଭଯାନି – ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକଞ୍ଚ ଭଯଂ ସମ୍ପରାଯିକଞ୍ଚ ଭଯଂ। କତମଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକଂ ଭଯଂ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ କାଯେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି, ୱାଚାଯ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି, ମନସା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି, ପାଣମ୍ପି ହନତି, ଅଦିନ୍ନମ୍ପି ଆଦିଯତି, ସନ୍ଧିମ୍ପି ଛିନ୍ଦତି, ନିଲ୍ଲୋପମ୍ପି ହରତି, ଏକାଗାରିକମ୍ପି କରୋତି, ପରିପନ୍ଥେପି ତିଟ୍ଠତି, ପରଦାରମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି, ମୁସାପି ଭଣତି। ତମେନଂ ଗହେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଦସ୍ସେନ୍ତି – ‘‘ଅଯଂ, ଦେୱ, ଚୋରୋ ଆଗୁଚାରୀ। ଇମସ୍ସ ଯଂ ଇଚ୍ଛସି ତଂ ଦଣ୍ଡଂ ପଣେହୀ’’ତି। ତମେନଂ ରାଜା ପରିଭାସତି। ସୋ ପରିଭାସପଚ୍ଚଯା ଭଯମ୍ପି ଉପ୍ପାଦେତି, ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ [ଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସଂ (ସ୍ୟା।)] ପଟିସଂୱେଦେତି। ଏତଂ ଭଯଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ କୁତୋ ତସ୍ସ? ଅତ୍ତଦଣ୍ଡତୋ ଜାତଂ ସଞ୍ଜାତଂ ନିବ୍ବତ୍ତଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତଂ ପାତୁଭୂତଂ।

ଏତ୍ତକେନପି ରାଜା ନ ତୁସ୍ସତି। ତମେନଂ ରାଜା ବନ୍ଧାପେତି ଅନ୍ଦୁବନ୍ଧନେନ ୱା ରଜ୍ଜୁବନ୍ଧନେନ ୱା ସଙ୍ଖଲିକବନ୍ଧନେନ ୱା ୱେତ୍ତବନ୍ଧନେନ ୱା ଲତାବନ୍ଧନେନ ୱା ପକ୍ଖେପବନ୍ଧନେନ ୱା [ପେକ୍ଖବନ୍ଧନେନ ୱା (ସ୍ୟା।)] ପରିକ୍ଖେପବନ୍ଧନେନ ୱା ଗାମବନ୍ଧନେନ ୱା ନିଗମବନ୍ଧନେନ ୱା ନଗରବନ୍ଧନେନ ୱା ରଟ୍ଠବନ୍ଧନେନ ୱା ଜନପଦବନ୍ଧନେନ ୱା ଅନ୍ତମସୋ ସୱଚନୀଯମ୍ପି କରୋତି – ‘‘ନ ତେ ଲବ୍ଭା ଇତୋ ପକ୍କମିତୁ’’ନ୍ତି। ସୋ ବନ୍ଧନପଚ୍ଚଯାପି ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ ପଟିସଂୱେଦେତି। ଏତଂ ଭଯଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ କୁତୋ ତସ୍ସ? ଅତ୍ତଦଣ୍ଡତୋ ଜାତଂ ସଞ୍ଜାତଂ ନିବ୍ବତ୍ତଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତଂ ପାତୁଭୂତଂ।

ଏତ୍ତକେନପି ରାଜା ନ ତୁସ୍ସତି। ରାଜା ତସ୍ସ ଧନଂ ଆହରାପେତି – ସତଂ ୱା ସହସ୍ସଂ ୱା ସତସହସ୍ସଂ ୱା। ସୋ ଧନଜାନିପଚ୍ଚଯାପି ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ ପଟିସଂୱେଦେତି। ଏତଂ ଭଯଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ କୁତୋ ତସ୍ସ? ଅତ୍ତଦଣ୍ଡତୋ ଜାତଂ ସଞ୍ଜାତଂ ନିବ୍ବତ୍ତଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତଂ ପାତୁଭୂତଂ।

ଏତ୍ତକେନପି ରାଜା ନ ତୁସ୍ସତି। ତମେନଂ ରାଜା ୱିୱିଧା କମ୍ମକାରଣା କାରାପେତି – କସାହିପି ତାଳେତି, ୱେତ୍ତେହିପି ତାଳେତି, ଅଡ୍ଢଦଣ୍ଡକେହିପି ତାଳେତି, ହତ୍ଥମ୍ପି ଛିନ୍ଦତି, ପାଦମ୍ପି ଛିନ୍ଦତି, ହତ୍ଥପାଦମ୍ପି ଛିନ୍ଦତି, କଣ୍ଣମ୍ପି ଛିନ୍ଦତି, ନାସମ୍ପି ଛିନ୍ଦତି, କଣ୍ଣନାସମ୍ପି ଛିନ୍ଦତି, ବିଲଙ୍ଗଥାଲିକମ୍ପି କରୋତି, ସଙ୍ଖମୁଣ୍ଡିକମ୍ପି କରୋତି, ରାହୁମୁଖମ୍ପି କରୋତି, ଜୋତିମାଲିକମ୍ପି କରୋତି, ହତ୍ଥପଜ୍ଜୋତିକମ୍ପି କରୋତି, ଏରକପତ୍ତିକମ୍ପି କରୋତି, ଚୀରକୱାସିକମ୍ପି କରୋତି, ଏଣେଯ୍ୟକମ୍ପି କରୋତି, ବଳିସମଂସିକମ୍ପି କରୋତି, କହାପଣିକମ୍ପି କରୋତି, ଖାରାପତଚ୍ଛିକମ୍ପି କରୋତି, ପଲିଘପରିୱତ୍ତକମ୍ପି କରୋତି, ପଲାଲପୀଠକମ୍ପି କରୋତି, ତତ୍ତେନପି ତେଲେନ ଓସିଞ୍ଚତି, ସୁନଖେହିପି ଖାଦାପେତି, ଜୀୱନ୍ତମ୍ପି ସୂଲେ ଉତ୍ତାସେତି, ଅସିନାପି ସୀସଂ ଛିନ୍ଦତି। ସୋ କମ୍ମକାରଣପଚ୍ଚଯାପି ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ ପଟିସଂୱେଦେତି। ଏତଂ ଭଯଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ କୁତୋ ତସ୍ସ? ଅତ୍ତଦଣ୍ଡତୋ ଜାତଂ ସଞ୍ଜାତଂ ନିବ୍ବତ୍ତଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତଂ ପାତୁଭୂତଂ। ରାଜା ଇମେସଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଦଣ୍ଡାନଂ ଇସ୍ସରୋ।

ସୋ ସକେନ କମ୍ମେନ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ତମେନଂ ନିରଯପାଲା ପଞ୍ଚୱିଧବନ୍ଧନଂ ନାମ କମ୍ମକାରଣଂ କାରେନ୍ତି – ତତ୍ତଂ ଅଯୋଖିଲଂ ହତ୍ଥେ ଗମେନ୍ତି, ତତ୍ତଂ ଅଯୋଖିଲଂ ଦୁତିଯେ ହତ୍ଥେ ଗମେନ୍ତି, ତତ୍ତଂ ଅଯୋଖିଲଂ ପାଦେ ଗମେନ୍ତି, ତତ୍ତଂ ଅଯୋଖିଲଂ ଦୁତିଯେ ପାଦେ ଗମେନ୍ତି, ତତ୍ତଂ ଅଯୋଖିଲଂ ମଜ୍ଝେ ଉରସ୍ମିଂ ଗମେନ୍ତି। ସୋ ତତ୍ଥ ଦୁକ୍ଖା ତିବ୍ବା [ତିପ୍ପା (ସ୍ୟା।)] କଟୁକା ୱେଦନା ୱେଦେତି; ନ ଚ ତାୱ କାଲଂକରୋତି ଯାୱ ନ ତଂ ପାପକମ୍ମଂ ବ୍ୟନ୍ତୀହୋତି। ଏତଂ ଭଯଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ କୁତୋ ତସ୍ସ? ଅତ୍ତଦଣ୍ଡତୋ ଜାତଂ ସଞ୍ଜାତଂ ନିବ୍ବତ୍ତଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତଂ ପାତୁଭୂତଂ।

ତମେନଂ ନିରଯପାଲା ସଂୱେସେତ୍ୱା [ସଂୱେସିତ୍ୱା (ସ୍ଯା) ମ। ନି। ୩।୨୬୭] କୁଠାରୀହି [କୁଧାରୀହି (ସ୍ଯା। କ।)] ତଚ୍ଛେନ୍ତି। ସୋ ତତ୍ଥ ଦୁକ୍ଖା ତିବ୍ବା କଟୁକା ୱେଦନା ୱେଦେତି; ନ ଚ ତାୱ କାଲଂକରୋତି ଯାୱ ନ ତଂ ପାପକମ୍ମଂ ବ୍ୟନ୍ତୀହୋତି। ତମେନଂ ନିରଯପାଲା ଉଦ୍ଧଂପାଦଂ [ଉଦ୍ଧପାଦଂ (ସୀ।)] ଅଧୋସିରଂ ଗହେତ୍ୱା ୱାସୀହି ତଚ୍ଛେନ୍ତି। ତମେନଂ ନିରଯପାଲା ରଥେ ଯୋଜେତ୍ୱା ଆଦିତ୍ତାଯ ପଥୱିଯା ସମ୍ପଜ୍ଜଲିତାଯ ସଜୋତିଭୂତାଯ ସାରେନ୍ତିପି ପଚ୍ଚାସାରେନ୍ତିପି [ହାରେନ୍ତିପି ପଚ୍ଚାହାରେନ୍ତିପି (ସୀ। କ।)] …ପେ… ତମେନଂ ନିରଯପାଲା ମହନ୍ତଂ ଅଙ୍ଗାରପବ୍ବତଂ ଆଦିତ୍ତଂ ସମ୍ପଜ୍ଜଲିତଂ ସଜୋତିଭୂତଂ ଆରୋପେନ୍ତିପି ଓରୋପେନ୍ତିପି…ପେ… ତମେନଂ ନିରଯପାଲା ଉଦ୍ଧଂପାଦଂ ଅଧୋସିରଂ ଗହେତ୍ୱା ତତ୍ତାଯ ଲୋହକୁମ୍ଭିଯା ପକ୍ଖିପନ୍ତି ଆଦିତ୍ତାଯ ସମ୍ପଜ୍ଜଲିତାଯ ସଜୋତିଭୂତାଯ। ସୋ ତତ୍ଥ ଫେଣୁଦ୍ଦେହକଂ ପଚ୍ଚତି। ସୋ ତତ୍ଥ ଫେଣୁଦ୍ଦେହକଂ ପଚ୍ଚମାନୋ ସକିମ୍ପି ଉଦ୍ଧଂ ଗଚ୍ଛତି, ସକିମ୍ପି ଅଧୋ ଗଚ୍ଛତି, ସକିମ୍ପି ତିରିଯଂ ଗଚ୍ଛତି। ସୋ ତତ୍ଥ ଦୁକ୍ଖା ତିବ୍ବା କଟୁକା ୱେଦନା ୱେଦେତି; ନ ଚ ତାୱ କାଲଂକରୋତି ଯାୱ ନ ତଂ ପାପକମ୍ମଂ ବ୍ୟନ୍ତୀହୋତି। ଏତଂ ଭଯଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ କୁତୋ ତସ୍ସ? ଅତ୍ତଦଣ୍ଡତୋ ଜାତଂ ସଞ୍ଜାତଂ ନିବ୍ବତ୍ତଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତଂ ପାତୁଭୂତଂ। ତମେନଂ ନିରଯପାଲା ମହାନିରଯେ ପକ୍ଖିପନ୍ତି। ସୋ ଖୋ ପନ ମହାନିରଯୋ –

‘‘ଚତୁକ୍କଣ୍ଣୋ ଚତୁଦ୍ୱାରୋ, ୱିଭତ୍ତୋ ଭାଗସୋ ମିତୋ;

ଅଯୋପାକାରପରିଯନ୍ତୋ [… ପରିଯତ୍ତୋ (ସ୍ଯା। କ।)], ଅଯସା ପଟିକୁଜ୍ଜିତୋ।

‘‘ତସ୍ସ ଅଯୋମଯା ଭୂମି, ଜଲିତା ତେଜସା ଯୁତା;

ସମନ୍ତା ଯୋଜନସତଂ, ଫରିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି ସବ୍ବଦା।

‘‘କଦରିଯାତପନା ଘୋରା, ଅଚ୍ଚିମନ୍ତୋ ଦୁରାସଦା;

ଲୋମହଂସନରୂପା ଚ, ଭିସ୍ମା ପଟିଭଯା ଦୁଖା।

‘‘ପୁରତ୍ଥିମାଯ ଭିତ୍ତିଯା, ଅଚ୍ଚିକ୍ଖନ୍ଧୋ ସମୁଟ୍ଠିତୋ;

ଦହନ୍ତୋ ପାପକମ୍ମନ୍ତେ, ପଚ୍ଛିମାଯ ପଟିହଞ୍ଞତି।

‘‘ପଚ୍ଛିମାଯ ଚ ଭିତ୍ତିଯା, ଅଚ୍ଚିକ୍ଖନ୍ଧୋ ସମୁଟ୍ଠିତୋ;

ଦହନ୍ତୋ ପାପକମ୍ମନ୍ତେ, ପୁରତ୍ଥିମାଯ ପଟିହଞ୍ଞତି।

‘‘ଉତ୍ତରାଯ ଚ ଭିତ୍ତିଯା, ଅଚ୍ଚିକ୍ଖନ୍ଧୋ ସମୁଟ୍ଠିତୋ;

ଦହନ୍ତୋ ପାପକମ୍ମନ୍ତେ, ଦକ୍ଖିଣାଯ ପଟିହଞ୍ଞତି।

‘‘ଦକ୍ଖିଣାଯ ଚ ଭିତ୍ତିଯା, ଅଚ୍ଚିକ୍ଖନ୍ଧୋ ସମୁଟ୍ଠିତୋ;

ଦହନ୍ତୋ ପାପକମ୍ମନ୍ତେ, ଉତ୍ତରାଯ ପଟିହଞ୍ଞତି।

‘‘ହେଟ୍ଠତୋ ଚ ସମୁଟ୍ଠାଯ, ଅଚ୍ଚିକ୍ଖନ୍ଧୋ ଭଯାନକୋ;

ଦହନ୍ତୋ ପାପକମ୍ମନ୍ତେ, ଛଦନସ୍ମିଂ ପଟିହଞ୍ଞତି।

‘‘ଛଦନମ୍ହା ସମୁଟ୍ଠାଯ, ଅଚ୍ଚିକ୍ଖନ୍ଧୋ ଭଯାନକୋ;

ଦହନ୍ତୋ ପାପକମ୍ମନ୍ତେ, ଭୂମିଯଂ ପଟିହଞ୍ଞତି।

‘‘ଅୟୋକପାଲମାଦିତ୍ତଂ, ସନ୍ତତ୍ତଂ ଜଲିତଂ ଯଥା;

ଏୱଂ ଅୱୀଚିନିରୟୋ, ହେଟ୍ଠା ଉପରି ପସ୍ସତୋ।

‘‘ତତ୍ଥ ସତ୍ତା ମହାଲୁଦ୍ଦା, ମହାକିବ୍ବିସକାରିନୋ;

ଅଚ୍ଚନ୍ତପାପକମ୍ମନ୍ତା, ପଚ୍ଚନ୍ତି ନ ଚ ମିୟ୍ୟରେ [ମୀୟରେ (ସୀ।)]।

‘‘ଜାତୱେଦସମୋ କାୟୋ, ତେସଂ ନିରୟୱାସିନଂ;

ପସ୍ସ କମ୍ମାନଂ ଦଳ୍ହତ୍ତଂ, ନ ଭସ୍ମା ହୋତି ନପୀ ମସି।

‘‘ପୁରତ୍ଥିମେନପି ଧାୱନ୍ତି, ତତୋ ଧାୱନ୍ତି ପଚ୍ଛିମଂ;

ଉତ୍ତରେନପି ଧାୱନ୍ତି, ତତୋ ଧାୱନ୍ତି ଦକ୍ଖିଣଂ।

‘‘ୟଂ ୟଂ ଦିସଂ ପଧାୱନ୍ତି [ଦିସମ୍ପି ଧାୱନ୍ତି (ସ୍ୟା।)], ତଂ ତଂ ଦ୍ୱାରଂ ପିଧୀୟତି [ପିଥୀୟତି (ସୀ। ସ୍ୟା।)];

ଅଭିନିକ୍ଖମିତାସା ତେ, ସତ୍ତା ମୋକ୍ଖଗୱେସିନୋ।

‘‘ନ ତେ ତତୋ ନିକ୍ଖମିତୁଂ, ଲଭନ୍ତି କମ୍ମପଚ୍ଚୟା;

ତେସଞ୍ଚ ପାପକମ୍ମନ୍ତଂ, ଅୱିପକ୍କଂ କତଂ ବହୁ’’ନ୍ତି।

ଏତଂ ଭୟଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ କୁତୋ ତସ୍ସ? ଅତ୍ତଦଣ୍ଡତୋ ଜାତଂ ସଞ୍ଜାତଂ ନିବ୍ବତ୍ତଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତଂ ପାତୁଭୂତଂ। ୟାନି ଚ ନେରୟିକାନି ଦୁକ୍ଖାନି ୟାନି ଚ ତିରଚ୍ଛାନୟୋନିକାନି ଦୁକ୍ଖାନି ୟାନି ଚ ପେତ୍ତିୱିସୟିକାନି ଦୁକ୍ଖାନି ୟାନି ଚ ମାନୁସିକାନି ଦୁକ୍ଖାନି; ତାନି କୁତୋ ଜାତାନି କୁତୋ ସଞ୍ଜାତାନି କୁତୋ ନିବ୍ବତ୍ତାନି କୁତୋ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତାନି କୁତୋ ପାତୁଭୂତାନି? ଅତ୍ତଦଣ୍ଡତୋ ଜାତାନି ସଞ୍ଜାତାନି ନିବ୍ବତ୍ତାନି ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତାନି ପାତୁଭୂତାନୀତି – ଅତ୍ତଦଣ୍ଡା ଭୟଂ ଜାତଂ।

ଜନଂ ପସ୍ସଥ ମେଧଗନ୍ତି। ଜନନ୍ତି ଖତ୍ତିୟା ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଚ ୱେସ୍ସା ଚ ସୁଦ୍ଦା ଚ ଗହଟ୍ଠା ଚ ପବ୍ବଜିତା ଚ ଦେୱା ଚ ମନୁସ୍ସା ଚ ମେଧଗଂ ଜନଂ କଲହଂ ଜନଂ ୱିରୁଦ୍ଧଂ ଜନଂ ପଟିୱିରୁଦ୍ଧଂ ଜନଂ ଆହତଂ ଜନଂ ପଚ୍ଚାହତଂ ଜନଂ ଆଘାତିତଂ ଜନଂ ପଚ୍ଚାଘାତିତଂ ଜନଂ ପସ୍ସଥ ଦକ୍ଖଥ ଓଲୋକେଥ ନିଜ୍ଝାୟେଥ ଉପପରିକ୍ଖଥାତି – ଜନଂ ପସ୍ସଥ ମେଧଗଂ।

ସଂୱେଗଂ କିତ୍ତୟିସ୍ସାମୀତି। ସଂୱେଗଂ ଉବ୍ବେଗଂ ଉତ୍ରାସଂ ଭୟଂ ପୀଳନଂ ଘଟ୍ଟନଂ ଉପଦ୍ଦୱଂ ଉପସଗ୍ଗଂ। କିତ୍ତୟିସ୍ସାମୀତି ପକିତ୍ତୟିସ୍ସାମି ଆଚିକ୍ଖିସ୍ସାମି ଦେସେସ୍ସାମି ପଞ୍ଞପେସ୍ସାମି ପଟ୍ଠପେସ୍ସାମି ୱିୱରିସ୍ସାମି ୱିଭଜିସ୍ସାମି ଉତ୍ତାନୀକରିସ୍ସାମି ପକାସିସ୍ସାମୀତି – ସଂୱେଗଂ କିତ୍ତୟିସ୍ସାମି।

ୟଥା ସଂୱିଜିତଂ ମୟାତି। ୟଥା ମୟା ଅତ୍ତନାୟେୱ ଅତ୍ତାନଂ ସଂୱେଜିତୋ ଉବ୍ବେଜିତୋ ସଂୱେଗମାପାଦିତୋତି – ୟଥା ସଂୱିଜିତଂ ମୟା।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଅତ୍ତଦଣ୍ଡା ଭୟଂ ଜାତଂ, ଜନଂ ପସ୍ସଥ ମେଧଗଂ;

ସଂୱେଗଂ କିତ୍ତୟିସ୍ସାମି, ୟଥା ସଂୱିଜିତଂ ମୟା’’ତି।

୧୭୧।

ଫନ୍ଦମାନଂପଜଂ ଦିସ୍ୱା, ମଚ୍ଛେ ଅପ୍ପୋଦକେ ଯଥା;

ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞେହି ବ୍ୟାରୁଦ୍ଧେ, ଦିସ୍ୱା ମଂ ଭଯମାୱିସି।

ଫନ୍ଦମାନଂ ପଜଂ ଦିସ୍ୱାତି। ପଜାତି ସତ୍ତାଧିୱଚନଂ। ପଜଂ ତଣ୍ହାଫନ୍ଦନାଯ ଫନ୍ଦମାନଂ ଦିଟ୍ଠିଫନ୍ଦନାଯ ଫନ୍ଦମାନଂ କିଲେସଫନ୍ଦନାଯ ଫନ୍ଦମାନଂ ଦୁଚ୍ଚରିତଫନ୍ଦନାଯ ଫନ୍ଦମାନଂ ପଯୋଗଫନ୍ଦନାଯ ଫନ୍ଦମାନଂ ୱିପାକଫନ୍ଦନାଯ ଫନ୍ଦମାନଂ ରତ୍ତଂ ରାଗେନ ଫନ୍ଦମାନଂ ଦୁଟ୍ଠଂ ଦୋସେନ ଫନ୍ଦମାନଂ ମୂଳ୍ହଂ ମୋହେନ ଫନ୍ଦମାନଂ ୱିନିବଦ୍ଧଂ ମାନେନ ଫନ୍ଦମାନଂ ପରାମଟ୍ଠଂ ଦିଟ୍ଠିଯା ଫନ୍ଦମାନଂ ୱିକ୍ଖେପଗତଂ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେନ ଫନ୍ଦମାନଂ ଅନିଟ୍ଠଙ୍ଗତଂ ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯ ଫନ୍ଦମାନଂ ଥାମଗତଂ ଅନୁସଯେହି ଫନ୍ଦମାନଂ ଲାଭେନ ଫନ୍ଦମାନଂ ଅଲାଭେନ ଫନ୍ଦମାନଂ ଯସେନ ଫନ୍ଦମାନଂ ଅଯସେନ ଫନ୍ଦମାନଂ ପସଂସାଯ ଫନ୍ଦମାନଂ ନିନ୍ଦାଯ ଫନ୍ଦମାନଂ ସୁଖେନ ଫନ୍ଦମାନଂ ଦୁକ୍ଖେନ ଫନ୍ଦମାନଂ ଜାତିଯା ଫନ୍ଦମାନଂ ଜରାଯ ଫନ୍ଦମାନଂ ବ୍ୟାଧିନା ଫନ୍ଦମାନଂ ମରଣେନ ଫନ୍ଦମାନଂ ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସେହି ଫନ୍ଦମାନଂ ନେରଯିକେନ ଦୁକ୍ଖେନ ଫନ୍ଦମାନଂ ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିକେନ ଦୁକ୍ଖେନ ଫନ୍ଦମାନଂ ପେତ୍ତିୱିସଯିକେନ ଦୁକ୍ଖେନ ଫନ୍ଦମାନଂ ମାନୁସିକେନ ଦୁକ୍ଖେନ ଫନ୍ଦମାନଂ ଗବ୍ଭୋକ୍କନ୍ତିମୂଲକେନ ଦୁକ୍ଖେନ... ଗବ୍ଭଟ୍ଠିତିମୂଲକେନ [ଗବ୍ଭେଠିତୀମୂଲକେନ (କ।) ମହାନି। ୧୧] ଦୁକ୍ଖେନ... ଗବ୍ଭାୱୁଟ୍ଠାନମୂଲକେନ ଦୁକ୍ଖେନ... ଜାତସ୍ସୂପନିବନ୍ଧକେନ ଦୁକ୍ଖେନ... ଜାତସ୍ସ ପରାଧେଯ୍ୟକେନ ଦୁକ୍ଖେନ... ଅତ୍ତୂପକ୍କମେନ ଦୁକ୍ଖେନ... ପରୂପକ୍କମେନ ଦୁକ୍ଖେନ... ଦୁକ୍ଖଦୁକ୍ଖେନ... ସଙ୍ଖାରଦୁକ୍ଖେନ... ୱିପରିଣାମଦୁକ୍ଖେନ... ଚକ୍ଖୁରୋଗେନ ଦୁକ୍ଖେନ... ସୋତରୋଗେନ ... ଘାନରୋଗେନ... ଜିୱ୍ହାରୋଗେନ ... କାଯରୋଗେନ... ସୀସରୋଗେନ ... କଣ୍ଣରୋଗେନ... ମୁଖରୋଗେନ... ଦନ୍ତରୋଗେନ... କାସେନ... ସାସେନ... ପିନାସେନ... ଡାହେନ... ଜରେନ... କୁଚ୍ଛିରୋଗେନ... ମୁଚ୍ଛାଯ... ପକ୍ଖନ୍ଦିକାଯ... ସୂଲାଯ... ୱିସୂଚିକାଯ... କୁଟ୍ଠେନ... ଗଣ୍ଡେନ... କିଲାସେନ... ସୋସେନ... ଅପମାରେନ... ଦଦ୍ଦୁଯା... କଣ୍ଡୁଯା... କଚ୍ଛୁଯା... ରଖସାଯ... ୱିତଚ୍ଛିକାଯ... ଲୋହିତେନ... ପିତ୍ତେନ... ମଧୁମେହେନ... ଅଂସାଯ... ପୀଳକାଯ... ଭଗନ୍ଦଲେନ... ପିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନେନ ଆବାଧେନ... ସେମ୍ହସମୁଟ୍ଠାନେନ ଆବାଧେନ... ୱାତସମୁଟ୍ଠାନେନ ଆବାଧେନ... ସନ୍ନିପାତିକେନ ଆବାଧେନ... ଉତୁପରିଣାମଜେନ ଆବାଧେନ... ୱିସମପରିହାରଜେନ ଆବାଧେନ ... ଓପକ୍କମିକେନ ଆବାଧେନ... କମ୍ମୱିପାକଜେନ ଆବାଧେନ... ସୀତେନ... ଉଣ୍ହେନ... ଜିଘଚ୍ଛାଯ... ପିପାସାଯ... ଉଚ୍ଚାରେନ... ପସ୍ସାୱେନ... ଡଂସମକସୱାତାତପସରୀସପସମ୍ଫସ୍ସେନ ଦୁକ୍ଖେନ... ମାତୁମରଣେନ ଦୁକ୍ଖେନ... ପିତୁମରଣେନ ଦୁକ୍ଖେନ... ଭାତୁମରଣେନ ଦୁକ୍ଖେନ... ଭଗିନିମରଣେନ ଦୁକ୍ଖେନ... ପୁତ୍ତମରଣେନ ଦୁକ୍ଖେନ... ଧୀତୁମରଣେନ ଦୁକ୍ଖେନ... ଞାତିମରଣେନ ଦୁକ୍ଖେନ... ଭୋଗବ୍ୟସନେନ ଦୁକ୍ଖେନ... ରୋଗବ୍ୟସନେନ ଦୁକ୍ଖେନ... ସୀଲବ୍ୟସନେନ ଦୁକ୍ଖେନ... ଦିଟ୍ଠିବ୍ୟସନେନ ଦୁକ୍ଖେନ ଫନ୍ଦମାନଂ ସମ୍ଫନ୍ଦମାନଂ ୱିପ୍ଫନ୍ଦମାନଂ ୱେଧମାନଂ ପୱେଧମାନଂ ସମ୍ପୱେଧମାନଂ। ଦିସ୍ୱାତି ଦିସ୍ୱା ପସ୍ସିତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱାତି – ଫନ୍ଦମାନଂ ପଜଂ ଦିସ୍ୱା।

ମଚ୍ଛେ ଅପ୍ପୋଦକେ ଯଥାତି ଯଥା ମଚ୍ଛା ଅପ୍ପୋଦକେ ଉଦକପରିଯାଦାନେ କାକେହି ୱା କୁଲଲେହି ୱା ବଲାକାହି ୱା ପରିପାତିଯମାନା ଉକ୍ଖିପିଯମାନା ଖଜ୍ଜମାନା ଫନ୍ଦନ୍ତି ସମ୍ଫନ୍ଦନ୍ତି ୱିପ୍ଫନ୍ଦନ୍ତି ୱେଧନ୍ତି ପୱେଧନ୍ତି ସମ୍ପୱେଧନ୍ତି; ଏୱମେୱ ପଜା ତଣ୍ହାଫନ୍ଦନାଯ ଫନ୍ଦନ୍ତି...ପେ... ଦିଟ୍ଠିବ୍ୟସନେନ ଦୁକ୍ଖେନ ଫନ୍ଦନ୍ତି ସମ୍ଫନ୍ଦନ୍ତି ୱିପ୍ଫନ୍ଦନ୍ତି ୱେଧନ୍ତି ପୱେଧନ୍ତି ସମ୍ପୱେଧନ୍ତୀତି – ମଚ୍ଛେ ଅପ୍ପୋଦକେ ଯଥା।

ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞେହି ବ୍ୟାରୁଦ୍ଧେତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସତ୍ତା ୱିରୁଦ୍ଧା ପଟିୱିରୁଦ୍ଧା ଆହତା ପଚ୍ଚାହତା ଆଘାତିତା ପଚ୍ଚାଘାତିତା। ରାଜାନୋପି ରାଜୂହି ୱିୱଦନ୍ତି, ଖତ୍ତିଯାପି ଖତ୍ତିଯେହି ୱିୱଦନ୍ତି, ବ୍ରାହ୍ମଣାପି ବ୍ରାହ୍ମଣେହି ୱିୱଦନ୍ତି, ଗହପତୀପି ଗହପତୀହି ୱିୱଦନ୍ତି, ମାତାପି ପୁତ୍ତେନ ୱିୱଦତି, ପୁତ୍ତୋପି ମାତରା ୱିୱଦତି, ପିତାପି ପୁତ୍ତେନ ୱିୱଦତି, ପୁତ୍ତୋପି ପିତରା ୱିୱଦତି, ଭାତାପି ଭାତରା ୱିୱଦତି, ଭଗିନୀପି ଭଗିନିଯା ୱିୱଦତି, ଭାତାପି ଭଗିନିଯା ୱିୱଦତି, ଭଗିନିପି ଭାତରା ୱିୱଦତି, ସହାଯୋପି ସହାଯେନ ୱିୱଦତି; ତେ ତତ୍ଥ କଲହୱିଗ୍ଗହୱିୱାଦାପନ୍ନା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପାଣୀହିପି ଉପକ୍କମନ୍ତି, ଲେଡ୍ଡୂହିପି ଉପକ୍କମନ୍ତି, ଦଣ୍ଡେହିପି ଉପକ୍କମନ୍ତି, ସତ୍ଥେହିପି ଉପକ୍କମନ୍ତି, ତେ ତତ୍ଥ ମରଣମ୍ପି ନିଗଚ୍ଛନ୍ତି ମରଣମତ୍ତମ୍ପି ଦୁକ୍ଖନ୍ତି – ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞେହି ବ୍ୟାରୁଦ୍ଧେ।

ଦିସ୍ୱାମଂ ଭଯମାୱିସୀତି। ଦିସ୍ୱାତି ଦିସ୍ୱା ପସ୍ସିତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା ଭଯଂ ପୀଳନଂ ଘଟ୍ଟନଂ ଉପଦ୍ଦୱୋ ଉପସଗ୍ଗୋ ଆୱିସୀତି [ଆୱୀସୀତି (ସୀ।), ଆୱିସତୀତି (ସ୍ୟା।)] – ଦିସ୍ୱା ମଂ ଭଯମାୱିସି।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ଫନ୍ଦମାନଂ ପଜଂ ଦିସ୍ୱା, ମଚ୍ଛେ ଅପ୍ପୋଦକେ ଯଥା;

ଅଞ୍ଜଞ୍ଜମଞ୍ଜେହି ବ୍ଯାରୁଦ୍ଧେ, ଦିସ୍ଵା ମଂ ଭଯମାଓିସୀ’’ତି।

୧୭୨।

ସମନ୍ତମସାରୋ ଲୋକୋ, ଦିସା ସବ୍ବା ସମେରିତା;

ଇଚ୍ଛଂ ଭଓନମଉନୋ, ନାଦ୍ଦସାସିଂ ଅନୋସିତଂ।

ସମନ୍ତମସାରୋ ଲୋକୋତି। ଲୋକୋତି ନିରଯଲୋକୋ ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଲୋକୋ ପେତ୍ତିଓିସଯଲୋକୋ ମନୁସ୍ସଲୋକୋ ଦେଓଲୋକୋ, ଖନ୍ଧଲୋକୋ ଧାତୁଲୋକୋ ଆଯତନଲୋକୋ, ଅଯଂ ଲୋକୋ ପରୋ ଲୋକୋ, ବ୍ରହ୍ମଲୋକୋ ଦେଓଲୋକୋ – ଅଯଂ ଓୁଚ୍ଚତି ଲୋକୋ। ନିରଯଲୋକୋ ଅସାରୋ ନିସ୍ସାରୋ ସାରାପଗତୋ ନିଚ୍ଚସାରସାରେନ ଓା ସୁଖସାରସାରେନ ଓା ଅତ୍ତସାରସାରେନ ଓା ନିଚ୍ଚେନ ଓା ଧୁଓେନ ଓା ସସ୍ସତେନ ଓା ଅଓିପରିଣାମଧମ୍ମେନ ଓା। ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଲୋକୋ…ପେ… ପେତ୍ତିଓିସଯଲୋକୋ… ମନୁସ୍ସଲୋକୋ… ଦେଓଲୋକୋ… ଖନ୍ଧଲୋକୋ… ଧାତୁଲୋକୋ… ଆଯତନଲୋକୋ… ଅଯଂ ଲୋକୋ… ପରୋ ଲୋକୋ… ବ୍ରହ୍ମଲୋକୋ… ଦେଓଲୋକୋ ଅସାରୋ ନିସ୍ସାରୋ ସାରାପଗତୋ ନିଚ୍ଚସାରସାରେନ ଓା ସୁଖସାରସାରେନ ଓା ଅତ୍ତସାରସାରେନ ଓା ନିଚ୍ଚେନ ଓା ଧୁଓେନ ଓା ସସ୍ସତେନ ଓା ଅଓିପରିଣାମଧମ୍ମେନ ଓା।

ଯଥା ପନ ନଳଓ ଅସାରୋ ନିସ୍ସାରୋ ସାରାପଗତୋ, ଯଥା ଏରଣ୍ଡୋ ଅସାରୋ ନିସ୍ସାରୋ ସାରାପଗତୋ, ଯଥା ଉଦୁମ୍ବରୋ ଅସାରୋ ନିସ୍ସାରୋ ସାରାପଗତୋ, ଯଥା ସେତକଚ୍ଛୋ ଅସାରୋ ନିସ୍ସାରୋ ସାରାପଗତୋ, ଯଥା ପାରିଭଦ୍ଦକୋ ଅସାରୋ ନିସ୍ସାରୋ ସାରାପଗତୋ, ଯଥା ଫେଣପିଣ୍ଡୋ ଅସାରୋ ନିସ୍ସାରୋ ସାରାପଗତୋ, ଯଥା ଉଦକପୁବ୍ବୁଳଅଂ [ବୁବ୍ବୁଲକଂ (ସୀ।), ପୁବ୍ବୁଳଅକଂ (ସ୍ଯା।)] ଅସାରଂ ନିସ୍ସାରଂ ସାରାପଗତଂ , ଯଥା ମରୀଚି ଅସାରା ନିସ୍ସାରା ସାରାପଗତା, ଯଥା କଦଲିକ୍ଖନ୍ଧୋ ଅସାରୋ ନିସ୍ସାରୋ ସାରାପଗତୋ, ଯଥା ମାଯା ଅସାରା ନିସ୍ସାରା ସାରାପଗତା; ଏଓମେଓ ନିରଯଲୋକୋ ଅସାରୋ ନିସ୍ସାରୋ ସାରାପଗତୋ ନିଚ୍ଚସାରସାରେନ ଓା ସୁଖସାରସାରେନ ଓା ଅତ୍ତସାରସାରେନ ଓା ନିଚ୍ଚେନ ଓା ଧୁଓେନ ଓା ସସ୍ସତେନ ଓା ଅଓିପରିଣାମଧମ୍ମେନ ଓା।

ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଲୋକୋ… ପେତ୍ତିଓିସଯଲୋକୋ… ମନୁସ୍ସଲୋକୋ… ଦେଓଲୋକୋ ଅସାରୋ ନିସ୍ସାରୋ ସାରାପଗତୋ ନିଚ୍ଚସାରସାରେନ ଓା ସୁଖସାରସାରେନ ଓା ଅତ୍ତସାରସାରେନ ଓା ନିଚ୍ଚେନ ଓା ଧୁଓେନ ଓା ସସ୍ସତେନ ଓା ଅଓିପରିଣାମଧମ୍ମେନ ଓା। ଖନ୍ଧଲୋକୋ… ଧାତୁଲୋକୋ… ଆଯତନଲୋକୋ… ଅଯଂ ଲୋକୋ… ପରୋ ଲୋକୋ… ବ୍ରହ୍ମଲୋକୋ… ଦେଓଲୋକୋ ଅସାରୋ ନିସ୍ସାରୋ ସାରାପଗତୋ ନିଚ୍ଚସାରସାରେନ ଓା ସୁଖସାରସାରେନ ଓା ଅତ୍ତସାରସାରେନ ଓା ନିଚ୍ଚେନ ଓା ଧୁଓେନ ଓା ସସ୍ସତେନ ଓା ଅଓିପରିଣାମଧମ୍ମେନ ଓାତି – ସମନ୍ତମସାରୋ ଲୋକୋ।

ଦିସା ସବ୍ବା ସମେରିତାତି। ଯେ ପୁରତ୍ଥିମାଯ ଦିସାଯ ସଙ୍ଖାରା, ତେପି ଏରିତା ସମେରିତା ଚଲିତା ଘଟ୍ଟିତା ଅନିଚ୍ଚତାଯ ଜାତିଯା ଅନୁଗତା ଜରାଯ ଅନୁସଟା ବ୍ଯାଧିନା ଅଭିଭୂତା ମରଣେନ ଅବ୍ଭାହତା ଦୁକ୍ଖେ ପତିଟ୍ଠିତା ଅତାଣା ଅଲେଣା ଅସରଣା ଅସରଣୀଭୂତା। ଯେ ପଚ୍ଛିମାଯ ଦିସାଯ ସଙ୍ଖାରା… ପେ… ଯେ ଉତ୍ତରାଯ ଦିସାଯ ସଙ୍ଖାରା… ଯେ ଦକ୍ଖିଣାଯ ଦିସାଯ ସଙ୍ଖାରା… ଯେ ପୁରତ୍ଥିମାଯ ଅନୁଦିସାଯ ସଙ୍ଖାରା… ଯେ ପଚ୍ଛିମାଯ ଅନୁଦିସାଯ ସଙ୍ଖାରା… ଯେ ଉତ୍ତରାଯ ଅନୁଦିସାଯ ସଙ୍ଖାରା… ଯେ ଦକ୍ଖିଣାଯ ଅନୁଦିସାଯ ସଙ୍ଖାରା… ଯେ ହେଟ୍ଠିମାଯ ଦିସାଯ ସଙ୍ଖାରା… ଯେ ଉପରିମାଯ ଦିସାଯ ସଙ୍ଖାରା… ଯେ ଦସସୁ ଦିସାସୁ ସଙ୍ଖାରା, ତେପି ଏରିତା ସମେରିତା ଚଲିତା ଘଟ୍ଟିତା ଅନିଚ୍ଚତାଯ ଜାତିଯା ଅନୁଗତା ଜରାଯ ଅନୁସଟା ବ୍ଯାଧିନା ଅଭିଭୂତା ମରଣେନ ଅବ୍ଭାହତା ଦୁକ୍ଖେ ପତିଟ୍ଠିତା ଅତାଣା ଅଲେଣା ଅସରଣା ଅସରଣୀଭୂତା। ଭାସିତମ୍ପି ଚେତଂ –

‘‘କିଞ୍ଚାପି ଚେତଂ ଜଲତୀ ଓିମାନଂ, ଓଭାସଯଂ ଉତ୍ତରିଯଂ ଦିସାଯ;

ରୂପେ ରଣଂ ଦିସ୍ଵା ସଦା ପଓେଧିତଂ, ତସ୍ମା ନ ରୂପେ ରମତୀ ସୁମେଧୋ।

‘‘ମଚ୍ଚୁନାବ୍ଭାହତୋ ଲୋକୋ, ଜରାଯ ପରିଓାରିତୋ;

ତଣ୍ହାସଲ୍ଲେନ ଓତିଣ୍ଣୋ, ଇଚ୍ଛାଧୂମାଯିତୋ [ଇଚ୍ଛାଧୁମାଯିକୋ (ସ୍ଯା।)] ସଦା।

‘‘ସବ୍ବୋ ଆଦୀପିତୋ ଲୋକୋ, ସବ୍ବୋ ଲୋକୋ ପଧୂପିତୋ;

ସବ୍ବୋ ପଜ୍ଜଲିତୋ ଲୋକୋ, ସବ୍ବୋ ଲୋକୋ ପକମ୍ପିତୋ’’ତି।

ଦିସା ସବ୍ବା ସମେରିତା।

ଇଚ୍ଛଂ ଭୱନମତ୍ତନୋତି। ଅତ୍ତନୋ ଭୱନଂ ତାଣଂ ଲେଣଂ ସରଣଂ ଗତିଂ ପରାୟନଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତୋ ସାଦିୟନ୍ତୋ ପତ୍ଥୟନ୍ତୋ ପିହୟନ୍ତୋ ଅଭିଜପ୍ପନ୍ତୋତି – ଇଚ୍ଛଂ ଭୱନମତ୍ତନୋ। ନାଦ୍ଦସାସିଂ ଅନୋସିତନ୍ତି। ଅଜ୍ଝୋସିତଂଯେୱ ଅଦ୍ଦସଂ, ଅନଜ୍ଝୋସିତଂ ନାଦ୍ଦସଂ, ସବ୍ବଂ ଯୋବ୍ବଞ୍ଞଂ ଜରାୟ ଓସିତଂ, ସବ୍ବଂ ଆରୋଗ୍ୟଂ ବ୍ୟାଧିନା ଓସିତଂ, ସବ୍ବଂ ଜୀୱିତଂ ମରଣେନ ଓସିତଂ, ସବ୍ବଂ ଲାଭଂ ଅଲାଭେନ ଓସିତଂ, ସବ୍ବଂ ଯସଂ ଅୟସେନ ଓସିତଂ, ସବ୍ବଂ ପସଂସଂ ନିନ୍ଦାୟ ଓସିତଂ, ସବ୍ବଂ ସୁଖଂ ଦୁକ୍ଖେନ ଓସିତଂ।

‘‘ଲାଭୋ ଅଲାଭୋ ଯସୋ ଅୟସୋ ଚ, ନିନ୍ଦା ପସଂସା ଚ ସୁଖଂ ଦୁଖଞ୍ଚ;

ଏତେ ଅନିଚ୍ଚା ମନୁଜେସୁ ଧମ୍ମା, ଅସସ୍ସତା ୱିପରିଣାମଧମ୍ମା’’ତି।

ନାଦ୍ଦସାସିଂ ଅନୋସିତଂ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ସମନ୍ତମସାରୋ ଲୋକୋ, ଦିସା ସବ୍ବା ସମେରିତା;

ଇଚ୍ଛଂ ଭୱନମତ୍ତନୋ, ନାଦ୍ଦସାସିଂ ଅନୋସିତ’’ନ୍ତି।

୧୭୩।

ଓସାନେତ୍ୱେୱ ବ୍ୟାରୁଦ୍ଧେ, ଦିସ୍ୱା ମେ ଅରତୀ ଅହୁ;

ଅଥେତ୍ଥ ସଲ୍ଲମଦ୍ଦକ୍ଖିଂ, ଦୁଦ୍ଦସଂ ହଦୟସ୍ସିତଂ।

ଓସାନେ ତ୍ୱେୱ ବ୍ୟାରୁଦ୍ଧେତି। ଓସାନେ ତ୍ୱେୱାତି ସବ୍ବଂ ଯୋବ୍ବଞ୍ଞଂ ଜରା ଓସାପେତି, ସବ୍ବଂ ଆରୋଗ୍ୟଂ ବ୍ୟାଧି ଓସାପେତି, ସବ୍ବଂ ଜୀୱିତଂ ମରଣଂ ଓସାପେତି, ସବ୍ବଂ ଲାଭଂ ଅଲାଭୋ ଓସାପେତି, ସବ୍ବଂ ଯସଂ ଅୟସୋ ଓସାପେତି, ସବ୍ବଂ ପସଂସଂ ନିନ୍ଦା ଓସାପେତି, ସବ୍ବଂ ସୁଖଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଓସାପେତୀତି – ଓସାନେ ତ୍ୱେୱ। ବ୍ୟାରୁଦ୍ଧେତି ଯୋବ୍ବଞ୍ଞକାମା ସତ୍ତା ଜରାୟ ପଟିୱିରୁଦ୍ଧା, ଆରୋଗ୍ୟକାମା ସତ୍ତା ବ୍ୟାଧିନା ପଟିୱିରୁଦ୍ଧା, ଜୀୱିତୁକାମା ସତ୍ତା ମରଣେନ ପଟିୱିରୁଦ୍ଧା, ଲାଭକାମା ସତ୍ତା ଅଲାଭେନ ପଟିୱିରୁଦ୍ଧା, ଯସକାମା ସତ୍ତା ଅୟସେନ ପଟିୱିରୁଦ୍ଧା, ପସଂସକାମା ସତ୍ତା ନିନ୍ଦାୟ ପଟିୱିରୁଦ୍ଧା, ସୁଖକାମା ସତ୍ତା ଦୁକ୍ଖେନ ପଟିୱିରୁଦ୍ଧା ଆହତା ପଚ୍ଚାହତା ଆଘାଟିତା ପଚ୍ଚାଘାଟିତାତି – ଓସାନେ ତ୍ୱେୱ ବ୍ୟାରୁଦ୍ଧେ।

ଦିସ୍ୱାମେ ଅରତୀ ଅହୂତି। ଦିସ୍ୱାତି ଦିସ୍ୱା ପସ୍ସିତ୍ୱା ତୁଲୟିତ୍ୱା ତୀରୟିତ୍ୱା ୱିଭାୱୟିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱାତି – ଦିସ୍ୱା। ମେ ଅରତୀତି ଯା ଅରତି ଯା ଅନଭିରତି ଯା ଅନଭିରମନା ଯା ଉକ୍କଣ୍ଠିତା ଯା ପରିତସିତା ଅହୂତି – ଦିସ୍ୱା ମେ ଅରତୀ ଅହୁ।

ଅଥେତ୍ଥ ସଲ୍ଲମଦ୍ଦକ୍ଖିନ୍ତି। ଅଥାତି ପଦସନ୍ଧି…ପେ… ପଦାନୁପୁବ୍ବତାପେତଂ – ଅଥାତି। ଏତ୍ଥାତି ସତ୍ତେସୁ। ସଲ୍ଲନ୍ତି ସତ୍ତ ସଲ୍ଲାନି – ରାଗସଲ୍ଲଂ, ଦୋସସଲ୍ଲଂ, ମୋହସଲ୍ଲଂ, ମାନସଲ୍ଲଂ, ଦିଟ୍ଠିସଲ୍ଲଂ, ସୋକସଲ୍ଲଂ, କଥଂକଥାସଲ୍ଲଂ। ଅଦ୍ଦକ୍ଖିନ୍ତି ଅଦ୍ଦସଂ ଅଦକ୍ଖିଂ ଅପସ୍ସିଂ ପଟିୱିଜ୍ଝିନ୍ତି – ଅଥେତ୍ଥ ସଲ୍ଲମଦ୍ଦକ୍ଖିଂ।

ଦୁଦ୍ଦସଂ ହଦୟସ୍ସିତନ୍ତି। ଦୁଦ୍ଦସନ୍ତି ଦୁଦ୍ଦସଂ ଦୁଦ୍ଦକ୍ଖଂ ଦୁପ୍ପସ୍ସଂ ଦୁବ୍ବୁଜ୍ଝଂ ଦୁରନୁବୁଜ୍ଝଂ ଦୁପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତି – ଦୁଦ୍ଦସଂ। ହଦୟସ୍ସିତନ୍ତି ହଦୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଚିତ୍ତଂ। ଯଂ ଚିତ୍ତଂ ମନୋ ମାନସଂ ହଦୟଂ ପଣ୍ଡରଂ ମନୋ ମନାୟତନଂ ମନିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ୱିଞ୍ଞାଣକ୍ଖନ୍ଧୋ ତଜ୍ଜା ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁ। ହଦୟସ୍ସିତନ୍ତି ହଦୟନିସ୍ସିତଂ

ଚିତ୍ତସିତଂ ଚିତ୍ତନିସ୍ସିତଂ ଚିତ୍ତେନ ସହଗତଂ ସହଜାତଂ ସଂସଟ୍ଠଂ ସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ ଏକୁପ୍ପାଦଂ ଏକନିରୋଧଂ ଏକୱତ୍ଥୁକଂ ଏକାରମ୍ମଣନ୍ତି – ଦୁଦ୍ଦସଂ ହଦଯସ୍ସିତଂ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ଓସାନେ ତ୍ୱେୱ ବ୍ଯାରୁଦ୍ଧେ, ଦିସ୍ୱା ମେ ଅରତୀ ଅହୁ;

ଅଥେତ୍ଥ ସଲ୍ଲମଦ୍ଦକ୍ଖିଂ, ଦୁଦ୍ଦସଂ ହଦଯସ୍ସିତ''ନ୍ତି।

୧୭୪।

ଯେନ ସଲ୍ଲେନ ଓତିଣ୍ଣୋ, ଦିସା ସବ୍ବା ୱିଧାୱତି;

ତମେୱ ସଲ୍ଲମବ୍ବୁଯ୍ହ, ନ ଧାୱତି ନ ସୀଦତି।

ଯେନସଲ୍ଲେନ ଓତିଣ୍ଣୋ, ଦିସା ସବ୍ବା ୱିଧାୱତୀତି। ସଲ୍ଲନ୍ତି। ସତ୍ତ ସଲ୍ଲାନି – ରାଗସଲ୍ଲଂ, ଦୋସସଲ୍ଲଂ, ମୋହସଲ୍ଲଂ, ମାନସଲ୍ଲଂ, ଦିଟ୍ଠିସଲ୍ଲଂ, ସୋକସଲ୍ଲଂ, କଥଂକଥାସଲ୍ଲଂ। କତମଂ ରାଗସଲ୍ଲଂ? ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ ଅନୁନଯୋ ଅନୁରୋଧୋ ନନ୍ଦିରାଗୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ – ଇଦଂ ରାଗସଲ୍ଲଂ।

କତମଂ ଦୋସସଲ୍ଲଂ? ''ଅନତ୍ଥଂ ମେ ଅଚରୀ''ତି ଆଘାତୋ ଜାଯତି ''ଅନତ୍ଥଂ ମେ ଚରତୀ''ତି ଆଘାତୋ ଜାଯତି, ''ଅନତ୍ଥଂ ମେ ଚରିସ୍ସତୀ''ତି ଆଘାତୋ ଜାଯତି…ପେ… ଚଣ୍ଡିକ୍କଂ ଅସୁରୋପୋ ଅନତ୍ତମନତା ଚିତ୍ତସ୍ସ – ଇଦଂ ଦୋସସଲ୍ଲଂ।

କତମଂ ମୋହସଲ୍ଲଂ? ଦୁକ୍ଖେ ଅଞ୍ଞାଣଂ…ପେ… ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନିଯା ପଟିପଦାଯ ଅଞ୍ଞାଣଂ, ପୁବ୍ବନ୍ତେ ଅଞ୍ଞାଣଂ, ଅପରନ୍ତେ ଅଞ୍ଞାଣଂ, ପୁବ୍ବନ୍ତାପରନ୍ତେ ଅଞ୍ଞାଣଂ , ଇଦପ୍ପଚ୍ଚଯତାପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଅଞ୍ଞାଣଂ। ଯଂ ଏୱରୂପଂ ଅଦସ୍ସନଂ ଅନଭିସମଯୋ ଅନନୁବୋଧୋ ଅସମ୍ବୋଧୋ ଅପ୍ପଟିୱେଧୋ ଅସଙ୍ଗାହଣା ଅପରିଯୋଗାହଣା [ଅସଙ୍ଗାହତା ଅପରିଯୋଗାହତା (ସ୍ଯା।), ଅସଙ୍ଗାହନା ଅପରିଯୋଗାହନା (କ।)] ଅସମପେକ୍ଖନା ଅପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନା ଅପଚ୍ଚକ୍ଖକମ୍ମଂ ଦୁମ୍ମେଜ୍ଝଂ ବାଲ୍ଯଂ ମୋହୋ ପମୋହୋ ସମ୍ମୋହୋ ଅୱିଜ୍ଜା ଅୱିଜ୍ଜୋଘୋ ଅୱିଜ୍ଜାଯୋଗୋ ଅୱିଜ୍ଜାନୁସଯୋ ଅୱିଜ୍ଜାପରିଯୁଟ୍ଠାନଂ ଅୱିଜ୍ଜାଲଙ୍ଗୀ ମୋହୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ – ଇଦଂ ମୋହସଲ୍ଲଂ।

କତମଂ ମାନସଲ୍ଲଂ? ''ସେଯ୍ୟୋହମସ୍ମୀ''ତି ମାନୋ, ''ସଦିସୋହମସ୍ମୀ''ତି ମାନୋ, ''ହୀନୋହମସ୍ମୀ''ତି ମାନୋ। ଯୋ ଏୱରୂପୋ ମାନୋ ମଞ୍ଞନା ମଞ୍ଞିତତ୍ତଂ ଉନ୍ନତି ଉନ୍ନମୋ ଧଜୋ ସମ୍ପଗ୍ଗାହୋ କେତୁକମ୍ଯତା ଚିତ୍ତସ୍ସ – ଇଦଂ ମାନସଲ୍ଲଂ।

କତମଂ ଦିଟ୍ଠିସଲ୍ଲଂ? ୱୀସତିୱତ୍ଥୁକା ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠି, ଦସୱତ୍ଥୁକା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି, ଦସୱତ୍ଥୁକା ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି। ଯା ଏୱରୂପା ଦିଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତଂ ଦିଟ୍ଠିଗହନଂ ଦିଟ୍ଠିକନ୍ତାରୋ ଦିଟ୍ଠିୱିସୂକାଯିକଂ ଦିଟ୍ଠିୱିପ୍ଫନ୍ଦିତଂ ଦିଟ୍ଠିସଞ୍ଞୋଜନଂ ଗାହୋ ପଟିଗ୍ଗାହୋ ଅଭିନିୱେସୋ ପରାମାସୋ କୁମ୍ମଗ୍ଗୋ [କୁମଗ୍ଗୋ (କ।) ମହାନି। ୩୮] ମିଚ୍ଛାପଥୋ ମିଚ୍ଛତ୍ତଂ ତିତ୍ଥାଯତନଂ ୱିପରିଯାସଗ୍ଗାହୋ ୱିପରୀତଗ୍ଗାହୋ ୱିପଲ୍ଲାସଗ୍ଗାହୋ ମିଚ୍ଛାଗାହୋ ଅଯାଥାୱକସ୍ମିଂ ''ଯାଥାୱକ''ନ୍ତି ଗାହୋ ଯାୱତା ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତାନି – ଇଦଂ ଦିଟ୍ଠିସଲ୍ଲଂ।

କତମଂ ସୋକସଲ୍ଲଂ? ଞାତିବ୍ଯସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ରୋଗବ୍ଯସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ଭୋଗବ୍ଯସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ସୀଲବ୍ଯସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ଦିଟ୍ଠିବ୍ଯସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ବ୍ଯସନେନ ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ଦୁକ୍ଖଧମ୍ମେନ ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ସୋକୋ ସୋଚନା ସୋଚିତତ୍ତଂ ଅନ୍ତୋସୋକୋ ଅନ୍ତୋପରିସୋକୋ ଅନ୍ତୋଡାହୋ ଅନ୍ତୋପରିଡାହୋ ଚେତସୋ ପରିଜ୍ଝାଯନା ଦୋମନସ୍ସଂ – ଇଦଂ ସୋକସଲ୍ଲଂ।

କତମଂ କଥଂକଥାସଲ୍ଲଂ? ଦୁକ୍ଖେ କଙ୍ଖା, ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯେ କଙ୍ଖା, ଦୁକ୍ଖନିରୋଧେ କଙ୍ଖା, ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନିଯା ପଟିପଦାଯ କଙ୍ଖା, ପୁବ୍ବନ୍ତେ କଙ୍ଖା, ଅପରନ୍ତେ କଙ୍ଖା, ପୁବ୍ବନ୍ତାପରନ୍ତେ କଙ୍ଖା, ଇଦପ୍ପଚ୍ଚଯତାପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନେସୁ ଧମ୍ମେସୁ କଙ୍ଖା। ଯା ଏୱରୂପା କଙ୍ଖା କଙ୍ଖାଯନା କଙ୍ଖାଯିତତ୍ତଂ ୱିମତି ୱିଚିକିଚ୍ଛା ଦ୍ୱେଳ୍ହକଂ ଦ୍ୱେଧାପଥୋ ସଂସଯୋ ଅନେକଂସଗ୍ଗାହୋ ଆସପ୍ପନା ପରିସପ୍ପନା ଅପରିଯୋଗାହଣା ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ମନୋୱିଲେଖୋ – ଇଦଂ କଥଂକଥାସଲ୍ଲଂ।

ଯେନସଲ୍ଲେନ ଓତିଣ୍ଣୋ, ଦିସା ସଜ୍ଜା ୱିଧାୱତୀତି। ରାଗସଲ୍ଲେନ ଓତିଣ୍ଣୋ ୱିଦ୍ଧୋ ଫୁଟ୍ଠୋ ପରେତୋ ସମୋହିତୋ ସମନ୍ନାଗତୋ କାଯେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି, ୱାଚାଯ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି, ମନସା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି, ପାଣମ୍ପି ହନତି, ଅଦିନ୍ନମ୍ପି ଆଦିଯତି, ସନ୍ଧିମ୍ପି ଛିନ୍ଦତି, ନିଲ୍ଲୋପମ୍ପି ହରତି, ଏକାଗାରିକମ୍ପି କରୋତି, ପରିପନ୍ଥେପି ତିଟ୍ଠତି, ପରଦାରମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି, ମୁସାପି ଭଣତି; ଏୱମ୍ପି ରାଗସଲ୍ଲେନ ଓତିଣ୍ଣୋ ୱିଦ୍ଧୋ ଫୁଟ୍ଠୋ ପରେତୋ ସମୋହିତୋ ସମନ୍ନାଗତୋ ଧାୱତି ୱିଧାୱତି ସନ୍ଧାୱତି ସଂସରତି। ଅଥ ୱା ରାଗସଲ୍ଲେନ ଓତିଣ୍ଣୋ ୱିଦ୍ଧୋ ଫୁଟ୍ଠୋ ପରେତୋ ସମୋହିତୋ ସମନ୍ନାଗତୋ ଭୋଗେ ପରିଯେସନ୍ତୋ ନାୱାଯ ମହାସମୁଦ୍ଦଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତି। ସୀତସ୍ସ ପୁରକ୍ଖତୋ ଉଣ୍ହସ୍ସ ପୁରକ୍ଖତୋ ଡଂସମକସୱାତାତପସରୀସପସମ୍ଫସ୍ସେହି ପୀଳଇଯମାନୋ [ରିସ୍ସମାନୋ (ସୀ। ସ୍ଯା।)] ଖୁପ୍ପିପାସାଯ ମିଯ୍ୟମାନୋ ତିଗୁମ୍ବଂ ଗଚ୍ଛତି, ତକ୍କୋଲଂ ଗଚ୍ଛତି, ତକ୍କସୀଲଂ ଗଚ୍ଛତି, କାଳମୁଖଂ ଗଚ୍ଛତି, ପୁରପୂରଂ ଗଚ୍ଛତି, ୱେସୁଙ୍ଗଂ ଗଚ୍ଛତି, ୱେରାପଥଂ ଗଚ୍ଛତି, ଜୱଂ ଗଚ୍ଛତି, ତାମଲିଂ ଗଚ୍ଛତି, ୱଙ୍କଂ ଗଚ୍ଛତି, ଏଳବନ୍ଧନଂ ଗଚ୍ଛତି, ସୁୱଣ୍ଣକୂଟଂ ଗଚ୍ଛତି, ସୁୱଣ୍ଣଭୂମିଂ ଗଚ୍ଛତି, ତମ୍ବପଣ୍ଣିଂ ଗଚ୍ଛତି, ସୁପ୍ପାଦକଂ [ସୁପ୍ପାରକଂ (ସୀ। କା।), ସୁପ୍ପାରଂ (ସ୍ଯା।)] ଗଚ୍ଛତି, ଭାରୁକଚ୍ଛଂ ଗଚ୍ଛତି, ସୁରଟ୍ଠଂ ଗଚ୍ଛତି, ଭଙ୍ଗଲୋକଂ [ଅଙ୍ଗଲୋକଂ (ସୀ।), ଅଙ୍ଗଣେକଂ (ସ୍ଯା।)] ଗଚ୍ଛତି, ଭଙ୍ଗଣଂ [ଗଙ୍ଗଣଂ (ସୀ। ସ୍ଯା।)] ଗଚ୍ଛତି, ପରମଭଙ୍ଗଣଂ ଗଚ୍ଛତି, ଯୋନଂ ଗଚ୍ଛତି, ପରମଯୋନଂ ଗଚ୍ଛତି, ୱିନକଂ ଗଚ୍ଛତି, ମୂଲପଦଂ ଗଚ୍ଛତି, ମରୁକନ୍ତାରଂ ଗଚ୍ଛତି, ଜଣ୍ଣୁପଥଂ ଗଚ୍ଛତି, ଅଜପଥଂ ଗଚ୍ଛତି , ମେଣ୍ଡପଥଂ ଗଚ୍ଛତି, ସଙ୍କୁପଥଂ ଗଚ୍ଛତି, ଛତ୍ତପଥଂ ଗଚ୍ଛତି, ୱଂସପଥଂ ଗଚ୍ଛତି, ସକୁଣପଥଂ ଗଚ୍ଛତି, ମୂସିକପଥଂ ଗଚ୍ଛତି, ଦରିପଥଂ ଗଚ୍ଛତି, ୱେତ୍ତାଚାରଂ ଗଚ୍ଛତି; ପରିଯେସନ୍ତୋ ନ ଲଭତି, ଅଲାଭମୂଲକମ୍ପି ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ ପଟିସଂୱେଦେତି, ପରିଯେସନ୍ତୋ ଲଭତି, ଲଦ୍ଧା ଆରକ୍ଖମୂଲକମ୍ପି ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ ପଟିସଂୱେଦେତି "କିନ୍ତି ମେ ଭୋଗେ ନେୱ ରାଜାନୋ ହରେଯ୍ୟୁଂ ନ ଚୋରା ହରେଯ୍ୟୁଂ ନ ଅଗ୍ଗି ଦହେଯ୍ୟ ନ ଉଦକଂ ୱହେଯ୍ୟ ନ ଅପ୍ପିଯା ଦାଯାଦା ହରେଯ୍ୟୁ"ନ୍ତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ଆରକ୍ଖତୋ ଗୋପଯତୋ ତେ ଭୋଗା ୱିପ୍ପଲୁଜ୍ଜନ୍ତି , ସୋ ୱିପ୍ପଯୋଗମୂଲକମ୍ପି ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସଂ ପଟିସଂୱେଦେତି। ଏୱମ୍ପି ରାଗସଲ୍ଲେନ ଓତିଣ୍ଣୋ ୱିଦ୍ଧୋ ଫୁଟ୍ଠୋ ପରେତୋ ସମୋହିତୋ ସମନ୍ନାଗତୋ ଧାୱତି ୱିଧାୱତି ସନ୍ଧାୱତି ସଂସରତି।

ଦୋସସଲ୍ଲେନ…ପେ… ମୋହସଲ୍ଲେନ… ମାନସଲ୍ଲେନ ଓତିଣ୍ଣୋ ୱିଦ୍ଧୋ ଫୁଟ୍ଠୋ ପରେତୋ ସମୋହିତୋ ସମନ୍ନାଗତୋ କାଯେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି, ୱାଚାଯ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି, ମନସା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି, ପାଣମ୍ପି ହନତି, ଅଦିନ୍ନମ୍ପି ଆଦିଯତି, ସନ୍ଧିମ୍ପି ଛିନ୍ଦତି, ନିଲ୍ଲୋପମ୍ପି ହରତି, ଏକାଗାରିକମ୍ପି କରୋତି, ପରିପନ୍ଥେପି ତିଟ୍ଠତି, ପରଦାରମ୍ପି ଗଚ୍ଛତି, ମୁସାପି ଭଣତି। ଏୱଂ ମାନସଲ୍ଲେନ ଓତିଣ୍ଣୋ ୱିଦ୍ଧୋ ଫୁଟ୍ଠୋ ପରେତୋ ସମୋହିତୋ ସମନ୍ନାଗତୋ ଧାୱତି ୱିଧାୱତି ସନ୍ଧାୱତି ସଂସରତି।

ଦିଟ୍ଠିସଲ୍ଲେନ ଓତିଣ୍ଣୋ ୱିଦ୍ଧୋ ଫୁଟ୍ଠୋ ପରେତୋ ସମୋହିତୋ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅଚେଲକୋ ହୋତି ମୁତ୍ତାଚାରୋ ହତ୍ଥାପଲେଖନୋ [ହତ୍ଥାୱଲେଖନୋ (ସ୍ଯା।)], ନ ଏହିଭଦନ୍ତିକୋ , ନ ତିଟ୍ଠଭଦନ୍ତିକୋ; ନାଭିହଟଂ, ନ ଉଦ୍ଦିସ୍ସକତଂ, ନ ନିମନ୍ତନଂ ସାଦିଯତି, ସୋ ନ କୁମ୍ଭିମୁଖା ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ନ କଳୋପିମୁଖା [ଖଳୋପିମୁଖା (ସୀ।)] ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ନ ଏଳକମନ୍ତରଂ, ନ ଦଣ୍ଡମନ୍ତରଂ, ନ ମୁସଲମନ୍ତରଂ, ନ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଭୁଞ୍ଜମାନାନଂ, ନ ଗବ୍ଭିନିଯା, ନ ପାଯମାନାଯ, ନ ପୁରିସନ୍ତରଗତାଯ, ନ ସଂକିତ୍ତୀସୁ, ନ ଯତ୍ଥ ସା ଉପଟ୍ଠିତୋ ହୋତି, ନ ଯତ୍ଥ ମକ୍ଖିକା ସଣ୍ଡସଣ୍ଡଚାରିନୀ। ନ ମଚ୍ଛଂ ନ ମଂସଂ ନ ସୁରଂ ନ ମେରଯଂ ନ ଥୁସୋଦକଂ ପିୱତି। ସୋ ଏକାଗାରିକୋ ୱା ହୋତି ଏକାଲୋପିକୋ, ଦ୍ୱାଗାରିକୋ ୱା ହୋତି ଦ୍ୱାଲୋପିକୋ…ପେ… ସତ୍ତାଗାରିକୋ ୱା ହୋତି ସତ୍ତାଲୋପିକୋ। ଏକିସ୍ସାପି ଭତ୍ତିଯା ଯାପେତି, ଦ୍ୱୀହିପି ଭତ୍ତୀହି ଯାପେତି…ପେ… ସତ୍ତହିପି ଭତ୍ତୀହି ଯାପେତି। ଏକାହିକମ୍ପି ଆହାରଂ ଆହାରେତି, ଦ୍ୱୀହିକମ୍ପି ଆହାରଂ ଆହାରେତି…ପେ… ସତ୍ତାହିକମ୍ପି ଆହାରଂ ଆହାରେତି। ଇତି ଏୱରୂପଂ ଅଦ୍ଧମାସିକମ୍ପି ପରିଯାଯଭତ୍ତଭୋଜନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ୱିହରତି। ଏୱମ୍ପି ଦିଟ୍ଠିସଲ୍ଲେନ ଓତିଣ୍ଣୋ ୱିଦ୍ଧୋ ଫୁଟ୍ଠୋ ପରେତୋ ସମୋହିତୋ ସମନ୍ନାଗତୋ ଧାୱତି ୱିଧାୱତି ସନ୍ଧାୱତି ସଂସରତି।

ଅଥ ୱା ଦିଟ୍ଠିସଲ୍ଲେନ ଓତିଣ୍ଣୋ ୱିଦ୍ଧୋ ଫୁଟ୍ଠୋ ପରେତୋ ସମୋହିତୋ ସମନ୍ନାଗତୋ ସୋ ସାକଭକ୍ଖୋ ୱା ହୋତି, ସାମାକଭକ୍ଖୋ ୱା ହୋତି, ନୀୱାରଭକ୍ଖୋ ୱା ହୋତି, ଦଦ୍ଦୁଲଭକ୍ଖୋ ୱା ହୋତି, ହଟଭକ୍ଖୋ ୱା ହୋତି, କଣଭକ୍ଖୋ ୱା ହୋତି, ଆଚାମଭକ୍ଖୋ ୱା ହୋତି, ପିଞ୍ଞାକଭକ୍ଖୋ ୱା ହୋତି, ତିଲଭକ୍ଖୋ ୱା ହୋତି, ତିଣଭକ୍ଖୋ ୱା ହୋତି, ଗୋମଯଭକ୍ଖୋ ୱା ହୋତି, ୱନମୂଲଫଲାହାରୋ ଯାପେତି ପୱତ୍ତଫଲଭୋଜନୋ। ସୋ ସାଣାନିପି ଧାରେତି, ମସାଣାନିପି ଧାରେତି, ଛୱଦୁସ୍ସାନିପି ଧାରେତି, ପଂସୁକୂଲାନିପି ଧାରେତି, ତିରୀଟାନିପି ଧାରେତି, ଅଜିନାନିପି ଧାରେତି, ଅଜିନକ୍ଖିପମ୍ପି ଧାରେତି, କୁସଚୀରମ୍ପି ଧାରେତି, ୱାକଚୀରମ୍ପି ଧାରେତି, ଫଲକଚୀରମ୍ପି ଧାରେତି, କେସକମ୍ବଲମ୍ପି ଧାରେତି, ଉଲୂକପକ୍ଖମ୍ପି ଧାରେତି, କେସମସ୍ସୁଲୋଚକୋପି ହୋତି, କେସମସ୍ସୁଲୋଚନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ୱିହରତି। ଉବ୍ଭଟ୍ଠକୋପି ହୋତି ଆସନପଟିକ୍ଖିତ୍ତୋ, ଉକ୍କୁଟିକୋପି ହୋତି ଉକ୍କୁଟିକପ୍ପଧାନମନୁଯୁତ୍ତୋ, କଣ୍ଟକାପସ୍ସଯିକୋ ହୋତି, କଣ୍ଟକାପସ୍ସଯେ ସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେତି, ଫଲକସେଯ୍ୟମ୍ପି କପ୍ପେତି, ଥଣ୍ଡିଲସେଯ୍ୟମ୍ପି କପ୍ପେତି, ଏକାପସ୍ସଯିକୋ ହୋତି ରଜୋଜଲ୍ଲଧରୋ, ଅବ୍ଭୋକାସିକୋପି ହୋତି ଯଥାସନ୍ଥତିକୋ, ୱେକଟିକୋପି ହୋତି ୱିକଟଭୋଜନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ, ଅପାନକୋପି ହୋତି ଅପାନକତ୍ତମନୁଯୁତ୍ତୋ, ସାଯତତିଯକମ୍ପି ଉଦକୋରୋହନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ୱିହରତି। ଇତି ଏୱରୂପଂ ଅନେକୱିହିତଂ କାଯସ୍ସ ଆତାପନପରିତାପନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ୱିହରତି। ଏୱମ୍ପି ଦିଟ୍ଠିସଲ୍ଲେନ ଓତିଣ୍ଣୋ ୱିଦ୍ଧୋ ଫୁଟ୍ଠୋ ପରେତୋ ସମୋହିତୋ ସମନ୍ନାଗତୋ

ଧାୱତି ୱିଧାୱତି ସନ୍ଧାୱତି ସଂସରତି।

ସୋକସଲ୍ଲେନ ଓତିଣ୍ଣୋ ୱିଦ୍ଧୋ ଫୁଟ୍ଠୋ ପରେତୋ ସମୋହିତୋ ସମନ୍ନାଗତୋ ସୋଚତି କିଲମତି ପରିଦେୱତି ଉରତ୍ତାଳିଂ କନ୍ଦତି ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା –

''ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଇମିସ୍ସାଯେୱ ସାୱତ୍ଥିଯା ଅଞ୍ଞତରିସ୍ସା ଇତ୍ଥିଯା ମାତା କାଲମକାସି। ସା ତସ୍ସା କାଲଂ କିରିଯାଯ ଉମ୍ମତ୍ତିକା ଖିତ୍ତଚିତ୍ତା ରଥିଯାଯ ରଥିଯଂ, ସିଙ୍ଘାଟକେନ ସିଙ୍ଘାଟକଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱମାହ – 'ଅପି ମେ ମାତରଂ ଅଦ୍ଦସ୍ସଥ, ଅପି ମେ ମାତରଂ ଅଦ୍ଦସ୍ସଥା'ତି ।

''ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଇମିସ୍ସାଯେୱ ସାୱତ୍ଥିଯା ଅଞ୍ଞତରିସ୍ସା ଇତ୍ଥିଯା ପିତା କାଲମକାସି… ଭାତା କାଲମକାସି… ଭଗିନୀ କାଲମକାସି… ପୁତ୍ତୋ କାଲମକାସି… ଧୀତା କାଲମକାସି… ସାମିକୋ କାଲମକାସି। ସା ତସ୍ସ କାଲଂ କିରିଯାଯ ଉମ୍ମତ୍ତିକା ଖିତ୍ତଚିତ୍ତା ରଥିଯାଯ ରଥିଯଂ, ସିଙ୍ଘାଟକେନ ସିଙ୍ଘାଟକଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱମାହ – 'ଅପି ମେ ସାମିକଂ ଅଦ୍ଦସ୍ସଥ, ଅପି ମେ ସାମିକଂ ଅଦ୍ଦସ୍ସଥା'ତି।

''ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଇମିସ୍ସାଯେୱ ସାୱତ୍ଥିଯା ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ମାତା କାଲମକାସି। ସୋ ତସ୍ସା କାଲଂ କିରିଯାଯ ଉମ୍ମତ୍ତକୋ ଖିତ୍ତଚିତ୍ତୋ ରଥିଯାଯ ରଥିଯଂ, ସିଙ୍ଘାଟକେନ ସିଙ୍ଘାଟକଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱମାହ – 'ଅପି ମେ ମାତରଂ ଅଦ୍ଦସ୍ସଥ, ଅପି ମେ ମାତରଂ ଅଦ୍ଦସ୍ସଥା'ତି।

''ଭୂତପୁବ୍ବଂ , ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଇମିସ୍ସାଯେୱ ସାୱତ୍ଥିଯା ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ପିତା କାଲମକାସି… ଭାତା କାଲମକାସି… ଭଗିନୀ କାଲମକାସି… ପୁତ୍ତୋ କାଲମକାସି… ଧୀତା କାଲମକାସି… ପଜାପତି କାଲମକାସି। ସୋ ତସ୍ସା କାଲଂ କିରିଯାଯ ଉମ୍ମତ୍ତକୋ ଖିତ୍ତଚିତ୍ତୋ ରଥିଯାଯ ରଥିଯଂ, ସିଙ୍ଘାଟକେନ ସିଙ୍ଘାଟକଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱମାହ – 'ଅପି ମେ ପଜାପତିଂ ଅଦ୍ଦସ୍ସଥ, ଅପି ମେ ପଜାପତିଂ ଅଦ୍ଦସ୍ସଥା'ତି।

''ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଇମିସ୍ସାଯେୱ ସାୱତ୍ଥିଯା ଅଞ୍ଞତରା ଇତ୍ଥୀ ଞାତିକୁଲଂ ଅଗମାସି। ତସ୍ସା ତେ ଞାତକା ସାମିକଂ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଦାତୁକାମା, ସା ଚ ନଂ ନ ଇଚ୍ଛତି। ଅଥ ଖୋ ସା ଇତ୍ଥୀ ସାମିକଂ ଏତଦୱୋଚ – 'ଇମେ, ଅଯ୍ୟପୁତ୍ତ, ଞାତକା ତୱ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଦାତୁକାମା, ଉଭୋ ମଯଂ ମରିସ୍ସାମା'ତି। ଅଥ ଖୋ ସୋ ପୁରିସୋ ତଂ ଇତ୍ଥିଂ ଦ୍ୱିଧା ଛେତ୍ୱା ଅତ୍ତାନଂ ଓପାଟେତି – 'ଉଭୋ ପେଚ୍ଚ ଭୱିସ୍ସାମା'''ତି। ଏୱଂ ସୋକସଲ୍ଲେନ ଓତିଣ୍ଣୋ ୱିଦ୍ଧୋ ଫୁଟ୍ଠୋ ପରେତୋ ସମୋହିତୋ ସମନ୍ନାଗତୋ ଧାୱତି ୱିଧାୱତି ସନ୍ଧାୱତି ସଂସରତି।

କଥଂକଥାସଲ୍ଲେନ ଓତିଣ୍ଣୋ ୱିଦ୍ଧୋ ଫୁଟ୍ଠୋ ପରେତୋ ସମୋହିତୋ ସମନ୍ନାଗତୋ ସଂସଯପକ୍ଖନ୍ଦୋ ହୋତି ୱିମତିପକ୍ଖନ୍ଦୋ ଦ୍ୱେଳ୍ହକଜାତୋ – ''ଅହୋସିଂ ନୁ ଖୋ ଅହଂ ଅତୀତମଦ୍ଧାନଂ, ନନୁ ଖୋ ଅହୋସିଂ ଅତୀତମଦ୍ଧାନଂ, କିଂ ନୁ ଖୋ ଅହୋସିଂ ଅତୀତମଦ୍ଧାନଂ, କଥଂ ନୁ ଖୋ ଅହୋସିଂ ଅତୀତମଦ୍ଧାନଂ , କିଂ ହୁତ୍ୱା କିଂ ଅହୋସିଂ ନୁ ଖୋ ଅତୀତମଦ୍ଧାନଂ, ଭୱିସ୍ସାମି ନୁ ଖୋ ଅହଂ ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ, ନନୁ ଖୋ ଭୱିସ୍ସାମି ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ, କିଂ ନୁ ଖୋ ଭୱିସ୍ସାମି ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ, କଥଂ ନୁ ଖୋ ଭୱିସ୍ସାମି ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ, କିଂ ହୁତ୍ୱା କିଂ ଭୱିସ୍ସାମି ନୁ ଖୋ ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ, ଏତରହି ୱା ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅଦ୍ଧାନଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ କଥଂକଥୀ ହୋତି, ଅହଂ ନୁ ଖୋସ୍ମି, ନୋ ନୁ ଖୋସ୍ମି, କିଂ ନୁ ଖୋସ୍ମି କଥଂ ନୁ ଖୋସ୍ମି, ଅଯଂ ନୁ ଖୋ ସତ୍ତୋ କୁତୋ ଆଗତୋ, ସୋ କୁହିଂ ଗାମୀ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି। ଏୱଂ କଥଂକଥାସଲ୍ଲେନ ଓତିଣ୍ଣୋ ୱିଦ୍ଧୋ ଫୁଟ୍ଠୋ ପରେତୋ ସମୋହିତୋ ସମନ୍ନାଗତୋ ଧାୱତି ୱିଧାୱତି ସନ୍ଧାୱତି ସଂସରତି।

ତେ ସଲ୍ଲେ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି; ତେ ସଲ୍ଲେ ଅଭିସଙ୍ଖରୋନ୍ତୋ ସଲ୍ଲାଭିସଙ୍ଖାରୱସେନ ପୁରତ୍ଥିମଂ ଦିସଂ ଧାୱତି, ପଚ୍ଛିମଂ ଦିସଂ ଧାୱତି, ଉତ୍ତରଂ ଦିସଂ ଧାୱତି, ଦକ୍ଖିଣଂ ଦିସଂ ଧାୱତି। ତେ ସଲ୍ଲାଭିସଙ୍ଖାରା ଅପ୍ପହୀନା; ସଲ୍ଲାଭିସଙ୍ଖାରାନଂ ଅପ୍ପହୀନତ୍ତା ଗତିଯା ଧାୱତି, ନିରଯେ ଧାୱତି , ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଯା ଧାୱତି, ପେତ୍ତିୱିସଯେ ଧାୱତି, ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଧାୱତି, ଦେୱଲୋକେ ଧାୱତି, ଗତିଯା ଗତିଂ, ଉପପତ୍ତିଯା ଉପପତ୍ତିଂ, ପଟିସନ୍ଧିଯା ପଟିସନ୍ଧିଂ, ଭୱେନ ଭୱଂ, ସଂସାରେନ ସଂସାରଂ, ୱଟ୍ଟେନ ୱଟ୍ଟଂ ଧାୱତି ୱିଧାୱତି ସନ୍ଧାୱତି ସଂସରତୀତି – ଯେନ ସଲ୍ଲେନ ଓତିଣ୍ଣୋ ଦିସା ସବ୍ବା ୱିଧାୱତି।

ତମେୱ ସଲ୍ଲମବ୍ବୁଯ୍ହ, ନ ଧାୱତି ନ ସୀଦତୀତି। ତମେୱ ରାଗସଲ୍ଲଂ ଦୋସସଲ୍ଲଂ ମୋହସଲ୍ଲଂ ମାନସଲ୍ଲଂ ଦିଟ୍ଠିସଲ୍ଲଂ ସୋକସଲ୍ଲଂ କଥଂକଥାସଲ୍ଲଂ ଅବ୍ବୁଯ୍ହ ଅବ୍ବୁହିତ୍ୱା ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ସମୁଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଉପ୍ପାଟଯିତ୍ୱା ସମୁପ୍ପାଟଯିତ୍ୱା [ଉପ୍ପାଦଯିତ୍ୱା ସମୁପ୍ପାଦଯିତ୍ୱା (ସ୍ୟା। କ।)] ପଜହିତ୍ୱା ୱିନୋଦେତ୍ୱା ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରିତ୍ୱା ଅନଭାୱଂ ଗମେତ୍ୱା ନେୱ ପୁରତ୍ଥିମଂ ଦିସଂ ଧାୱତି ନ ପଚ୍ଛିମଂ ଦିସଂ ଧାୱତି ନ ଉତ୍ତରଂ ଦିସଂ ଧାୱତି ନ ଦକ୍ଖିଣଂ ଦିସଂ ଧାୱତି। ତେ ସଲ୍ଲାଭିସଙ୍ଖାରା ପହୀନା; ସଲ୍ଲାଭିସଙ୍ଖାରାନଂ ପହୀନତ୍ତା ଗତିଯା ନ ଧାୱତି, ନିରଯେ ନ ଧାୱତି, ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଯା ନ ଧାୱତି, ପେତ୍ତିୱିସଯେ ନ ଧାୱତି, ମନୁସ୍ସଲୋକେ ନ ଧାୱତି, ଦେୱଲୋକେ ନ ଧାୱତି, ନ ଗତିଯା ଗତିଂ, ନ ଉପପତ୍ତିଯା ଉପପତ୍ତିଂ, ନ ପଟିସନ୍ଧିଯା ପଟିସନ୍ଧିଂ, ନ ଭୱେନ ଭୱଂ, ନ

ସଂସାରେନ ସଂସାରଂ, ନ ଓଙ୍ଗେନ ଓଙ୍ଗଂ ଧାଓତି ୱିଧାଓତି ସନ୍ଧାଓତି ସଂସରତୀତି – ତମେଓ ସଲ୍ଲମକ୍କୁଯ୍ହ ନ ଧାଓତି। ନ ସୀଦତୀତି କାମୋଘେ ନ ସୀଦତି, ଭୱୋଘେ ନ ସୀଦତି, ଦିଟ୍ଠୋଘେ ନ ସୀଦତି, ଅୱିଜ୍ଜୋଘେ ନ ସୀଦତି, ନ ସଂସୀଦତି ନ ଓସୀଦତି ନ ଅଓସୀଦତି ନ ଗଚ୍ଛତି ନ ଅଓଗଚ୍ଛତୀତି – ତମେଓ ସଲ୍ଲମକ୍କୁଯ୍ହ, ନ ଧାଓତି ନ ସୀଦତି।

ତେନାହ ଭଗଓା –

''ଯେନ ସଲ୍ଲେନ ଓତିଣ୍ଣୋ, ଦିସା ସଵା ୱିଧାଓତି;

ତମେଓ ସଲ୍ଲମକ୍କୁଯ୍ହ, ନ ଧାଓତି ନ ସୀଦତୀ''ତି।

୧୭୫।

ତତ୍ଥସିକ୍ଖାନୁଗୀଯନ୍ତି, ଯାନି ଲୋକେ ଗଧିତାନି;

ନ ତେସୁ ପସୁତୋ ସିଯା, ନିବ୍ଵିଜ୍ଝ ସଵସୋ କାମେ;

ସିକ୍ଖେ ନିବ୍ବାନମତ୍ତନୋ।

ତତ୍ଥ ସିକ୍ଖାନୁଗୀଯନ୍ତି, ଯାନି ଲୋକେ ଗଧିତାନୀତି। ସିକ୍ଖାତି ହତ୍ଥିସିକ୍ଖା ଅସ୍ସସିକ୍ଖା ରଥସିକ୍ଖା ଧନୁସିକ୍ଖା ସାଲାକିଯଂ ସଲ୍ଲକତ୍ତିଯଂ କାଯତିକିଚ୍ଛଂ ଭୂତିଯଂ କୋମାରଭଚ୍ଚଂ [କୋମାରତିକିଚ୍ଛଂ (ସ୍ୟା।), କୋମାରସଚ୍ଚଂ (କ।)]। ଅନୁଗୀଯନ୍ତୀତି ଗୀଯନ୍ତି ନିଗ୍ଗୀଯନ୍ତି କଥୀଯନ୍ତି ଭଣୀଯନ୍ତି ଦୀପୀଯନ୍ତି ୱୋହରୀଯନ୍ତି। ଅଥ ଓା ଗୀଯନ୍ତି ଗଣ୍ହୀଯନ୍ତି ଉଗ୍ଗଣ୍ହୀଯନ୍ତି ଧାରୀଯନ୍ତି ଉପଧାରୀଯନ୍ତି ଉପଲକ୍ଖୀଯନ୍ତି ଗଧିତପଟିଲାଭାଯ। ଗଧିତା ଓୁଚ୍ଚନ୍ତି ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣା – ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟା ରୂପା ଇଟ୍ଠା କନ୍ତା ମନାପା ପିଯରୂପା କାମୂପସଞ୍ହିତା ରଜନୀଯା, ସୋତୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟା ସଦ୍ଦା...ପେ... ଘାନୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟା ଗନ୍ଧା... ଜିଓ୍ହାୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟା ରସା... କାଯୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ଇଟ୍ଠା କନ୍ତା ମନାପା ପିଯରୂପା କାମୂପସଞ୍ହିତା ରଜନୀଯା। କିଂକାରଣା ଗଧିତା ଓୁଚ୍ଚନ୍ତି ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣା? ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଦେଓମନୁସ୍ସା ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣେ ଇଚ୍ଛନ୍ତି ସାଦିଯନ୍ତି ପତ୍ଥଯନ୍ତି ପିହଯନ୍ତି ଅଭିଜପ୍ପନ୍ତି ତଂକାରଣା ଗଧିତା ଓୁଚ୍ଚନ୍ତି ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣା। ଲୋକେତି ମନୁସ୍ସଲୋକେତି – ତତ୍ଥ ସିକ୍ଖାନୁଗୀଯନ୍ତି, ଯାନି ଲୋକେ ଗଧିତାନି।

ନ ତେସୁ ପସୁତୋ ସିଯାତି। ତାସୁ ଓା ସିକ୍ଖାସୁ ତେସୁ ଓା ପଞ୍ଚସୁ କାମଗୁଣେସୁ ନ ପସୁତୋ ସିଯା, ନ ତନ୍ନିନ୍ନୋ ଅସ୍ସ, ନ ତପ୍ପୋଣୋ, ନ ତପ୍ପବ୍ଭାରୋ, ନ ତଦଧିମୁତ୍ତୋ, ନ ତଦଧିପତେଯ୍ୟୋତି – ନ ତେସୁ ପସୁତୋ ସିଯା।

ନିବ୍ଵିଜ୍ଝସଵସୋ କାମେତି। ନିବ୍ଵିଜ୍ଝାତି ପଟିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା। ''ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା''ତି ପଟିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା, ''ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଦୁକ୍ଖା''ତି ପଟିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା...ପେ... ''ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦଯଧମ୍ମଂ ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ''ନ୍ତି ପଟିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା। ସଵସୋତି ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ସଵଥା ସବ୍ବଂ ଅସେସଂ ନିସ୍ସେସଂ ପରିଯାଦିଯନଓଚନମେତଂ – ସଵସୋତି। କାମାତି ଉଦ୍ଦାନତୋ ଦ୍ୱେ କାମା – ଓତ୍ଥୁକାମା ଚ କିଲେସକାମା ଚ...ପେ... ଇମେ ଓୁଚ୍ଚନ୍ତି ଓତ୍ଥୁକାମା...ପେ... ଇମେ ଓୁଚ୍ଚନ୍ତି କିଲେସକାମାତି – ନିବ୍ଵିଜ୍ଝ ସଵସୋ କାମେ।

ସିକ୍ଖେ ନିବ୍ବାନମତ୍ତନୋତି। ସିକ୍ଖାତି ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖା – ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖା, ଅଧିଚିତ୍ତସିକ୍ଖା, ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖା...ପେ... ଅଯଂ ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖା। ନିବ୍ବାନମତ୍ତନୋତି ଅତ୍ତନୋ ରାଗସ୍ସ ନିବ୍ବାପନାଯ ଦୋସସ୍ସ ନିବ୍ବାପନାଯ ମୋହସ୍ସ ନିବ୍ବାପନାଯ...ପେ... ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରାନଂ ସମାଯ ଉପସମାଯ ୱୂପସମାଯ ନିବ୍ବାପନାଯ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାଯ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧିଯା ଅଧିସୀଲମ୍ପି ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ ଅଧିଚିତ୍ତମ୍ପି ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ ଅଧିପଞ୍ଞମ୍ପି ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ଇମା ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖାଯୋ ଆୱଜ୍ଜନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ ଜାନନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ...ପେ... ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବଂ ସଚ୍ଛିକରୋନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ ଆଚରେଯ୍ୟ ସମାଚରେଯ୍ୟ ସମାଦାଯ ଓତ୍ତେଯ୍ୟାତି – ସିକ୍ଖେ ନିବ୍ବାନମତ୍ତନୋ।

ତେନାହ ଭଗଓା –

''ତତ୍ଥ ସିକ୍ଖାନୁଗୀଯନ୍ତି, ଯାନି ଲୋକେ ଗଧିତାନି;

ନ ତେସୁ ପସୁତୋ ସିୟା, ନିବ୍ବିଞ୍ଚ ସଦ୍ଦସୋ କାମେ;

ସିକ୍ଖେ ନିବ୍ବାନମତ୍ତନୋ’’ତି।

୧୭୬।

ସଚ୍ଚୋସିୟା ଅପ୍ପଗବ୍ଭୋ, ଅମାୟୋ ରିତ୍ତପେସୁଣୋ;

ଅକ୍କୋଧନୋ ଲୋଭପାପଂ, ୱେୱିଚ୍ଛଂ ୱିତରେ ମୁନି।

ସଚ୍ଚୋ ସିୟା ଅପ୍ପଗବ୍ଭୋତି। ସଚ୍ଚୋ ସିୟାତି ସଚ୍ଚୱାଚାୟ ସମନ୍ନାଗତୋ ସିୟା, ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିୟା ସମନ୍ନାଗତୋ ସିୟା, ଅରିୟେନ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକେନ ମଗ୍ଗେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ସିୟାତି – ସଚ୍ଚୋ ସିୟା। ଅପ୍ପଗବ୍ଭୋତି ତୀଣି ପାଗବ୍ଭିୟାନି – କାୟିକଂ ପାଗବ୍ଭିୟଂ, ୱାଚସିକଂ ପାଗବ୍ଭିୟଂ, ଚେତସିକଂ ପାଗବ୍ଭିୟଂ…ପେ… ଇଦଂ ଚେତସିକଂ ପାଗବ୍ଭିୟଂ। ୟସ୍ସିମାନି ତୀଣି ପାଗବ୍ଭିୟାନି ପହୀନାନି ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନାନି ୱୂପସନ୍ତାନି ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧାନି ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକାନି ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢାନି, ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଅପ୍ପଗବ୍ଭୋତି – ସଚ୍ଚୋ ସିୟା ଅପ୍ପଗବ୍ଭୋ।

ଅମାୟୋ ରିତ୍ତପେସୁଣୋତି। ମାୟା ୱୁଚ୍ଚତି ୱଞ୍ଚନିକା ଚରିୟା। ଇଧେକଚ୍ଚୋ କାୟେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା ୱାଚାୟ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା ମନସା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱା ତସ୍ସ ପଟିଚ୍ଛାଦନହେତୁ ପାପିକଂ ଇଚ୍ଛଂ ପଣିଦହତି, ମା ମଂ ଜଞ୍ଞାତି ଇଚ୍ଛତି, ମା ମଂ ଜଞ୍ଞାତି ସଙ୍କପ୍ପେତି, ମା ମଂ ଜଞ୍ଞାତି ୱାଚଂ ଭାସତି, ମା ମଂ ଜଞ୍ଞାତି କାୟେନ ପରକ୍କମତି। ୟା ଏୱରୂପା ମାୟା ମାୟାୱିତା ଅଚ୍ଚସରା ୱଞ୍ଚନା ନିକତି ନିକିରଣା ପରିହରଣା ଗୂହନା ପରିଗୂହନା ଛାଦନା ପରିଚ୍ଛାଦନା ଅନୁତ୍ତାନୀକମ୍ମଂ ଅନାୱିକମ୍ମଂ ୱୋଚ୍ଛାଦନା ପାପକିରିୟା – ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ମାୟା। ୟସ୍ସେସା ମାୟା ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ୱୂପସନ୍ତା ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧା ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକା ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢା, ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଅମାୟୋ। ରିତ୍ତପେସୁଣୋତି ପେସୁଞ୍ଞନ୍ତି ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପିସୁଣୱାଚୋ ହୋତି…ପେ… ଏୱଂ ଭେଦାଧିପ୍ପାୟେନ ପେସୁଞ୍ଞଂ ଉପସଂହରତି। ୟସ୍ସେତଂ ପେସୁଞ୍ଞଂ ପହୀନଂ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନଂ ୱୂପସନ୍ତଂ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧଂ ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକଂ ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢଂ, ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ରିତ୍ତପେସୁଣୋ ୱିୱିତ୍ତପେସୁଣୋ ପୱିୱିତ୍ତପେସୁଣୋତି – ଅମାୟୋ ରିତ୍ତପେସୁଣୋ।

ଅକ୍କୋଧନୋ ଲୋଭପାପଂ, ୱେୱିଚ୍ଛଂ ୱିତରେ ମୁନୀତି। ଅକ୍କୋଧନୋତି ହି ଖୋ ୱୁତ୍ତଂ, ଅପି ଚ କୋଧୋ ତାୱ ୱତ୍ତବ୍ବୋ। ଦସହାକାରେହି କୋଧୋ ଜାୟତି। ‘‘ଅନତ୍ଥଂ ମେ ଅଚରୀ’’ତି କୋଧୋ ଜାୟତି…ପେ… ୟସ୍ସେସୋ କୋଧୋ ପହୀନୋ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନୋ ୱୂପସନ୍ତୋ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧୋ ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକୋ ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢୋ, ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଅକ୍କୋଧନୋ। କୋଧସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ଅକ୍କୋଧନୋ, କୋଧୱତ୍ଥୁସ୍ସ ପରିଞ୍ଞାତତ୍ତା ଅକ୍କୋଧନୋ, କୋଧହେତୁସ୍ସ ଉପଚ୍ଛିନ୍ନତ୍ତା ଅକ୍କୋଧନୋ। ଲୋଭୋତି ୟୋ ଲୋଭୋ ଲୁବ୍ଭନା ଲୁବ୍ଭିତତ୍ତଂ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ୱେୱିଚ୍ଛଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପଞ୍ଚ ମଚ୍ଛରିୟାନି – ଆୱାସମଚ୍ଛରିୟଂ…ପେ… ଗାହୋ ୱୁଚ୍ଚତି ମଚ୍ଛରିୟଂ। ମୁନୀତି। ମୋନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଞାଣଂ…ପେ… ସଙ୍ଗଜାଲମତିଚ୍ଚ ସୋ ମୁନି। ଅକ୍କୋଧନୋ ଲୋଭପାପଂ, ୱେୱିଚ୍ଛଂ ୱିତରେ ମୁନୀତି। ମୁନି ଲୋଭପାପଞ୍ଚ ୱେୱିଚ୍ଛଞ୍ଚ ଅତରି ଉତ୍ତରି ପତରି ସମତିକ୍କମି ୱୀତିୱତ୍ତୟୀତି [ୱୀତିୱତ୍ତୀତି (କ।)] – ଅକ୍କୋଧନୋ ଲୋଭପାପଂ, ୱେୱିଚ୍ଛଂ ୱିତରେ ମୁନି।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ସଚ୍ଚୋ ସିୟା ଅପ୍ପଗବ୍ଭୋ, ଅମାୟୋ ରିତ୍ତପେସୁଣୋ;

ଅକ୍କୋଧନୋ ଲୋଭପାପଂ, ୱେୱିଚ୍ଛଂ ୱିତରେ ମୁନୀ’’ତି।

୧୭୭।

ନିଦ୍ଦଂତନ୍ଦିଂ ସହେ ଥୀନଂ, ପମାଦେନ ନ ସଂୱସେ;

ଅତିମାନେ ନ ତିଟ୍ଠେୟ୍ୟ, ନିବ୍ବାନମନସୋ ନରୋ।

ନିଦ୍ଦଂ ତନ୍ଦିଂ ସହେ ଥୀନନ୍ତି। ନିଦ୍ଦାତି ୟା କାୟସ୍ସ ଅକଲ୍ୟତା ଅକମ୍ମଞ୍ଞତା ଓନାହୋ ପରିୟୋନାହୋ ଅନ୍ତୋସମୋରୋଧୋ ମିଦ୍ଧଂ ସୁପ୍ପଂ ପଚଲାୟିକା

ସୁପ୍ପଂ ସୁପ୍ପନା ସୁପ୍ପିତତ୍ତଂ। ତନ୍ଦିନ୍ତି ଯା ତନ୍ଦୀ [ତନ୍ଦି (ସୀ। ସ୍ଯା। କ।)] ତନ୍ଦିଯନା ତନ୍ଦିଯିତତ୍ତଂ ତନ୍ଦିମନକତା ଆଲସ୍ଯଂ ଆଲସ୍ଯାଯନା ଆଲସ୍ଯାଯିତତ୍ତଂ। ଥୀନନ୍ତି ଯା ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅକଲ୍ଲତା ଅକମ୍ମଞ୍ଞତା ଓଲୀଯନା ସଲ୍ଲୀଯନା ଲୀନଂ ଲୀଯନା ଲୀଯିତତ୍ତଂ, ଥିନଂ ଥିଯନା ଥିଯିତତ୍ତଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ। ନିଦ୍ଦଂ ତନ୍ଦିଂ ସହେ ଥୀନନ୍ତି। ନିଦ୍ଦଞ୍ଚ ତନ୍ଦିଞ୍ଚ ଥିନଞ୍ଚ ସହେ ସହେଯ୍ଯ ପରିସହେଯ୍ଯ ଅଭିଭୱେଯ୍ଯ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରେଯ୍ଯ ପରିଯାଦିଯେଯ୍ଯ ମଦ୍ଦେଯ୍ଯାତି – ନିଦ୍ଦଂ ତନ୍ଦିଂ ସହେ ଥୀନଂ।

ପମାଦେନ ନ ସଂୱସେତି। ପମାଦୋ ୱତ୍ତବ୍ବୋ କାଯଦୁଚ୍ଚରିତେ ୱା ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତେ ୱା ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତେ ୱା ପଞ୍ଚସୁ ୱା କାମଗୁଣେସୁ। ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱୋସଗ୍ଗୋ ୱୋସଗ୍ଗାନୁପ୍ପାଦନଂ [ୱୋସ୍ସଗ୍ଗୋ ୱୋସ୍ସଗ୍ଗାନୁପ୍ପାଦନଂ (ବହୂସୁ)] ୱା କୁସଲାନଂ ୱା ଧମ୍ମାନଂ ଭାୱନାଯ ଅସକ୍କଚ୍ଚକିରିଯତା ଅସାତଚ୍ଚକିରିଯତା ଅନଟ୍ଠିତକିରିଯତା ଓଲୀନୱୁତ୍ତିତା ନିକ୍ଖିତ୍ତଚ୍ଛନ୍ଦତା ନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରତା ଅନାସେୱନା ଅଭାୱନା ଅବହୁଲୀକମ୍ମଂ ଅନଧିଟ୍ଠାନଂ ଅନନୁଯୋଗୋ ପମାଦୋ। ଯୋ ଏୱରୂପୋ ପମାଦୋ ପମଜ୍ଜନା ପମଜ୍ଜିତତ୍ତଂ – ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପମାଦୋ। ପମାଦେନ ନ ସଂୱସେତି ପମାଦେନ ନ ୱସେଯ୍ଯ ନ ସଂୱସେଯ୍ଯ ନ ଆୱସେଯ୍ଯ ନ ପରିୱସେଯ୍ଯ, ପମାଦଂ ପଜହେଯ୍ଯ ୱିନୋଦେଯ୍ଯ ବ୍ଯନ୍ତିଂ କରେଯ୍ଯ ଅନଭାୱଂ ଗମେଯ୍ଯ, ପମାଦା ଆରତୋ ଅସ୍ସ ୱିରତୋ ପଟିୱିରତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିଯାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରେଯ୍ଯାତି – ପମାଦେନ ନ ସଂୱସେ।

ଅତିମାନେନ ତିଟ୍ଠେଯ୍ଯାତି। ଅତିମାନୋତି ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପରଂ ଅତିମଞ୍ଞତି ଜାତିଯା ୱା ଗୋତ୍ତେନ ୱା…ପେ… ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ୱା ୱତ୍ଥୁନା। ଯୋ ଏୱରୂପୋ ମାନୋ ମଞ୍ଞନା ମଞ୍ଞିତତ୍ତଂ ଉନ୍ନତି ଉନ୍ନମୋ ଧଜୋ ସମ୍ପଗ୍ଗାହୋ କେତୁକମ୍ଯତା ଚିତ୍ତସ୍ସ – ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅତିମାନୋ। ଅତିମାନେ ନ ତିଟ୍ଠେଯ୍ଯାତି। ଅତିମାନେ ନ ତିଟ୍ଠେଯ୍ଯ ନ ସଂତିଟ୍ଠେଯ୍ଯ, ଅତିମାନଂ ପଜହେଯ୍ଯ ୱିନୋଦେଯ୍ଯ ବ୍ଯନ୍ତିଂ କରେଯ୍ଯ ଅନଭାୱଂ ଗମେଯ୍ଯ, ଅତିମାନା ଆରତୋ ଅସ୍ସ ୱିରତୋ ପଟିୱିରତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିଯାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରେଯ୍ଯାତି – ଅତିମାନେ ନ ତିଟ୍ଠେଯ୍ଯ।

ନିବ୍ବାନମନସୋ ନରୋତି। ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଦାନଂ ଦେନ୍ତୋ ସୀଲଂ ସମାଦିଯନ୍ତୋ ଉପୋସଥକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୋ ପାନୀଯଂ ପରିଭୋଜନୀଯଂ ଉପଟ୍ଠପେନ୍ତୋ ପରିୱେଣଂ ସମ୍ମଜ୍ଜନ୍ତୋ ଚେତିଯଂ ୱନ୍ଦନ୍ତୋ ଚେତିଯେ ଗନ୍ଧମାଲଂ ଆରୋପେନ୍ତୋ ଚେତିଯଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କରୋନ୍ତୋ ଯଂ କିଞ୍ଚି ତେଧାତୁକଂ କୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋନ୍ତୋ ନ ଗତିହେତୁ ନ ଉପପତ୍ତିହେତୁ ନ ପଟିସନ୍ଧିହେତୁ ନ ଭୱହେତୁ ନ ସଂସାରହେତୁ ନ ୱଟ୍ଟହେତୁ, ସବ୍ବଂ ତଂ ୱିସଂଯୋଗାଧିପ୍ପାଯୋ ନିବ୍ବାନନିନ୍ନୋ ନିବ୍ବାନପୋଣୋ ନିବ୍ବାନପବ୍ଭାରୋ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତୀତି। ଏୱମ୍ପି ନିବ୍ବାନମନସୋ ନରୋ। ଅଥ ୱା ସବ୍ବସଙ୍ଖାରଧାତୁଯା ଚିତ୍ତଂ ପଟିୱାପେତ୍ୱା [ପଟିୱାସେତ୍ୱା (କ।)] ଅମତାଯ ଧାତୁଯା ଚିତ୍ତଂ ଉପସଂହରତି – ''ଏତଂ ସନ୍ତଂ ଏତଂ ପଣୀତଂ ଯଦିଦଂ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରସମଥୋ ସବ୍ବୂପଧିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ତଣ୍ହକ୍ଖଯୋ ୱିରାଗୋ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନ''ନ୍ତି। ଏୱମ୍ପି ନିବ୍ବାନମନସୋ ନରୋ।

''ନ ପଣ୍ଡିତା ଉପଧିସୁଖସ୍ସ ହେତୁ, ଦଦନ୍ତି ଦାନାନି ପୁନବ୍ଭୱାଯ;

କାମଞ୍ଚ ତେ ଉପଧିପରିକ୍ଖଯାଯ, ଦଦନ୍ତି ଦାନଂ ଅପୁନବ୍ଭୱାଯ।

''ନ ପଣ୍ଡିତା ଉପଧିସୁଖସ୍ସ ହେତୁ, ଭାୱେନ୍ତି ଝାନାନି ପୁନବ୍ଭୱାଯ;

କାମଞ୍ଚ ତେ ଉପଧିପରିକ୍ଖଯାଯ, ଭାୱେନ୍ତି ଝାନଂ ଅପୁନବ୍ଭୱାଯ।

''ତେ ନିବ୍ବୁତିଂ ଆସିସମାନସା [ଆସିଂସମାନା (ସୀ।), ଅଭିମାନା (ସ୍ଯା।)] ଦଦନ୍ତି, ତନ୍ନିନ୍ନଚିତ୍ତା [ତନ୍ନିନ୍ନା ତଞ୍ଚିତ୍ତା (କ।)] ତଦଧିମୁତ୍ତା;

ନଜ୍ଜୋ ଯଥା ସାଗରମଜ୍ଝୁପେତା [ସାଗରମଜ୍ଝଗତା (ସ୍ଯା।)], ଭୱନ୍ତି ନିବ୍ବାନପରାଯନା ତେ''ତି।

ନିବ୍ବାନମନସୋ ନରୋ। ତେନାହ ଭଗୱା –

''ନିଦ୍ଦଂ ତନ୍ଦି ସହେ ଥୀନଂ, ପମାଦେନ ନ ସଂୱସେ;

ଅତିମାନେ ନ ତିଟ୍ଠେଯ୍ଯ, ନିବ୍ବାନମନସୋ ନରୋ''ତି।

୧୭୮।

ମୋସୱଜ୍ଜେ ନ ନିଯ୍ଯେଥ,[ନୀଯେଥ (କ।)]ରୂପେ ସ୍ନେହଂ ନ କୁବ୍ବଯେ;

ମାନଞ୍ଚ ପରିଜାନେୟ୍ୟ, ସାହସା ୱିରତୋ ଚରେ।

ମୋସଓଜ୍ଜେନ ନିୟ୍ୟେଥାତି। ମୋସଓଜ୍ଜଂ ୱୁଚ୍ଚତି ମୁସାୱାଦୋ। ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସଭଗ୍ଗତୋ ୱା ପରିସଗ୍ଗତୋ ୱା ଞାତିମଜ୍ଝଗତୋ ୱା ପୂଗମଜ୍ଝଗତୋ ୱା ରାଜକୁଲମଜ୍ଝଗତୋ ୱା ଅଭିନୀତୋ ସକ୍ଖିପୁଟ୍ଠୋ – ''ଏହମ୍ଭୋ ପୁରିସ, ଯଂ ଜାନାସି ତଂ ୱଦେହୀ''ତି, ସୋ ଅଜାନଂ ୱା ଆହ – ''ଜାନାମୀ''ତି, ଜାନଂ ୱା ଆହ – ''ନ ଜାନାମୀ''ତି, ଅପସ୍ସଂ ୱା ଆହ – ''ପସ୍ସାମୀ''ତି, ପସ୍ସଂ ୱା ଆହ – ''ନ ପସ୍ସାମୀ''ତି। ଇତି ଅତ୍ତହେତୁ ୱା ପରହେତୁ ୱା ଆମିସକିଞ୍ଚିକ୍ଖହେତୁ ୱା ସମ୍ପଜାନମୁସା ଭାସିତା ହୋତି – ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ମୋସଓଜ୍ଜଂ। ଅପି ଚ ତୀହାକାରେହି...ପେ... ଚତୂହାକାରେହି... ପଞ୍ଚହାକାରେହି... ଛହାକାରେହି... ସତ୍ତହାକାରେହି... ଅଟ୍ଠହାକାରେହି...ପେ... ଇମେହି ଅଟ୍ଠହାକାରେହି ମୁସାୱାଦୋ ହୋତି। ମୋସଓଜ୍ଜେ ନ ନିୟ୍ୟେଥାତି। ମୋସଓଜ୍ଜେ ନ ଯାୟେୟ୍ୟ ନ ନିୟ୍ୟାୟେୟ୍ୟ ନ ୱହେୟ୍ୟ ନ ସଂହରେୟ୍ୟ, ମୋସଓଜ୍ଜଂ ପଜହେୟ୍ୟ ୱିନୋଦେୟ୍ୟ ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରେୟ୍ୟ ଅନଭାୱଂ ଗମେୟ୍ୟ, ମୋସଓଜ୍ଜା ଆରତୋ ଅସ୍ସ ୱିରତୋ ପଟିୱିରତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିଯାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରେୟ୍ୟାତି – ମୋସଓଜ୍ଜେ ନ ନିୟ୍ୟେଥ।

ରୂପେସ୍ନେହଂ ନ କୁବ୍ବଯେତି। ରୂପନ୍ତି ଚତ୍ତାରୋ ଚ ମହାଭୂତା , ଚତୁନ୍ନଞ୍ଚ ମହାଭୂତାନଂ ଉପାଦାଯ ରୂପଂ। ରୂପେ ସ୍ନେହଂ ନ କୁବ୍ବଯେତି। ରୂପେ ସ୍ନେହଂ ନ କରେୟ୍ୟ ଛନ୍ଦଂ ନ କରେୟ୍ୟ ପେମଂ ନ କରେୟ୍ୟ ରାଗଂ ନ କରେୟ୍ୟ ନ ଜନେୟ୍ୟ ନ ସଞ୍ଜନେୟ୍ୟ ନ ନିବ୍ବତ୍ତେୟ୍ୟ ନାଭିନିବ୍ବତ୍ତେୟ୍ୟାତି – ରୂପେ ସ୍ନେହଂ ନ କୁବ୍ବଯେ।

ମାନଞ୍ଚପରିଜାନେୟ୍ୟାତି। ମାନୋତି ଏକୱିଧେନ ମାନୋ – ଯା ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉନ୍ନତି। ଦୁୱିଧେନ ମାନୋ – ଅତ୍ତୁକ୍କଂସନମାନୋ, ପରୱମ୍ଭନମାନୋ। ତିୱିଧେନ ମାନୋ – ''ସେୟ୍ୟୋହମସ୍ମୀ''ତି ମାନୋ, ''ସଦିସୋହମସ୍ମୀ''ତି ମାନୋ, ''ହୀନୋହମସ୍ମୀ''ତି ମାନୋ। ଚତୁୱିଧେନ ମାନୋ – ଲାଭେନ ମାନଂ ଜନେତି, ଯସେନ ମାନଂ ଜନେତି, ପସଂସାଯ ମାନଂ ଜନେତି, ସୁଖେନ ମାନଂ ଜନେତି। ପଞ୍ଚୱିଧେନ ମାନୋ – ''ଲାଭିମ୍ହି ମନାପିକାନଂ ରୂପାନ''ନ୍ତି ମାନଂ ଜନେତି, ''ଲାଭିମ୍ହି ମନାପିକାନଂ ସଦ୍ଦାନଂ...ପେ... ଗନ୍ଧାନଂ... ରସାନଂ... ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାନ''ନ୍ତି ମାନଂ ଜନେତି। ଛବ୍ବିଧେନ ମାନୋ – ଚକ୍ଖୁସମ୍ପଦାଯ ମାନଂ ଜନେତି, ସୋତସମ୍ପଦାଯ...ପେ... ଘାନସମ୍ପଦାଯ... ଜିୱ୍ହାସମ୍ପଦାଯ... କାଯସମ୍ପଦାଯ... ମନୋସମ୍ପଦାଯ ମାନଂ ଜନେତି। ସତ୍ତୱିଧେନ ମାନୋ – ଅତିମାନୋ, ମାନାତିମାନୋ, ଓମାନୋ, ସଦିସମାନୋ, ଅଧିମାନୋ, ଅସ୍ମିମାନୋ, ମିଚ୍ଛାମାନୋ। ଅଟ୍ଠୱିଧେନ ମାନୋ – ଲାଭେନ ମାନଂ ଜନେତି, ଅଲାଭେନ ଓମାନଂ ଜନେତି, ଯସେନ ମାନଂ ଜନେତି, ଅଯସେନ ଓମାନଂ ଜନେତି, ପସଂସାଯ ମାନଂ ଜନେତି, ନିନ୍ଦାଯ ଓମାନଂ ଜନେତି, ସୁଖେନ ମାନଂ ଜନେତି, ଦୁକ୍ଖେନ ଓମାନଂ ଜନେତି। ନୱୱିଧେନ ମାନୋ – ସେୟ୍ୟସ୍ସ ''ସେୟ୍ୟୋହମସ୍ମୀ''ତି ମାନୋ, ସେୟ୍ୟସ୍ସ ''ସଦିସୋହମସ୍ମୀ''ତି ମାନୋ, ସେୟ୍ୟସ୍ସ ''ହୀନୋହମସ୍ମୀ''ତି ମାନୋ, ସଦିସସ୍ସ ''ସେୟ୍ୟୋହମସ୍ମୀ''ତି ମାନୋ, ସଦିସସ୍ସ ''ସଦିସୋହମସ୍ମୀ''ତି ମାନୋ, ସଦିସସ୍ସ ''ହୀନୋହମସ୍ମୀ''ତି ମାନୋ, ହୀନସ୍ସ ''ସେୟ୍ୟୋହମସ୍ମୀ''ତି ମାନୋ, ହୀନସ୍ସ ''ସଦିସୋହମସ୍ମୀ''ତି ମାନୋ, ହୀନସ୍ସ ''ହୀନୋହମସ୍ମୀ''ତି ମାନୋ। ଦସୱିଧେନ ମାନୋ – ଇଧେକଚ୍ଚୋ ମାନଂ ଜନେତି ଜାତିଯା ୱା ଗୋତ୍ତେନ ୱା...ପେ... ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ୱା ୱତ୍ଥୁନା। ଯୋ ଏୱରୂପୋ ମାନୋ ମଞ୍ଞନା ମଞ୍ଞିତତ୍ତଂ ଉନ୍ନତି ଉନ୍ନମୋ ଧଜୋ ସମ୍ପଗ୍ଗାହୋ କେତୁକମ୍ୟତା ଚିତ୍ତସ୍ସ – ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ମାନୋ।

ମାନଞ୍ଚ ପରିଜାନେୟ୍ୟାତି। ମାନଂ ତୀହି ପରିଞ୍ଞାହି ପରିଜାନେୟ୍ୟ – ଞାତପରିଞ୍ଞାଯ, ତୀରଣପରିଞ୍ଞାଯ, ପହାନପରିଞ୍ଞାଯ। କତମା ଞାତପରିଞ୍ଞା? ମାନଂ ଜାନାତି ଅଯଂ ଏକୱିଧେନ ମାନୋ – ଯା ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉନ୍ନତି। ଅଯଂ ଦୁୱିଧେନ ମାନୋ – ଅତ୍ତୁକ୍କଂସନମାନୋ ପରୱମ୍ଭନମାନୋ...ପେ... ଅଯଂ ଦସୱିଧେନ ମାନୋ – ଇଧେକଚ୍ଚୋ ମାନଂ ଜନେତି ଜାତିଯା ୱା ଗୋତ୍ତେନ ୱା...ପେ... ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ୱା ୱତ୍ଥୁନାତି ଜାନାତି ପସ୍ସତି – ଅଯଂ ଞାତପରିଞ୍ଞା।

କତମା ତୀରଣପରିଞ୍ଞା? ଏୱଂ ଞାତଂ କତ୍ୱା ମାନଂ ତୀରେତି ଅନିଚ୍ଚତୋ ଦୁକ୍ଖତୋ...ପେ... ନିସ୍ସରଣତୋ ତୀରେତି – ଅଯଂ ତୀରଣପରିଞ୍ଞା।

କତମା ପହାନପରିଞ୍ଞା? ଏୱଂ ତୀରଯିତ୍ୱା ମାନଂ ପଜହତି ୱିନୋଦେତି ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରୋତି ଅନଭାୱଂ ଗମେତି – ଅଯଂ ପହାନପରିଞ୍ଞା। ମାନଞ୍ଚ ପରିଜାନେୟ୍ୟାତି ମାନଂ ଇମାହି ତୀହି ପରିଞ୍ଞାହି ପରିଜାନେୟ୍ୟାତି – ମାନଞ୍ଚ ପରିଜାନେୟ୍ୟ।

ସାହସା ୱିରତୋ ଚରେତି। କତମା ସାହସା ଚରିଯା? ରତ୍ତସ୍ସ ରାଗଚରିଯା ସାହସା ଚରିଯା, ଦୁଟ୍ଠସ୍ସ ଦୋସଚରିଯା ସାହସା ଚରିଯା, ମୂଳ୍ହସ୍ସ ମୋହଚରିଯା ସାହସା ଚରିଯା, ୱିନିବଦ୍ଧସ୍ସ ମାନଚରିଯା ସାହସା ଚରିଯା, ପରାମଟ୍ଠସ୍ସ ଦିଟ୍ଠିଚରିଯା ସାହସା ଚରିଯା, ୱିକ୍ଖେପଗତସ୍ସ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଚରିଯା ସାହସା ଚରିଯା, ଅନିଟ୍ଠଙ୍ଗତସ୍ସ ୱିଚିକିଚ୍ଛାଚରିଯା ସାହସା ଚରିଯା, ଥାମଗତସ୍ସ ଅନୁସଯଚରିଯା ସାହସା ଚରିଯା – ଅଯଂ ସାହସା ଚରିଯା। ସାହସା

ୱିରତୋଚରେତି ସାହସା ଚରିଯାଯ ଆରତୋ ଅସ୍ସ ୱିରତୋ ପଟିୱିରତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିଯାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରେଯ୍ଯ ଚରେଯ୍ଯ ୱିଚରେଯ୍ଯ ଇରିଯେଯ୍ଯ ୱତ୍ତେଯ୍ଯ ପାଲେଯ୍ଯ ଯପେଯ୍ଯ ଯାପେଯ୍ଯାତି – ସାହସା ୱିରତୋ ଚରେ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ମୋସୱଜ୍ଜେ ନ ନିଯ୍ୟେଥ, ରୂପେ ସ୍ନେହଂ ନ କୁବ୍ବଯେ;

ମାନଞ୍ଚ ପରିଜାନେଯ୍ଯ, ସାହସା ୱିରତୋ ଚରେ’’ତି।

୧୭୯।

ପୁରାଣଂ ନାଭିନନ୍ଦେଯ୍ଯ, ନୱେ ଖନ୍ତିଂ ନ କୁବ୍ବଯେ[ଖନ୍ତିମକୁବ୍ବଯେ (ବହୂସୁ)];

ହୀଯମାନେ ନ ସୋଚେଯ୍ଯ, ଆକାସଂ[ଆକସ୍ସଂ (ସ୍ୟା।)]ନ ସିତୋ ସିଯା।

ପୁରାଣଂନାଭିନନ୍ଦେଯ୍ୟାତି। ପୁରାଣଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅତୀତା ରୂପୱେଦନାସଞ୍ଞାସଙ୍ଖାରୱିଞ୍ଞାଣା। ଅତୀତେ ସଙ୍ଖାରେ ତଣ୍ହାୱସେନ ଦିଟ୍ଠିୱସେନ ନାଭିନନ୍ଦେଯ୍ଯ ନାଭିୱଦେଯ୍ଯ ନ ଅଜ୍ଝୋସେଯ୍ଯ, ଅଭିନନ୍ଦନଂ ଅଭିୱଦନଂ ଅଜ୍ଝୋସାନଂ ଗାହଂ ପରାମାସଂ ଅଭିନିୱେସଂ ପଜହେଯ୍ଯ ୱିନୋଦେଯ୍ଯ ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରେଯ୍ଯ ଅନଭାୱଂ ଗମେଯ୍ୟାତି – ପୁରାଣଂ ନାଭିନନ୍ଦେଯ୍ଯ।

ନୱେ ଖନ୍ତିଂ ନ କୁବ୍ବଯେତି। ନୱା ୱୁଚ୍ଚତି ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନା ରୂପୱେଦନାସଞ୍ଞାସଙ୍ଖାରୱିଞ୍ଞାଣା। ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ସଙ୍ଖାରେ ତଣ୍ହାୱସେନ ଦିଟ୍ଠିୱସେନ ଖନ୍ତିଂ ନ କରେଯ୍ଯ ଛନ୍ଦଂ ନ କରେଯ୍ଯ ପେମଂ ନ କରେଯ୍ଯ ରାଗଂ ନ କରେଯ୍ଯ ନ ଜନେଯ୍ଯ ନ ସଞ୍ଜନେଯ୍ଯ ନ ନିବ୍ବତ୍ତେଯ୍ଯ ନାଭିନିବ୍ବତ୍ତେଯ୍ୟାତି – ନୱେ ଖନ୍ତିଂ ନ କୁବ୍ବଯେ।

ହୀଯମାନେନ ସୋଚେଯ୍ୟାତି। ହୀଯମାନେ ହାଯମାନେ ପରିହାଯମାନେ ୱେମାନେ ୱିଗଚ୍ଛମାନେ ଅନ୍ତରଧାଯମାନେ ନ ସୋଚେଯ୍ଯ ନ କିଲମେଯ୍ଯ ନ ପରାମସେଯ୍ଯ ନ ପରିଦେୱେଯ୍ଯ ନ ଉରତ୍ତାଳିଂ କନ୍ଦେଯ୍ଯ ନ ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜେଯ୍ଯ। ଚକ୍ଖୁସ୍ମିଂ ହୀଯମାନେ ହାଯମାନେ ପରିହାଯମାନେ ୱେମାନେ ୱିଗଚ୍ଛମାନେ ଅନ୍ତରଧାଯମାନେ, ସୋତସ୍ମିଂ…ପେ… ଘାନସ୍ମିଂ… ଜିୱ୍ହାଯ… କାଯସ୍ମିଂ… ରୂପସ୍ମିଂ… ସଦ୍ଦସ୍ମିଂ… ଗନ୍ଧସ୍ମିଂ… ରସସ୍ମିଂ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବସ୍ମିଂ… କୁଲସ୍ମିଂ… ଗଣସ୍ମିଂ… ଆୱାସସ୍ମିଂ… ଲାଭସ୍ମିଂ… ଯସସ୍ମିଂ… ପସଂସାଯ… ସୁଖସ୍ମିଂ… ଚୀୱରସ୍ମିଂ… ପିଣ୍ଡପାତସ୍ମିଂ… ସେନାସନସ୍ମିଂ… ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରସ୍ମିଂ ହୀଯମାନେ ହାଯମାନେ ପରିହାଯମାନେ ୱେମାନେ ୱିଗଚ୍ଛମାନେ ଅନ୍ତରଧାଯମାନେ ନ ସୋଚେଯ୍ଯ ନ କିଲମେଯ୍ଯ ନ ପରାମସେଯ୍ଯ ନ ପରିଦେୱେଯ୍ଯ ନ ଉରତ୍ତାଳିଂ କନ୍ଦେଯ୍ଯ ନ ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜେଯ୍ୟାତି – ହୀଯମାନେ ନ ସୋଚେଯ୍ଯ।

ଆକାସଂ ନ ସିତୋ ସିଯାତି। ଆକାସଂ ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। କିଂକାରଣା ଆକାସଂ ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା? ଯାଯ ତଣ୍ହାଯ ରୂପଂ ଆକସ୍ସତି ସମାକସ୍ସତି ଗଣ୍ହାତି ପରାମସତି ଅଭିନିୱିସତି, ୱେଦନଂ…ପେ… ସଞ୍ଞଂ… ସଙ୍ଖାରେ… ୱିଞ୍ଞାଣଂ… ଗତିଂ… ଉପପତ୍ତିଂ… ପଟିସନ୍ଧିଂ… ଭୱଂ… ସଂସାରଂ… ୱଟ୍ଟଂ ଆକସ୍ସତି ସମାକସ୍ସତି ଗଣ୍ହାତି ପରାମସତି ଅଭିନିୱିସତି; ତଂକାରଣା ଆକାସଂ ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଆକାସଂ ନ ସିତୋ ସିଯାତି। ତଣ୍ହାନିସ୍ସିତୋ ନ ସିଯା। ତଣ୍ହଂ ପଜହେଯ୍ଯ ୱିନୋଦେଯ୍ଯ ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରେଯ୍ଯ ଅନଭାୱଂ ଗମେଯ୍ଯ, ତଣ୍ହାଯ ଆରତୋ ଅସ୍ସ ୱିରତୋ ପଟିୱିରତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିଯାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରେଯ୍ୟାତି – ଆକାସଂ ନ ସିତୋ ସିଯା।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ପୁରାଣଂ ନାଭିନନ୍ଦେଯ୍ଯ, ନୱେ ଖନ୍ତିଂ ନ କୁବ୍ବଯେ;

ହୀଯମାନେ ନ ସୋଚେଯ୍ଯ, ଆକାସଂ ନ ସିତୋ ସିଯା’’ତି।

୧୮୦।

ଗେଧଂବ୍ରୂମି ମହୋଘୋତି, ଆଜଵଂ[ଆଚମଂ (ସ୍ୟା। କ।)]ବ୍ରୂମି ଜପ୍ପନଂ;

ଆରମ୍ମଣଂ ପକମ୍ପନଂ,[ପକପ୍ପନଂ (ସ୍ୟା। କ।)]କାମପଙ୍କୋ ଦୁରଚ୍ଚଯୋ।

ଗେଧଂ ବ୍ରୂମି ମହୋଘୋତୀତି। ଗେଧୋ ଵୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ମହୋଘୋ ଵୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ଗେଧଂ ବ୍ରୂମି ମହୋଘୋତୀତି। ଗେଧଂ ''ମହୋଘୋ''ତି ବ୍ରୂମି ଆଚିକ୍ଖାମି ଦେସେମି ପଞ୍ଞପେମି ପଟ୍ଠପେମି ଵିଵରାମି ଵିଭଜାମି ଉତ୍ତାନୀକରୋମି ପକାସେମୀତି – ଗେଧଂ ବ୍ରୂମି ମହୋଘୋତି।

ଆଜଵଂବ୍ରୂମି ଜପ୍ପନନ୍ତି। ଆଜଵା ଵୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ଜପ୍ପନାପି ଵୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ଆଜଵଂ ବ୍ରୂମି ଜପ୍ପନନ୍ତି ଆଜଵଂ ''ଜପ୍ପନା''ତି ବ୍ରୂମି ଆଚିକ୍ଖାମି…ପେ… ଉତ୍ତାନୀକରୋମି ପକାସେମୀତି – ଆଜଵଂ ବ୍ରୂମି ଜପ୍ପନଂ।

ଆରମ୍ମଣଂ ପକମ୍ପନନ୍ତି। ଆରମ୍ମଣମ୍ପି ଵୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ପକମ୍ପନାପି ଵୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲନ୍ତି – ଆରମ୍ମଣଂ ପକମ୍ପନଂ।

କାମପଙ୍କୋ ଦୁରଚ୍ଚଯୋତି। କାମପଙ୍କୋ କାମକଦ୍ଦମୋ କାମକିଲେସୋ କାମପଲିପୋ କାମପଲିବୋଧୋ [କାମପଲିରୋଧୋ (ସୀ। କ।)] ଦୁରଚ୍ଚଯୋ ଦୁରତିଵତ୍ତୋ ଦୁତ୍ତରୋ ଦୁପ୍ପତରୋ ଦୁସ୍ସମତିକ୍କମୋ ଦୁଵୀତିଵତ୍ତୋତି – କାମପଙ୍କୋ ଦୁରଚ୍ଚଯୋ।

ତେନାହ ଭଗଵା –

''ଗେଧଂ ବ୍ରୂମି ମହୋଘୋତି, ଆଜଵଂ ବ୍ରୂମି ଜପ୍ପନଂ;

ଆରମ୍ମଣଂ ପକମ୍ପନଂ, କାମପଙ୍କୋ ଦୁରଚ୍ଚଯୋ''ତି।

୧୮୧।

ସଚ୍ଚା ଅଵୋକ୍କମଂ ମୁନି, ଥଲେ ତିଟ୍ଠତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ;

ସବ୍ବଂ ସୋ ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜ, ସ ଵେ ସନ୍ତୋତି ଵୁଚ୍ଚତି।

ସଚ୍ଚା ଅଵୋକ୍କମଂ ମୁନୀତି। ସଚ୍ଚଵାଚାଯ ଅଵୋକ୍କମନ୍ତୋ, ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଯା ଅଵୋକ୍କମନ୍ତୋ, ଅରିଯା ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକା ମଗ୍ଗା ଅଵୋକ୍କମନ୍ତୋ। ମୁନୀତି। ମୋନଂ ଵୁଚ୍ଚତି ଞାଣଂ…ପେ… ସଙ୍ଗଜାଲମତିଚ୍ଚ ସୋ ମୁନୀତି – ସଚ୍ଚା ଅଵୋକ୍କମଂ ମୁନି।

ଥଲେତିଟ୍ଠତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋତି। ଥଲଂ ଵୁଚ୍ଚତି ଅମତଂ ନିବ୍ବାନଂ। ଯୋ ସୋ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରସମଥୋ ସବ୍ବୂପଧିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ତଣ୍ହକ୍ଖଯୋ ଵିରାଗୋ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ। ବ୍ରାହ୍ମଣୋତି ସତ୍ତନ୍ନଂ ଧମ୍ମାନଂ ବାହିତତ୍ତା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ…ପେ… ଅସିତୋ ତାଦି ପଵୁଚ୍ଚତେ ସ ବ୍ରହ୍ମା। ଥଲେ ତିଟ୍ଠତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋତି। ଥଲେ ତିଟ୍ଠତି ଦୀପେ ତିଟ୍ଠତି ତାଣେ ତିଟ୍ଠତି ଲେଣେ ତିଟ୍ଠତି ସରଣେ ତିଟ୍ଠତି ଅଭଯେ ତିଟ୍ଠତି ଅଚ୍ଚୁତେ ତିଟ୍ଠତି ଅମତେ ତିଟ୍ଠତି ନିବ୍ବାନେ ତିଟ୍ଠତୀତି – ଥଲେ ତିଟ୍ଠତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ।

ସବ୍ବଂ ସୋ ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜାତି। ସବ୍ବଂ ଵୁଚ୍ଚତି ଦ୍ୱାଦସାଯତନାନି – ଚକ୍ଖୁ ଚେଵ ରୂପା ଚ …ପେ… ମନୋ ଚେଵ ଧମ୍ମା ଚ। ଯତୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକବାହିରେସୁ ଆଯତନେସୁ ଛନ୍ଦରାଗୋ ପହୀନୋ ହୋତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲୋ ତାଲାଵତ୍ଥୁକତୋ ଅନଭାଵଂକତୋ ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମୋ, ଏତ୍ତାଵତାପି ସବ୍ବଂ ଚତ୍ତଂ ହୋତି ଵନ୍ତଂ ମୁତ୍ତଂ ପହୀନଂ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠଂ। ଯତୋ ତଣ୍ହା ଚ ଦିଟ୍ଠି ଚ ମାନୋ ଚ ପହୀନା ହୋନ୍ତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାଵତ୍ଥୁକତା ଅନଭାଵଂକତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା, ଏତ୍ତାଵତାପି ସବ୍ବଂ ଚତ୍ତଂ ହୋତି ଵନ୍ତଂ ମୁତ୍ତଂ ପହୀନଂ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠଂ। ଯତୋ ପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରୋ ଚ ଅପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରୋ ଚ ଆନେଞ୍ଜାଭିସଙ୍ଖାରୋ ଚ ପହୀନା ହୋନ୍ତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାଵତ୍ଥୁକତା ଅନଭାଵଂକତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା , ଏତ୍ତାଵତାପି ସବ୍ବଂ ଚତ୍ତଂ ହୋତି ଵନ୍ତଂ

ମୁତ୍ତଂ ପହୀନଂ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠନ୍ତି – ସବ୍ବଂ ସୋ ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜ।

ସ ୱେ ସନ୍ତୋତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି। ସୋ ସନ୍ତୋ ଉପସନ୍ତୋ ୱୂପସନ୍ତୋ ନିବ୍ବୁତୋ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧୋତି ୱୁଚ୍ଚତି କଥୀୟତି ଭଣୀୟତି ଦୀପୀୟତି ୱୋହରୀୟତୀତି – ସ ୱେ ସନ୍ତୋତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ସଚ୍ଚା ଅୱୋକ୍କମଂ ମୁନି, ଥଲେ ତିଟ୍ଠତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ;

ସବ୍ବଂ ସୋ ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜ, ସ ୱେ ସନ୍ତୋତି ୱୁଚ୍ଚତୀ''ତି।

୧୮୨।

ସୱେ ୱିଦ୍ୱା[ୱିଦ୍ଧା (ସ୍ୟା।)]ସ ୱେଦଗୂ, ଞତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଅନିସ୍ସିତୋ;

ସମ୍ମା ସୋ ଲୋକେ ଇରିୟାନୋ, ନ ପିହେତୀଧ କସ୍ସଚି।

ସ ୱେ ୱିଦ୍ୱା ସ ୱେଦଗୂତି। ୱିଦ୍ୱାତି ୱିଦ୍ୱା ୱିଜ୍ଜାଗତୋ ଞାଣୀ ୱିଭାୱୀ ମେଧାୱୀ। ୱେଦଗୂତି। ୱେଦା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଚତୂସୁ ମଗ୍ଗେସୁ ଞାଣଂ…ପେ… ସବ୍ବୱେଦନାସୁ ୱୀତରାଗୋ ସବ୍ବୱେଦମତିଚ୍ଚ ୱେଦଗୂ ସୋତି – ସ ୱେ ୱିଦ୍ୱା ସ ୱେଦଗୂ।

ଞତ୍ୱାଧମ୍ମଂ ଅନିସ୍ସିତୋତି। ଞତ୍ୱାତି ଞତ୍ୱା ଜାନିତ୍ୱା ତୁଲୟିତ୍ୱା ତୀରୟିତ୍ୱା ୱିଭାୱୟିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା। ''ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା''ତି ଞତ୍ୱା ଜାନିତ୍ୱା ତୁଲୟିତ୍ୱା ତୀରୟିତ୍ୱା ୱିଭାୱୟିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା, ''ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଦୁକ୍ଖା''ତି…ପେ… ''ୟଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦୟଧମ୍ମଂ ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ''ନ୍ତି ଞତ୍ୱା ଜାନିତ୍ୱା ତୁଲୟିତ୍ୱା ତୀରୟିତ୍ୱା ୱିଭାୱୟିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା। ଅନିସ୍ସିତୋତି ଦ୍ୱେ ନିସ୍ସୟା – ତଣ୍ହାନିସ୍ସୟୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସୟୋ ଚ…ପେ… ଅୟଂ ତଣ୍ହାନିସ୍ସୟୋ…ପେ… ଅୟଂ ଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସୟୋ। ତଣ୍ହାନିସ୍ସୟଂ ପହାୟ ଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସୟଂ ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ଚକ୍ଖୁଂ ଅନିସ୍ସିତୋ… ସୋତଂ ଅନିସ୍ସିତୋ… ଘାନଂ ଅନିସ୍ସିତୋ…ପେ… ଦିଟ୍ଠସୁତମୁତୱିଞ୍ଞାତବ୍ବେ ଧମ୍ମେ ଅନିସ୍ସିତୋ ଅନଲ୍ଲୀନୋ ଅନୁପଗତୋ ଅନଜ୍ଝୋସିତୋ ଅନଧିମୁତ୍ତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିୟାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରତୀତି – ଞତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଅନିସ୍ସିତୋ।

ସମ୍ମା ସୋ ଲୋକେ ଇରିୟାନୋତି। ୟତୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକବାହିରେସୁ ଆୟତନେସୁ ଛନ୍ଦରାଗୋ ପହୀନୋ ହୋତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲୋ ତାଲାୱତ୍ଥୁକତୋ ଅନଭାୱଂକତୋ ଆୟତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମୋ, ଏତ୍ତାୱତାପି ସମ୍ମା ସୋ ଲୋକେ ଚରତି ୱିହରତି ଇରିୟତି ୱତ୍ତତି ପାଲେତି ୟପେତି ୟାପେତି…ପେ… ୟତୋ ପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରୋ ଚ ଅପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରୋ ଚ ଆନେଞ୍ଜାଭିସଙ୍ଖାରୋ ଚ ପହୀନା ହୋନ୍ତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାୱତ୍ଥୁକତା ଅନଭାୱଂକତା ଆୟତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା, ଏତ୍ତାୱତାପି ସମ୍ମା ସୋ ଲୋକେ ଚରତି ୱିହରତି ଇରିୟତି ୱତ୍ତତି ପାଲେତି ୟପେତି ୟାପେତୀତି – ସମ୍ମା ସୋ ଲୋକେ ଇରିୟାନୋ।

ନ ପିହେତୀଧ କସ୍ସଚୀତି। ପିହା ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ୟୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ୟସ୍ସେସା ପିହା ତଣ୍ହା ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ୱୂପସନ୍ତା ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧା ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକା ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢା, ସୋ କସ୍ସଚି ନ ପିହେତି ଖତ୍ତିୟସ୍ସ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ୱା ୱେସ୍ସସ୍ସ ୱା ସୁଦ୍ଦସ୍ସ ୱା ଗହଟ୍ଠସ୍ସ ୱା ପବ୍ବଜିତସ୍ସ ୱା ଦେୱସ୍ସ ୱା ମନୁସ୍ସସ୍ସ ୱାତି – ନ ପିହେତୀଧ କସ୍ସଚି।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ସ ୱେ ୱିଦ୍ୱା ସ ୱେଦଗୂ, ଞତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଅନିସ୍ସିତୋ;

ସମ୍ମା ସୋ ଲୋକେ ଇରିୟାନୋ, ନ ପିହେତୀଧ କସ୍ସଚୀ''ତି।

୧୮୩।

ଯୋଧ କାମେ ଅଚ୍ଚତରି, ସଙ୍ଗଂ ଲୋକେ ଦୁରଚ୍ଚଯଂ;

ନ ସୋ ସୋଚତି ନାଜ୍ଝେତି, ଛିନ୍ନସୋତୋ ଅବନ୍ଧନୋ।

ଯୋଧକାମେ ଅଚ୍ଚତରି, ସଙ୍ଗଂ ଲୋକେ ଦୁରଚ୍ଚଯନ୍ତି। ଯୋତି ଯୋ ଯାଦିସୋ ଯଥାଯୁତ୍ତୋ ଯଥାୱିହିତୋ ଯଥାପକାରୋ ଯଂ ଠାନପ୍ପତ୍ତୋ ଯଂ ଧମ୍ମସମନ୍ନାଗତୋ ଖତ୍ତିଯୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ୱେସ୍ସୋ ୱା ସୁଦ୍ଦୋ ୱା ଗହଟ୍ଠୋ ୱା ପବ୍ବଜିତୋ ୱା ଦେୱୋ ୱା ମନୁସ୍ସୋ ୱା। କାମାତି ଉଦ୍ଦାନତୋ ଦ୍ୱେ କାମା – ୱତ୍ଥୁକାମା ଚ କିଲେସକାମା ଚ…ପେ… ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ୱତ୍ଥୁକାମା…ପେ… ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି କିଲେସକାମା। ସଙ୍ଗାତି ସତ୍ତ ସଙ୍ଗା – ରାଗସଙ୍ଗୋ, ଦୋସସଙ୍ଗୋ, ମୋହସଙ୍ଗୋ, ମାନସଙ୍ଗୋ, ଦିଟ୍ଠିସଙ୍ଗୋ, କିଲେସସଙ୍ଗୋ, ଦୁଚ୍ଚରିତସଙ୍ଗୋ। ଲୋକେତି ଅପାଯଲୋକେ ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଦେୱଲୋକେ ଖନ୍ଧଲୋକେ ଧାତୁଲୋକେ ଆଯତନଲୋକେ। ସଙ୍ଗଂ ଲୋକେ ଦୁରଚ୍ଚଯନ୍ତି। ଯୋ କାମେ ଚ ସଙ୍ଗେ ଚ ଲୋକେ ଦୁରଚ୍ଚଯେ ଦୁରତିୱତ୍ତେ ଦୁତ୍ତରେ ଦୁପ୍ପତରେ ଦୁସ୍ସମତିକ୍କମେ ଦୁବ୍ବୀତିୱତ୍ତେ ଅତରି ଉତ୍ତରି ପତରି ସମତିକ୍କମି ୱୀତିୱତ୍ତଯୀତି – ଯୋଧ କାମେ ଅଚ୍ଚତରି, ସଙ୍ଗଂ ଲୋକେ ଦୁରଚ୍ଚଯଂ।

ନସୋ ସୋଚତି ନାଜ୍ଝେତୀତି। ୱିପରିଣତଂ ୱା ୱତ୍ଥୁଂ ନ ସୋଚତି, ୱିପରିଣତସ୍ମିଂ ୱା ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ନ ସୋଚତି। ‘‘ଚକ୍ଖୁ ମେ ୱିପରିଣତ’’ନ୍ତି ନ ସୋଚତି… ପେ… ସୋତଂ ମେ… ଘାନଂ ମେ… ଜିୱ୍ହା ମେ… କାଯୋ ମେ… ରୂପା ମେ… ସଦ୍ଦା ମେ… ଗନ୍ଧା ମେ… ରସା ମେ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ମେ… କୁଲଂ ମେ… ଗଣୋ ମେ… ଆୱାସୋ ମେ… ଲାଭୋ ମେ… ଯସୋ ମେ… ପସଂସା ମେ… ସୁଖଂ ମେ… ଚୀୱରଂ ମେ… ପିଣ୍ଡପାତୋ ମେ… ସେନାସନଂ ମେ… ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରା ମେ… ମାତା ମେ… ପିତା ମେ… ଭାତା ମେ… ଭଗିନୀ ମେ… ପୁତ୍ତୋ ମେ… ଧୀତା ମେ… ମିତ୍ତା ମେ… ଅମଚ୍ଚା ମେ… ଞାତୀ ମେ… ‘‘ସାଲୋହିତା ମେ ୱିପରିଣତା’’ତି ନ ସୋଚତି ନ କିଲମତି ନ ପରିଦେୱତି ନ ଉରତ୍ତାଳିଂ କନ୍ଦତି ନ ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜତୀତି – ନ ସୋଚତି। ନାଜ୍ଝେତୀତି ନଜ୍ଝେତି ନ ଅଜ୍ଝେତି ନ ଉପନିଜ୍ଝାଯତି ନ ନିଜ୍ଝାଯତି ନ ପଜ୍ଝାଯତି। ଅଥ ୱା ନ ଜାଯତି ନ ଜିଯ୍ୟତି ନ ମିଯ୍ୟତି ନ ଚୱତି ନ ଉପପଜ୍ଜତୀତି – ନାଜ୍ଝେତୀତି – ନ ସୋ ସୋଚତି ନାଜ୍ଝେତି।

ଛିନ୍ନସୋତୋ ଅବନ୍ଧନୋତି। ସୋତଂ ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ଯସ୍ସେସା ସୋତା ତଣ୍ହା ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା…ପେ… ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢା, ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଛିନ୍ନସୋତୋ। ଅବନ୍ଧନୋତି ରାଗବନ୍ଧନଂ ଦୋସବନ୍ଧନଂ ମୋହବନ୍ଧନଂ ମାନବନ୍ଧନଂ ଦିଟ୍ଠିବନ୍ଧନଂ କିଲେସବନ୍ଧନଂ ଦୁଚ୍ଚରିତବନ୍ଧନଂ, ଯସ୍ସେତେ ବନ୍ଧନା ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା…ପେ… ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢା, ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଅବନ୍ଧନୋତି – ଛିନ୍ନସୋତୋ ଅବନ୍ଧନୋ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଯୋଧ କାମେ ଅଚ୍ଚତରି, ସଙ୍ଗଂ ଲୋକେ ଦୁରଚ୍ଚଯଂ;

ନ ସୋ ସୋଚତି ନାଜ୍ଝେତି, ଛିନ୍ନସୋତୋ ଅବନ୍ଧନୋ’’ତି।

୧୮୪।

ଯଂ ପୁବ୍ବେ ତଂ ୱିସୋସେହି, ପଚ୍ଛା ତେ ମାହୁ କିଞ୍ଚନଂ;

ମଜ୍ଝେ ଚେ ନୋ ଗହେସ୍ସସି, ଉପସନ୍ତୋ ଚରିସ୍ସସି।

ଯଂପୁବ୍ବେ ତଂ ୱିସୋସେହୀତି। ଅତୀତେ ସଙ୍ଖାରେ ଆରବ୍ଭ ଯେ କିଲେସା ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟୁଂ ତେ କିଲେସେ ସୋସେହି ୱିସୋସେହି ସୁକ୍ଖାପେହି ୱିସୁକ୍ଖାପେହି ଅବୀଜଂ କରୋହି ପଜହ ୱିନୋଦେହି ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରୋହି ଅନଭାୱଂ ଗମେହୀତି। ଏୱମ୍ପି ଯଂ ପୁବ୍ବେ ତଂ ୱିସୋସେହି। ଅଥ ୱା ଯେ ଅତୀତା କମ୍ମାଭିସଙ୍ଖାରା ଅୱିପକ୍କୱିପାକା ତେ କମ୍ମାଭିସଙ୍ଖାରେ ସୋସେହି ୱିସୋସେହି ସୁକ୍ଖାପେହି ୱିସୁକ୍ଖାପେହି ଅବୀଜଂ କରୋହି ପଜହ ୱିନୋଦେହି ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରୋହି ଅନଭାୱଂ ଗମେହୀତି। ଏୱମ୍ପି ଯଂ ପୁବ୍ବେ ତଂ ୱିସୋସେହି।

ପଚ୍ଛା ତେ ମାହୁ କିଞ୍ଚନନ୍ତି। ପଚ୍ଛା ୱୁଚ୍ଚତି ଅନାଗତଂ। ଅନାଗତେ ସଙ୍ଖାରେ ଆରବ୍ଭ ଯାନି ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟୁଂ ରାଗକିଞ୍ଚନଂ ଦୋସକିଞ୍ଚନଂ ମୋହକିଞ୍ଚନଂ

ମାନକିଞ୍ଚନଂ ଦିଟ୍ଠିକିଞ୍ଚନଂ କିଲେସକିଞ୍ଚନଂ ଦୁଚ୍ଚରିତକିଞ୍ଚନଂ, ଇମାନି କିଞ୍ଚନାନି [ଇମେ କିଞ୍ଚନା (କ।) ପସ୍ସ ଦୀ। ନି। ୩।୩୦୫] ତୁୟ୍ହଂ ମା ଅହୁ ମା ଅକାସି ମା ଜନେସି ମା ସଞ୍ଜନେସି ମା ନିବ୍ବତ୍ତେସି ମା ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେସି ପଜହ ୱିନୋଦେହି ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରୋହି ଅନଭାୱଂ ଗମେହୀତି – ପଚ୍ଛା ତେ ମାହୁ କିଞ୍ଚନଂ।

ମଜ୍ଝେ ଚେ ନୋ ଗହେସ୍ସସୀତି। ମଜ୍ଝଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନା ରୂପୱେଦନାସଞ୍ଞାସଙ୍ଖାରୱିଞ୍ଞାଣା। ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ସଙ୍ଖାରେ ତଣ୍ହାୱସେନ ଦିଟ୍ଠିୱସେନ ନ ଗହେସ୍ସସି ନ ଉଗ୍ଗହେସ୍ସସି ନ ଗଣ୍ହିସ୍ସସି ନ ପରାମସିସ୍ସସି ନାଭିନନ୍ଦିସ୍ସସି ନାଭିଚରିସ୍ସସି ନ ଅଜ୍ଝୋସିସ୍ସସି, ଅଭିନନ୍ଦନଂ ଅଭିୱଦନଂ ଅଜ୍ଝୋସାନଂ ଗାହଂ ପରାମାସଂ ଅଭିନିୱେସଂ ପଜହିସ୍ସସି ୱିନୋଦେସ୍ସସି ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରିସ୍ସସି ଅନଭାୱଂ ଗମେସ୍ସସୀତି – ମଜ୍ଝେ ଚେ ନୋ ଗହେସ୍ସସି।

ଉପସନ୍ତୋ ଚରିସ୍ସସୀତି। ରାଗସ୍ସ ସନ୍ତତ୍ତା ସମିତତ୍ତା ଉପସମିତତ୍ତା, ଦୋସସ୍ସ ସନ୍ତତ୍ତା ସମିତତ୍ତା ଉପସମିତତ୍ତା…ପେ… ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରାନଂ ସନ୍ତତ୍ତା ସମିତତ୍ତା ଉପସମିତତ୍ତା ୱୂପସମିତତ୍ତା ୱିଜ୍ଝାତତ୍ତା ନିବ୍ବୁତତ୍ତା ୱିଗତତ୍ତା ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧତ୍ତା ସନ୍ତୋ ଉପସନ୍ତୋ ୱୂପସନ୍ତୋ ନିବ୍ବୁତୋ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧୋ ଚରିସ୍ସସି ୱିହରିସ୍ସସି ଇରିୟିସ୍ସସି ୱତ୍ତିସ୍ସସି ପାଲିସ୍ସସି ୟପିସ୍ସସି ୟାପିସ୍ସସୀତି – ଉପସନ୍ତୋ ଚରିସ୍ସସି।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ୟଂ ପୁବ୍ବେ ତଂ ୱିସୋସେହି, ପଚ୍ଛା ତେ ମାହୁ କିଞ୍ଚନଂ;

ମଜ୍ଝେ ଚେ ନୋ ଗହେସ୍ସସି, ଉପସନ୍ତୋ ଚରିସ୍ସସୀ''ତି।

୧୮୫।

ସବ୍ବସୋନାମରୂପସ୍ମିଂ, ୟସ୍ସ ନତ୍ଥି ମମାୟିତଂ;

ଅସତା ଚ ନ ସୋଚତି, ସ ୱେ ଲୋକେ ନ ଜୀୟତି।

ସବ୍ବସୋ ନାମରୂପସ୍ମିଂ, ୟସ୍ସ ନତ୍ଥି ମମାୟିତନ୍ତି। ସବ୍ବସୋତି ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ସବ୍ବଥା ସବ୍ବଂ ଅସେସଂ ନିସ୍ସେସଂ ପରିୟାଦିୟନୱଚନମେତଂ – ସବ୍ବସୋତି। ନାମନ୍ତି ଚତ୍ତାରୋ ଅରୂପିନୋ ଖନ୍ଧା। ରୂପନ୍ତି ଚତ୍ତାରୋ ଚ ମହାଭୂତା, ଚତୁନ୍ନଞ୍ଚ ମହାଭୂତାନଂ ଉପାଦାୟ ରୂପଂ। ୟସ୍ସାତି ଅରହତୋ ଖୀଣାସୱସ୍ସ। ମମାୟିତନ୍ତି ଦ୍ୱେ ମମତ୍ତା – ତଣ୍ହାମମତ୍ତଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠିମମତ୍ତଞ୍ଚ…ପେ… ଇଦଂ ତଣ୍ହାମମତ୍ତଂ…ପେ… ଇଦଂ ଦିଟ୍ଠିମମତ୍ତଂ। ସବ୍ବସୋ ନାମରୂପସ୍ମିଂ, ୟସ୍ସ ନତ୍ଥି ମମାୟିତନ୍ତି ସବ୍ବସୋ ନାମରୂପସ୍ମିଂ ମମତ୍ତା ୟସ୍ସ ନତ୍ଥି ନ ସନ୍ତି ନ ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତି ନୁପଲବ୍ଭନ୍ତି, ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ୱୂପସନ୍ତା ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧା ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକା ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢାତି – ସବ୍ବସୋ ନାମରୂପସ୍ମିଂ, ୟସ୍ସ ନତ୍ଥି ମମାୟିତଂ।

ଅସତା ଚ ନ ସୋଚତୀତି। ୱିପରିଣତଂ ୱା ୱତ୍ଥୁଂ ନ ସୋଚତି, ୱିପରିଣତସ୍ମିଂ ୱା ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ନ ସୋଚତି। ''ଚକ୍ଖୁ ମେ ୱିପରିଣତ''ନ୍ତି ନ ସୋଚତି, ସୋତଂ ମେ… ଘାନଂ ମେ… ଜିୱ୍ହା ମେ… କାୟୋ ମେ… ରୂପା ମେ… ସଦ୍ଦା ମେ… ଗନ୍ଧା ମେ… ରସା ମେ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ମେ… କୁଲଂ ମେ… ଗଣୋ ମେ… ଆୱାସୋ ମେ… ଲାଭୋ ମେ…ପେ… ''ସାଲୋହିତା ମେ ୱିପରିଣତା''ତି ନ ସୋଚତି ନ କିଲମତି ନ ପରିଦେୱତି ନ ଉରତ୍ତାଳିଂ କନ୍ଦତି ନ ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜତୀତି। ଏୱମ୍ପି ଅସତା ଚ ନ ସୋଚତି।

ଅଥ ୱା ଅସତାୟ ଦୁକ୍ଖାୟ ୱେଦନାୟ ଫୁଟ୍ଠୋ ପରେତୋ ସମୋହିତୋ ସମନ୍ନାଗତୋ ନ ସୋଚତି ନ କିଲମତି ନ ପରିଦେୱତି ନ ଉରତ୍ତାଳିଂ କନ୍ଦତି ନ ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜତୀତି। ଏୱମ୍ପି ଅସତା ଚ ନ ସୋଚତି। ଅଥ ୱା ଚକ୍ଖୁରୋଗେନ ଫୁଟ୍ଠୋ ପରେତୋ…ପେ… ଡଂସମକସୱାତାତପସରୀସପସମ୍ଫସ୍ସେନ ଫୁଟ୍ଠୋ ପରେତୋ ସମୋହିତୋ ସମନ୍ନାଗତୋ ନ ସୋଚତି ନ କିଲମତି ନ ପରିଦେୱତି ନ ଉରତ୍ତାଳିଂ କନ୍ଦତି ନ ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜତୀତି। ଏୱମ୍ପି ଅସତା ଚ ନ ସୋଚତି। ଅଥ ୱା ଅସନ୍ତେ ଅସଂୱିଜ୍ଜମାନେ ଅନୁପଲବ୍ଭମାନେ ''ଅହୁ ୱତ ମେ, ତଂ ୱତ ମେ ନତ୍ଥି , ସିୟା ୱତ ମେ, ତଂ ୱତାହଂ ନ ଲଭାମୀ''ତି ନ ସୋଚତି ନ କିଲମତି ନ ପରିଦେୱତି ନ ଉରତ୍ତାଳିଂ କନ୍ଦତି ନ ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜତୀତି। ଏୱମ୍ପି ଅସତା ଚ ନ ସୋଚତି।

ସ ୱେ ଲୋକେ ନ ଜୀୟତୀତି। ୟସ୍ସ ''ମୟ୍ହଂ ୱା ଇଦଂ ପରେସଂ ୱା ଇଦ''ନ୍ତି କିଞ୍ଚି ରୂପଗତଂ ୱେଦନାଗତଂ ସଞ୍ଞାଗତଂ ସଙ୍ଖାରଗତଂ

ୱିଞ୍ଞାଣଗତଂ ଗହିତଂ ପରାମଟ୍ଠଂ ଅଭିନିୱିଟ୍ଠଂ ଅଜ୍ଝୋସିତଂ ଅଧିମୁତ୍ତଂ ଅତ୍ଥି, ତସ୍ସ ଜାନି ଅତ୍ଥି।

ଭାସିତମ୍ପି ହେତଂ –

‘‘ଜୀନୋ [ଜିଣ୍ଣେ (ସୀ।), ଜିନ୍ନୋ (ସ୍ୟା।)] ରଥସ୍ସଂ [ରଥସ୍ସେ (ସୀ।) ପଞ୍ଚକନିପାତେ (ଆଦିମ୍ହି) ମଣିକୁଣ୍ଡଲଜାତକଟ୍ଠକଥା ଓଲୋକେତବ୍ବା] ମଣିକୁଣ୍ଡଲେ ଚ, ପୁତ୍ତେ ଚ ଦାରେ ଚ ତଥେୱ ଜୀନୋ;

ସବ୍ବେସୁ ଭୋଗେସୁ ଅସେୱିତେସୁ, କସ୍ମା ନ ସନ୍ତପ୍ପସି ସୋକକାଲେ।

‘‘ପୁବ୍ବେୱ ମଚ୍ଚଂ ୱିଜହନ୍ତି ଭୋଗା, ମଚ୍ଚୋ ଧନେ ପୁବ୍ବତରଂ ଜହାସି;

ଅସସ୍ସତା [ଅସସ୍ସକା (ସୀ।), ଅସ୍ସକା (ସ୍ୟା।)] ଭାୱିନୋ କାମକାମୀ, ତସ୍ମା ନ ସୋଚାମହଂ ସୋକକାଲେ।

‘‘ଉଦେତି ଆପୂରତି ୱେତି ଚନ୍ଦୋ, ଅନ୍ଧଂ ତପେତ୍ୱାନ [ଅତ୍ଥଂ ଗମିତ୍ୱାନ (ବହୂସୁ)] ପଲେତି ସୂରିୟୋ;

ୱିଦିତା ମୟା ସତ୍ତୁକ ଲୋକଧମ୍ମା, ତସ୍ମା ନ ସୋଚାମହଂ ସୋକକାଲେ’’ତି।

ଯସ୍ସ ‘‘ମୟ୍ହଂ ୱା ଇଦଂ ପରେସଂ ୱା ଇଦ’’ନ୍ତି କିଞ୍ଚି ରୂପଗତଂ ୱେଦନାଗତଂ ସଞ୍ଞାଗତଂ ସଙ୍ଖାରଗତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଗତଂ ଗହିତଂ ପରାମଟ୍ଠଂ ଅଭିନିୱିଟ୍ଠଂ ଅଜ୍ଝୋସିତଂ ଅଧିମୁତ୍ତଂ ନତ୍ଥି, ତସ୍ସ ଜାନି ନତ୍ଥି। ଭାସିତମ୍ପି ହେତଂ – ‘‘‘ନନ୍ଦସି, ସମଣା’ତି। ‘କିଂ ଲଦ୍ଧା, ଆୱୁସୋ’ତି? ‘ତେନ ହି, ସମଣ, ସୋଚସୀ’ତି। ‘କିଂ ଜୀୟିତ୍ଥ, ଆୱୁସୋ’ତି? ‘ତେନ ହି, ସମଣ, ନେୱ ନନ୍ଦସି ନ ସୋଚସୀ’ତି। ‘ଏୱମାୱୁସୋ’’’ତି।

‘‘ଚିରସ୍ସଂ ୱତ ପସ୍ସାମ, ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ପରିନିବ୍ବୁତଂ;

ଅନନ୍ଦିଂ ଅନୀଘଂ ଭିକ୍ଖୁଂ, ତିଣ୍ଣଂ ଲୋକେ ୱିସତ୍ତିକ’’ନ୍ତି।

ସ ୱେ ଲୋକେ ନ ଜୀୟତି। ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ସବ୍ବସୋ ନାମରୂପସ୍ମିଂ, ଯସ୍ସ ନତ୍ଥି ମମାୟିତଂ;

ଅସତା ଚ ନ ସୋଚତି, ସ ୱେ ଲୋକେ ନ ଜୀୟତୀ’’ତି।

୧୮୬।

ଯସ୍ସ ନତ୍ଥି ଇଦଂ ମେତି, ପରେସଂ ୱାପି କିଞ୍ଚନଂ;

ମମତ୍ତଂ ସୋ ଅସଂୱିନ୍ଦଂ, ନତ୍ଥି ମେତି ନ ସୋଚତି।

ଯସ୍ସନତ୍ଥି ଇଦଂ ମେତି, ପରେସଂ ୱାପି କିଞ୍ଚନନ୍ତି। ଯସ୍ସାତି ଅରହତୋ ଖୀଣାସୱସ୍ସ। ଯସ୍ସ ‘‘ମୟ୍ହଂ ୱା ଇଦଂ ପରେସଂ ୱା ଇଦ’’ନ୍ତି କିଞ୍ଚି ରୂପଗତଂ ୱେଦନାଗତଂ ସଞ୍ଞାଗତଂ ସଙ୍ଖାରଗତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଗତଂ ଗହିତଂ ପରାମଟ୍ଠଂ ଅଭିନିୱିଟ୍ଠଂ ଅଜ୍ଝୋସିତଂ ଅଧିମୁତ୍ତଂ ନତ୍ଥି ନ ସନ୍ତି ନ ସଂୱିଜ୍ଜତି ନୁପଲବ୍ଭତି, ପହୀନଂ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନଂ ୱୂପସନ୍ତଂ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧଂ ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକଂ ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢନ୍ତି। ଏୱମ୍ପି ଯସ୍ସ ନତ୍ଥି ଇଦଂ ମେତି, ପରେସଂ ୱାପି କିଞ୍ଚନଂ।

ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ‘‘ନାୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, କାୟୋ ତୁମ୍ହାକଂ, ନପି ଅଞ୍ଞେସଂ। ପୁରାଣମିଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ ଅଭିସଙ୍ଖତଂ ଅଭିସଞ୍ଚେତୟିତଂ ୱେଦନୀୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତତ୍ର, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁତୱା ଅରିୟସାୱକୋ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦଂୟେୱ ସାଧୁକଂ ୟୋନିସୋ ମନସିକରୋତି – ‘ଇତି ଇମସ୍ମିଂ ସତି ଇଦଂ ହୋତି ଇମସ୍ସୁପ୍ପାଦା ଇଦଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଇମସ୍ମିଂ ଅସତି ଇଦଂ ନ ହୋତି ଇମସ୍ସ ନିରୋଧା ଇଦଂ ନିରୁଜ୍ଝତି, ଯଦିଦଂ ଅୱିଜ୍ଜାପଚ୍ଚୟା ସଙ୍ଖାରା, ସଙ୍ଖାରପଚ୍ଚୟା ୱିଞ୍ଞାଣଂ…ପେ… ଏୱମେତସ୍ସ କେୱଲସ୍ସ ଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ସମୁଦୟୋ ହୋତି। ଅୱିଜ୍ଜାୟତ୍ୱେୱ ଅସେସୱିରାଗନିରୋଧା

ସଙ୍ଖାରନିରୋଧୋ…ପେ… ଏୱମେତସ୍ସ କେୱଲସ୍ସ ଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ନିରୋଧୋ ହୋତୀ’’’ତି। ଏୱମ୍ପି ଯସ୍ସ ନତ୍ଥି ଇଦଂ ମେତି, ପରେସଂ ୱାପି କିଞ୍ଚନଂ।

ୱୁତ୍ତମ୍ପି ହେତଂ ଭଗୱତା –

‘‘ସୁଞ୍ଞତୋ ଲୋକଂ ଅୱେକ୍ଖସ୍ସୁ, ମୋଘରାଜ ସଦା ସତୋ;

ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠିଂ ଊହଚ୍ଚ [ଉହଚ୍ଚ (କ।) ସୁ। ନି। ୧୧୨୫], ଏୱଂ ମଚ୍ଚୁତରୋ ସିଯା;

ଏୱଂ ଲୋକଂ ଅୱେକ୍ଖନ୍ତଂ, ମଚ୍ଚୁରାଜା ନ ପସ୍ସତୀ’’ତି।

ଏୱମ୍ପି ଯସ୍ସ ନତ୍ଥି ଇଦଂ ମେତି, ପରେସଂ ୱାପି କିଞ୍ଚନଂ।

ୱୁତ୍ତମ୍ପି ହେତଂ ଭଗୱତା – ‘‘ଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନ ତୁମ୍ହାକଂ, ତଂ ପଜହଥ। ତଂ ୱୋ ପହୀନଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଭୱିସ୍ସତି। କିଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନ ତୁମ୍ହାକଂ? ରୂପଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନ ତୁମ୍ହାକଂ, ତଂ ପଜହଥ। ତଂ ୱୋ ପହୀନଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଭୱିସ୍ସତି। ୱେଦନା… ସଞ୍ଞା… ସଙ୍ଖାରା… ୱିଞ୍ଞାଣଂ ନ ତୁମ୍ହାକଂ, ତଂ ପଜହଥ। ତଂ ୱୋ ପହୀନଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଭୱିସ୍ସତି। ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯଂ ଇମସ୍ମିଂ ଜେତୱନେ ତିଣକଟ୍ଠସାଖାପଲାସଂ, ତଂ ଜନୋ ହରେଯ୍ୟ ୱା ଡହେଯ୍ୟ [ଦହେଯ୍ୟ (ସୀ। କ।) ସଂ। ନି। ୩।୩୩] ୱା ଯଥାପଚ୍ଚଯଂ ୱା କରେଯ୍ୟ, ଅପି ନୁ ତୁମ୍ହାକଂ ଏୱମସ୍ସ – ‘ଅମ୍ହେ ଜନୋ ହରତି ୱା ଡହତି ୱା ଯଥାପଚ୍ଚଯଂ ୱା କରୋତୀ’’ତି? ‘‘ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ’’। ‘‘ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ’’? ‘‘ନ ହି ନୋ ଏତଂ, ଭନ୍ତେ, ଅତ୍ତା ୱା ଅତ୍ତନିଯଂ ୱା’’ତି। ‘‘ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯଂ ନ ତୁମ୍ହାକଂ, ତଂ ପଜହଥ। ତଂ ୱୋ ପହୀନଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଭୱିସ୍ସତି। କିଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନ ତୁମ୍ହାକଂ? ରୂପଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନ ତୁମ୍ହାକଂ, ତଂ ପଜହଥ। ତଂ ୱୋ ପହୀନଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଭୱିସ୍ସତି। ୱେଦନା… ସଞ୍ଞା… ସଙ୍ଖାରା… ୱିଞ୍ଞାଣଂ ନ ତୁମ୍ହାକଂ, ତଂ ପଜହଥ। ତଂ ୱୋ ପହୀନଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି। ଏୱମ୍ପି ଯସ୍ସ ନତ୍ଥି ଇଦଂ ମେତି, ପରେସଂ ୱାପି କିଞ୍ଚନଂ। ଭାସିତମ୍ପି ହେତଂ –

‘‘ସୁଦ୍ଧଧମ୍ମସମୁପ୍ପାଦଂ, ସୁଦ୍ଧସଙ୍ଖାରସନ୍ତତିଂ;

ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସ ଯଥାଭୂତଂ, ନ ଭଯଂ ହୋତି ଗାମଣି।

‘‘ତିଣକଟ୍ଠସମଂ ଲୋକଂ, ଯଦା ପଞ୍ଞାଯ ପସ୍ସତି;

ନାଞ୍ଞଂ ପତ୍ଥଯତେ କିଞ୍ଚି, ଅଞ୍ଞତ୍ର ଅପ୍ପଟିସନ୍ଧିଯା’’ତି [ପଟିସନ୍ଧିଯାତି (ସୀ।)]।

ଏୱମ୍ପି ଯସ୍ସ ନତ୍ଥି ଇଦଂ ମେତି, ପରେସଂ ୱାପି କିଞ୍ଚନଂ। ୱଜିରା ଭିକ୍ଖୁନୀ ମାରଂ ପାପିମନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ –

‘‘କଂ ନୁ ସତ୍ତୋତି ପଚ୍ଚେସି, ମାର ଦିଟ୍ଠିଗତଂ ନୁ ତେ;

ସୁଦ୍ଧସଙ୍ଖାରପୁଞ୍ଜୋଯଂ, ନଯିଧ ସତ୍ତୁପଲବ୍ଭତି।

‘‘ଯଥା ହି [ଯଥାପି (ବହୂସୁ) ସଂ। ନି। ୧।୧୭୧] ଅଙ୍ଗସମ୍ଭାରା, ହୋତି ସଦ୍ଦୋ ରଥୋ ଇତି;

ଏୱଂ ଖନ୍ଧେସୁ ସନ୍ତେସୁ, ହୋତି ସତ୍ତୋତି ସମ୍ମୁତି [ସମ୍ମତି (ସ୍ୟା।)]।

‘‘ଦୁକ୍ଖମେୱ ହି ସମ୍ଭୋତି, ଦୁକ୍ଖଂ ତିଟ୍ଠତି ୱେତି ଚ;

ନାଞ୍ଞତ୍ର ଦୁକ୍ଖା ସମ୍ଭୋତି, ନାଞ୍ଞଂ ଦୁକ୍ଖା ନିରୁଜ୍ଝତୀ’’ତି।

ଏୱମ୍ପି ଯସ୍ସ ନତ୍ଥି ଇଦଂ ମେତି, ପରେସଂ ୱାପି କିଞ୍ଚନଂ। ୱୁତ୍ତଂହେତଂ ଭଗୱତା

‘‘ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ରୂପଂ ସମନ୍ନେସତି ଯାୱତା ରୂପସ୍ସ ଗତି, ୱେଦନଂ… ସଞ୍ଞଂ… ସଙ୍ଖାରେ… ୱିଞ୍ଞାଣଂ ସମନ୍ନେସତି ଯାୱତା ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ଗତି। ତସ୍ସ ରୂପଂ ସମନ୍ନେସତୋ ଯାୱତା ରୂପସ୍ସ ଗତି, ୱେଦନଂ… ସଞ୍ଞଂ… ସଙ୍ଖାରେ… ୱିଞ୍ଞାଣଂ ସମନ୍ନେସତୋ ଯାୱତା ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ଗତି , ଯମ୍ପିସ୍ସ ତଂ ହୋତି ‘ଅହ’ନ୍ତି ୱା ‘ମମ’ନ୍ତି ୱା, ‘ଅସ୍ମୀ’ତି ୱା, ତମ୍ପି ତସ୍ସ ନ ହୋତୀ’’ତି। ଏୱମ୍ପି ଯସ୍ସ ନତ୍ଥି ଇଦଂ ମେତି, ପରେସଂ ୱାପି କିଞ୍ଚନଂ।

ଆୟସ୍ମା, ଆନନ୍ଦୋ, ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘‘ସୁଞ୍ଞୋ ଲୋକୋ, ସୁଞ୍ଞୋ ଲୋକୋ’ତି, ଭନ୍ତେ, ୱୁଚ୍ଚତି। କିତ୍ତାୱତା ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ସୁଞ୍ଞୋ ଲୋକୋତି ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି? ‘‘ଯସ୍ମା ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ସୁଞ୍ଞଂ ଅତ୍ତେନ ୱା ଅତ୍ତନିୟେନ ୱା, ତସ୍ମା ସୁଞ୍ଞୋ ଲୋକୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। କିଞ୍ଚାନନ୍ଦ, ସୁଞ୍ଞଂ ଅତ୍ତେନ ୱା ଅତ୍ତନିୟେନ ୱା? ଚକ୍ଖୁ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ସୁଞ୍ଞଂ ଅତ୍ତେନ ୱା ଅତ୍ତନିୟେନ ୱା। ରୂପା ସୁଞ୍ଞା, ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଂ ସୁଞ୍ଞଂ, ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସୋ ସୁଞ୍ଞୋ, ଯଦିଦଂ ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସପଚ୍ଚୟା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ୱେଦୟିତଂ ସୁଖଂ ୱା ଦୁକ୍ଖଂ ୱା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ୱା ତମ୍ପି ସୁଞ୍ଞଂ… ସୋତଂ ସୁଞ୍ଞଂ… ସଦ୍ଦା ସୁଞ୍ଞା… ଘାନଂ ସୁଞ୍ଞଂ… ଗନ୍ଧା ସୁଞ୍ଞା… ଜିୱ୍ହା ସୁଞ୍ଞା… ରସା ସୁଞ୍ଞା… କାୟୋ ସୁଞ୍ଞୋ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ସୁଞ୍ଞା… ମନୋ ସୁଞ୍ଞୋ… ଧମ୍ମା ସୁଞ୍ଞା… ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଂ ସୁଞ୍ଞଂ… ମନୋସମ୍ଫସ୍ସୋ ସୁଞ୍ଞୋ, ଯଦିଦଂ ମନୋସମ୍ଫସ୍ସପଚ୍ଚୟା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ୱେଦୟିତଂ ସୁଖଂ ୱା ଦୁକ୍ଖଂ ୱା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ୱା ତମ୍ପି ସୁଞ୍ଞଂ ଅତ୍ତେନ ୱା ଅତ୍ତନିୟେନ ୱା। ଯସ୍ମା ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ସୁଞ୍ଞଂ ଅତ୍ତେନ ୱା ଅତ୍ତନିୟେନ ୱା, ତସ୍ମା ସୁଞ୍ଞୋ ଲୋକୋତି ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି। ଏୱମ୍ପି ଯସ୍ସ ନତ୍ଥି ଇଦଂ ମେତି, ପରେସଂ ୱାପି କିଞ୍ଚନଂ।

ମମତ୍ତଂ ସୋ ଅସଂୱିନ୍ଦନ୍ତି। ମମତ୍ତାତି ଦ୍ୱେ ମମତ୍ତା – ତଣ୍ହାମମତ୍ତଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠିମମତ୍ତଞ୍ଚ…ପେ… ଇଦଂ ତଣ୍ହାମମତ୍ତଂ…ପେ… ଇଦଂ ଦିଟ୍ଠିମମତ୍ତଂ। ତଣ୍ହାମମତ୍ତଂ ପହାୟ ଦିଟ୍ଠିମମତ୍ତଂ ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ମମତ୍ତଂ ଅୱିନ୍ଦନ୍ତୋ ଅସଂୱିନ୍ଦନ୍ତୋ ଅନଧିଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅପ୍ପଟିଲଭନ୍ତୋତି – ମମତ୍ତଂ ସୋ ଅସଂୱିନ୍ଦଂ।

ନତ୍ଥି ମେତି ନ ସୋଚତୀତି। ୱିପରିଣତଂ ୱା ୱତ୍ଥୁଂ ନ ସୋଚତି, ୱିପରିଣତସ୍ମିଂ ୱା ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ନ ସୋଚତି। ‘‘ଚକ୍ଖୁ ମେ ୱିପରିଣତ’’ନ୍ତି ନ ସୋଚତି, ‘‘ସୋତଂ ମେ…ପେ… ସାଲୋହିତା ମେ ୱିପରିଣତା’’ତି ନ ସୋଚତି ନ କିଲମତି ନ ପରିଦେୱତି ନ ଉରତ୍ତାଳିଂ କନ୍ଦତି ନ ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜତୀତି – ନତ୍ଥି ମେତି ନ ସୋଚତି।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଯସ୍ସ ନତ୍ଥି ଇଦଂ ମେତି, ପରେସଂ ୱାପି କିଞ୍ଚନଂ;

ମମତ୍ତଂ ସୋ ଅସଂୱିନ୍ଦଂ, ନତ୍ଥି ମେତି ନ ସୋଚତୀ’’ତି।

୧୮୭।

ଅନିଟ୍ଠୁରୀଅନନୁଗିଦ୍ଧୋ, ଅନେଜୋ ସବ୍ବଧୀ ସମୋ;

ତମାନିସଂସଂ ପବ୍ରୂମି, ପୁଚ୍ଛିତୋ ଅୱିକମ୍ପିନଂ।

ଅନିଟ୍ଠୁରୀ ଅନନୁଗିଦ୍ଧୋ ଅନେଜୋ ସବ୍ବଧୀ ସମୋତି। କତମଂ ନିଟ୍ଠୁରିୟଂ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ନିଟ୍ଠୁରିୟୋ ହୋତି, ପରଲାଭସକ୍କାରଗରୁକାରମାନନୱନ୍ଦନପୂଜନାସୁ ଇସ୍ସତି ଉସୂୟତି [ଉସ୍ସୁୟ୍ୟତି (ସ୍ୟା।), ଉସୂୟତି (କ।)] ଇସ୍ସଂ ବନ୍ଧତି। ଯଂ ଏୱରୂପଂ ନିଟ୍ଠୁରିୟଂ ନିଟ୍ଠୁରିୟକମ୍ମଂ ଇସ୍ସା ଇସ୍ସାୟନା ଇସ୍ସାୟିତତ୍ତଂ ଉସୂୟା ଉସୂୟନା ଉସୂୟିତତ୍ତଂ – ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ନିଟ୍ଠୁରିୟଂ। ଯସ୍ସେତଂ ନିଟ୍ଠୁରିୟଂ ପହୀନଂ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନଂ…ପେ… ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢଂ, ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଅନିଟ୍ଠୁରୀତି। ଅନନୁଗିଦ୍ଧୋତି। ଗେଧୋ ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ଯସ୍ସେସୋ ଗେଧୋ ପହୀନୋ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନୋ…ପେ… ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢୋ, ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଅନନୁଗିଦ୍ଧୋ। ସୋ ରୂପେ ଅଗିଦ୍ଧୋ ସଦ୍ଦେ…ପେ… ଦିଟ୍ଠସୁତମୁତୱିଞ୍ଞାତବ୍ବେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଅଗିଦ୍ଧୋ ଅଗଧିତୋ ଅମୁଚ୍ଛିତୋ ଅନଜ୍ଝୋସନ୍ନୋ, ୱୀତଗେଧୋ ୱିଗତଗେଧୋ ଚତ୍ତଗେଧୋ ୱନ୍ତଗେଧୋ ମୁତ୍ତଗେଧୋ ପହୀନଗେଧୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠଗେଧୋ, ୱୀତରାଗୋ ୱିଗତରାଗୋ ଚତ୍ତରାଗୋ ୱନ୍ତରାଗୋ ମୁତ୍ତରାଗୋ ପହୀନରାଗୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠରାଗୋ, ନିଚ୍ଛାତୋ ନିବ୍ବୁତୋ ସୀତିଭୂତୋ ସୁଖପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ବ୍ରହ୍ମଭୂତେନ ଅତ୍ତନା ୱିହରତୀତି – ଅନିଟ୍ଠୁରୀ ଅନନୁଗିଦ୍ଧୋ।

ଅନେଜୋ ସବ୍ବଧୀ ସମୋତି। ଏଜା ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ଯସ୍ସେସା ଏଜା ତଣ୍ହା ପହୀନା

ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା…ପେ… ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢା, ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଅନେଜୋ। ଏଜାଯ ପହୀନତ୍ତା ଅନେଜୋ। ସୋ ଲାଭେପି ନ ଇଞ୍ଜତି, ଅଲାଭେପି ନ ଇଞ୍ଜତି, ଯସେପି ନ ଇଞ୍ଜତି, ଅଯସେପି ନ ଇଞ୍ଜତି, ପସଂସାଯପି ନ ଇଞ୍ଜତି, ନିନ୍ଦାଯପି ନ ଇଞ୍ଜତି, ସୁଖେପି ନ ଇଞ୍ଜତି, ଦୁକ୍ଖେପି ନ ଇଞ୍ଜତି, ନ ଚଲତି ନ ୱେଧତି ନପ୍ପୱେଧତି ନ ସମ୍ପୱେଧତୀତି – ଅନେଜୋ। ସବ୍ବଧୀ ସମୋତି ସବ୍ବଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଦ୍ୱାଦସାଯତନାନି। ଚକ୍ଖୁ ଚେୱ ରୂପା ଚ…ପେ… ମନୋ ଚେୱ ଧମ୍ମା ଚ। ଯତୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକବାହିରେସୁ ଆଯତନେସୁ ଛନ୍ଦରାଗୋ ପହୀନୋ ହୋତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲୋ ତାଲାୱତ୍ଥୁକତୋ ଅନଭାୱଂକତୋ ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମୋ, ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ସବ୍ବଧି ସମୋ। ସୋ ସବ୍ବତ୍ଥ ତାଦି ସବ୍ବତ୍ଥ ମଜ୍ଝତ୍ତୋ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉପେକ୍ଖକୋତି – ଅନେଜୋ ସବ୍ବଧୀ ସମୋ।

ତମାନିସଂସଂପବ୍ରୂମି, ପୁଚ୍ଛିତୋ ଅୱିକମ୍ପିନନ୍ତି। ଅୱିକମ୍ପିନଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ପୁଟ୍ଠୋ ପୁଚ୍ଛିତୋ ଯାଚିତୋ ଅଜ୍ଝେସିତୋ ପସାଦିତୋ ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ଆନିସଂସେ ପବ୍ରୂମି। ଯୋ ସୋ ଅନିଟ୍ଠୁରୀ ଅନନୁଗିଦ୍ଧୋ ଅନେଜୋ ସବ୍ବଧି ସମୋତି ବ୍ରୂମି ଆଚିକ୍ଖାମି…ପେ… ପକାସେମୀତି – ତମାନିସଂସଂ ପବ୍ରୂମି ପୁଚ୍ଛିତୋ ଅୱିକମ୍ପିନଂ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ଅନିଟ୍ଠୁରୀ ଅନନୁଗିଦ୍ଧୋ, ଅନେଜୋ ସବ୍ବଧୀ ସମୋ;

ତମାନିସଂସଂ ପବ୍ରୂମି, ପୁଚ୍ଛିତୋ ଅୱିକମ୍ପିନ''ନ୍ତି।

୧୮୮।

ଅନେଜସ୍ସୱିଜାନତୋ, ନତ୍ଥି କାଚି ନିସଙ୍ଖତି[ନିସଙ୍ଖିତି (ବହୂସୁ)];

ୱିରତୋ ସୋ ୱିଯାରବ୍ଭା,[ୱିଯାରମ୍ଭା (ବହୂସୁ)]ଖେମଂ ପସ୍ସତି ସବ୍ବଧି।

ଅନେଜସ୍ସ ୱିଜାନତୋତି। ଏଜା ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା। ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ…ପେ… ଅଭିଜ୍ଝା ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲଂ। ଯସ୍ସେସା ଏଜା ତଣ୍ହା ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା…ପେ… ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢା, ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଅନେଜୋ। ଏଜାଯ ପହୀନତ୍ତା ଅନେଜୋ। ସୋ ଲାଭେପି ନ ଇଞ୍ଜତି, ଅଲାଭେପି ନ ଇଞ୍ଜତି, ଯସେପି ନ ଇଞ୍ଜତି, ଅଯସେପି ନ ଇଞ୍ଜତି, ପସଂସାଯପି ନ ଇଞ୍ଜତି, ନିନ୍ଦାଯପି ନ ଇଞ୍ଜତି, ସୁଖେପି ନ ଇଞ୍ଜତି, ଦୁକ୍ଖେପି ନ ଇଞ୍ଜତି ନ ଚଲତି ନ ୱେଧତି ନପ୍ପୱେଧତି ନ ସମ୍ପୱେଧତୀତି – ଅନେଜସ୍ସ। ୱିଜାନତୋତି ଜାନତୋ ଆଜାନତୋ ୱିଜାନତୋ ପଟିୱିଜାନତୋ ପଟିୱିଜ୍ଝତୋ। ''ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା''ତି ଜାନତୋ ଆଜାନତୋ ୱିଜାନତୋ ପଟିୱିଜାନତୋ ପଟିୱିଜ୍ଝତୋ, ''ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଦୁକ୍ଖା''ତି…ପେ… ''ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦଯଧମ୍ମଂ ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ''ନ୍ତି ଜାନତୋ ଆଜାନତୋ ୱିଜାନତୋ ପଟିୱିଜାନତୋ ପଟିୱିଜ୍ଝତୋତି – ଅନେଜସ୍ସ ୱିଜାନତୋ।

ନତ୍ଥି କାଚି ନିସଙ୍ଖତୀତି। ନିସଙ୍ଖତିଯୋ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରୋ ଅପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରୋ ଆନେଞ୍ଜାଭିସଙ୍ଖାରୋ। ଯତୋ ପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରୋ ଚ ଅପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରୋ ଚ ଆନେଞ୍ଜାଭିସଙ୍ଖାରୋ ଚ ପହୀନା ହୋନ୍ତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାୱତ୍ଥୁକତା ଅନଭାୱଂକତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା, ଏତ୍ତାୱତା ନିସଙ୍ଖତିଯୋ ନତ୍ଥି ନ ସନ୍ତି ନ ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତି ନୁପଲବ୍ଭନ୍ତି, ପହୀନା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ୱୂପସନ୍ତା ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧା ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକା ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢାତି – ନତ୍ଥି କାଚି ନିସଙ୍ଖତି।

ୱିରତୋ ସୋ ୱିଯାରବ୍ଭାତି। ୱିଯାରବ୍ଭୋ ୱୁଚ୍ଚତି ପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରୋ ଅପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରୋ ଆନେଞ୍ଜାଭିସଙ୍ଖାରୋ। ଯତୋ ପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରୋ ଚ ଅପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରୋ ଚ ଆନେଞ୍ଜାଭିସଙ୍ଖାରୋ ଚ ପହୀନା ହୋନ୍ତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା ତାଲାୱତ୍ଥୁକତା ଅନଭାୱଂକତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା, ଏତ୍ତାୱତା ଆରବ୍ଭା ୱିଯାରବ୍ଭା ଆରତୋ ଅସ୍ସ ୱିରତୋ ପଟିୱିରତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିଯାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରତୀତି – ୱିରତୋ ସୋ ୱିଯାରବ୍ଭା।

ଖେମଂପସ୍ସତି ସବ୍ବଧୀତି। ଭଯକରୋ ରାଗୋ ଭଯକରୋ ଦୋସୋ ଭଯକରୋ ମୋହୋ…ପେ… ଭଯକରା କିଲେସା। ଭଯକରସ୍ସ ରାଗସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା…ପେ… ଭଯକରାନଂ କିଲେସାନଂ ପହୀନତ୍ତା ସବ୍ବତ୍ଥ ଖେମଂ ପସ୍ସତି ସବ୍ବତ୍ଥ ଅଭଯଂ ପସ୍ସତି ସବ୍ବତ୍ଥ ଅନୀତିକଂ ପସ୍ସତି ସବ୍ବତ୍ଥ ଅନୁପଦ୍ଦୱଂ ପସ୍ସତି ସବ୍ବତ୍ଥ ଅନୁପସଗ୍ଗଂ ପସ୍ସତି ସବ୍ବତ୍ଥ ଅନୁପସଟ୍ଠଂ [ପସ୍ସଦ୍ଧଂ (ସ୍ୟା।)] ପସ୍ସତୀତି – ଖେମଂ ପସ୍ସତି ସବ୍ବଧି।

ତେନାହ ଭଗଵା –

‘‘ଅନେଜସ୍ସ ଵିଜାନତୋ, ନତ୍ଥି କାଚି ନିସଙ୍ଖତି;

ଵିରତୋ ସୋ ଵିୟାରବ୍ଭା, ଖେମଂ ପସ୍ସତି ସବ୍ବଧୀ’’ତି।

୧୮୯।

ନ ସମେସୁ ନ ଓମେସୁ, ନ ଉସ୍ସେସୁ ଵଦତେ ମୁନି;

ସନ୍ତୋ ସୋ ଵୀତମଚ୍ଛରୋ,[ଵୀତମଚ୍ଛେରୋ (ସୀ।)]ନାଦେତି ନ ନିରସ୍ସତି। [ଇତି ଭଗଵା]

ନ ସମେସୁ ନ ଓମେସୁ, ନ ଉସ୍ସେସୁ ଵଦତେ ମୁନୀତି। ମୁନୀତି। ମୋନଂ ଵୁଚ୍ଚତି ଞାଣଂ…ପେ… ସଙ୍ଗଜାଲମତିଚ୍ଚ ସୋ ମୁନି। ‘‘ସେୟ୍ୟୋହମସ୍ମୀ’’ତି ଵା ‘‘ସଦିସୋହମସ୍ମୀ’’ତି ଵା ‘‘ହୀନୋହମସ୍ମୀ’’ତି ଵା ନ ଵଦତି ନ କଥେତି ନ ଭଣତି ନ ଦୀପୟତି ନ ଵୋହରତୀତି – ନ ସମେସୁ ନ ଓମେସୁ, ନ ଉସ୍ସେସୁ ଵଦତେ ମୁନି।

ସନ୍ତୋ ସୋ ଵୀତମଚ୍ଛରୋତି। ସନ୍ତୋତି ରାଗସ୍ସ ସନ୍ତତ୍ତା ସମିତତ୍ତା ସନ୍ତୋ, ଦୋସସ୍ସ…ପେ… ମୋହସ୍ସ… ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରାନଂ ସନ୍ତତ୍ତା ସମିତତ୍ତା ଵୂପସମିତତ୍ତା ଵିଜ୍ଝାତତ୍ତା ନିବ୍ବୁତତ୍ତା ଵିଗତତ୍ତା ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧତ୍ତା ସନ୍ତୋ ଉପସନ୍ତୋ ଵୂପସନ୍ତୋ ନିବ୍ବୁତୋ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧୋତି – ସନ୍ତୋ। ସୋ ଵୀତମଚ୍ଛରୋତି। ପଞ୍ଚ ମଚ୍ଛରିୟାନି ଆଵାସମଚ୍ଛରିୟଂ…ପେ… ଗାହୋ ଵୁଚ୍ଚତି ମଚ୍ଛରିୟଂ। ୟସ୍ସେତଂ ମଚ୍ଛରିୟଂ ପହୀନଂ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନଂ…ପେ… ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢଂ, ସୋ ଵୁଚ୍ଚତି ଵୀତମଚ୍ଛରୋ ଵିଗତମଚ୍ଛରୋ ଚତ୍ତମଚ୍ଛରୋ ଵନ୍ତମଚ୍ଛରୋ ମୁତ୍ତମଚ୍ଛରୋ ପହୀନମଚ୍ଛରୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠମଚ୍ଛରୋତି – ସନ୍ତୋ ସୋ ଵୀତମଚ୍ଛରୋ।

ନାଦେତିନ ନିରସ୍ସତି, ଇତି ଭଗଵାତି। ନାଦେତୀତି ରୂପଂ ନାଦିୟତି ନ ଉପାଦିୟତି ନ ଗଣ୍ହାତି ନ ପରାମସତି ନାଭିନିଵିସତି, ଵେଦନଂ… ସଞ୍ଞଂ… ସଙ୍ଖାରେ… ଵିଞ୍ଞାଣଂ… ଗତିଂ… ଉପପତ୍ତିଂ… ପଟିସନ୍ଧିଂ… ଭଵଂ… ସଂସାରଂ… ଵଟ୍ଟଂ ନାଦିୟତି ନ ଉପାଦିୟତି ନ ଗଣ୍ହାତି ନ ପରାମସତି ନାଭିନିଵିସତୀତି – ନାଦେତି। ନ ନିରସ୍ସତୀତି ରୂପଂ ନ ପଜହତି ନ ଵିନୋଦେତି ନ ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରୋତି ନ ଅନଭାଵଂ ଗମେତି, ଵେଦନଂ… ସଞ୍ଞଂ… ସଙ୍ଖାରେ… ଵିଞ୍ଞାଣଂ… ଗତିଂ… ଉପପତ୍ତିଂ … ପଟିସନ୍ଧିଂ… ଭଵଂ… ସଂସାରଂ… ଵଟ୍ଟଂ ନ ପଜହତି ନ ଵିନୋଦେତି ନ ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରୋତି ନ ଅନଭାଵଂ ଗମେତି। ଭଗଵାତି ଗାରଵାଧିଵଚନଂ…ପେ… ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି ୟଦିଦଂ ଭଗଵାତି।

ତେନାହ ଭଗଵା –

‘‘ନ ସମେସୁ ନ ଓମେସୁ, ନ ଉସ୍ସେସୁ ଵଦତେ ମୁନି;

ସନ୍ତୋ ସୋ ଵୀତମଚ୍ଛରୋ, ନାଦେତି ନ ନିରସ୍ସତି’’। [ଇତି ଭଗଵା]

ଅତ୍ତଦଣ୍ଡସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସୋ ପନ୍ନରସମୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୧୬। ସାରିପୁତ୍ତସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସୋ

ଅଥ ସାରିପୁତ୍ତସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସଂ ୱକ୍ଖତି –

୧୯୦।

ନମେ ଦିଟ୍ଠୋ ଇତୋ ପୁବ୍ବେ, [ଇଚ୍ଚାୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ]

ନ ସୁତୋ ଉଦ କସ୍ସଚି;

ଏୱଂ ୱଗ୍ଗୁୱଦୋ ସତ୍ଥା, ତୁସିତା ଗଣିମାଗତୋ।

ନ ମେ ଦିଟ୍ଠୋ ଇତୋ ପୁବ୍ବେତି। ଇତୋ ପୁବ୍ବେ ମେ ମୟା ନ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋ ସୋ ଭଗୱା ଇମିନା ଚକ୍ଖୁନା ଇମିନା ଅତ୍ତଭାୱେନ। ଯଦା ଭଗୱା ତାୱତିଂସଭୱନେ ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକମୂଲେ ପଣ୍ଡୁକମ୍ବଲସିଲାୟଂ ୱସ୍ସଂୱୁଟ୍ଠୋ [ୱସ୍ସଂୱୁଟ୍ଠୋ (ସ୍ୟା।)] ଦେୱଗଣପରିୱୁତୋ ମଜ୍ଝେ ମଣିମୟେନ ସୋପାଣେନ ସଙ୍କସ୍ସନଗରଂ ଓତିଣ୍ଣୋ ଇମଂ ଦସ୍ସନଂ ପୁବ୍ବେ ନ ଦିଟ୍ଠୋତି – ନ ମେ ଦିଟ୍ଠୋ ଇତୋ ପୁବ୍ବେ।

ଇଚ୍ଚାୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋତି। ଇଚ୍ଚାତି ପଦସନ୍ଧି ପଦସଂସଗ୍ଗୋ ପଦପାରିପୂରୀ ଅକ୍ଖରସମୱାୟୋ ବ୍ୟଞ୍ଜନସିଲିଟ୍ଠତା ପଦାନୁପୁବ୍ବତାପେତଂ – ଇଚ୍ଚାତି। ଆୟସ୍ମାତି ପିୟୱଚନଂ ଗରୁୱଚନଂ ସଗାରୱସପ୍ପତିସ୍ସୱଚନମେତଂ – ଆୟସ୍ମାତି। ସାରିପୁତ୍ତୋତି ତସ୍ସ ଥେରସ୍ସ ନାମଂ ସଙ୍ଖା ସମଞ୍ଞା ପଞ୍ଞତ୍ତି ୱୋହାରୋ ନାମଂ ନାମକମ୍ମଂ ନାମଧେୟ୍ୟଂ ନିରୁତ୍ତି ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ଅଭିଲାପୋତି – ଇଚ୍ଚାୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ।

ନ ସୁତୋ ଉଦ କସ୍ସଚୀତି। ନାତି ପଟିକ୍ଖେପୋ। ଉଦାତି ପଦସନ୍ଧି ପଦସଂସଗ୍ଗୋ ପଦପାରିପୂରୀ ଅକ୍ଖରସମୱାୟୋ ବ୍ୟଞ୍ଜନସିଲିଟ୍ଠତା ପଦାନୁପୁବ୍ବତାପେତଂ – ଉଦାତି। କସ୍ସଚୀତି ଖତ୍ତିୟସ୍ସ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ୱା ୱେସ୍ସସ୍ସ ୱା ସୁଦ୍ଦସ୍ସ ୱା ଗହଟ୍ଠସ୍ସ ୱା ପବ୍ବଜିତସ୍ସ ୱା ଦେୱସ୍ସ ୱା ମନୁସ୍ସସ୍ସ ୱାତି – ନ ସୁତୋ ଉଦ କସ୍ସଚି।

ଏୱଂୱଗ୍ଗୁୱଦୋ ସତ୍ଥାତି। ଏୱଂ ୱଗ୍ଗୁୱଦୋ ମଧୁରୱଦୋ ପେମନୀୟୱଦୋ ହଦୟଙ୍ଗମୱଦୋ କରୱୀକରୁତମଞ୍ଜୁଘୋସୋ [କରୱିକରୁଦମଞ୍ଜୁସ୍ସରୋ (ସ୍ୟା।)]। ଅଟ୍ଠଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତୋ ଖୋ ପନ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ମୁଖତୋ ଘୋସୋ ନିଚ୍ଛରତି – ୱିସଟ୍ଠୋ ଚ ୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ ଚ ମଞ୍ଜୁ ଚ ସୱନୀୟୋ ଚ ବିନ୍ଦୁ ଚ ଅୱିସାରୀ ଚ ଗମ୍ଭୀରୋ ଚ ନିନ୍ନାଦି ଚ। ଯଥା ପରିସଂ ଖୋ ପନ ସୋ ଭଗୱା ସରେନ ୱିଞ୍ଞାପେତି, ନ ଅସ୍ସ ବହିଦ୍ଧା ପରିସାୟ ଘୋସୋ ନିଚ୍ଛରତି, ବ୍ରହ୍ମସ୍ସରୋ ଖୋ ପନ ସୋ ଭଗୱା କରୱୀକଭାଣୀତି – ଏୱଂ ୱଗ୍ଗୁୱଦୋ।

ସତ୍ଥାତି ସତ୍ଥା ଭଗୱା ସତ୍ଥୱାହୋ। ଯଥା ସତ୍ଥୱାହୋ ସତ୍ତେ କନ୍ତାରଂ ତାରେତି, ଚୋରକନ୍ତାରଂ ତାରେତି, ୱାଳକନ୍ତାରଂ ତାରେତି, ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖକନ୍ତାରଂ ତାରେତି, ନିରୁଦକକନ୍ତାରଂ ତାରେତି ଉତ୍ତାରେତି ନିତ୍ତାରେତି ପତାରେତି ଖେମନ୍ତଭୂମିଂ ସମ୍ପାପେତି; ଏୱମେୱ ଭଗୱା ସତ୍ଥୱାହୋ ସତ୍ତେ କନ୍ତାରଂ ତାରେତି, ଜାତିକନ୍ତାରଂ ତାରେତି, ଜରାକନ୍ତାରଂ ତାରେତି, ବ୍ୟାଧିକନ୍ତାରଂ…ପେ… ମରଣକନ୍ତାରଂ… ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାୟାସକନ୍ତାରଂ ତାରେତି ରାଗକନ୍ତାରଂ ତାରେତି ଦୋସକନ୍ତାରଂ… ମୋହକନ୍ତାରଂ… ମାନକନ୍ତାରଂ… ଦିଟ୍ଠିକନ୍ତାରଂ… କିଲେସକନ୍ତାରଂ… ଦୁଚ୍ଚରିତକନ୍ତାରଂ ତାରେତି, ରାଗଗହନଂ ତାରେତି, ଦୋସଗହନଂ… ମୋହଗହନଂ… ମାନଗହନଂ… ଦିଟ୍ଠିଗହନଂ… କିଲେସଗହନଂ… ଦୁଚ୍ଚରିତଗହନଂ ତାରେତି ଉତ୍ତାରେତି ନିତ୍ତାରେତି ପତାରେତି ଖେମନ୍ତଂ ଅମତଂ ନିବ୍ବାନଂ ସମ୍ପାପେତୀତି । ଏୱମ୍ପି ଭଗୱା ସତ୍ଥୱାହୋ।

ଅଥ ୱା ଭଗୱା ନେତା ୱିନେତା ଅନୁନେତା ପଞ୍ଞପେତା ନିଜ୍ଝାପେତା ପେକ୍ଖେତା ପସାଦେତାତି। ଏୱମ୍ପି ଭଗୱା ସତ୍ଥୱାହୋ।

ଅଥ ୱା ଭଗୱା ଅନୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଉପ୍ପାଦେତା, ଅସଞ୍ଜାତସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ସଞ୍ଜନେତା, ଅନକ୍ଖାତସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଅକ୍ଖାତା, ମଗ୍ଗଞ୍ଞୂ ମଗ୍ଗୱିଦୂ ମଗ୍ଗକୋୱିଦୋ ମଗ୍ଗାନୁଗା ଚ ପନ ଏତରହି ସାୱକା ୱିହରନ୍ତି ପଚ୍ଛା ସମନ୍ନାଗତାତି। ଏୱମ୍ପି ଭଗୱା ସତ୍ଥୱାହୋତି – ଏୱଂ ୱଗ୍ଗୁୱଦୋ ସତ୍ଥା।

ତୁସିତା ଗଣିମାଗତୋତି। ଭଗୱା ତୁସିତକାଯା ଚୱିତ୍ୱା ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିଂ ଓକ୍କନ୍ତୋତି। ଏୱମ୍ପି ତୁସିତା ଗଣିମାଗତୋ।

ଅଥ ୱା ଦେୱା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ତୁସିତା। ତେ ତୁଟ୍ଠା ସନ୍ତୁଟ୍ଠା ଅତ୍ତମନା ପମୁଦିତା ପୀତିସୋମନସ୍ସଜାତା ଦେୱଲୋକତୋ ଗଣିଂ ଆଗତୋତି। ଏୱମ୍ପି ତୁସିତା ଗଣିମାଗତୋ। ଅଥ ୱା ଅରହନ୍ତୋ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ତୁସିତା। ତେ ତୁଟ୍ଠା ସନ୍ତୁଟ୍ଠା ଅତ୍ତମନା ପରିପୁଣ୍ଣସଙ୍କପ୍ପା ଅରହନ୍ତାନଂ ଗଣିଂ ଆଗତୋତି। ଏୱମ୍ପି ତୁସିତା ଗଣିମାଗତୋ। ଗଣୀତି ଗଣୀ ଭଗୱା। ଗଣାଚରିଯୋତି ଗଣୀ, ଗଣସ୍ସ ସତ୍ଥାତି ଗଣୀ, ଗଣଂ ପରିହରତୀତି ଗଣୀ, ଗଣଂ ଓୱଦତୀତି ଗଣୀ, ଗଣମନୁସାସତୀତି ଗଣୀ, ୱିସାରଦୋ ଗଣଂ ଉପସଙ୍କମତୀତି ଗଣୀ, ଗଣସ୍ସ [ଗଣୋସ୍ସ (ସୀ।)] ସୁସ୍ସୂସତି ସୋତଂ ଓଦହତି ଅଞ୍ଞା ଚିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠପେତୀତି ଗଣୀ, ଗଣଂ ଅକୁସଲା ୱୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱା କୁସଲେ ପତିଟ୍ଠାପେତୀତି ଗଣୀ, ଭିକ୍ଖୁଗଣସ୍ସ ଗଣୀ, ଭିକ୍ଖୁନିଗଣସ୍ସ ଗଣୀ, ଉପାସକଗଣସ୍ସ ଗଣୀ, ଉପାସିକାଗଣସ୍ସ ଗଣୀ , ରାଜଗଣସ୍ସ ଗଣୀ, ଖତ୍ତିଯଗଣସ୍ସ… ବ୍ରାହ୍ମଣଗଣସ୍ସ… ୱେସ୍ସଗଣସ୍ସ… ସୁଦ୍ଦଗଣସ୍ସ… ଦେୱଗଣସ୍ସ… ବ୍ରହ୍ମଗଣସ୍ସ ଗଣୀ, ସଙ୍ଘୀ ଗଣୀ ଗଣାଚରିଯୋ। ଆଗତୋତି ଉପଗତୋ ସମୁପଗତୋ ସମୁପପନ୍ନୋ [ସମ୍ପତ୍ତୋ (ସ୍ୟା। କ।)] ସଙ୍କସ୍ସନଗରନ୍ତି – ତୁସିତା ଗଣିମାଗତୋ।

ତେନାହ ଥେରୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ –

‘‘ନ ମେ ଦିଟ୍ଠୋ ଇତୋ ପୁବ୍ବେ, [ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ]

ନ ସୁତୋ ଉଦ କସ୍ସଚି;

ଏୱଂ ୱଗ୍ଗୁୱଦୋ ସତ୍ଥା, ତୁସିତା ଗଣିମାଗତୋ’’ତି।

୧୯୧।

ସଦେୱକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ, ଯଥା ଦିସ୍ସତି ଚକ୍ଖୁମା;

ସବ୍ବଂ ତମଂ ୱିନୋଦେତ୍ୱା, ଏକୋୱ ରତିମଜ୍ଝଗା।

ସଦେୱକସ୍ସଲୋକସ୍ସାତି ସଦେୱକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ସମାରକସ୍ସ ସବ୍ରହ୍ମକସ୍ସ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପଜାଯ ସଦେୱମନୁସ୍ସାଯାତି – ସଦେୱକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ।

ଯଥା ଦିସ୍ସତି ଚକ୍ଖୁମାତି ଯଥା ଭଗୱନ୍ତଂ ତାୱତିଂସଭୱନେ ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକମୂଲେ ପଣ୍ଡୁକମ୍ବଲସିଲାଯଂ ନିସିନ୍ନଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତଂ ଦେୱତା ପସ୍ସନ୍ତି ତଥା ମନୁସ୍ସା ପସ୍ସନ୍ତି । ଯଥା ମନୁସ୍ସା ପସ୍ସନ୍ତି ତଥା ଦେୱତା ପସ୍ସନ୍ତି। ଯଥା ଦେୱାନଂ ଦିସ୍ସତି ତଥା ମନୁସ୍ସାନଂ ଦିସ୍ସତି। ଯଥା ମନୁସ୍ସାନଂ ଦିସ୍ସତି ତଥା ଦେୱାନଂ ଦିସ୍ସତୀତି। ଏୱମ୍ପି ଯଥା ଦିସ୍ସତି ଚକ୍ଖୁମା। ଯଥା ୱା ପନେକେ ଭୋନ୍ତୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଅଦନ୍ତା ଦନ୍ତୱଣ୍ଣେନ ଦିସ୍ସନ୍ତି, ଅସନ୍ତା ସନ୍ତୱଣ୍ଣେନ ଦିସ୍ସନ୍ତି, ଅନୁପସନ୍ତା ଉପସନ୍ତୱଣ୍ଣେନ ଦିସ୍ସନ୍ତି, ଅନିବ୍ବୁତା ନିବ୍ବୁତୱଣ୍ଣେନ ଦିସ୍ସନ୍ତି।

‘‘ପତିରୂପକୋ ମତ୍ତିକାକୁଣ୍ଡଲୋୱ, ଲୋହଡ୍ଢମାସୋୱ [ଲୋହମାସୋୱ (ସ୍ୟା।)] ସୁୱଣ୍ଣଛନ୍ନୋ;

ଚରନ୍ତି ଲୋକେ ପରିୱାରଛନ୍ନା, ଅନ୍ତୋ ଅସୁଦ୍ଧା ବହି ସୋଭମାନା’’ତି [ଅଯଂ ଗାଥା ସଂ। ନି। ୧।୧୨୨ ଦିସ୍ସତି]।

ନ ଭଗୱା ଏୱଂ ଦିସ୍ସତି। ଭଗୱା ଭୂତେନ ତଚ୍ଛେନ ତଥେନ ଯାଥାୱେନ ଅୱିପରୀତେନ ସଭାୱେନ ଦନ୍ତୋ ଦନ୍ତୱଣ୍ଣେନ ଦିସ୍ସତି, ସନ୍ତୋ ସନ୍ତୱଣ୍ଣେନ ଦିସ୍ସତି, ଉପସନ୍ତୋ ଉପସନ୍ତୱଣ୍ଣେନ ଦିସ୍ସତି, ନିବ୍ବୁତୋ ନିବ୍ବୁତୱଣ୍ଣେନ ଦିସ୍ସତି, ଅକପ୍ପିତୈରିଯାପଥା ଚ ବୁଦ୍ଧା ଭଗୱନ୍ତୋ ପଣିଧିସମ୍ପନ୍ନାତି। ଏୱମ୍ପି ଯଥା ଦିସ୍ସତି ଚକ୍ଖୁମା।

ଅଥ ୱା ଭଗୱା ୱିସୁଦ୍ଧସଦ୍ଦୋ ଗତକିତ୍ତିସଦ୍ଦସିଲୋକୋ [ଭଟକିତ୍ତିସଦ୍ଦସିଲୋକୋ (ସ୍ୟା।)] ନାଗଭୱନେ ଚ ସୁପଣ୍ଣଭୱନେ ଚ ଯକ୍ଖଭୱନେ ଚ ଅସୁରଭୱନେ ଚ ଗନ୍ଧବ୍ବଭୱନେ ଚ ମହାରାଜଭୱନେ ଚ ଇନ୍ଦଭୱନେ ଚ ବ୍ରହ୍ମଭୱନେ ଚ ଦେୱଭୱନେ ଚ ଏଦିସୋ ଚ ତାଦିସୋ ଚ ତତୋ ଚ ଭିୟ୍ୟୋତି। ଏୱମ୍ପି ଯଥା ଦିସ୍ସତି ଚକ୍ଖୁମା।

ଅଥ ୱା ଭଗୱା ଦସହି ବଲେହି ସମନ୍ନାଗତୋ, ଚତୂହି ୱେସାରଜ୍ଜେହି, ଚତୂହି ପଟିସମ୍ଭିଦାହି, ଛହି ଅଭିଞ୍ଞାହି, ଛହି ବୁଦ୍ଧଧମ୍ମେହି, ତେଜେନ ଚ

ବଲେନ ଚ ଗୁଣେନ ଚ ୱୀରିଯେନ ଚ ପଞ୍ଞାଯ ଚ ଦିସ୍ସତି ଞାଯତି ପଞ୍ଞାଯତି।

‘‘ଦୂରେ ସନ୍ତୋ ପକାସେନ୍ତି, ହିମୱନ୍ତୋୱ ପବ୍ବତୋ;

ଅସନ୍ତେତ୍ଥ ନ ଦିସ୍ସନ୍ତି, ରତ୍ତିଂ ଖିତ୍ତା [ରତ୍ତିଖିତ୍ତା (ସୀ।) ଧ। ପ। ୩୦୪] ଯଥା ସରା’’ତି।

ଏୱମ୍ପି ଯଥା ଦିସ୍ସତି ଚକ୍ଖୁମା।

ଚକ୍ଖୁମାତି ଭଗୱା ପଞ୍ଚହି ଚକ୍ଖୂହି ଚକ୍ଖୁମା – ମଂସଚକ୍ଖୁନାପି ଚକ୍ଖୁମା, ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁନାପି ଚକ୍ଖୁମା, ପଞ୍ଞାଚକ୍ଖୁନାପି ଚକ୍ଖୁମା, ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁନାପି ଚକ୍ଖୁମା, ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁନାପି ଚକ୍ଖୁମା।

କଥଂ ଭଗୱା ମଂସଚକ୍ଖୁନାପି ଚକ୍ଖୁମା? ମଂସଚକ୍ଖୁମ୍ହି ଭଗୱତୋ ପଞ୍ଚ ୱଣ୍ଣା ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତି – ନୀଲୋ ଚ ୱଣ୍ଣୋ, ପୀତକୋ ଚ ୱଣ୍ଣୋ, ଲୋହିତକୋ ଚ ୱଣ୍ଣୋ, କଣ୍ହୋ ଚ ୱଣ୍ଣୋ, ଓଦାତୋ ଚ ୱଣ୍ଣୋ। ଅକ୍ଖିଲୋମାନି ଚ ଭଗୱତୋ। ଯତ୍ଥ ଚ ଅକ୍ଖିଲୋମାନି ପତିଟ୍ଠିତାନି ତଂ ନୀଲଂ ହୋତି ସୁନୀଲଂ ପାସାଦିକଂ ଦସ୍ସନେୟ୍ୟଂ ଉମାପୁପ୍ଫସମାନଂ। ତସ୍ସ ପରତୋ ପୀତକଂ ହୋତି ସୁପୀତକଂ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣଂ ପାସାଦିକଂ ଦସ୍ସନେୟ୍ୟଂ କଣିକାରପୁପ୍ଫସମାନଂ। ଉଭତୋ ଅକ୍ଖିକୂଟାନି ଭଗୱତୋ ଲୋହିତକାନି ହୋନ୍ତି ସୁଲୋହିତକାନି ପାସାଦିକାନି ଦସ୍ସନେୟ୍ୟାନି ଇନ୍ଦଗୋପକସମାନାନି। ମଜ୍ଝେ କଣ୍ହଂ ହୋତି ସୁକଣ୍ହଂ ଅଲୂଖଂ ସ୍ନିଦ୍ଧଂ ପାସାଦିକଂ ଦସ୍ସନେୟ୍ୟଂ ଅଦ୍ଦାରିଟ୍ଠକସମାନଂ। ତସ୍ସ ପରତୋ ଓଦାତଂ ହୋତି ସୁଓଦାତଂ ସେତଂ ପଣ୍ଡରଂ ପାସାଦିକଂ ଦସ୍ସନେୟ୍ୟଂ ଓସଧିତାରକସମାନଂ । ତେନ ଭଗୱା ପାକତିକେନ ମଂସଚକ୍ଖୁନା ଅତ୍ତଭାୱପରିଯାପନ୍ନେନ ପୁରିମସୁଚରିତକମ୍ମାଭିନିବ୍ବତ୍ତେନ ସମନ୍ତା ଯୋଜନଂ ପସ୍ସତି ଦିୱା ଚେୱ ରତ୍ତିଞ୍ଚ। ଯଦାପି ଚତୁରଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତୋ ଅନ୍ଧକାରୋ ହୋତି ସୂରିଯୋ ଚ ଅତ୍ଥଙ୍ଗତୋ ହୋତି ; କାଳପକ୍ଖୋ ଚ ଉପୋସଥୋ ହୋତି, ତିବ୍ବୋ ଚ ୱନସଣ୍ଡୋ ହୋତି, ମହା ଚ କାଳମେଘୋ ଅବ୍ଭୁଟ୍ଠିତୋ ହୋତି। ଏୱରୂପେପି ଚତୁରଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତେ ଅନ୍ଧକାରେ ସମନ୍ତା ଯୋଜନଂ ପସ୍ସତି। ନତ୍ଥି ସୋ କୁଟ୍ଟୋ ୱା କୱାଟଂ ୱା ପାକାରୋ ୱା ପବ୍ବତୋ ୱା ଗଚ୍ଛୋ ୱା ଲତା ୱା ଆୱରଣଂ ରୂପାନଂ ଦସ୍ସନାଯ। ଏକଞ୍ଚେ ତିଲଫଲଂ ନିମିତ୍ତଂ କତ୍ୱା ତିଲୱାହେ ପକ୍ଖିପେୟ୍ୟ, ତଞ୍ଞେୱ ତିଲଫଲଂ ଉଦ୍ଧରେୟ୍ୟ। ଏୱଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ଭଗୱତୋ ପାକତିକମଂସଚକ୍ଖୁ। ଏୱଂ ଭଗୱା ମଂସଚକ୍ଖୁନାପି ଚକ୍ଖୁମା।

କଥଂ ଭଗୱା ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନାପି ଚକ୍ଖୁମା? ଭଗୱା ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ସତ୍ତେ ପସ୍ସତି ଚୱମାନେ ଉପପଜ୍ଜମାନେ ହୀନେ ପଣୀତେ ସୁୱଣ୍ଣେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣେ ସୁଗତେ ଦୁଗ୍ଗତେ; ଯଥାକମ୍ମୂପଗେ ସତ୍ତେ ପଜାନାତି – ‘‘ଇମେ ୱତ ଭୋନ୍ତୋ ସତ୍ତା କାଯଦୁଚ୍ଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ଅରିଯାନଂ ଉପୱାଦକା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକମ୍ମସମାଦାନା, ତେ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରଯଂ ଉପପନ୍ନା; ଇମେ ୱା ପନ ଭୋନ୍ତୋ ସତ୍ତା କାଯସୁଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ୱଚୀସୁଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ମନୋସୁଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ଅରିଯାନଂ ଅନୁପୱାଦକା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକମ୍ମସମାଦାନା, ତେ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପନ୍ନା’’ତି। ଇତି ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ସତ୍ତେ ପସ୍ସତି ଚୱମାନେ ଉପପଜ୍ଜମାନେ ହୀନେ ପଣୀତେ ସୁୱଣ୍ଣେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣେ ସୁଗତେ ଦୁଗ୍ଗତେ; ଯଥାକମ୍ମୂପଗେ ସତ୍ତେ ପଜାନାତି। ଆକଙ୍ଖମାନୋ ଚ ଭଗୱା ଏକମ୍ପି ଲୋକଧାତୁଂ ପସ୍ସେୟ୍ୟ, ଦ୍ୱେପି ଲୋକଧାତୁଯୋ ପସ୍ସେୟ୍ୟ, ତିସ୍ସୋପି ଲୋକଧାତୁଯୋ ପସ୍ସେୟ୍ୟ, ଚତସ୍ସୋପି ଲୋକଧାତୁଯୋ ପସ୍ସେୟ୍ୟ, ପଞ୍ଚପି ଲୋକଧାତୁଯୋ ପସ୍ସେୟ୍ୟ, ଦସପି ଲୋକଧାତୁଯୋ ପସ୍ସେୟ୍ୟ, ୱୀସମ୍ପି [ୱୀସତିମ୍ପି (ସୀ।)] ଲୋକଧାତୁଯୋ ପସ୍ସେୟ୍ୟ, ତିଂସମ୍ପି ଲୋକଧାତୁଯୋ ପସ୍ସେୟ୍ୟ, ଚତ୍ତାଲୀସମ୍ପି ଲୋକଧାତୁଯୋ ପସ୍ସେୟ୍ୟ, ପଞ୍ଞାସମ୍ପି ଲୋକଧାତୁଯୋ ପସ୍ସେୟ୍ୟ, ସତମ୍ପି ଲୋକଧାତୁଂ ପସ୍ସେୟ୍ୟ, ସହସ୍ସିମ୍ପି ଚୂଳନିକଂ ଲୋକଧାତୁଂ ପସ୍ସେୟ୍ୟ, ଦ୍ୱିସହସ୍ସିମ୍ପି ମଜ୍ଝିମିକଂ ଲୋକଧାତୁଂ ପସ୍ସେୟ୍ୟ, ତିସହସ୍ସିମ୍ପି ଲୋକଧାତୁଂ ପସ୍ସେୟ୍ୟ, ମହାସହସ୍ସିମ୍ପି ଲୋକଧାତୁଂ ପସ୍ସେୟ୍ୟ, ଯାୱତକଂ ପନ ଆକଙ୍ଖେୟ୍ୟ ତାୱତକଂ ପସ୍ସେୟ୍ୟ। ଏୱଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ଭଗୱତୋ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁ। ଏୱଂ ଭଗୱା ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନାପି ଚକ୍ଖୁମା।

କଥଂ ଭଗୱା ପଞ୍ଞାଚକ୍ଖୁନାପି ଚକ୍ଖୁମା? ଭଗୱା ମହାପଞ୍ଞୋ ପୁଥୁପଞ୍ଞୋ ହାସପଞ୍ଞୋ ଜୱନପଞ୍ଞୋ ତିକ୍ଖପଞ୍ଞୋ ନିବ୍ବେଧିକପଞ୍ଞୋ ପଞ୍ଞାପଭେଦକୁସଲୋ ପଭିନ୍ନଞାଣୋ ଅଧିଗତପଟିସମ୍ଭିଦୋ ଚତୁୱେସାରଜ୍ଜପ୍ପତ୍ତୋ ଦସବଲଧାରୀ ପୁରିସାସଭୋ ପୁରିସସୀହୋ ପୁରିସନାଗୋ ପୁରିସାଜଞ୍ଞୋ ପୁରିସଧୋରୟ୍ହୋ ଅନନ୍ତଞାଣୋ ଅନନ୍ତତେଜୋ ଅନନ୍ତଯସୋ ଅଡ୍ଢୋ ମହଦ୍ଧନୋ ଧନୱା ନେତା ୱିନେତା ଅନୁନେତା ପଞ୍ଞପେତା ନିଜ୍ଝାପେତା ପେକ୍ଖେତା ପସାଦେତା। ସୋ ହି ଭଗୱା ଅନୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଉପ୍ପାଦେତା, ଅସଞ୍ଜାତସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ସଞ୍ଜନେତା, ଅନକ୍ଖାତସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଅକ୍ଖାତା, ମଗ୍ଗଞ୍ଞୂ ମଗ୍ଗୱିଦୂ ମଗ୍ଗକୋୱିଦୋ ମଗ୍ଗାନୁଗା ଚ ପନ ଏତରହି ସାୱକା ୱିହରନ୍ତି ପଚ୍ଛା ସମନ୍ନାଗତା।

ସୋ ହି ଭଗୱା ଜାନଂ ଜାନାତି, ପସ୍ସଂ ପସ୍ସତି, ଚକ୍ଖୁଭୂତୋ ଞାଣଭୂତୋ ଧମ୍ମଭୂତୋ ବ୍ରହ୍ମଭୂତୋ ୱତ୍ତା ପୱତ୍ତା ଅତ୍ଥସ୍ସ ନିନ୍ନେତା ଅମତସ୍ସ ଦାତା ଧମ୍ମସ୍ସାମୀ ତଥାଗତୋ। ନତ୍ଥି ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅଞ୍ଞାତଂ ଅଦିଟ୍ଠଂ ଅୱିଦିତଂ ଅସଚ୍ଛିକତଂ ଅଫସ୍ସିତଂ ପଞ୍ଞାୟ। ଅତୀତଂ ଅନାଗତଂ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଉପାଦାୟ ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ସବ୍ବାକାରେନ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଞାଣମୁଖେ ଆପାଥଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଯଂ କିଞ୍ଚି ନେୟ୍ୟଂ ନାମ ଅତ୍ଥି ଜାନିତବ୍ବଂ [ଅତ୍ଥି ଧମ୍ମଂ ଜାନିତବ୍ବଂ (କ।) ମହାନି। ୧୫୬] ଅତ୍ତତ୍ଥୋ ୱା, ପରତ୍ଥୋ ୱା, ଉଭୟତ୍ଥୋ ୱା, ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ, ସମ୍ପରାୟିକୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ, ଉତ୍ତାନୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ, ଗମ୍ଭୀରୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ, ଗୂଳ୍ହୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ, ପଟିଚ୍ଛନ୍ନୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ, ନେୟ୍ୟୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ, ନୀତୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ, ଅନୱଜ୍ଜୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ, ନିକ୍କିଲେସୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ, ୱୋଦାନୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ, ପରମତ୍ଥୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ, ସବ୍ବଂ ତଂ ଅନ୍ତୋବୁଦ୍ଧଞାଣେ ପରିୱତ୍ତତି।

ଅତୀତେ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅପ୍ପଟିହତଂ ଞାଣଂ, ଅନାଗତେ ଅପ୍ପଟିହତଂ ଞାଣଂ, ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ଅପ୍ପଟିହତଂ ଞାଣଂ। ସବ୍ବଂ କାୟକମ୍ମଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଞାଣାନୁପରିୱତ୍ତି। ସବ୍ବଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ... ସବ୍ବଂ ମନୋକମ୍ମଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଞାଣାନୁପରିୱତ୍ତି। ଯାୱତକଂ ନେୟ୍ୟଂ ତାୱତକଂ ଞାଣଂ, ଯାୱତକଂ ଞାଣଂ ତାୱତକଂ ନେୟ୍ୟଂ; ନେୟ୍ୟପରିୟନ୍ତିକଂ ଞାଣଂ, ଞାଣପରିୟନ୍ତିକଂ ନେୟ୍ୟଂ; ନେୟ୍ୟଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଞାଣଂ ନପ୍ପୱତ୍ତତି, ଞାଣଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ନେୟ୍ୟପଥୋ ନତ୍ଥି; ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପରିୟନ୍ତଟ୍ଠାୟିନୋ ତେ ଧମ୍ମା। ଯଥା ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସମୁଗ୍ଗପଟଲାନଂ ସମ୍ମାଫୁସିତାନଂ ହେଟ୍ଠିମଂ ସମୁଗ୍ଗପଟଲଂ ଉପରିମଂ ନାତିୱତ୍ତତି, ଉପରିମଂ ସମୁଗ୍ଗପଟଲଂ ହେଟ୍ଠିମଂ ନାତିୱତ୍ତତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପରିୟନ୍ତଟ୍ଠାୟିନୋ; ଏୱମେୱଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ନେୟ୍ୟଞ୍ଚ ଞାଣଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପରିୟନ୍ତଟ୍ଠାୟିନୋ । ଯାୱତକଂ ନେୟ୍ୟଂ ତାୱତକଂ ଞାଣଂ, ଯାୱତକଂ ଞାଣଂ ତାୱତକଂ ନେୟ୍ୟଂ, ନେୟ୍ୟପରିୟନ୍ତିକଂ ଞାଣଂ, ଞାଣପରିୟନ୍ତିକଂ ନେୟ୍ୟଂ; ନେୟ୍ୟଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଞାଣଂ ନ ପୱତ୍ତତି, ଞାଣଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ନେୟ୍ୟପଥୋ ନତ୍ଥି; ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପରିୟନ୍ତଟ୍ଠାୟିନୋ ତେ ଧମ୍ମା।

ସବ୍ବଧମ୍ମେସୁ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତି। ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଆୱଜ୍ଜନପଟିବଦ୍ଧା ଆକଙ୍ଖପଟିବଦ୍ଧା ମନସିକାରପଟିବଦ୍ଧା ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦପଟିବଦ୍ଧା। ସବ୍ବସତ୍ତେସୁ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତି। ସବ୍ବେସଂ ସତ୍ତାନଂ ଭଗୱା ଆସୟଂ ଜାନାତି, ଅନୁସୟଂ ଜାନାତି, ଚରିତଂ ଜାନାତି, ଅଧିମୁତ୍ତିଂ ଜାନାତି, ଅପ୍ପରଜକ୍ଖେ ମହାରଜକ୍ଖେ ତିକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିୟେ ମୁଦିନ୍ଦ୍ରିୟେ ସ୍ୱାକାରେ ଦ୍ୱାକାରେ ସୁୱିଞ୍ଞାପୟେ ଦୁୱିଞ୍ଞାପୟେ ଭବ୍ବାଭବ୍ବେ ସତ୍ତେ ପଜାନାତି। ସଦେୱକୋ ଲୋକୋ ସମାରକୋ ସବ୍ରହ୍ମକୋ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣୀ ପଜା ସଦେୱମନୁସ୍ସା ଅନ୍ତୋବୁଦ୍ଧଞାଣେ ପରିୱତ୍ତତି।

ଯଥା ଯେ କେଚି ମଚ୍ଛକଚ୍ଛପା ଅନ୍ତମସୋ ତିମିତିମିଙ୍ଗଲଂ ଉପାଦାୟ ଅନ୍ତୋମହାସମୁଦ୍ଦେ ପରିୱତ୍ତନ୍ତି; ଏୱମେୱ ସଦେୱକୋ ଲୋକୋ ସମାରକୋ ସବ୍ରହ୍ମକୋ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣୀ ପଜା ସଦେୱମନୁସ୍ସା ଅନ୍ତୋବୁଦ୍ଧଞାଣେ ପରିୱତ୍ତତି। ଯଥା ଯେ କେଚି ପକ୍ଖୀ ଅନ୍ତମସୋ ଗରୁଳଂ ୱେନତେୟ୍ୟଂ ଉପାଦାୟ ଆକାସସ୍ସ ପଦେସେ ପରିୱତ୍ତନ୍ତି; ଏୱମେୱ ଯେପି ତେ ସାରିପୁତ୍ତସମା ପଞ୍ଞାୟ ତେପି ବୁଦ୍ଧଞାଣସ୍ସ ପଦେସେ ପରିୱତ୍ତନ୍ତି; ବୁଦ୍ଧଞାଣଂ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ପଞ୍ଞଂ ଫରିତ୍ୱା ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି। ଯେପି ତେ ଖତ୍ତିୟପଣ୍ଡିତା ବ୍ରାହ୍ମଣପଣ୍ଡିତା ଗହପତିପଣ୍ଡିତା ସମଣପଣ୍ଡିତା ନିପୁଣା କତପରପ୍ପୱାଦା ୱାଲୱେଧିରୂପା ୱୋଭିନ୍ଦନ୍ତା ମଞ୍ଞେ ଚରନ୍ତି ପଞ୍ଞାଗତେନ ଦିଟ୍ଠିଗତାନି, ତେ ପଞ୍ହେ ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା ତଥାଗତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି ଗୂଳ୍ହାନି ଚ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନାନି ଚ। କଥିତା ୱିସଜ୍ଜିତାୱ ତେ ପଞ୍ହା ଭଗୱତା ହୋନ୍ତି ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠକାରଣା ଉପକ୍ଖିତ୍ତକା ଚ। ତେ ଭଗୱତୋ ସମ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱାୱ ତତ୍ଥ ଅତିରୋଚତି , ଯଦିଦଂ ପଞ୍ଞାୟାତି। ଏୱଂ ଭଗୱା ପଞ୍ଞାଚକ୍ଖୁନାପି ଚକ୍ଖୁମା।

କଥଂ ଭଗୱା ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁନାପି ଚକ୍ଖୁମା? ଭଗୱା ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁନା ଲୋକଂ ୱୋଲୋକେନ୍ତୋ [ଓଲୋକେନ୍ତୋ (ସୀ।)] ଅଦ୍ଦସ ସତ୍ତେ ଅପ୍ପରଜକ୍ଖେ ମହାରଜକ୍ଖେ ତିକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିୟେ ମୁଦିନ୍ଦ୍ରିୟେ ସ୍ୱାକାରେ ଦ୍ୱାକାରେ ସୁୱିଞ୍ଞାପୟେ ଦୁୱିଞ୍ଞାପୟେ ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ପରଲୋକୱଜ୍ଜଭୟଦସ୍ସାୱିନୋ ୱିହରନ୍ତେ ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ନପରଲୋକୱଜ୍ଜଭୟଦସ୍ସାୱିନୋ ୱିହରନ୍ତେ। ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ଉପ୍ପଲିନିୟଂ ୱା ପଦୁମିନିୟଂ ୱା ପୁଣ୍ଡରୀକିନିୟଂ ୱା ଅପ୍ପେକଚ୍ଚାନି ଉପ୍ପଲାନି ୱା ପଦୁମାନି ୱା ପୁଣ୍ଡରୀକାନି ୱା ଉଦକେ ଜାତାନି ଉଦକେ ସଂୱଡ୍ଢାନି ଉଦକାନୁଗ୍ଗତାନି ଅନ୍ତୋନିମୁଗ୍ଗପୋସୀନି, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚାନି ଉପ୍ପଲାନି ୱା ପଦୁମାନି ୱା ପୁଣ୍ଡରୀକାନି ୱା ଉଦକେ ଜାତାନି ଉଦକେ ସଂୱଡ୍ଢାନି ସମୋଦକଂ ଠିତାନି, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚାନି ଉପ୍ପଲାନି ୱା ପଦୁମାନି ୱା ପୁଣ୍ଡରୀକାନି ୱା ଉଦକେ ଜାତାନି ଉଦକେ ସଂୱଡ୍ଢାନି ଉଦକଂ ଅଚ୍ଚୁଗ୍ଗମ୍ମ ତିଟ୍ଠନ୍ତି ଅନୁପଲିତ୍ତାନି ଉଦକେନ; ଏୱମେୱଂ ଭଗୱା ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁନା ଲୋକଂ ୱୋଲୋକେନ୍ତୋ ଅଦ୍ଦସ ସତ୍ତେ ଅପ୍ପରଜକ୍ଖେ ମହାରଜକ୍ଖେ ତିକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିୟେ ମୁଦିନ୍ଦ୍ରିୟେ ସ୍ୱାକାରେ ଦ୍ୱାକାରେ ସୁୱିଞ୍ଞାପୟେ ଦୁୱିଞ୍ଞାପୟେ ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ପରଲୋକୱଜ୍ଜଭୟଦସ୍ସାୱିନୋ ୱିହରନ୍ତେ ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ନପରଲୋକୱଜ୍ଜଭୟଦସ୍ସାୱିନୋ ୱିହରନ୍ତେ। ଜାନାତି ଭଗୱା – ‘‘ଅୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ରାଗଚରିତୋ, ଅୟଂ ଦୋସଚରିତୋ, ଅୟଂ ମୋହଚରିତୋ, ଅୟଂ ୱିତକ୍କଚରିତୋ, ଅୟଂ ସଦ୍ଧାଚରିତୋ, ଅୟଂ ଞାଣଚରିତୋ’’ତି। ରାଗଚରିତସ୍ସ ଭଗୱା ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଅସୁଭକଥଂ କଥେତି; ଦୋସଚରିତସ୍ସ ଭଗୱା ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ମେତ୍ତାଭାୱନଂ ଆଚିକ୍ଖତି; ମୋହଚରିତସ୍ସ ଭଗୱା ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଉଦ୍ଦେସେ ପରିପୁଚ୍ଛାୟ କାଲେନ ଧମ୍ମସ୍ସୱନେ କାଲେନ ଧମ୍ମସାକଚ୍ଛାୟ ଗରୁସଂୱାସେ ନିୱେସେତି; ୱିତକ୍କଚରିତସ୍ସ ଭଗୱା ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଆନାପାନସ୍ସତିଂ ଆଚିକ୍ଖତି; ସଦ୍ଧାଚରିତସ୍ସ ଭଗୱା ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ପସାଦନୀୟଂ ନିମିତ୍ତଂ ଆଚିକ୍ଖତି ବୁଦ୍ଧସୁବୋଧିଂ ଧମ୍ମସୁଧମ୍ମତଂ ସଙ୍ଘସୁପ୍ପଟିପତ୍ତିଂ ସୀଲାନି ଚ ଅତ୍ତନୋ; ଞାଣଚରିତସ୍ସ ଭଗୱା ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ୱିପସ୍ସନାନିମିତ୍ତଂ ଆଚିକ୍ଖତି ଅନିଚ୍ଚାକାରଂ ଦୁକ୍ଖାକାରଂ ଅନତ୍ତାକାରଂ।

‘‘ସେଲେ ଯଥା ପବ୍ବତମୁଦ୍ଧନିଟ୍ଠିତୋ, ଯଥାପି ପସ୍ସେ ଜନତଂ ସମନ୍ତତୋ;

ତଥୂପମଂ ଧମ୍ମମଯଂ ସୁମେଧ, ପାସାଦମାରୁଯ୍ହ ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁ;

ସୋକାୱତିଣ୍ଣଂ ଜନତମପେତସୋକୋ, ଅୱେକ୍ଖସ୍ସୁ ଜାତିଜରାଭିଭୂତ’’ନ୍ତି।

ଏୱଂ ଭଗୱା ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁନାପି ଚକ୍ଖୁମା।

କଥଂ ଭଗୱା ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁନାପି ଚକ୍ଖୁମା? ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁ ୱୁଚ୍ଚତି ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ। ଭଗୱା ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣେନ ଉପେତୋ ସମୁପେତୋ ଉପଗତୋ ସମୁପଗତୋ ଉପପନ୍ନୋ ସମୁପପନ୍ନୋ ସମନ୍ନାଗତୋ।

‘‘ନ ତସ୍ସ ଅଦିଟ୍ଠମିଧତ୍ଥି କିଞ୍ଚି, ଅଥୋ ଅୱିଞ୍ଞାତମଜାନିତବ୍ବଂ;

ସବ୍ବଂ ଅଭିଞ୍ଞାସି ଯଦତ୍ଥି ନେଯ୍ୟଂ, ତଥାଗତୋ ତେନ ସମନ୍ତଚକ୍ଖୂ’’ତି।

ଏୱଂ ଭଗୱା ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁନାପି ଚକ୍ଖୁମାତି – ଯଥା ଦିସ୍ସତି ଚକ୍ଖୁମା।

ସବ୍ବଂତମଂ ୱିନୋଦେତ୍ୱାତି ସବ୍ବଂ ରାଗତମଂ ଦୋସତମଂ ମୋହତମଂ ମାନତମଂ ଦିଟ୍ଠିତମଂ କିଲେସତମଂ ଦୁଚ୍ଚରିତତମଂ ଅନ୍ଧକରଣଂ ଅଚକ୍ଖୁକରଣଂ ଅଞ୍ଞାଣକରଣଂ ପଞ୍ଞାନିରୋଧିକଂ ୱିଘାତପକ୍ଖିକଂ ଅନିବ୍ବାନସଂୱତ୍ତନିକଂ ନୁଦିତ୍ୱା ପନୁଦିତ୍ୱା ଜହିତ୍ୱା ପଜହିତ୍ୱା ୱିନୋଦେତ୍ୱା ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରିତ୍ୱା ଅନଭାୱଂ ଗମେତ୍ୱାତି – ସବ୍ବଂ ତମଂ ୱିନୋଦେତ୍ୱା।

ଏକୋୱ ରତିମଜ୍ଝଗାତି। ଏକୋତି ଭଗୱା ପବ୍ବଜ୍ଜାସଙ୍ଖାତେନ ଏକୋ, ଅଦୁତିଯଟ୍ଠେନ ଏକୋ, ତଣ୍ହାଯ ପହାନଟ୍ଠେନ ଏକୋ, ଏକନ୍ତୱୀତରାଗୋତି ଏକୋ, ଏକନ୍ତୱୀତଦୋସୋତି ଏକୋ, ଏକନ୍ତୱୀତମୋହୋତି ଏକୋ, ଏକନ୍ତନିକ୍କିଲେସୋତି ଏକୋ, ଏକାଯନମଗ୍ଗଂ ଗତୋତି ଏକୋ, ଅନୁତ୍ତରଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋତି ଏକୋ।

କଥଂ ଭଗୱା ପବ୍ବଜ୍ଜାସଙ୍ଖାତେନ ଏକୋ? ଭଗୱା ଦହରୋୱ ସମାନୋ ସୁସୁ କାଳକେସୋ ଭଦ୍ରେନ [ଭଦ୍ଦେନ (ସ୍ୟା।)] ଯୋବ୍ବନେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ପଠମେନ ୱଯସା ଅକାମକାନଂ ମାତାପିତୂନଂ ଅସ୍ସୁମୁଖାନଂ ରୁଦନ୍ତାନଂ ୱିଲପନ୍ତାନଂ ଞାତିସଙ୍ଘଂ ପହାଯ ସବ୍ବଂ ଘରାୱାସପଲିବୋଧଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପୁତ୍ତଦାରପଲିବୋଧଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଞାତିପଲିବୋଧଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ମିତ୍ତାମଚ୍ଚପଲିବୋଧଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ସନ୍ନିଧିପଲିବୋଧଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାଯାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅକିଞ୍ଚନଭାୱଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ଏକୋ ଚରତି ୱିହରତି ଇରିଯତି ୱତ୍ତତି ପାଲେତି ଯପେତି ଯାପେତି – ଏୱଂ ଭଗୱା ପବ୍ବଜ୍ଜାସଙ୍ଖାତେନ ଏକୋ।

କଥଂ ଭଗୱା ଅଦୁତିଯଟ୍ଠେନ ଏକୋ? ସୋ ଏୱଂ ପବ୍ବଜିତୋ ସମାନୋ ଏକୋ ଅରଞ୍ଞୱନପତ୍ଥାନି ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନି ପଟିସେୱତି ଅପ୍ପସଦ୍ଦାନି ଅପ୍ପନିଗ୍ଘୋସାନି ୱିଜନୱାତାନି ମନୁସ୍ସରାହସ୍ସେଯ୍ୟକାନି ପଟିସଲ୍ଲାନସାରୁପ୍ପାନି। ସୋ ଏକୋ ଚରତି, ଏକୋ ଗଚ୍ଛତି, ଏକୋ ତିଟ୍ଠତି, ଏକୋ ନିସୀଦତି, ଏକୋ ସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେତି, ଏକୋ ଗାମଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପୱିସତି, ଏକୋ ପଟିକ୍କମତି, ଏକୋ ରହୋ ନିସୀଦତି, ଏକୋ ଚଙ୍କମଂ ଅଧିଟ୍ଠାତି, ଏକୋ ଚରତି ୱିହରତି ଇରିଯତି ୱତ୍ତତି ପାଲେତି ଯପେତି ଯାପେତି – ଏୱଂ ଭଗୱା ଅଦୁତିଯଟ୍ଠେନ ଏକୋ।

କଥଂ ଭଗୱା ତଣ୍ହାଯ ପହାନଟ୍ଠେନ ଏକୋ? ସୋ ଏୱଂ ଏକୋ ଅଦୁତିଯୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଆତାପୀ ପହିତତ୍ତୋ ୱିହରନ୍ତୋ ନଜ୍ଜା ନେରଞ୍ଜରାଯ ତୀରେ ବୋଧିରୁକ୍ଖମୂଲେ ମହାପଧାନଂ ପଦହନ୍ତୋ ମାରଂ ସସେନଂ କଣ୍ହଂ ନମୁଚିଂ ପମତ୍ତବନ୍ଧୁଂ ୱିଧମିତ୍ୱା ତଣ୍ହାଜାଲିନିଂ ୱିସରିତଂ ୱିସତ୍ତିକଂ ପଜହସି ୱିନୋଦେସି ବ୍ୟନ୍ତିଂ ଅକାସି ଅନଭାୱଂ ଗମେସି।

‘‘ତଣ୍ହାଦୁତିଯୋ ପୁରିସୋ, ଦୀଘମଦ୍ଧାନସଂସରଂ;

ଇତ୍ଥଭାୱଞ୍ଞଥାଭାୱଂ [ଇତ୍ଥଂ ଭାୱଞ୍ଞଥାଭାୱଂ (କ।) ଇତିୱୁ। ୧୫, ୧୦୫], ସଂସାରଂ ନାତିୱତ୍ତତି।

‘‘ଏତମାଦୀନଵଂ ଞତ୍ୱା, ତଣ୍ହଂ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ସମ୍ଭଵଂ;

ଵୀତତଣ୍ହୋ ଅନାଦାନୋ, ସତୋ ଭିକ୍ଖୁ ପରିବ୍ବଜେ’’ତି।

ଏଵଂ ଭଗଵା ତଣ୍ହାଯ ପହାନଟ୍ଠେନ ଏକୋ।

କଥଂ ଭଗଵା ଏକନ୍ତଵୀତରାଗୋତି ଏକୋ? ରାଗସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ଏକନ୍ତଵୀତରାଗୋତି ଏକୋ, ଦୋସସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ଏକନ୍ତଵୀତଦୋସୋତି ଏକୋ, ମୋହସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ଏକନ୍ତଵୀତମୋହୋତି ଏକୋ, କିଲେସାନଂ ପହୀନତ୍ତା ଏକନ୍ତନିକ୍କିଲେସୋତି ଏକୋ।

କଥଂ ଭଗଵା ଏକାଯନମଗ୍ଗଂ ଗତୋତି ଏକୋ? ଏକାଯନମଗ୍ଗୋ ଵୁଚ୍ଚତି ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା ଚତ୍ତାରୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନା ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦା ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ପଞ୍ଚ ବଲାନି ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ।

‘‘ଏକାଯନଂ ଜାତିଖଯନ୍ତଦସ୍ସୀ, ମଗ୍ଗଂ ପଜାନାତି ହିତାନୁକମ୍ପୀ;

ଏତେନ ମଗ୍ଗେନ ତରିଂସୁ [ଅତରିଂସୁ (ସ୍ୟା॰)] ପୁବ୍ବେ, ତରିସ୍ସନ୍ତି ଯେ ଚ ତରନ୍ତି ଓଘ’’ନ୍ତି।

ଏଵଂ ଭଗଵା ଏକାଯନମଗ୍ଗଂ ଗତୋତି ଏକୋ।

କଥଂ ଭଗଵା ଏକୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋତି ଏକୋ? ବୋଧି ଵୁଚ୍ଚତି ଚତୂସୁ ମଗ୍ଗେସୁ ଞାଣଂ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ପଞ୍ଞାବଲଂ ଧମ୍ମଵିଚଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଵୀମଂସା ଵିପସ୍ସନା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି। ଭଗଵା ତେନ ବୋଧିଞାଣେନ ‘‘ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା’’ତି ବୁଜ୍ଝି, ‘‘ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଦୁକ୍ଖା’’ତି ବୁଜ୍ଝି, ‘‘ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ଅନତ୍ତା’’ତି ବୁଜ୍ଝି, ‘‘ଅଵିଜ୍ଜାପଚ୍ଚଯା ସଙ୍ଖାରା’’ତି ବୁଜ୍ଝି…ପେ… ‘‘ଜାତିପଚ୍ଚଯା ଜରାମରଣ’’ନ୍ତି ବୁଜ୍ଝି; ‘‘ଅଵିଜ୍ଜାନିରୋଧା ସଙ୍ଖାରନିରୋଧୋ’’ତି ବୁଜ୍ଝି…ପେ… ‘‘ଜାତିନିରୋଧା ଜରାମରଣନିରୋଧୋ’’ତି ବୁଜ୍ଝି; ‘‘ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ’’ନ୍ତି ବୁଜ୍ଝି, ‘‘ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯୋ’’ତି ବୁଜ୍ଝି, ‘‘ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋ’’ତି ବୁଜ୍ଝି, ‘‘ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା’’ତି ବୁଜ୍ଝି; ‘‘ଇମେ ଆସଵା’’ତି ବୁଜ୍ଝି…ପେ… ‘‘ଅଯଂ ଆସଵନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା’’ତି ବୁଜ୍ଝି; ‘‘ଇମେ ଧମ୍ମା ପରିଞ୍ଞେଯ୍ଯା’’ତି ବୁଜ୍ଝି… ପହାତବ୍ବାତି… ଭାଵେତବ୍ବାତି… ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବାତି ବୁଜ୍ଝି, ଛନ୍ନଂ ଫସ୍ସାଯତନାନଂ ସମୁଦଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଅସ୍ସାଦଞ୍ଚ ଆଦୀନଵଞ୍ଚ ନିସ୍ସରଣଞ୍ଚ ବୁଜ୍ଝି, ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଉପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧାନଂ ସମୁଦଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଅସ୍ସାଦଞ୍ଚ ଆଦୀନଵଞ୍ଚ ନିସ୍ସରଣଞ୍ଚ ବୁଜ୍ଝି, ଚତୁନ୍ନଂ ମହାଭୂତାନଂ ସମୁଦଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଅସ୍ସାଦଞ୍ଚ ଆଦୀନଵଞ୍ଚ ନିସ୍ସରଣଞ୍ଚ ବୁଜ୍ଝି, ‘‘ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦଯଧମ୍ମଂ, ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ’’ନ୍ତି ବୁଜ୍ଝି।

ଅଥ ଵା ଯଂ କିଞ୍ଚି ବୁଜ୍ଝିତବ୍ବଂ ଅନୁବୁଜ୍ଝିତବ୍ବଂ ପଟିବୁଜ୍ଝିତବ୍ବଂ ସମ୍ବୁଜ୍ଝିତବ୍ବଂ ଅଧିଗନ୍ତବ୍ବଂ ଫସ୍ସିତବ୍ବଂ ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବଂ, ସବ୍ବଂ ତଂ ତେନ ବୋଧିଞାଣେନ ବୁଜ୍ଝି ଅନୁବୁଜ୍ଝି ପଟିବୁଜ୍ଝି ସମ୍ବୁଜ୍ଝି ସମ୍ମାବୁଜ୍ଝି ଅଧିଗଚ୍ଛି ଫସ୍ସେସି ସଚ୍ଛାକାସି। ଏଵଂ ଭଗଵା ଏକୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋତି ଏକୋ।

ରତିମଜ୍ଝଗାତି। ରତିନ୍ତି ନେକ୍ଖମ୍ମରତିଂ ଵିଵେକରତିଂ ଉପସମରତିଂ ସମ୍ବୋଧିରତିଂ ଅଜ୍ଝଗା ସମଜ୍ଝଗା ଅଧିଗଚ୍ଛି ଫସ୍ସେସି ସଚ୍ଛାକାସୀତି – ଏକୋଵ ରତିମଜ୍ଝଗା।

ତେନାହ ଥେରୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ –

‘‘ସଦେଵକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ, ଯଥା ଦିସ୍ସତି ଚକ୍ଖୁମା;

ସବ୍ବଂ ତମଂ ଵିନୋଦେତ୍ୱା, ଏକୋଵ ରତିମଜ୍ଝଗା’’ତି।

୧୯୨।

ତଂ ବୁଦ୍ଧଂ ଅସିତଂ ତାଦିଂ, ଅକୁହଂ ଗଣିମାଗତଂ;

ବହୂନମିଧ ବଦ୍ଧାନଂ, ଅତ୍ଥି ପଞ୍ହେନ ଆଗମଂ।

ତଂ ବୁଦ୍ଧଂ ଅସିତଂ ତାଦିନ୍ତି। ବୁଦ୍ଧୋତି ଯୋ ସୋ ଭଗୱା ସଯମ୍ଭୂ ଅନାଚରିଯକୋ ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସାମଂ ସଚ୍ଚାନି ଅଭିସମ୍ବୁଜ୍ଝି, ତତ୍ଥ ଚ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପାପୁଣି [ପତ୍ତୋ (ସ୍ୟା।)], ବଲେସୁ ଚ ୱସୀଭାୱଂ ପାପୁଣି। ବୁଦ୍ଧୋତି କେନଟ୍ଠେନ ବୁଦ୍ଧୋ? ବୁଜ୍ଝିତା ସଚ୍ଚାନୀତି ବୁଦ୍ଧୋ, ବୋଧେତା ପଜାଯାତି ବୁଦ୍ଧୋ, ସବ୍ବଞ୍ଞୁତାଯ ବୁଦ୍ଧୋ, ସବ୍ବଦସ୍ସାୱିତାଯ ବୁଦ୍ଧୋ, ଅନଞ୍ଞନେଯ୍ୟତାଯ ବୁଦ୍ଧୋ, ୱିସୱିତାଯ ବୁଦ୍ଧୋ, ଖୀଣାସୱସଙ୍ଖାତେନ ବୁଦ୍ଧୋ, ନିରୁପକ୍କିଲେସସଙ୍ଖାତେନ ବୁଦ୍ଧୋ, ଏକନ୍ତୱୀତରାଗୋତି ବୁଦ୍ଧୋ, ଏକନ୍ତୱୀତଦୋସୋତି ବୁଦ୍ଧୋ, ଏକନ୍ତୱୀତମୋହୋତି ବୁଦ୍ଧୋ, ଏକନ୍ତନିକ୍କିଲେସୋତି ବୁଦ୍ଧୋ, ଏକାଯନମଗ୍ଗଂ ଗତୋତି ବୁଦ୍ଧୋ, ଏକୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋତି ବୁଦ୍ଧୋ, ଅବୁଦ୍ଧିୱିହତତ୍ତା ବୁଦ୍ଧିପଟିଲାଭତ୍ତା ବୁଦ୍ଧୋ। ବୁଦ୍ଧୋତି ନେତଂ ମାତରା କତଂ ନ ପିତରା କତଂ, ନ ଭାତରା କତଂ, ନ ଭଗିନିଯା କତଂ, ନ ମିତ୍ତାମଚ୍ଚେହି କତଂ, ନ ଞାତିସାଲୋହିତେହି କତଂ, ନ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେହି କତଂ, ନ ଦେୱତାହି କତଂ। ୱିମୋକ୍ଖନ୍ତିକମେତଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଭଗୱନ୍ତାନଂ ବୋଧିଯା ମୂଲେ ସହ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣସ୍ସ ପଟିଲାଭା ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି, ଯଦିଦଂ ବୁଦ୍ଧୋତି – ତଂ ବୁଦ୍ଧଂ। ଅସିତନ୍ତି ଦ୍ୱେ ନିସ୍ସଯା – ତଣ୍ହାନିସ୍ସଯୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସଯୋ ଚ। କତମୋ ତଣ୍ହାନିସ୍ସଯୋ? ଯାୱ ତଣ୍ହାସଙ୍ଖାତେନ ସୀମକତଂ ଓଧିକତଂ [ପରିଯାଦିକତଂ (ସ୍ୟା।)] ପରିଯନ୍ତକତଂ ପରିଗ୍ଗହିତଂ ମମାଯିତଂ – ଇଦଂ ମମ, ଏତଂ ମମ, ଏତ୍ତକଂ ମମ, ଏତ୍ତାୱତା ମମ, ମମ ରୂପା ସଦ୍ଦା ଗନ୍ଧା ରସା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା, ଅତ୍ଥରଣା ପାୱୁରଣା ଦାସିଦାସା ଅଜେଳକା କୁକ୍କୁଟସୂକରା ହତ୍ଥିଗୱାସ୍ସୱଳୱା, ଖେତ୍ତଂ ୱତ୍ଥୁଂ ହିରଞ୍ଞଂ ସୁୱଣ୍ଣଂ, ଗାମନିଗମରାଜଧାନିଯୋ ରଟ୍ଠଞ୍ଚ ଜନପଦୋ ଚ କୋସୋ ଚ କୋଟ୍ଠାଗାରଞ୍ଚ, କେୱଲମ୍ପି ମହାପଠୱିଂ ତଣ୍ହାୱସେନ ମମାଯତି, ଯାୱତା ଅଟ୍ଠସତଂ ତଣ୍ହାୱିଚରିତଂ – ଅଯଂ ତଣ୍ହାନିସ୍ସଯୋ।

କତମୋ ଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସଯୋ? ୱୀସତିୱତ୍ଥୁକା ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠି, ଦସୱତ୍ଥୁକା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି, ଦସୱତ୍ଥୁକା ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି। ଯା ଏୱରୂପା ଦିଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତଂ ଦିଟ୍ଠିଗହନଂ ଦିଟ୍ଠିକନ୍ତାରୋ ଦିଟ୍ଠିୱିସୂକାଯିକଂ ଦିଟ୍ଠିୱିପ୍ଫନ୍ଦିତଂ ଦିଟ୍ଠିସଞ୍ଞୋଜନଂ ଗାହୋ ପଟିଗ୍ଗାହୋ ଅଭିନିୱେସୋ ପରାମାସୋ କୁମ୍ମଗ୍ଗୋ ମିଚ୍ଛାପଥୋ ମିଚ୍ଛତ୍ତଂ ତିତ୍ଥାଯତନଂ ୱିପରିଯାସଗ୍ଗାହୋ ୱିପରୀତଗ୍ଗାହୋ ୱିପଲ୍ଲାସଗ୍ଗାହୋ ମିଚ୍ଛାଗାହୋ ''ଅଯାଥାୱକସ୍ମିଂ ଯାଥାୱକ''ନ୍ତି ଗାହୋ ଯାୱତା ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତାନି – ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସଯୋ।

ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ତଣ୍ହାନିସ୍ସଯୋ ପହୀନୋ, ଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସଯୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠୋ; ତଣ୍ହାନିସ୍ସଯସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସଯସ୍ସ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠତ୍ତା ଭଗୱା ଚକ୍ଖୁଂ ଅସିତୋ, ସୋତଂ... ଘାନଂ... ଜିୱ୍ହଂ... କାଯଂ... ମନଂ ଅସିତୋ, ରୂପେ... ସଦ୍ଦେ... ଗନ୍ଧେ... ରସେ... ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ... କୁଲଂ... ଗଣଂ... ଆୱାସଂ... ଲାଭଂ... ଯସଂ... ପସଂସଂ... ସୁଖଂ... ଚୀୱରଂ... ପିଣ୍ଡପାତଂ... ସେନାସନଂ... ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ... କାମଧାତୁଂ... ରୂପଧାତୁଂ... ଅରୂପଧାତୁଂ ... କାମଭୱଂ... ରୂପଭୱଂ... ଅରୂପଭୱଂ... ସଞ୍ଞାଭୱଂ... ଅସଞ୍ଞାଭୱଂ... ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଭୱଂ... ଏକୱୋକାରଭୱଂ... ଚତୁୱୋକାରଭୱଂ... ପଞ୍ଚୱୋକାରଭୱଂ... ଅତୀତଂ... ଅନାଗତଂ... ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ... ଦିଟ୍ଠସୁତମୁତୱିଞ୍ଞାତବ୍ବେ ଧମ୍ମେ ଅସିତୋ ଅନିସ୍ସିତୋ ଅନଲ୍ଲୀନୋ ଅନୁପଗତୋ ଅନଜ୍ଝୋସିତୋ ଅନଧିମୁତ୍ତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିଯାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରତୀତି – ତଂ ବୁଦ୍ଧଂ ଅସିତଂ।

ତାଦିନ୍ତି ଭଗୱା ପଞ୍ଚହାକାରେହି ତାଦୀ – ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠେ ତାଦୀ, ଚତ୍ତାୱୀତି ତାଦୀ, ତିଣ୍ଣାୱୀତି ତାଦୀ, ମୁତ୍ତାୱୀତି ତାଦୀ, ତଂନିଦ୍ଦେସା ତାଦୀ।

କଥଂ ଭଗୱା ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠେ ତାଦୀ? ଭଗୱା ଲାଭେପି ତାଦୀ, ଅଲାଭେପି ତାଦୀ, ଯସେପି ତାଦୀ, ଅଯସେପି ତାଦୀ, ପସଂସାଯପି ତାଦୀ ନିନ୍ଦାଯପି ତାଦୀ, ସୁଖେପି ତାଦୀ, ଦୁକ୍ଖେପି ତାଦୀ; ଏକଞ୍ଚେ ବାହଂ ଗନ୍ଧେନ ଲିମ୍ପେଯ୍ୟୁଂ, ଏକଞ୍ଚେ ବାହଂ ୱାସିଯା ତଚ୍ଛେଯ୍ୟୁଂ, ଅମୁକସ୍ମିଂ ନତ୍ଥି ରାଗୋ , ଅମୁକସ୍ମିଂ ନତ୍ଥି ପଟିଘଂ, ଅନୁନଯପଟିଘୱିପ୍ପହୀନୋ ଉଗ୍ଘାଟିନିଗ୍ଘାଟିୱୀତିୱତ୍ତୋ ଅନୁରୋଧୱିରୋଧଂ ସମତିକ୍କନ୍ତୋ। ଏୱଂ ଭଗୱା ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠେ ତାଦୀ।

କଥଂ ଭଗୱା ଚତ୍ତାୱୀତି ତାଦୀ? ଭଗୱତା [ଭଗୱତୋ (ସ୍ୟା।)] ରାଗୋ ଚତ୍ତୋ ୱନ୍ତୋ ମୁତ୍ତୋ ପହୀନୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠୋ, ଦୋସୋ...ପେ... ମୋହୋ... କୋଧୋ... ଉପନାହୋ... ମକ୍ଖୋ... ପଳାସୋ... ଇସ୍ସା... ମଚ୍ଛରିଯଂ... ମାଯା... ସାଠେଯ୍ୟଂ... ଥମ୍ଭୋ... ସାରମ୍ଭୋ... ମାନୋ... ଅତିମାନୋ... ମଦୋ... ପମାଦୋ... ସବ୍ବେ କିଲେସା... ସବ୍ବେ ଦୁଚ୍ଚରିତା... ସବ୍ବେ ଦରଥା... ସବ୍ବେ ପରିଳାହା... ସବ୍ବେ ସନ୍ତାପା ... ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରା ଚତ୍ତା ୱନ୍ତା ମୁତ୍ତା ପହୀନା ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠା। ଏୱଂ ଭଗୱା ଚତ୍ତାୱୀତି ତାଦୀ।

କଥଂ ଭଗୱା ତିଣ୍ଣାୱୀତି ତାଦୀ? ଭଗୱା କାମୋଘଂ ତିଣ୍ଣୋ, ଭୱୋଘଂ ତିଣ୍ଣୋ, ଦିଟ୍ଠୋଘଂ ତିଣ୍ଣୋ, ଅୱିଜ୍ଜୋଘଂ ତିଣ୍ଣୋ, ସବ୍ବଂ ସଂସାରପଥଂ ତିଣ୍ଣୋ ଉତ୍ତିଣ୍ଣୋ ନିତ୍ତିଣ୍ଣୋ ଅତିକ୍କନ୍ତୋ ସମତିକ୍କନ୍ତୋ ୱୀତିୱତ୍ତୋ। ସୋ ୱୁଟ୍ଠୱାସୋ ଚିଣ୍ଣଚରଣୋ ଗତଦ୍ଧୋ ଗତଦିସୋ ଗତକୋଟିଯୋ ପାଲିତବ୍ରହ୍ମଚରିଯୋ ଉତ୍ତମଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତୋ ଭାୱିତମଗ୍ଗୋ ପହୀନକିଲେସୋ ପଟିୱିଦ୍ଧାକୁପ୍ପୋ ସଚ୍ଛିକତନିରୋଧୋ। ଦୁକ୍ଖଂ ତସ୍ସ ପରିଞ୍ଞାତଂ, ସମୁଦଯୋ ପହୀନୋ, ମଗ୍ଗୋ ଭାୱିତୋ, ନିରୋଧୋ ସଚ୍ଛିକତୋ, ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ଅଭିଞ୍ଞାତଂ , ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ପରିଞ୍ଞାତଂ, ପହାତବ୍ବଂ ପହୀନଂ, ଭାୱେତବ୍ବଂ ଭାୱିତଂ, ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବଂ

ସଚ୍ଛିକତଂ। ସୋ ଉକ୍ଖିତ୍ତପଠଇଘୋ [ଉକ୍ଖିତ୍ତପଲିଘୋ (ସ୍ୟା। କ।) ମହାନି। ୬] ସଂକିଣ୍ଣପରିକ୍ଖୋ ଅବ୍ବୂଳ୍ହେସିକୋ ନିରଗ୍ଗଳୋ ଅରିୟୋ ପନ୍ନଦ୍ଧଜୋ ପନ୍ନଭାରୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ପଞ୍ଚଙ୍ଗୱିପ୍ପହୀନୋ ଛଳଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତୋ ଏକାରକ୍ଖୋ ଚତୁରାପସ୍ସେନୋ ପନୁଣ୍ଣପଚ୍ଚେକସଚ୍ଚୋ ସମୱୟସଟ୍ଠେସନୋ ଅନାୱିଲସଙ୍କପ୍ପୋ ପସ୍ସଦ୍ଧକାୟସଙ୍ଖାରୋ ସୁୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ ସୁୱିମୁତ୍ତପଞ୍ଞୋ କେୱଲୀ ୱୁସିତୱା ଉତ୍ତମପୁରିସୋ ପରମପୁରିସୋ ପରମପତ୍ତିପ୍ପତ୍ତୋ। ସୋ ନେୱାଚିନତି, ନାପଚିନତି; ଅପଚିନିତ୍ୱା ଠିତୋ ନେୱ ପଜହତି, ନ ଉପାଦିୟତି; ପଜହିତ୍ୱା ଠିତୋ ନେୱ ସଂସିବ୍ବତି, ନ ଉସିନେତି; ୱିସିନେତ୍ୱା ଠିତୋ ନେୱ ୱିଧୂପେତି, ନ ସନ୍ଧୂପେତି; ୱିଧୂପେତ୍ୱା ଠିତୋ, ଅସେଖେନ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧେନ ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ଠିତୋ, ଅସେଖେନ ସମାଧିକ୍ଖନ୍ଧେନ ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ଠିତୋ, ଅସେଖେନ ପଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧେନ ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ଠିତୋ, ଅସେଖେନ ୱିମୁତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧେନ ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ଠିତୋ, ଅସେଖେନ ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନକ୍ଖନ୍ଧେନ ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ଠିତୋ, ସଚ୍ଚଂ ସମ୍ପଟିପାଦିୟିତ୍ୱା ଠିତୋ, ଏଜଂ ସମତିକ୍କମିତ୍ୱା ଠିତୋ, କିଲେସଗ୍ଗିଂ ପରିୟାଦିୟିତ୍ୱା ଠିତୋ, ଅପରିଗମନତାୟ ଠିତୋ, କଟଂ ସମାଦାୟ ଠିତୋ, ମୁତ୍ତପଟିସେୱନତାୟ ଠିତୋ, ମେତ୍ତାୟ ପାରିସୁଦ୍ଧିୟା ଠିତୋ, କରୁଣାୟ ପାରିସୁଦ୍ଧିୟା ଠିତୋ, ମୁଦିତାୟ ପାରିସୁଦ୍ଧିୟା ଠିତୋ, ଉପେକ୍ଖାୟ ପାରିସୁଦ୍ଧିୟା ଠିତୋ, ଅଚ୍ଚନ୍ତପାରିସୁଦ୍ଧିୟା ଠିତୋ, ଅତମ୍ମୟତାୟ ପାରିସୁଦ୍ଧିୟା ଠିତୋ, ୱିମୁତ୍ତତ୍ତା ଠିତୋ, ସନ୍ତୁସିତତ୍ତା ଠିତୋ, ଖନ୍ଧପରିୟନ୍ତେ ଠିତୋ, ଧାତୁପରିୟନ୍ତେ ଠିତୋ, ଆୟତନପରିୟନ୍ତେ ଠିତୋ, ଗତିପରିୟନ୍ତେ ଠିତୋ, ଉପପତ୍ତିପରିୟନ୍ତେ ଠିତୋ, ପଟିସନ୍ଧିପରିୟନ୍ତେ ଠିତୋ, ଭୱପରିୟନ୍ତେ ଠିତୋ, ସଂସାରପରିୟନ୍ତେ ଠିତୋ, ୱଟ୍ଟପରିୟନ୍ତେ ଠିତୋ, ଅନ୍ତିମେ ଭୱେ ଠିତୋ, ଅନ୍ତିମେ ସମୁସ୍ସୟେ ଠିତୋ, ଅନ୍ତିମଦେହଧରୋ ଭଗୱା।

''ତସ୍ସାୟଂ ପଚ୍ଛିମକୋ ଭୱୋ, ଚରିମୋୟଂ ସମୁସ୍ସୟୋ;

ଜାତିମରଣସଂସାରୋ, ନତ୍ଥି ତସ୍ସ ପୁନବ୍ଭୱୋ''ତି।

ଏୱଂ ଭଗୱା ତିଣ୍ଣାୱୀତି ତାଦୀ।

କଥଂ ଭଗୱା ମୁତ୍ତାୱୀତି ତାଦୀ? ଭଗୱତୋ ରାଗା ଚିତ୍ତଂ ମୁତ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତଂ ସୁୱିମୁତ୍ତଂ, ଦୋସା ଚିତ୍ତଂ… ମୋହା ଚିତ୍ତଂ… କୋଧା… ଉପନାହା… ମକ୍ଖା… ପଳାସା… ଇସ୍ସାୟ… ମଚ୍ଛରିୟା… ମାୟାୟ… ସାଠେୟ୍ୟା… ଥମ୍ଭା… ସାରମ୍ଭା… ମାନା… ଅତିମାନା… ମଦା… ପମାଦା… ସବ୍ବକିଲେସେହି… ସବ୍ବଦୁଚ୍ଚରିତେହି… ସବ୍ବଦରଥେହି… ସବ୍ବପରିଳାହେହି… ସବ୍ବସନ୍ତାପେହି… ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରେହି ଚିତ୍ତଂ ମୁତ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତଂ ସୁୱିମୁତ୍ତଂ। ଏୱଂ ଭଗୱା ମୁତ୍ତାୱୀତି ତାଦୀ।

କଥଂ ଭଗୱା ତଂନିଦ୍ଦେସା ତାଦୀ? ଭଗୱା ସୀଲେ ସତି ସୀଲୱାତି ତଂନିଦ୍ଦେସା ତାଦୀ, ସଦ୍ଧାୟ ସତି ସଦ୍ଧୋତି ତଂନିଦ୍ଦେସା ତାଦୀ, ୱୀରିୟେ ସତି ୱୀରିୟୱାତି ତଂନିଦ୍ଦେସା ତାଦୀ, ସତିୟା ସତି ସତିମାତି ତଂନିଦ୍ଦେସା ତାଦୀ, ସମାଧିସ୍ମିଂ ସତି ସମାହିତୋତି ତଂନିଦ୍ଦେସା ତାଦୀ, ପଞ୍ଞାୟ ସତି ପଞ୍ଞୱାତି ତଂନିଦ୍ଦେସା ତାଦୀ, ୱିଜ୍ଜାୟ ସତି ତେୱିଜ୍ଜୋତି ତଂନିଦ୍ଦେସା ତାଦୀ, ଅଭିଞ୍ଞାୟ ସତି ଛଳଭିଞ୍ଞୋତି ତଂନିଦ୍ଦେସା ତାଦୀ, ଦସବଲେ ସତି ଦସବଲୋତି ତଂନିଦ୍ଦେସା ତାଦୀ। ଏୱଂ ଭଗୱା ତଂନିଦ୍ଦେସା ତାଦୀତି – ତଂ ବୁଦ୍ଧଂ ଅସିତଂ ତାଦିଂ।

ଅକୁହଂ ଗଣିମାଗତନ୍ତି। ଅକୁହୋତି ତୀଣି କୁହନୱତ୍ଥୂନି – ପଚ୍ଚୟପଟିସେୱନସଙ୍ଖାତଂ କୁହନୱତ୍ଥୁ, ଇରିୟାପଥସଙ୍ଖାତଂ କୁହନୱତ୍ଥୁ, ସାମନ୍ତଜପ୍ପନସଙ୍ଖାତଂ କୁହନୱତ୍ଥୁ।

କତମଂ ପଚ୍ଚୟପଟିସେୱନସଙ୍ଖାତଂ କୁହନୱତ୍ଥୁ? ଇଧ ଗହପତିକା ଭିକ୍ଖୁଂ ନିମନ୍ତେନ୍ତି ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରେହି। ସୋ ପାପିଚ୍ଛୋ ଇଚ୍ଛାପକତୋ ଅତ୍ଥିକୋ [ଅତିତ୍ଥିକୋ (ସୀ।), ଇଚ୍ଛିକୋ (ସ୍ୟା।), ପୁରାଭେଦସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସେ ପାଠନାନତ୍ତଂ ନତ୍ଥି] ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନଂ ଭିୟ୍ୟୋକମ୍ୟତଂ ଉପାଦାୟ ଚୀୱରଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାତି, ପିଣ୍ଡପାତଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାତି, ସେନାସନଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାତି, ଗିଲାନପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାତି। ସୋ ଏୱମାହ – ''କିଂ ସମଣସ୍ସ ମହଗ୍ଘେନ ଚୀୱରେନ! ଏତଂ ସାରୁପ୍ପଂ, ୟଂ ସମଣୋ ସୁସାନା ୱା ସଙ୍କାରକୂଟା ୱା ପାପଣିକା ୱା ନନ୍ତକାନି ଉଚ୍ଚିନିତ୍ୱା ସଙ୍ଘାଟିଂ କରିତ୍ୱା ଧାରେୟ୍ୟ। କିଂ ସମଣସ୍ସ ମହଗ୍ଘେନ ପିଣ୍ଡପାତେନ! ଏତଂ ସାରୁପ୍ପଂ, ୟଂ ସମଣୋ ଉଞ୍ଛାଚରିୟାୟ ପିଣ୍ଡିୟାଲୋପେନ ଜୀୱିତଂ କପ୍ପେୟ୍ୟ । କିଂ ସମଣସ୍ସ ମହଗ୍ଘେନ ସେନାସନେନ! ଏତଂ ସାରୁପ୍ପଂ, ୟଂ ସମଣୋ ରୁକ୍ଖମୂଲିକୋ ୱା ଅସ୍ସ ସୋସାନିକୋ ୱା ଅବ୍ଭୋକାସିକୋ ୱା। କିଂ ସମଣସ୍ସ ମହଗ୍ଘେନ ଗିଲାନପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରେନ! ଏତଂ ସାରୁପ୍ପଂ, ୟଂ ସମଣୋ ପୂତିମୁତ୍ତେନ ହରିତକୀଖଣ୍ଡେନ ଓସଧଂ କରେୟ୍ୟା''ତି ତଦୁପାଦାୟ ଲୂଖଂ ଚୀୱରଂ ଧାରେତି, ଲୂଖଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜତି, ଲୂଖଂ ସେନାସନଂ ପଟିସେୱତି, ଲୂଖଂ ଗିଲାନପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ ପଟିସେୱତି। ତମେନଂ ଗହପତିକା ଏୱଂ ଜାନନ୍ତି – ''ଅୟଂ ସମଣୋ ଅପ୍ପିଚ୍ଛୋ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ପୱିୱିତ୍ତୋ ଅସଂସଟ୍ଠୋ ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟୋ ଧୁତୱାଦୋ''ତି ଭିୟ୍ୟୋ ଭିୟ୍ୟୋ ନିମନ୍ତେନ୍ତି

ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରେହି । ସୋ ଏୱମାହ – ''ତିଣ୍ଣଂ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱା ସଦ୍ଧୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ବହୁଂ ପୁଞ୍ଞଂ ପସୱତି, ସଦ୍ଧାଯ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱା ସଦ୍ଧୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ବହୁଂ ପୁଞ୍ଞଂ ପସୱତି, ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମସ୍ସ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱା ସଦ୍ଧୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ବହୁଂ ପୁଞ୍ଞଂ ପସୱତି, ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟାନଂ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱା ସଦ୍ଧୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ବହୁଂ ପୁଞ୍ଞଂ ପସୱତି। ତୁମ୍ହାକଞ୍ଚେୱାଯଂ ସଦ୍ଧା ଅତ୍ଥି, ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମୋ ଚ ସଂୱିଜ୍ଜତି, ଅହଞ୍ଚ ପଟିଗ୍ଗାହକୋ। ସଚେ ଅହଂ ନ ପଟିଗ୍ଗହେସ୍ସାମି , ଏୱଂ ତୁମ୍ହେ ପୁଞ୍ଞେନ ପରିବାହିରା [ପଟିବାହିରା (କ।)] ଭୱିସ୍ସଥ, ନ ମଯ୍ହଂ ଇମିନା ଅତ୍ଥୋ, ଅପି ଚ ତୁମ୍ହାକଂଯେୱ ଅନୁକମ୍ପାଯ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାମୀ''ତି। ତଦୁପାଦାଯ ବହୁମ୍ପି ଚୀୱରଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି [ପଟିଗଣ୍ହତି (ସୀ।)], ବହୁମ୍ପି ପିଣ୍ଡପାତଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ବହୁମ୍ପି ସେନାସନଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ବହୁମ୍ପି ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ଯା ଏୱରୂପା ଭାକୁଟିକା ଭାକୁଟିଯଂ କୁହନା କୁହାଯନା କୁହିତତ୍ତଂ – ଇଦଂ ପଚ୍ଚଯପଟିସେୱନସଙ୍ଖାତଂ କୁହନୱତ୍ଥୁ।

କତମଂ ଇରିଯାପଥସଙ୍ଖାତଂ କୁହନୱତ୍ଥୁ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପାପିଚ୍ଛୋ ଇଚ୍ଛାପକତୋ ସମ୍ଭାୱନାଧିପ୍ପାଯୋ, ''ଏୱଂ ମଂ ଜନୋ ସମ୍ଭାୱେସ୍ସତୀ''ତି ଗମନଂ ସଣ୍ଠପେତି, ଠାନଂ ସଣ୍ଠପେତି, ନିସଜ୍ଜଂ ସଣ୍ଠପେତି, ସଯନଂ ସଣ୍ଠପେତି, ପଣିଧାଯ ଗଚ୍ଛତି, ପଣିଧାଯ ତିଟ୍ଠତି, ପଣିଧାଯ ନିସୀଦତି, ପଣିଧାଯ ସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେତି, ସମାହିତୋ ୱିଯ ଗଚ୍ଛତି, ସମାହିତୋ ୱିଯ ତିଟ୍ଠତି, ସମାହିତୋ ୱିଯ ନିସୀଦତି, ସମାହିତୋ ୱିଯ ସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେତି, ଆପାଥକଜ୍ଝାଯୀୱ ହୋତି। ଯା ଏୱରୂପା ଇରିଯାପଥସ୍ସ ଆଠପନା ଠପନା ସଣ୍ଠପନା ଭାକୁଟିକା ଭାକୁଟିଯଂ କୁହନା କୁହାଯନା କୁହିତତ୍ତଂ – ଇଦଂ ଇରିଯାପଥସଙ୍ଖାତଂ କୁହନୱତ୍ଥୁ।

କତମଂ ସାମନ୍ତଜପ୍ପନସଙ୍ଖାତଂ କୁହନୱତ୍ଥୁ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପାପିଚ୍ଛୋ ଇଚ୍ଛାପକତୋ ସମ୍ଭାୱନାଧିପ୍ପାଯୋ ''ଏୱଂ ମଂ ଜନୋ ସମ୍ଭାୱେସ୍ସତୀ''ତି, ଅରିଯଧମ୍ମସନ୍ନିସ୍ସିତଂ ୱାଚଂ ଭାସତି। ''ଯୋ ଏୱରୂପଂ ଚୀୱରଂ ଧାରେତି ସୋ ସମଣୋ ମହେସକ୍ଖୋ''ତି ଭଣତି; ''ଯୋ ଏୱରୂପଂ ପତ୍ତଂ ଧାରେତି… ଲୋହଥାଲକଂ ଧାରେତି… ଧମ୍ମକରଣଂ [ଧମ୍ମକରକଂ (ସୀ। ସ୍ୟା।) ଅଭିଧାନପ୍ପଦୀପିକାଭିନୱନିସ୍ସଯଂ ଓଲୋକେତବ୍ବଂ] ଧାରେତି… ପରିସ୍ସାୱନଂ ଧାରେତି… କୁଞ୍ଚିକଂ ଧାରେତି… ଉପାହନଂ ଧାରେତି… କାଯବନ୍ଧନଂ ଧାରେତି… ଆଯୋଗଂ ଧାରେତି, ସୋ ସମଣୋ ମହେସକ୍ଖୋ''ତି ଭଣତି; ''ଯସ୍ସ ଏୱରୂପୋ ଉପଜ୍ଝାଯୋ ସୋ ସମଣୋ ମହେସକ୍ଖୋ''ତି ଭଣତି; ''ଯସ୍ସ ଏୱରୂପୋ ଆଚରିଯୋ… ଏୱରୂପା ସମାନୁପଜ୍ଝାଯକା… ସମାନାଚରିଯକା… ମିତ୍ତା… ସନ୍ଦିଟ୍ଠା… ସମ୍ଭତ୍ତା… ସହାଯା, ସୋ ସମଣୋ ମହେସକ୍ଖୋ''ତି ଭଣତି; ''ଯୋ ଏୱରୂପେ ୱିହାରେ ୱସତି, ସୋ ସମଣୋ ମହେସକ୍ଖୋ''ତି ଭଣତି; ''ଯୋ ଏୱରୂପେ ଅଡ୍ଢଯୋଗେ ୱସତି… ପାସାଦେ ୱସତି… ହମ୍ମିଯେ ୱସତି… ଗୁହାଯଂ ୱସତି… ଲେଣେ ୱସତି… କୁଟିଯା ୱସତି… କୂଟାଗାରେ ୱସତି… ଅଟ୍ଟେ ୱସତି … ମାଳେ ୱସତି… ଉଦ୍ଦଣ୍ଡେ ୱସତି… ଉପଟ୍ଠାନସାଲାଯଂ ୱସତି… ମଣ୍ଡପେ ୱସତି… ରୁକ୍ଖମୂଲେ ୱସତି, ସୋ ସମଣୋ ମହେସକ୍ଖୋ''ତି ଭଣତି।

ଅଥ ୱା କୋରଜିକକୋରଜିକୋ, ଭାକୁଟିକଭାକୁଟିକୋ, କୁହକକୁହକୋ, ଲପକଲପକୋ, ମୁଖସମ୍ଭାୱିତୋ ''ଅଯଂ ସମଣୋ ଇମାସଂ ଏୱରୂପାନଂ ୱିହାରସମାପତ୍ତୀନଂ ଲାଭୀ''ତି। ତାଦିସଂ ଗମ୍ଭୀରଂ ଗୂଳ୍ହଂ ନିପୁଣଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ଲୋକୁତ୍ତରଂ ସୁଞ୍ଞତାପଟିସଞ୍ଞୁତ୍ତଂ କଥଂ କଥେତି। ଯା ଏୱରୂପା ଭାକୁଟିକା ଭାକୁଟିଯଂ କୁହନା କୁହାଯନା କୁହିତତ୍ତଂ – ଇଦଂ ସାମନ୍ତଜପ୍ପନସଙ୍ଖାତଂ କୁହନୱତ୍ଥୁ। ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଇମାନି ତୀଣି କୁହନୱତ୍ଥୂନି ପହୀନାନି ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନାନି ୱୂପସନ୍ତାନି ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧାନି ଅଭବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିକାନି ଞାଣଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢାନି। ତସ୍ମା ବୁଦ୍ଧୋ ଅକୁହୋତି – ଅକୁହଂ।

ଗଣିମାଗତନ୍ତି। ଗଣୀତି ଗଣୀ ଭଗୱା। ଗଣାଚରିଯୋତି ଗଣୀ, ଗଣସ୍ସ ସତ୍ଥାତି ଗଣୀ, ଗଣଂ ପରିହରତୀତି ଗଣୀ, ଗଣଂ ଓୱଦତୀତି ଗଣୀ, ଗଣଂ ଅନୁସାସତୀତି ଗଣୀ, ୱିସାରଦୋ ଗଣଂ ଉପସଙ୍କମତୀତି ଗଣୀ, ଗଣସ୍ସ ସୁସ୍ସୂସତି ସୋତଂ ଓଦହତି ଅଞ୍ଞା ଚିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠପେତୀତି ଗଣୀ, ଗଣଂ ଅକୁସଲା ୱୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱା କୁସଲେ ପତିଟ୍ଠାପେତୀତି ଗଣୀ, ଭିକ୍ଖୁଗଣସ୍ସ ଗଣୀ, ଭିକ୍ଖୁନୀଗଣସ୍ସ ଗଣୀ, ଉପାସକଗଣସ୍ସ ଗଣୀ, ଉପାସିକାଗଣସ୍ସ ଗଣୀ, ରାଜଗଣସ୍ସ ଗଣୀ, ଖତ୍ତିଯଗଣସ୍ସ ଗଣୀ, ବ୍ରାହ୍ମଣଗଣସ୍ସ ଗଣୀ, ୱେସ୍ସଗଣସ୍ସ ଗଣୀ, ସୁଦ୍ଦଗଣସ୍ସ ଗଣୀ, ବ୍ରହ୍ମଗଣସ୍ସ ଗଣୀ, ଦେୱଗଣସ୍ସ ଗଣୀ, ସଙ୍ଘୀ [ସଂଘଗଣସ୍ସ ଗଣୀ (ସୀ।)] ଗଣୀ ଗଣାଚରିଯଂ। ଆଗତନ୍ତି ଉପଗତଂ ସମୁପଗତଂ ସମୁପପନ୍ନଂ [ସମ୍ପତ୍ତଂ (ବହୂସୁ)] ସଙ୍କସ୍ସନଗରନ୍ତି – ଅକୁହଂ ଗଣିମାଗତଂ।

ବହୂନମିଧ ବଦ୍ଧାନନ୍ତି। ବହୂନଂ ଖତ୍ତିଯାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ୱେସ୍ସାନଂ ସୁଦ୍ଦାନଂ ଗହଟ୍ଠାନଂ ପବ୍ବଜିତାନଂ ଦେୱାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ। ବଦ୍ଧାନନ୍ତି ବଦ୍ଧାନଂ ବଦ୍ଧଚରାନଂ ପରିଚାରକାନଂ ସିସ୍ସାନନ୍ତି – ବହୂନମିଧ ବଦ୍ଧାନଂ।

ଅତ୍ଥି ପଞ୍ହେନ ଆଗମନ୍ତି। ପଞ୍ହେନ ଅତ୍ଥିକୋ ଆଗତୋମ୍ହି [ଅତ୍ଥିକାମ୍ହ ଆଗତା (ସୀ। କ।) ଏୱମୀଦିସେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ପଦେସୁପି ବହୁୱଚନେନ], ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛିତୁକାମୋ ଆଗତୋମ୍ହି, ପଞ୍ହଂ ସୋତୁକାମୋ ଆଗତୋମ୍ହୀତି। ଏୱମ୍ପି ଅତ୍ଥି ପଞ୍ହେନ ଆଗମଂ। ଅଥ ୱା ପଞ୍ହତ୍ଥିକାନଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛିତୁକାମାନଂ ପଞ୍ହଂ ସୋତୁକାମାନଂ ଆଗମନଂ ଅଭିକ୍କମନଂ ଉପସଙ୍କମନଂ ପଯିରୁପାସନଂ [ପଯିରୁପାସନା (ସ୍ୟା। କ।)] ସିଯା ଅତ୍ଥୀତି। ଏୱମ୍ପି ଅତ୍ଥି ପଞ୍ହେନ ଆଗମଂ।

ଅଥ ୱା ପଞ୍ଚାଗମୋ ତୁୟ୍ହଂ ଅତ୍ଥି, ତ୍ୱମ୍ପି ପହୁ [ଇମାନି ତୀଣି ପଦାନି ନତ୍ଥି ସ୍ୟା। ପୋତ୍ଥକେ], ତ୍ୱମସି ଅଲମତ୍ତୋ ମୟା ପୁଚ୍ଛିତଂ କଥେତୁଂ ୱିସଜ୍ଜେତୁଂ "ୱହସ୍ସେତଂ ଭାର"ନ୍ତି। ଏୱମ୍ପି ଅତ୍ଥି ପଞ୍ହେନ ଆଗମଂ।

ତେନାହ ଥେରୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ –

"ତଂ ବୁଦ୍ଧଂ ଅସିତଂ ତାଦିଂ, ଅକୁହଂ ଗଣିମାଗତଂ;

ବହୂନମିଧ ବଦ୍ଧାନଂ, ଅତ୍ଥି ପଞ୍ହେନ ଆଗମ"ନ୍ତି।

୧୯୩।

ଭିକ୍ଖୁନୋ ୱିଜିଗୁଚ୍ଛତୋ, ଭଜତୋ ରିତ୍ତମାସନଂ;

ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ସୁସାନଂ ୱା, ପବ୍ବତାନଂ ଗୁହାସୁ ୱା।

ଭିକ୍ଖୁନୋ ୱିଜିଗୁଚ୍ଛତୋତି। ଭିକ୍ଖୁନୋତି ପୁଥୁଜ୍ଜନକଲ୍ୟାଣସ୍ସ ୱା ଭିକ୍ଖୁନୋ ସେକ୍ଖସ୍ସ ୱା ଭିକ୍ଖୁନୋ। ୱିଜିଗୁଚ୍ଛତୋତି ଜାତିୟା ୱିଜିଗୁଚ୍ଛତୋ, ଜରାୟ… ବ୍ୟାଧିନା… ମରଣେନ… ସୋକେହି… ପରିଦେୱେହି… ଦୁକ୍ଖେହି… ଦୋମନସ୍ସେହି… ଉପାୟାସେହି ୱିଜିଗୁଚ୍ଛତୋ, ନେରୟିକେନ ଦୁକ୍ଖେନ… ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିକେନ ଦୁକ୍ଖେନ… ପେତ୍ତିୱିସୟିକେନ ଦୁକ୍ଖେନ… ମାନୁସିକେନ [ମାନୁସକେନ (ସୀ। ସ୍ୟା।) ମହାନି। ୧୭୧] ଦୁକ୍ଖେନ… ଗବ୍ଭୋକ୍କନ୍ତିମୂଲକେନ ଦୁକ୍ଖେନ… ଗବ୍ଭେଟ୍ଠିତିମୂଲକେନ ଦୁକ୍ଖେନ… ଗବ୍ଭୱୁଟ୍ଠାନମୂଲକେନ ଦୁକ୍ଖେନ… ଜାତସ୍ସୂପନିବନ୍ଧକେନ ଦୁକ୍ଖେନ… ଜାତସ୍ସ ପରାଧେୟ୍ୟକେନ ଦୁକ୍ଖେନ… ଅତ୍ତୂପକ୍କମେନ ଦୁକ୍ଖେନ… ପରୂପକ୍କମେନ ଦୁକ୍ଖେନ… ଦୁକ୍ଖଦୁକ୍ଖେନ… ସଙ୍ଖାରଦୁକ୍ଖେନ … ୱିପରିଣାମଦୁକ୍ଖେନ… ଚକ୍ଖୁରୋଗେନ ଦୁକ୍ଖେନ… ସୋତରୋଗେନ ଦୁକ୍ଖେନ… ଘାନରୋଗେନ ଦୁକ୍ଖେନ… ଜିୱ୍ହାରୋଗେନ ଦୁକ୍ଖେନ… କାୟରୋଗେନ ଦୁକ୍ଖେନ… ସୀସରୋଗେନ ଦୁକ୍ଖେନ… କଣ୍ଣରୋଗେନ ଦୁକ୍ଖେନ… ମୁଖରୋଗେନ ଦୁକ୍ଖେନ… ଦନ୍ତରୋଗେନ ଦୁକ୍ଖେନ… କାସେନ… ସାସେନ… ପିନାସେନ… ଡାହେନ… ଜରେନ… କୁଚ୍ଛିରୋଗେନ… ମୁଚ୍ଛାୟ… ପକ୍ଖନ୍ଦିକାୟ… ସୂଲାୟ… ୱିସୂଚିକାୟ… କୁଟ୍ଠେନ… ଗଣ୍ଡେନ… କିଲାସେନ… ସୋସେନ… ଅପମାରେନ… ଦଦ୍ଦୁୟା… କଣ୍ଡୁୟା… କଚ୍ଛୁୟା… ରଖସାୟ… ୱିତଚ୍ଛିକାୟ… ଲୋହିତେନ… ପିତ୍ତେନ… ମଧୁମେହେନ… ଅଂସାୟ… ପିଳକାୟ… ଭଗନ୍ଦଲେନ… ପିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନେନ ଆବାଧେନ… ସେମ୍ହସମୁଟ୍ଠାନେନ ଆବାଧେନ… ୱାତସମୁଟ୍ଠାନେନ ଆବାଧେନ… ସନ୍ନିପାତିକେନ ଆବାଧେନ… ଉତୁପରିଣାମଜେନ ଆବାଧେନ… ୱିସମପରିହାରଜେନ ଆବାଧେନ… ଓପକ୍କମିକେନ ଆବାଧେନ… କମ୍ମୱିପାକଜେନ ଆବାଧେନ… ସୀତେନ… ଉଣ୍ହେନ… ଜିଘଚ୍ଛାୟ… ପିପାସାୟ… ଉଚ୍ଚାରେନ … ପସ୍ସାୱେନ… ଡଂସମକସୱାତାତପସରୀସପସମ୍ଫସ୍ସେନ ଦୁକ୍ଖେନ… ମାତୁମରଣେନ ଦୁକ୍ଖେନ… ପିତୁମରଣେନ ଦୁକ୍ଖେନ… ଭାତୁମରଣେନ… ଭଗିନିମରଣେନ… ପୁତ୍ତମରଣେନ … ଧୀତୁମରଣେନ… ଞାତିବ୍ୟସନେନ… ଭୋଗବ୍ୟସନେନ… ରୋଗବ୍ୟସନେନ… ସୀଲବ୍ୟସନେନ… ଦିଟ୍ଠିବ୍ୟସନେନ ଦୁକ୍ଖେନ ୱିଜିଗୁଚ୍ଛତୋ ଅଟ୍ଟୀୟତୋ ହରାୟତୋ ଜିଗୁଚ୍ଛତୋତି – ଭିକ୍ଖୁନୋ ୱିଜିଗୁଚ୍ଛତୋ।

ଭଜତୋ ରିତ୍ତମାସନନ୍ତି। ଆସନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଯତ୍ଥ ନିସୀଦତି – ମଞ୍ଚୋ ପୀଠଂ ଭିସି ତଟ୍ଟିକା ଚମ୍ମଖଣ୍ଡୋ ତିଣସନ୍ଥାରୋ ପଣ୍ଣସନ୍ଥାରୋ ପଲାଲସନ୍ଥାରୋ [ପଲାସସନ୍ଥାରୋ (ସୀ। ସ୍ୟା।)]। ତଂ ଆସନଂ ଅସପ୍ପାୟରୂପଦସ୍ସନେନ ରିତ୍ତଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ପୱିୱିତ୍ତଂ , ଅସପ୍ପାୟସଦ୍ଦସ୍ସୱନେନ ରିତ୍ତଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ପୱିୱିତ୍ତଂ, ଅସପ୍ପାୟେହି ପଞ୍ଚହି କାମଗୁଣେହି ରିତ୍ତଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ପୱିୱିତ୍ତଂ। ତଂ ପୱିୱିତ୍ତଂ ଆସନଂ ଭଜତୋ ସମ୍ଭଜତୋ ସେୱତୋ ନିସେୱତୋ ସଂସେୱତୋ ପଟିସେୱତୋତି – ଭଜତୋ ରିତ୍ତମାସନଂ।

ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ସୁସାନଂ ୱାତି। ରୁକ୍ଖମୂଲଂଯେୱ ରୁକ୍ଖମୂଲଂ, ସୁସାନଂଯେୱ ସୁସାନନ୍ତି – ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ସୁସାନଂ ୱା। ପବ୍ବତାନଂ ଗୁହାସୁ ୱାତି। ପବ୍ବତାଯେୱ ପବ୍ବତା, କନ୍ଦରାଯେୱ କନ୍ଦରା, ଗିରିଗୁହାଯେୱ ଗିରିଗୁହା। ପବ୍ବତନ୍ତରିକାଯୋ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ପବ୍ବତପବ୍ଭାରାତି – ପବ୍ବତାନଂ ଗୁହାସୁ ୱା।

ତେନାହ ଥେରୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ –

"ଭିକ୍ଖୁନୋ ୱିଜିଗୁଚ୍ଛତୋ, ଭଜତୋ ରିତ୍ତମାସନଂ;

ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ସୁସାନଂ ୱା, ପବ୍ବତାନଂ ଗୁହାସୁ ୱା’’ତି।

୧୯୪।

ଉଚ୍ଚାୱଚେସୁ ସଯନେସୁ, କିୱନ୍ତୋ[ଗୀୱନ୍ତୋ (ସ୍ଯା।) ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନବ୍ଯାକରଣଂ ଓଲୋକେତବ୍ବଂ]ତତ୍ଥ ଭେରୱା;

ଯେ ହି ଭିକ୍ଖୁ ନ ୱେଧେଯ୍ଯ, ନିଗ୍ଘୋସେ ସଯନାସନେ।

ଉଚ୍ଚାୱଚେସୁସଯନେସୂତି। ଉଚ୍ଚାୱଚେସୂତି ଉଚ୍ଚାୱଚେସୁ ହୀନପ୍ପଣୀତେସୁ ଛେକପାପକେସୁ। ସଯନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ସେନାସନଂ ୱିହାରୋ ଅଡ୍ଢଯୋଗୋ ପାସାଦୋ ହମ୍ମିଯଂ ଗୁହାତି – ଉଚ୍ଚାୱଚେସୁ ସଯନେସୁ। କିୱନ୍ତୋ ତତ୍ଥ ଭେରୱାତି। କିୱନ୍ତୋତି କିୱନ୍ତୋ [କୁୱନ୍ତୋ (ସୀ।), ଗୀୱନ୍ତୋ (ସ୍ଯା।)] କୂଜନ୍ତୋ ନଦନ୍ତୋ ସଦ୍ଦଂ କରୋନ୍ତୋ। ଅଥ ୱା କିୱନ୍ତୋତି କତି କିତ୍ତକା କୀୱତକା କୀୱବହୁକା ତେ। ଭେରୱାତି ସୀହା ବ୍ଯଗ୍ଘା ଦୀପୀ ଅଚ୍ଛା ତରଚ୍ଛା କୋକା ମହିଂସା ହତ୍ଥୀ ଅହି ୱିଚ୍ଛିକା ସତପଦୀ, ଚୋରା ୱା ଅସ୍ସୁ ମାନୱା ୱା କତକମ୍ମା ୱା ଅକତକମ୍ମା ୱାତି – କିୱନ୍ତୋ ତତ୍ଥ ଭେରୱା।

ଯେ ହି ଭିକ୍ଖୁ ନ ୱେଧେଯ୍ଯାତି। ଯେ ହୀତି ଯେ ହି ଭେରୱେ ପସ୍ସିତ୍ୱା ୱା ସୁଣିତ୍ୱା ୱା ନ ୱେଧେଯ୍ଯ ନପ୍ପୱେଧେଯ୍ଯ ନ ସମ୍ପୱେଧେଯ୍ଯ ନ ତସେଯ୍ଯ ନ ଉତ୍ତସେଯ୍ଯ ନ ପରିତ୍ତସେଯ୍ଯ ନ ଭାଯେଯ୍ଯ ନ ସନ୍ତାସଂ ଆପଜ୍ଜେଯ୍ଯ, ଅଭୀରୂ ଅସ୍ସ ଅଚ୍ଛମ୍ଭୀ ଅନୁତ୍ରାସୀ ଅପଲାଯୀ, ପହୀନଭଯଭେରୱୋ ୱିଗତଲୋମହଂସୋ ୱିହରେଯ୍ଯାତି – ଯେ ହି ଭିକ୍ଖୁ ନ ୱେଧେଯ୍ଯ।

ନିଗ୍ଘୋସେ ସଯନାସନେତି। ଅପ୍ପସଦ୍ଦେ ଅପ୍ପନିଗ୍ଘୋସେ ୱିଜନୱାତେ ମନୁସ୍ସରାହସ୍ସେଯ୍ଯକେ ପଟିସଲ୍ଲାନସାରୁପ୍ପେ ସେନାସନେତି – ନିଗ୍ଘୋସେ ସଯନାସନେ।

ତେନାହ ଥେରୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ –

‘‘ଉଚ୍ଚାୱଚେସୁ ସଯନେସୁ, କିୱନ୍ତୋ ତତ୍ଥ ଭେରୱା;

ଯେ ହି ଭିକ୍ଖୁ ନ ୱେଧେଯ୍ଯ, ନିଗ୍ଘୋସେ ସଯନାସନେ’’ତି।

୧୯୫।

କତି ପରିସ୍ସଯା ଲୋକେ, ଗଚ୍ଛତୋ ଅଗତଂ ଦିସଂ;

ଯେ ଭିକ୍ଖୁ ଅଭିସମ୍ଭୱେ, ପନ୍ତମ୍ହି ସଯନାସନେ।

କତି ପରିସ୍ସଯା ଲୋକେତି। କତୀତି କତି କିତ୍ତକା କୀୱତକା କୀୱବହୁକା। ପରିସ୍ସଯାତି ଦ୍ୱେ ପରିସ୍ସଯା – ପାକଟପରିସ୍ସଯା ଚ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନପରିସ୍ସଯା ଚ। କତମେ ପାକଟପରିସ୍ସଯା? ସୀହା ବ୍ଯଗ୍ଘା ଦୀପୀ ଅଚ୍ଛା ତରଚ୍ଛା କୋକା ମହିଂସା ହତ୍ଥୀ ଅହି ୱିଚ୍ଛିକା ସତପଦୀ, ଚୋରା ୱା ଅସ୍ସୁ ମାନୱା ୱା କତକମ୍ମା ୱା ଅକତକମ୍ମା ୱା, ଚକ୍ଖୁରୋଗୋ ସୋତରୋଗୋ ଘାନରୋଗୋ ଜିୱ୍ହାରୋଗୋ କାଯରୋଗୋ ସୀସରୋଗୋ କଣ୍ଣରୋଗୋ ମୁଖରୋଗୋ ଦନ୍ତରୋଗୋ କାସୋ ସାସୋ ପିନାସୋ ଡାହୋ ଜରୋ କୁଚ୍ଛିରୋଗୋ ମୁଚ୍ଛା ପକ୍ଖନ୍ଦିକା ସୂଲା ୱିସୂଚିକା କୁଟ୍ଠଂ ଗଣ୍ଡୋ କିଲାସୋ ସୋସୋ ଅପମାରୋ ଦଦ୍ଦୁ କଣ୍ଡୁ କଚ୍ଛୁ ରଖସା ୱିତଚ୍ଛିକା ଲୋହିତଂ ପିତ୍ତଂ ମଧୁମେହୋ ଅଂସା ପିଳକା ଭଗନ୍ଦଲା, ପିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନା ଆବାଧା…ପେ… ସୀତଂ ଉଣ୍ହଂ ଜିଘଚ୍ଛା ପିପାସା ଉଚ୍ଚାରୋ ପସ୍ସାୱୋ ଡଂସମକସୱାତାତପସରୀସପସମ୍ଫସ୍ସା – ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ପାକଟପରିସ୍ସଯା।

କତମେ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନପରିସ୍ସଯା? କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ କାମଚ୍ଛନ୍ଦନୀୱରଣଂ ବ୍ଯାପାଦନୀୱରଣଂ ଥିନମିଦ୍ଧନୀୱରଣଂ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚନୀୱରଣଂ ୱିଚିକିଚ୍ଛାନୀୱରଣଂ ରାଗୋ ଦୋସୋ ମୋହୋ କୋଧୋ ଉପନାହୋ ମକ୍ଖୋ ପଳାସୋ ଇସ୍ସା ମଚ୍ଛରିଯଂ ମାଯା ସାଠେଯ୍ଯଂ ଥମ୍ଭୋ ସାରମ୍ଭୋ ମାନୋ ଅତିମାନୋ ମଦୋ ପମାଦୋ, ସବ୍ବେ କିଲେସା ସବ୍ବେ ଦୁଚ୍ଚରିତା ସବ୍ବେ ଦରଥା ସବ୍ବେ ପରିଳାହା ସବ୍ବେ ସନ୍ତାପା ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରା – ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ପଟିଚ୍ଛନ୍ନପରିସ୍ସଯା।

ପରିସ୍ସଯାତି କେନଟ୍ଠେନ ପରିସ୍ସଯା? ପରିସହନ୍ତୀତି ପରିସ୍ସଯା, ପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି ପରିସ୍ସଯା, ତତ୍ରାସଯାତି ପରିସ୍ସଯା।

କଥଂ ପରିସହନ୍ତୀତି ପରିସ୍ସଯା? ତେ ପରିସ୍ସଯା ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ସହନ୍ତି ପରିସହନ୍ତି ଅଭିଭୱନ୍ତି ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରନ୍ତି ପରିଯାଦିଯନ୍ତି ମଦ୍ଦନ୍ତି। ଏୱଂ ପରିସହନ୍ତୀତି – ପରିସ୍ସଯା।

କଥଂ ପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି ପରିସ୍ସଯା? ତେ ପରିସ୍ସଯା କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନ୍ତରାଯାଯ ପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। କତମେସଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ? ସମ୍ମାପଟିପଦାଯ ଅନୁଲୋମପଟିପଦାଯ ଅପଚ୍ଚନୀକପଟିପଦାଯ ଅୱିରୁଦ୍ଧପଟିପଦାଯ ଅନ୍ୱତ୍ଥପଟିପଦାଯ ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପଟିପଦାଯ ସୀଲେସୁ ପରିପୂରକାରିତାଯ ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରତାଯ ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁତାଯ ଜାଗରିଯାନୁଯୋଗସ୍ସ ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞସ୍ସ ଚତୁନ୍ନଂ ସତିପଟ୍ଠାନାନଂ ଭାୱନାନୁଯୋଗସ୍ସ ଚତୁନ୍ନଂ ସମ୍ମପ୍ପଧାନାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଇଦ୍ଧିପାଦାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ବଲାନଂ ସତ୍ତନ୍ନଂ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାନଂ ଅରିଯସ୍ସ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଭାୱନାନୁଯୋଗସ୍ସ – ଇମେସଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନ୍ତରାଯାଯ ପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। ଏୱଂ ପରିହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି – ପରିସ୍ସଯା।

କଥଂ ତତ୍ରାସଯାତି ପରିସ୍ସଯା? ତତ୍ଥେତେ ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଅତ୍ତଭାୱସନ୍ନିସ୍ସଯା। ଯଥା ବିଲେ ବିଲାସଯା ପାଣା ସଯନ୍ତି, ଦକେ ଦକାସଯା ପାଣା ସଯନ୍ତି, ୱନେ ୱନାସଯା ପାଣା ସଯନ୍ତି, ରୁକ୍ଖେ ରୁକ୍ଖାସଯା ପାଣା ସଯନ୍ତି; ଏୱମେୱ ତତ୍ଥେତେ ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଅତ୍ତଭାୱସନ୍ନିସ୍ସଯାତି। ଏୱମ୍ପି ତତ୍ରାସଯାତି – ପରିସ୍ସଯା।

ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା –

''ସାନ୍ତେୱାସିକୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସାଚରିଯକୋ ଦୁକ୍ଖଂ ନ ଫାସୁ ୱିହରତି। କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସାନ୍ତେୱାସିକୋ ସାଚରିଯକୋ ଦୁକ୍ଖଂ ନ ଫାସୁ ୱିହରତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ସରସଙ୍କପ୍ପା ସଞ୍ଞୋଜନିଯା, ତ୍ୟସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ୱସନ୍ତି ଅନ୍ୱାସ୍ସୱନ୍ତି ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମାତି। ତସ୍ମା ସାନ୍ତେୱାସିକୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତେ ନଂ ସମୁଦାଚରନ୍ତି, ସମୁଦାଚରନ୍ତି ନଂ ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମାତି। ତସ୍ମା ସାଚରିଯକୋତି ୱୁଚ୍ଚତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ସୋତେନ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା...ପେ... ଘାନେନ ଗନ୍ଧଂ ଘାଯିତ୍ୱା... ଜିୱ୍ହାଯ ରସଂ ସାଯିତ୍ୱା... କାଯେନ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଂ ଫୁସିତ୍ୱା... ମନସା ଧମ୍ମଂ ୱିଞ୍ଞାଯ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ସରସଙ୍କପ୍ପା ସଞ୍ଞୋଜନିଯା, ତ୍ୟସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ୱସନ୍ତି ଅନ୍ୱାସ୍ସୱନ୍ତି ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମାତି। ତସ୍ମା ସାନ୍ତେୱାସିକୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତେ ନଂ ସମୁଦାଚରନ୍ତି, ସମୁଦାଚରନ୍ତି ନଂ ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମାତି। ତସ୍ମା ସାଚରିଯକୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସାନ୍ତେୱାସିକୋ ସାଚରିଯକୋ ଦୁକ୍ଖଂ ନ ଫାସୁ ୱିହରତୀ''ତି। ଏୱମ୍ପି ତତ୍ରାସଯାତି – ପରିସ୍ସଯା।

ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା –

''ତଯୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନ୍ତରାମଲା ଅନ୍ତରାଅମିତ୍ତା ଅନ୍ତରାସପତ୍ତା ଅନ୍ତରାୱଧକା ଅନ୍ତରାପଚ୍ଚତ୍ଥିକା। କତମେ ତଯୋ? ଲୋଭୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନ୍ତରାମଲୋ ଅନ୍ତରାଅମିତ୍ତୋ ଅନ୍ତରାସପତ୍ତୋ ଅନ୍ତରାୱଧକୋ ଅନ୍ତରାପଚ୍ଚତ୍ଥିକୋ, ଦୋସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ...ପେ... ମୋହୋ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନ୍ତରାମଲୋ ଅନ୍ତରାଅମିତ୍ତୋ ଅନ୍ତରାସପତ୍ତୋ ଅନ୍ତରାୱଧକୋ ଅନ୍ତରାପଚ୍ଚତ୍ଥିକୋ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଯୋ ଅନ୍ତରାମଲା ଅନ୍ତରାଅମିତ୍ତା ଅନ୍ତରାସପତ୍ତା ଅନ୍ତରାୱଧକା ଅନ୍ତରାପଚ୍ଚତ୍ଥିକା''।

''ଅନତ୍ଥଜନନୋ ଲୋଭୋ, ଲୋଭୋ ଚିତ୍ତପ୍ପକୋପନୋ;

ଭଯମନ୍ତରତୋ ଜାତଂ, ତଂ ଜନୋ ନାୱବୁଜ୍ଝତି।

''ଲୁଦ୍ଧୋ ଅତ୍ଥଂ ନ ଜାନାତି, ଲୁଦ୍ଧୋ ଧମ୍ମଂ ନ ପସ୍ସତି;

ଅନ୍ଧତମଂ [ଅନ୍ଧତମଂ (ସ୍ୟା। କ।) ମହାନି। ୧୫୬; ଇତିୱୁ। ୮୮] ତଦା ହୋତି, ଯଂ ଲୋଭୋ ସହତେ ନରଂ।

''ଅନତ୍ଥଜନନୋ ଦୋସୋ, ଦୋସୋ ଚିତ୍ତପ୍ପକୋପନୋ;

ଭଯମନ୍ତରତୋ ଜାତଂ, ତଂ ଜନୋ ନାୱବୁଜ୍ଝତି।

‘‘କୁଦ୍ଧୋ ଅତ୍ଥଂ ନ ଜାନାତି, କୁଦ୍ଧୋ ଧମ୍ମଂ ନ ପସ୍ସତି;

ଅନ୍ଧନ୍ତମଂ ତଦା ହୋତି, ଯଂ ଦୋସୋ ସହତେ ନରଂ।

‘‘ଅନତ୍ଥଜନନୋ ମୋହୋ, ମୋହୋ ଚିତ୍ତପ୍ପକୋପନୋ;

ଭଯମନ୍ତରତୋ ଜାତଂ, ତଂ ଜନୋ ନାୱବୁଜ୍ଝତି।

‘‘ମୂଳ୍ହୋ ଅତ୍ଥଂ ନ ଜାନାତି, ମୂଳ୍ହୋ ଧମ୍ମଂ ନ ପସ୍ସତି;

ଅନ୍ଧନ୍ତମଂ ତଦା ହୋତି, ଯଂ ମୋହୋ ସହତେ ନର’’ନ୍ତି।

ଏୱମ୍ପି ତତ୍ରାସଯାତି – ପରିସ୍ସଯା। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା –

‘‘ତଯୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ପୁରିସସ୍ସ ଧମ୍ମା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ଅଫାସୁୱିହାରାଯ। କତମେ ତଯୋ ? ଲୋଭୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ପୁରିସସ୍ସ ଧମ୍ମୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ଅଫାସୁୱିହାରାଯ; ଦୋସୋ ଖୋ , ମହାରାଜ…ପେ… ମୋହୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ପୁରିସସ୍ସ ଧମ୍ମୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ଅଫାସୁୱିହାରାଯ। ଇମେ ଖୋ, ମହାରାଜ, ତଯୋ ପୁରିସସ୍ସ ଧମ୍ମା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ଅଫାସୁୱିହାରାଯା’’ତି।

‘‘ଲୋଭୋ ଦୋସୋ ଚ ମୋହୋ ଚ, ପୁରିସଂ ପାପଚେତସଂ;

ହିଂସନ୍ତି ଅତ୍ତସମ୍ଭୂତା, ତଚସାରଂୱ ସମ୍ଫଲ’’ନ୍ତି।

ଏୱମ୍ପି ତତ୍ରାସଯାତି – ପରିସ୍ସଯା।

ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା –

‘‘ରାଗୋ ଚ ଦୋସୋ ଚ ଇତୋନିଦାନା, ଅରତୀ ରତୀ ଲୋମହଂସୋ ଇତୋଜା;

ଇତୋ ସମୁଟ୍ଠାଯ ମନୋୱିତକ୍କା, କୁମାରକା ଧଙ୍କମିୱୋସ୍ସଜନ୍ତୀ’’ତି।

ଏୱମ୍ପି ତତ୍ରାସଯାତି – ପରିସ୍ସଯା। ଲୋକେତି ମନୁସ୍ସଲୋକେତି – କତି ପରିସ୍ସଯା ଲୋକେ।

ଗଚ୍ଛତୋ ଅଗତଂ ଦିସନ୍ତି। ଅଗତା ଦିସା ୱୁଚ୍ଚତି ଅମତଂ ନିବ୍ବାନଂ। ଯୋ ସୋ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରସମଥୋ ସବ୍ବୂପଧିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ତଣ୍ହକ୍ଖଯୋ ୱିରାଗୋ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ। ଅଗତପୁବ୍ବା ସା ଦିସା ନ ସା ଦିସା ଗତପୁବ୍ବା ଇମିନା ଦୀଘେନ ଅଦ୍ଧୁନା।

‘‘ସମତିତ୍ତିକଂ ଅନୱସେସଂ, ତେଲପତ୍ତଂ ଯଥା ପରିହରେଯ୍ୟ;

ଏୱଂ ସଚିତ୍ତମନୁରକ୍ଖେ, ପତ୍ଥଯାନୋ [ପତ୍ଥଯମାନୋ (ସ୍ୟା।)] ଦିସଂ ଅଗତପୁବ୍ବଂ’’।

ଅଗତପୁବ୍ବଂ ଦିସଂ ୱଜତୋ ଗଚ୍ଛତୋ ଅଭିକ୍କମତୋତି – ଗଚ୍ଛତୋ ଅଗତଂ ଦିସଂ।

ଯେ ଭିକ୍ଖୁ ଅଭିସମ୍ଭୱେତି। ଯେତି ଯେ ପରିସ୍ସଯେ ଅଭିସମ୍ଭୱେଯ୍ୟ ଅଭିଭୱେଯ୍ୟ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରେଯ୍ୟ ପରିଯାଦିଯେଯ୍ୟ ମଦ୍ଦେଯ୍ୟାତି – ଯେ ଭିକ୍ଖୁ ଅଭିସମ୍ଭୱେ।

ପନ୍ତମ୍ହି ସୟନାସନେତି। ଅନ୍ତେ ପନ୍ତେ ପରିୟନ୍ତେ ସେଲନ୍ତେ ୱା ୱନନ୍ତେ ୱା ନଦନ୍ତେ ୱା ଉଦକନ୍ତେ ୱା ୟତ୍ଥ ନ କସୀୟତି ନ ୱପୀୟତି, ଜନନ୍ତଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ମନୁସ୍ସାନଂ ଅନୁପଚାରେ ସେନାସନେତି – ପନ୍ତମ୍ହି ସୟନାସନେ।

ତେନାହ ଥେରୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ –

''କତି ପରିସ୍ସୟା ଲୋକେ, ଗଚ୍ଛତୋ ଅଗତଂ ଦିସଂ;

ୟେ ଭିକ୍ଖୁ ଅଭିସମ୍ଭୱେ, ପନ୍ତମ୍ହି ସୟନାସନେ''ତି।

୧୯୬।

କ୍ୟାସ୍ସ ବ୍ୟପ୍ପଥୟୋ ଅସ୍ସୁ, କ୍ୟାସ୍ସସ୍ସୁ ଇଧ ଗୋଚରା;

କାନି ସୀଲଦ୍ଧତାନାସ୍ସୁ, ପହିତତ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ।

କ୍ୟାସ୍ସ ବ୍ୟପ୍ପଥୟୋ ଅସ୍ସୂତି। କୀଦିସେନ ବ୍ୟପ୍ପଥେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅସ୍ସ କିଂସଣ୍ଠିତେନ କିଂପକାରେନ କିଂପଟିଭାଗେନାତି ୱଚୀପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ପୁଚ୍ଛତି। କତମା ୱଚୀପାରିସୁଦ୍ଧି? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ମୁସାୱାଦଂ ପହାୟ ମୁସାୱାଦା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି ସଚ୍ଚୱାଦୀ ସଚ୍ଚସନ୍ଧୋ ଥେତୋ ପଚ୍ଚୟିକୋ ଅୱିସଂୱାଦକୋ ଲୋକସ୍ସ। ପିସୁଣଂ ୱାଚଂ ପହାୟ ପିସୁଣାୟ ୱାଚାୟ ପଟିୱିରତୋ ହୋତି, ଇତୋ ସୁତ୍ୱା ନ ଅମୁତ୍ର ଅକ୍ଖାତା ଇମେସଂ ଭେଦାୟ, ଅମୁତ୍ର ୱା ସୁତ୍ୱା ନ ଇମେସଂ ଅକ୍ଖାତା ଅମୂସଂ ଭେଦାୟ, ଇତି ଭିନ୍ନାନଂ ୱା ସନ୍ଧାତା, ସହିତାନଂ ୱା ଅନୁପ୍ପଦାତା ସମଗ୍ଗାରାମୋ ସମଗ୍ଗରତୋ ସମଗ୍ଗନନ୍ଦୀ ସମଗ୍ଗକରଣିଂ ୱାଚଂ ଭାସିତା ହୋତି। ଫରୁସଂ ୱାଚଂ ପହାୟ ଫରୁସାୟ ୱାଚାୟ ପଟିୱିରତୋ ହୋତି; ୟା ସା ୱାଚା ନେଲା କଣ୍ଣସୁଖା ପେମନୀୟା ହଦୟଙ୍ଗମା ପୋରୀ ବହୁଜନକନ୍ତା ବହୁଜନମନାପା ତଥାରୂପିଂ ୱାଚଂ ଭାସିତା ହୋତି। ସମ୍ଫପ୍ପଲାପଂ ପହାୟ ସମ୍ଫପ୍ପଲାପା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି କାଲୱାଦୀ ଭୂତୱାଦୀ ଅତ୍ଥୱାଦୀ ଧମ୍ମୱାଦୀ ୱିନୟୱାଦୀ, ନିଧାନୱତିଂ ୱାଚଂ ଭାସିତା ହୋତି କାଲେନ ସାପଦେସଂ ପରିୟନ୍ତୱତିଂ ଅତ୍ଥସଂହିତଂ। ଚତୂହି ୱଚୀସୁଚରିତେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଚତୁଦୋସାପଗତଂ ୱାଚଂ ଭାସତି, ବାତ୍ତିଂସାୟ ତିରଚ୍ଛାନକଥାୟ ଆରତୋ ଅସ୍ସ ୱିରତୋ ପଟିୱିରତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିୟାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରତି। ଦସ କଥାୱତ୍ଥୂନି କଥେତି, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ଅପ୍ପିଚ୍ଛକଥଂ ସନ୍ତୁଟ୍ଠିକଥଂ ପୱିୱେକକଥଂ ଅସଂସଗ୍ଗକଥଂ ୱୀରିୟାରମ୍ଭକଥଂ ସୀଲକଥଂ ସମାଧିକଥଂ ପଞ୍ଞାକଥଂ ୱିମୁତ୍ତିକଥଂ ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନକଥଂ ସତିପଟ୍ଠାନକଥଂ ସମ୍ମପ୍ପଧାନକଥଂ ଇଦ୍ଧିପାଦକଥଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟକଥଂ ବଲକଥଂ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗକଥଂ ମଗ୍ଗକଥଂ ଫଲକଥଂ ନିବ୍ବାନକଥଂ କଥେତି । ୱାଚାୟ ୟତୋ ୟତ୍ତୋ ପଟିୟତ୍ତୋ ଗୁତ୍ତୋ ଗୋପିତୋ ରକ୍ଖିତୋ ସଂୱୁତୋ – ଅୟଂ ୱଚୀପାରିସୁଦ୍ଧି। ଏଦିସାୟ ୱଚୀପାରିସୁଦ୍ଧିୟା ସମନ୍ନାଗତୋ ଅସ୍ସାତି – କ୍ୟାସ୍ସ ବ୍ୟପ୍ପଥୟୋ ଅସ୍ସୁ।

କ୍ୟାସ୍ସସ୍ସୁ ଇଧ ଗୋଚରାତି। କୀଦିସେନ ଗୋଚରେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅସ୍ସ କିଂସଣ୍ଠିତେନ କିଂପକାରେନ କିଂପଟିଭାଗେନାତି ଗୋଚରଂ ପୁଚ୍ଛତି। ଅତ୍ଥି ଗୋଚରୋ, ଅତ୍ଥି ଅଗୋଚରୋ।

କତମୋ ଅଗୋଚରୋ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ୱେସିୟାଗୋଚରୋ ୱା ହୋତି, ୱିଧୱାଗୋଚରୋ ୱା ହୋତି, ଥୁଲ୍ଲକୁମାରୀଗୋଚରୋ [ଥୂଲକୁମାରୀଗୋଚରୋ (ସ୍ୟା। କା।)] ୱା ହୋତି, ପଣ୍ଡକଗୋଚରୋ ୱା ହୋତି, ଭିକ୍ଖୁନୀଗୋଚରୋ ୱା ହୋତି, ପାନାଗାରଗୋଚରୋ ୱା ହୋତି, ସଂସଟ୍ଠୋ ୱିହରତି ରାଜୂହି ରାଜମହାମତ୍ତେହି ତିତ୍ଥିୟେହି ତିତ୍ଥିୟସାୱକେହି ଅନନୁଲୋମିକେନ ସଂସଗ୍ଗେନ। ୟାନି ୱା ପନ ତାନି କୁଲାନି ଅସ୍ସଦ୍ଧାନି ଅପ୍ପସନ୍ନାନି ଅନୋପାନଭୂତାନି ଅକ୍କୋସକପରିଭାସକାନି ଅନତ୍ଥକାମାନି ଅହିତକାମାନି ଅଫାସୁକାମାନି ଅୟୋଗକ୍ଖେମକାମାନି ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଉପାସକାନଂ ଉପାସିକାନଂ, ତଥାରୂପାନି କୁଲାନି ସେୱତି ଭଜତି ପୟିରୁପାସତି – ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅଗୋଚରୋ।

ଅଥ ୱା ଅନ୍ତରଘରଂ ପୱିଟ୍ଠୋ ୱୀଥିଂ ପଟିପନ୍ନୋ ଅସଂୱୁତୋ ଗଚ୍ଛତି, ହତ୍ଥିଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ଅସ୍ସଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ରଥଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ପତ୍ତିଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ଇତ୍ଥିୟୋ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ପୁରିସେ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, କୁମାରିକାୟୋ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, କୁମାରକେ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ଅନ୍ତରାପଣଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ଘରମୁଖାନି ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ଉଦ୍ଧଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ [ଉଲ୍ଲୋକେନ୍ତୋ (ସୀ। କ।) ମହାନି। ୧୫୭ ନତ୍ଥି ପାଠନାନତ୍ତଂ], ଅଧୋ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ଦିସାୱିଦିସଂ ୱିପେକ୍ଖମାନୋ ଗଚ୍ଛତି – ଅୟମ୍ପି ୱୁଚ୍ଚତି ଅଗୋଚରୋ।

ଅଥ ୱା ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହୀ ହୋତି ଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନଗ୍ଗାହୀ। ଯତ୍ୱାଧିକରଣମେନଂ…ପେ… ମନିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅସଂୱୁତଂ ୱିହରନ୍ତଂ ଅଭିଜ୍ଝା ଦୋମନସ୍ସା ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅନ୍ୱାସ୍ସୱେଯ୍ୟୁଂ, ତସ୍ସ ନ ସଂୱରାଯ ପଟିପଜ୍ଜତି, ନ ରକ୍ଖତି ମନିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ମନିନ୍ଦ୍ରିଯେ ନ ସଂୱରଂ ଆପଜ୍ଜତି – ଅଯମ୍ପି ୱୁଚ୍ଚତି ଅଗୋଚରୋ।

ଯଥା ୱା ପନେକେ ଭୋନ୍ତୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ସଦ୍ଧାଦେଯ୍ୟାନି ଭୋଜନାନି ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ତେ ଏୱରୂପଂ ୱିସୂକଦସ୍ସନଂ ଅନୁଯୁତ୍ତା ୱିହରନ୍ତି, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ନଚ୍ଚଂ ଗୀତଂ ୱାଦିତଂ ପେକ୍ଖଂ ଅକ୍ଖାନଂ ପାଣିସ୍ସରଂ ୱେତାଳଂ କୁମ୍ଭଥୂଣଂ ସୋଭନକଂ ଚଣ୍ଡାଲଂ ୱଂସଂ ଧୋୱନଂ ହତ୍ଥିଯୁଦ୍ଧଂ ଅସ୍ସଯୁଦ୍ଧଂ ମହିଂସଯୁଦ୍ଧଂ ଉସଭଯୁଦ୍ଧଂ ଅଜଯୁଦ୍ଧଂ ମେଣ୍ଡଯୁଦ୍ଧଂ କୁକ୍କୁଟଯୁଦ୍ଧଂ ୱଟ୍ଟକଯୁଦ୍ଧଂ ଦଣ୍ଡଯୁଦ୍ଧଂ ମୁଟ୍ଠିଯୁଦ୍ଧଂ ନିବୁଦ୍ଧଂ ଉଯ୍ୟୋଧିକଂ ବଲଗ୍ଗଂ ସେନାବ୍ୟୂହଂ ଅନୀକଦସ୍ସନଂ ଇତି ୱା ଇତି, ଏୱରୂପଂ ୱିସୂକଦସ୍ସନଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ ହୋତି – ଅଯମ୍ପି ୱୁଚ୍ଚତି ଅଗୋଚରୋ।

ପଞ୍ଚପି କାମଗୁଣା ଅଗୋଚରା। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ''ମା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଗୋଚରେ ଚରଥ ପରୱିସଯେ। ଅଗୋଚରେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚରତଂ ପରୱିସଯେ ଲଚ୍ଛତି ମାରୋ ଓତାରଂ, ଲଚ୍ଛତି ମାରୋ ଆରମ୍ମଣଂ। କୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅଗୋଚରୋ ପରୱିସଯୋ? ଯଦିଦଂ ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣା। କତମେ ପଞ୍ଚ? ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟା ରୂପା ଇଟ୍ଠା କନ୍ତା ମନାପା ପିଯରୂପା କାମୂପସଂହିତା ରଜନୀଯା, ସୋତୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟା ସଦ୍ଦା… ଘାନୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟା ଗନ୍ଧା… ଜିୱ୍ହାୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟା ରସା… କାଯୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ଇଟ୍ଠା କନ୍ତା ମନାପା ପିଯରୂପା କାମୂପସଂହିତା ରଜନୀଯା। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅଗୋଚରୋ ପରୱିସଯୋ'' – ଅଯମ୍ପି ୱୁଚ୍ଚତି ଅଗୋଚରୋ।

କତମୋ ଗୋଚରୋ? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ନ ୱେସିଯାଗୋଚରୋ ହୋତି, ନ ୱିଧୱାଗୋଚରୋ ହୋତି, ନ ଥୁଲ୍ଲକୁମାରୀଗୋଚରୋ ହୋତି, ନ ପଣ୍ଡକଗୋଚରୋ ହୋତି, ନ ଭିକ୍ଖୁନୀଗୋଚରୋ ହୋତି, ନ ପାନାଗାରଗୋଚରୋ ହୋତି, ଅସଂସଟ୍ଠୋ ୱିହରତି ରାଜୂହି ରାଜମହାମତ୍ତେହି ତିତ୍ଥିଯେହି ତିତ୍ଥିଯସାୱକେହି ଅନନୁଲୋମିକେନ ସଂସଗ୍ଗେନ। ଯାନି ୱା ପନ ତାନି କୁଲାନି ସଦ୍ଧାନି ପସନ୍ନାନି ଓପାନଭୂତାନି କାସାୱପଜ୍ଜୋତାନି ଇସିୱାତପଟିୱାତାନି ଅତ୍ଥକାମାନି ହିତକାମାନି ଫାସୁକାମାନି ଯୋଗକ୍ଖେମକାମାନି ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଉପାସକାନଂ ଉପାସିକାନଂ, ତଥାରୂପାନି କୁଲାନି ସେୱତି ଭଜତି ପଯିରୁପାସତି – ଅଯମ୍ପି ୱୁଚ୍ଚତି ଗୋଚରୋ।

ଅଥ ୱା ଭିକ୍ଖୁ ଅନ୍ତରଘରଂ ପୱିଟ୍ଠୋ ୱୀଥିଂ ପଟିପନ୍ନୋ ସଂୱୁତୋ ଗଚ୍ଛତି, ନ ହତ୍ଥିଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ନ ଅସ୍ସଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ନ ରଥଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ନ ପତ୍ତିଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ…ପେ… ନ ଦିସାୱିଦିସଂ ୱିପେକ୍ଖମାନୋ ଗଚ୍ଛତି – ଅଯମ୍ପି ୱୁଚ୍ଚତି ଗୋଚରୋ।

ଅଥ ୱା ଭିକ୍ଖୁ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ନ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହୀ ହୋତି…ପେ… ମନିନ୍ଦ୍ରିଯେ ସଂୱରଂ ଆପଜ୍ଜତି – ଅଯମ୍ପି ୱୁଚ୍ଚତି ଗୋଚରୋ।

ଯଥା ୱା ପନେକେ ଭୋନ୍ତୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ସଦ୍ଧାଦେଯ୍ୟାନି ଭୋଜନାନି ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ତେ ଏୱରୂପଂ ୱିସୂକଦସ୍ସନଂ ଅନନୁଯୁତ୍ତା ୱିହରନ୍ତି, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ନଚ୍ଚଂ ଗୀତଂ ୱାଦିତଂ…ପେ… ଅନୀକଦସ୍ସନଂ ଇତି ୱା ଇତି, ଏୱରୂପା ୱିସୂକଦସ୍ସନା ପଟିୱିରତୋ ହୋତି – ଅଯମ୍ପି ୱୁଚ୍ଚତି ଗୋଚରୋ।

ଚତ୍ତାରୋପି ସତିପଟ୍ଠାନା ଗୋଚରୋ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ''ଗୋଚରେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚରଥ ସକେ ପେତ୍ତିକେ ୱିସଯେ। ଗୋଚରେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚରତଂ ସକେ ପେତ୍ତିକେ ୱିସଯେ ନ ଲଚ୍ଛତି ମାରୋ ଓତାରଂ, ନ ଲଚ୍ଛତି ମାରୋ ଆରମ୍ମଣଂ। କୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଗୋଚରୋ ସକୋ ପେତ୍ତିକୋ ୱିସଯୋ? ଯଦିଦଂ ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି, ୱେଦନାସୁ…ପେ। … ଚିତ୍ତେ…ପେ… ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି ଆତାପୀ ସମ୍ପଜାନୋ ସତିମା ୱିନେଯ୍ୟ ଲୋକେ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସଂ। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଗୋଚରୋ ସକୋ ପେତ୍ତିକୋ ୱିସଯୋ – ଅଯମ୍ପି ୱୁଚ୍ଚତି ଗୋଚରୋ। ଏଦିସେନ ଗୋଚରେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅସ୍ସା''ତି – ଞ୍ଚାସ୍ସସ୍ସୁ ଇଧ ଗୋଚରା।

କାନିସୀଲବ୍ବତାନାସ୍ସୁତି। କୀଦିସେନ ସୀଲବ୍ବତେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅସ୍ସ କିଂସଣ୍ଠିତେନ କିଂପକାରେନ କିଂପଟିଭାଗେନାତି ସୀଲବ୍ବତପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ପୁଚ୍ଛତି। କତମା ସୀଲବ୍ବତପାରିସୁଦ୍ଧି? ଅତ୍ଥି ସୀଲଞ୍ଚେୱ ୱତଞ୍ଚ, ଅତ୍ଥି ୱତଂ ନ ସୀଲଂ। କତମଂ ସୀଲଞ୍ଚେୱ ୱତଞ୍ଚ? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲୱା ହୋତି, ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସଂୱୁତୋ ୱିହରତି ଆଚାରଗୋଚରସମ୍ପନ୍ନୋ, ଅଣୁମତ୍ତେସୁ ୱଜ୍ଜେସୁ ଭଯଦସ୍ସାୱୀ, ସମାଦାଯ ସିକ୍ଖତି ସିକ୍ଖାପଦେସୁ। ଯୋ ତତ୍ଥ ସଞ୍ଞମୋ ସଂୱରୋ ଅୱୀତିକ୍କମୋ – ଇଦଂ ସୀଲଂ। ଯଂ ସମାଦାନଂ – ତଂ ୱତଂ । ସଂୱରଟ୍ଠେନ ସୀଲଂ, ସମାଦାନଟ୍ଠେନ ୱତଂ – ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ସୀଲଞ୍ଚେୱ ୱତଞ୍ଚ।

କତମଂ ୱତଂ ନ ସୀଲଂ? ଅଟ୍ଠ ଧୁତଙ୍ଗାନି – ଆରଞ୍ଞିକଙ୍ଗଂ, ପିଣ୍ଡପାତିକଙ୍ଗଂ, ପଂସୁକୂଲିକଙ୍ଗଂ, ତେଚୀୱରିକଙ୍ଗଂ, ସପଦାନଚାରିକଙ୍ଗଂ,

ଖଲୁପଚ୍ଛାଭତ୍ତିକଙ୍ଗଂ, ନେସଜ୍ଜିକଙ୍ଗଂ, ଯଥାସନ୍ଥତିକଙ୍ଗଂ – ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ୱତଂ ନ ସୀଲଂ। ୱୀରିୟସମାଦାନମ୍ପି ୱୁଚ୍ଚତି ୱତଂ ନ ସୀଲଂ। କାମଂ ତଚୋ ଚ ନ୍ହାରୁ ଚ ଅଟ୍ଠି ଚ ଅୱସିସ୍ସତୁ, ସରୀରେ ଉପସୁସ୍ସତୁ ମଂସଲୋହିତଂ, ଯଂ ତଂ ପୁରିସଥାମେନ ପୁରିସବଲେନ ପୁରିସୱୀରିୟେନ ପୁରିସପରକ୍କମେନ ପତ୍ତବ୍ବଂ ନ ତଂ ଅପାପୁଣିତ୍ୱା ୱୀରିୟସ୍ସ ସଣ୍ଠାନଂ ଭୱିସ୍ସତୀତି – ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଦହତି। ଏୱରୂପମ୍ପି ୱୀରିୟସମାଦାନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ୱତଂ ନ ସୀଲଂ।

''ନାସିସ୍ସଂ ନ ପିୱିସ୍ସାମି, ୱିହାରତୋ ନ ନିକ୍ଖମେ [ନ ନିକ୍ଖମିଂ (ସ୍ୟା।) ମହାନି। ୧୭];

ନପି ପସ୍ସଂ ନିପାତେସ୍ସଂ, ତଣ୍ହାସଲ୍ଲେ ଅନୂହତେ''ତି।

ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଦହତି। ଏୱରୂପମ୍ପି ୱୀରିୟସମାଦାନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ୱତଂ ନ ସୀଲଂ। ନ ତାୱାହଂ ଇମଂ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଭିନ୍ଦିସ୍ସାମି ଯାୱ ମେ ନ ଅନୁପାଦାୟ ଆସୱେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚିସ୍ସତୀତି – ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଦହତି। ଏୱରୂପମ୍ପି ୱୀରିୟସମାଦାନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ୱତଂ, ନ ସୀଲଂ। ନ ତାୱାହଂ ଇମମ୍ହା ଆସନା ୱୁଟ୍ଠହିସ୍ସାମି… ନ ତାୱାହଂ ଇମମ୍ହା ଚଙ୍କମା ଓରୋହିସ୍ସାମି… ୱିହାରା ନିକ୍ଖମିସ୍ସାମି… ଅଡ୍ଢୟୋଗା ନିକ୍ଖମିସ୍ସାମି… ପାସାଦା ନିକ୍ଖମିସ୍ସାମି… ହମ୍ମିୟା… ଗୁହାୟ… ଲେଣା… କୁଟିୟା… କୂଟାଗାରା… ଅଟ୍ଟା… ମାଳଆ… ଉଦ୍ଦଣ୍ଡା… ଉପଟ୍ଠାନସାଲାୟ… ମଣ୍ଡପା… ରୁକ୍ଖମୂଲା ନିକ୍ଖମିସ୍ସାମି ଯାୱ ମେ ନ ଅନୁପାଦାୟ ଆସୱେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚିସ୍ସତୀତି – ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଦହତି। ଏୱରୂପମ୍ପି ୱୀରିୟସମାଦାନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ୱତଂ, ନ ସୀଲଂ। ଇମସ୍ମିଞ୍ଞେୱ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ ଅରିୟଧମ୍ମଂ ଆହରିସ୍ସାମି ସମାହରିସ୍ସାମି ଅଧିଗଚ୍ଛିସ୍ସାମି ଫସ୍ସୟିସ୍ସାମି ସଚ୍ଛିକରିସ୍ସାମୀତି – ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଦହତି। ଏୱରୂପମ୍ପି ୱୀରିୟସମାଦାନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ୱତଂ, ନ ସୀଲଂ। ଇମସ୍ମିଞ୍ଞେୱ ମଜ୍ଝନ୍ହିକସମୟଂ… ସାୟନ୍ହସମୟଂ … ପୁରେଭତ୍ତଂ… ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ… ପୁରିମୟାମଂ… ମଜ୍ଝିମୟାମଂ… ପଚ୍ଛିମୟାମଂ… କାଳେ… ଜୁଣ୍ହେ… ୱସ୍ସେ… ହେମନ୍ତେ… ଗିମ୍ହେ… ପୁରିମେ ୱୟୋଖନ୍ଧେ… ମଜ୍ଝିମେ ୱୟୋଖନ୍ଧେ… ପଚ୍ଛିମେ ୱୟୋଖନ୍ଧେ ଅରିୟଧମ୍ମଂ ଆହରିସ୍ସାମି ସମାହରିସ୍ସାମି ଅଧିଗଚ୍ଛିସ୍ସାମି ଫସ୍ସୟିସ୍ସାମି ସଚ୍ଛିକରିସ୍ସାମୀତି – ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଦହତି। ଏୱରୂପମ୍ପି ୱୀରିୟସମାଦାନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ୱତଂ, ନ ସୀଲଂ – ଅୟଂ ସୀଲବ୍ବତପାରିସୁଦ୍ଧି। ଏଦିସାୟ [କୀଦିସାୟ (ସୀ।), ଈଦିସାୟ (ସ୍ୟା।)] ସୀଲବ୍ବତପାରିସୁଦ୍ଧିୟା ସମନ୍ନାଗତୋ ଅସ୍ସାତି – କାନି ସୀଲବ୍ବତାନାସ୍ସୁ।

ପହିତତ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋତି। ପହିତତ୍ତସ୍ସାତି ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟସ୍ସ ଥାମଗତସ୍ସ ଦଳ୍ହପରକ୍କମସ୍ସ ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଚ୍ଛନ୍ଦସ୍ସ ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରସ୍ସ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ। ଅଥ ୱା ପେସିତତ୍ତସ୍ସ ଯସ୍ସତ୍ଥାୟ ପେସିତୋ ଅତ୍ତତ୍ଥେ ଚ ଞାୟେ ଚ ଲକ୍ଖଣେ ଚ କାରଣେ ଚ ଠାନାଠାନେ ଚ। ''ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା''ତି ପେସିତତ୍ତସ୍ସ, ''ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଦୁକ୍ଖା''ତି ପେସିତତ୍ତସ୍ସ, ''ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ଅନତ୍ତା''ତି ପେସିତତ୍ତସ୍ସ, ''ଅୱିଜ୍ଜାପଚ୍ଚୟା ସଙ୍ଖାରା''ତି ପେସିତତ୍ତସ୍ସ …ପେ… ''ଜାତିପଚ୍ଚୟା ଜରାମରଣ''ନ୍ତି ପେସିତତ୍ତସ୍ସ, ''ଅୱିଜ୍ଜାନିରୋଧା ସଙ୍ଖାରନିରୋଧୋ''ତି ପେସିତତ୍ତସ୍ସ…ପେ… ''ଜାତିନିରୋଧା ଜରାମରଣନିରୋଧୋ''ତି ପେସିତତ୍ତସ୍ସ, ''ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ''ନ୍ତି ପେସିତତ୍ତସ୍ସ…ପେ… ''ଅୟଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା''ତି ପେସିତତ୍ତସ୍ସ, ''ଇମେ ଆସୱା''ତି ପେସିତତ୍ତସ୍ସ…ପେ… ''ଅୟଂ ଆସୱନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା''ତି ପେସିତତ୍ତସ୍ସ, ''ଇମେ ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା''ତି ପେସିତତ୍ତସ୍ସ…ପେ… ''ଇମେ ଧମ୍ମା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା''ତି ପେସିତତ୍ତସ୍ସ, ଛନ୍ନଂ ଫସ୍ସାୟତନାନଂ ସମୁଦୟଞ୍ଚ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଅସ୍ସାଦଞ୍ଚ ଆଦୀନୱଞ୍ଚ ନିସ୍ସରଣଞ୍ଚ ପେସିତତ୍ତସ୍ସ, ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଉପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧାନଂ… ଚତୁନ୍ନଂ ମହାଭୂତାନଂ ସମୁଦୟଞ୍ଚ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଅସ୍ସାଦଞ୍ଚ ଆଦୀନୱଞ୍ଚ ନିସ୍ସରଣଞ୍ଚ ପେସିତତ୍ତସ୍ସ, ''ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦୟଧମ୍ମଂ, ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ''ନ୍ତି ପେସିତତ୍ତସ୍ସ। ଭିକ୍ଖୁନୋତି ପୁଥୁଜ୍ଜନକଲ୍ୟାଣକସ୍ସ ୱା ଭିକ୍ଖୁନୋ ସେକ୍ଖସ୍ସ ୱା ଭିକ୍ଖୁନୋତି – ପହିତତ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ।

ତେନାହ ଥେରୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ –

''କ୍ୟାସ୍ସ ବ୍ୟପ୍ପଥୟୋ ଅସ୍ସୁ, କ୍ୟାସ୍ସସ୍ସୁ ଇଧ ଗୋଚରା;

କାନି ସୀଲବ୍ବତାନାସ୍ସୁ, ପହିତତ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ''ତି।

୧୯୭।

କଂ ସୋ ସିକ୍ଖଂ ସମାଦାୟ, ଏକୋଦି ନିପକୋ ସତୋ;

କମ୍ମାରୋ ରଜତସ୍ସେୱ, ନିଦ୍ଧମେ ମଲମତ୍ତନୋ।

କଂସୋ ସିକ୍ଖଂ ସମାଦାଯାତି କଂ ସୋ ସିକ୍ଖଂ ଆଦାଯ ସମାଦାଯ ଆଦିଯିତ୍ୱା ସମାଦିଯିତ୍ୱା ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ପରାମସିତ୍ୱା ଅଭିନିୱିସିତ୍ୱାତି – କଂ ସୋ ସିକ୍ଖଂ ସମାଦାଯ।

ଏକୋଦି ନିପକୋ ସତୋତି। ଏକୋଦୀତି ଏକଗ୍ଗଚିତ୍ତୋ ଅୱିକ୍ଖିତ୍ତଚିତ୍ତୋ ଅୱିସାହଟମାନସୋ ସମଥୋ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ସମାଧିବଲଂ…ପେ… ସମ୍ମାସମାଧି। ନିପକୋତି ନିପକୋ ପଣ୍ଡିତୋ ପଞ୍ଞୱା ବୁଦ୍ଧିମା ଞାଣୀ ୱିଭାୱୀ ମେଧାୱୀ। ସତୋତି ଚତୂହି କାରଣେହି ସତୋ – କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ସତୋ, ୱେଦନାସୁ…ପେ… ଚିତ୍ତେ…ପେ… ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ସତୋ। ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ସତୋତି – ସତୋ। କଂ ସୋ ସିକ୍ଖଂ ସମାଦାଯାତି ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖଂ ପୁଚ୍ଛତି। ଏକୋଦୀତି ଅଧିଚିତ୍ତସିକ୍ଖଂ ପୁଚ୍ଛତି। ନିପକୋତି ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖଂ ପୁଚ୍ଛତି। ସତୋତି ପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ପୁଚ୍ଛତୀତି – କଂ ସୋ ସିକ୍ଖଂ ସମାଦାଯ, ଏକୋଦି ନିପକୋ ସତୋ।

କମ୍ମାରୋରଜତସ୍ସେୱ, ନିଦ୍ଧମେ ମଲମତ୍ତନୋତି। କମ୍ମାରୋ ୱୁଚ୍ଚତି ସୁୱଣ୍ଣକାରୋ, ରଜତଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଜାତରୂପଂ। ଯଥା ସୁୱଣ୍ଣକାରୋ ଜାତରୂପସ୍ସ ଓଳାରିକମ୍ପି ମଲଂ ଧମତି ସନ୍ଧମତି ନିଦ୍ଧମତି, ମଜ୍ଝିମକମ୍ପି ମଲଂ ଧମତି ସନ୍ଧମତି ନିଦ୍ଧମତି, ସୁଖୁମକମ୍ପି ମଲଂ ଧମତି ସନ୍ଧମତି ନିଦ୍ଧମତି; ଏୱମେୱ ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ତନୋ ଓଳାରିକେପି କିଲେସେ ଧମତି ସନ୍ଧମତି ନିଦ୍ଧମତି ପଜହତି ୱିନୋଦେତି ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରୋତି ଅନଭାୱଂ ଗମେତି, ମଜ୍ଝିମକେପି କିଲେସେ… ସୁଖୁମକେପି କିଲେସେ ଧମତି ସନ୍ଧମତି ନିଦ୍ଧମତି ପଜହତି ୱିନୋଦେତି ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରୋତି ଅନଭାୱଂ ଗମେତି।

ଅଥ ୱା ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ତନୋ ରାଗମଲଂ ଦୋସମଲଂ ମୋହମଲଂ ମାନମଲଂ ଦିଟ୍ଠିମଲଂ କିଲେସମଲଂ ଦୁଚ୍ଚରିତମଲଂ ଅନ୍ଧକରଣଂ ଅଚକ୍ଖୁକରଣଂ ଅଞ୍ଞାଣକରଣଂ ପଞ୍ଞାନିରୋଧିକଂ ୱିଘାତପକ୍ଖିକଂ ଅନିବ୍ବାନସଂୱତ୍ତନିକଂ ଧମତି ସନ୍ଧମତି ନିଦ୍ଧମତି ପଜହତି ୱିନୋଦେତି ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରୋତି ଅନଭାୱଂ ଗମେତି।

ଅଥ ୱା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଯା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଂ ଧମତି ସନ୍ଧମତି ନିଦ୍ଧମତି ପଜହତି ୱିନୋଦେତି ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରୋତି ଅନଭାୱଂ ଗମେତି। ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପେନ ମିଚ୍ଛାସଙ୍କପ୍ପଂ…ପେ… ସମ୍ମାୱାଚାଯ ମିଚ୍ଛାୱାଚଂ… ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତେନ ମିଚ୍ଛାକମ୍ମନ୍ତଂ… ସମ୍ମାଆଜୀୱେନ ମିଚ୍ଛାଆଜୀୱଂ… ସମ୍ମାୱାଯାମେନ ମିଚ୍ଛାୱାଯାମଂ… ସମ୍ମାସତିଯା ମିଚ୍ଛାସତିଂ… ସମ୍ମାସମାଧିନା ମିଚ୍ଛାସମାଧିଂ… ସମ୍ମାଞାଣେନ ମିଚ୍ଛାଞାଣଂ… ସମ୍ମାୱିମୁତ୍ତିଯା ମିଚ୍ଛାୱିମୁତ୍ତିଂ ଧମତି ସନ୍ଧମତି ନିଦ୍ଧମତି ପଜହତି ୱିନୋଦେତି ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରୋତି ଅନଭାୱଂ ଗମେତି।

ଅଥ ୱା ଅରିଯେନ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକେନ ମଗ୍ଗେନ ସବ୍ବେ କିଲେସେ ସବ୍ବେ ଦୁଚ୍ଚରିତେ ସବ୍ବେ ଦରଥେ ସବ୍ବେ ପରିଳାହେ ସବ୍ବେ ସନ୍ତାପେ ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରେ ଧମତି ସନ୍ଧମତି ନିଦ୍ଧମତି ପଜହତି ୱିନୋଦେତି ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରୋତି ଅନଭାୱଂ ଗମେତୀତି – କମ୍ମାରୋ ରଜତସ୍ସେୱ ନିଦ୍ଧମେ ମଲମତ୍ତନୋ।

ତେନାହ ଥେରୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ –

''କଂ ସୋ ସିକ୍ଖଂ ସମାଦାଯ, ଏକୋଦି ନିପକୋ ସତୋ;

କମ୍ମାରୋ ରଜତସ୍ସେୱ, ନିଦ୍ଧମେ ମଲମତ୍ତନୋ''ତି।

୧୯୮।

ୱିଜିଗୁଚ୍ଛମାନସ୍ସ ଯଦିଦଂ ଫାସୁ, [ସାରିପୁତ୍ତାତି ଭଗୱା]

ରିତ୍ତାସନଂ ସଯନଂ ସେୱତୋ ୱେ;

ସମ୍ବୋଧିକାମସ୍ସ ଯଥାନୁଧମ୍ମଂ, ତଂ ତେ ପୱକ୍ଖାମି ଯଥା ପଜାନଂ।

ୱିଜିଗୁଚ୍ଛମାନସ୍ସଯଦିଦଂ ଫାସୂତି। ୱିଜିଗୁଚ୍ଛମାନସ୍ସାତି ଜାତିଯା ୱିଜିଗୁଚ୍ଛମାନସ୍ସ, ଜରାଯ… ବ୍ୟାଧିନା… ମରଣେନ… ସୋକେହି … ପରିଦେୱେହି… ଦୁକ୍ଖେହି… ଦୋମନସ୍ସେହି… ଉପାଯାସେହି…ପେ… ଦିଟ୍ଠିବ୍ୟସନେନ ଦୁକ୍ଖେନ ୱିଜିଗୁଚ୍ଛମାନସ୍ସ ଅଟ୍ଟୀଯମାନସ୍ସ [ଅଟ୍ଟିଯମାନସ୍ସ (ସ୍ୟା। କ।)] ହରାଯମାନସ୍ସାତି – ୱିଜିଗୁଚ୍ଛମାନସ୍ସ। ଯଦିଦଂ ଫାସୂତି ଯଂ ଫାସୁୱିହାରଂ ତଂ କଥଯିସ୍ସାମି। କତମୋ ଫାସୁୱିହାରୋ? ସମ୍ମାପଟିପଦା

ଅନୁଲୋମପଟିପଦା ଅପଚ୍ଚନୀକପଟିପଦା ଅୱିରୁଦ୍ଧପଟିପଦା ଅନ୍ୱତ୍ଥପଟିପଦା ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପଟିପଦା ସୀଲେସୁ ପରିପୂରକାରିତା ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରତା ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁତା ଜାଗରିଯାନୁଯୋଗୋ ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞଂ ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା ଚତ୍ତାରୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନା ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦା ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ପଞ୍ଚ ବଲାନି ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ ନିବ୍ବାନଗାମିନୀ ଚ ପଟିପଦା – ଅଯଂ ଫାସୁୱିହାରୋତି – ୱିଜିଗୁଚ୍ଛମାନସ୍ସ ଯଦିଦଂ ଫାସୁ।

ସାରିପୁତ୍ତାତି ଭଗୱାତି। ତଂ ଥେରଂ ନାମେନାଲପତି। ଭଗୱାତି ଗାରୱାଧିୱଚନଂ। ଅପି ଚ ଭଗ୍ଗରାଗୋତି ଭଗୱା, ଭଗ୍ଗଦୋସୋତି ଭଗୱା, ଭଗ୍ଗମୋହୋତି ଭଗୱା, ଭଗ୍ଗମାନୋତି ଭଗୱା, ଭଗ୍ଗଦିଟ୍ଠୀତି ଭଗୱା, ଭଗ୍ଗକଣ୍ଡକୋତି ଭଗୱା, ଭଗ୍ଗକିଲେସୋତି ଭଗୱା, ଭଜି ୱିଭଜି ପୱିଭଜି [ପଟିଭଜି (ସୀ। ସ୍ୟା।) ମହାନି। ୫୦ ନତ୍ଥି ପାଠନାନତ୍ତଂ] ଧମ୍ମରତନନ୍ତି ଭଗୱା, ଭୱାନଂ ଅନ୍ତକରୋତି ଭଗୱା, ଭାୱିତକାଯୋ ଭାୱିତସୀଲୋ ଭାୱିତଚିତ୍ତୋ ଭାୱିତପଞ୍ଞୋତି ଭଗୱା; ଭଜି ୱା ଭଗୱା ଅରଞ୍ଞୱନପତ୍ଥାନି ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନି ଅପ୍ପସଦ୍ଦାନି ଅପ୍ପନିଗ୍ଘୋସାନି ୱିଜନୱାତାନି ମନୁସ୍ସରାହସ୍ସେଯ୍ୟକାନି ପଟିସଲ୍ଲାନସାରୁପ୍ପାନୀତି ଭଗୱା, ଭାଗୀ ୱା ଭଗୱା ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନନ୍ତି ଭଗୱା, ଭାଗୀ ୱା ଭଗୱା ଅତ୍ଥରସସ୍ସ ଧମ୍ମରସସ୍ସ ୱିମୁତ୍ତିରସସ୍ସ ଅଧିସୀଲସ୍ସ ଅଧିଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଧିପଞ୍ଞାଯାତି ଭଗୱା, ଭାଗୀ ୱା ଭଗୱା ଚତୁନ୍ନଂ ଝାନାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଅପ୍ପମଞ୍ଞାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଆରୁପ୍ପସମାପତ୍ତୀନନ୍ତି ଭଗୱା, ଭାଗୀ ୱା ଭଗୱା ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ୱିମୋକ୍ଖାନଂ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ଅଭିଭାଯତନାନଂ ନୱନ୍ନଂ ଅନୁପୁବ୍ବୱିହାରସମାପତ୍ତୀନନ୍ତି ଭଗୱା, ଭାଗୀ ୱା ଭଗୱା ଦସନ୍ନଂ ସଞ୍ଞାଭାୱନାନଂ ଦସନ୍ନଂ କସିଣସମାପତ୍ତୀନଂ ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧିସ୍ସ ଅସୁଭସମାପତ୍ତିଯାତି ଭଗୱା, ଭାଗୀ ୱା ଭଗୱା ଚତୁନ୍ନଂ ସତିପଟ୍ଠାନାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ସମ୍ମପ୍ପଧାନାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଇଦ୍ଧିପାଦାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ବଲାନଂ ସତ୍ତନ୍ନଂ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାନଂ ଅରିଯସ୍ସ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସାତି ଭଗୱା, ଭାଗୀ ୱା ଭଗୱା ଦସନ୍ନଂ ତଥାଗତବଲାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ୱେସାରଜ୍ଜାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ପଟିସମ୍ଭିଦାନଂ ଛନ୍ନଂ ଅଭିଞ୍ଞାନଂ ଛନ୍ନଂ ବୁଦ୍ଧଧମ୍ମାନନ୍ତି ଭଗୱା ; ଭଗୱାତି ନେତଂ ନାମଂ ମାତରା କତଂ, ନ ପିତରା କତଂ, ନ ଭାତରା କତଂ, ନ ଭଗିନିଯା କତଂ, ନ ମିତ୍ତାମଚ୍ଚେହି କତଂ, ନ ଞାତିସାଲୋହିତେହି କତଂ, ନ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେହି କତଂ, ନ ଦେୱତାହି କତଂ; ୱିମୋକ୍ଖନ୍ତିକମେତଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଭଗୱନ୍ତାନଂ ବୋଧିଯା ମୂଲେ ସହ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞାଣସ୍ସ ପଟିଲାଭା ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି ଯଦିଦଂ ଭଗୱାତି – ସାରିପୁତ୍ତାତି ଭଗୱା।

ରିତ୍ତାସନଂ ସଯନଂ ସେୱତୋ ୱେତି। ଆସନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଯତ୍ଥ ନିସୀଦତି – ମଞ୍ଚୋ ପୀଠଂ ଭିସି ତଟ୍ଟିକା ଚମ୍ମଖଣ୍ଡୋ ତିଣସନ୍ଥାରୋ ପଣ୍ଣସନ୍ଥାରୋ ପଲାଲସନ୍ଥାରୋ। ସଯନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ସେନାସନଂ ୱିହାରୋ ଅଡ୍ଢଯୋଗୋ ପାସାଦୋ ହମ୍ମିଯଂ ଗୁହା। ତଂ ସଯନାସନଂ ଅସପ୍ପାଯରୂପଦସ୍ସନେନ ରିତ୍ତଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ପୱିୱିତ୍ତଂ, ଅସପ୍ପାଯସଦ୍ଦସ୍ସୱନେନ...ପେ... ଅସପ୍ପାଯେହି ପଞ୍ଚହି କାମଗୁଣେହି ରିତ୍ତଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ପୱିୱିତ୍ତଂ। ତଂ ସଯନାସନଂ ସେୱତୋ ନିସେୱତୋ ସଂସେୱତୋ ପଟିସେୱତୋତି – ରିତ୍ତାସନଂ ସଯନଂ ସେୱତୋ ୱେ।

ସମ୍ବୋଧିକାମସ୍ସ ଯଥାନୁଧମ୍ମନ୍ତି। ସମ୍ବୋଧି ୱୁଚ୍ଚତି ଚତୂସୁ ମଗ୍ଗେସୁ ଞାଣଂ ପଞ୍ଞା ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ପଞ୍ଞାବଲଂ...ପେ... ଧମ୍ମୱିଚଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ୱୀମଂସା ୱିପସ୍ସନା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି। ତଂ ସମ୍ବୋଧିଂ ବୁଜ୍ଝିତୁକାମସ୍ସ ଅନୁବୁଜ୍ଝିତୁକାମସ୍ସ ପଟିବୁଜ୍ଝିତୁକାମସ୍ସ ସମ୍ବୁଜ୍ଝିତୁକାମସ୍ସ ଅଧିଗନ୍ତୁକାମସ୍ସ ଫସ୍ସିତୁକାମସ୍ସ ସଚ୍ଛିକାତୁକାମସ୍ସାତି – ସମ୍ବୋଧିକାମସ୍ସ।

ଯଥାନୁଧମ୍ମନ୍ତି କତମେ ବୋଧିଯା ଅନୁଧମ୍ମା? ସମ୍ମାପଟିପଦା ଅନୁଲୋମପଟିପଦା ଅପଚ୍ଚନୀକପଟିପଦା ଅୱିରୁଦ୍ଧପଟିପଦା ଅନ୍ୱତ୍ଥପଟିପଦା ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପଟିପଦା ସୀଲେସୁ ପରିପୂରକାରିତା ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରତା ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁତା ଜାଗରିଯାନୁଯୋଗୋ ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞଂ – ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ବୋଧିଯା ଅନୁଧମ୍ମା। ଅଥ ୱା ଚତୁନ୍ନଂ ମଗ୍ଗାନଂ ପୁବ୍ବଭାଗେ ୱିପସ୍ସନା – ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ବୋଧିଯା ଅନୁଧମ୍ମାତି – ସମ୍ବୋଧିକାମସ୍ସ ଯଥାନୁଧମ୍ମଂ।

ତଂ ତେ ପୱକ୍ଖାମି ଯଥା ପଜାନନ୍ତି। ତନ୍ତି ବୋଧିଯା ଅନୁଧମ୍ମଂ। ପୱକ୍ଖାମୀତି ପୱକ୍ଖାମି ଆଚିକ୍ଖିସ୍ସାମି ଦେସେସ୍ସାମି ପଞ୍ଞପେସ୍ସାମି ପଠପେସ୍ସାମି ୱିୱରିସ୍ସାମି ୱିଭଜିସ୍ସାମି ଉତ୍ତାନୀକରିସ୍ସାମି ପକାସିସ୍ସାମି। ଯଥା ପଜାନନ୍ତି ଯଥା ପଜାନଂ ଯଥା ପଜାନନ୍ତୋ ଆଜାନନ୍ତୋ ୱିଜାନନ୍ତୋ ପଟିୱିଜାନନ୍ତୋ ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତୋ ନ ଇତିହିତିହଂ ନ ଇତିକିରାଯ ନ ପରମ୍ପରାଯ ନ ପିଟକସମ୍ପଦାଯ ନ ତକ୍କହେତୁ ନ ନଯହେତୁ ନ ଆକାରପରିୱିତକ୍କେନ ନ ଦିଟ୍ଠିନିଜ୍ଝାନକ୍ଖନ୍ତିଯା ସାମଂ ସଯମଭିଞ୍ଞାତଂ ଅତ୍ତପଚ୍ଚକ୍ଖଂ ଧମ୍ମଂ, ତଂ କଥଯିସ୍ସାମୀତି – ତଂ ତେ ପୱକ୍ଖାମି ଯଥା ପଜାନଂ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ୱିଜିଗୁଚ୍ଛମାନସ୍ସ ଯଦିଦଂ ଫାସୁ, [ସାରିପୁତ୍ତାତି ଭଗୱା]

ରିତ୍ତାସନଂ ସଯନଂ ସେୱତୋ ୱେ;

ସମ୍ବୋଧିକାମସ୍ସ ଯଥାନୁଧମ୍ମଂ, ତଂ ତେ ପୱକ୍ଖାମି ଯଥା ପଜାନ’’ନ୍ତି।

୧୯୯।

ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଧୀରୋ ଭଯାନଂ ନ ଭାଯେ, ଭିକ୍ଖୁ ସତୋ ସପରିଯନ୍ତଚାରୀ;

ଡଂସାଧିପାତାନଂ ସରୀସପାନଂ[ସିରିଂସପାନଂ (ସୀ। କ।)], ମନୁସ୍ସଫସ୍ସାନଂ ଚତୁପ୍ପଦାନଂ।

ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଧୀରୋ ଭଯାନଂ ନ ଭାଯେତି। ଧୀରୋତି ଧୀରୋ ପଣ୍ଡିତୋ ପଞ୍ଞୱା ବୁଦ୍ଧିମା ଞାଣୀ ୱିଭାୱୀ ମେଧାୱୀ। ଧୀରୋ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଭଯାନଂ ନ ଭାଯେଯ୍ଯ ନ ତସେଯ୍ଯ ନ ସନ୍ତସେଯ୍ଯ ନ ଉତ୍ତସେଯ୍ଯ ନ ପରିତ୍ତସେଯ୍ଯ ନ ସନ୍ତାସଂ ଆପଜ୍ଜେଯ୍ଯ , ଅଭୀରୂ ଅସ୍ସ ଅଛମ୍ଭୀ ଅନୁତ୍ରାସୀ ଅପଲାଯୀ ପହୀନଭଯଭେରୱୋ ୱିଗତଲୋମହଂସୋ ୱିହରେଯ୍ଯାତି – ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଧୀରୋ ଭଯାନଂ ନ ଭାଯେ।

ଭିକ୍ଖୁ ସତୋ ସପରିଯନ୍ତଚାରୀତି। ଭିକ୍ଖୂତି ପୁଥୁଜ୍ଜନକଲ୍ଯାଣକୋ ୱା ଭିକ୍ଖୁ ସେକ୍ଖୋ ୱା ଭିକ୍ଖୁ। ସତୋତି ଚତୂହି କାରଣେହି ସତୋ – କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ସତୋ, ୱେଦନାସୁ…ପେ… ଚିତ୍ତେ… ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ସତୋ – ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ସତୋ। ସପରିଯନ୍ତଚାରୀତି ଚତ୍ତାରୋ ପରିଯନ୍ତା – ସୀଲସଂୱରପରିଯନ୍ତୋ, ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରପରିଯନ୍ତୋ, ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁତାପରିଯନ୍ତୋ, ଜାଗରିଯାନୁଯୋଗପରିଯନ୍ତୋ।

କତମୋ ସୀଲସଂୱରପରିଯନ୍ତୋ? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲୱା ହୋତି, ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସଂୱୁତୋ ୱିହରତି ଆଚାରଗୋଚରସମ୍ପନ୍ନୋ, ଅଣୁମତ୍ତେସୁ ୱଜ୍ଜେସୁ ଭଯଦସ୍ସାୱୀ, ସମାଦାଯ ସିକ୍ଖତି ସିକ୍ଖାପଦେସୁ । ଅନ୍ତୋପୂତିଭାୱଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନୋ ଅନ୍ତୋ ସୀଲସଂୱରପରିଯନ୍ତେ ଚରତି, ମରିଯାଦଂ ନ ଭିନ୍ଦତି – ଅଯଂ ସୀଲସଂୱରପରିଯନ୍ତୋ।

କତମୋ ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରପରିଯନ୍ତୋ? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ନ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହୀ ହୋତି ନାନୁବ୍ଯଞ୍ଜନଗ୍ଗାହୀ। ଯତ୍ୱାଧିକରଣମେନଂ…ପେ… ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯେ ସଂୱରଂ ଆପଜ୍ଜତି। ସୋତେନ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା… ଘାନେନ ଗନ୍ଧଂ ଘାଯିତ୍ୱା… ଜିୱ୍ହାଯ ରସଂ ସାଯିତ୍ୱା… କାଯେନ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଂ ଫୁସିତ୍ୱା… ମନସା ଧମ୍ମଂ ୱିଞ୍ଞାଯ ନ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହୀ ହୋତି ନାନୁବ୍ଯଞ୍ଜନଗ୍ଗାହୀ। ଯତ୍ୱାଧିକରଣମେନଂ ମନିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅସଂୱୁତଂ ୱିହରନ୍ତଂ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସା ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅନ୍ୱାସ୍ସୱେଯ୍ଯୁଂ, ତସ୍ସ ସଂୱରାଯ ପଟିପଜ୍ଜତି, ରକ୍ଖତି ମନିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ମନିନ୍ଦ୍ରିଯେ ସଂୱରଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଆଦିତ୍ତପରିଯାଯଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନୋ ଅନ୍ତୋ ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରପରିଯନ୍ତେ ଚରତି, ମରିଯାଦଂ ନ ଭିନ୍ଦତି – ଅଯଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରପରିଯନ୍ତୋ।

କତମୋ ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁତାପରିଯନ୍ତୋ? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ପଟିସଙ୍ଖା ଯୋନିସୋ ଆହାରଂ ଆହାରେତି ନେୱ ଦୱାଯ ନ ମଦାଯ ନ ମଣ୍ଡନାଯ ନ ୱିଭୂସନାଯ, ଯାୱଦେୱ ଇମସ୍ସ କାଯସ୍ସ ଠିତିଯା ଯାପନାଯ ୱିହିଂସୂପରତିଯା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯାନୁଗ୍ଗହାଯ। ଇତି ପୁରାଣଞ୍ଚ ୱେଦନଂ ପଟିହଙ୍ଖାମି ନୱଞ୍ଚ ୱେଦନଂ ନ ଉପ୍ପାଦେସ୍ସାମି, ଯାତ୍ରା ଚ ମେ ଭୱିସ୍ସତି ଅନୱଜ୍ଜତା ଚ ଫାସୁୱିହାରୋ ଚାତି। ଅକ୍ଖବ୍ଭଞ୍ଜନୱଣପଟିଚ୍ଛାଦନପୁତ୍ତମଂସୂପମଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନୋ ଅନ୍ତୋ ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁତାପରିଯନ୍ତେ ଚରତି, ମରିଯାଦଂ ନ ଭିନ୍ଦତି – ଅଯଂ ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁତାପରିଯନ୍ତୋ।

କତମୋ ଜାଗରିଯାନୁଯୋଗପରିଯନ୍ତୋ? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ଦିୱସଂ ଚଙ୍କମେନ ନିସଜ୍ଜାଯ ଆୱରଣୀଯେହି ଧମ୍ମେହି ଚିତ୍ତଂ ପରିସୋଧେତି, ରତ୍ତିଯା ପଠମଂ ଯାମଂ ଚଙ୍କମେନ ନିସଜ୍ଜାଯ ଆୱରଣୀଯେହି ଧମ୍ମେହି ଚିତ୍ତଂ ପରିସୋଧେତି, ରତ୍ତିଯା ମଜ୍ଝିମଂ ଯାମଂ ଦକ୍ଖିଣେନ ପସ୍ସେନ ସୀହସେଯ୍ଯଂ କପ୍ପେତି ପାଦେ ପାଦଂ ଅଚ୍ଚାଧାଯ ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ ଉଟ୍ଠାନସଞ୍ଞଂ ମନସି କରିତ୍ୱା, ରତ୍ତିଯା ପଚ୍ଛିମଂ ଯାମଂ ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାଯ ଚଙ୍କମେନ ନିସଜ୍ଜାଯ ଆୱରଣୀଯେହି ଧମ୍ମେହି ଚିତ୍ତଂ ପରିସୋଧେତି। ଭଦ୍ଦେକରତ୍ତୱିହାରଂ [ଭଦ୍ଦେକରତ୍ତିୱିହାରଂ (ସୀ। କ।)] ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନୋ ଅନ୍ତୋ ଜାଗରିଯାନୁଯୋଗପରିଯନ୍ତେ ଚରତି, ମରିଯାଦଂ ନ ଭିନ୍ଦତି – ଅଯଂ ଜାଗରିଯାନୁଯୋଗପରିଯନ୍ତୋତି – ଭିକ୍ଖୁ ସତୋ ସପରିଯନ୍ତଚାରୀ।

ଡଂସାଧିପାତାନଂ ସରୀସପାନନ୍ତି। ଡଂସା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ପିଙ୍ଗଲମକ୍ଖିକାଯୋ। ଅଧିପାତକା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ସବ୍ବାପି ମକ୍ଖିକାଯୋ। କିଂକାରଣା ଅଧିପାତକା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ସବ୍ବାପି ମକ୍ଖିକାଯୋ? ତା ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଖାଦନ୍ତି; ତଂକାରଣା ଅଧିପାତକା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ସବ୍ବାପି ମକ୍ଖିକାଯୋ। ସରୀସପା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଅହୀତି – ଡଂସାଧିପାତାନଂ ସରୀସପାନଂ।

ମନୁସ୍ସଫସ୍ସାନଂଚତୁପ୍ପଦାନନ୍ତି। ମନୁସ୍ସଫସ୍ସା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଚୋରା ୱା ଅସ୍ସୁ ମାନୱା ୱା କତକମ୍ମା ୱା ଅକତକମ୍ମା ୱା। ତେ ଭିକ୍ଖୁଂ ପଞ୍ହଂ ୱା ପୁଚ୍ଛେଯ୍ଯୁଂ ୱାଦଂ ୱା

ଆରୋପେନ୍ତୁଂ ଅକ୍କୋସେନ୍ତୁଂ ପରିଭାସେନ୍ତୁଂ ରୋସେନ୍ତୁଂ ୱିରୋସେନ୍ତୁଂ ହିଂସେନ୍ତୁଂ ୱିହିଂସେନ୍ତୁଂ ହେଠେନ୍ତୁଂ ୱିହେଠେନ୍ତୁଂ ଘାତେନ୍ତୁଂ ଉପଘାତେନ୍ତୁଂ ଉପଘାତଂ ୱା କରେନ୍ତୁଂ। ଯୋ କୋଚି ମନୁସ୍ସତୋ ଉପଘାତୋ – ମନୁସ୍ସଫସ୍ସୋ। ଚତୁପ୍ପଦାନନ୍ତି ସୀହା ବ୍ୟଗ୍ଘା ଦୀପି ଅଚ୍ଛା ତରଚ୍ଛା କୋକା ମହିଂସା ହତ୍ଥୀ। ତେ ଭିକ୍ଖୁଂ ମଦ୍ଦେନ୍ତୁଂ ଖାଦେନ୍ତୁଂ ହିଂସେନ୍ତୁଂ ୱିହିଂସେନ୍ତୁଂ ହେଠେନ୍ତୁଂ ୱିହେଠେନ୍ତୁଂ ଘାତେନ୍ତୁଂ ଉପଘାତେନ୍ତୁଂ ଉପଘାତଂ ୱା କରେନ୍ତୁଂ। ଚତୁପ୍ପଦତୋ ଉପଘାତୋ ଯଂ କିଞ୍ଚି ଚତୁପ୍ପଦଭଯନ୍ତି – ମନୁସ୍ସଫସ୍ସାନଂ ଚତୁପ୍ପଦାନଂ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଧୀରୋ ଭଯାନଂ ନ ଭାଯେ, ଭିକ୍ଖୁ ସତୋ ସପରିଯନ୍ତଚାରୀ;

ଡଂସାଧିପାତାନଂ ସରୀସପାନଂ, ମନୁସ୍ସଫସ୍ସାନଂ ଚତୁପ୍ପଦାନ''ନ୍ତି।

୨୦୦।

ପରଧମ୍ମିକାନମ୍ପି ନ ସନ୍ତସେଯ୍ୟ, ଦିସ୍ୱାପି ତେସଂ ବହୁଭେରୱାନି;

ଅଥାପରାନି ଅଭିସମ୍ଭୱେଯ୍ୟ, ପରିସ୍ସଯାନି କୁସଲାନୁଏସୀ।

ପରଧମ୍ମିକାନମ୍ପି ନ ସନ୍ତସେଯ୍ୟ, ଦିସ୍ୱାପି ତେସଂ ବହୁଭେରୱାନୀତି। ପରଧମ୍ମିକା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ସତ୍ତ ସହଧମ୍ମିକେ ଠପେତ୍ୱା ଯେ କେଚି ବୁଦ୍ଧେ ଧମ୍ମେ ସଙ୍ଘେ ଅପ୍ପସନ୍ନା । ତେ ଭିକ୍ଖୁଂ ପଞ୍ହଂ ୱା ପୁଚ୍ଛେନ୍ତୁଂ ୱାଦଂ ୱା ଆରୋପେନ୍ତୁଂ ଅକ୍କୋସେନ୍ତୁଂ ପରିଭାସେନ୍ତୁଂ ରୋସେନ୍ତୁଂ ୱିରୋସେନ୍ତୁଂ ହିଂସେନ୍ତୁଂ ୱିହିଂସେନ୍ତୁଂ ହେଠେନ୍ତୁଂ ୱିହେଠେନ୍ତୁଂ ଘାତେନ୍ତୁଂ ଉପଘାତେନ୍ତୁଂ ଉପଘାତଂ ୱା କରେନ୍ତୁଂ। ତେସଂ ବହୁଭେରୱେ ପସ୍ସିତ୍ୱା ୱା ସୁଣିତ୍ୱା ୱା ନ ୱେଧେଯ୍ୟ ନ ପୱେଧେଯ୍ୟ ନ ସମ୍ପୱେଧେଯ୍ୟ ନ ତସେଯ୍ୟ ନ ସନ୍ତସେଯ୍ୟ ନ ଉତ୍ତସେଯ୍ୟ ନ ପରିତ୍ତସେଯ୍ୟ ନ ଭାଯେଯ୍ୟ ନ ସନ୍ତାସଂ ଆପଜ୍ଜେଯ୍ୟ, ଅଭୀରୁ ଅସ୍ସ ଅଚ୍ଛମ୍ଭୀ ଅନୁତ୍ରାସୀ ଅପଲାଯୀ ପହୀନଭଯଭେରୱୋ ୱିଗତଲୋମହଂସୋ ୱିହରେଯ୍ୟାତି – ପରଧମ୍ମିକାନମ୍ପି ନ ସନ୍ତସେଯ୍ୟ ଦିସ୍ୱାପି ତେସଂ ବହୁଭେରୱାନି।

ଅଥାପରାନି ଅଭିସମ୍ଭୱେଯ୍ୟ, ପରିସ୍ସଯାନି କୁସଲାନୁଏସୀତି। ଅଥାପରାନିପି ଅତ୍ଥି ଅଭିସମ୍ଭୋତବ୍ବାନି ଅଭିଭୱିତବ୍ବାନି ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତବ୍ବାନି ପରିଯାଦିଯିତବ୍ବାନି ମଦ୍ଦିତବ୍ବାନି। ପରିସ୍ସଯାତି ଦ୍ୱେ ପରିସ୍ସଯା – ପାକଟପରିସ୍ସଯା ଚ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନପରିସ୍ସଯା ଚ…ପେ… ଏୱମ୍ପି ତତ୍ରାସଯାତି – ପରିସ୍ସଯା। କୁସଲାନୁଏସୀତି ସମ୍ମାପଟିପଦଂ ଅନୁଲୋମପଟିପଦଂ ଅପଚ୍ଚନୀକପଟିପଦଂ ଅୱିରୁଦ୍ଧପଟିପଦଂ ଅନ୍ୱତ୍ଥପଟିପଦଂ…ପେ… ଅରିଯଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ ନିବ୍ବାନଗାମିନିଞ୍ଚ ପଟିପଦଂ ଏସନ୍ତେନ ଗୱେସନ୍ତେନ ପରିଯେସନ୍ତେନ ପରିସ୍ସଯା ଅଭିସମ୍ଭୋତବ୍ବା ଅଭିଭୱିତବ୍ବା ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତବ୍ବା ପରିଯାଦିଯିତବ୍ବା ମଦ୍ଦିତବ୍ବାତି – ଅଥାପରାନି ଅଭିସମ୍ଭୱେଯ୍ୟ ପରିସ୍ସଯାନି କୁସଲାନୁଏସୀ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ପରଧମ୍ମିକାନମ୍ପି ନ ସନ୍ତସେଯ୍ୟ, ଦିସ୍ୱାପି ତେସଂ ବହୁଭେରୱାନି;

ଅଥାପରାନି ଅଭିସମ୍ଭୱେଯ୍ୟ, ପରିସ୍ସଯାନି କୁସଲାନୁଏସୀ''ତି।

୨୦୧।

ଆତଙ୍କଫସ୍ସେନ ଖୁଦାଯ ଫୁଟ୍ଠୋ, ସୀତଂ ଅଥୁଣ୍ହଂ[ଅତୁଣ୍ହଂ (ସୀ। କ।)]ଅଧିୱାସଯେଯ୍ୟ;

ସୋ ତେହି ଫୁଟ୍ଠୋ ବହୁଧା ଅନୋକୋ, ୱୀରିଯପରକ୍କମଂ ଦଳ୍ହଂ କରେଯ୍ୟ।

ଆତଙ୍କଫସ୍ସେନ ଖୁଦାଯ ଫୁଟ୍ଠୋତି। ଆତଙ୍କଫସ୍ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ରୋଗଫସ୍ସୋ। ରୋଗଫସ୍ସେନ ଫୁଟ୍ଠୋ ପରେତୋ ସମୋହିତୋ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅସ୍ସ; ଚକ୍ଖୁରୋଗେନ ଫୁଟ୍ଠୋ ପରେତୋ ସମୋହିତୋ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅସ୍ସ, ସୋତରୋଗେନ… ଘାନରୋଗେନ… ଜିୱ୍ହାରୋଗେନ… କାଯରୋଗେନ… ପେ… ଡଂସମକସୱାତାତପସରୀସପସମ୍ଫସ୍ସେନ ଫୁଟ୍ଠୋ ପରେତୋ ସମୋହିତୋ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅସ୍ସ। ଖୁଦା ୱୁଚ୍ଚତି ଛାତକୋ। ଛାତକେନ ଫୁଟ୍ଠୋ

ପରେତୋ ସମୋହିତୋ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅସ୍ସାତି – ଆତଙ୍କଫସ୍ସେନ ଖୁଦାଯ ଫୁଟ୍ଠୋ।

ସୀତଂ ଅଥୁଣ୍ହଂ ଅଧିୱାସଯେୟ୍ୟାତି। ସୀତନ୍ତି ଦ୍ୱୀହି କାରଣେହି ସୀତଂ ହୋତି – ଅବ୍ଭନ୍ତରଧାତୁପ୍ପକୋପୱସେନ [ଅବ୍ଭନ୍ତରଧାତୁସଙ୍ଖୋପୱସେନ (ସ୍ୟା।)] ୱା ସୀତଂ ହୋତି, ବହିଦ୍ଧା ଉତୁୱସେନ ୱା ସୀତଂ ହୋତି। ଉଣ୍ହନ୍ତି ଦ୍ୱୀହି କାରଣେହି ଉଣ୍ହଂ ହୋତି – ଅବ୍ଭନ୍ତରଧାତୁପ୍ପକୋପୱସେନ ୱା ଉଣ୍ହଂ ହୋତି, ବହିଦ୍ଧା ଉତୁୱସେନ ୱା ଉଣ୍ହଂ ହୋତୀତି – ସୀତଂ ଅଥୁଣ୍ହଂ । ଅଧିୱାସଯେୟ୍ୟାତି ଖମୋ ଅସ୍ସ ସୀତସ୍ସ ଉଣ୍ହସ୍ସ ଜିଘଚ୍ଛାଯ ପିପାସାଯ ଡଂସମକସୱାତାତପସରୀସପସମ୍ଫସ୍ସାନଂ ଦୁରୁତ୍ତାନଂ ଦୁରାଗତାନଂ ୱଚନପଥାନଂ ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ ସାରୀରିକାନଂ ୱେଦନାନଂ ଦୁକ୍ଖାନଂ ତିବ୍ବାନଂ [ତିପ୍ପାନଂ (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ଖରାନଂ କଟୁକାନଂ ଅସାତାନଂ ଅମନାପାନଂ ପାଣହରାନଂ ଅଧିୱାସକଜାତିକୋ ଅସ୍ସାତି – ସୀତଂ ଅଥୁଣ୍ହଂ ଅଧିୱାସଯେୟ୍ୟ।

ସୋ ତେହି ଫୁଟ୍ଠୋ ବହୁଧା ଅନୋକୋତି। ସୋ ତେହୀତି ଆତଙ୍କଫସ୍ସେନ ଚ ଖୁଦାଯ ଚ ସୀତେନ ଚ ଉଣ୍ହେନ ଚ ଫୁଟ୍ଠୋ ପରେତୋ ସମୋହିତୋ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅସ୍ସାତି – ସୋ ତେହି ଫୁଟ୍ଠୋ। ବହୁଧାତି ଅନେକୱିଧେହି ଆକାରେହି ଫୁଟ୍ଠୋ ପରେତୋ ସମୋହିତୋ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅସ୍ସାତି – ସୋ ତେହି ଫୁଟ୍ଠୋ ବହୁଧା । ଅନୋକୋତି ଅଭିସଙ୍ଖାରସହଗତୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ଓକାସଂ ନ କରୋତୀତିପି – ଅନୋକୋ। ଅଥ ୱା କାଯଦୁଚ୍ଚରିତସ୍ସ ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତସ୍ସ ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତସ୍ସ ଓକାସଂ ନ କରୋତୀତିପି – ଅନୋକୋତି – ସୋ ତେହି ଫୁଟ୍ଠୋ ବହୁଧା ଅନୋକୋ।

ୱୀରିଯପରକ୍କମଂ ଦଳ୍ହଂ କରେୟ୍ୟାତି। ୱୀରିଯପରକ୍କମୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଯୋ ଚେତସିକୋ ୱୀରିଯାରମ୍ଭୋ ନିକ୍କମୋ ପରକ୍କମୋ ଉଯ୍ୟାମୋ ୱାଯାମୋ ଉସ୍ସାହୋ ଉସ୍ସୋଳ୍ହୀ ଅପ୍ପଟିୱାନୀ ଥାମୋ ଧିତି ଅସିଥିଲପରକ୍କମତା ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଛନ୍ଦତା ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରତା ଧୁରସମ୍ପଗ୍ଗାହୋ ୱୀରିଯଂ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ୱୀରିଯବଲଂ ସମ୍ମାୱାଯାମୋ। ୱୀରିଯପରକ୍କମଂ ଦଳ୍ହଂ କରେୟ୍ୟାତି। ୱୀରିଯଂ ପରକ୍କମଂ ଦଳ୍ହଂ କରେୟ୍ୟ ଥିରଂ କରେୟ୍ୟ, ଦଳ୍ହସମାଦାନୋ ଅସ୍ସ ଅୱଟ୍ଠିତସମାଦାନୋତି – ୱୀରିଯପରକ୍କମଂ ଦଳ୍ହଂ କରେୟ୍ୟ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଆତଙ୍କଫସ୍ସେନ ଖୁଦାଯ ଫୁଟ୍ଠୋ, ସୀତଂ ଅଥୁଣ୍ହଂ ଅଧିୱାସଯେୟ୍ୟ;

ସୋ ତେହି ଫୁଟ୍ଠୋ ବହୁଧା ଅନୋକୋ, ୱୀରିଯପରକ୍କମଂ ଦଳ୍ହଂ କରେୟ୍ୟା’’ତି।

୨୦୨।

ଥେୟ୍ୟଂ ନ କାରେ ନ ମୁସା ଭଣେୟ୍ୟ, ମେତ୍ତାଯ ଫସ୍ସେ ତସଥାୱରାନି;

ଯଦାୱିଲତ୍ତଂ ମନସୋ ୱିଜଞ୍ଞା, କଣ୍ହସ୍ସ ପକ୍ଖୋତି ୱିନୋଦଯେୟ୍ୟ।

ଥେୟ୍ୟଂନ କାରେ ନ ମୁସା ଭଣେୟ୍ୟାତି। ଥେୟ୍ୟଂ ନ କାରେତି ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ ପହାଯ ଅଦିନ୍ନାଦାନା ପଟିୱିରତୋ ଅସ୍ସ ଦିନ୍ନାଦାଯୀ ଦିନ୍ନପାଟିକଙ୍ଖୀ, ଅଥେନେନ ସୁଚିଭୂତେନ ଅତ୍ତନା ୱିହରେୟ୍ୟାତି – ଥେୟ୍ୟଂ ନ କାରେ। ନ ମୁସା ଭଣେୟ୍ୟାତି ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ମୁସାୱାଦଂ ପହାଯ ମୁସାୱାଦା ପଟିୱିରତୋ ଅସ୍ସ ସଚ୍ଚୱାଦୀ ସଚ୍ଚସନ୍ଧୋ ଥେତୋ ପଚ୍ଚଯିକୋ ଅୱିସଂୱାଦକୋ ଲୋକସ୍ସାତି – ଥେୟ୍ୟଂ ନ କାରେ ନ ମୁସା ଭଣେୟ୍ୟ।

ମେତ୍ତାଯ ଫସ୍ସେ ତସଥାୱରାନୀତି। ମେତ୍ତାତି ଯା ସତ୍ତେସୁ ମେତ୍ତି ମେତ୍ତାଯନା ମେତ୍ତାଯିତତ୍ତଂ ଅନୁଦଯା ଅନୁଦଯନା ଅନୁଦଯିତତ୍ତଂ [ଅନୁଦ୍ଦଯା (ସୀ।) ଏୱମୀଦିସେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ପଦେସୁପି ଦ୍ୱିଭାୱୱସେନ। ଅନୁଦ୍ଦା ଅନୁଦ୍ଦାଯନା ଅନୁଦ୍ଦାଯିତତ୍ତଂ (ସ୍ୟା। କ।)] ହିତେସିତା ଅନୁକମ୍ପା ଅବ୍ୟାପାଦୋ ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜୋ [ଅବ୍ୟାପଜ୍ଝୋ (ସ୍ୟା। କ।)] ଅଦୋସୋ କୁସଲମୂଲଂ। ତସାତି ଯେସଂ ତସିତା ତଣ୍ହା ଅପ୍ପହୀନା, ଯେସଞ୍ଚ ଭଯଭେରୱା ଅପ୍ପହୀନା। କିଂକାରଣା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ତସା? ତେ ତସନ୍ତି ଉତ୍ତସନ୍ତି ପରିତସନ୍ତି ଭାଯନ୍ତି ସନ୍ତାସଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି; ତଂକାରଣା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ତସା। ଥାୱରାତି ଯେସଂ ତସିତା ତଣ୍ହା ପହୀନା, ଯେସଞ୍ଚ ଭଯଭେରୱା ପହୀନା। କିଂକାରଣା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଥାୱରା? ତେ ନ ତସନ୍ତି ନ ଉତ୍ତସନ୍ତି ନ ପରିତସନ୍ତି ନ ଭାଯନ୍ତି ସନ୍ତାସଂ ନ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି; ତଂକାରଣା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଥାୱରା। ମେତ୍ତାଯ ଫସ୍ସେ ତସଥାୱରାନୀତି। ତସେ ଚ ଥାୱରେ ଚ ମେତ୍ତାଯ ଫସ୍ସେୟ୍ୟ ଫରେୟ୍ୟ, ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସା ୱିପୁଲେନ ମହଗ୍ଗତେନ ଅପ୍ପମାଣେନ ଅୱେରେନ ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜେନ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରେୟ୍ୟାତି – ମେତ୍ତାଯ ଫସ୍ସେ ତସଥାୱରାନି।

ଯଦାୱିଲତ୍ତଂ ମନସୋ ୱିଜଞ୍ଞାତି। ଯଦାତି ଯଦା। ମନସୋତି ଯଂ ଚିତ୍ତଂ ମନୋ ମାନସଂ ହଦଯଂ ପଣ୍ଡରଂ ମନୋ ମନାଯତନଂ ମନିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ

ୱିଞ୍ଞାଣକ୍ଖନ୍ଧୋ ତଜ୍ଜା ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁ। କାଯଦୁଚ୍ଚରିତେନ ଚିତ୍ତଂ ଆୱିଲଂ ହୋତି ଲୁଳିଇତଂ ଏରିତଂ ଘଟ୍ଟିତଂ ଚଲିତଂ ଭନ୍ତଂ ଅୱୂପସନ୍ତଂ। ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତେନ…ପେ… ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତେନ… ରାଗେନ… ଦୋସେନ… ମୋହେନ… କୋଧେନ… ଉପନାହେନ… ମକ୍ଖେନ… ପଳାସେନ… ଇସ୍ସାଯ… ମଚ୍ଛରିଯେନ… ମାଯାଯ… ସାଠେଯ୍ୟେନ… ଥମ୍ଭେନ… ସାରମ୍ଭେନ… ମାନେନ… ଅତିମାନେନ… ମଦେନ… ପମାଦେନ… ସବ୍ବକିଲେସେହି… ସବ୍ବଦୁଚ୍ଚରିତେହି… ସବ୍ବଦରଥେହି… ସବ୍ବପରିଳାହେହି… ସବ୍ବସନ୍ତାପେହି… ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରେହି ଚିତ୍ତଂ ଆୱିଲଂ ହୋତି ଲୁଳିଇତଂ ଏରିତଂ ଘଟ୍ଟିତଂ ଚଲିତଂ ଭନ୍ତଂ ଅୱୂପସନ୍ତଂ। ଯଦାୱିଲତ୍ତଂ ମନସୋ ୱିଜଞ୍ଞାତି। ଚିତ୍ତସ୍ସ ଆୱିଲଭାୱଂ ଜାନେଯ୍ୟ ଆଜାନେଯ୍ୟ ୱିଜାନେଯ୍ୟ ପଟିୱିଜାନେଯ୍ୟ ପଟିୱିଜ୍ଝେଯ୍ୟାତି – ଯଦାୱିଲତ୍ତଂ ମନସୋ ୱିଜଞ୍ଞା।

କଣ୍ହସ୍ସ ପକ୍ଖୋତି ୱିନୋଦଯେଯ୍ୟାତି। କଣ୍ହୋତି ଯୋ ସୋ ମାରୋ କଣ୍ହୋ ଅଧିପତି ଅନ୍ତଗୂ ନମୁଚି ପମତ୍ତବନ୍ଧୁ। କଣ୍ହସ୍ସ ପକ୍ଖୋ ମାରପକ୍ଖୋ ମାରପାସୋ ମାରବଳିଇସଂ ମାରାମିସଂ ମାରୱିସଯୋ ମାରନିୱାସୋ ମାରଗୋଚରୋ ମାରବନ୍ଧନନ୍ତି ପଜହେଯ୍ୟ ୱିନୋଦେଯ୍ୟ ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରେଯ୍ୟ ଅନଭାୱଂ ଗମେଯ୍ୟାତି। ଏୱମ୍ପି କଣ୍ହସ୍ସ ପକ୍ଖୋତି ୱିନୋଦଯେଯ୍ୟ। ଅଥ ୱା କଣ୍ହସ୍ସ ପକ୍ଖୋ ମାରପକ୍ଖୋ ଅକୁସଲପକ୍ଖୋ ଦୁକ୍ଖୁଦ୍ଦଯୋ ଦୁକ୍ଖୱିପାକୋ ନିରଯସଂୱତ୍ତନିକୋ ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିସଂୱତ୍ତନିକୋ ପେତ୍ତିୱିସଯସଂୱତ୍ତନିକୋତି ପଜହେଯ୍ୟ ୱିନୋଦେଯ୍ୟ ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରେଯ୍ୟ ଅନଭାୱଂ ଗମେଯ୍ୟାତି। ଏୱମ୍ପି କଣ୍ହସ୍ସ ପକ୍ଖୋତି ୱିନୋଦଯେଯ୍ୟ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ଥେଯ୍ୟଂ ନ କାରେ ନ ମୁସା ଭଣେଯ୍ୟ, ମେତ୍ତାଯ ଫସ୍ସେ ତସଥାୱରାନି;

ଯଦାୱିଲତ୍ତଂ ମନସୋ ୱିଜଞ୍ଞା, କଣ୍ହସ୍ସ ପକ୍ଖୋତି ୱିନୋଦଯେଯ୍ୟା''ତି।

୨୦୩।

କୋଧାତିମାନସ୍ସ ୱସଂ ନ ଗଚ୍ଛେ, ମୂଲମ୍ପି ତେସଂ ପଲିଖଞ୍ଞ ତିଟ୍ଠେ;

ଅଥପ୍ପିଯଂ ୱା ପନ ଅପ୍ପିଯଂ ୱା, ଅଦ୍ଧା ଭୱନ୍ତୋ ଅଭିସମ୍ଭୱେଯ୍ୟ।

କୋଧାତିମାନସ୍ସ ୱସଂ ନ ଗଚ୍ଛେତି। କୋଧୋତି ଯୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଆଘାତୋ ପଟିଘାତୋ…ପେ… ଚଣ୍ଡିକ୍କଂ ଅସୁରୋପୋ ଅନତ୍ତମନତା ଚିତ୍ତସ୍ସ। ଅତିମାନୋତି ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପରଂ ଅତିମଞ୍ଞତି ଜାତିଯା ୱା ଗୋତ୍ତେନ ୱା…ପେ… ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ୱା ୱତ୍ଥୁନା। କୋଧାତିମାନସ୍ସ ୱସଂ ନ ଗଚ୍ଛେତି। କୋଧସ୍ସ ଚ ଅତିମାନସ୍ସ ଚ ୱସଂ ନ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ, କୋଧଞ୍ଚ ଅତିମାନଞ୍ଚ ପଜହେଯ୍ୟ ୱିନୋଦେଯ୍ୟ ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରେଯ୍ୟ ଅନଭାୱଂ ଗମେଯ୍ୟାତି – କୋଧାତିମାନସ୍ସ ୱସଂ ନ ଗଚ୍ଛେ।

ମୂଲମ୍ପିତେସଂ ପଲିଖଞ୍ଞ ତିଟ୍ଠେତି। କତମଂ କୋଧସ୍ସ ମୂଲଂ? ଅୱିଜ୍ଜା ମୂଲଂ, ଅଯୋନିସୋ ମନସିକାରୋ ମୂଲଂ, ଅସ୍ମିମାନୋ ମୂଲଂ, ଅହିରିକଂ ମୂଲଂ, ଅନୋତ୍ତପ୍ପଂ ମୂଲଂ, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ମୂଲଂ – ଇଦଂ କୋଧସ୍ସ ମୂଲଂ। କତମଂ ଅତିମାନସ୍ସ ମୂଲଂ? ଅୱିଜ୍ଜା ମୂଲଂ, ଅଯୋନିସୋ ମନସିକାରୋ ମୂଲଂ, ଅସ୍ମିମାନୋ ମୂଲଂ, ଅହିରିକଂ ମୂଲଂ , ଅନୋତ୍ତପ୍ପଂ ମୂଲଂ, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ମୂଲଂ – ଇଦଂ ଅତିମାନସ୍ସ ମୂଲଂ। ମୂଲମ୍ପି ତେସଂ ପଲିଖଞ୍ଞ ତିଟ୍ଠେତି। କୋଧସ୍ସ ଚ ଅତିମାନସ୍ସ ଚ ମୂଲଂ ପଲିଖଣିତ୍ୱା ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ସମୁଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଉପ୍ପାଟଯିତ୍ୱା ସମୁପ୍ପାଟଯିତ୍ୱା ପଜହିତ୍ୱା ୱିନୋଦେତ୍ୱା ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରିତ୍ୱା ଅନଭାୱଂ ଗମେତ୍ୱା ତିଟ୍ଠେଯ୍ୟ ସନ୍ତିଟ୍ଠେଯ୍ୟାତି – ମୂଲମ୍ପି ତେସଂ ପଲିଖଞ୍ଞ ତିଟ୍ଠେ।

ଅଥପ୍ପିଯଂ ୱା ପନ ଅପ୍ପିଯଂ ୱା, ଅଦ୍ଧା ଭୱନ୍ତୋ ଅଭିସମ୍ଭୱୈଯ୍ୟାତି। ଅଥାତି ପଦସନ୍ଧି ପଦସଂସଗ୍ଗୋ ପଦପାରିପୂରୀ ଅକ୍ଖରସମୱାଯୋ ବ୍ୟଞ୍ଜନସିଲିଟ୍ଠତା ପଦାନୁପୁବ୍ବତାପେତଂ – ଅଥାତି। ପିଯାତି ଦ୍ୱେ ପିଯା – ସତ୍ତା ୱା ସଙ୍ଖାରା ୱା। କତମେ ସତ୍ତା ପିଯା? ଇଧ ଯାସ୍ସ [ଯସ୍ସ (ସ୍ୟା।) ସୁତ୍ତମାଲା ଓଲୋକେତବ୍ବା] ତେ ହୋନ୍ତି ଅତ୍ଥକାମା ହିତକାମା ଫାସୁକାମା ଯୋଗକ୍ଖେମକାମା ମାତା ୱା ପିତା ୱା ଭାତା ୱା ଭଗିନୀ ୱା ପୁତ୍ତା ୱା ଧୀତା ୱା ମିତ୍ତା ୱା ଅମଚ୍ଚା ୱା ଞାତୀ ୱା ସାଲୋହିତା ୱା – ଇମେ ସତ୍ତା ପିଯା। କତମେ ସଙ୍ଖାରା ପିଯା? ମନାପିକା ରୂପା ମନାପିକା ସଦ୍ଦା… ଗନ୍ଧା… ରସା… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା – ଇମେ ସଙ୍ଖାରା ପିଯା। ଅପ୍ପିଯାତି ଦ୍ୱେ ଅପ୍ପିଯା – ସତ୍ତା ୱା ସଙ୍ଖାରା ୱା। କତମେ ସତ୍ତା ଅପ୍ପିଯା? ଇଧ ଯାସ୍ସ ତେ ହୋନ୍ତି ଅନତ୍ଥକାମା ଅହିତକାମା ଅଫାସୁକାମା ଅଯୋଗକ୍ଖେମକାମା ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେତୁକାମା – ଇମେ ସତ୍ତା ଅପ୍ପିଯା। କତମେ ସଙ୍ଖାରା ଅପ୍ପିଯା? ଅମନାପିକା ରୂପା ଅମନାପିକା ସଦ୍ଦା, ଗନ୍ଧା… ରସା… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା – ଇମେ ସଙ୍ଖାରା ଅପ୍ପିଯା। ଅଦ୍ଧାତି ଏକଂସୱଚନଂ ନିସ୍ସଂସଯୱଚନଂ

ନିକ୍ଖଙ୍ଗଓଚନଂ ଅଦ୍ୱେଜ୍ଝଓଚନଂ ଅଦ୍ୱେଠହକଓଚନଂ ନିଯ୍ୟାନିକଓଚନଂ ଅପଣ୍ଣକଓଚନଂ ଅଓଜ୍ଝାପନଓଚନମେତଂ – ଅଦ୍ଧାତି। ଅଥପ୍ପିଯଂ ୱା ପନ ଅପ୍ପିଯଂ ୱା, ଅଦ୍ଧା ଭଓନ୍ତୋ ଅଭିସମ୍ଭଓେଯ୍ୟାତି। ପିଯାପ୍ପିଯଂ ସାତାସାତଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ ସୋମନସ୍ସଦୋମନସ୍ସଂ ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠଂ ଅଭିସମ୍ଭଓନ୍ତୋ ୱା ଅଭିଭଓେଯ୍ୟ ଅଧିଭଓନ୍ତୋ ୱା ଅଭିସମ୍ଭଓେଯ୍ୟାତି – ଅଥପ୍ପିଯଂ ୱା ପନ ଅପ୍ପିଯଂ ୱା ଅଦ୍ଧା ଭଓନ୍ତୋ ଅଭିସମ୍ଭଓେଯ୍ୟ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''କୋଧାତିମାନସ୍ସ ୱସଂ ନ ଗଚ୍ଛେ, ମୂଲମ୍ପି ତେସଂ ପଲିଖଞ୍ଞ ତିଟ୍ଠେ;

ଅଥପ୍ପିଯଂ ୱା ପନ ଅପ୍ପିଯଂ ୱା, ଅଦ୍ଧା ଭଓନ୍ତୋ ଅଭିସମ୍ଭଓେଯ୍ୟା''ତି।

୨୦୪।

ପଞ୍ଞଂପୁରକ୍ଖତ୍ୱା କଲ୍ୟାଣପୀତି, ୱିକ୍ଖମ୍ଭଯେ ତାନି ପରିସ୍ସଯାନି;

ଅରତିଂ ସହେଥ ସଯନମ୍ହି ପନ୍ତେ, ଚତୁରୋ ସହେଥ ପରିଦେଓଧମ୍ମେ।

ପଞ୍ଞଂ ପୁରକ୍ଖତ୍ୱା କଲ୍ୟାଣପୀତୀତି। ପଞ୍ଞାତି ଯା ପଞ୍ଞା ପଜାନନା ୱିଚଯୋ ପୱିଚଯୋ ଧମ୍ମୱିଚଯୋ…ପେ… ଅମୋହୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି। ପଞ୍ଞଂ ପୁରକ୍ଖତ୍ୱାତି ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପଞ୍ଞଂ ପୁରତୋ କତ୍ୱା ଚରତି ପଞ୍ଞାଧଜୋ ପଞ୍ଞାକେତୁ ପଞ୍ଞାଧିପତେଯ୍ୟୋ ୱିଚଯବହୁଲୋ ପୱିଚଯବହୁଲୋ ପେକ୍ଖାଯନବହୁଲୋ [ଓକ୍ଖାଯନବହୁଲୋ (ବହୂସୁ)] ସମ୍ପେକ୍ଖାଯନବହୁଲୋ [ସମୋକ୍ଖାଯନବହୁଲୋ (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ୱିଭୂତୱିହାରୀ ତଚ୍ଚରିତୋ ତଗ୍ଗରୁକୋ ତନ୍ନିନ୍ନୋ ତପ୍ପୋଣୋ ତପ୍ପବ୍ଭାରୋ ତଦଧିମୁତ୍ତୋ ତଦଧିପତେଯ୍ୟୋତି। ଏୱମ୍ପି ପଞ୍ଞଂ ପୁରକ୍ଖତ୍ୱା।

ଅଥ ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ୱା ''ଗଚ୍ଛାମୀ''ତି ପଜାନାତି, ଠିତୋ ୱା ''ଠିତୋମ୍ହୀ''ତି ପଜାନାତି, ନିସିନ୍ନୋ ୱା ''ନିସିନ୍ନୋମ୍ହୀ''ତି ପଜାନାତି, ସଯାନୋ ୱା ''ସଯାନୋମ୍ହୀ''ତି ପଜାନାତି, ଯଥା ଯଥା ୱା ପନସ୍ସ କାଯୋ ପଣିହିତୋ ହୋତି ତଥା ତଥା ନଂ ପଜାନାତୀତି। ଏୱମ୍ପି ପଞ୍ଞଂ ପୁରକ୍ଖତ୍ୱା।

ଅଥ ୱା ଅଭିକ୍କନ୍ତେ ପଟିକ୍କନ୍ତେ ସମ୍ପଜାନକାରୀ ହୋତି, ଆଲୋକିତେ ୱିଲୋକିତେ ସମ୍ପଜାନକାରୀ ହୋତି, ସମିଞ୍ଜିତେ ପସାରିତେ ସମ୍ପଜାନକାରୀ ହୋତି, ସଙ୍ଘାଟିପତ୍ତଚୀୱରଧାରଣେ ସମ୍ପଜାନକାରୀ ହୋତି, ଅସିତେ ପୀତେ ଖାଯିତେ ସାଯିତେ ସମ୍ପଜାନକାରୀ ହୋତି, ଉଚ୍ଚାରପସ୍ସାୱକମ୍ମେ ସମ୍ପଜାନକାରୀ ହୋତି, ଗତେ ଠିତେ ନିସିନ୍ନେ ସୁତ୍ତେ ଜାଗରିତେ ଭାସିତେ ତୁଣ୍ହୀଭାୱେ ସମ୍ପଜାନକାରୀ ହୋତୀତି। ଏୱମ୍ପି ପଞ୍ଞଂ ପୁରକ୍ଖତ୍ୱା।

କଲ୍ୟାଣପୀତୀତି ବୁଦ୍ଧାନୁସ୍ସତିୱସେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ପୀତି ପାମୋଜ୍ଜଂ [ପାମୁଜ୍ଜଂ (ସ୍ୟା।)] – କଲ୍ୟାଣପୀତୀତି। ଧମ୍ମାନୁସ୍ସତି ସଙ୍ଘାନୁସ୍ସତି ସୀଲାନୁସ୍ସତି ଚାଗାନୁସ୍ସତି ଦେୱତାନୁସ୍ସତି ଆନାପାନସ୍ସତି ମରଣସ୍ସତି କାଯଗତାସତିୱସେନ ଉପସମାନୁସ୍ସତିୱସେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ପୀତି ପାମୋଜ୍ଜଂ – କଲ୍ୟାଣପୀତୀତି – ପଞ୍ଞଂ ପୁରକ୍ଖତ୍ୱା କଲ୍ୟାଣପୀତି।

ୱିକ୍ଖମ୍ଭଯେ ତାନି ପରିସ୍ସଯାନୀତି। ପରିସ୍ସଯାତି ଦ୍ୱେ ପରିସ୍ସଯା – ପାକଟପରିସ୍ସଯା ଚ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନପରିସ୍ସଯା ଚ…ପେ… ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ପାକଟପରିସ୍ସଯା…ପେ… ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ପଟିଚ୍ଛନ୍ନପରିସ୍ସଯା…ପେ… ଏୱମ୍ପି ତତ୍ରାସଯାତି – ପରିସ୍ସଯା। ୱିକ୍ଖମ୍ଭଯେ ତାନି ପରିସ୍ସଯାନୀତି। ତାନି ପରିସ୍ସଯାନି ୱିକ୍ଖମ୍ଭେଯ୍ୟ ଅଭିଭଓେଯ୍ୟ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରେଯ୍ୟ ପରିଯାଦିଯେଯ୍ୟ ମଦ୍ଦେଯ୍ୟାତି – ୱିକ୍ଖମ୍ଭଯେ ତାନି ପରିସ୍ସଯାନି।

ଅରତିଂ ସହେଥ ସଯନମ୍ହି ପନ୍ତେତି। ଅରତୀତି ଯା ଅରତି ଅରତିତା ଅନଭିରତି ଅନଭିରମଣା [ଅନଭିରମନା (ବହୂସୁ) ୱିଭ। ୮୫୬] ଉକ୍କଣ୍ଠିତା ପରିତସ୍ସିତା। ସଯନମ୍ହି ପନ୍ତେତି ପନ୍ତେସୁ ୱା ସେନାସନେସୁ ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେସୁ ୱା ଅଧିକୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଅରତିଂ ସହେଯ୍ୟ ଅଭିଭଓେଯ୍ୟ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରେଯ୍ୟ ପରିଯାଦିଯେଯ୍ୟ ମଦ୍ଦେଯ୍ୟାତି – ଅରତିଂ ସହେଥ ସଯନମ୍ହି ପନ୍ତେ।

ଚତୁରୋ ସହେଥ ପରିଦେଓଧମ୍ମେତି। ଚତ୍ତାରୋ ପରିଦେଓନୀଯେ ଧମ୍ମେ ସହେଯ୍ୟ ପରିସହେଯ୍ୟ ଅଭିଭଓେଯ୍ୟ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରେଯ୍ୟ ପରିଯାଦିଯେଯ୍ୟ ମଦ୍ଦେଯ୍ୟାତି – ଚତୁରୋ ସହେଥ ପରିଦେଓଧମ୍ମେ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ପଞ୍ଚଞ୍ଚ ପୁରକ୍ଖତ୍ୱା କଲ୍ୟାଣପୀତି, ୱିକ୍ଖମ୍ଭଯେ ତାନି ପରିସ୍ସଯାନି;

ଅରତିଂ ସହେଥ ସଯନମ୍ହି ପନ୍ତେ, ଚତୁରୋ ସହେଥ ପରିଦେୱଧମ୍ମେ’’ତି।

୨୦୫।

କିଂସୂ ଅସିସ୍ସଂ କୁୱ ୱା[କୁହିଂ ୱା (ସୀ।), କୁୱଂ ୱା (ସ୍ଯା।), କୁଥ ୱା (କ।)]ଅସିସ୍ସଂ, ଦୁକ୍ଖଂ ୱତ ସେତ୍ଥ କୁୱଜ୍ଜ ସେସ୍ସଂ;

ଏତେ ୱିତକ୍କେ ପରିଦେୱନେଯ୍ୟେ, ୱିନଯେଥ ସେଖୋ ଅନିକେତଚାରୀ[ଅନିକେତସାରୀ (ସ୍ଯା।)]।

କିଂସୂଅସିସ୍ସଂ କୁୱ ୱା ଅସିସ୍ସନ୍ତି। କିଂସୂ ଅସିସ୍ସାମୀତି କିଂ ଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମି ଓଦନଂ ୱା କୁମ୍ମାସଂ ୱା ସତ୍ତୁଂ ୱା ମଚ୍ଛଂ ୱା ମଂସଂ ୱାତି – କିଂସୂ ଅସିସ୍ସଂ। କୁୱ ୱା ଅସିସ୍ସନ୍ତି କତ୍ଥ ଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମି ଖତ୍ତିଯକୁଲେ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ୱା ୱେସ୍ସକୁଲେ ୱା ସୁଦ୍ଦକୁଲେ ୱାତି – କିଂସୂ ଅସିସ୍ସଂ କୁୱ ୱା ଅସିସ୍ସଂ।

ଦୁକ୍ଖଂ ୱତ ସେତ୍ଥ କୁୱଜ୍ଜ ସେସ୍ସନ୍ତି ଇମଂ ରତ୍ତିଂ ଦୁକ୍ଖଂ ସଯିତ୍ଥ ଫଲକେ ୱା ତଟ୍ଟିକାଯ ୱା ଚମ୍ମଖଣ୍ଡେ ୱା ତିଣସନ୍ଥାରେ ୱା ପଣ୍ଣସନ୍ଥାରେ ୱା ପଲାଲସନ୍ଥାରେ ୱା। ଆଗାମିରତ୍ତିଂ [ଆଗମନରତ୍ତିଂ (ସ୍ଯା।)] କତ୍ଥ ସୁଖଂ ସଯିସ୍ସାମି ମଞ୍ଚେ ୱା ପୀଠେ ୱା ଭିସିଯା ୱା ବିମ୍ବୋହନେ ୱା ୱିହାରେ ୱା ଅଡ୍ଢଯୋଗେ ୱା ପାସାଦେ ୱା ହମ୍ମିଯେ ୱା ଗୁହାଯ ୱାତି – ଦୁକ୍ଖଂ ୱତ ସେତ୍ଥ କୁୱଜ୍ଜ ସେସ୍ସଂ।

ଏତେୱିତକ୍କେ ପରିଦେୱନେଯ୍ୟେତି। ଏତେ ୱିତକ୍କେତି ଦ୍ୱେ ପିଣ୍ଡପାତପଟିସଞ୍ଞୁତ୍ତେ ୱିତକ୍କେ, ଦ୍ୱେ ସେନାସନପଟିସଞ୍ଞୁତ୍ତେ ୱିତକ୍କେ। ପରିଦେୱନେଯ୍ୟେତି ଆଦେୱନେଯ୍ୟେ ପରିଦେୱନେଯ୍ୟେତି – ଏତେ ୱିତକ୍କେ ପରିଦେୱନେଯ୍ୟେ।

ୱିନଯେଥ ସେଖୋ ଅନିକେତଚାରୀତି। ସେଖୋତି କିଂକାରଣା ୱୁଚ୍ଚତି ସେଖୋ? ସିକ୍ଖତୀତି – ସେଖୋ। କିଞ୍ଚ ସିକ୍ଖତି? ଅଧିସୀଲମ୍ପି ସିକ୍ଖତି, ଅଧିଚିତ୍ତମ୍ପି ସିକ୍ଖତି, ଅଧିପଞ୍ଞମ୍ପି ସିକ୍ଖତି। କତମା ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖା…ପେ… ଅଯଂ ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖା। ଇମା ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖାଯୋ ଆୱଜ୍ଜନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି, ଜାନନ୍ତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତୋ ଚିତ୍ତଂ ଅଧିଟ୍ଠହନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି, ସଦ୍ଧାଯ ଅଧିମୁଚ୍ଚନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି, ୱୀରିଯଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ, ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେନ୍ତୋ, ଚିତ୍ତଂ ସମାଦହନ୍ତୋ, ପଞ୍ଞାଯ ପଜାନନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି, ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ଅଭିଜାନନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି, ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ପରିଜାନନ୍ତୋ, ପହାତବ୍ବଂ ପଜହନ୍ତୋ, ଭାୱେତବ୍ବଂ ଭାୱେନ୍ତୋ, ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବଂ ସଚ୍ଛିକରୋନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି ଆଚରତି ସମାଚରତି ସମାଦାଯ ସିକ୍ଖତି। ତଂକାରଣା ୱୁଚ୍ଚତି – ସେଖୋ। ୱିନଯାଯ ପଟିୱିନଯାଯ ପହାନାଯ ୱୂପସମାଯ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାଯ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧିଯା ଅଧିସୀଲମ୍ପି ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ଅଧିଚିତ୍ତମ୍ପି ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ଅଧିପଞ୍ଞମ୍ପି ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ। ଇମା ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖାଯୋ ଆୱଜ୍ଜନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ ଜାନନ୍ତୋ…ପେ… ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବଂ ସଚ୍ଛିକରୋନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ ଆଚରେଯ୍ୟ ସମାଚରେଯ୍ୟ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତେଯ୍ୟାତି – ୱିନଯେଥ ସେଖୋ।

ଅନିକେତଚାରୀତି । କଥଂ ନିକେତଚାରୀ ହୋତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ କୁଲପଲିବୋଧେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ଗଣପଲିବୋଧେନ… ଆୱାସପଲିବୋଧେନ… ଚୀୱରପଲିବୋଧେନ… ପିଣ୍ଡପାତପଲିବୋଧେନ… ସେନାସନପଲିବୋଧେନ… ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରପଲିବୋଧେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି। ଏୱଂ ନିକେତଚାରୀ ହୋତି। କଥଂ ଅନିକେତଚାରୀ ହୋତି? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ନ କୁଲପଲିବୋଧେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ନ ଗଣପଲିବୋଧେନ… ନ ଆୱାସପଲିବୋଧେନ… ନ ଚୀୱରପଲିବୋଧେନ… ନ ପିଣ୍ଡପାତପଲିବୋଧେନ… ନ ସେନାସନପଲିବୋଧେନ… ନ ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରପଲିବୋଧେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି। ଏୱଂ ଅନିକେତଚାରୀ ହୋତି।

‘‘ମଗଧଂ ଗତା କୋସଲଂ ଗତା, ଏକଚ୍ଚିଯା ପନ ୱଜ୍ଜିଭୂମିଯା;

ମିଗା ୱିଯ ଅସଙ୍ଗଚାରିନୋ [ମାଗଧା ୱିସଙ୍ଗଚାରିନୋ (ସ୍ଯା।)], ଅନିକେତା ୱିହରନ୍ତି ଭିକ୍ଖୱୋ।

‘‘ସାଧୁ ଚରିତକଂ ସାଧୁ ସୁଚରିତଂ, ସାଧୁ ସଦା ଅନିକେତୱିହାରୋ;

ଅତ୍ଥପୁଚ୍ଛନଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କମ୍ମଂ, ଏତଂ ସାମଞ୍ଞଂ ଅକିଞ୍ଚନସ୍ସା’’ତି।

ୱିନଯେଥ ସେଖୋ ଅନିକେତଚାରୀ। ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘କିଂସୂ ଅସିସ୍ସଂ କୁୱ ୱା ଅସିସ୍ସଂ, ଦୁକ୍ଖଂ ୱତ ସେତ୍ଥ କୁୱଜ ସେସ୍ସଂ;

ଏତେ ୱିତକ୍କେ ପରିଦେୱନେୟ୍ୟେ, ୱିନଯେଥ ସେଖୋ ଅନିକେତଚାରୀ’’ତି।

୨୦୬।

ଅନ୍ନଞ୍ଚ ଲଦ୍ଧା ୱସନଞ୍ଚ କାଲେ, ମତ୍ତଂ ସ ଜଞ୍ଞା[ମତ୍ତଂ ସୋ ଜଞ୍ଞା (ସ୍ୟା।)]ଇଧ ତୋସନତ୍ଥଂ;

ସୋ ତେସୁ ଗୁତ୍ତୋ ଯତଚାରି ଗାମେ, ରୁସିତୋପି[ଦୂସିତୋପି (କା।)]ୱାଚଂ ଫରୁସଂ ନ ୱଜ୍ଜା।

ଅନ୍ନଞ୍ଚ ଲଦ୍ଧା ୱସନଞ୍ଚ କାଲେତି। ଅନ୍ନନ୍ତି ଓଦନୋ କୁମ୍ମାସୋ ସତ୍ତୁ ମଚ୍ଛୋ ମଂସଂ। ୱସନନ୍ତି ଛ ଚୀୱରାନି – ଖୋମଂ, କପ୍ପାସିକଂ, କୋସେୟ୍ୟଂ, କମ୍ବଲଂ, ସାଣଂ, ଭଙ୍ଗଂ। ଅନ୍ନଞ୍ଚ ଲଦ୍ଧା ୱସନଞ୍ଚ କାଲେତି। ଚୀୱରଂ ଲଭିତ୍ୱା ପିଣ୍ଡପାତଂ ଲଭିତ୍ୱା ନ କୁହନାଯ, ନ ଲପନାଯ, ନ ନେମିତ୍ତିକତାଯ, ନ ନିପ୍ପେସିକତାଯ, ନ ଲାଭେନ ଲାଭଂ ନିଜିଗୀସନତାଯ, ନ ଦାରୁଦାନେନ, ନ ୱେଳୁଦାନେନ, ନ ପତ୍ତଦାନେନ, ନ ପୁପ୍ଫଦାନେନ, ନ ଫଲଦାନେନ, ନ ସିନାନଦାନେନ, ନ ଚୁଣ୍ଣଦାନେନ, ନ ମତ୍ତିକାଦାନେନ, ନ ଦନ୍ତକଟ୍ଠଦାନେନ, ନ ମୁଖୋଦକଦାନେନ, ନ ଚାଟୁକମ୍ୟତାଯ, ନ ମୁଗ୍ଗସୂପ୍ୟତାଯ, ନ ପାରିଭଟ୍ୟତାଯ, ନ ପୀଠମଦ୍ଦିକତାଯ, ନ ୱତ୍ଥୁୱିଜ୍ଜାଯ, ନ ତିରଚ୍ଛାନୱିଜ୍ଜାଯ, ନ ଅଙ୍ଗୱିଜ୍ଜାଯ, ନ ନକ୍ଖତ୍ତୱିଜ୍ଜାଯ, ନ ଦୂତଗମନେନ, ନ ପହିଣଗମନେନ, ନ ଜଙ୍ଘପେସନିକେନ, ନ ୱେଜ୍ଜକମ୍ମେନ, ନ ପିଣ୍ଡପଟିପିଣ୍ଡକେନ, ନ ଦାନାନୁପ୍ପଦାନେନ ଧମ୍ମେନ ସମେନ ଲଦ୍ଧା ଲଭିତ୍ୱା ଅଧିଗନ୍ତ୍ୱା ୱିନ୍ଦିତ୍ୱା ପଟିଲଭିତ୍ୱାତି – ଅନ୍ନଞ୍ଚ ଲଦ୍ଧା ୱସନଞ୍ଚ କାଲେ।

ମତ୍ତଂସ ଜଞ୍ଞା ଇଧ ତୋସନତ୍ଥନ୍ତି। ମତ୍ତଂ ସ ଜଞ୍ଞାତି ଦ୍ୱୀହି କାରଣେହି ମତ୍ତଂ ଜାନେୟ୍ୟ – ପଟିଗ୍ଗହଣତୋ ୱା ପରିଭୋଗତୋ ୱା। କଥଂ ପଟିଗ୍ଗହଣତୋ ମତ୍ତଂ ଜାନାତି? ଥୋକେପି ଦିୟ୍ୟମାନେ କୁଲାନୁଦଯାଯ [କୁଲାନୁଦ୍ଦଯାଯ (ସୀ। କା।)] କୁଲାନୁରକ୍ଖାଯ କୁଲାନୁକମ୍ପାଯ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ବହୁକେପି ଦିୟ୍ୟମାନେ କାଯପରିହାରିକଂ ଚୀୱରଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି କୁଚ୍ଛିପରିହାରିକଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ଏୱଂ ପଟିଗ୍ଗହଣତୋ ମତ୍ତଂ ଜାନାତି। କଥଂ ପରିଭୋଗତୋ ମତ୍ତଂ ଜାନାତି?

ପଟିସଙ୍ଖା ଯୋନିସୋ ଚୀୱରଂ ପଟିସେୱତି ଯାୱଦେୱ ସୀତସ୍ସ ପଟିଘାତାଯ ଉଣ୍ହସ୍ସ ପଟିଘାତାଯ ଡଂସମକସୱାତାତପସରୀସପସମ୍ଫସ୍ସାନଂ ପଟିଘାତାଯ, ଯାୱଦେୱ ହିରିକୋପୀନପଟିଚ୍ଛାଦନତ୍ଥଂ।

ପଟିସଙ୍ଖା ଯୋନିସୋ ପିଣ୍ଡପାତଂ ପଟିସେୱତି ନେୱ ଦୱାଯ ନ ମଦାଯ ନ ମଣ୍ଡନାଯ ନ ୱିଭୂସନାଯ, ଯାୱଦେୱ ଇମସ୍ସ କାଯସ୍ସ ଠିତିଯା ଯାପନାଯ ୱିହିଂସୂପରତିଯା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯାନୁଗ୍ଗହାଯ। ଇତି ପୁରାଣଞ୍ଚ ୱେଦନଂ ପଟିହଙ୍ଖାମି ନୱଞ୍ଚ ୱେଦନଂ ନ ଉପ୍ପାଦେସ୍ସାମି, ଯାତ୍ରା ଚ ମେ ଭୱିସ୍ସତି ଅନୱଜ୍ଜତା ଚ ଫାସୁୱିହାରୋ ଚ।

ପଟିସଙ୍ଖା ଯୋନିସୋ ସେନାସନଂ ପଟିସେୱତି ଯାୱଦେୱ ସୀତସ୍ସ ପଟିଘାତାଯ ଉଣ୍ହସ୍ସ ପଟିଘାତାଯ ଡଂସମକସୱାତାତପସରୀସପସମ୍ଫସ୍ସାନଂ ପଟିଘାତାଯ, ଯାୱଦେୱ ଉତୁପରିସ୍ସଯୱିନୋଦନପଟିସଲ୍ଲାନାରାମତ୍ଥଂ।

ପଟିସଙ୍ଖା ଯୋନିସୋ ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ ପଟିସେୱତି ଯାୱଦେୱ ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ ୱେୟ୍ୟାବାଧିକାନଂ [ୱେୟ୍ୟାବାଧିକାନଂ (ସୀ। ସ୍ୟା।)] ୱେଦନାନଂ ପଟିଘାତାଯ ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜପରମତାଯ।

ଏୱଂ ପରିଭୋଗତୋ ମତ୍ତଂ ଜାନାତି। ମତ୍ତଂ ସ ଜଞ୍ଞାତି। ଇମେହି ଦ୍ୱୀହି କାରଣେହି ମତ୍ତଂ ଜାନେୟ୍ୟ ଆଜାନେୟ୍ୟ ପଟିୱିଜାନେୟ୍ୟ ପଟିୱିଜ୍ଝେୟ୍ୟାତି – ମତ୍ତଂ ସ ଜଞ୍ଞା।

ଇଧ ତୋସନତ୍ଥନ୍ତି। ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି ଇତରୀତରେନ ଚୀୱରେନ ଇତରୀତରଚୀୱରସନ୍ତୁଟ୍ଠିଯା ଚ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ, ନ ଚ ଚୀୱରହେତୁ ଅନେସନଂ ଅପ୍ପତିରୂପଂ ଆପଜ୍ଜତି; ଅଲଦ୍ଧା ଚ ଚୀୱରଂ ନ ପରିତସ୍ସତି, ଲଦ୍ଧା ଚ ଚୀୱରଂ ଅଗଧିତୋ ଅମୁଚ୍ଛିତୋ ଅନଜ୍ଝାପନ୍ନୋ, ଆଦୀନୱଦସ୍ସାୱୀ ନିସ୍ସରଣପଞ୍ଞୋ ପରିଭୁଞ୍ଜତି; ତାଯ ଚ ପନ ଇତରୀତରଚୀୱରସନ୍ତୁଟ୍ଠିଯା ନେୱତ୍ତାନୁକ୍କଂସେତି, ନ ପରଂ ୱମ୍ଭେତି। ଯୋ ହି ତତ୍ଥ ଦକ୍ଖୋ ଅନଲସୋ

ସମ୍ପଜାନୋ ପଟିସ୍ସତୋ – ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଭିକ୍ଖୁ ପୋରାଣେ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞେ ଅରିଯୱଂସେ ଠିତୋ।

ପୁନ ଚପରଂ ଭିକ୍ଖୁ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି ଇତରୀତରେନ ପିଣ୍ଡପାତେନ ଇତରୀତରପିଣ୍ଡପାତସନ୍ତୁଟ୍ଠିଯା ଚ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ, ନ ଚ ପିଣ୍ଡପାତହେତୁ ଅନେସନଂ ଅପ୍ପତିରୂପଂ ଆପଜ୍ଜତି, ଅଲଦ୍ଧା ଚ ପିଣ୍ଡପାତଂ ନ ପରିତସ୍ସତି, ଲଦ୍ଧା ଚ ପିଣ୍ଡପାତଂ ଅଗଧିତୋ ଅମୁଚ୍ଛିତୋ ଅନଜ୍ଝାପନ୍ନୋ, ଆଦୀନୱଦସ୍ସାୱୀ ନିସ୍ସରଣପଞ୍ଞୋ ପରିଭୁଞ୍ଜତି; ତାଯ ଚ ପନ ଇତରୀତରପିଣ୍ଡପାତସନ୍ତୁଟ୍ଠିଯା ନେୱତ୍ତାନୁକ୍କଂସେତି, ନ ପରଂ ୱମ୍ଭେତି। ଯୋ ହି ତତ୍ଥ ଦକ୍ଖୋ ଅନଲସୋ ସମ୍ପଜାନୋ ପଟିସ୍ସତୋ – ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଭିକ୍ଖୁ ପୋରାଣେ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞେ ଅରିଯୱଂସେ ଠିତୋ।

ପୁନ ଚପରଂ ଭିକ୍ଖୁ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି ଇତରୀତରେନ ସେନାସନେନ ଇତରୀତରସେନାସନସନ୍ତୁଟ୍ଠିଯା ଚ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ, ନ ଚ ସେନାସନହେତୁ ଅନେସନଂ ଅପ୍ପତିରୂପଂ ଆପଜ୍ଜତି , ଅଲଦ୍ଧା ଚ ସେନାସନଂ ନ ପରିତସ୍ସତି, ଲଦ୍ଧା ଚ ସେନାସନଂ ଅଗଧିତୋ ଅମୁଚ୍ଛିତୋ ଅନଜ୍ଝାପନ୍ନୋ, ଆଦୀନୱଦସ୍ସାୱୀ ନିସ୍ସରଣପଞ୍ଞୋ ପରିଭୁଞ୍ଜତି; ତାଯ ଚ ପନ ଇତରୀତରସେନାସନସନ୍ତୁଟ୍ଠିଯା ନେୱତ୍ତାନୁକ୍କଂସେତି, ନ ପରଂ ୱମ୍ଭେତି। ଯୋ ହି ତତ୍ଥ ଦକ୍ଖୋ ଅନଲସୋ ସମ୍ପଜାନୋ ପଟିସ୍ସତୋ – ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଭିକ୍ଖୁ ପୋରାଣେ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞେ ଅରିଯୱଂସେ ଠିତୋ।

ପୁନ ଚପରଂ ଭିକ୍ଖୁ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି ଇତରୀତରେନ ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରେନ, ଇତରୀତରଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରସନ୍ତୁଟ୍ଠିଯା ଚ ୱଣ୍ଣୱାଦୀ, ନ ଚ ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରହେତୁ ଅନେସନଂ ଅପ୍ପତିରୂପଂ ଆପଜ୍ଜତି, ଅଲଦ୍ଧା ଚ ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ ନ ପରିତସ୍ସତି, ଲଦ୍ଧା ଚ ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ ଅଗଧିତୋ ଅମୁଚ୍ଛିତୋ ଅନଜ୍ଝାପନ୍ନୋ, ଆଦୀନୱଦସ୍ସାୱୀ ନିସ୍ସରଣପଞ୍ଞୋ ପରିଭୁଞ୍ଜତି; ତାଯ ଚ ପନ ଇତରୀତରଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରସନ୍ତୁଟ୍ଠିଯା ନେୱତ୍ତାନୁକ୍କଂସେତି, ନ ପରଂ ୱମ୍ଭେତି। ଯୋ ହି ତତ୍ଥ ଦକ୍ଖୋ ଅନଲସୋ ସମ୍ପଜାନୋ ପଟିସ୍ସତୋ – ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଭିକ୍ଖୁ ପୋରାଣେ ଅଗ୍ଗଞ୍ଞେ ଅରିଯୱଂସେ ଠିତୋତି – ମତ୍ତଂ ସ ଜଞ୍ଞା ଇଧ ତୋସନତ୍ଥଂ।

ସୋତେସୁ ଗୁତ୍ତୋ ଯତଚାରି ଗାମେତି। ସୋ ତେସୁ ଗୁତ୍ତୋତି ଚୀୱରେ ପିଣ୍ଡପାତେ ସେନାସନେ ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରେ ଗୁତ୍ତୋ ଗୋପିତୋ ରକ୍ଖିତୋ ସଂୱୁତୋତି। ଏୱମ୍ପି ସୋ ତେସୁ ଗୁତ୍ତୋ। ଅଥ ୱା ଆଯତନେସୁ ଗୁତ୍ତୋ ଗୋପିତୋ ରକ୍ଖିତୋ ସଂୱୁତୋତି। ଏୱମ୍ପି ସୋ ତେସୁ ଗୁତ୍ତୋ।

ଯତଚାରି ଗାମେତି ଗାମେ ଯତୋ ଯତ୍ତୋ ପଟିଯତ୍ତୋ ଗୁତ୍ତୋ ଗୋପିତୋ ରକ୍ଖିତୋ ସଂୱୁତୋତି – ସୋ ତେସୁ ଗୁତ୍ତୋ ଯତଚାରି ଗାମେ।

ରୁସିତୋପି ୱାଚଂ ଫରୁସଂ ନ ୱଜ୍ଜାତି। ଦୂସିତୋ ଖୁଂସିତୋ ୱମ୍ଭିତୋ ଘଟ୍ଟିତୋ ଗରହିତୋ ଉପୱଦିତୋ ଫରୁସେନ କକ୍ଖଳେନ ନପ୍ପଟିୱଜ୍ଜା ନପ୍ପଟିଭଣେଯ୍ଯ, ଅକ୍କୋସନ୍ତଂ ନ ପଚ୍ଚକ୍କୋସେଯ୍ଯ, ରୋସନ୍ତଂ ନପ୍ପଟିରୋସେଯ୍ଯ, ଭଣ୍ଡନ୍ତଂ ନ ପଟିଭଣ୍ଡେଯ୍ଯ, ନ କଲହଂ କରେଯ୍ଯ, ନ ଭଣ୍ଡନଂ କରେଯ୍ଯ, ନ ୱିଗ୍ଗହଂ କରେଯ୍ଯ, ନ ୱିୱାଦଂ କରେଯ୍ଯ, ନ ମେଧଗଂ କରେଯ୍ଯ, କଲହଂ ଭଣ୍ଡନଂ ୱିଗ୍ଗହଂ ୱିୱାଦଂ ମେଧଗଂ ପଜହେଯ୍ଯ ୱିନୋଦେଯ୍ଯ ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରେଯ୍ଯ ଅନଭାୱଂ ଗମେଯ୍ଯ, କଲହଭଣ୍ଡନୱିଗ୍ଗହୱିୱାଦମେଧଗା ଆରତୋ ଅସ୍ସ ୱିରତୋ ପଟିୱିରତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମରିଯାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରେଯ୍ଯାତି – ରୁସିତୋପି ୱାଚଂ ଫରୁସଂ ନ ୱଜ୍ଜା।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ଅନ୍ନଞ୍ଚ ଲଦ୍ଧା ୱସନଞ୍ଚ କାଲେ, ମତ୍ତଂ ସ ଜଞ୍ଞା ଇଧ ତୋସନତ୍ଥଂ;

ସୋ ତେସୁ ଗୁତ୍ତୋ ଯତଚାରି ଗାମେ, ରୁସିତୋପି ୱାଚଂ ଫରୁସଂ ନ ୱଜ୍ଜା''ତି।

୨୦୭।

ଓକ୍ଖିତ୍ତଚକ୍ଖୁ ନ ଚ ପାଦଲୋଲୋ, ଝାନାନୁଯୁତ୍ତୋ ବହୁଜାଗରସ୍ସ;

ଉପେକ୍ଖମାରବ୍ଭ ସମାହିତତ୍ତୋ, ତକ୍କାସଯଂ କୁକ୍କୁଚ୍ଚଞ୍ଚୁପଚ୍ଛିନ୍ଦେ[କୁକ୍କୁଚ୍ଚିଯୂପଚ୍ଛିନ୍ଦେ (ସ୍ୟା।)]।

ଓକ୍ଖିତ୍ତଚକ୍ଖୁ ନ ଚ ପାଦଲୋଲୋତି। କଥଂ ଖିତ୍ତଚକ୍ଖୁ ହୋତି ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଭିକ୍ଖୁ ଚକ୍ଖୁଲୋଲୋ, ଚକ୍ଖୁଲୋଲିଯେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ''ଅଦିଟ୍ଠଂ ଦକ୍ଖିତବ୍ବଂ, ଦିଟ୍ଠଂ ସମତିକ୍କମିତବ୍ବ''ନ୍ତି ଆରାମେନ ଆରାମଂ ଉଯ୍ୟାନେନ ଉଯ୍ୟାନଂ ଗାମେନ ଗାମଂ ନିଗମେନ ନିଗମଂ ନଗରେନ ନଗରଂ ରଟ୍ଠେନ

ରଟ୍ଠଂ ଜନପଦେନ ଜନପଦଂ ଦୀଘଚାରିକଂ ଅନଵଟ୍ଠିତଚାରିକଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ ଚ ହୋତି ରୂପଦସ୍ସନାଯ। ଏଵମ୍ପି ଖିଡ୍ଡଚକ୍ଖୁ ହୋତି।

ଅଥ ଵା ଭିକ୍ଖୁ ଅନ୍ତରଘରଂ ପଵିଟ୍ଠୋ ଵୀଥିଂ ପଟିପନ୍ନୋ ଅସଂଵୁତୋ ଗଚ୍ଛତି ହତ୍ଥିଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ଅସ୍ସଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ରଥଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ପତ୍ତିଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ଇତ୍ଥିଯୋ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ପୁରିସେ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, କୁମାରକେ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, କୁମାରିକାଯୋ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ଅନ୍ତରାପଣଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ଘରମୁଖାନି ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ଉଦ୍ଧଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ଅଧୋ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ଦିସାଵିଦିସଂ ଵିପେକ୍ଖମାନୋ [ପେକ୍ଖମାନୋ (ବହୂସୁ)] ଗଚ୍ଛତି। ଏଵମ୍ପି ଖିଡ୍ଡଚକ୍ଖୁ ହୋତି।

ଅଥ ଵା ଭିକ୍ଖୁ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ଵା ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହୀ ହୋତି ଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନଗ୍ଗାହୀ। ଯତ୍ଵାଧିକରଣମେନଂ ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅସଂଵୁତଂ ଵିହରନ୍ତଂ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସା ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅନ୍ଵାସ୍ସଵେଯ୍ୟୁଂ, ତସ୍ସ ସଂଵରାଯ ନପ୍ପଟିପଜ୍ଜତି, ନ ରକ୍ଖତି ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯେ ନ ସଂଵରଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଏଵମ୍ପି ଖିଡ୍ଡଚକ୍ଖୁ ହୋତି।

ଯଥା ଵା ପନେକେ ଭୋନ୍ତୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ସଦ୍ଧାଦେଯ୍ୟାନି ଭୋଜନାନି ଭୁଞ୍ଜିତ୍ଵା ତେ ଏଵରୂପଂ ଵିସୂକଦସ୍ସନଂ ଅନୁଯୁତ୍ତା ଵିହରନ୍ତି, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ନଚ୍ଚଂ ଗୀତଂ ଵାଦିତଂ ପେକ୍ଖଂ ଅକ୍ଖାନଂ ପାଣିସ୍ସରଂ ଵେତାଳଂ କୁମ୍ଭଥୂଣଂ ସୋଭନକଂ ଚଣ୍ଡାଲଂ ଵଂସଂ ଧୋଵନଂ ହତ୍ଥିଯୁଦ୍ଧଂ ଅସ୍ସଯୁଦ୍ଧଂ ମହିଂସଯୁଦ୍ଧଂ ଉସଭଯୁଦ୍ଧଂ ଅଜଯୁଦ୍ଧଂ ମେଣ୍ଡଯୁଦ୍ଧଂ କୁକ୍କୁଟଯୁଦ୍ଧଂ ଵଟ୍ଟକଯୁଦ୍ଧଂ ଦଣ୍ଡଯୁଦ୍ଧଂ ମୁଟ୍ଠିଯୁଦ୍ଧଂ ନିବ୍ବୁଦ୍ଧଂ ଉଯ୍ୟୋଧିକଂ ବଲଗ୍ଗଂ ସେନାବ୍ୟୂହଂ ଅନୀକଦସ୍ସନଂ ଇତି ଵା। ଏଵମ୍ପି ଖିଡ୍ଡଚକ୍ଖୁ ହୋତି।

କଥଂ ନ ଖିଡ୍ଡଚକ୍ଖୁ ହୋତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଭିକ୍ଖୁ ନ ଚକ୍ଖୁଲୋଲୋ ନ ଚକ୍ଖୁଲୋଲିଯେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି ''ଅଦିଟ୍ଠଂ ଦକ୍ଖିତବ୍ବଂ ଦିଟ୍ଠଂ ସମତିକ୍କମିତବ୍ବ''ନ୍ତି ନ ଆରାମେନ ଆରାମଂ ନ ଉଯ୍ୟାନେନ ଉଯ୍ୟାନଂ ନ ଗାମେନ ଗାମଂ ନ ନିଗମେନ ନିଗମଂ ନ ନଗରେନ ନଗରଂ ନ ରଟ୍ଠେନ ରଟ୍ଠଂ ନ ଜନପଦେନ ଜନପଦଂ ଦୀଘଚାରିକଂ ଅନଵଟ୍ଠିତଚାରିକଂ ଅନନୁଯୁତ୍ତୋ ଚ ହୋତି ରୂପଦସ୍ସନାଯ । ଏଵମ୍ପି ନ ଖିଡ୍ଡଚକ୍ଖୁ ହୋତି।

ଅଥ ଵା ଭିକ୍ଖୁ ଅନ୍ତରଘରଂ ପଵିଟ୍ଠୋ ଵୀଥିଂ ପଟିପନ୍ନୋ ସଂଵୁତୋ ଗଚ୍ଛତି ନ ହତ୍ଥିଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ…ପେ… ନ ଦିସାଵିଦିସଂ ଵିପେକ୍ଖମାନୋ ଗଚ୍ଛତି। ଏଵମ୍ପି ନ ଖିଡ୍ଡଚକ୍ଖୁ ହୋତି।

ଅଥ ଵା ଭିକ୍ଖୁ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ଵା ନ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହୀ ହୋତି…ପେ… ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯେ ସଂଵରଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଏଵମ୍ପି ନ ଖିଡ୍ଡଚକ୍ଖୁ ହୋତି।

ଯଥା ଵା ପନେକେ ଭୋନ୍ତୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ସଦ୍ଧାଦେଯ୍ୟାନି ଭୋଜନାନି ଭୁଞ୍ଜିତ୍ଵା…ପେ… ଅନୀକଦସ୍ସନଂ ଇତି ଵା। ଏଵରୂପା ଵିସୂକଦସ୍ସନାନୁଯୋଗା ପଟିଵିରତୋ ହୋତି। ଏଵମ୍ପି ନ ଖିଡ୍ଡଚକ୍ଖୁ ହୋତୀତି – ଓକ୍ଖିତ୍ତଚକ୍ଖୁ।

ନ ଚ ପାଦଲୋଲୋତି। କଥଂ ପାଦଲୋଲୋ ହୋତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଭିକ୍ଖୁ ପାଦଲୋଲୋ ପାଦଲୋଲିଯେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ଆରାମେନ ଆରାମଂ…ପେ… ଦୀଘଚାରିକଂ ଅନଵଟ୍ଠିତଚାରିକଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ ହୋତି ରୂପଦସ୍ସନାଯ। ଏଵମ୍ପି ପାଦଲୋଲୋ ହୋତି।

ଅଥ ଵା ଭିକ୍ଖୁ ଅନ୍ତୋପି ସଙ୍ଘାରାମେ ପାଦଲୋଲୋ ପାଦଲୋଲିଯେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି, ନ ଅତ୍ଥହେତୁ ନ କାରଣହେତୁ ଉଦ୍ଧତୋ ଅଵୂପସନ୍ତଚିତ୍ତୋ ପରିଵେଣତୋ ପରିଵେଣଂ ଗଚ୍ଛତି। ଵିହାରତୋ…ପେ… ଇତି ଭଵାଭଵକଥଂ କଥେତି। ଏଵମ୍ପି ପାଦଲୋଲୋ ହୋତି।

ନ ଚ ପାଦଲୋଲୋତି। ପାଦଲୋଲିଯଂ ପଜହେଯ୍ୟ ଵିନୋଦେଯ୍ୟ ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରେଯ୍ୟ ଅନଭାଵଂ ଗମେଯ୍ୟ, ପାଦଲୋଲିଯା ଆରତୋ ଅସ୍ସ ଵିରତୋ ପଟିଵିରତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସ୍ସଟୋ ଵିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ଵିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ଵିମରିଯାଦିକତେନ ଚେତସା ଵିହରେଯ୍ୟ, ପଟିସଲ୍ଲାନାରାମୋ ଅସ୍ସ ପଟିସଲ୍ଲାନରତୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚେତୋସମଥମନୁଯୁତ୍ତୋ ଅନିରାକତଜ୍ଝାନୋ ଵିପସ୍ସନାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ ବ୍ରୂହେତା ସୁଞ୍ଞାଗାରଂ ଝାଯୀ ଝାନରତୋ ଏକତ୍ତମନୁଯୁତ୍ତୋ ସଦତ୍ଥଗରୁକୋତି – ଓକ୍ଖିତ୍ତଚକ୍ଖୁ ନ ଚ ପାଦଲୋଲୋ।

ଝାନାନୁଯୁତ୍ତୋ ବହୁଜାଗରସ୍ସାତି। ଝାନାନୁଯୁତ୍ତୋତି ଦ୍ଵୀହି କାରଣେହି ଝାନାନୁଯୁତ୍ତୋ – ଅନୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଵା ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଉପ୍ପାଦାଯ ଯୁତ୍ତୋ ପଯୁତ୍ତୋ ଆଯୁତ୍ତୋ ସମାଯୁତ୍ତୋ, ଅନୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଵା ଦୁତିଯସ୍ସ ଝାନସ୍ସ… ତତିଯସ୍ସ ଝାନସ୍ସ… ଚତୁତ୍ଥସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଉପ୍ପାଦାଯ ଯୁତ୍ତୋ ପଯୁତ୍ତୋ ଆଯୁତ୍ତୋ ସମାଯୁତ୍ତୋତି। ଏଵମ୍ପି ଝାନାନୁଯୁତ୍ତୋ। ଅଥ ଵା ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଵା ପଠମଂ ଝାନଂ ଆସେଵତି ଭାଵେତି ବହୁଲୀକରୋତି [ବହୁଲିଂ କରୋତି (କ।)], ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଵା ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ … ତତିଯଂ ଝାନଂ… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଆସେଵତି ଭାଵେତି ବହୁଲୀକରୋତୀତି। ଏଵମ୍ପି ଝାନାନୁଯୁତ୍ତୋ।

ବହୁଜାଗରସ୍ସାତି ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ଦିୱସଂ ଚଙ୍କମେନ ନିସଜ୍ଜାଯ ଆୱରଣୀଯେହି ଧମ୍ମେହି ଚିତ୍ତଂ ପରିସୋଧେତି, ରତ୍ତିଯା ପଠମଂ ଯାମଂ ଚଙ୍କମେନ ନିସଜ୍ଜାଯ ଆୱରଣୀଯେହି ଧମ୍ମେହି ଚିତ୍ତଂ ପରିସୋଧେତି, ରତ୍ତିଯା ମଜ୍ଝିମଂ ଯାମଂ ଦକ୍ଖିଣେନ ପସ୍ସେନ ସୀହସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେତି ପାଦେ ପାଦଂ ଅଚ୍ଚାଧାଯ ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ ଉଟ୍ଠାନସଞ୍ଞଂ ମନସି କତ୍ୱା, ରତ୍ତିଯା ପଚ୍ଛିମଂ ଯାମଂ ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାଯ ଚଙ୍କମେନ ନିସଜ୍ଜାଯ ଆୱରଣୀଯେହି ଧମ୍ମେହି ଚିତ୍ତଂ ପରିସୋଧେତୀତି – ଝାନାନୁଯୁତ୍ତୋ ବହୁଜାଗରସ୍ସ।

ଉପେକ୍ଖମାରବ୍ଭ ସମାହିତତ୍ତୋତି। ଉପେକ୍ଖାତି ଯା ଚତୁତ୍ଥେ ଝାନେ ଉପେକ୍ଖା ଉପେକ୍ଖନା ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖନା ଚିତ୍ତସମତା ଚିତ୍ତପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧତା ମଜ୍ଝତ୍ତତା ଚିତ୍ତସ୍ସ। ସମାହିତତ୍ତୋତି ଯା ଚିତ୍ତସ୍ସ ଠିତି ସଣ୍ଠିତି ଅୱଟ୍ଠିତି ଅୱିସାହାରୋ ଅୱିକ୍ଖେପୋ ଅୱିସାହଟମାନସତା ସମଥୋ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ସମାଧିବଲଂ ସମ୍ମାସମାଧି। ଉପେକ୍ଖମାରବ୍ଭ ସମାହିତତ୍ତୋତି। ଚତୁତ୍ଥେ ଝାନେ ଉପେକ୍ଖଂ ଆରବ୍ଭ ଏକଗ୍ଗଚିତ୍ତୋ ଅୱିକ୍ଖିତ୍ତଚିତ୍ତୋ ଅୱିସାହଟମାନସୋତି – ଉପେକ୍ଖମାରବ୍ଭ ସମାହିତତ୍ତୋ।

ତକ୍କାସଯଂ କୁକ୍କୁଚ୍ଚଞ୍ଚୁପଚ୍ଛିନ୍ଦେତି। ତକ୍କାତି ନୱ ୱିତକ୍କା – କାମୱିତକ୍କୋ, ବ୍ୟାପାଦୱିତକ୍କୋ, ୱିହିଂସାୱିତକ୍କୋ, ଞାତିୱିତକ୍କୋ, ଜନପଦୱିତକ୍କୋ, ଅମରୱିତକ୍କୋ, ପରାନୁଦଯତାପଟିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିତକ୍କୋ, ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକପଟିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିତକ୍କୋ, ଅନୱଞ୍ଞତ୍ତିପଟିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିତକ୍କୋ – ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ନୱ ୱିତକ୍କା। କାମୱିତକ୍କାନଂ କାମସଞ୍ଞାସଯୋ, ବ୍ୟାପାଦୱିତକ୍କାନଂ ବ୍ୟାପାଦସଞ୍ଞାସଯୋ, ୱିହିଂସାୱିତକ୍କାନଂ ୱିହିଂସାସଞ୍ଞାସଯୋ। ଅଥ ୱା ତକ୍କାନଂ ୱିତକ୍କାନଂ ସଙ୍କପ୍ପାନଂ ଅୱିଜ୍ଜାସଯୋ, ଅଯୋନିସୋ ମନସିକାରୋ ଆସଯୋ, ଅସ୍ମିମାନୋ ଆସଯୋ, ଅନୋତ୍ତପ୍ପଂ ଆସଯୋ, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ଆସଯୋ।

କୁକ୍କୁଚ୍ଚନ୍ତି ହତ୍ଥକୁକ୍କୁଚ୍ଚମ୍ପି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ପାଦକୁକ୍କୁଚ୍ଚମ୍ପି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ହତ୍ଥପାଦକୁକ୍କୁଚ୍ଚମ୍ପି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ, ଅକପ୍ପିଯେ କପ୍ପିଯସଞ୍ଞିତା କପ୍ପିଯେ ଅକପ୍ପିଯସଞ୍ଞିତା, ଅୱଜ୍ଜେ ୱଜ୍ଜସଞ୍ଞିତା, ୱଜ୍ଜେ ଅୱଜ୍ଜସଞ୍ଞିତା। ଯଂ ଏୱରୂପଂ କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ କୁକ୍କୁଚ୍ଚାଯନା କୁକ୍କୁଚ୍ଚାଯିତତ୍ତଂ ଚେତସୋ ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ମନୋୱିଲେଖୋ – ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ।

ଅପି ଚ ଦ୍ୱୀହି କାରଣେହି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଚେତସୋ ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ମନୋୱିଲେଖୋ – କତତ୍ତା ଚ ଅକତତ୍ତା ଚ। କଥଂ କତତ୍ତା ଚ ଅକତତ୍ତା ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଚେତସୋ ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ମନୋୱିଲେଖୋ? ''କତଂ ମେ କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ଅକତଂ ମେ କାଯସୁଚରିତ''ନ୍ତି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଚେତସୋ ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ମନୋୱିଲେଖୋ। ''କତଂ ମେ ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ… କତଂ ମେ ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ… କତୋ ମେ ପାଣାତିପାତୋ, ଅକତା ମେ ପାଣାତିପାତା ୱେରମଣୀ''ତି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଚେତସୋ ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ମନୋୱିଲେଖୋ। ''କତଂ ମେ ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ… କତୋ ମେ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରୋ… କତୋ ମେ ମୁସାୱାଦୋ… କତା ମେ ପିସୁଣୱାଚା… କତା ମେ ଫରୁସୱାଚା… କତୋ ମେ ସମ୍ଫପ୍ପଲାପୋ… କତା ମେ ଅଭିଜ୍ଝା… କତୋ ମେ ବ୍ୟାପାଦୋ… କତା ମେ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି, ଅକତା ମେ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠୀ''ତି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଚେତସୋ ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ମନୋୱିଲେଖୋ। ଏୱଂ କତତ୍ତା ଚ ଅକତତ୍ତା ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଚେତସୋ ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ମନୋୱିଲେଖୋ।

ଅଥ ୱା ''ସୀଲେସୁମ୍ହି ନ ପରିପୂରକାରୀ''ତି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଚେତସୋ ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ମନୋୱିଲେଖୋ; ''ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁମ୍ହି ଅଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରୋ''ତି… ''ଭୋଜନେ ଅମତ୍ତଞ୍ଞୁମ୍ହୀ''ତି… ''ଜାଗରିଯଂ ଅନନୁଯୁତ୍ତୋମ୍ହୀ''ତି… ''ନ ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞେନ ସମନ୍ନାଗତୋମ୍ହୀ''ତି… ''ଅଭାୱିତା ମେ ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା''ତି… ''ଅଭାୱିତା ମେ ଚତ୍ତାରୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନା''ତି… ''ଅଭାୱିତା ମେ ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦା''ତି… ''ଅଭାୱିତାନି ମେ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନୀ''ତି… ''ଅଭାୱିତାନି ମେ ପଞ୍ଚ ବଲାନୀ''ତି… ''ଅଭାୱିତା ମେ ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା''ତି… ''ଅଭାୱିତୋ ମେ ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ''ତି… ''ଦୁକ୍ଖଂ ମେ ଅପରିଞ୍ଞାତ''ନ୍ତି… ''ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯୋ ମେ ଅପ୍ପହୀନୋ''ତି… ''ମଗ୍ଗୋ ମେ ଅଭାୱିତୋ''ତି… ''ନିରୋଧୋ ମେ ଅସଚ୍ଛିକତୋ''ତି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଚେତସୋ ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ମନୋୱିଲେଖୋ। ତକ୍କାସଯଂ କୁକ୍କୁଚ୍ଚଞ୍ଚୁପଚ୍ଛିନ୍ଦେତି। ତକ୍କଞ୍ଚ ତକ୍କାସଯଞ୍ଚ କୁକ୍କୁଚ୍ଚଞ୍ଚ ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦେଯ୍ୟ ଛିନ୍ଦେଯ୍ୟ ଉଚ୍ଛିନ୍ଦେଯ୍ୟ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦେଯ୍ୟ ପଜହେଯ୍ୟ ୱିନୋଦେଯ୍ୟ ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରେଯ୍ୟ ଅନଭାୱଂ ଗମେଯ୍ୟାତି – ତକ୍କାସଯଂ କୁକ୍କୁଚ୍ଚଞ୍ଚୁପଚ୍ଛିନ୍ଦେ।

ତେନାହ ଭଗୱା –

''ଓକ୍ଖିତ୍ତଚକ୍ଖୁ ନ ଚ ପାଦଲୋଲୋ, ଝାନାନୁଯୁତ୍ତୋ ବହୁଜାଗରସ୍ସ;

ଉପେକ୍ଖମାରବ୍ଭ ସମାହିତତ୍ତୋ, ତକ୍କାସଯଂ କୁକ୍କୁଚ୍ଚଞ୍ଚୁପଚ୍ଛିନ୍ଦେ''ତି।

ଚୁଦିତୋୱଚୀଭି ସତିମାଭିନନ୍ଦେ, ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ ଖିଲଂ ପଭିନ୍ଦେ;

ୱାଚଂ ପମୁଞ୍ଚେ କୁସଲଂ ନାତିୱେଲଂ, ଜନୱାଦଧମ୍ମାଯ ନ ଚେତଯେଯ୍ୟ।

ଚୁଦିତୋ ୱଚୀଭି ସତିମାଭିନନ୍ଦେତି। ଚୁଦିତୋତି ଉପଜ୍ଝାଯା ୱା ଆଚରିଯା ୱା ସମାନୁପଜ୍ଝାଯକା ୱା ସମାନାଚରିଯକା ୱା ମିତ୍ତା ୱା ସନ୍ଦିଟ୍ଠା ୱା ସମ୍ଭତ୍ତା ୱା ସହାଯା ୱା ଚୋଦେନ୍ତି – ‘‘ଇଦଂ ତେ, ଆୱୁସୋ, ଅଯୁତ୍ତଂ, ଇଦଂ ତେ ଅପ୍ପତ୍ତଂ, ଇଦଂ ତେ ଅସାରୁପ୍ପଂ, ଇଦଂ ତେ ଅସୀଲଟ୍ଠ’’ନ୍ତି। ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ତଂ ଚୋଦନଂ ନନ୍ଦେଯ୍ୟ ଅଭିନନ୍ଦେଯ୍ୟ ମୋଦେଯ୍ୟ ଅନୁମୋଦେଯ୍ୟ ଇଚ୍ଛେଯ୍ୟ ସାଦିଯେଯ୍ୟ ପତ୍ଥଯେଯ୍ୟ ପିହଯେଯ୍ୟ ଅଭିଜପ୍ପେଯ୍ୟ। ଯଥା ଇତ୍ଥୀ ୱା ପୁରିସୋ ୱା ଦହରୋ ଯୁୱା ମଣ୍ଡନଜାତିକୋ ସୀସଂନ୍ହାତୋ ଉପ୍ପଲମାଲଂ ୱା ୱସ୍ସିକମାଲଂ ୱା ଅଧିମୁତ୍ତକମାଲଂ ୱା ଲଭିତ୍ୱା ଉଭୋହି ହତ୍ଥେହି ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଉତ୍ତମଙ୍ଗେ ସିରସ୍ମିଂ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ନନ୍ଦେଯ୍ୟ ଅଭିନନ୍ଦେଯ୍ୟ ମୋଦେଯ୍ୟ ଅନୁମୋଦେଯ୍ୟ ଇଚ୍ଛେଯ୍ୟ ସାଦିଯେଯ୍ୟ ପତ୍ଥଯେଯ୍ୟ ପିହଯେଯ୍ୟ ଅଭିଜପ୍ପେଯ୍ୟ; ଏୱମେୱ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ତଂ ଚୋଦନଂ ନନ୍ଦେଯ୍ୟ ଅଭିନନ୍ଦେଯ୍ୟ ମୋଦେଯ୍ୟ ଅନୁମୋଦେଯ୍ୟ ଇଚ୍ଛେଯ୍ୟ ସାଦିଯେଯ୍ୟ ପତ୍ଥଯେଯ୍ୟ ପିହଯେଯ୍ୟ ଅଭିଜପ୍ପେଯ୍ୟ।

‘‘ନିଧୀନଂୱ [ନିଧିନଂୱ (କ।) ଧ। ପ। ୭୬] ପୱତ୍ତାରଂ, ଯଂ ପସ୍ସେ ୱଜ୍ଜଦସ୍ସିନଂ;

ନିଗ୍ଗୟ୍ହୱାଦିଂ ମେଧାୱିଂ, ତାଦିସଂ ପଣ୍ଡିତଂ ଭଜେ।

‘‘ତାଦିସଂ ଭଜମାନସ୍ସ, ସେଯ୍ୟୋ ହୋତି ନ ପାପିଯୋ;

ଓୱଦେଯ୍ୟାନୁସାସେଯ୍ୟ, ଅସବ୍ଭା ଚ ନିୱାରଯେ;

ସତଞ୍ହି ସୋ ପିଯୋ ହୋତି, ଅସତଂ ହୋତି ଅପ୍ପିଯୋ’’ତି।

ଚୁଦିତୋ ୱଚୀଭି ସତିମାଭିନନ୍ଦେ, ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ ଖିଲଂ ପଭିନ୍ଦେତି। ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀତି ଏକକମ୍ମଂ ଏକୁଦ୍ଦେସୋ ସମସିକ୍ଖତା। ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ ଖିଲଂ ପଭିନ୍ଦେତି। ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ ଆହତଚିତ୍ତତଂ ଖିଲଜାତତଂ ପଭିନ୍ଦେଯ୍ୟ , ପଞ୍ଚପି ଚେତୋଖିଲେ ଭିନ୍ଦେଯ୍ୟ, ତଯୋପି ଚେତୋଖିଲେ ଭିନ୍ଦେଯ୍ୟ, ରାଗଖିଲଂ ଦୋସଖିଲଂ ମୋହଖିଲଂ ଭିନ୍ଦେଯ୍ୟ ପଭିନ୍ଦେଯ୍ୟ ସମ୍ଭିନ୍ଦେଯ୍ୟାତି – ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ ଖିଲଂ ପଭିନ୍ଦେ।

ୱାଚଂପମୁଞ୍ଚେ କୁସଲଂ ନାତିୱେଲନ୍ତି। ଞାଣସମୁଟ୍ଠିତଂ ୱାଚଂ ମୁଞ୍ଚେଯ୍ୟ, ଅତ୍ଥୂପସଂହିତଂ ଧମ୍ମୂପସଂହିତଂ କାଲେନ ସାପଦେସଂ ପରିଯନ୍ତୱତିଂ ୱାଚଂ ମୁଞ୍ଚେଯ୍ୟ ପମୁଞ୍ଚେଯ୍ୟାତି – ୱାଚଂ ପମୁଞ୍ଚେ କୁସଲଂ। ନାତିୱେଲନ୍ତି। ୱେଲାତି ଦ୍ୱେ ୱେଲା – କାଲୱେଲା ଚ ସୀଲୱେଲା ଚ। କତମା କାଲୱେଲା? କାଲାତିକ୍କନ୍ତଂ ୱାଚଂ ନ ଭାସେଯ୍ୟ, ୱେଲାତିକ୍କନ୍ତଂ ୱାଚଂ ନ ଭାସେଯ୍ୟ, କାଲୱେଲାତିକ୍କନ୍ତଂ ୱାଚଂ ନ ଭାସେଯ୍ୟ, କାଲଂ ଅସମ୍ପତ୍ତଂ ୱାଚଂ ନ ଭାସେଯ୍ୟ, ୱେଲଂ ଅସମ୍ପତ୍ତଂ ୱାଚଂ ନ ଭାସେଯ୍ୟ, କାଲୱେଲଂ ଅସମ୍ପତ୍ତଂ ୱାଚଂ ନ ଭାସେଯ୍ୟ।

‘‘ଯୋ ୱେ [ଚ (ସ୍ୟା।)] କାଲେ ଅସମ୍ପତ୍ତେ, ଅତିୱେଲଞ୍ଚ ଭାସତି;

ଏୱଂ ସୋ ନିହତୋ ସେତି, କୋକିଲାଯେୱ [କୋକିଲିଯାୱ (ସ୍ୟା।)] ଅତ୍ରଜୋ’’ତି।

ଅଯଂ କାଲୱେଲା। କତମା ସୀଲୱେଲା? ରତ୍ତୋ ୱାଚଂ ନ ଭାସେଯ୍ୟ, ଦୁଟ୍ଠୋ ୱାଚଂ ନ ଭାସେଯ୍ୟ, ମୂଳ୍ହୋ ୱାଚଂ ନ ଭାସେଯ୍ୟ, ମୁସାୱାଦଂ ନ ଭାସେଯ୍ୟ, ପିସୁଣୱାଚଂ ନ ଭାସେଯ୍ୟ, ଫରୁସୱାଚଂ ନ ଭାସେଯ୍ୟ, ସମ୍ଫପ୍ପଲାପଂ ନ ଭାସେଯ୍ୟ ନ କଥେଯ୍ୟ ନ ଭଣେଯ୍ୟ ନ ଦୀପଯେଯ୍ୟ ନ ୱୋହରେଯ୍ୟ। ଅଯଂ ସୀଲୱେଲାତି – ୱାଚଂ ପମୁଞ୍ଚେ କୁସଲଂ ନାତିୱେଲଂ।

ଜନୱାଦଧମ୍ମାଯ ନ ଚେତଯେଯ୍ୟାତି। ଜନାତି ଖତ୍ତିଯା ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଚ ୱେସ୍ସା ଚ ସୁଦ୍ଦା ଚ ଗହଟ୍ଠା ଚ ପବ୍ବଜିତା ଚ ଦେୱା ଚ ମନୁସ୍ସା ଚ। ଜନସ୍ସ ୱାଦାଯ ଉପୱାଦାଯ ନିନ୍ଦାଯ ଗରହାଯ ଅକିତ୍ତିଯା ଅୱଣ୍ଣହାରିକାଯ ସୀଲୱିପତ୍ତିଯା ୱା ଆଚାରୱିପତ୍ତିଯା ୱା ଦିଟ୍ଠିୱିପତ୍ତିଯା ୱା ଆଜୀୱୱିପତ୍ତିଯା ୱା ନ ଚେତଯେଯ୍ୟ ଚେତନଂ ନ ଉପ୍ପାଦେଯ୍ୟ ଚିତ୍ତଂ ନ ଉପ୍ପାଦେଯ୍ୟ ସଙ୍କପ୍ପଂ ନ ଉପ୍ପାଦେଯ୍ୟ ମନସିକାରଂ ନ ଉପ୍ପାଦେଯ୍ୟାତି – ଜନୱାଦଧମ୍ମାଯ ନ ଚେତଯେଯ୍ୟ।

ତେନାହ ଭଗଵା –

‘‘ତୁଦିତୋ ଵଚୀଭି ସତିମାଭିନନ୍ଦେ, ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ ଖିଲଂ ପଭିନ୍ଦେ;

ଵାଚଂ ପମୁଞ୍ଚେ କୁସଲଂ ନାତିଵେଲଂ, ଜନଵାଦଧମ୍ମାଯ ନ ଚେତଯେୟ୍ୟା’’ତି।

୨୦୯।

ଅଥାପରଂ ପଞ୍ଚ ରଜାନି ଲୋକେ, ଯେସଂ ସତୀମା ଵିନଯାଯ ସିକ୍ଖେ;

ରୂପେସୁ ସଦ୍ଦେସୁ ଅଥୋ ରସେସୁ, ଗନ୍ଧେସୁ ଫସ୍ସେସୁ ସହେଥ ରାଗଂ।

ଅଥାପରଂପଞ୍ଚ ରଜାନି ଲୋକେତି। ଅଥାତି ପଦସନ୍ଧି ପଦସଂସଗ୍ଗୋ ପଦପାରିପୂରୀ ଅକ୍ଖରସମଵାଯୋ ବ୍ଯଞ୍ଜନସିଲିଟ୍ଠତା ପଦାନୁପୁବ୍ବତାପେତଂ – ଅଥାତି। ପଞ୍ଚ ରଜାନୀତି ରୂପରଜୋ, ସଦ୍ଦରଜୋ, ଗନ୍ଧରଜୋ, ରସରଜୋ, ଫୋଟ୍ଠବ୍ବରଜୋ।

‘‘ରାଗୋ ରଜୋ ନ ଚ ପନ ରେଣୁ ଵୁଚ୍ଚତି, ରାଗସ୍ସେତଂ ଅଧିଵଚନଂ ରଜୋତି;

ଏତଂ ରଜଂ ଵିପ୍ପଜହିତ୍ଵା [ପଟିଵିନୋଦିତ୍ଵା (କ।)] ପଣ୍ଡିତା, ଵିହରନ୍ତି ତେ ଵିଗତରଜସ୍ସ ସାସନେ।

‘‘ଦୋସୋ ରଜୋ ନ ଚ ପନ ରେଣୁ ଵୁଚ୍ଚତି…ପେ…;

ଵିହରନ୍ତି ତେ ଵିଗତରଜସ୍ସ ସାସନେ।

‘‘ମୋହୋ ରଜୋ ନ ଚ ପନ ରେଣୁ ଵୁଚ୍ଚତି…ପେ…;

ଵିହରନ୍ତି ତେ ଵିଗତରଜସ୍ସ ସାସନେ’’।

ଲୋକେତି ଅପାଯଲୋକେ ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଦେଵଲୋକେ ଖନ୍ଧଲୋକେ ଧାତୁଲୋକେ ଆଯତନଲୋକେତି – ଅଥାପରଂ ପଞ୍ଚ ରଜାନି ଲୋକେ।

ଯେସଂ ସତୀମା ଵିନଯାଯ ସିକ୍ଖେତି। ଯେସନ୍ତି ରୂପରାଗସ୍ସ ସଦ୍ଦରାଗସ୍ସ ଗନ୍ଧରାଗସ୍ସ ରସରାଗସ୍ସ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବରାଗସ୍ସ। ସତୀମାତି ଯା ସତି ଅନୁସ୍ସତି ପଟିସ୍ସତି ସତି ସରଣତା ଧାରଣତା ଅପିଲାପନତା ଅସମ୍ମୁସ୍ସନତା ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ସତିବଲଂ ସମ୍ମାସତି ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଏକାଯନମଗ୍ଗୋ – ଅଯଂ ଵୁଚ୍ଚତି ସତି। ଇମାଯ ସତିଯା ଉପେତୋ ସମୁପେତୋ ଉପଗତୋ ସମୁପଗତୋ ଉପପନ୍ନୋ ସମୁପପନ୍ନୋ ସମନ୍ନାଗତୋ। ସୋ ଵୁଚ୍ଚତି ସତିମା । ସିକ୍ଖେତି ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖା – ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖା, ଅଧିଚିତ୍ତସିକ୍ଖା, ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖା। କତମା ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖା…ପେ… ଅଯଂ ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖା। ଯେସଂ ସତୀମା ଵିନଯାଯ ସିକ୍ଖେତି। ସତିମା ପୁଗ୍ଗଲୋ ଯେସଂ ରୂପରାଗସ୍ସ ସଦ୍ଦରାଗସ୍ସ ଗନ୍ଧରାଗସ୍ସ ରସରାଗସ୍ସ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବରାଗସ୍ସ ଵିନଯାଯ ପଟିଵିନଯାଯ ପହାନାଯ ଵୂପସମାଯ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାଯ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧିଯା ଅଧିସୀଲମ୍ପି ସିକ୍ଖେଯ୍ଯ ଅଧିଚିତ୍ତମ୍ପି ସିକ୍ଖେଯ୍ଯ ଅଧିପଞ୍ଞମ୍ପି ସିକ୍ଖେଯ୍ଯ, ଇମା ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖାଯୋ ଆଵଜ୍ଜନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ଯ, ଜାନନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ଯ…ପେ… ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବଂ ସଚ୍ଛିକରୋନ୍ତୋ ସିକ୍ଖେଯ୍ଯ ଆଚରେଯ୍ଯ ସମାଚରେଯ୍ଯ ସମାଦାଯ ଵତ୍ତେଯ୍ଯାତି – ଯେସଂ ସତୀମା ଵିନଯାଯ ସିକ୍ଖେ।

ରୂପେସୁସଦ୍ଦେସୁ ଅଥୋ ରସେସୁ, ଗନ୍ଧେସୁ ଫସ୍ସେସୁ ସହେଥ ରାଗନ୍ତି। ରୂପେସୁ ସଦ୍ଦେସୁ ଗନ୍ଧେସୁ ରସେସୁ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେସୁ ରାଗଂ ସହେଯ୍ଯ ପରିସହେଯ୍ଯ ଅଭିଭଵେଯ୍ଯ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରେଯ୍ଯ ପରିଯାଦିଯେଯ୍ଯ ମଦ୍ଦେଯ୍ଯାତି – ରୂପେସୁ ସଦ୍ଦେସୁ ଅଥୋ ରସେସୁ ଗନ୍ଧେସୁ ଫସ୍ସେସୁ ସହେଥ ରାଗଂ।

ତେନାହ ଭଗଵା –

‘‘ଅଥାପରଂ ପଞ୍ଚ ରଜାନି ଲୋକେ, ଯେସଂ ସତୀମା ଵିନଯାଯ ସିକ୍ଖେ;

ରୂପେସୁ ସଦ୍ଦେସୁ ଅଥୋ ରସେସୁ, ଗନ୍ଧେସୁ ଫସ୍ସେସୁ ସହେଥ ରାଗ’’ନ୍ତି।

୨୧୦।

ଏତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ୱିନେୟ୍ୟ ଛନ୍ଦଂ, ଭିକ୍ଖୁ ସତିମା ସୁୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ;

କାଲେ ସୋ ସମ୍ମା ଧମ୍ମଂ ପରିୱୀମଂସମାନୋ, ଏକୋଦିଭୂତୋ ୱିହନେ ତମଂ ସୋ। [ଇତି ଭଗୱା]

ଏତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ୱିନେୟ୍ୟ ଛନ୍ଦନ୍ତି। ଏତେସୂତି ରୂପେସୁ ସଦ୍ଦେସୁ ଗନ୍ଧେସୁ ରସେସୁ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେସୁ। ଛନ୍ଦୋତି ଯୋ କାମେସୁ କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ କାମରାଗୋ କାମନନ୍ଦୀ କାମତଣ୍ହା କାମସ୍ନେହୋ କାମପରିଳାହୋ କାମମୁଚ୍ଛା କାମଜ୍ଝୋସାନଂ କାମୋଘୋ କାମଯୋଗୋ କାମୁପାଦାନଂ…ପେ… କାମଚ୍ଛନ୍ଦନୀୱରଣଂ। ଏତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ୱିନେୟ୍ୟ ଛନ୍ଦନ୍ତି। ଏତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଛନ୍ଦଂ ୱିନେୟ୍ୟ ପଟିୱିନେୟ୍ୟ ପଜହେୟ୍ୟ ୱିନୋଦେୟ୍ୟ ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରେୟ୍ୟ ଅନଭାୱଂ ଗମେୟ୍ୟାତି – ଏତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ୱିନେୟ୍ୟ ଛନ୍ଦଂ।

ଭିକ୍ଖୁ ସତିମା ସୁୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋତି। ଭିକ୍ଖୂତି ପୁଥୁଜ୍ଜନକଲ୍ୟାଣକୋ ୱା ଭିକ୍ଖୁ, ସେଖୋ ୱା ଭିକ୍ଖୁ। ସତିମାତି ଯା ସତି ଅନୁସ୍ସତି…ପେ… ସମ୍ମାସତି ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଏକାଯନମଗ୍ଗୋ – ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ସତି। ଇମାଯ ସତିଯା ଉପେତୋ ସମୁପେତୋ…ପେ… ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ସତିମା।

ଭିକ୍ଖୁ ସତିମା ସୁୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋତି। ପଠମଂ ଝାନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ନୀୱରଣେହି ଚିତ୍ତଂ ମୁତ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତଂ ସୁୱିମୁତ୍ତଂ, ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ୱିତକ୍କୱିଚାରେହି ଚିତ୍ତଂ ମୁତ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତଂ ସୁୱିମୁତ୍ତଂ, ତତିଯଂ ଝାନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ପୀତିଯା ଚ ଚିତ୍ତଂ ମୁତ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତଂ ସୁୱିମୁତ୍ତଂ, ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ସୁଖଦୁକ୍ଖେହି ଚିତ୍ତଂ ମୁତ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତଂ ସୁୱିମୁତ୍ତଂ; ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ରୂପସଞ୍ଞାଯ ପଟିଘସଞ୍ଞାଯ ନାନତ୍ତସଞ୍ଞାଯ ଚିତ୍ତଂ ମୁତ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତଂ ସୁୱିମୁତ୍ତଂ, ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସଞ୍ଞାଯ ଚିତ୍ତଂ… ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସଞ୍ଞାଯ ଚିତ୍ତଂ… ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସଞ୍ଞାଯ ଚିତ୍ତଂ ମୁତ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତଂ ସୁୱିମୁତ୍ତଂ; ସୋତାପନ୍ନସ୍ସ ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠିଯା ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯ ସୀଲବ୍ବତପରାମାସା ଦିଟ୍ଠାନୁସଯା ୱିଚିକିଚ୍ଛାନୁସଯା ତଦେକଟ୍ଠେହି ଚ କିଲେସେହି ଚିତ୍ତଂ ମୁତ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତଂ ସୁୱିମୁତ୍ତଂ, ସକଦାଗାମିସ୍ସ ଓଳାରିକା କାମରାଗାନୁସଯା ପଟିଘାନୁସଯା ତଦେକଟ୍ଠେହି ଚ କିଲେସେହି ଚିତ୍ତଂ ମୁତ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତଂ ସୁୱିମୁତ୍ତଂ , ଅନାଗାମିସ୍ସ ଅନୁସହଗତା କାମରାଗସଞ୍ଞୋଜନା ପଟିଘସଞ୍ଞୋଜନା ଅନୁସହଗତା କାମରାଗାନୁସଯା ପଟିଘାନୁସଯା ତଦେକଟ୍ଠେହି ଚ କିଲେସେହି ଚିତ୍ତଂ ମୁତ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତଂ ସୁୱିମୁତ୍ତଂ, ଅରହତୋ ରୂପରାଗା ଅରୂପରାଗା ମାନା ଉଦ୍ଧଚ୍ଚା ଅୱିଜ୍ଜାଯ ମାନାନୁସଯା ଭୱରାଗାନୁସଯା ଅୱିଜ୍ଜାନୁସଯା ତଦେକଟ୍ଠେହି ଚ କିଲେସେହି ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ଚିତ୍ତଂ ମୁତ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତଂ ସୁୱିମୁତ୍ତନ୍ତି – ଭିକ୍ଖୁ ସତିମା ସୁୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ।

କାଲେନ ସୋ ସମ୍ମା ଧମ୍ମଂ ପରିୱୀମଂସମାନୋତି। କାଲେନାତି ଉଦ୍ଧତେ ଚିତ୍ତେ ସମଥସ୍ସ [ସମାଧିସ୍ସ (ସୀ।)] କାଲୋ, ସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ ୱିପସ୍ସନାଯ କାଲୋ।

‘‘କାଲେ ପଗ୍ଗଣ୍ହତି ଚିତ୍ତଂ, ନିଗ୍ଗଣ୍ହତି ପୁନାପରେ [ଅଥାପରେ (ସ୍ୟା।)];

ସମ୍ପହଂସତି କାଲେନ, କାଲେ ଚିତ୍ତଂ ସମାଦହେ।

‘‘ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତି କାଲେନ, ସୋ ଯୋଗୀ କାଲକୋୱିଦୋ;

କିମ୍ହି କାଲମ୍ହି ପଗ୍ଗାହୋ, କିମ୍ହି କାଲେ ୱିନିଗ୍ଗହୋ।

‘‘କିମ୍ହି ପହଂସନାକାଲୋ, ସମଥକାଲୋ ଚ କୀଦିସୋ;

ଉପେକ୍ଖାକାଲଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ, କଥଂ ଦସ୍ସେତି ଯୋଗିନୋ।

‘‘ଲୀନେ ଚିତ୍ତମ୍ହି ପଗ୍ଗାହୋ, ଉଦ୍ଧତସ୍ମିଂ ୱିନିଗ୍ଗହୋ;

ନିରସ୍ସାଦଗତଂ ଚିତ୍ତଂ, ସମ୍ପହଂସେୟ୍ୟ ତାୱଦେ।

‘‘ସମ୍ପହଟ୍ଠଂ ଯଦା ଚିତ୍ତଂ, ଅଲୀନଂ ଭୱତିନୁଦ୍ଧତଂ;

ସମଥସ୍ସ ଚ ସୋ [ସମଥନିମିତ୍ତସ୍ସ ସୋ (ସୀ। କ।)] କାଲୋ, ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ରମୟେ ମନୋ।

‘‘ଏତେନ ମେୱୁପାୟେନ, ଯଦା ହୋତି ସମାହିତଂ;

ସମାହିତଚିତ୍ତମଞ୍ଞାୟ, ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖେୟ୍ୟ ତାୱଦେ।

‘‘ଏୱଂ କାଲୱିଦୂ ଧୀରୋ, କାଲଞ୍ଞୂ କାଲକୋୱିଦୋ;

କାଲେନ କାଲଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ, ନିମିତ୍ତମୁପଲକ୍ଖୟେ’’ତି।

କାଲେନ ସୋ ସମ୍ମା ଧମ୍ମଂ ପରିୱୀମଂସମାନୋତି। ‘‘ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା’’ତି ସମ୍ମା ଧମ୍ମଂ ପରିୱୀମଂସମାନୋ, ‘‘ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଦୁକ୍ଖା’’ତି ସମ୍ମା ଧମ୍ମଂ ପରିୱୀମଂସମାନୋ, ‘‘ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ଅନତ୍ତା’’ତି ସମ୍ମା ଧମ୍ମଂ ପରିୱୀମଂସମାନୋ…ପେ… ‘‘ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦୟଧମ୍ମଂ ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ’’ନ୍ତି – ସମ୍ମା ଧମ୍ମଂ ପରିୱୀମଂସମାନୋ।

ଏକୋଦିଭୂତୋ ୱିହନେ ତମଂ ସୋ, ଇତି ଭଗୱାତି। ଏକୋଦୀତି ଏକଗ୍ଗଚିତ୍ତୋ ଅୱିକ୍ଖିତ୍ତଚିତ୍ତୋ ଅୱିସାହଟମାନସୋ ସମଥୋ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ସମାଧିବଲଂ ସମ୍ମାସମାଧୀତି – ଏକୋଦିଭୂତୋ। ୱିହନେ ତମଂ ସୋତି ରାଗତମଂ ଦୋସତମଂ ମୋହତମଂ ଦିଟ୍ଠିତମଂ ମାନତମଂ କିଲେସତମଂ ଦୁଚ୍ଚରିତତମଂ ଅନ୍ଧକରଣଂ ଅଚକ୍ଖୁକରଣଂ ଅଞ୍ଞାଣକରଣଂ ପଞ୍ଞାନିରୋଧିକଂ ୱିଘାତପକ୍ଖିକଂ ଅନିବ୍ବାନସଂୱତ୍ତନିକଂ ହନେୟ୍ୟ ୱିହନେୟ୍ୟ ପଜହେୟ୍ୟ ୱିନୋଦେୟ୍ୟ ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରେୟ୍ୟ ଅନଭାୱଂ ଗମେୟ୍ୟ।

ଭଗୱାତି ଗାରୱାଧିୱଚନଂ। ଅପି ଚ ଭଗ୍ଗରାଗୋତି ଭଗୱା, ଭଗ୍ଗଦୋସୋତି ଭଗୱା, ଭଗ୍ଗମୋହୋତି ଭଗୱା, ଭଗ୍ଗମାନୋତି ଭଗୱା, ଭଗ୍ଗଦିଟ୍ଠୀତି ଭଗୱା, ଭଗ୍ଗକଣ୍ଡକୋତି ଭଗୱା, ଭଗ୍ଗକିଲେସୋତି ଭଗୱା, ଭଜି ୱିଭଜି ପୱିଭଜି ଧମ୍ମରତନନ୍ତି ଭଗୱା, ଭୱାନଂ ଅନ୍ତକରୋତି ଭଗୱା, ଭାୱିତକାୟୋ ଭାୱିତସୀଲୋ ଭାୱିତଚିତ୍ତୋ ଭାୱିତପଞ୍ଞୋତି ଭଗୱା, ଭଜି ୱା ଭଗୱା ଅରଞ୍ଞୱନପତ୍ଥାନି ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନି ଅପ୍ପସଦ୍ଦାନି ଅପ୍ପନିଗ୍ଘୋସାନି ୱିଜନୱାତାନି ମନୁସ୍ସରାହସ୍ସେୟ୍ୟକାନି ପଟିସଲ୍ଲାନସାରୁପ୍ପାନୀତି ଭଗୱା, ଭାଗୀ ୱା ଭଗୱା ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚୟଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନନ୍ତି ଭଗୱା, ଭାଗୀ ୱା ଭଗୱା ଅତ୍ଥରସସ୍ସ ଧମ୍ମରସସ୍ସ ୱିମୁତ୍ତିରସସ୍ସ ଅଧିସୀଲସ୍ସ ଅଧିଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଧିପଞ୍ଞାୟାତି ଭଗୱା, ଭାଗୀ ୱା ଭଗୱା ଚତୁନ୍ନଂ ଝାନାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଅପ୍ପମଞ୍ଞାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଅରୂପସମାପତ୍ତୀନନ୍ତି ଭଗୱା, ଭାଗୀ ୱା ଭଗୱା ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ୱିମୋକ୍ଖାନଂ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ଅଭିଭାୟତନାନଂ ନୱନ୍ନଂ ଅନୁପୁବ୍ବୱିହାରସମାପତ୍ତୀନନ୍ତି ଭଗୱା, ଭାଗୀ ୱା ଭଗୱା ଦସନ୍ନଂ ସଞ୍ଞାଭାୱନାନଂ ଦସନ୍ନଂ କସିଣସମାପତ୍ତୀନଂ ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧିସ୍ସ ଅସୁଭସମାପତ୍ତିୟାତି ଭଗୱା, ଭାଗୀ ୱା ଭଗୱା ଚତୁନ୍ନଂ ସତିପଟ୍ଠାନାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ସମ୍ମପ୍ପଧାନାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଇଦ୍ଧିପାଦାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ବଲାନଂ ସତ୍ତନ୍ନଂ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାନଂ ଅରିୟସ୍ସ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସାତି ଭଗୱା, ଭାଗୀ ୱା ଭଗୱା ଦସନ୍ନଂ ତଥାଗତବଲାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ୱେସାରଜ୍ଜାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ପଟିସମ୍ଭିଦାନଂ ଛନ୍ନଂ ଅଭିଞ୍ଞାନଂ ଛନ୍ନଂ ବୁଦ୍ଧଧମ୍ମାନନ୍ତି ଭଗୱା , ଭଗୱାତି ନେତଂ ନାମଂ ମାତରା କତଂ ନ ପିତରା କତଂ ନ ଭାତରା କତଂ ନ ଭଗିନିୟା କତଂ ନ ମିତ୍ତାମଚ୍ଚେହି କତଂ ନ ଞାତିସାଲୋହିତେହି କତଂ ନ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେହି କତଂ ନ ଦେୱତାହି କତଂ; ୱିମୋକ୍ଖନ୍ତିକମେତଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଭଗୱନ୍ତାନଂ ବୋଧିୟା ମୂଲେ ସହ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣସ୍ସ ପଟିଲାଭା ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି ଯଦିଦଂ ଭଗୱାତି – ଏକୋଦିଭୂତୋ ୱିହନେ ତମଂ ସୋ ଇତି ଭଗୱା।

ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଏତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ୱିନେୟ୍ୟ ଛନ୍ଦଂ, ଭିକ୍ଖୁ ସତିମା ସୁୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ;

କାଲେନ ସୋ ସମ୍ମା ଧମ୍ମଂ ପରିୱୀମଂସମାନୋ, ଏକୋଦିଭୂତୋ ୱିହନେ ତମଂ ସୋ’’। [ଇତି ଭଗୱାତି]

ସାରିପୁତ୍ତସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସୋ ସୋଳସମୋ।

ଅଟ୍ଠକୱଗ୍ଗମ୍ହି ସୋଢଅସ ସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସା ସମତ୍ତା।

ମହାନିଦ୍ଦେସପାଢଇ ନିଟ୍ଠିତା।